
MORTE TRIUMPHO

Ex Libris

Frank R. Arnold

M. FABII QUINTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM

RECENSUIT

ET

ANNOTATIONE

EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.

GYMN. BEROL. PROFESSOR ET ACAD. REGIAE SODALIS.

VOLUMEN IV.

CONTINENS LIBROS X—XII.

LIPSIAE, 1816.

SUMTIBUS FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

John S. Lawrence Estate
gt
5-2-1925

PRAEFATIO
PHILIPPI BUTTMANNI.

Quod ego non putaveram unquam futurum, ut Quintiliano, cui nunc demum justum obtigisse editorem laetabantur eruditi, edendi operam et ipse navarem aliquando, id facere me coëgit casus mihi, dum vivo, omnium prope acerbissimus. Nam cum G. L. Spaldingium operi, cui ille per viginti fere annos optimas horas singulari ac paene inenarrabili cum studio impendisset, profligato jam et propemodum ad finem perducto subita mors die VII Jun. MDCCCXI eripuisset: me potissimum amicorum ejus destinabat voluntas, qui calamum sumerem ipso mortis die ab eo depositum, et perfectore suo orbatum opus, quoad proprium pateretur judicium, ipsius more et modo absolverem. Demandatum negotium libenter suscepi, non quod ad hunc praecipue scriptorem accuratius atque adeo cum editoris cura tractandum meorum me studiorum ratio duxisset: sed quod per intimam multorum annorum cum Spaldingio familiaritatem necessitudinemque, quam in maxima felicitatis meae

parte pono, ita virum pernoſſe atque in ingenii ſtudiorumque ejus habitum inſinuaſſe me videbar, ut, quam ille in expoliendo ſcriptore viam inſtitiſſet, eam ego perſequi facilius commodiusque poſſem; et, quidni proloquar, quod pectus jubet? quod certo ſciebam, ipſum mihi, ſi fatum praeſagiſſet, partes ſuas traditurum fuiſſe.

Opinabamur omnes, quibus cum Spaldingio vivere contigerat, telam eum plane pertexuiſſe praeter exiguam extremi voluminis partem. Et pertexuerat ſane, ſi ſummam rei ſpectes. Commentarium et criticum et exegeticum elaboratum reliquit usque ad libri XII. c. 3. §. 7. Quem dum accuratius inſpicio, facile intellexi, nondum talem ab auctoris manu exiiſſe, qualem ille emiſſurus in publicum fuiſſet. Quippe et ſingula prima fuderat manus, tot mutatis additisque, ut niſi diligentiore calamo exarata typothetae tradi non poſſent, et multas animadverſiones ut inchoatas et imperfectas notaverat Spaldingius ipſe, non pauca denique textum et apparatum criticum comparanti occurrebant ejusmodi, quae iterum ſcribens emendaſſet vir omnium prope, quos novimus, accuratiſſimus. Haec igitur deſcribendi, perficiendi emendandique operam ego ſuſceperam; et, quo in opere primarium illa

vitae suae munus exegisset, id meis ipsius adjunxeram laboribus, qui neque deponi possent nec deminui; a quibus non ita multum superfore otii videbam negotio, quod summa cum fide et religione exequi ipsa decessoris auctoritas cogebat. Mox illa inciderunt tempora, per quae constat maximorum minimorum negotiorum tenorem interruptum substitisse aliquamdiu. Plura non attinet afferre ad excusandam tarditatem meam, qui, quod intra mensium aliquot spatium peracturum me sperassem, nunc demum, inito quinto post Spaldingii obitum anno, peregerim.

Novi apparatus critici inde a tertii voluminis editione nihil editori accesserat praeter duo codices non adeo magni quidem pretii, quos tamen paratos negligere noluit. Quippe vir illustrissimus et doctissimus H. F. de Diez, in cujus ditissimo rerum ad nostras litteras pertinentium thesauro primas partes occupat supellex Santenii litteraria, quique hujus usum bonis permittere in laude sua ponit, Spaldingio inde tum libellum obtulit varias lectiones Quintiliani ex codice aliquo excerptas continentem, tum Florilegium ab antiqua manu in membranis scriptum, sententiasque ex Latinorum scriptorum operibus collectas exhibens. Horum librorum alter, quem hoc signo *Exc. Sant.* no-

tavit Spaldingius, ignotas aliunde ſcripturas non offert, ſed ita fere cum codice Guelferbytano conſpirantes omnes, ut ex hoc ipſo eas manaſſe pro comperto prope habeam; alter, quem *Floril. Sant.* nominat Spaldingius, haud raro quidem ab omnium librorum ſcriptura recedit, ita tamen ut variationes ab illo ipſo, qui flores hos excerpſerat, aut ſedulo, quo rotundiores exirent ſententiae, aut neglectu etiam quodam admiſſas fere eſſe, facile appareat. Tamen, ut de hoc ipſo conſtaret, Spaldingii ſecutus exemplum diligenter inde ſingula et ipſe enotavi. Nam in ceteris quoque deceſſoris morem ſervavi: quem cum ipſe non ſatis explicuerit, paucis attingam. Nimirum ſtatuerat ab initio editionem dare communi tantum uſui aptam, quam tamen parvo, quem tum fors obtulerat, apparatu ita exornaret, ut poſſet inde augeri penus critica illa, quae apud Burmannum et Geſnerum proſtat. Hinc factum eſt, ut tam parca appareat in primo volumine notatio critica; quippe ex omnibus iis, quae Burmannus habet, nihil repetebat Spaldingius niſi quo ad conſtituendam confirmandamque ſuam ſcripturam opus videretur. Mox creſcente codicum copia, cum jam velut ſe invito criticam ſibi evadere editionem videret, quod tum utique ratio ſuadebat, fecit: memoratis ſuorum codicum lectio-

nibus, Burmannianos etiam, qui cum quaque concordarent, libros annotavit, ut ſtatim hic lectori conſuleretur; illas autem variationes a Burmanno Geſnerove jam notatas, quibus nova nulla auctoritas accederet, quarumque uſum perſpiceret nullum, in ſuam quoque editionem congerere detrectavit. Atque ad hanc plenitatem, quae quamvis lectori docto criticoque ſufficeret, non tamen futuris editoribus aut rerum antiquarum indagatoribus ſupervacuas illas redderet editiones, priora etiam volumina ſupplementis augere aliquando conſtituerat. Haec itaque nunc reſtat provincia, quam et ipſam mihi traditam ego tum quidem non recuſavi, nunc recuſare invitus cogor; quippe qui expertus nunc intelligam, quantum mihi natu jam grandiori ille labor temporis ſit conſumpturus, neque tamen omittere mea debeam, quae proprio ductus ſtudio dudum mihi in his litteris pro virili elaboranda propoſui. Hoc igitur opto, ut ex juvenibus idoneus aliquis huic ſuccedat operi, *quintumque*, quod ſtudioſi adhuc expectant, *volumen*, ſupplementa et indices complectens, digna et Quintiliano et Spaldingio cura perficiat. Cujusmodi viro apud me praeſto ſunt ex apparatu Spaldingii volumina aliqua codicum collationes continentia, editiones priores, chartaeque aliquot editoris,

praecipue autem ejusdem manu adſcriptae priorum tomorum exemplis notationes, in quibus permulta ſunt, quae hujus operis lectoribus invideri nullo modo debeant.

Illa vero conſilii, quod in primo operis volumine ſequebatur Spaldingius, diverſitas aliud etiam incommodum peperit, quod, quamvis non grave, mancam tamen aliquatenus univerſam viri optimi operam effecit. Nam cum ei ad manum non eſſent multae ex ſaeculi XVI editionibus, nec niſi admodum paucarum exiguus uſus factus eſſet in Burmanni et deceſſorum ejus commentariis, fieri non potuit, quin multis eum locis receptae ſeu vulgatae ſcripturae fons et ex alia in aliam transitus plane lateret. Neque tamen id admodum curabat Spaldingius in tali qualem tum parabat editione. Mox augeſcente vetuſtorum librorum numero cum accuratius exponendum eſſet de plurimis varietatibus, aucta eſt etiam ſenſim neceſſitas illi criticorum deſiderio ſatisfaciendi; quod tamen quomodo fieri poſſet, in tanta illius aevi editionum raritate non apparebat. Igitur etiam tum iis quas habebat opibus contentus Spaldingius, quoties mutatam aliquam inveniſſet jam antiquitus ſcripturam, id ſaltem ubique diligenter notavit, in quonam *ſuorum librorum* primo quaeque appareret. Sunt autem illi

libri ejusmodi fere, quos nihil primitus dare ſatis conſtat, ut Baſil. 1541. Gryph. Stoer. Hunc defectum explere ego neque potui, neque, ſi potuiſſem, in tam exigua, quae mihi demandata fuerat, muneris parte operae pretium fuiſſet. Tenui itaque ad finem usque deceſſoris morem. Non tamen injuria a ſupplementorum illorum confectore requiretur, ut illarum, quibus ille caruit, editionum, de quibus prae ceteris indico Baſil. I. (1527.), ed. Vidovaei (Pariſ. 1527. 1538.), Vaſcoſani (Pariſ. 1538. 1549.), Aſcenſianam 1531. cum notis Philandri, et omnium maxime *Gallandianas* inde ab a. 1538., copiam ſibi e Germaniae bibliothecis comparet. De *Codice* autem *Turicenſi*, quod e Spaldingii ad Vol. I. praefatione conſtat, iterum moneo, collationem ab Ulrico factam incipere a tertio demum libro. Igitur cum Sulzbergeri libellus ibidem memoratus varietatem librorum 1 et 2 non plenam, ſed hic illic tantum excerptam praebeat, illorum etiam plena parari debebit collatio.

Jam, quamvis omnia, quae ſive augendis ſive corrigendis Spaldingii ad priores libros commentariis inſerviunt, ſupplemento illi reſerventur commodius: non tamen alienum videtur, hic quaedam proferre, quae poſt obitum

illius ad me pervenerunt. In quibus primo loco illa pono, quae in locum quemdam primi libri meo quidem judicio ingeniose pariter ac vere a se notata mecum per litteras communicavit vir in hoc litterarum genere celeberrimus C. G. Schützius. Verba Quintiliani haec sunt I, 1, 27. „Cum vero jam ductus (littera„rum) sequi coeperit (puer), non inutile erit „eas tabellae quam optime insculpi, ut per illos „velut sulcos ducatur stilus. Nam neque er„rabit, quemadmodum in ceris (continebi„tur enim utrinque marginibus) neque ex„tra praescriptum poterit egredi; et celerius „ac saepius sequendo certa vestigia formabit „articulos; neque egebit adjutorio manum „suam manu superimposita regentis." Ad haec cum Spaldingius annotarit, quid hoc *neque extra praescriptum poterit egredi* differret ab illo *neque errabit*, dicere se non posse, esse tamen in omnibus codd.: offendiculum removit Schützius verbis sic distinguendis: *Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus neque extra praescriptum poterit egredi), et celerius ac saepius sequendo certa vestigia formabit articulos.* In quibus postremis neglectam a Spaldingio scripturam, quam cum plerisque libris Cod. Turic. pro hoc

formabit exhibet, *firmabit*, unice veram eſſe monet idem Schützius, cum *firma* puero manus quaeratur, dum *certa* ſequitur illa veſtigia, iſtud autem *formabit* commodum ſenſum hoc loco non praebeat.

His duo ſubjungam loca feliciter, opinor, tentata a Guſtavo *Sarpio* in libello, quem inſcripſit *Analectorum ad G. L. Spaldingii M. Fabium Quinctilianum ſpecimen. Halis* 1815. 8. Alter eſt 1, 9, 3. *Quod opus* (fabellas Aeſopi variando exprimere) *etiam conſummatis profeſſoribus difficile qui commode tractaverit, cuicunque diſcendo ſufficiet:* ubi *conſummatis profectibus*, quos ille reponit firmatos ex altero loco 10, 5, 14. (*dum adoleſcit profectus, — — cum eſt conſummatus*) ſuffragor plane, ablativos tamen potius quam dativos agnoſcens. Verior etiam, ſi modo veri ſunt gradus, in altero loco videtur conjectura, ubi cum vulgatum ſit *ita arbos, labos, vapos etiam e* *clamos, ac laſes aetatis fuerunt*, e varia lectione *et as* pro *aetatis* hanc ille extudit ſcripturam, *ac laſes et aſa fuerunt.* Quae ut merito laudamus, ita non poſſumus non monere, cetera quae libellus ille contineat, ſi levioris momenti nonnulla exceperis, ejusmodi eſſe omnia, ut virorum doctorum oculis ſubjecta valde miremur.

Nam quae vel grammaticam vel aliam ob caussam ad mutandum textum conjectata, aut quae eodem ex genere obſervata ſunt, in iis plane deſideramus ſubactum illud grammatici judicium, ſine quo in his litteris effici nihil poteſt. Quod ne durius dixiſſe videar, ponam hic ſpecimina quaedam. Velut, cum in his verbis (1, 1, 36.) *Proſequitur haec memoria* (ſententiarum ad imitationem ſcribendi propoſitarum) *in ſenectutem, et impreſſa animo rudi usque ad mores proficiet*, ſatis dilucide a Spaldingio explicitis, Sarpius voce *usque* ſignificari vult *ſemper* ſive *per totam vitam*, in eoque uſu confirmando Almelovenum et Spaldingium non veretur admonere Horatiani illius *tamen usque recurret*, alia ſe praeterire dicens exempla „quae ſint ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε“: qui ſi vel lexica inſpexiſſet, proſariae orationis exempla nonniſi pauciſſima, ſi locos ipſos, nulla inveniſſet. Sed fac, ita Cicerones etiam et Quintilianos locutos eſſe: ne illud quidem attendit vir doctus, particulas *usque ad* ſic junctas nullis machinis diſtineri poſſe. Paulo ſuperius in ejusdem capitis §. 24. 25. Quintilianus litterarum nomina et ſeriem prius quam formas docere pueros vetat; obſtare enim *hoc agnitioni earum, non intendentibus mox animum ad ipſos ductus, dum antecedentem*

memoriam ſequuntur. Haeſerat in extremis verbis Spaldingius diffiſus verae Gedoyni explicationi, quam in noſtro demum volumine ad 10, 7, 10. agnovit. Haerenti hic itidem Sarpio quis id vitio vertat? Sed quis ferat emendantem *dum antecedentem memoria ſequuntur*, et haec ita explicantem „dum ante„cedentem litteram memoria, nec ſequentem „intuitu ſequuntur“? Quod quid ſit, aut, ſi quid eſt, quomodo ex more illo litterarum nomina prius quam formas diſcendi enaſci queat, non facile aliquis dixerit; neque, quicquid eſt, deteriori illud oratione proferri potuit. Quale autem iſtud viri judicium eſt, cum in perverſiſſima illa loquendi forma 1, 4, 5. *quae* (muſica) *vel ſola omni ſtudiorum genere plus habeat operis quam oſtentationis*, facillimam certiſſimamque *in* ante *omni* inſerentium medelam reſpuit, et ablativum comparandi, quamvis ſtatim ſubjiciatur *quam*, agnoſcens hunc approbare conatur adhibito ablativo aeſtimandi, qualis eſt in hisce: „*una* „*(um Eine)* plures tribus antiquarunt, quam „juſſerunt“, et „*uno die (um Einen Tag)* plus „vixi, quam vivendum fuit“, ſimilibusque? Quid porro intolerabilius quam quod in difficili illo de cognominum origine loco 1, 4, 25., quem corruptum magis etiam corrupit,

posita post vocem *Scauri* majore interpunctione novum sensum ita inchoat: *Taliaque et ex casu nascentium: hinc Agrippa etc. erunt:* ut *taliaque* sit pro *talia quoque*, in quo securus utitur valde lubricis virorum doctorum ad Vell. 1, 8, 2. Flor. 4, 2, 96. disputationibus; quae ut alio adhibitae certissimae sint, sunt tamen a Quintiliano et ab hoc potissimum loco, ubi particula *et* intercedit, alienissimae. Quae singula ideo monuimus, ut appareret, virum hunc, qui multos fortasse antiquorum libros, quos perlegerit diligenter, acute inventis juvare queat, tamen qualem in hoc quidem opusculo cognovimus, neutiquam uni scriptori, certe non Quintiliano, toti sospitando idoneum esse, neque ab illo nos expectare, quae plurima adhuc post optimorum virorum curas in his libris expolienda supersint.

Ceterum quoniam de alio severe judicantem severius etiam de se ipso judicare oportet: eorum quidem, quae vel emendando vel explanando scriptori nostra attulit opera, censorem hoc loco inepte agerem ipse: illud tamen non possum reticere, cum alias, tum in hoc imprimis opere expertum me esse, quam parum sim latini sermonis peritus. Quippe saepius, ubi ex interiore sermonis scientia ap-

probari lectori judicium noſtrum debebat, ejusmodi aut parum aut nihil in promptu fuit; quin etiam nonnullis de locis tacendum omnino putavi, cum certi nihil ex mea aliorumve obſervatione ſuppeteret. Hanc porro inſcitiam ſatis vel dictio noſtra arguet ita negligens interdum, ut hic illic incuria fuderit, quae ſermonis norma et uſus reſpuat: illa tamen una cum typothetae mendis ejicere per locorum diſtantiam non licuit. Haec itaque aequorum lectorum judicio permitto, ex graviori tantum illo genere quaedam hic ſtatim corrigens, et alia ſimul vel a me vel ab amicis de locis quibusdam obſervata adjiciens. Nam longiora quaedam additamenta, quae ad Spaldingii tantum animadverſiones pertinent, *Addendorum* nomine inſcripta extremo ſubjunxi volumini, eoque in locis ipſis lectores relegavi.

12, 3, 12. *qui ſubito.* Monere debebam de anacolutho quod eſt in hoc *qui*, velut in priori etiam parte fuerit *alii ſunt*, *qui ſe — tranſtulerunt*: lene tamen illud videtur, ut voculam *qui* tentari nolim, per quam oratio, qui nunc ejus eſt tenor, neſcio quomodo melius videtur procedere.

12, 4, 2. in not. exeg. poſt verba *inſtar ſenum ſimus* adde: immo doctiores etiam, cum plura ſaecula hiſtoria complectatur, vita ſenis nonniſi unum.

12, 5, 1. *animi praestantia, quam.* Verissima videtur Heindorfii observatio scribere *quem* jubentis.

12, 6, 6. *tenerisque — nitentem.* Ipse nunc transeo in improbatam mihi antea sententiam, participiumque *nitentem* a verbo *niti* repeto. *Nititur* enim revera juvenis, sed *teneris* adhuc *viribus,* quae non sint operi paulo graviori suffecturae.

12, 9, 20. *idque est tutius stilo.* Plane dormitavi in hoc loco, quem ita cepi, quasi de cogitatione *stilo* juvanda loqueretur Qu. Sed ablativus *stilo* pendet a comparativo. Hoc autem dicit scriptor, quae cogitata tantum sint, facilius postea et omitti et alio transferri, quam quae stilo praeparata.

12, 10, 12. 13. *molliorem. Postea.* Continuanda haec erant media tantum distinctione interposita.

12, 10, 14. Non recte vel exiguam de verbo *concupierant* dubitationem expressi. Nam qui *concupivit* idem *cupit,* qui *concupierat* idem *cupiebat.* Inchoativa forma *concupiscebat* minus hic esset idonea.

12, 10, 25. *quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit.* Ipsum Menandri locum indicavit mihi eruditissimus idem atque suavissimus senex, J. G. Schneider, prostantem inter fragmenta ex ejus Γεωργῷ, servatumque a Stob. Serm. 55.

Ἀγρὸν εὐσεβέστερον γεωργεῖν οὐδένα
Οἶμαι. Φέρει γὰρ ὅσα θεοῖς ἄνθη καλά,

Κιττὸν, δάφνην· κριθὰς τ' ἐὰν σπείρω, πάνυ
Δίκαιος ἀπέδωκεν ὁπόσας ἂν καταβάλω.

Quorum versuum ultimum posui ex emendatione Toupii in Epist. crit. p. 35. Lips. Paulo liberius autem Quintilianus, quod de suo agro dicit homo pauper in comoedia attica, in Atticam universam dilatavit.

12, 10, 49. *dum rem contineant.* Sero verior, quae mihi quidem videtur, loci emendatio occurrit, ut legamus *dum re contineantur.* Nam illam quam de concinnitate movi difficultatem non magni esse momenti sentio. Heindorfius conjecit *dum rem contingant*, quod meo commento minime postpono.

12, 10, 60. *ut amnis.* In nota pro *ipse orator* scribere debebam *ipse hic dicendi modus.*

12, 10, 64. *et copia verborum, atque.* Oblitus sum observare, aut voculam *et* abjiciendam aut pro *atque* iterum scribendum esse *et*; nisi altius latet corruptela, cujus index est diversa etiam scriptura in libris vetustis. In proximis autem haec quoque verba *hunc ut deum homines intuebuntur* diverso charactere notare debebam: nam, ut monet Heindorfius, locis his Homericis alium Qu. immiscuit ex Odyssea θ, 169—173. ubi ipse Ulysses de homine facundo haec, Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

12, 10, 68. In textu versu ult. pro *iis* dare volui *his*, vulgata in not. crit. relegata. Vid. not. exeg.

12, 10, 76. *Luceat—haec.* Non animadverti, femininum hoc non habere quo referatur. Sed facilis medela: legendum enim *Luceant*.

12, 10, 79. *copia habet modum.* Heindorfius suspicatur fuisse *habeat;* non quod hic indicativus commodus non sit, sed quod non commode repetatur idem in seqq. *et nitor ille cultum virilem* cet. Verissima autem ejusdem est observatio in proximis distinctionem post *magna, sublimia,* cet. delere jubentis, ut, quod primo ubique loco positum est, instar subjecti sit: *magna erunt non nimia,* et sic porro.

12, 11, 3. *illa qualiacunque mala.* In gratiam nunc redeo cum Gedoyno, qui hoc uno nomine reprehendi debuit, quod vocem *qualiacunque* non expressit, in ipso sensu me oculatior. „Cependant on ne pouvoit pas lui „reprocher qu'il plaidât mal, mais seulement moins „bien." Hunc sensum non effecisset, nisi *mala* adjective et praedicati loco cepisset. Recte ille quidem. Sic pronomen *illa* transit in substantivi vicem, eique adhaeret hoc *qualiacunque,* non jam a pervulgata sua significatione recedens. „Neque illa in quibus deficiebat, qua„liacunque fuerint, erant mala, sed minora."

12, 11, 15. Vix intelligas quid velit nota mea critica. Pro *nostrum* repone *nostra scriptura.*

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI X.

De Legendis Auctoribus C. 1. — 4 *Facilitas paratur scribendo, legendo, dicendo.* — 14 *Copia verborum paranda; sed cum judicio; quod fit audiendo et legendo.* — 15 *eadem via exempla quoque dicendi accipimus.* — 19 *quid auditio praestet;* — 20 *quid lectio.* — 22 *qui et quomodo legendi:* — 24 *orationes et contrariae et pro eadem causa diversae.* — 26 *Cautum judicium in optimis etiam scriptoribus adhibendum.* — 30 *Usus poetarum,* — 34 *historicorum,* — 36 *philosophorum.* — 46 *De lectione veterum et novorum in universum.* — 51 *Poetae. Homerus.* — 52 *Hesiodus.* — 53 *Antimachus.* — 54 *Panyasis. Apollonius.* — 55 *Pisander, Nicander, Euphorion, Tyrtaeus.* — 58 *Callimachus. Philetas.* — 60 *Archilochus.* — 61 *Pindarus.* — 62 *Stesichorus.* — 63 *Alcaeus.* — 64 *Simonides.* — 66 *Aristophanes, Eupolis, Cratinus. Aeschylus.* — 68 *Sophocles, Euripides.* — 72 *Menander, Philemon.* — 73 *Historici. Thucydides. Herodotus.* — 75 *Theopompus, Philistus, Ephorus, Clitarchus, Timagenes.* — 76 *Oratores. Demosthenes.* — 77 *Aeschines. Hyperides.* — 78 *Lysias.* — 79 *Isocrates.* — 80 *Demetrius Phalereus.* — 81 *Philosophi. Plato.* — 82 *Xenophon.* — 83 *Aristoteles. Theophrastus.* — 84 *Stoici.* — 86 *Romani Poetae. Virgilius.* — 87 *Macer. Lucretius. Varro Atacinus.* — 88 *Ennius. Ovidius.* — 89 *Cornelius Severus.* — 90 *Valerius Flaccus. Salejus Bassus. Rabirius. Pedo. Lucanus.* — 92 *Domitianus Caes.* — 94 *Tibullus, Propertius, Ovidius, Gallus. Lucilius, Horatius, Persius.* — 95 *Varro.* — 96 *Iambographi et Lyrici: Catullus, Bibaculus, Horatius, Caesius Bassus.* — 98 *Accius. Pacuvius. Varius. Ovidii Medea. Pomponius Secundus.* — 100 *Plautus, Caecilius, Terentius, Afranius.* — 104 *Historici. Sallustius. Livius. Servilius Nonianus. Aufidius Bassus.* — 112 *Oratores. Ci-*

cero. — 113 *Pollio. Messala.* — 114 *Jul. Caesar.* — 115 *Coelius. Calvus.* — 117 *Ser. Sulpicius. Cassius Severus.* — 118 *Domitius Afer. Julius Africanus.* — 119 *Trachalus. Vibius Crispus.* — 122 *Julius Secundus.* — 124 *Philosophi. Cicero. Brutus. Celsus. Plancus. Catius.* — 131 *Seneca.* C. 2. *De Imitatione.* — 3 *Imitatio necessaria;* — 13 *nec tamen satis imitari; contendendum etiam ad melius faciendum.* — 18 *judicio opus, ne omnia imitemur, et ne in pejus vertamus.* — 21 *vires etiam consulendae.* — 26 *suo quodque loco imitandum.* — 28 *Imitatio non fit in verbis tantum.* C. 3. *De scribendo.* — 4 *Utilitas.* — 10 *scribendum cum mora et diligentia;* — 15 *neque tamen nimia morositate;* — 17 *sed ratione adhibita.* — 22 *non dictandum.* — 30 *Secretum studiis quaerendum: lucubratio.* — 33 *Ceris optime scribitur.* C. 4. *De Emendando.* C. 5. *Quae scribenda.* — 3 *Vertenda Graeca in latinum.* — 9 *Latina etiam convertenda et varianda.* — 13 *Quaestiones, θέσις; loci communes.* — 16 *Declamationes. Dialogi. Carmina.* 20 *In veris caussis exercendum.* — 23 *Ratio declamationum.* C. 6. *De cogitatione.* C. 7. *De facultate dicendi ex tempore:* — 4 *quam necessaria:* — 23 *quomodo paretur:* — 33 *quomodo conservetur.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER DECIMUS.

76 I. Sed haec eloquendi praecepta, ſicut cogitationi ſunt neceſſaria, ità non ſatis ad vim dicendi valent, niſi illis firma quaedam

Inſcriptio hujus libri in Turic. Flor. Guelf. haec: *De copia verborum. Quae legenda. Qui graecorum maxime legendi* (poſtremum ſic Guelf. et a ſec. manu Turic.; reliqui duo *elegendi*). *Qui Romanorum. De imitatione. Quomodo ſcribendum. Quomodo emendandum.* (Turic. *enim dandum*) *Quae maxime ſcribenda. De cogitatione. Quomodo ex* (Guelf. et a ſec. manu Turic. *et*) *temporalis* (Turic. *tempora vel*) *facilitas* (Guelf. *facultas*) *paretur et continuatur* (Turic. a ſec. manu *continuetur.* Guelf. *continetur.* lege: *contineatur.* vid. 10, 7, 18. 24.). Nihil horum in excuſis, nec ullus praeterea codex auctor eorum memoratur, niſi quod in illis *de copia verborum* exc. Gibſ. Obr. Gesn., nec e Camp. quidquam notavi. Caret inſcriptione et Goth.

1. *cogitationi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Tarv. cum Jenſ. Reliqui *cognitioni*, jubente etiam Regio, ſed dant Goth. Vall. Camp. Languet. Sic 10, 3, 19. *cognitioni* Steph. pro *cogitationi.* *firma quaedam.* Turic. Flor. *forma quadam.* Ille a ſec. manu, Guelf. Exc. Sant. Camp. *formae quaedam* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Repoſuit

1. De hac proprie disputat c. hujus libri 6. Nos hodie *meditationem* dicimus, et noſter 4, 5, 2. „nihil *cogitati praemeditati*que". Cf. et 2, 11, 4. Opponit *vim dicendi* huic cogitationi.

facilitas, quae apud Graecos ἕξις nominatur, acceſſerit: ad quam *ſcribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* conſeratur, ſolere quaeri ſcio. Quod eſſet diligenti nobis examinan- 877
dum cura, ſi qualibet earum rerum poſſemus
2 una eſſe contenti. Verum ita ſunt inter ſe connexa et indiscreta omnia, ut, ſi quid ex his defuerit, fruſtra ſit in ceteris laboratum. Nam neque ſolida atque robuſta fuerit unquam eloquentia, niſi multo ſtilo vires acceperit: et citra lectionis exemplum labor ille,

noſtrum Regius e §. 59. ubi Turic. item *formam*, Flor. Guelf. rectam ſcripturam. ἕξις. Turic. *ex his*, a ſec. manu *lexis*, et ſic Flor. Guelf. (hic graec. litt.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *acceſſerit: ad quam.* Sic Guelf. Goth. Exc. Sant. Jenſ. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. cum Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Locat. quae cum reliquis omittit *ad*, expungente Regio. Sed Turic. Flor. *acceſſerat ad q.* Ille a ſec. manu *acceſſerit.* *conferatur.* Turic. Flor. *conferuntur* cum Alm. Sed Guelf. *conſequantur.* Tarv. *conſequemur.* Reliqui *conſequamur.* Noſtrum e conjectura. *Plus* igitur capiebant pro *magis*; an jungebant gerundiis iſtis, ut *plus ſcriberetur* cet.? Hoc quidem contortum, illud non latinum.

diligenti nobis. Ita Camp. Andr. Ald. Bad. uterque et aliquot ap. Burm. edd. Reliqui *diligentius nobis*, facili corruptela. *ex. cura, ſi.* Sic Turic. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Bodl. Bal. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. atc. Obr. Aliquot horum incidunt ante *cura*, ut ea regat genitivum; male. Turic. (a pr. man.) Flor. *ex citra ſi* cum Alm. Reliqui omittunt.

2. *ſunt inter.* Turic. Flor. *ſint inter.* *quid ex his defuerit.* Turic. *qui ſlex h. d.* a ſec. manu *qui ſlexus vel hisdem defuerint*, ut et Guelf. niſi quod ſine *vel* et quod *iisdem*, cum Bodl. Voſſ. 2. Jenſ. (err. Gesn.) et edd. ante Baſil. Sed Camp. *qui ſlexus hisdem d.* Flor. *qui ſlexus his defuerint* et ſic Goth. (err. Gesn.) *atque rob.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ac r.* An fuit *aut rob.?*

carens rectore, fluit: qui autem scierit, quo quaeque sint modo dicenda, nisi tamen in procinctu, paratamque ad omnes casus, habuerit eloquentiam, velut clausis thesauris incubabit. Non autem ut quidque praecipue necessarium est, sic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum sit in eloquendo positum oratoris officium, *dicere* ante omnia est; atque hinc initium ejus artis fuisse manifestum est; proximam deinde *imitationem*, novissimam *scri-*

qui autem scierit. Turic. (a prima manu) Flor. *autem qui scivit.* Guelf. *q. a. sciunt.* Apud Riccium textus ita exhibetur: *fluitabit. Etiam qui sciet*, monente etiam Landfidelio *fluitabit* praestare prae illo *fluit.* Ex his indiciis scribam *fluitat* (s. *fluitabit*) *: et qui scierit.* Ita concinnius etiam *neque — et — et —.* *quo quaeque sint modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.). *quo quaeque modo s.* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. *quae quoque s. m.* Turic. (a m. pr.) Flor. Reliqui *quo sint quaeque m.*

tamen. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. et Ricc. Reliqui *tanquam.* *paratamque.* Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. Reliqui *paratam quidem.*

clausis thesauris. Flor. *clausos thesauros.*

3. *quidque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quicquid* cum Alm. Sed Goth. *quicque* (err. Gesn.).

2. *fluit.* Observat Gesn. hoc dici pro *fluitando, fluctuando* et ponit exempli loco Martial. 4, 66, 14. „Nec mersa est pelago, nec fluit ulla ratis", quae sane fracta intelligitur, ut lacerae ejus tabulae fluitent per undas. Subit tamen dubitatio, an hic quoque *fluitat* noster scripserit, sicuti est 7 praef. 3. loco plane gemino. Cf. not. crit. Etiam in thesauro suo Gesn. hoc uno *fluendi* sic usurpati exemplo defungi cogitur. Forcellinus ipsum quoque ignorat. Similius quid nostro habet 9, 4, 129.

clausis thesauris incubabit. cf. Georg. 2, 507. *defossoque incubat auro.*

3. *imitationem.* Apparet loco ipso, quo hoc ponitur,

4 *bendi* quoque *diligentiam.* Sed ut perveniri ad summa, nisi ex principiis non potest: ita procedente jam opere minima incipiunt esse, quae prima sunt. Verum nos non, quomodo instituendus orator, hoc loco dicimus: nam id quidem aut satis, aut certe uti potuimus, dictum est: sed athleta, qui omnes jam per-

4. *perveniri.* Turic. Flor. *pervenire.* *ad summa.* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *ad summam* cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Cf. 1 Pro. 20. 10, 4, 9. *jam opere minima.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Tarv. Jens. *j. o. jam m.* Expunxit Regius. An fuit *procedente etiam opere jam m.?* *quomodo instituendus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *sit.* *sed athleta.* Turic. *s. adhleta.* Flor. *s. adleta* cum Alm. a sec. manu uterque *s. ut a.* et sic reliqui omnes et scripti et excusi ante Ald. acc. Bad. Ille cum reliquis *s. ut athletam.* *omnes.* Sic Basil. *omnis* Turic. Flor. Sed a sec. manu uterque *omnia* cum reliquis.

intelligi debere *lectionem;* quae quomodo comprehendi possit et significari *imitatione,* fateor me parum assequi. Nec quisquam haesit in loco. Fortasse consuetudine frequentatum fuit, ut, cum imitationis causa susciperetur lectio optimorum scriptorum, ipsa quoque haec tractandi libros industria imitatio appellaretur. Ita opus illud Dionysii Hal. quo veterum oratorum judicia proponit, cujusque nonnisi aliquot partes reliquae factae sunt, inscriptum fuisse videtur *de imitatione,* quo indice memoratur a Scholiaste Hermogenis τὸ περὶ μιμήσεως. Vid. Taylori Lectt. Lys. p. (Rsk.) 162.

4. *quomodo instituendus.* Quod recentiores hic necessario interponere sibi visi sunt *sit,* differtur et post *praeparandus* demum comparet; quanquam duriore hyperbato, sed quo brevitatem et acumen quaesierit noster.

omnes — numeros. Palaestrici *numeri* iterum dicuntur a nostro 12, 2, 12. cf. 9, 4, 8. item 2, 8, 13. ubi positus Senecae locus praeter *nexus* „magni luctatoris" etiam *numeros* habet. Adde Juvenal. 6, 249. ubi femina „*omnes* implet *numeros*" palaestricos, cui loco non male Forcellinus confert alterum ejusdem 5, 122., in quo structorem mensae „volanti cultello" et „chi-

didicerit a praeceptore numeros, quo genere exercitationis ad certamina praeparandus ſit.
878 Igitur eum, qui res invenire et disponere ſciet, verba quoque et eligendi et collocandi rationem perceperit, inſtruamus qua ratione, quod didicit, facere quam optime, quam

numeros, quo. Sic Baſil. (ex Philandri, ut videtur, conjectura) cum Ricc. *num muro quae* Turic. (a pr. m.). *numeroque* Flor. Reliqui *nimirum quo.* Gallaeus (cf. 2, 11, 4. 6, 3, 47. 9, 4, 135.) gloſſam accuſat *nimirum — praeparandus ſit.* Burmannus *nimirum* gravatur; rectiſſime. Ceteri acquieſcunt. Satisfactum ſpero noſtra ſcriptura Morgenſternio, qui codd. deſtitutus probabilem eruerat ſuo ingenio rationem: „ſed ut *athleta,* qui omnia jam perdidicerit, a praeceptore eruditur, quo — praeparandus ſit; ita" cet.

genere exerc. Turic. Flor. Guelf. inſerunt *et.*

Igitur eum. Sic Turic. a pr. m. Flor. Baſil. cum Alm. Gryph. (1536.). Priores quidem duo capitis prope incipientis modo dirimunt ab antecedentibus. Reliqui *ita eum,* reſpiciendo ad *ut* ſuum ante *athlet.* *eligendi.* Turic. Flor. *elicendi* (cf. 5, 14, 29. 9, 2, 97. 9, 4, 113.).

qua ratione, quod didicit. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qua in oratione quod* (ita pronomen Turic. *quam* Flor. *quae* Guelf. Camp. cum Turic. ſec. manu et reliquis) *dicere* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi *quod quae in or.* Gryph. Baſil. Sed noſtrum jam Vaſcoſa. 1542. fol. et aliquot ap. Burm. Poſui *quod did.* pro reliquorum *quae d.* cum Philandro et Turicenſi. *optime, quam.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inſerunt *et.* Guelf. *quam optime* omittit.

ronomonta" ſecare altilia dicit, „donec peragat dicta magiſtri Omnia." *Numeros* rectiſſime hic et legunt et interpretantur praeceptores noſtrates Melanthon, Velcurio, Stigelius in ed. Riccii.

verba — perceperit. Accuſativum in *verba* cave referas ad *perceperit;* pendet ille a gerundiis *eligendi,* quo omnis elocutionis doctrina demonſtratur, et *collocandi,* quo compoſitionis. Eleganter enim totum operis ſui tractatum comprehendit hisce: „qui — ſciet — perceperit."

inſtruamus. Non opus eſt cum Gallaeo hic reponere *inſtituamus* (quo ipſo ingrata

5 facillime poſſit. Num ergo dubium eſt, quin ei velut opes ſint quaedam parandae, quibus uti, ubicunque deſideratum erit, poſſit? Eae
6 conſtant *copia rerum ac verborum.* Sed res propriae ſunt cujusque cauſae, aut paucis communes: verba in univerſas paranda: quae ſi in rebus ſingulis eſſent ſingula, minorem curam poſtularent: nam cuncta ſeſe cum ipſis protinus rebus offerrent. Sed cum ſint aliis alia aut magis propria, aut magis ornata, aut plus efficientia, aut melius ſonantia, debent eſſe non ſolum nota omnia, ſed in promtu, atque, ut ita dicam, in conſpectu, ut, cum

5. *Num.* Camp. *Non* cum Goth. et edd. ante Burm. Noſtrum et Turic. Flor. Guelf. cum Alm. cf. 5, 10, 102. *parandae, quibus.* Turic. Flor. Guelf. *paranda e quib.* cum Goth. Jenſ. *parandae e q.* Ald. *uti, ubicunque.* Turic. *ubique cumque.* Flor. Guelf. Camp. omittunt *uti* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *poſſit? Eae conſtant.* Turic. Flor. *poſite conſtantia.* Ille a ſec. manu *poſſit e* („vel *eſt*" additur a conferente) *conſtantia*, hic idem, ſed *poſit* una S. Cum Turicenſis ſec. manu Guelf. ut et Goth. ſed Voſſ. 2. *p. eſt conſtantia.* Camp. *p. occurrere conſtanti.* Ald. *p. ei occurrere* (absque *conſt.*). Jenſ. *p. ei conſtare* cum edd. ante Baſil. Hoc ut rotundius malit Burm. omiſſo *uti*, et cum *e* ante *quibus.* Sed deſtituit gravitatem praecipientis, quae prodit ſe in ingreſſu illo loci univerſi: *Eae conſtant.*

6. *ſi in rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Baſil. Reliqui omittunt *in*, ſuadente jam Regio. *Sed res — offerrent* om. Guelf. *minorem curam.* Flor. (a pr. m.) *in aurem coram.* Alm. *Maurem coram.* cf. prooem. tert. vol. p. V. *offerrent.* Turic. (a pr. m.) *offerent.* Goth. *offerunt.* *atque, ut.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) inſerunt *id.*

ſit repetitio verbi quod erat modo in *inſtituendus*); ſi *inſtruamus qua ratione* dictum accipias pro *ea ratione inſtruamus qua.* cf. de *inſtr.* 8, 6, 2.

ſe judicio dicentis oſtenderint, facilis ex his optimorum ſit electio. Et quae idem ſignifi- 7
carent ſolitos ſcio ediſcere, quo facilius et occurreret unum ex pluribus, et, cum eſſent
879 uſi aliquo, ſi breve intra ſpatium rurſus deſideraretur, effugiendae repetitionis gratia

7. *Et quae idem ſignificarent.* Turic. Flor. (a pr. m.) *e. q. i. ſignificarentur.* Camp. *e. q. i. ſignificent.* Nobiscum faciunt Guelf. Goth. Vall. Voſſ. 2. item Alm. niſi quod *et* omittere narratur, me quidem incredulo, cum edd. ante Baſil. ſed Bad. ſec. *At q.* cet. Mox, e Philandri, opinor, conjectura, *Equidem ſcio quosdam collecta quae idem ſ. vocabula.* *ſolitos ſcio ediſcere.* Turic. *ſolitos ediſcere* (a ſec. m.) *ſolitos edicere.* Flor. *ſolito ſe diſcere.* (a ſec. facit cum Turicenſis prima.) Guelf. *ſolitos ſe dicere.* Camp. *soliti ſaepe dicere.* Goth. *ſolitos ſaepe dicere* cum Voſſ. 2. Vall. Ald. Sed Jenſ. *ſolitos ſcio dicere* cum rell. ante Bad. qui (in utraque) *ſolitos ſcio diſcere.* Reliqui hinc cum Turic. eximunt *ſcio,* quod ſupra poſuerant. Nihil facilius quam hinc excidiſſe *ſcio.* [Vid. infra Addenda.] *occurreret.* Camp. *occurrat* cum Ald. *eſſent uſi.* Turic. *eſſent uſui.* Flor. Guelf. Camp. (hic *et* quoque omittit poſt *plur.*) *eſſet uſui* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam e duobus poſtremis *eſſet* non affertur) et edd. ante Baſil. *aliquo.* Camp. *aliquid.* Goth. *aliquod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *ſi.* Camp. omittit cum Goth. *ſpatium.* Turic. Flor. Guelf. *ſemet ipſum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui cum hoc et Bad. ſec. *ſemet ipſos.* Sed Badius noſtrum ex ſuperſcripta correctione Vallenſis. Qui vetuſtam ſcripturam tueri cupiat, ut ſit vocabulum poſt ſe prius poſitum rurſus ponendum, et modo pro *breve* legatur *brevi*; nunquam tamen probabit *intra* ſic poſſe dici pro *poſt.* Vera igitur cenſenda emendatio et mira corruptela interim notanda. Unus Bad. ſec. poſt *intra* de ſuo addit *tempus* cum marg. Vidovaei. *deſideraretur.* Turic. Flor. *deſideratur* cum Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *deſideretur.* Camp. Ald. *conſiderant.* Bad. ſec. *conſiderarent* cum marg. Vidov.

ſumerent aliud, quo idem intelligi poſſet. Quod cum eſt puerile et cujusdam infelicis operae, tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat, ex qua ſine discrimine occu-
8 pet proximum quodque. Nobis autem *copia cum judicio* paranda eſt, vim orandi, non circulatoriam volubilitatem ſpectantibus. Id autem conſequemur *optima legendo atque audiendo.* Non enim ſolum nomina ipſa rerum cognoſcemus hac cura, ſed cui quod-

quò idem. Turic. Flor. Guelf. *quod i.* cum Jenſ. *quod* (absque *i.*) Camp. *poſſet.* Camp. *poteſt:* item *ſumunt* modo pro *ſumerent.* *turbam enim.* Turic. Flor. (hic a ſec. man.) Guelf. (poſteriores diviſim) *turbamentum* cum Palat. Gebhardi, unde is eruit *purgamentum*, amator talium, recte notante Burmanno, cui eadem de homine ſentit fratris filius ad Prop. 1, 1, 11. Cf. 10, 7, 26. Inde erant *cenuriones* illi 4, 2, 124. Flor. *turba amen.*

8. *volubilitatem.* Turic. Guelf. Camp. *voluptatem* cum Bodl. Bal. et edd. ante Baſil. Noſtrum huic in Vall. ſuperſcriptum narrat Badius, ſed vindicant Flor. Goth. item, ut ſuſpicor, Alm. *conſequemur.* Flor. Guelf. Camp. *conſequimur* cum Alm. Colb. Voſſ. 2. (ſed Goth. *ſequimur*) Vall. Jenſ. Tarv. *enim ſolum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (err. et tac. Gesn. etſi Goth. *ſola*) cum edd. ante Baſil. Reliqui *ſ. e.* *cui quodque loco ſit*

7. *infelicis operae.* cf. 8. Pro. 28. et 11, 2, 49. „haec rara infelicitas."

occupet. Poteſt quaeri, quod ſit verbi ſubjectum? Oratorem fortaſſe rectiſſime intelliges, ut ſit ἀπὸ κοινοῦ dictum et quaſi pro *occupes.* Nam ut artificium illud ipſum, quod puerile dixerat parumque utile, hic ſubjecti adhuc loco ſit, nemo probabit; quanquam eſt ſane in *congregat.* Fuit cum *proximum quodque* nominativum interpretarer, et *occupet* pro *occurrat, praeveniat.* Sed hoc inſolens nec perſpicuum.

8. *ſpectantibus.* An *ſectantibus*? cf. 8, 5, 25. Sed hic minus neceſſaria videtur mutatio; ſimile noſtro 5, 12, 22.

que loco sit aptissimum. Omnibus enim fere 9
verbis, praeter pauca, quae sunt parum verecunda, in oratione locus est. Nam scriptores quidem iamborum veterisque comoediae etiam in illis saepe laudantur: sed nobis nostrum opus interim tueri sat est. Omnia verba, exceptis de quibus dixi, sunt alicubi optima: nam et humilibus interim et vulgaribus opus, et quae nitidiore in parte videntur sordida, ubi res poscit, proprie dicuntur. Haec ut 10

aptissimum. Turic. Flor. *quod quoque locis ita petissimum.* Ille a sec. man. *q. q. l. i. potissimum.* Guelf. *quid quoque loci sita potissimum.* In pronominibus varie erratur.

9. *scriptores quidem iamb.* Sic Flor. Basil. Gryph. Gibs. Obr. Burmanni aliquot et Bipont. Omittunt *quidem* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *s. quidam i.* *interim tueri sat.* Turic. (a pr. m.) *inter inveteris at.* Flor. *item in veteris at.* Hic a sec. *item in veteri sat.* Basil. pro *interim tueri* non sine ratione aliqua *intueri;* cf. 5 Pro. 4. Sed *sat* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *satis.* cf. 8, 3, 53. *nam.* Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Facillime excidebat. *vulgaribus opus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui inserunt *est:* Ald. hoc post *opus.* *nitidiore.* Sic Basil. Gryph. (1536.). Sed Turic. *tidiorem.* Flor. *tediorē,* subjecta mox *a* ab alia manu. Ex Alm. *tidiore.* Guelf. *utiliore* cum Bodl. Bal. et edd. ante Ald. nisi quod Camp. *occultiore.* Reliqui *cultiore* cum Goth. Voss. 2. cf. 8, 3, 16.

9. *quae sunt parum verecunda.* cf. 8, 3, 38 seq.

scriptores — iamb. Quatenus phallica continentur iambis, et illa Archilochi et Hipponactis rabies proprium habet iambum, quem vel ex Horatianis epodis novimus, quam sit pudicus.

interim tueri. vid. not. crit.

nitidiore in parte. cf. §. 33. „vel historico — *nitore.*“ 44. „*nitidi* — generis — amatores.“

sciamus, atque eorum non significationem modo, sed formas etiam mensurasque norimus et, ubicunque erunt posita, an conveniant, nisi multa lectione atque auditione assequi nullo modo possumus; cum omnem sermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes a mutis nutricibus jussu regum in solitudine educati, etiamsi verba quaedam 880
emisisse traduntur, tamen loquendi facultate
11 caruerunt. Sunt autem alia hujus naturae, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil significationis, quo potius utaris, intersit: ut *ensis* et *gladius:* alia, quae etiamsi propria

10. *sciamus.* Flor. *scimus.* *et, ubicunque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Basil. nisi quod Bad. sec. *ut et u.* Reliqui *ut u.* *an conv.* Sic Camp. Reliqui omittunt *an.* *atque auditione.* Camp. *aut a.* cum Obr. *nullo modo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *non*, quod ipsum omittit Guelf. *possumus.* Turic. Flor. *possimus.* *omnem.* Turic. Flor. *omne mi.* Ille a sec. man. *omne enim.* Guelf. *omnem enim* cum Basil. Quid lateat non exputo.
caruerunt. Turic. Flor. *caruerint.*

11. *declarent.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *declarant.* *alia, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliave.*

10. Recte hic Regius admonet Psammetichi regis pastori tradentis infantes, caprino ubere nutriendos, qui mox *becos* pronunciant; apud Herod. 2, 2. add. Schol. Apollon. 4, 262. Lutat. in Statii Theb. 4, 275. et Claudian. in Eutrop. II, 251 — 54. Cujus historiae cum memor hic profecto fuerit Qu. suspicor *mutas nutrices* dictas ab eo esse pro bestiis. Cf. 1, 10, 7. Gesnerus hic „Notum cete„roquin est“ ait „surdos a „natura ob id ipsum mutos „eosdem esse, quod loquentes „alios non audiant: idemque „accidere, si qui sint, θηριο„θρέπτοις.“

rerum aliquarum sint nomina, τροπικῶς quasi
tamen ad eundem intellectum feruntur, ut
ferrum et *mucro*. Nam per abusionem *sica-* 12
rios etiam omnes vocamus, qui caedem telo
quocunque commiserint. Alia circuitu ver-
borum plurium ostendimus: quale est, *Et
pressi copia lactis*. Plurima vero mutatione
figuramus, *Scio*, *Non ignoro*, et, *Non me
fugit*, et, *Non me praeterit*, et, *Quis nescit?*
et, *Nemini dubium est*. Sed etiam ex proxi- 13
mo mutuari licet. Nam et *intelligo*, et *sentio*,

quasi. Sic Jens. Tarv. *quare* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Sed edd. reliquae ante Bad. sec. (acc. Basil.) hoc ponunt post *tamen;* male; praeter Camp. qui omittit cum ceteris. *tropicos* autem latt. litt. mei codd. et aliquot edd. vett.

12. *commiserint. Alia.* Turic. Flor. *commiserit in talia;* a sec. m. ille *commiserint talia*, hic *commiserit talia.* Postremum vocab. sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius et repositum nostrum jam in Vall.

fugit, et, Non. Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *et.*

Quis. Turic. Flor. Guelf. *qui* cum Goth. Voss. 2.

nescit? et. Flor. (a pr. m.) *nescite.* Reliqui omittunt *et.*

13. *licet.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *libet.* Quamvis praeclari auctores non persuadent.

11. τροπικῶς *quasi.* Neque enim jam verus tropus in hisce agnoscitur usu nimium vulgatis.

feruntur. Mire dictum; malim *referuntur* vel *vertuntur*, et praestet conjunctivus in verbo.

ferrum et mucro. cf. 8, 6. 20.

12. *Nam — sicarios.* Cave ad proximam sententiam referas *nam.* Interjacet alia, sed suppressa et facile a legente subaudienda. cf. ad 2, 11, 7. 9, 4, 84.

Et pressi. Virg. Ecl. 1, 81.

13. *ex proximo.* Non modo, quae significent eadem, verba possunt sibi invicem succedere, sed etiam in quibus levis est significationis differentia. Hoc enim est *ex proximo*. Locum non intellexit Gedoynus.

et *video*, saepe idem valent, quod *scio*. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut non solum quomodo occurrent, sed etiam
14 quomodo oportet, utamur. Non semper enim haec inter se idem faciunt: nec sicut de intellectu animi recte dixerim, *video*, ita de visu oculorum, *intelligo:* nec ut *mucro* gladium
15 sic *mucronem* gladius ostendit. Sed ut copia verborum sic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum est. Nam 88

ut non. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *his.* *occurrent.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *occurrerint.* *oportet.* A Gryphio inde ante Gesn. edd. *oporteat.*

14. *visu.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *usu* cum Alm. Goth. Voss. 2. Per se quidem potius est, sed hic ob relationem ad „*intellectum* animi" praestare videtur nostrum.

15. *copia v. sic paratur.* Turic. (a sec. quidem manu *sit*) Flor. *copiosus v. sic paratus*, mox et Guelf. Camp. nisi quod *sit*, cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Error orsus a *paratus*, qualia menda sunt frequentissima (cf. 8, 3, 3. 9, 4, 125. item hic §. 21.), cui primitus accommodatum *copiosus*, mox etiam *sit*, pro quo *sic* in vett. lacinia quasi remansit, per quam ex fuga retraheretur vera scriptura, a Philandro haud dubie, ut multa, velut hic §. 4, praeclare restituta.

14. *inter se idem faciunt.* i. e. possunt impune reciprocari.

visu oculorum. cf. not. crit.

mucronem gladius. „Quin „nec *mucro* semper *gladium.* „Quis enim nisi fatuus dixe„rit, *I puer, affer mihi mu„cronem*, cum gladium sibi „dari postulat? Scilicet in „ipsis etiam tropis verum „inesse debet; recteque poeta „*mucrone peremtum* aliquem „dicit: neque enim profecto „*capulo.* In hoc quidem „exemplo vix quisquam pec„cat; utinam nec in aliis." Gesnerus.

omnium, quaecunque docemus, hoc sunt exempla potentiora etiam ipsis, quae traduntur, artibus, cum eo, qui discit, perductus est, ut intelligere ea sine demonstrante, et sequi jam suis viribus possit: quia, quae doctor praecepit, orator ostendit. Alia vero audien- 16
tes, alia legentes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, spiritu ipso, nec imagine et ambitu rerum, sed rebus incendit. Vivunt omnia

hoc sunt. Turic. *hec s.* Flor. Guelf. Camp. *haec s.* cum Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. (sed hic a sec. m. nostrum) Alm. et edd. ante Ald. Regius correxit, non sine ingenio, cf. 2, 21, 14. item hic §. 34. ubi „*haec* potentiora" Turic. Flor. (a sec. m. uterq.) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. corrigente etiam Regio. *praecepit.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *praecipit.* Pro *doctor* autem *decor* Goth. Voss. 2. par nobile. cf. 9, 4, 86. item hic §. 27.

16. *aud. al. leg.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *leg. al. aud.* *omnia enim.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *e. o.* Tertio loco positum *enim* vid. 5, 11, 37.

15. *docemus.* Suspicabar fuisse *docemur.* Neque enim valde aptum, ut se suosque in docendo socios hic respiciat solos. Quid hominibus in genere accidat, ostendendum est. Ii quidem discunt omnes, non docent. Quia tamen mox est *qui discit*, retinenda nunc videtur vulgata.

hoc — quia. Haec inter se invicem referuntur, quasi *propterea — quod.* Nulla autem ratio *hoc* struendi cum comparativo *potentiora* quasi dictum pro *tanto.*

artibus. Cf. not. ad 2, 15, 4. p. 344. it. 8, 3, 2. 11, 1, 54. Apparet hic, pluralem dici de pluribus illis praeceptis, quibus continetur tota ars. Annotarant hoc Stigelius et Landsidelius.

16. *ambitu rerum.* Huic ego locutioni insolentiori non concilior loco Pliniano, quo mollire eam studet Gesnerus, H. N. 15, 30. s. 39. ubi aliquod lauri genus cum dictum est esse in *ambitu* nominum, deinde complura ejus vocabula recensentur. Inde Ges-

enim, et moventur, excipimusque nova illa, velut naſcentia, cum favore ac ſolicitudine. Nec fortuna modo judicii, ſed etiam ipſorum,
17 qui orant, periculo afficimur. Praeter haec, vox et actio decora, commoda, ut quisque

ſolicitudine. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ſolitudine.* cf. 9, 2, 29. 6, 1, 18.

17. *vox et actio.* Flor. (a pr. m.) omittit *et.* *commoda, ut quisque.* Turic. Flor. *commodat aut quisquisque.* a ſec. m. uterque — *quid quisque.* et ſic Bodl. Sed Guelf. Jenſ. (tac. Gesn.) *commodat ut quid quisque* cum edd. ante Ald. *commendat ut quid quisque* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bal. Bad. ſec. Cervic. item Ald. ſed hic ſine *ut.* Bad. pr. *commendatur quid quisque* ex Regii praecepto. Alii aliter. Noſtrum, in mea quidem ſupellectili, primum comparet in marg. Choueti, recte erutum e vetuſtiſſimis; unde male deflexit Obr. hisce: *accommodata ad quid quisque;* Ricc. *accommodata ut quid quisque*; item Beſtius de Rat. emend. leg. conjiciens *commodabit quid quisque.*

nerus efficit, ambitum eſſe pro *deſcriptione* ſive *periphraſi.* Facilius feram *habitu,* quanquam et ipſum ſatis nove dictum. Pertinet tamen ad omne tegumentum exterius; ut eſt ap. Cic. de Orat. 3, 52. „*habitus* orationis et quaſi color". Noſter 6, 3, 26. 9, 4, 34. „*habitus* oris". Landfidelius *ambitum* interpretatur „artificioſam comprehen„ſionem atque explicationem „rerum ad aucupandam gra„tiam". Reſpondet utique *imagini* hic ſive *ambitus* ſive *habitus,* opponunturque ſimul *rebus ipſis.* Modo *ſpiritus* eſt calor et vehementia dicentis, non quidem, ut Melanthonis fert ratio, *vita*; nec ſatis probo Stigelium, qui *motum* ait eſſe orationis „qui ſit ex „jure ſententiarum et ſche„mate."

17. *Praeter haec — docent.* Plurimis breviſſimisque inciſis faciendis elegantem ſenſum patefacere conatus ſum, quod quidem viris doctiſſimis parum probari non ignoro, qui talia adjumenta perſpicuitatis, veteribus incognita, iisdem neceſſaria negant. Attamen ſic, ut feci, a Qu. ipſo haec fuiſſe diremta intelligo, ipſaque naſcente ex hac interſtinctione elegantia doceor; quae ut primo quoque aſpectu unicuique pateret lectori, ad-

locus postulabit, pronunciandi, vel potentissima in dicendo, ratio, et, ut semel dicam, pariter omnia, docent. In lectione certius judicium, quod audienti frequenter aut suus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim dissentire, et velut 18

postulabit. Turic. Flor. *postulavit* cum Bodl. Ricc. *et, ut.* Camp. *est* omisso *ut.* *docent.* Camp. *docet* cum Goth. (Voss. 2. nostrum. cf. §. 15.) Locat. (err. Burm.) eoque recentioribus ante Leid. Pessime. *audienti.* Turic. *audiendi.* cf. 4, 59 6. 6, 3, 20. *cuique.* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cujusque* cum edd. ante Basil.

18. *velut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *illud* cum Goth. Bodl. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. *ab illis* Ald. Bad. uterque ex emendatione Regii. Nostrum in Basil. prima, de Philandri, puto, conjectura verissima. Mox §. 19. Flor. *et velud.*

minuculis istis ab arte libraria petitis uti licuit, opinor. Scilicet omne hoc pronunciatio erat doctura, si audissemus Fabium. Appositum *decora* utrique et *actioni* et *voci* redditur; actio autem, id quod male negat Stigelius, h. l. disjungitur a pronunciatione. Illud *vel potentissima in dicendo* parentheti vice fungitur, quo protinus causa indicetur, quare tantum sit momentum ad animum excitandum in iis quae audimus, non legimus; quo in genere non minima vis est particulae *vel.* Ad *potentiss.* cf. 4, 5, 8. 6, 7, 37. Ad *ut semel dicam* 5, 13, 3. *Et* ante *ut semel dicam* tertio sane loco comparet (cf. prooem. Vol. 3. p. extr.), sed neque inter *decora* et *commoda* poni copula poterat, quia illa disjunxisset *vocem* ab *actione*, neque hic compendifieri eadem, quia debebat finem imponere et insertum illud *ut — dicam* quasi praecurrere. Qui *docet* singulari numero scripserunt, aliud agebant; *omnia* non, quod est, nominativum interpretantes, sed accusativum.

extorquet i. e. aufert, ne quis interpretetur „certum aliquod judicium reddere adsigit." cf. 4, 5, 6. Jucunda autem est Hieronymi narratio a Gesnero posita neque nostris lectoribus invidenda. Epist. ad Nepotianum de vita Clericorum fol. 16, b. Erasmi.

tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, cum interim et vitiosa pluribus placeant, et a corrogatis laudentur etiam quae
9 non placent. Sed e contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava judicia non referant. Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere saepius licet, 88
sive dubites, sive memoriae affigere velis. Repetamus autem et tractemus, et ut cibos

tacita. Turic. Flor. *tanta.* cf. 9, 4, 13. *placeant — laudentur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *placent — laudantur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Flor. tamen *laud.* non memoratur, in Turic. a pr. m. *laudetur*, vestigium veri.

19. *impetu.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *impetus.*

memoriae aff. Sic MSS. et excusi ante Basil. Reliqui inserunt *penitus.* *Repetamus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *repetimus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed *tractemus*

Vol. IV, 1. p. 262. Ed. Bened. „Praeceptor quondam „meus, Gregorius Nazianzenus, rogatus a me, ut „exponeret, quid sibi vellet „in Luca Sabbathum δευτερόπρωτον, eleganter lusit, Do„cebo te, inquiens, super hac „re in Ecclesia, in qua mihi „omni populo acclamante, „cogeris invitus scire quod „nescis: aut certe si solus „tacueris, solus ab omnibus „stultitiae condemnaberis. Ni„hil tam facile, quam vilem „plebeculam et indoctam con„cionem linguae volubilitate „decipere, quae quidquid non „intelligit plus miratur." *Laudantium clamorem* cf. ad 4, 2, 37. ubi *corrogatos ad laudandum* invenies ipsos in *disposita ad clamorem multitudine.* De hocce autem recitantium ambitu bene hic exponit Landfidelius e Plinii maxime epist. 2, 14. item Juvenal. 1. init. Horat. Epist. 2, 2, 67. 68. Claudian. 74, 17. 18. ed. Gesn. Martial. passim. Cf. Qu. 11, 3, 121.

18. *vitiosa pluribus.* Conferantur haec ad 1, 6, 44. *interim* hic quidem non est pro *interdum*, sed suo significatu et quasi valens *tamen.*

19. *prava judicia.* cf. 3, 7, 18.

tractemus. Non dubito quin fuerit a Qu. *retractemus.*

mansos ac prope liquefactos demittimus, quo facilius digerantur, ita lectio non cruda, sed multa iteratione mollita et velut confecta, memoriae imitationique tradatur. Ac diu non 20
nisi optimus quisque, et qui credentem sibi minime fallat, legendus est, sed diligenter, ac paene ad scribendi solicitudinem: nec per partes modo scrutanda omnia, sed perlectus liber utique ex integro resumendus, praecipue oratio, cujus virtutes frequenter ex industria quoque occultantur. Saepe enim praeparat, 21
dissimulat, insidiatur orator, eaque in prima

tuentur Turic. Flor. Reliqui et hoc corrumpunt in indicativum. In *demittimus* praepositionis *I* litteram dant Mss. et excusi ante Gryph. *mansos.* Turic. (a pr. m.) *mensae.* Flor. (a pr. m.) *menses.* *iteratione.* Turic. Flor. Guelf. *alteratione* cum Alm. Pal. Gebh. qui vocabulum mirifice amplectitur, recte castigatus a Burmanno, artificium propriae in hisce ad cibos spectantibus orationis demonstrante.

20. *sibi.* Turic. (a pr. m.) Flor. *sive.* *scrutanda.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *scrutandi* cum Alm. *scrutando* Guelf. *praecipue.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *praecipueque.*

21. *dissimulat, insidiatur orator, eaque.* Turic. Flor. (quanquam hic primam vocem non videtur mutare) *dissimulatim*

cf. 2, 4, 13. ubi Flor. Ambr. 2. *retractatam*, Ambr. 1. *tractatam.*

digerantur. Potestate *concoquendi* non quidem labentis, sed recentioris est latinitatis, quod primum videtur in *dentibus* cibum *digerentibus* i. e. minuentibus dictum, velut Plin. H. N. 11, 37. s. 61. Seneca tamen et Celsus nostro jam significatu usurpant. cf. Qu. 11, 3, 19.

20. *scribendi solicitudinem.* Non opus corrigente Lochmanno *scribentis*, quanquam hoc ipsum in interpretatione ponit Melanthon.

praecipue oratio „et maxime si liber ille sit oratio „quaedam clari alicujus pa„troni.“ Gesner.

parte actionis dicit, quae sunt in summa profutura. Itaque suo loco minus placent, adhuc nobis, quare dicta sint, ignorantibus: ideo-
22 que erunt cognitis omnibus repetenda. Illud vero utilissimum, nosse eas causas, quarum orationes in manus sumserimus: et quoties 883
continget, utrinque habitas legere actiones: ut Demosthenis atque Aeschinis inter se contrarias: et Servii Sulpicii atque Messalae,

insidiatis oratore atque cum Alm. ex quo duo postrema non memorantur: a sec. m. uterque — *insidias* (Flor. *insidiat*) *orator atque.* et sic Guelf. Goth. cum Voss. 2. Bodl. et edd. ante Basil. Sed Camp. *dissimulat in insidias orator atque.* Nostrum ex correctione verissima, qualis §. 15. Longe deterius Obr. *dissimulat interim insidias o. e.*, minimeque probanda Burm. conj. *dissimulat vim insidiens o. e.* *sunt in.* Basil. Stoer. Chouet. Leid. inserunt *forte*, quod rectissime codd. auctoribus ejecit Gibs. monens, non debere *temere* oratoribus verba excidere; quae ratio nunc vulgo negligitur. *dicta sint.* Jens. (tac. Gesn.) *d. sunt* cum edd. recentt. ante Basil.

22. *Illud.* Turic. Flor. Guelf. *Illa*, per errorem jungendi cum proximis; cf. 5, 9, 13. *et Servii Sulpicii atque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Basil. Reliqui *ut S. S. et.* Modo ante *Aesch.* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *et* cum edd. ante Basil. non Turic. Sed Camp. ante *Cass.* omittit *et.* Minutae hae *et*, *atque*, voculae non inconsulto sunt dispositae: iterum positum *ut* ante *Serv.* inepti fuerit tumoris. Praeterea monendum, in

21. *actionis.* Plane pro *oratione* etiam scripta: cf. ad 4, 1, 32.

22. *Ser. Sulp. atque Messalae.* cf. 6, 1, 20. Si in loco nostri 4, 2, 106. *pro Aufidia* liceret mutare in *contra Aufidiam*, salva res esset; sed obstat fragmentum Festi p. Dacer. 2. in quo et ipso Ser. Sulpicius *pro* Aufidia memoratur et est particula *pro* in ipsis, ut quidem docemur, MS. ductibus, loco alioqui mutilo. An igitur tantae oblivionis accusare sustinebimus nostrum, ut illo libri sexti loco aberraverit, cum scribere vel-

quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: et Pollionis et Cassii reo Asprenate, aliasque plurimas. Quin etiam, si minus pares vide- 23
buntur, aliquae tamen ad cognoscendam litium quaestionem recte requirentur: ut contra Ciceronis orationes, Tuberonis in Liga-

Turic. pro *Servii Sulpicii* a pr. m. fuisse *servi sulpici*; e Flor. *servi*, nec postmodo correctum, afferri; sicut mox Turic. a pr. m. *cassi*: cf. 3, 5, 17. et praef. nostr. to. 1. p. 75. Sed videtur in hac quaestione neglecta Charisii (p. Putsch. 10. 11.) ipsiusque Varronis (ib. 59. 60.) auctoritas. *reo Asprenate.* Turic. Flor. (a sec. m. uterque; ille quidem a pr. *aspernatae*) *reos aspernatus est*, et sic Guelf. Camp. qui et modo *Cassius* cum Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Sed Goth. *reus aspernatus est* cum edd. multis: neque ulla rectum habet ante Basil. Ipsa autem cum plurimis peccat transponendo liquidam in nomine: cf. 11, 1, 57.

23. *cognoscendam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *nos cogendam.* Guelf. *ignoscendam.* *Tuberonis.* Turic. Flor. Guelf. *tu vero nisi.* *in Ligar.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil.

let „*M. Valerius Messala* „contra Aufidiam"? Est enim sane magis consentaneum, ut prius *alter* hic respiciat ad priorem. Interim si quis cupiat videre hominem mediocriter doctum, insultantem se peritiori, jubebo legere notam Capperonerii vellicantis Burmannum; rei ipsius difficultatem ne attingentis quidem; quare factum bene, quod ille lacessenti non pepercit Epist. p. 17.

Poll. et Cass. reo Aspr. cf. dicta ad 6, 5, 78. et in prooem. Vol. II. p. 8. add. Ptolemaeus Flavius in Conjectaneis 58. (Lamp. Grut. I. p. 977.)

23. *minus pares — Tuberonis — Hortensii.* „Tubero — „transiit a causis agendis ad „jus civile; maxime post- „quam Q. Ligarium accusa- „vit, nec obtinuit —. Ser- „mone — antiquo usus affecta- „vit scribere, et ideo parum „ejus libri grati habentur." Pomp. de or. jur. Digest. 1, 2, 2, 46. Vid. et Qu. 11, 1, 78. 80. — „Dicebat melius, „quam scripsit, Hortensius." Cic. Orat. 38. v. et Qu. 11, 3, 8.

rium, et Hortensii pro Verre. Quin etiam, easdem causas ut quisque egerit, utile erit scire. Nam de domo Ciceronis dixit Cali-

Reliqui inserunt *Q.* *Hortensii.* Turic. Flor. *hortensi*, a sec. m. uterque *hortensium*, et sic Guelf. Mox Turic. *verri.* *Quin etiam, easd.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quis e. e.* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Correxit Regius, sed jam in Vall. repositum. *ut quisque egerit, utile erit.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrisque erit* cum Goth. Voss. 2. Bodl. (Alm. turbare dicitur) Jens. Tarv. Regius ingeniose jam tentavit, quanquam recipiente nemine, *quis e. e. c. utrinque egerit, utile erit scire;* sed post varias emendationes nostra demum in Basil. ex praeclara conj., nisi fallor, Philandri, qui Regianam ad verum ipsum deduxit. *ut quisque* quantivis est pretii. *de domo.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic omittit *domo*) Camp. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *pro d.* corrigente Regio. *Calidius.* Turic. Flor. *callidus.* Camp. *callidio.* cf. Cic. de Inv. 2, 9. ed. Burm. et Schütz. Retineo hic et ubique simplicem liquidam. Sic enim et 11, 3, 123. Flor. (Turic. et Ambr. 2. a Burm. qui ibi duplici nomen scribit, recedere non narrantur) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* sed Voss. 1. 3. *Calido;* et mox ibid. §. 155. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* sed Turic. Flor. *calio.* Ambr. 2. non memoratur. Item 12, 10,

Quin etiam, easdem. Vide mihi ne in exquisitiorum quidem vocabulorum usu caventem sibi ab iteratione nostrum; nam modo erat *quin etiam* (cf. 9, 4, 131. 9, 3, 78.): nec anaphoram hic ullam potuit affectare.

de domo Ciceronis — Calidius. Hunc oratorem, quoque eloquendi genere usus fuerit, cognoscas e Ciceronis Bruto 79. 80. Meminerunt ejusdem Caes. B. C. 1, 2. Festus in Suses, Eusebius in Chronico anno 1960, item noster 11, 3, 155. 12, 10, 11. 39. Noster autem locus nihil facit momenti in ista orationis Ciceronianae, quam nunc legimus pro domo, causa. Neque enim dubitatur, quin ad pontifices de domo sua dixerit Cicero: vid. ad Att. 4, 2. Orationem *de domo* (non *pro d.*) inscriptam memorant Aquila Romanus et Julius Rufinianus, cf. Wolf. in praef. quatuor orationibus (Berl. 1801. 8.) praemissa p. 15. it. Marcland. ib. p. 68.

dius: et pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia scripsit, etiamsi egisse eum Cornelius Celsus falso existimat. Et Pollio et 24
884 Messala defenderunt eosdem, et nobis pueris insignes pro Voluseno Catulo, Domitii Afri, Crispi Passieni, Decimi Laelii orationes ferebantur. Neque id statim legenti persuasum sit, omnia, quae magni auctores dixerint,

11. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Calidii*, sed Turic. *calidi.* Flor. *callidi.* Denique 12, 10, 39. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Colb. *Calidio;* Turic. non memoratur; Ambross. duo deficiunt in his extremis; edd. sibi non constant. *et pro Mil.* Goth. omittit. *egisse eum.* Flor. *e. eam.*

24. *et Mess.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui *ac M.* *insignes pro.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *at* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *tres,* quod in Vall. repositum narrat. Vidimus *at* (5, 10, 9.) compendio scribi pro *alia, aliae;* hoc autem librariorum errore interdum succedere voci *illae* (5, 14, 29.). An igitur fuerit hic *illae*? ut intelligantur celebratissimae quaedam orationes, notae lectoribus. Supprimere vocem, quod fecit Regius, nimiae videtur levitatis. *magni.* Turic. *omni.* Flor. *omnis.* a sec. m. uterque *omnes,* et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basil. Egregia emendatione et hic profecto Philander reposuit verum, cujus semina in vetustissima scriptura. Nihili enim quae pro altero urget Burm. quanquam praeferens nostrum. Levius quod vetustissimi duo a pr. m. *auctoris,* et Turic. *dixerit.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *dixerunt* cum edd. posterr. ante Basil.

pro Milone — Brutus. cf. 3, 6, 93. it. prooem. Vol. II. p. 6. Attende Celsum in eo errantem, quod satis notum ei fuisse nobis videri poterat. Pedianus idem quod Qu. narrat.

24. *Et Pollio et Messala.* Suspicor *et — et* dictum ut *tam — quam.*

insignes pro. cf. not. crit.

ferebantur. Huic verbo non utique inest falsitatis insimulatio; cf. 10, 7, 30.

utique esse perfecta. Nam et labuntur aliquando, et oneri cedunt, et indulgent ingeniorum suorum voluptati: nec semper intendunt animum: nonnunquam fatigantur: cum Ciceroni dormitare interim Demosthenes, Horatio vero etiam Homerus ipse videatur. Summi enim sunt, homines tamen: acciditque

animum: nonnunquam. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. acc. Obr. Reliqui inserunt *et Demosthenes, Horatio vero.* Turic. *d. oratio v.*, a sec. m. *demosthenis oratio rerum*, et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. qui, recte ajens dormitare superiores in h. l. verum restituit; male tamen omisso *vero*, quod loco reddit Basil. cf. ad 7, 4, 8.

25. *acciditque.* Turic. Flor. Guelf. *occ.* Camp. *acced.*

Sic enim rectissime Burmannus: „*ferebantur* i. e. celebra„bantur, et in manibus homi„num et ore erant. Ita Suet. „Caes. 20. *vulgo ferrentur hi* „*versus. Non Bibulo quid*„*quam* cet. c. 55. *inter quos* „*temere quaedam feruntur.* „c. 56. *feruntur et a puero* „*et ab adolescente quaedam* „*scripta.* Terent. Eun. 2, 3. „*audieras? Gn. saepe; et fer*„*tur in primis:* et sic passim „*ita ferunt.*"

labuntur aliquando. „No„ster cap. seq. (§. 15.) *nam et* „*magnis quoque auctoribus* „*excidunt vitiosa* cet." Almeloven.

Ciceroni dormitare — Homerus. Cic. Orat. 29. „Tantum „abest ut nostra miremur, ut „usque eo difficiles ac morosi „simus, ut nobis non satis„faciat ipse Demosthenes: qui „quanquam unus eminet inter „omnes in omni genere dicen„di, tamen non semper implet „aures meas. Ita sunt avidae „et capaces et semper aliquid „immensum infinitumque desi„derant." Horat. ad Pis. 359. „— Indignor quandoque bo„nus dormitat Homerus." Apparet uno *dormitandi* verbo defunctum Qu. in utroque auctore, quanquam solus eo Horatius usus erat. cf. 12, 1, 22.

25. *homines tamen.* „For„mula solennis, de qua Burm. „ad Petro. 75. ubi etiam Te„rentianum illud *homo sum* „initio Heautontimorumeni a „communi huc trahentium „errore vindicat." Gesn. Cf.

his, qui, quidquid apud illos reperietur, dicendi legem putant, ut deteriora imitentur, (id enim eſt facilius) ac ſe abunde ſimiles putent, ſi vitia magnorum conſequantur.
885 Modeſte tamen et circumſpecto judicio de 26
tantis viris pronunciandum eſt, ne, quod pleriſque accidit, damnent quae non intelligunt. Ac ſi neceſſe eſt in alteram errare partem, omnia eorum legentibus placere, quam multa
diſplicere, maluerim. Plurimum dicit ora- 27
tori conferre Theophraſtus lectionem poëtarum: multique ejus judicium ſequuntur: neque immerito. Namque ab his in rebus ſpiritus, et in verbis ſublimitas, et in affectibus motus omnis; et in perſonis decor petitur,

his. Sic Turic. (a ſec. m. *hos*) Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. 9, 4, 79. 110. 6, 4, 4. *reperietur.* Sic Turic. (a pr. m. *reperiertur*). *reperierunt* Flor. cum Baſil. *reperitur* Guelf. Camp. cum Ald. Obr. Baſil. marg. Reliqui *repererunt.*

26. *Modeſte.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *modeſta.* *Ac ſi.* Guelf. *At ſi* cum Goth. *diſplicere.* Flor. Camp. *diſpicere.* Guelf. *deſpicere* cum marg. Baſil. *maluerim.* Turic. Guelf. *maluerint.*

27. *his in.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 2. Reliqui inſerunt *et* ſuadente Regio.

et Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 114. Heindorf. ad Plat. Soph. 30.

25. 26. *accidit — putant —. putent — accidit.* cf. ad §. 23. ſec. loc. ita mox 28. 29. *quaedam — quaedam — quaedam.*

26. *alteram.* cf. 5, 10, 69.

damnent quae non intelligunt. „Hoc ex Strabone lib. „VII. ſumtum, de Callimacho Grammatico, audaci et „inepto Homeri correctore, „putat Fabrett. ad Column. „Traj. p. 51.“ Almelov.

27. *Theophraſtus.* cf. 9, 4, 88.

in perſonis decor. cf. 6, 2, 25. 8, 3, 22. 4, 2, 19. 11, 1, 44.

praecipueque velut attrita quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Ideoque in hac lectione
28 Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum; genus ostentationi comparatum, et praeter id, quod solam petit voluptatem, et eam, fingendo non falsa modo, sed etiam quaedam incredibilia, sectatur, patrocinio

blanditia. Turic. (a pr. m.) *blanditatum* cum Alm. *blanditia tum* Flor. (cf. 9, 4. 143. it. hic 54.). *reparantur.* Jens. Tarv. *reperiantur* cum Voss. 2. non Goth. (cf. §. 15. item 30.). Correxit Regius.

28. *figurarum; genus.* Sic Turic. Flor. (quanquam in hoc verba tantum *totumque illud* deesse narrantur) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui (Philandro, suspicor, suadente) inserunt *totumque illud studiorum.* *comparatum, et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *et.* *et eam.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. poster. ante Basil. *etiam eam* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *eamque etiam* Flor. cum Basil. Reliqui *eamque.* *sectatur.* Turic. (a pr. m.) *sectator.*

velut attrita quotidiano. „Hoc est, quod Petronius c. 5. „vult: *Interdum subducta foro* „*det pagina versum*, ubi v. „quae notavimus." Burmann.

Cicero — putat. Pro Arch. 6. „Quaeres a nobis, Grati, „cur tantopere hoc nomine" (poëtarum) „delectemur? „Quia suppeditat nobis, ubi „et animus ex hoc forensi „strepitu reficiatur, et aures „convicio defessae conquiescant. An tu existimas, aut „suppetere nobis posse, quod „quotidie dicamus, in tanta „varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus: aut ferre animos „tantam posse contentionem, „nisi eos doctrina eadem relaxemus?"

28. *genus.* intellige *poeticum*, non *poetarum.* Minus hoc durum videbitur, si reputes, *genera dicendi* saepe dici a nostro; nec aliud esse, videri saltem rhetori, poësin,

quoque aliquo juvari: quod alligata ad certam pedum neceſſitatem non ſemper uti propriis poſſit, ſed depulſa recta via, neceſſario ad eloquendi quaedam deverticula confugiat: nec mutare quaedam modo verba, ſed extendere, corripere, convertere, dividere cogatur: nos vero armatos ſtare in acie, et ſummis de rebus decernere, et ad victoriam 29
886

juvari: quod. Vall. Bad. *juvari poſcit: quod.* *alligata — poſſit — depulſa recta — confugiat — cogatur.* Sic Turic. Flor. (niſi quod hic *alligatam*) Guelf. Sed Jenſ. Tarv. *alligata — poſcit* (hoc et Vall. Bad. et aliquot edd. ap. Burm.) — *repulſi a recta — confugiant — cogantur.* Reliqui (quorum et Camp.) *alligati — poſſint — depulſi a recta — confugiant — cogantur.* Hinc recedunt eatenus Goth. (err. Gesn.) Voſſ. 2. quod *alligata — poſſit.* Ald. *repulſi a.* Baſil. *alligatum — poſſit — depulſum a — confugiat — cogatur* conſulto accommodans ad *genus.* *uti propriis.* Sic Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. *in propriis* Turic. Guelf. Reliqui *propriis uti.* *mutare quaedam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *m. que.*

Simile quid, etſi noſtro mollius, 10, 7, 31. Ad *comparatum* ſubaudies *eſſe* referesque ad *meminerimus.*

29. *certam pedum neceſſitatem.* cf. 1, 8, 14.

alligata — depulſa. Feminina haec participiorum ſunt ab oblivione et grata, ſi cui ita appellare lubet, negligentia ejus, qui *genus* quidem, quod modo poſuerat, nollet, utpote neutrum, diutius uſurpare, et per ſyneſin intelligeret poëſin (cf. 9, 2, 79.), ſicuti mox eſt *hiſtoria.* Nimiae enim fortaſſe fuerit audaciae criticae, ſi quis modo pro *genus — comparatum* reponat *gentem — comparatam.* Saepe *gens* abit in *genus* et genitivus *figurarum* attrahebat *genus;* cui deinde accommodaretur participium; cf. §. 31. Si eſſent illa participia maſculina pluralia *alligati — depulſi* in vetuſtiſſimis libris, cum Badio interpretarer *genus* ſubaudiendo *hominum* (ut ap. Virg. Georg. 1, 63. noſtrum 1, 1, 8.), et appoſitionis loco haberem, ſubjectum voci *poëtas.* Cf. not. crit.

depulſa recta via. cf. 2, 3, 9. *recto itinere lapſi.*

30 niti. Neque ego arma ſqualere ſitu ac rubigine
velim, ſed fulgorem ineſſe, qui terreat, qualis
eſt ferri, quo mens ſimul viſusque praeſtringitur: non qualis auri argentique, im-
31 bellis, et potius habenti periculoſus. Hiſtoria

niti. Neque. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. et edd. ante Ald. acc. Stoer. Chouet. Leid. probantibus Badio, Capper. (ſed ſua loquacitate), Gesnero; improbante Gibſono, cujus mira illa (§. 21.) eruditio cito decoxit. Reliqui inſerunt *decet*, Regio magis ſubaudiente quam interponi jubente.

30. *ego.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ergo* cum Alm. Palat. Gebh. cf. 6, 3, 79. 9, 3, 70. Drakenb. ad Liv. 37, 53, 11. *ſqualere.* Turic. Flor. *ſqualore* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius. *rubigine.* Turic. (a pr. m.) *robigine.* *velim.* Turic. *verim.* Flor. Guelf. *verum.* *fulgorem ineſſe, qui.* Turic. Flor. (hic *fulgure) fulgore nimis ſeque* cum Goth. Voſſ. 2. (ſed ex hoc *qui*). *fulgore minus ſeque* Guelf. *fulgore ſepe* Camp. *fulgore muniſſe qui* Jenſ. cum edd. poſter. ante Ald. *fulgore munita eſſe qui* Ald. Bad. ex conj. Regii. Noſtrum in Baſil. Reliqui *his* inſerunt poſt *fulg.* *qualis eſt.* Flor. (a pr. m.) omittit *eſt.* *praeſtringitur.* Sic Flor. *perſtringitur* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Baſil. Gesn. Bip. Reliqui *perſtringatur.* Disputant Burm. et Gesn. de *perſtr.* an *praeſtr.* Hodie nemo dubitat: vid. Drakenb. ad Liv. 40, 58, 4. Cf. §. 92. ubi Guelf. *praeſtringit*, Goth. (tac. Gesn.) Camp. *perſtringitur* cum Voſſ. 2. Bodl. Andr. Roll. Verum autem Turic. Flor. et reliqui. In noſtro loco Voſſ. 2. omnia haec *ferri — qualis auri* omittit (cf. 27. it. 32.).

30. *fulgorem — qui terreat.* cf. 8, 3, 3. 5.
habenti periculoſus. Ablegat Gesn. ad Curt. 3, 10 extr. „aciem hoſtium auro purpuraque fulgentem intueri jubet, „praedam non arma geſtan„tem"; Freinshemius ibi ad Liv. 9, 17, 16. „(Darium „Alexander) inter purpuram „atque aurum, oneratum for„tunae apparatibus ſuae, prae„dam verius quam hoſtem „devicit" et ſua ad Flor. 1, 16, 7. commentata.

quoque alére orationem quodam uberi jucundoque ſucco poteſt. Verum et ipſa ſic eſt legenda, ut ſciamus, pleraſque ejus virtutes oratori eſſe vitandas. Eſt enim proxima poëtis, et quodammodo carmen ſolutum: et ſcribitur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad actum rei, pugnamque praeſentem, ſed ad memoriam poſteritatis, et ingenii famam componitur: ideoque et verbis remotioribus, et liberioribus figuris narrandi taedium evitat. Itaque, ut dixi, neque illa 32

31. *quodam uberi.* Turic. Flor. Guelf. *q. moveri.* Reliqui *q. molli.* Noſtrum e conjectura. Sic mox 33. Turic. *mutiles* poſt *Xenophontem.* *ſucco.* Flor. Guelf. *ſuco* cum Goth. Praefertur a nonnullis, animadvertente jam Gesn. cf. Forcell. in v. *et ſcribitur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *eſt et ſcribantur* (cum Alm. non memorato tamen *eſt*) a ſec. *eſt et ſcribuntur,* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp. qui *eſt et ſcribitur.* Quid lateat fruſtra quaero. Nam ſi maxime repoſueris *et res ſcribuntur,* ad vetuſtam ſcripturam ne ſic quidem accedes.

ad actum. Turic. *ad tutum.* Flor. *a tactum.* Ille a ſec. m. *ad intuitum,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. acc. Obr. *remotioribus, et liberioribus.* Sic Flor. (a ſec. m.) Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2.

31. *uberi — ſucco.* cf. Plin. H. N. 13, 4. ſ. 9. pag. Hard. 685. „caryotae — ſucco uberrimae". Saepiſſime *pinguis ſuccus* dicitur.

poëtis. Suſpicor legendum *poëſi.*

et ſcribitur. cf. not. crit.

ad actum — pugnam. Forum deſignatur, velut 7, 2, 41. 5, 12, 17. Cic. de Orat. 1, 34. Brut. 9. quae quidem loca, cum multis noſtri, ubi *pugnae forenſis* mentio, huc magis exiſtimo pertinere quam illud κτῆμα et ἀγώνισμα Thucydidis, quo hinc dimittimur a Gesnero, Pliniique locum Epiſt. 5, 8, 11.

verbis remotioribus. ab uſu, ut 4, 2, 36. 8, 2, 12: 8 Pro. 18.

32. *ut dixi.* 4, 2, 45.

Sallustiana brevitas, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas potest esse perfectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem, et saepius ineruditum, captanda nobis est: neque illa *Livii lactea ubertas* satis docebit eum, qui non speciem expositionis, sed
33 fidem quaerit. Adde, quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles

Basil. Gryph. (1536.). *remetioribus e. l.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *temerioribus e. l.* Guelf. Reliqui *lib. et rem.* nostrum probante Burmanno.

32. *qua.* Turic. Flor. Guelf. *quia* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. et edd. poster. ante Ald. Sed Voss. 2. omittit haec: *apud vacuas — perfectius* (cf. 30. it. 41.). *potest esse perfectius.* Turic. *potus esse perfectius.* Flor. (a pr. m.) *potius esse perfectius.* Ille a sec. m. *potest esse perfectum*, et sic Guelf. Nobis vetustam scripturam considerantibus videtur legendum *potius et perfectius.* *Livii.* Turic. (a pr. m.) Flor. *levi.* *docebit.* Goth. *decebit* cum Voss. 2. edd. ante Basil. exc. Camp. Ald. *expositionis.* Goth. (err. Gesn.) *compositionis* cum Voss. 2.

33. *Adde, quod.* Turic. Flor. *audeo. quia* (cum Alm.) a sec. m. uterque *audio quia.* Guelf. *audio qui.* Goth. *audio quod* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Addo quod* cum marg. Basil. Hujus autem contextum (multum licere sibi rato, qui conjecit) habet: *Quod dicere fortius audeo, quia.* Quod non debebat probare Burm. si maxime ex libris esset: vid. 12, 1, 4. *ne Thuc.* Turic. Flor. Guelf. *nec Th.* Jens. (tac. Gesn.) et edd. poster. ante Bad. *neque Th.* item *nec X.* Guelf.

potest esse perfectius. vid. Not. Crit.

Livii lactea ubertas. cf. 2, 5, 19.

expositionis. cf. 3, 9, 7.

33. *Tullius — Thucydidem — Xenophontem.* Loca Ciceronis sunt in Orat. 9. 12. 19. Addit Gesnerus Brut. 83. De opt. gen. Oratt. 5 extr.; sed de Demosthene Thucydidis studioso Lucian. adv. ind. §. 4. p. Reiz. 102.: saepissime autem uti exemplis Thucydideis utrumque Dionysium, et Halicarnasseum et Longinum.

oratori putat, quanquam illum *bellicum canere*,
887 hujus *ore Muſas eſſe locutas* exiſtimet. Licet tamen nobis in digreſſionibus uti vel hiſtorico nonnunquam nitore, dum in his, de quibus erit quaeſtio, meminerimus non athletarum toris, ſed militum lacertis opus eſſe: nec verſicolorem illam, qua Demetrius Phalereus dicebatur uti, veſtem bene ad forenſem pulverem facere. Eſt et alius ex hiſtoriis uſus, 34
et is quidem maximus, ſed non ad praeſentem pertinens locum, ex cognitione rerum exemplorumque, quibus imprimis inſtructus eſſe debet orator, ne omnia teſtimonia expectet a

illum — canere. Turic. i. — *canerem*, a ſec. m. i. — *canorem*, et ſic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Sed Jenſ. *illius — canorem* cum edd. ante Gryph. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis*, cf. §. 25. *toris — lacertis.* Sic Flor. Reliqui *toros — lacertos.* Nos, indicio Florentini uſi, *opus*, quod omnes omittunt, de conjectura addidimus. *nec verſic.* Turic. Flor. Guelf. *ne v.* et mox Guelf. *Valerius.*

34. *ne omnia.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *nec o.* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. acc. Baſil.

expectet. Sic Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Baſil. Obr. et aliquot edd. ap. Burm. *expectat* Turic. Guelf. cum Alm. (cf. 27, it. 45.). Hoc erat ab illo *nec* pro *ne.* Locat.

in his, de quibus erit quaeſtio. Opponuntur digreſſionibus et ſunt *qua de re agitur;* cf. 3, 11, 18.

toris — lacertis. „Vid. quae „de gladiatoria illa ſagina „Lipſ. Saturn. Serm. 1, 14." Gesner. Cf. 10, 5, 17. it. 8 Pro. 18.

verſicolorem — veſtem. „Quis „illa de Demetrio metaphora „uſus ſit, nondum inveniebam." Gesner. Vid. interim 8 Pro. 20.

ad — pulverem facere. cf. 4, 2, 55. not.

34. *ex cognitione — exemplorum.* cf. lib. 5. c. 11. et quidem propter verba *hoc potentiora* cet. §. 37.

litigatore; ſed pleraque ex vetuſtate diligenter ſibi cognita ſumat, hoc potentiora, quod ea ſola criminibus odii et gratiae vacant. A philoſophorum vero lectione ut eſſent multa nobis petenda, vitio factum eſt alio oratorum, qui quidem illis optima ſui operis parte ceſſerunt. Nam et de juſtis, honeſtis, utilibus, iisque quae ſint iſtis contraria, et de rebus divinis maxime dicunt, et argumentantur acriter: et altercationibus atque interrogatio- 888

Ven. Ruſc. *expetet.* Reliqui *expetat.* Poterat dicere *petat; expetat* non item. *gratiae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *gratia* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit et Regius.

35. *multa nobis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *n. m.* *eſt alio oratorum.* Turic. Flor. *e. alia o.* cum Alm. (ſed illi et *vitia* modo pro *vitio*). *e. alias o.* Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *eſt orat.* Noſtrum e conjectura.

orat. qui. Turic. (a ſec. m.) Guelf. Camp. Tarv. *o. quae* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Nobiscum facit Alm. quoque.

ceſſerunt. Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *cenſentur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. (quanquam *cenſetur* ex eo Burm.) Vall. et edd. ante Ald. Correxit e conj. Regius. *iisque quae ſint iſtis c.* Turic. *iis quaeque ſ. i.* Flor. *que* (adhaerens voci *util.*) *ſ. i. c.* Guelf. *hisque q. ſ. his c.* Camp. *iisque q. ſ. c.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *quaeque ſunt his* (Baſil. *iſtis*) *c.* Turic. Flor. (a pr. m.) *contrarii.*

et altercat. Turic. (a ſec. m.) *ex h.* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *et ex a.* Guelf.

35. *vitio — alio oratorum.* Vide Prooem. tot. operis 9—18. et cf. dicta ad 8, 3, 39. Pſeudo-Turnebus ad Ciceronem quoque ablegat de Or. l. 3. disputantem de hac philoſophorum cum oratoribus conjunctione cap. 15-20. non male ille quidem. *Aliud* autem vitium appellare videtur noſter, quia modo pravam hiſtoricorum et poetarum imitationem reprehenderat: niſi forte malis pro eo ſcribere *illo* (cf. not. crit. §. 24.), vel *aliquo.*

nibus oratorem futurum optime Socratici praeparant. Sed his quoque adhibendum est 3
simile judicium, ut etiam cum in rebus versemur iisdem, non tamen eandem esse conditionem sciamus litium ac disputationum, fori et auditorii, praeceptorum et periculorum. Credo exacturos plerosque, cum tan- 3
tum esse utilitatis in legendo judicemus, ut id quoque adjungamus operi, qui sint, quae in quoque auctore praecipua virtus. Sed

36. *disputationum.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *dispositionum.* Post hanc §. in Guelf. haec novi capitis inscriptio: *Qui auctores legendi sint.* Sed in Goth. (tac. Gesn.) *Qui praecipue auctores sint legendi* cum Voss. 2. nisi quod ex hoc *sunt.*

37. *Credo exact.* Guelf. inserit *et* male. *sint, quae.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *legendi*, Philandro, ut suspicor, auctore; nequaquam necessario. Nisi forte dicas, cum inferior versus in idem quod modo erat, *legendo*, verbum inciderit, omissam ab aberrante librario hanc, quam recentiores addunt, vocem; equidem tale quid accidisse non credo. *quoque auctore.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens.

Socratici. Dialogos Platonis, Xenophontis, Aeschinis maxime designasse putandus est noster; non eorum qui sectas novas condiderunt, quo nomine Gesnerus ponit Academicos, quorum mentionem etiam Cicero habeat in praef. Paradoxon. cf. 5, 7, 28. 11, 27. 12, 1, 10. Almelov. et Ciceronis admonet de Fin. 2, 1. qui tamen et ipse Arcesilam appellat.

36. *litium ac disputationum.* cf. 7, 3, 12. 11, 1, 35. 70.

praeceptorum et periculorum. Hoc posterius dici pro judiciis non adeo insolens. cf. 12, 7, 11. 4, 2, 122. Cic. pro Leg. Man. 1. Pro Arch. 2. 6. Nepos in Phoc. 2. Additis quibusdam vocabulis magis rem definientibus etiam frequentius. Almelov. monet, hoc modo (§. 16.) dictum *fortunam judicii.* In voce *praeceptorum* neutrum genus nemo non agnoscet.

37. *qui sint.* i. e. ii, quos maxime legendos censeam auctores.

persequi singulos, infiniti fuerit operis.
38 Quippe cum in Bruto M. Tullius tot millibus versuum de Romanis tantum oratoribus loquatur, et tamen de omnibus aetatis suae, quibuscum vivebat, exceptis Caesare atque

(tac. Gesn.) Tarv, *a. q.* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. sec. cf. 4, 2, 128. Neque tamen certo dicam, an necessario transpositum sit.

38. *quibuscum vivebat.* Turic. *quidque contuuebit.* a sec. m. *quid quisque contuebat.* Flor. *quod quid convivabit.* Guelf. *quid quisque convivebat* cum Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. Vall. nisi quod hic quidem *connivebat* dare narratur. Sed Camp. *quibusque convivebat* cum Bad. sec. *quidem quisque connivebat* Jens. Tarv. Loc. Rusc. *quidem quisque convivebat* Venet. Nostrum ab Aldo inde obtinet, nisi quod Obr. *quid quisque condiderat*, improbante recte Burmanno. Regius legi vult *qua quisque connivebat* sensu, nisi fallor, hoc, ut unusquisque ad pejorem dicendi rationem Ciceronis aetate defluxerit, quasi dormitando i. e. *connivendo.* Robustior enim sententia, si oratores ipsos accipis conniventes, quam si judices oratorum, ut videtur intellexisse Badius, qui improbat rationem Regianam; recte ille. Burmannus vulgatae tautologiam gravatus optet: *qui cum maxime vigebant.* Gesnerus, idem esse negans in alicujus *aetate*, et *iis hominibus quibuscum vivat* (praeterquam quod in critica nota tentat *aetatis suae quidem, quique tum vivebant;* et id quidem manifestae iterationis) recte reponi censet *quisque* (pro *quibusque*) *convivebat*; nihil obstare putans, quod *convivere* notione *convivandi* usurpavit noster 5, 9, 14. 7, 3, 31. (addo 1, 6, 44.). Hanc ego difficultatem non adeo parvam censeo; nec satis comminiscor quid loco faciam. Ex Turic. illa scriptura for-

38. *tot millibus versuum.* cf. 7, 1, 37.

exceptis — Marcello. vid. Cic. Brut. 71 — 75. Cum errasse dictus esset noster in Ed. Leidensi, Burmannus, si forte Hortensii in Bruto facta mentio hujus accusationis argumentum urgeatur, negat illum recte posse accenseri iis, qui Ciceronis aetate maxime vigerent, quippe qui obierit a. u. c. 704. et aliquanto ante, quam in foro floruerit Cicero, celebrari desierit. De loco nostro vid. not. crit.

Marcello, silentium egerit: quis erit modus, si et illos, et qui postea fuerunt, et Graecos
omnes, et philosophos? Fuit igitur brevitas 39
illa tutissima, quae apud Livium in epistola ad filium scripta, *legendos Demosthenem atque*
889 *Ciceronem: tum ita, ut quisque esset Demosthenì et Ciceroni simillimus.* Non est tamen 40
dissimulanda nostri quoque judicii summa.

tasse eruas *quisque* (i. e. *quibusque*) *consuevit.* Sed praeterquam quod secunda modo manus habet *quisque*, alterum illud, quod in vetustissima scriptura comparet, U, nullum in nostra emendatione momentum facit; male quidem. Nec certo exemplo docere contingit *consuesse hominibus* dici pro *consuetudinem cum iis contraxisse.* Illam autem ταυτολογίας accusationem juxta cum Gesnero deprecor, et comparo Plin. Ep. 4, 27, 5. *vivit cum Spurinna, vivit cum Antonio.*

philosophos? Fu. Sic (nisi quod Turic. Flor. a pr. m. uterque *philosophis*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui inserit *persequemur* (cum Regius vellet *persequamur*), Bad. uterque *persequar.* A Basil. inde *et poetas persequi velim.*

39. *Fuit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Reliqui *Fuerit*, suadente Regio. *quae apud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Jens. Tarv. Reliqui inserunt *est.*

40. *tamen.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. Miror, sed gaudeo, si habet Flor. Fortasse *sed* intercidit post *simillimus.*

si — philosophos. Repetendum *persequar* ex illis „singu„los persequi": duriuscula sane, sed, ut Badius ait, non invenusta verbi ellipsi: cf. 5, 12 extr. ubi ne erat quidem quod certo ex prioribus subaudires; sed, vicissim, proverbialis locutio, qualis hic non potest agnosci. Quare autem *poetas* hic non recenseat, de quibus tamen et ipsis dicturus est, equidem non dixerim.

39. *Livium.* cf. 8, 2, 18.

40. *nostri — judicii summa.* ita ut ne singulis suas rationes subjiciam, neque longiore disputatione utar.

Paucos et vix ullum ex his, qui vetustatem
pertulerunt, existimo posse reperiri, quin
judicium adhibentibus allaturus sit utilitatis
aliquid, cum se Cicero ab illis quoque vetu-
stissimis auctoribus, ingeniosis quidem, sed
arte carentibus, plurimum fateatur adju-
41 tum. Nec multo aliud de novis sentio. Quo-

et vix ullum. Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed Turic. Flor. Guelf. *enim vexillum.* Reliqui *enim vel potius v. u.* Alm. quoque *vel pot.* omittere narratur.

his. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. §. 33.

quin. Sic cum Obrechto scripsi pro librorum omnium *qui*, cui a Locat. inde (acc. Camp.) addunt *non* post *adhib.*, quod abest a Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Pro *adhibentibus* Jens. eoque posterr. ante Ald. dant *adeuntibus.* Nullus autem ita Codex.

41. *aliud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui *aliter.* Non erat quod mutaretur, etsi *multo aliter* apud Varronem legitur, *multo aliud* dictum alibi demonstrare non contingit. Sed *multo optimum* noster 9, 4, 26. *multo foedissimum* ib. §. 72. et Plin. major saepissime, ubi plerumque *longe;* item noster hic §. 53. *quanto aliud.* Nec quisquam dubitabit, sentio, sic struere. *novis.* Turic. Guelf. Camp. *nobis* cum edd. ante Obr. Sed Flor. Goth. item Camerar. (referente Gesn.) nostrum: cf. 4, 2, 114. Capper. operose docet, quoties B et V confusae. *Quotus.* Turic. *quot.* Idem a sec. m.

ingeniosis — arte carentibus. cf. 1, 8, 8. Apparet, opinor, hic aliquid interesse inter *hos qui — pertulerunt* et *vetustissimos illos.* Nempe *ingeniosos* illos *arte carentes* sejungere mihi Qu. videtur ab *his* cet. Non jam sunt ii in omnium manibus, non celebrantur, igitur ne *vetustatem* quidem *pertulerunt,* locutione petita a vinis quae durent. cf. 2, 4, 9. ubi illustrat eam Pseudo-Turnebus: sed haec in Lexica nunc relata sunt. *Hi* igitur *qui — pertulerunt* sunt, quos dicunt critici et rhetores *antiquos, veteres,* de quibus vide nos ad 8, 5, 12. (Sic Plin. Ep. 9, 22. Propertium accenset *veteribus:* cf. et Horat. Ep. 2, 1, 34 sqq.). *Hos* quoque dixit quasi demonstrans eos, qui vulgo terantur.

tus enim quisque inveniri tam demens poteſt, qui ne minima quidem alicujus certe fiducia partis memoriam poſteritatis ſperaverit? qui ſi quis eſt, intra primos ſtatim verſus deprehendetur, et citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento conſtet

Flor. Camp. *quod* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Bad., qui e conjectura *quid*, et ſic Guelf. Locum propter caliginem non aſteriſci ſed ſolis ſplendore indigere ſatis urbane Regius ait. Noſtrum, niſi fallor, a Philandro.

inveniri tam demens poteſt, qui. Turic. (niſi quod hic *inveritande*) Flor. *in veritate mens potens quod* (pronomen in Turic. eo compendio ſcriptum, quod ſaepe pro *qui*); a ſec. m. uterque *in veritate tumens potensque* (quanquam enclitica e Turic. non refertur) et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *fuerit adeo timens poſteritatis qui* Obr., quam mutationem cum noſtra ſcriptura, a Philandro profecta repoſita, comparando intelliges, non quidem quid vir viro praeſtet (neque enim hoc proverbio uti velim in Obrechto) ſed aliud eſſe tentare locum, aliud perſanare. *minima.* Goth. Voſſ. 2. *nimia* (cf. §. 32. item 42.) *certe.* Turic. Flor. *ceteri.* Ille a ſec. m. *ceterae*, et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (ni fallor, Vall.) et edd. ante Ald. Reliqui *certae* cum Camp. Noſtrum Vidov. et Vaſcoſ. (niſi forte per errorem hunc nominat Geſn.), probatum Geſnero. *ſcientiae* Obr. male ingenioſus. *poſteritatis ſperaverit.* Turic. *attis ſ.* Flor. *attidis peraverit:* a ſec. m. uterque *artis ſ.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Baſil. acc. Obr., qui et modo *partiri* pro *partis*, ubi Burm. malit *ſortiri*; mihi *partiri* francogallicum videtur (*partager*), non latinum. Ex Alm. referunt *artus ſ.* Burmannum quidem miror hujus loci medicinam expectantem. *quam ut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *q. et.*

41. *memoriam poſteritatis ſperaverit* i. e. nomen ſuum inter ſcriptores librorum profeſſus ſit, vel omnino aliquem librum ediderit. Nimiae ſane ſimplicitatis hoc videri poteſt in noſtro, quam ei excuſſiſſet profecto hodierna ſcribentium ſedulitas, ſi potuiſſet cognoſcere, *poſteritatis memoriam* nequaquam cogitantium, ſed Soſiorum obolum.

42 experimentum. Sed non quidquid ad aliquam 89
partem ſcientiae pertinet, protinus ad faciendam etiam φράσιν, de qua loquimur, accommodatum. Verum antequam de ſingulis loquar, pauca in univerſum de varietate opi-
43 nionum dicenda ſunt. Nam quidam ſolos veteres legendos putant, neque in ullis aliis eſſe naturalem eloquentiam, et robur viris dignum, arbitrantur: alios recens haec laſcivia, deliciaeque, et omnia ad voluptatem multitudinis imperitae compoſita, delectant.
44 Ipſorum etiam, qui rectum dicendi genus

42. *ſcientiae pertinet.* Voſſ. 2. *ſententiae p.* Goth. nil aliud niſi omittit *pertinet* (cf. §. 41. item 74.). Φράσιν. Multis modis inquinatur hoc vocabulum in libris, neque in meis ante Tarv. incorruptum apparet. Suſpicor autem fuiſſe *fac. et. ad* Φρ. cum in Turic. ſit *adfariſin*, a ſec. m. *affareſin.* *accommodatum. Verum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt.* *loquar.* Obr. omittit nullo, quantum video, auctore (nam iterationem, *loquimur, loquar*, ferre didicimus); ſed et mox §. 43. *arbitrantur.*

43. *laſcivia.* Turic. (a pr. m.) *las quia.* Flor. (a pr. m.) *quia* (cf. ad prooem. Vol. 3. p. IV.). *deliciaeque.* Turic. Flor. *deliciaque* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Camp. conſulto etiam poſitum, ſuſpicante Badio.

44. *Ipſorum.* Turic. Flor. *ipſo* cum Alm. Sed Guelf. Camp. *ipſos* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui

42. Φράσιν. 8, 1, 1. hic §. 87. add. Senec. patr. p. 198. ubi opponitur *lexi*. Item Jo. Chryſoſt. 4. περὶ ἱερωσύνης et Schaeferum in indice ſubjecto libello Dionyſii de Comp. — De *faciendo* vid. 10, 3, 5.

43. *recens haec laſcivia.* cf. 2, 5, 22. *delicias* vide 1, 8, 9. Improbat autem Qu. et qui ad unam aetatem ſive antiquiorem ſive recentem ſe aſtringunt, et quos nonniſi unum ex tribus dicendi generibus (cf. 2, 17, 8.) delectat.

ſequi volunt, alii preſſa demum et tenuia, et quae minimum ab uſu quotidiano recedant, ſana et vere Attica putant: quosdam elatior ingenii vis, et magis concitata, et alti ſpiritus plena capit: ſunt etiam lenis, et nitidi, et compoſiti generis non pauci amatores. De qua differentia diſſeram diligentius, cum de genere dicendi quaerendum erit. Interim ſummatim, quid et a qua lectione petere

ſunt cum maxima poſt *volunt* interpunctione, de conj. Regii. Noſtrum et ipſum e conjectura (cf. 5, 10, 91. not. crit. et 10, 7, 4. Sic et 11, 2, 41. Guelf. *juriſconſulto*). Eximendus igitur hic locus numero quem poſui ad 4, 3, 16. item alter 11, 1, 82. *tenuia, et quae min.* Turic. Flor. *tenui atque m.* Ille a ſec. m. *tenuia atque quae m.* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *alti ſpiritus plena.* Turic. *alia ſputius p.* Flor. *alios ſpurtius p.*, a ſec. m. ille *alias ſpurtitiis p.* hic *alios ſpurcitiis p.* cum hoc facientibus Goth. (niſi quod *ſpurcius;* err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. cum illo Guelf. Bodl. et edd. ante Ald., qui primus a Regio corrigente ſumpſit *ſpiritus.* Baſil. 1. *plena ſpiritus* (omiſſo *alias*) et ſic rell. praeter Obr. qui habet *acris ſ. p.* Noſtrum e Burmanni conj. *etiam lenis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *et l.*

ſummatim. Turic. Flor. *ſumat* cum Alm. a ſec. m. uterque *ſumma*, et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. *ſummam.*

quid et a qua. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quia et a qua* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. (Bad. quidem *quam et a q.*). Reliqui *quid a qua* praeter Gryph. (1536) et Vidov. qui habent *quid a quaque* (cf. 1, 6, 16.), et

44. *magis concitata* illuſtrat Capper. τῷ γοργῷ et τῇ γοργότητι, de quibus Hermog. περὶ τῶν ἰδεῶν 2, 1. p. Sturm. 373 ſqq. *altum* autem *ſpiritum* Burm. Ovidii loco Triſt. 4, 1, 74. „*Altior* humano *ſpiritus* ille malo eſt," et Flori 2, 2, 27. „*ſpirantibus altius* Poenis" ubi vid. et Dukerum. Apud noſtrum eſt *alta mens* 6 Pro. 7. *ſublimis ſpiritus* 10, 5, 4.

diſſeram diligentius. 12, 10, 63—70.

possint, qui confirmare facultatem dicendi
45 volunt, attingam. Paucos enim, qui sunt eminentissimi, excerpere in animo est. facile est autem studiosis, qui sint his simillimi, 89
judicare: ne quisquam queratur, omissos forte aliquos, quos ipse valde probet. Fateor enim plures legendos esse, quam qui a me nominabuntur. Sed nunc genera ipsa lectionum, quae praecipue convenire intendentibus, ut oratores fiant, existimem, perse-
46 quor. Igitur, ut Aratus *ab Jove incipiendum*

Obr. qui nostrum. *petere* mox a Turic. Guelf. omittitur et recurrit post *confirmare*, non infrequenti transponendi errore. Quod mss. et edd. ante Bad. (exc. Camp.) dant *possit*, malit fortasse aliquis reponere *volet* pro *volunt;* sed nihil necesse est.

45. *enim, qui sunt.* Turic. (a pr. m.) Flor. omittunt *qui* cum Alm. Ille a sec. m. *sunt enim,* et sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. (Goth. non memoratur) et edd. ante Basil. Hoc quoque a sec. m. in Turic. quod Guelf. Camp. et edd. ante Ald. inserunt *et* ante *excerpere.* Parenthesi signanda succurrunt loco inde ab Aldo, qui et *paucis* pro *paucos* solus. Philander haud dubie, inserendo *qui*, sanavit. *sint his.* Turic. Guelf. *sunt his* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv.

omissos. Turic. Flor. Guelf. *amissos.* cf. 8, 4, 29: 6, 2, 2.

aliquos, quos. Turic. Flor. Guelf. omittunt *quos* cum Goth. Voss. 2. Nobiscum facere narratur Alm. (cf. §. 34. item 46.). A Basil. inde inserunt *eorum*, vitandi cacophoni gratia, sine auctore. *plures.* Turic. Flor. *plurimis* cum Alm. a sec. m. uterque *plurimos* et sic Guelf. Camp. cum Obr. Fuit antiquitus *pluris.* *qui a me.* Turic. Flor. *quia* cum Alm. Illi a sec. m. *qui*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. *nominabuntur.* Turic. Flor. *nominabantur* cum Alm. *nominantur* Goth. Voss. 2. cf. 95. *persequor.* Sic Turic. (hic a pr. m. *persecor*) Flor. Camp. cum Goth. Reliqui *persequar.*

facultatem dicendi. cf. §. 1. quare fortasse hic malis *facilitatem.*

46. *Aratus ab Jove.* „Noto „initio Φαινομένων, Ἐκ Διὸς „ἀρχώμεσθα. Illud Homeri-

putat, ita nos rite coepturi ab *Homero* vide-
mur. Hic enim, quemadmodum *ex oceano*
dicit ipse *amnium vim fontiumque cursus ini-
tium capere*, omnibus eloquentiae partibus
exemplum et ortum dedit. Hunc nemo in
magnis rebus sublimitate, in parvis proprie-
tate superaverit. Idem laetus ac pressus, ju-
cundus et gravis, tum copia, tum brevitate
mirabilis: nec poëtica modo, sed oratoria vir-
tute eminentissimus. Nam ut de laudibus, 47
exhortationibus, consolationibus taceam:
nonne vel nonus liber, quo missa ad Achil-

46. *Hic enim.* Turic. (a pr. m.) Flor. Camp. *Hinc e.* *ex oceano.* Turic. *ex aceono,* a sec. m. *et cicero.* *vim.* Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt cum Voss. 2. *magnis rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Colb. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *rebus.* *superaverit.* Flor. (a sec. m.) Guelf. *superavit* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Camp. *pressus.* Guelf. *depressus* cum Jens. (non Goth. err. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. sec. item Alm. quod miror (cf. §. 45. item 63.). *poëtica.* Guelf. *poëtice* cum Voss. 3.

47. *consolationibus.* Turic. Flor. (a sec. m. uterque) Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. addunt *que* in fine cum edd. ante Basil. *nonus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *unus* cum Alm. Bodl. Voss. 3. Modo *non* pro *nonne* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Bodl. *quo missa.* Turic. Flor.

„cum *ex oceano* est Il. Φ, 195. „Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ „πᾶσα θάλασσα, Καὶ πᾶσαι κρῆ- „ναι, καὶ φρείατα πάντα νάου- „σιν. — Ceterum de Homero „omnium doctrinarum fonte „v. Fabr. B. G. 2, 6.“ Gesner. Vid. et Dionys. Hal. Vol. (Rsk.) 5. p. 187. (Ὅμηρος) ἐξ οὗ πως πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι.

laetus — pressus. Cf. 5, 14, 33. 8 Pro. 23. item 4, 2, 117. Recte revincit Cortium Gesn. *elatus* suadentem ad Plin. Ep. 1, 8, 5., nec Francii conjectura *latus* probanda.

47. *vel — vel — vel.* cf. 2, 20, 2. ut et hic mox §. 48. item 11, 2, 50.

lem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictae in ſecundo ſententiae, omnes litium ac conſiliorum ex-
48 plicant artes? Affectus quidem, vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate hunc auctorem habuiſſe fateatur. Age vero, non utrius- 892

(a pr. m. uterq.) *qui omiſſa.* *dictae in ſecundo.* Turic. Flor. (hic nonniſi a pr. m.) *d. in dicendo in ſ.* cum Alm.

48. *non* (ante *utriusque*). Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Reliqui *nonne.* Cf. Goerenz. ad Cic. Legg. p. 243. 285. Modo (§. 47.) *non* ſoli Goth. et Camp. neque §. 50. ulli. Addunt *in* poſt noſtram vocem edd. a Badio inde exc. Baſ. Obr. *utriusque.* Turic. Flor.

artes. cf. §. 15. Neque enim tam *artificia* hic ea voce indicari arbitror, quam *praecepta rhetorica*, propter id quod adjicitur *explicant.*

48. *illos mites — hos concitatos.* i. e. ἤθη καὶ πάθη. cf. 6, 2, 8. 9. „Hoc autem de Home„ro judicium Fabius hauſiſſe „videtur ex Dionyſ. Halic." Capper. Conferendus ſane ad omnem hunc ſcriptorum recenſum Dionyſ. ed. Rsk. t. 5. p. 415—436. Eodem enim fere procedit ordine Dionyſius, ſi modo is catalogi auctor, quo et Quintilianus; ut appareat utrumque ſectae fuiſſe Ariſtarcheae in elegendis quos imitationi proponerent ſcriptoribus. Quid autem diſſenſerint in hoc loco veteres Grammatici, velut in partibus Antimacho dandis Euphorion, ſatis exploratum nunc eſt VV. DD. induſtria, quos demonſtravimus ad 1, 4, 3. quibus mox acceſſit Wyttenbachius in vita ſummi magiſtri. Locum de Antimacho probe et erudite pertractavit Schellenbergius in Reliquiis Antimacheis (Hal. Sax. 1786. 8.). Ubi aliquid reconditius proponendum erit ex horum copia, monebo, in reliquis lectore ad hos fontes, itemque ad Bibl. Fabricianam ab Harlete auctam ablegato.

hunc auctorem. Inſolentius, ni fallor, de poeta. cf. 2, 15, 36. et mox §. 49. „hoc „poeta." Neque enim huc facit Cic. pro Muren. 14. „in„genioſus poeta *et* auctor valde „bonus."

que operis ingreſſus in pauciſſimis verſibus legem prooemiorum, non dico, ſervavit, ſed conſtituit? Nam benevolum auditorem invocatione Dearum, quas praeſidere vatibus creditum eſt, et intentum propoſita rerum magnitudine, et docilem ſumma celeriter comprehenſa facit. Narrare vero quis bre- 49
vius, quam qui mortem nuntiat Patrocli, quis ſignificantius poteſt, quam qui Curetum Aetolorumque praelium exponit? Jam ſimili-

(hic a pr. m.) *utrisque.* Vocem hic omittit Bad. *operis ingreſſus.* Sic Guelf. Goth. Voſſ. 3. Vall. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. quo acc. Baſil. *o. ſi i.* Turic. Flor. hic quidem a ſec. manu *o. ſui i.* et ſic Camp. cum Voſſ. 1. 2. (contra ac Goth.) Ald. *ſui utriusque operis ingreſſu* Bad. *ſui o. ingreſſu* Gryph. cum reliquis exc. Obr. qui omittit *ſui.*

in pauc. Sic Mſſ. (de Goth. tac. Geſn.) et excuſi ante Bad. qui omittit praepoſitionem cum reliquis exc. Baſil. Obr.

Nam benev. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inſerunt *et.* *creditum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *creditur m̄.*

49. *ſignificantius.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſignificantibus.*

ingreſſus — conſtituit. Fortaſſe displiceat (et gravatur hoc Badius in nota) quod perſona hic imponitur ipſi *ingreſſui*, qui *ſervarit*, *conſtituerit*, deinde etiam „bene„volum, intentum, docilem „*faciat* auditorem", malitque aliquis hoc tribui Homero poetae; et ſic ſane procedit vulgata ſcriptura, quam tamen nequaquam praeſtant veteres libri.

49. *mortem — Patrocli.* „Il. „σ, 20. Specimen brevitatis „haec verba laudat Plinius „quoque Epiſt. 4, 11, 12." Geſner. *Curetum Aetolorumque praelium eſt* Il. ι, 530. et mox *Priami* rogatio ω, 486.

ſignificantius. cf. 1, 7, 32. 12, 10, 21. Francogallum Capperonnerium hic ἐμφατικώτερον ſuum ingerere ſane non miror.

Jam ſimilitudines — ita multa, ut. Hanc ſtructuram, quam contra omnes libros mutare conati ſunt editores, equidem verbo finito carere

tudines, amplificationes, exempla, digressus, signa rerum et argumenta, ceteraque quae probandi ac refutandi sunt, ita multa, ut etiam, qui de artibus scripserunt, plurimi harum rerum testimonium ab hoc poëta petant.
50 Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, sententiis, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni sit viri, virtutes ejus non aemulatione, quod fieri non potest,

ceteraque quae. Sic mss. omnes et edd. ante Ald. Hic cum reliquis ante Gesn. omittit *quae*, jubente Regio. Gesnerus *cetera quaeque.* Verbum autem *sunt* omnes jungunt sequentibus *ita multa.* *plurimi.* Turic. Flor. *plurime*, a sec. ille manu *plurima*, et sic reliqui. Nostrum e conjectura. *harum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *earum.* *testimonium.* Sic Turic. Flor.; a sec. m. uterque *testimonia*, et sic reliqui.

50. *epilogus.* Turic. *et philochus.* Flor. *et epiloghus.* Camp. *et epilogus* cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Basil.

quis. Turic. (a pr. m.) *quas.* An forte mox pro *aequari* fuit *aequare?* *Priam. rog. Ach.* Guelf. *rog. Ach. Pr.* cum Goth. et edd. ante Basil. accedente Obr. exc. Camp. quod probat Gesnerus. *excedit.* Guelf. *excessit* cum Voss. 3. Jens. et edd. poster. ante Basil. acc. Obr. *viri.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

existimo, idque sine vitio. *Sunt* refero ad relativum *quae:* sunt enim ea *probandi* et *refutandi*, intellige *instrumenta.* Sic enumerantur per nominativos quaecunque peti possunt ex Homero. Et de his quidem nominativis absolutis cf. 5, 14, 31. *Signa* et *argumenta* conjunctim applicanda sunt genitivo *rerum*, et designantur ea, de quibus egerat libro 5, c. 9. 10. Quod copula *que* annexa est voci *cetera* in fine positae, non recedit ab usu veterum; vid. prooemium nostrum voluminis tertii p. XII. Ad *testimonium* cf. 1, 8, 12.

sed intellectu sequi. Verum hic omnes sine 51 dubio, et in omni genere eloquentiae procul a se reliquit; epicos tamen praecipue: videlicet quia clarissima in materia simili comparatio est. Raro assurgit *Hesiodus*, magnaque pars ejus 52 in nominibus est occupata; tamen utiles circa praecepta sententiae, levitasque verborum et compositionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. Contra in *An-* 53

51. *epicos.* Sic Turic. Flor. cum Bodl. Alm. Voss. 2. (contra ac Goth.) Basil. et marg. Gryph. *Epicuros* Voss. 3. Reliqui *heroicos.* Tot tantisque auctoribus obtemperare debui, quamvis deterritus silentio eorum, qui plurimi acerrimique hujus loci investigatores vulgata scriptura acquieverunt. Sunt ii sane illud secuti, quod metrorum genera hic diremta existimabant, cum praesertim Hesiodum protinus Homero subjici viderent. Sed qui Antimacho secundas datas refert, is epicorum profecto numero eximit Hesiodum, quem, si heroicorum census ageretur, diserte aut praeferri aut posthaberi Antimacho oportebat. Nec „similis *materia*" potest ad metrum trahi. cf. §. 88. *clarissima.* Turic. *durissima.* *simili.* Turic. Flor. Camp. *similis* cum Goth. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *similitudinis* Guelf.

52. *levitasque.* Sic Turic. cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Capper. probante, non imitante Gesnero. Reliqui *lenitasque,* quibus falso eximere Goth. videtur Gesnerus. cf. 9, 4, 144. 2, 5, 9. Accedit, monentibus Capper. et Gesn., testimonium Dionysii, apud quem p. Rsk. 419. est λειότητος ὀνομάτων de Hesiodo; cf. et §. 121. *probabilis* Turic. Camp. omittunt. *daturque.* Turic. *datur quae,* a sec. m. omittitur *quae,* et sic Goth. Jens. (tac. Gesn. qui hoc ipsum optabat) Voss. 2. Vall. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. Mox *palam* Turic. pro *palma.* *medio.* Flor.

51. *epicos.* cf. not. crit.

52. *utiles circa praecepta sententiae.* Exempli caussa Pseudo-Turnebus demonstrat locum Ciceronis Famill. 6, 18. „Lepta suavissimus edi„scat Hesiodum, et habeat in „ore Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα."

in illo med. gen. dic. cf. 2, 17, 8. item hic §. 80.

timacho vis et gravitas, et minime vulgare elo-
quendi genus habet laudem. Sed quamvis 893
ei secundas fere Grammaticorum consensus
deferat; et affectibus, et jucunditate, et dis-
positione, et omnino arte deficitur, ut plane
manifesto appareat, quanto sit aliud proxi-
54 mum esse, aliud secundum. *Panyasin* ex
utroque mixtum putant in eloquendo, neu-
triusque aequare virtutes: alterum tamen ab

(a sec. m.) Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *mediocri* cum edd. ante Basil. cf. §. 80. ubi *mediocri* Flor. (a sec. m.) Goth. Voss. 1. 3. soli.

53. *secundum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

54. *neutriusque.* Sic Turic. Flor. Camp. (quanquam hic *ne utriusque*) cum Ald. Primus a sec. m. ascriptum supra habet *una pars.* Reliqui omittunt encliticam; et recentiores plerique virgulam, quam ego post *eloquendo*, post *putant* exhibent.

53. *secundas — secundum.* Cum *secundas* a Grammaticis fere tulisse dicitur Antimachus, nemini nisi Homero comparatus esse putandus est. Nec aliter intelligetur illa *proximi* et *secundi* differentia, quam ut *proximus* sit inter quem et primum nihil interest, quamvis longo inde intervallo diremtum, *secundus* qui nonnisi unum gradum descendit ab illius praestantia. Hoc Gesnerus docuit advocandis verbis Horatii: „Jovi nil — „viget simile aut *secundum,* „*proximos* illi tamen occupa- „vit Pallas honores.“ Non erat igitur quare haereret in loco et contrariam verborum interpretationem tentaret Schellenbergius l. c. p. 38. 39. Rem conficit versus notissimus Virgilii Aen. 5, 320. „longo sed *proximus* inter- „vallo.“ Nec majore encomio Virgilium donat noster §. 86. et Plin. Ep. 7, 20, 4. *Secundae* possunt dari ei, qui non sit *secundus,* sed tantum *proximus.* [Vid. Addenda.]

54. *Panyasin,* Heracleae auctorem, de quo vide imprimis Heynium in Indice auctorum ab Apollodoro laudatorum. Si quaeris, ex *quo* tandem utroque in eloquendo mixtum putarint ve-

eo materia, alterum disponendi ratione superari. *Apollonius* in ordinem a grammaticis datum non venit, quia Ariſtarchus atque Ariſtophanes, poëtarum judices, neminem ſui temporis in numerum redegerunt: non tamen contemnendum edidit opus aequali quadam mediocritate. *Arati* materia motu caret, ut 55
in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla perſona, nulla cujusquam ſit oratio: ſufficit

judices. Turic. *judicium* cum Alm. Sed a ſec. m. *juditio*, et ſic Camp. niſi quod per C. *edidit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reddit* cum Goth. Voſſ. 2. *reddidit* ex Alm. affertur.
55. *varietas, null. aff. nulla.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *nulla cujusquam.* Sic Turic. Flor. Guelf. (niſi quod *cujuspiam*) Camp. (ſed *cujusque*) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. Ald. et aliquot edd. ap. Burm. quibus accedit Geſn. Roll. ex Harl. ed. Reliqui omittunt *nulla* et dirimunt *cui usquam*, Regio monente et Badio cauſante, eſſe quidem apud Aratum perſonas, ſed non loquentes.

teres Panyaſin, Heſiodum reſpondeo intelligi et Antimachum. Hoc is qui ſimilia hisce prodit Dionyſius dubitari vetat. Recenſito enim Homero, Heſiodo, Antimacho haec ſubjicit: *Πανύασις — τὰς — ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο.* Spectari autem virtutes eloquendi apparet iis, quae memorantur in praecedentibus iſtis duobus: *Ἡσίοδος μὲν — ἐφρόντισεν — ὀνομάτων λειότητος καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς —, Ἀντίμαχος δ' — ἀγωνιστικῆς τραχύτητος καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς* (*minime vulgare eloquendi genus* Qu.). Superat igitur Panyaſis *materia* Heſiodum, disponendi ratione (*πραγματείᾳ καὶ οἰκονομίᾳ*) Antimachum. Quanquam Graecus praeceptor utrique hac parte praefert Panyaſin.

aequali quadam mediocritate. *ἄπτωτον* appellat Longinus 33, 6. judicio inter eruditos vulgato, ut videtur, in quo non acquieſcit Heynius Opuſc. I. p. 81. Idem fere noſter 8, 5, 32. „dum „timent, ne aliquando cadant, „ſemper jacent". item 2, 4, 9. „dum ſatis putant — virtuti„bus carent."

tamen operi, cui ſe parem credidit. Admirabilis in ſuo genere *Theocritus*, ſed muſa illa ruſtica et paſtoralis non forum modo, verum 894
56 ipſam etiam urbem reformidat. Audire videor undique congerentes nomina plurimorum poëtarum. Quid? Herculis acta non bene *Piſandros?* Quid? *Nicandrum* fruſtra ſecuti *Macer* atque *Virgilius?* Quid? *Euphorionem* transibimus? quem niſi probaſſet Virgilius, idem nunquam certe conditorum Chalcidico

operi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *operis.* *parem credidit.* Guelf. *aequalem c. parem* cum Voſſ. 1. 3. *p. c. vel aequalem* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *Theocritus.* Turic. *te cus.* Flor. *tecus.* Ille a ſec. m. *textus,* hic noſtrum. Mox pro *ſed* uterque *et.* *paſtoralis.* Turic. *poſtularis*, a ſec. m. *popularis,* et ſic Camp. *paſturalis* Flor.

56. *Piſandros? Nicandrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *Quid?* Guelf. dat *Menandrum.* Ex Voſſ. 3. refertur *Neandrum.* *Virgilius? — Virgilius.* Interjecta hisce cum altero ipſo nomine omittunt Turic. Flor.

56. *Piſandros.* Camiro, oppido Rhodi oriundus; Heracleae, epici carminis deperditi auctor. De eo vide luculentam disputationem Heynii in Exc. 1. ad Virg. lib. 2.

Nicandrum — Macer atque Virgilius. De *Macro* cf. 6, 3, 96. quibus add. J. H. Voſſ. ad Tibull. praef. p. X. *Virgilium* expreſſiſſe Nicandri carmen hinc diſcimus, nec memini qui praeter noſtrum prodat. Erat quidem in promtu Georgicon opus Nicandri, ſaepiſſime illud ad partes vocatum ab Athenaeo, quo uti poſſet Virgilius. Sed velim ex hisce deperditi carminis reliquiis aliquid oſtendi, in quo imitantem agnoſcamus poetam Latinum. Macrobius in Saturnaliorum opere Nicandrum quidem non recenſet inter Graecos eos, ex quibus profecerit Virgilius. Ubi vero expreſſum a Virgilio Nicandrum agnoverunt VV. DD. Theriaca exemplo illi fuiſſe apparet: cf. Heyn. in Prooemio ad Virgilii Georg.

Euphorionem — probaſſet Virgilius. Ecl. 10, 50. Recte monet J. H. Voſſius, aliorum

versu carminum fecisset in Bucolicis mentionem. Quid? Horatius frustra *Tyrtaeum* Homero subjungit? Nec sane quisquam est tam 57
procul a cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca sumtum transferre in libros suos possit. Nec ignoro igitur quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim esse in omnibus utilitatis aliquid: sed ad illos jam perfectis constitutisque viribus

(hic a pr. m.) cum Alm. Voss. (quoto quidem non additur, nec credo horum ullum carere hisce). Mox qui habent ista post *Euphor.* inserunt *frustra* Guelf. Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph.

in Bucolicis, Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Obr.

Tyrtaeum. Flor. (oblitterata prima manu) *dirceum.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *Dyrcheum, Dircheum, Dircaeum,* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald.

57. *damno.* Turic. Flor. *magno:* a sec. m. ille *non agnovi,* et mox *quod* pro *ut qui;* hic nostrum. *sed ad illos j. perfectis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *sed illos j. perfectos.*

magis sententiam hic proditam a Quintiliano quam suam. Neque enim ipse agnoscit, Euphorionem magni factum a Virgilio, sed Virgilii auctoritate obtrusam ejus lectionem ab iis, qui docti videri vellent. Et satis profecto apparet, hos, qui velut invito ingerantur commemorandi scriptores minus placuisse nostro: ait enim „nec *utique* „damno". De Euphorione autem qui cupiat tam veterum quam recentiorum judicia cognoscere, adibit I[illegible]rletem in Bibl. Fabr. 1, 594. Quantum Ciceroni sordebat, tantum Tiberio probabatur hic grammaticus et poeta Chalcide oriundus, Euboeae oppido. Cum Cicerone in eo judicando sentit Lucianus de Conscr. Hist. 57.

Horatius — Tyrtaeum. Ep. ad Pis. 401.

57. *indicem.* Alius est *index,* quales singulis libris inscribuntur vel applicantur, alius libellus recensum continens complurium scriptorum, velut apud L. Senecam Epist.

58 revertemur. Quod in coenis grandibus ſaepe facimus, ut, cum optimis ſatiati ſumus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata ſit. Tunc et elegiam vacabit in manus ſumere, cuius princeps habetur *Callimachus:* ſecundas con-
59 feſſione plurimorum *Philetas* occupavit. Sed 895
dum aſſequimur illam firmam, ut dixi, facilitatem, optimis aſſueſcendum eſt: et multa magis quam multorum lectione formanda mens, et ducendus color. Itaque ex tri-

58. *Quod in.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Reliqui inſerunt *etiam*, aliquot *et.* Camp. et hoc omittit et *in.* *in coenis.* Turic. Flor. *ingeniis* cum Alm. *in ſcenis* Voſſ. 3. *grandibus.* Turic. *grandiis*, a ſec. m. *grandia.* Guelf. *grandis.* *ut, cum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.* Guelf. *et cum.* *ſumus.* Sic Turic. Flor. Floril. Sant. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Reliqui conjunctivum.

grata ſit. Tunc et elegiam vacabit. Turic. *gratia ſi tam certe licere jam vacavit*, a ſec. m. *grata ſi tamen — vacabit.* Flor. (oblitterata fere prima manu) *gratia* (mox *gratia*) *ſit. Tum et elegantiam licere jam* (poſtrema duo mox delentur) *vocabit* (mox *vacabit*). Etiam Alm. *Tum certe licere jam.* *confeſſione.* Turic. Flor. Camp. — *es.* *Philetas.* Guelf. *Philatas* cum Voſſ. 1. 3. Ante Geſnerum fere *Philaetas.*

59. *aſſequimur.* Flor. a ſec. m. *adſequatur.* *et multa.* Turic. a pr. m. *ut m.* *duc. color.* Sic Turic. Flor.

39. *index philoſophorum*, et Plin. Epiſt. 3, 5, 2. ubi *indicis vice ſe functurum* ait. *Indices* unius cujusdam ſcriptoris a Romanis criticis factos vide Gell. 3, 3.

58. *et elegiam.* cf. 1, 8, 6. *Philetas.* Cous, grammaticus et poeta, Ptolemaei Philadelphi praeceptor, Propertio ſaepe memoratus et cum Callimacho conjunctus, nec tamen niſi fragmentis nobis innoteſcens.

59. *ut dixi.* cf. §. 1. *ex tribus.* Duos reliquos recte Ruhnkenius l. c. p. 99. deſignat Simonidem et Hip-

bus receptis Ariſtarchi judicio ſcriptoribus
iamborum, ad ἕξιν maxime pertinebit unus
Archilochus. Summa in hoc vis elocutionis, 60
cum validae, tum breves vibrantesque ſenten-
tiae, plurimum ſanguinis atque nervorum,
adeo ut videatur quibusdam, quod quoquam
minor eſt, materiae eſſe, non ingenii vitium.
Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* prin- 61
ceps, ſpiritus magnificentia, ſententiis, figuris,
beatiſſima rerum verborumque copia, velut
quodam eloquentiae flumine: propter quae
Horatius eum merito credidit nemini imita-

Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt.* In Guelf. *multo m. quia. m. l. formandus et duc.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Stoer. niſi quod hae *formanda mens.* Voſſ. 1. 5. mutili in h. l., ſi recte memorantur, ceterum conſentientes cum Guelf. *multa m. quam m. l. formandus et duc.* Baſil. In Goth. *feſtinanda* pro *formanda.* *ad ἕξιν.* Turic. Flor. Camp. *ad haec* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. (err. Burm.) Ald. Bad. *ad exitum* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. Noſtrum egregie repoſuit Philander. Modo Turic. a ſec. m. *praeceptis*, cum a pr. *raeceptis.*

60. *quibusdam.* Turic. *quibus.* *quod quoquam.* Turic. (a ſec. m.) *q. quoque.* E Flor. *quo que*, ſed a ſec. m. *quod quidem*, et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. *ingenii vitium.* Turic. *ingenitivum.*

61. *copia, velut quodam.* Turic. *c. q.* Noſtrum Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Reliqui inſerunt *et* poſt *cop.*

ponactem. ἕξιν cf. ad §. 1. Archilochus a Cicerone principe loco poſitus Orat. 1.; quibus add. quae exhibet Fabric. Harl. Vol. 2. p. 106 ſqq.

60. *vibrantesque ſententiae.* Poteſtatem verbi intransitivam vide 9, 4, 55. Cic. Brut. 95, 6. Translatam, ut hic, 11, 5, 120. 12, 9, 3.

61. *Horatius.* Carm. 4, 2.

62 bilem. *Stesichorum*, quam sit ingenio validus, materiae quoque ostendunt, maxima bella et clarissimos canentem duces, et epici carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim 896
personis in agendo simul loquendoque debitam dignitatem: ac, si tenuisset modum, videtur aemulari proximus Homerum potuisse: sed redundat, atque effunditur: quod ut est
63 reprehendendum, ita copiae vitium est. *Alcaeus* in parte operis *aureo plectro* merito

62. *Stesichorum.* Turic. *iste fichorus.* Flor. *Stesichorus* cum Locat. et edd. post. ante Gibs. exc. Bad. Gryph. (1544) et Stephano aliquotque praeterea, quibus obsecutus est Gibs. *Stersichorus* Camp. cum Voss. 1. 3. *Terpsicorus* Guelf. Jens. (err. Gesn.) Tarv. *canentem — sustinentem.* Turic. *canente — sustentem*, a sec. m. *canente — sustinente*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. post. ante Ald. *canente — sustinentem* Flor. *canentem — sustinente* Jens. (err. Gesn.) Nobiscum facit Guelf. Tarv. et rell. edd., etiam nominativum dantes in *Stes.* *simul loquendoque.* Turic. *simullo quando*, a sec. m. *simullo quandoque*, et sic Flor. a pr. m. *est reprehend.* Turic. Flor. inserunt *respexit* cum Alm. Pro *repr.* Voss. 3. *respondendum.* cf. 3, 5, 15.

62. *Stesichorum.* Omnium maxime cum hoc judicio conspirat Dionys. Hal. l. c. p. 421. Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων (Pindari et Simonidis) πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑποθέσεις (materiae) πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων (personis debitam dignitatem) τετήρηκεν. Himerensis fuit, aetatis Phalarideae, cujus *graves Camenas* laudat Horatius quoque 4, 9, 8. Ingeniosissime nostri nomen Aristidi reddit Taylorus in Lett. Lys. p. 242. Quod autem *epici carminis onera lyra* Stes. *sustinere* dicit Qu., id rectissime Propertio accommodat Wyttenbachius Bibl. Crit. III, 4. p. 49.

copiae vitium. cf. 2, 4, 4. 12, 10, 13.

63. *Alcaeus — — aptior.* cf. nott. crit.

donatur, qua tyrannos insectatus multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus, et diligens, et plerumque Homero similis: sed in lusus et amores descendit, majoribus tamen aptior.

63. *qua.* Turic. Flor. (a sec. m, uterq.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *quia* cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui nostrum, et Basil. qui dat *qui*, et sic Guelf. *insectatus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *insectatur.* *etiam moribus.* Turic. a sec. m. *et de amoribus.* *confert.* In Turic. *confestim.* *eloquendo.* Guelf. *eloquentia.* *diligens.* Turic. *dicendi* cum Alm. non Flor. (cf. §. 46. item 89.). Mox copulam *et* ante *plerumque* habent Turic. Camp. cum Alm., reliqui omittunt. *plerumque.* Flor. Guelf. *plurimumque* cum Basil. Gryph. Obr. *plurimum* Camp. cum Andr. Ald. Sed omittunt vocem Jens. Tarv. Venet. (err. et tac. Gibs.) cum edd. ante Ald. acc. Bad. *Homero.* Turic. et a pr. m. Flor. *orationis* cum Alm. Voss. 3. *Horatio* Ald. *sed in lusus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sed et ejus sit* cum Alm. *sed ethous sit* Turic. a sec. m. *sed et lusit* Voss. 1. 3. *sed in lusos* Guelf. *sed in luxus* Tarv. *sed et in lusus* Bestius conjicit in De ratione emend. leges. *et amores.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *in* cum edd. ante Basil. exc. Camp. acc. Obr. *aptior.* Guelf. *altior* cum Voss. 3.

Haec de Alcaeo inquinata esse a mutantibus, apparet. Pro *Homero*, quod nunc vulgo legitur, repones *oratori*, si contuleris Dionysium l. c. p. 422. πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὕροι πολιτείαν, pro quorum extremis aut cum Sylburgio legendum πολιτικὴν a. s. ῥητορείαν, aut pro πολιτείαν reponendum πραγματείαν. Mox illud *et ejus sit* nihil fere continere potest nisi haec: *et Teïus sit*, cui longe aptius applicatur veterum prope omnium scriptura „et „*in* amores descendit“. Habebit igitur locus ita: „in elo„quendo quoque brevis et magnificus et plerumque oratori „similis: sed et Teïus sit et in amores descendit, majoribus „tamen aptior.“ Quid significent ea quae sic eruo, unusquisque facile agnoscet; an ita a modesto solutae orationis scriptore, qualis est noster, dici potuerint, merito dubitabitur. Exempla quidem hunc in modum de Anacreontico poeseos

64 *Simonides*, tenuis alioqui, sermone proprio et jucunditate quadam commendari potest: prae-

genere loquendi afferre non contingit; nisi quod notus est locus Ciceronis Tuscul. 4, 33. „Fortis vir in sua republica „cognitus quae de juvenum amore scripsit Alcaeus? nam „Anacreontis quidem tota poesis est amatoria.“ Conjunguntur vulgo Alcaeus et Anacreon, ut in illo Aristophanis fragmento p. Brunck. 238. Ἄισον δή μοι σκολιόν τι λαβὼν Ἀλκαίου κἀνακρέοντος. Max. Tyr. in defensione Anacreontis Disp. 8. p. Dav. prioris ed. 96ι τὴν τοῦ Τηΐου σοφιστοῦ τέχνην appellat; quanquam sentio quid intersit. Debebat omnis amatoria poesis ostendi appellata Τηΐα. Neque enim sufficit Horat. 1, 17, 18. (*fide Teïa*). Addam protinus quae huc faciunt aliorum de Alcaeo prodita. *Aureum plectrum*, quo donatur poëta, ab Horatio accipit Carm. 2, 13, 26.; cujus judicium firmare hic noster putandus est. Alcaei ipsius verba quaedam obversata utrique Romanorum, quae est Meierottonis suspicio (cf. Dubia p. 156), minus sit probabile. Adde de eodem Horat. Carm. 1, 32, 6 — 12. 4, 9, 6. „*In* parte „operis“ laudari Alcaeum interpretaberis, ut aliquoties monui, *ob* partem, *de* parte. Huic autem parti, quae insectando tyrannos locum faciebat sententiis virtutem commendantibus (*multum confert moribus*), opponitur altera, lectioni nequaquam assumenda, de puerorum amoribus. Neque enim *sed* referes ad *eloquendum* modo, ubi *plerumque* quidem *Homero*, vel *oratori*, sit *similis*, sed in amores quoque descendat; verum ad omnem ejus poësin, quae partim sit admirabilis, partim levis, nec digna viri gravis cura (cf. §. 58.). Gemina Alcaei in eloquendo laus est apud Dionysium: Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς μετὰ σαφηνείας. [Vid. Addenda.]

64. *Simonides, tenuis.* Turic. *simo id est enim.* Flor. (a pr. m.) *S. enim.* Alm. omittere dicitur sec. vocem.

sermone. Turic. *sermones.* An fuit olim *sermonis proprietate et juc.*? Neque enim satis placet *jucunditate quadam* ita sine genitivo structum, et ne ablativus quidem ille nudus *sermone proprio.* *praecipua.* Turic. Flor. Guelf. Camp.

64. *Simonides, tenuis alioqui.* Non memini, qui praeterea sic sentiat de Simonide. Dionysius quidem haec l. c. p. 420. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομά-

cipua tamen ejus in commovenda miseratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejus operis auctoribus praeferant. Antiqua 65
comoedia cum sinceram illam sermonis Attici gratiam prope sola retinet, tum facundissimae

praecipue cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. An fuit *praecipua est?* Modo *potest* omittit Guelf. *commovenda miseratione.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *c. miserationis.* Ille a sec. m. *commovendo miserationis*, et sic Camp. Facile corrigas *miserationes*; sed contorta oratio. *ejus operis.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ejusdem.* Alm. omittere dicitur.

65. *Attici gratiam.* Flor. (a pr. m.) *ad gratiam.*

facundissimae. Turic. (a pr. m.) Flor. *fecundissimae* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp.

των, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. (Extrema transponendo sanavi: est enim in libris ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος παθ.) Quae hic de οἰκτισμῷ ejus produntur et a Qu. de commovenda miseratione, spectant ad Θρήνους, in quo opere excelluit Simonides, habuitque aemulum, sed imparem Pindarum: cf. Schneider. in fragmm. Pind. p. 20. Aeschylum quoque vicit idem laudandis iis, qui in victoria Marathonia occubuerant; qua de re propositum fuit praemium in ludis Olympicis. Sic enim auctor vitae Aeschyli: Ἀπῆρε δὲ (Αἰσχύλος) ὡς Ἱέρωνα — ἐν τῷ εἰς τοὺς ἐν Μαραθῶνι τεθνηκότας ἐλεγείῳ ἡσσηθεὶς Σιμωνίδῃ· τὸ γὰρ ἐλεγεῖον πολὺ τῆς περὶ τὸ συμπαθὲς λεπτότητος μετέχειν θέλει, ὃ τοῦ Αἰσχύλου, ὡς ἔφαμεν, ἐστὶν ἀλλότριον. Vid. et Pausan. 6, 9, 2. Threni in obtritos ruina conclavis Scopadas aliquod fragmentum servatur a Stobaeo Serm. 103. collatis Phavorini verbis eodem sermone excitatis paulo inferius: vid. Jacobs. ad Simonidis fr. 2. Cf. nostr. 11, 2, 14 — 16. Qualis autem vis fuerit Simonidis in miseratione movenda, exemplum habemus praeclarum lamentationem Danaes apud Dionysium de structura extr. Ceterum in illo μὴ μεγαλοπρεπῶς inest aliqua *tenuitatis* significatio.

65. *Antiqua comoedia — habet.* Scabri quid inesse sen-

libertatis, etſi eſt inſectandis vitiis praecipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis, et elegans, et venuſta: et neſcio an nulla, poſt Homerum 897
tamen, quem, ut Achillem, ſemper excipi par eſt, aut ſimilior ſit oratoribus, aut ad ora-
66 tores faciendos aptior. Plures ejus auctores: *Ariſtophanes* tamen, et *Eupolis*, *Cratinus*que praecipui. Tragoedias primum in lucem *Aeſchylus* protulit, ſublimis et gravis, et grandiloquus ſaepe usque ad vitium, ſed rudis in plerisque et incompoſitus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre

eſt inſectandis. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Ald. Reliqui inſerunt *in.* *venuſta.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vetuſta.* Haereo ſane in recepta, deſiderans tenue illud quod inter *elegans* et *venuſtum* intercedere poteſt diſcrimen. Neque tamen *vetuſta* laudabili ſignificatione quomodo dici potuerit, comminiſcor. *an nulla.* Hoc dedi ex conjectura; libri enim *an ulla*, niſi quod Turic. Flor. (hic a pr. m.) *an illa* cum Baſil. cf. 9. 4. 1. 11, 3, 97. *quem.* Turic. *quae.*

66. *propter quod correctas.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.)

tio huic ſtructurae, in qua neceſſe eſt ad genitivum illum *fac, libertatis* graecam formam οὖσα intelligamus. Nemo enim, opinor, *gratiam* trahet ad *fac. lib.*, in qua ratione *retinet* debebat eſſe poſt *libert.*

venuſta. cf. not. crit.

Achillem — excipi par eſt. „Quem excipit Homerus v. g. „in laude Nirei in Boeotia „180. Νιρεὺς ὃς κάλλιστος „ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν Τῶν „ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα „Πηλείωνα." Geſn. Ad pronomen *nulla* optime ſubaudietur *poëſis*, non *comoedia*.

66. *correctas ejus fabulas.* De correctis veterum fabulis, et hoc, quod prodit Quintilianus, an recte narratum videri poſſit, nuper egerunt viri doctiſſimi Boeckhius et Godofr. Hermannus [ille in libello de Aeſchyli, Sophoclis, Euripidis quae superſunt tra-

posterioribus poëtis Athenienses permisere, suntque eo modo multi coronati. Sed longe 67 clarius illustraverunt hoc opus *Sophocles* atque *Euripides*: quorum in dispari dicendi via uter sit poëta melior, inter plurimos quaeritur. Idque ego sane, quoniam ad praesentem

p. quia rectas (postremum Flor. solus corrigit) cum Alm. Sed Camp. *quod p. correptas.* *posterioribus.* Guelf. *posterioris*; qui et modo *pleris.* *permisere*, *suntque*, Turic. *permiserunt quae*, a sec. m. *quod.* Camp. *permiserunt s. q.*

67. *dicendi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *discendi.* *uter.* Turic. Flor. *uterque*, ille a sec. m. *uter quidem* cum Camp. hic nostrum. Vocem omittit Voss. 1. *ego sane, quoniam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eo s. q.* Guelf.

goediis; hic in commentatione luci tum quidem destinata, sed nondum edita] quorum alter recte fidem abrogare videtur nostro, nemine praeterea simile quidquam prodente. Et quoties turbantem aliquid deprehendimus Fabium in rerum veterum memoria! Cf. 2, 15, 30. 2, 16, 4. 3, 6, 49. 3, 7, 19. 4, 1, 68. 73. 5, 10, 3. 17. 6, 1, 20. (adde 10, 1, 22.) 6, 3, 67. 6, 5, 8. 7, 1, 14. 8, 3, 84. 8, 4, 28. 9, 3, 8. 89. 9, 4, 101. vide et 10, 7, 27. Id quidem aliorum quoque testimoniis confirmatur, Aeschyli etiam mortui fabulas victoriam reportasse, qua de re Philostratus suo more Ἀθηναῖοι ait ἐκάλουν (αὐτὸν) καὶ τεθνεῶτα εἰς Διονύσια· τὰ γὰρ τοῦ Αἰσχύλου ψηφισαμένων ἀνεδιδάσκετο καὶ ἐνίκα ἐκ καινῆς (Vit. Apollon. 6, 6.). cf. Petit. Legg. Att. p. 68. Fabric. Harl. II. p. 168. Addit Boeckhius (p. 32.) locum Suidae v. Εὐφορίων, ubi hic Aeschyli filius narratur τοῖς τοῦ πατρὸς — οἷς μήπω ἦν ἐπιδειξάμενος, τετράκις νικῆσαι. Unum quidem correctae fabulae Aeschyleae exemplum per ingeniosam conjecturam affert idem Boeckhius (p. 132.). Suspicatur enim, Sophoclis satyricam fabulam, Ἀχαιῶν σύλλογον sive σύνδειπνον esse correctum ex Aeschyli priore, cujus rei argumentum sit summa illa loci ab Athenaeo positi similitudo l. 1. p. 17. C. D. — Stigelius sui seculi eruditis hominibus hoc de Aeschylo judicium probari negat.

materiam nihil pertinet, injudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis, qui se ad agendum comparant, utiliorem
68 longe fore Euripidem. Namque is et in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas et cothurnus et sonus Sophoclis videtur 898
esse sublimior) magis accedit oratorio generi: et sententiis densus, et in iis, quae a sapientibus tradita sunt, paene ipsis par, et dicendo ac respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diserti, comparandus; in affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis, qui miseratione constant, facile praeci-

ego quia et sic Obr. *ego* om. Camp. *fore Euripidem.* Sic Turic. Reliqui *E. f.* Hic quidem Turic. *Euripiden.*

68. *et in sermone.* Flor. *qui et s.*, a sec. m. *et vi et s.* et sic Turic. Camp. cum Bodl. Ald. Omittunt *in* Guelf. cum Goth. Voss. 2. et rell. edd. ante Basil. acc. Obr. Si posset probari hic *vim* et *sermonem* (cf. 5, 10, 55.) opponendi usus, placeret sane talis ratio prae recepta, in qua scabrities est conjungendi hasce locutiones: „*et* — accedit — „*et* — comparandus" sine verbo finito in altera parte.

ipsum reprehendunt. Turic. *i. quod reprehendet.* Flor. *i. qui reprehendet*, a sec. m. *reprehendit.* Camp. *i. reprehenderet.* Modo pro *quod* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *quo* cum edd. posterr. ante Basil. acc. Obr. *sublimior) magis.* Turic. Flor. inserunt *erit.* *et dicendo.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui inserunt *in.* Mox Turic. Camp. Goth. *atque.* Guelf. *et.* Mox pro *cuilibet* Guelf. *civiliter* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *qui miseratione.* Turic. Flor. inserunt *in.* *constant.* Turic. (a pr. m.) *constat.*

68. *sententiis densus.* cf. in locutione §. 102. item 2, 5, 8.

facile praecipuus. Aristoteles quoque πολλαὶ ait (Εὐριπίδου τραγῳδίαι) εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι — καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. Reliqua de

puus. Hunc et admiratus maxime eſt, ut 69
ſaepe teſtatur, et ſecutus, quanquam in opere diverſo, *Menander*: qui vel unus, meo quidem judicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae praecipimus, efficienda ſufficiat: ita omnem vitae imaginem expreſſit; tanta in eo inveniendi copia, et eloquendi facultas; ita eſt omnibus rebus, perſonis, affectibus accommodatus. Nec nihil profecto viderunt, qui 70
orationes, quae *Chariſii* nomine eduntur, a

69. *praecipuus — maxime.* Turic. *praecipus et admiratus miratus m.* a ſec. m. *praecipuus et admirandus m.* et ſic Bodl. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Sed Flor. *p. et admirandus miſeratus m.* a ſec. m. *p. e. admiratus m.* et ſic Camp. Nobiscum faciunt Guelf. et Goth. niſi quod omittunt *et*. *teſtatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *preſtatur.* *et ſecutus.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Camp. inſerunt *eum* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

efficienda. Quos Codd. Gibſonus *effingenda* dare ait, neque ipſe indicavit, neque vidi ullos, MSS. duntaxat: nam edd. ſane dant a Baſil. ante Gibſ. cf. 5, 12, 21. Placuiſſe hoc Gibſono nec miror nec probo.

70. *eduntur, a.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adductura.* Ex Alm. *adducuntur.*

hujus tragici ſapientia et eloquentia in vulgus nota; et copioſe illuſtravit Valckenarius in Diatribe.

69. *Hunc — Menander.* Imitationis veſtigia et ipſi deprehendimus, de qua ſaepe monet Valckenarius; cf. Fabr. Bibl. Gr. Harl. II. p. 456. Ubi admirationem teſtetur, fragmenta nobis relicta non oſtendunt. Sed Philemonis eſt in eam ſententiam illud in Anthologia Epigrammatum nobis ſervatum: Εἰ ταῖς ἀληθείαισιν οἱ τεθνηκότες Αἴσθησιν εἶχον ἄνδρες, ὥς φασίν τινες, Ἀπηγξάμην ἄν, ὥστ' ἰδεῖν Εὐριπίδην. (Cleric. p. 364. Jacobſ. ad Anthol. to. II, 1. p. 187.)

vitae imaginem expreſſit. Notiſſima vox Ariſtophanis Byz. Ὦ Μένανδρε καὶ βίε, πότερος ἄρ' ὑμῶν πότερον ἐμιμήσατο; et Manilii (5, 470.) „Menander Qui vitam oſtendit vitae.“

70. *Chariſii nomine.* Fragmenta ejus aliquot ſervavit

Menandro ſcriptas putant. Sed mihi longe
magis orator probari in opere ſuo videtur,
niſi forte aut illa mala judicia, quae Epitre-
pontes, Epicleros, Locri habent, aut medi- 899

putant. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *putent.* *illa mala.* Turic. *alia m.* cum Bodl. Voſſ. 1. 3. (ſed Guelf. *alia* ſolum, omiſſo *mala*) Jenſ. et edd. poſt. ante Baſil. *illa civilia* Obr. *Epitrep.—Locri.* Sic latinis litt. Flor. Camp. Guelf. (in ultimo quidem Λοκροὶ hic dare videtur) Goth. (niſi quod ultimum *lectos*, err. Geſn., cum edd. ante Stoer. exc. Bad. pr. qui *Locre* et Baſil. qui *Locros*, de Jenſ. item err. Geſn.). Mox edd. *lochos* et ab Obr. inde graecis litt. Hic tamen vitioſe ἐπιτρέφοντες. Illud quoque a Baſil. inde plerorumque eſt vitium, *epitrepontas* accuſativum facientium et reliqua eodem caſu accipientium, (nam et ἐπικλήρους Baſil.) quod vitavit Obr. Is effinxit λοχὸς (*puerpera*), cujuſmodi nulla memoratur alibi Menandri. Mei quidem Flor. Camp. et reliqui *Locre*, quod e Voſſ. 2. et Vall. afferunt, cum ipſe diligenter alterum notarim e Goth. niſi forte error eſt meus, debentis deſignare Guelf. dantem *lectos*. E Turic. nihil ponitur, quaſi conſentiente plane cum Burm. graeca emendatiſſima dante; quod contra eſſe ſuſpicor. Geſnerus primus auctore Fabricio in bibl. Λοκροὶ dedit; ego malui, per levem mutationem e *Locre*, Romana retinere elementa. *meditationes.* Obr. *illae dictiones.*

Rutilius Lupus v. polyptoton, proſopopoeïa, antitheton; ubi primo loco (p. 37.) videndus Ruhnk. Cf. Cic. Brut. 83. Fuit aequalis Demetrii Phalerei.

orator probari etc. „In „opere ſuo h. e. in ipſis co„moediis orator probatur Me„nander.“ Ita Geſnerus; qui ſimul rectiſſime monet, ineſſe ironiam, quam plerumque inducit formula *niſi forte.* Neque vox *mala* alteri *judicia* conjungenda eſt tanquam faciens unum ſubjectum, ſed eſt adjectivum pro attributo vel praedicato. Turpiter autem ſe dedit Pavius in libro de Graecis *mala* haec *judicia* interpretatus poſthabitum Menandrum Philemoni. Jam qualia ſint ea, quae memorantur *judicia*, etſi facile in argumentis τῶν Ἐπιτρεπόντων, quam comoediam Sidonius

tationes in Pſophodee, Nomothete, Hypobolimaeo non omnibus oratoris numeris ſunt abſolutae. Ego tamen plus adhuc quiddam 71

Pſophod. — Hypob. Flor. Camp. (hic tamen *Sophode*) *Sophocle enomothete hippobolimeo* (ultimo in Flor. ſuprascriptum y, item *Hypobolime* Camp.) cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) quanquam variante in quibusdam litteris ſcriptura, velut quod Guelf. dat *enomotheti,* Goth. *enomothetae.* Noſtra ex hisce quam recte eruatur, apparet; neque attinuit imitari eos qui graecis litteris utuntur. Turic. ne hic quidem memorari miror. *oratoris.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. et edd. ante Bad. Reliqui *oratoriis.* Hos imitari religio fuit, cum *oratorii numeri* apud Qu. quidem nihil plane poſſint indicare, niſi compoſitionis artificium (cf. 9, 4, 57.), quod hinc prorſus eſt alienum. Noſtrum ipſum eſt quidem non adeo conſuetum, ſed facile ferre poſſe videtur, quod ſolitae illi locutioni *omnibus numeris abſolutae* hic adjicitur, cujus tandem artificii *numeros* accipere debeamus. Nec convenientius erat *orationis* hic ponere, quanquam *eloquentiae* fortaſſe praeferendum. In hoc loco *niſi forte — abſolutae* laborat et infelices conjecturas tentat Stigelius.

Apollinaris Hecyrae Terentianae ſimilem ait, τῆς Ἐπικλήρου (cf. 7, 1, 14.), poteſt animo concipi, in fragmentis quidem nobis relictis non apparet. *Meditationes* autem ſunt μελέται, orationes de re non judiciali, cujusmodi dixeris illam ῥῆσιν, diſertiſſimam profecto et ſpiritus generoſi plenam, quam habemus inter fragmenta ex Hypobolimaeo reliqua p. ed. Clerici 184 ſeq. cui add. Bentl. in emendatt. Phileleutheri p. 64. multa dexterrime ſanantem; item Toup. Epiſt. p. 53. De ipſa quidem hac fabula vide nos ad 1, 10, 18. Poterat autem haec ipſa Menandrei operis pars, quae meditationibus cernitur, accommodatior dici declamatoribus quam patronis. Fabularum quae hic recenſentur tituli aliis quoque ſcriptoribus commemorati poſſunt inſpici apud Fabricium ab Harlete auctum Vol. 2. p. 463 ſqq. *Nomotheten* ut noſter ſingulari numero deſignat Athenaeus p. 247. plurali Ammonius v. Λυχνίου.

oratoris. cf. not. crit.

collaturum eum declamatoribus puto, quoniam his neceſſe eſt, ſecundum conditionem controverſiarum plures ſubire perſonas, patrum, filiorum, militum, ruſticorum, divitum, pauperum, iraſcentium, deprecantium, mitium, aſperorum. In quibus omnibus mire

72 cuſtoditur ab hoc poëta decor. Atque ille quidem omnibus ejusdem operis auctoribus abſtulit nomen, et fulgore quodam ſuae claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, ſi cum venia leguntur, quae-

71. *eum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Voſſ. 2. *cum* Goth. Omittunt vocem Camp. et edd. a Gryph. ante Obr. Reliqui *eſſe.* *filiorum, militum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *maritorum*, improbante recte Burm. qui monet in reliquis omnibus paria induci, quod hic repente deficiat. Saltem debebat eſſe *coelibum, maritorum.*
cuſtoditur. Turic. Flor. *cuſtodietur.* *decor.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. Reliqui *decorum* (cf. 11, 3, 177.) quod non quidem (ut cenſebat Badius, referente Burmanno, neque enim in meo exemplo invenio) facit caudam hexametri, ut nec *archipiratae*, cenſente, mirum, ſic ipſo Burmanno; cf. 11, 2, 1.

72. *operis auctoribus.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m.) *operibus* cum Alm. *tenebras* Guelf. omittit cum Voſſ. 1. *obduxit.* Turic. *adduxit.* Camp. *induxit.* *Habent tamen.* Turic. *t. h.* *leguntur.* Sic Turic. Flor. reliqui *legantur.*

71. *declamatoribus — neceſſe — ſubire perſonas.* cf. 3, 8, 51. 6, 2, 36. 4, 1, 47. 11, 1, 55.
decor. cf. §. 27. et 11, 1, 41.

72. *ſi cum venia leguntur.* Fateor me, quid ſit *legere cum venia*, ignorare. Cuinam datur haec venia? Legenti an ſcriptori legendo? Poſterius probat Geſnerus in Theſauro Lat. memor hujus, quem hic transcurrerat, loci: *excuſando ſi quid minus probabile occurrat.* Sed quae haec

dam, quae possis decerpere: et praecipue *Philemon*, qui ut pravis sui temporis judiciis Menandro saepe praelatus est, ita consensu tamen omnium meruit credi secundus. Historiam multi scripsere praeclare, sed nemo dubitat longe duos ceteris praeferendos, quorum diversa virtus laudem paene est parem

possis. Guelf. *possunt.* Voss. 1. 3. *possint.* Goth. *possit.* *decerpere.* Guelf. *decernere* cum Voss. 1. 3. *pravis.* Turic. Flor. Camp. *prave* cum Goth. Voss. 2. Colb. (non Vall. ut Burm.) et edd. ante Ald. Error est a confusione litterarum I et E, qualis modo in *locre*. Guelf. omisso *ut* (cum Voss. 1.) dat *quamvis* pro nostro. Multi excusi *quamvis* pro *ut*. *judiciis.* Flor. (a pr. m.) Rusc. *judicis.* Guelf. omittit cum Voss. 3. *tamen.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Alm. et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliqui omittunt, quorum est Guelf. *credi sec.* Flor. (a sec. m.) *c. esse s.* cum Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Bad. Sed Guelf. *esse s.*

73. *multi scripsere.* Turic. *multis scribere*, a sec. m. *in multis scribere.* *longe duos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *d. l.* *parem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *priorem.*

est ratio addendi hoc de animo ad indulgentiam composito, qui bona quaedam in hisce scriptoribus sit inventurus? Qui indulget vitiosis, is sane multa poterit probare; sed verendum erit, ne plura quam opus sit. An accipiemus *veniam* legendorum talium a praeceptore discenti concessam? At hoc plane jejunum; neque enim plus inveniet boni qui volente magistro leget, quam qui nolente. Longe aptius erat, si *cum delectu* dixisset, vel *cum cautione*, vel ut §. 116. *cum judicio.* An forte hoc inerit, si reposueris *cum verecundia?* [Mihi tamen satisfacit Gesneri ratio. Nam venia utique et indulgentia opus est, si quis ceteros comicos, a Menandro obscuratos, legere animum inducat. Qui igitur a vitiis illorum non absterretur, is inveniet, quae excerpere etiam volet. BUTTM.]

Philemon. cf. 3, 7, 18.

meruit. impetravit, non dignus fuit: cf. 9, 2, 98.

conſecuta. Denſus, et brevis, et ſemper in-
ſtans ſibi *Thucydides:* dulcis, et candidus, et
fuſus *Herodotus:* ille concitatis, hic remiſſis
affectibus melior; ille concionibus, hic ſer-
74 monibus; ille vi, hic voluptate. *Theopompus*
his proximus, ut in hiſtoria praedictis minor,
ita oratori magis ſimilis: ut qui, antequam
eſt ad hoc opus ſolicitatus, diu fuerit orator.
Philiſtus quoque meretur, qui turbae quam- 902
vis bonorum poſt eos auctorum eximatur,
imitator Thucydidis, et ut multo infirmior,
ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut Iſocrati

fuſus. Turic. (a ſec. m.) Guelf. Camp. *effuſus* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ille concitatis — melior.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

vi. Guelf. *ut* cum Voſſ. 1. *voluptate.* Turic. Flor, (uterq. a ſec. m.) *voluntate* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. ῥώμῃ — Θουκυδίδης· ἡδονῇ — διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον. Dionyſ. l. c.

74. *ad hoc.* Turic. *ab hoc:* cf. 3, 6, 53. Mox §. 80: *ab hoc* pro *ob hoc* Flor. (a pr. m.) Camp. Jenſ. Tarv.

qui turbae. Turic. *qui turpe*, a ſec. m. *quid turpe.* Camp. *quid turbae* cum Voſſ. 2. (non Goth. cf. §. 42. it. 82.) Guelf. *qui tubae.* *eos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voſſ. 2. Reliqui *hos.* *eximatur.* Turic. (a ſec. m.) Guelf. Camp. *exiſtimatur* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald.

73. *Thucydides — Herodotus.* Hic quoque Dionyſium l. c. p. 424 ſqq. conferre operae pretium fuerit, cui cum fere judicio conſentiat noſter, eloquendi virtute profecto non eſt poſthabendus.

candidus. cf. §. 32.

74. *praedictis.* cf. 8, 3, 83.

ſolicitatus, ab Iſocrate magiſtro: vide Cic. de Or. 2, 13. item ut in Ephoro: cf. 2, 8. 11.

meretur. Hic quidem alio quam modo (72.) ſignificatu; et plane ſtructum ſicut *dignus*, quod alias me legere non memini.

aliquatenus. Suſpicor fuiſſe *aliquanto.*

visum, calcaribus eget. *Clitarchi* probatur
ingenium, fides infamatur. Longo post in- 75
tervallo temporis natus *Timagenes* hoc est vel
ipso probabilis, quod intermissam historias
scribendi industriam nova laude reparavit.
Xenophon non excidit mihi, sed inter philo-
sophos reddendus est. Sequitur oratorum 76
ingens manus, ut cum decem simul Athenis
aetas una tulerit. Quorum longe princeps
Demosthenes, ac paene lex orandi fuit: tanta
vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam

75. *Timagenes.* Turic. Flor. (hic a sec. m. *t* anteponit) *imagines.* *hoc est vel.* Turic. *hoc e vel.* Camp. *h. v.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *v. h.* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *v. h. est.* *sed inter.* Turic. Flor. inserunt *mihi*, iterum positum.

76. *ut cum.* Sic Turic. Flor. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Camp. qui omittit *cum.* Sed Guelf. *ut tum.* Reliqui omittunt *ut.* *lex orandi.* Turic. *lexoran.*

Clitarchi — infamatur. Hic (reliqui enim hic commemorati notiores sunt, quam ut mea oratione indigeant) comitatus Alexandrum mox ejus res exposuit. Fidem scriptoris cum nostro elevat Cicero Brut. 11. et quamvis ingeniosum judicio in elocutione destitutum notat Longinus 3, 7. item Demetr. de Eloc. extr. Vide et Heynium de fontibus Diodori in fronte Diod. Bip. p. 84. 85. In *Philisto* cf. Cic. ad Q. fr. 2, 13. ubi *paene pusillum Thucydidem* appellat.

75. *Timagenes.* cf. 1, 10, 10.

76. *ut cum.* cf. 9, 1, 3.

tam densa omnia. Hoc *densi* vel *crebri* vocabulum frequentat in hisce; vid. §. 68. 73. 102. 106. cf. 2, 5, 8. Sic et πυκνὸν est ap. Dionys. Vol. (Reisk.) 5. p. 463. 470. item συγκεκροτημένη λέξις p. 538. Hermogenes de Formis p. 470. ταῖς πυκνότησι τῶν ἐννοιῶν.

quibusdam nervis. Eadem comparandi forma §. 82. *quandam — deam.* §. 81. *quodam Delphico — oraculo.*

nervis intenta ſunt, tam nihil otioſum, is dicendi modus, ut nec quod deſit in eo, nec
77 quod redundet invenias. Plenior *Aeſchines*, et magis fuſus, et grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt: carnis tamen plus habet, 90 a
minus lacertorum. Dulcis imprimis et acutus *Hyperides*: ſed minoribus cauſis, ut non

invenias. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *invenies.*

77. *Plenior.* Turic. *pleniora*, a ſec. m. *planiora.* cf. 9, 4, 34. *minus lacertorum.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *l. m.*

minoribus cauſis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. a quo *ſed* quoque abeſſe narrant.

77. *Plenior.* Recte contra Barthium ad Stat. Theb. 8, 683. defendit noſtram vocem Burmannus, ne reponatur, quod vult ille, *planior.* Neque enim quidquam magis proprie opponitur *ſtricto* et *gracili* quam *plenum*, velut, indicante Burm., Ovid. art. am. 2, 661. „Dic habilem, „quaecunque brevis, quae „turgida, plenam." et Rem. 327. „Turgida, ſi plena eſt, „ſi fuſca eſt, nigra vocetur." Qu. Declam. 7. p. Bip. 140. „ſolidum plenumque corpus." Ubi *plus carnis*, ibi *plenius* corpus.

Hyperides. Qui hoc de minoribus cauſis Hyperidis ingenio accommodatis diſerte dicat praeter noſtrum, non invenio. Eo tamen tendunt fere quae leguntur apud Dionyſium (p. 434 ſeq.), Hermogenem (p. 420. 491.), Longinum c. 34., Ciceronem de Or. 3, 7. Or. 26. 31. De Lyſia quidem ſic cenſet Dionyſius p. 488. 542. et Cicero de opt. gen. Oratt. c. 3. extr. Dolendum eſt autem, illam quam Dionyſius promiſit Hyperidis, Demoſthenis et Aeſchinis cenſuram deſiderari: vid. p. 451. 629. Funebris ejus laudationis fragmentum a Stobaeo ſervatum p. 618. (ed. Geſn.) merito certatim laudant VV. DD. In quo pro hisce ὅμως δὲ χρὴ θαῤῥεῖν καὶ τῆς λύπης παραινεῖν εἰς τὸ ἐνδεχόμενον legendum ſuſpicor — τῇ λύπῃ π. aut τῆς λύπης παραιρεῖν —. Si Libanio credimus, Hyperideam eſſe, non Demoſtheneam, orationem περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν, ſatis illa oſtendit leniorem quam eſt Demoſthenis characterem.

dixerim utilior, magis par. His aetate *Lysias* 78
major, subtilis atque elegans, et quo nihil, si oratori satis esset docere, quaeras perfectius: nihil enim est inane, nihil arcessitum; puro tamen fonti, quam magno flumini propior.
Isocrates in diverso genere dicendi nitidus et 79
comtus, et palaestrae, quam pugnae magis accommodatus, omnes dicendi Veneres sectatus est; nec immerito: auditoriis enim se, non judiciis compararat: in inventione facilis, honesti studiosus: in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. Neque 80
ego in his, de quibus locutus sum, has solas virtutes, sed has praecipuas puto: nec ceteros parum fuisse magnos. Quin etiam *Phalerea*

78. *esset.* Turic. Camp. *est.* Reliqui *sit.* Nostrum e conjectura: cf. 1, 8, 5.

79. *in diverso.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judici verso.* *auditoriis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auditoris.* Guelf. *Auditoribus.* Voss. 3. *auditoris.* *se, non.* Turic. *venit.* Flor. *venum,* a sec. m. nil nisi *non.* *judiciis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judicis.* *compararat.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *comparat* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. (exc. Loc. Ven.) acc. Leid. Gibs. Obr.

80. *locutus sum.* Sic Turic. Camp. Reliqui *s. l.* *Phalerea illum.* Sic Voss. 1. 3. *phalere attillum* Turic., a sec. m. *p. atilii,* item *demetrii.* Reliqui *Phalereum illum.* Guelf.

78. *satis esset.* At non est: cf. 4, 5, 6.

79. *Isocrates.* Non opus erat cum Capperonnerio apponere locum Dionysii (p. 432.), qui etsi non alienus ab hoc ipso nostri, non tamen adeo congruit, ut possit Quintilianeus inde expressus videri. Est copiosius praeterea de Isocrate Dionysii judicium (p. 534 — 585), multa et ipsum continens huc facientia.

illum *Demetrium*, quanquam is primus inclinasse eloquentiam dicitur, multum ingenii habuisse et facundiae fateor, vel ob hoc memoria dignum, quod ultimus est fere ex Atti- 905
cis, qui dici possit orator: quem tamen in illo medio genere dicendi praefert omnibus Cicero.
81 Philosophorum, ex quibus plurimum se traxisse eloquentiae M. Tullius confitetur, quis dubitet *Platonem* esse praecipuum, sive acumine disserendi, sive eloquendi facultate divina quadam et Homerica? multum enim supra prosam orationem, et quam pedestrem Graeci vocant, surgit: ut mihi non hominis ingenio, sed quodam Delphico videatur ora-
82 culo instinctus. Quid ego commemorem

Camp. *Phalerium i.* *is primus.* Turic. Flor. *is primum.* *eloquentiam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eloquentiae.* *medio.* Flor. (a sec. m.) Guelf. *mediocri* cum Voss. 1. 3. 81. *traxisse.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *transisse.* *dubitet Platonem.* Turic. Flor. Camp. inserunt *et.* Guelf. *dubitat P.* *quodam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quaedam.* *oraculo instinctus.* Turic. Flor. *o. de instrictus.* Ille a sec. m. *o. dei instructus*, hic *de instinctus.* Camp. *o. dei instinctus.* Ex Alm. nil nisi *instrictus.*

80. *Demetrius — is primus inclinasse — dicitur.* cf. Cic. Brut. 9. „Hic primus in„flexit orationem.“

praefert — Cicero. „Re„spicit, puto, quod jam obser„vatum Almelovenio, ad Orat. „27., qui et alia quoque illius „elogia citat ex de Orat. 2, 23. „et Offic. 1, 1.“ Gesnerus. — Adde Leg. 3, 6. Fin. 5, 19. De medio genere dicendi cf. §. 52.

81. *M. Tullius confitetur.* cf. Orat. 3. „Fateor me ora„torem, si modo sim, aut „etiam quicunque sim, non „ex rhetorum officinis, sed „ex Academiae spatiis exti„tisse.“

et quam pedestrem. Parum placet conjunctio *et*, cujus nullam hic idoneam vim agnosco.

Delphico—oraculo. Laudant Cic. Brut. 31. ubi cum Jove

Xenophontis illam jucunditatem inaffectatam, sed quam nulla consequi affectatio possit? ut ipsae sermonem finxisse Gratiae videantur, et, quod de Pericle veteris comoediae testimonium est, in hunc transferri justissime possit, in labris ejus sedisse quandam persuadendi deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegan- 83
904 tiam? Quid *Aristotelem?* quem dubito scientia rerum, an scriptorum copia, an eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in

82. *illam jucunditatem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui [illegible] *consequi affectatio possit.* Sic Turic. Flor. (uterque tamen *adf.*) Camp. *possit affectatio sequi* Guelf. cum Voss. 1. 3. *a. conf. p.* Goth. Jenf. cum edd. ante Bad. Reliqui *p. a. c.* *sermonem finxisse G.* Sic Turic. Flor. [illegible] Goth. Camp. Ald. Bad. *finxisse* [illegible] *videatur* Jenf. cum edd. ante Ald. [illegible] qui et *ipse* non male [illegible] [illegible] et Turic. (a sec. m.) et Guelf. *de Per.* — [illegible] Guelf. *de veteri pericle* [illegible] Voss. 1. *pericle* autem [illegible] Voss. 3. *in labris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *laboribus* cum Ald. [illegible] Voss. 2. *labris*; [illegible] tale Goth. (cf. § 74 [illegible])

83. *elegantiam.* Turic. Flor. *elegantiam* [illegible] *gantiam*, hic [illegible] *eleg. suavitate.* Turic. Flor.

comparatur Plato. [illegible] Legg. 2, 7. [illegible] Valde similis [illegible] de Legg. 1, [illegible]

[illegible] Cf. Plin. Ep. [illegible]

Theophrasto tam est loquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur.
84 Minus indulsere eloquentiae *Stoici* veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque, quae instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam, id quod sane non affectant, oratione magnifici.

(hic a pr. m.) *e. usus s.* cum Goth. Voss. 2. *e. vis s.* Alm. *e. usu s.* Guelf. cum Voss. 3. Jens. Tarv. *loquendi nitor.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Omittit *est* Guelf. dans *eloq.* Sed *loquendi* totum desiderat Veneta. Reliqui *eloquendi n.*

84. *Stoici.* Turic. *hystori*, a sec. m. *hystorici.* Flor. *hystoriae*, sed et *eloquentiae* omittit a pr. m., a sec. ipsam nostram reponit scripturam. *colligendo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *coligendo.* Hic a sec. *eligendo*, et sic Jens. cum edd. post. ante Ald. acc. Bad. Colon. Paris. Colin.

probandoque, quae. Turic. om. *quae*, Guelf. encliticam cum Voss. 3. *probandoque quod* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. Placet. *instituerant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *institueram.* *valuerunt.* Guelf. om. cum Voss. 3. *sane.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sene.* *affectant.* Turic. Flor. *adfecti tacuerunt.* Ille a sec. m. *affecti tacuerunt*, hic nostrum ipsum. Camp. *affectaverunt.* Goth. *affectarunt* cum Basil. et edd. post. ante Obr. nec. Roll.

85. *magnifici. Idem.* Guelf. inserit *Quid romanorum?* cum Jens. (err. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *qui romanorum* inserit Voss. 3.

83. *loquendi nitor.* Cum variandi causa, tum quia magis sermone familiari quam scriptis meruisse hoc nomen videtur Theophrastus, *loquendi* quam *eloquendi* maluisse Quintilianum suspicor: cf. 9, 4, 147. Miras loquendi delicias sectatum vides apud nostrum 8, 1, 2. sed et vestitus cultusque apud Athenaeum 1. p. 21. a. indicante Almeloveenio. De nomine, quo suum Tyrtami mutavit, cf. Diog. Laert. 5, 38. — Facilius aliquanto fuerit, si pro *tam est* scribatur *tantus est.*

84. *Stoici — colligendo probandoque.* cf. 2, 20, 7.

Idem nobis per Romanos quoque auctores 85
ordo ducendus eſt. Itaque ut apud illos Homerus, ſic apud nos *Virgilius* auſpicatiſſimum dederit exordium, omnium ejus generis poëtarum, Graecorum noſtrorumque, haud dubie proximus. Utor enim verbis iisdem, quae 86
ex Afro Domitio juvenis excepi: qui mihi interroganti, quem Homero crederet maxime accedere, *Secundus*, inquit, *eſt Virgilius, propior tamen primo, quam tertio.* Et hercule ut illi naturae coeleſti atque immortali ceſſeri-

Homerus, ſic. Turic. Flor. (hic quidem *ſit*) *homeros ſit ſ.* a pr. uterque m. Graecam formam retinet Turic. et habet Alm. *apud nos Virg.* Turic. omittit *nos*, mox pro eo reponit *Romanos*, et idem pro *nos* Camp. A pr. m. Flor. omittit *apud.* *noſtrorumque, haud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Baſil. Reliqui Regio jubente inſerunt *illi.*

86. *Utor.* Sic Turic. Flor. *Ut* Guelf. cum Voſſ. 3. Reliqui *Utar.* *ex Afro.* Praepoſitionem a pr. m. omittunt Turic. Flor. *quae* deſiderare narratur Alm. *ab A.* Jenſ. cum edd. poſt. ante Baſil. *excepi.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Baſil. (niſi quod Veneta *cepi*). Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *excipi.* Reliqui *accepi.* Malim ſine praepoſ. *quae Afro — elicui.* *hercule.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 5, 12, 16. 10, 2, 3. Reliqui *hercle.* *ut illi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cum i.* cum Goth. *coeleſti atque immortali.* Guelf. *c. atque divinae* cum Voſſ. 2. (cf. §. 82. it. 88.) Sed Camp. *divinae atque c.* cum Ald. Baſil. (niſi quod haec *divine at*)

86. *Utor enim.* Quare *proximum* appellarit, tuetur ſe auctoritate Domitii; nec opus igitur *utar* ſcribere cum recentioribus, cum nihil novi mox proferat.

quae ex Afro — excepi. Parum terſa oratio, cf. not. crit. In *accedendo* cf. 6, 2, 35.

ut — ceſſerimus, ita. Cave conjunctivum repetas ab *ut*;

mus, ita curae et diligentiae vel ideo in hoc plus est, quod ei fuit magis laborandum: et quantum eminentibus vincimur, fortasse
87 aequalitate pensamus. Ceteri omnes longe sequentur. Nam *Macer* et *Lucretius* legendi quidem, sed non ut phrasin, id est, corpus eloquentiae faciant: elegantes in sua quisque materia, sed alter humilis, alter difficilis.

cf. 5, 10, 91. et hic §. 95. Sic et 10, 1, 5. *ergo* (cum edd. post. ante Ald.) pro *igitur*; item 10, 4, 4. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *idoneo.* *quantum.* Guelf. *quanto plus* cum Jens. et edd. post. ante Ald. acc. Basil. *quanto* Ald. Obr. *eminentibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *eminentioribus.*

87. *longe.* Turic. omittit. *sequentur.* Camp. Obr. *sequuntur;* male. *Lucretius legendi.* Turic. *L. loquendi.* Flor. (a pr. m.) *L. ejus loquendi.* *phrasin, id est, corpus.* Turic. *pars in idem c.* Flor. (a pr. m.) *pars in i. e. c.* Guelf. *ph. i. e. ut c.* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *elegantes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *legentes* cum Alm. *humilis.* Flor. *luminis.*

est indefinite positus pro eo: *cedendum est.* Usus autem satis frequens Latinorum in comparandis suis et Graecorum aliorumve virtutibus, gentem suam suosque cives prima pluralis numeri persona designandi: cf. §. 93. 99. 107. Ita Tacitus Ann. 1, 50. 2, 3. bis. Agitur ipsorum qui scribunt res, cum decertat Romanus cum alius populi cive.

aequalitate. „*Aequalitatem* „interpretor *aequabilitatem.*" Gesnerus. Cf. §. 54. „*aequali* „quadam mediocritate." Virgilius nunquam infra se descendit, quod Homero tacite quidem hic imputatur. Cf. etiam dicta nobis de nomine *aequalius* ad 3, 8, 60.

87. *Macer et Lucretius.* cf. §. 56. item de Lucretio 1, 4, 4. unde apparet, quare difficilis appelletur: vid. et not. nostr. ad 1, 8, 8. Recte autem Burm. monet, idem operis propositum respicientem Ovidium *sublimem* appellare Lucretium Amor. 1, 15. 23. Eadem causa Statio Sylv. 2, 7, 76. est „dat furor *arduus* Lucreti." *Humilis* igitur Macer propter herbarum proprietates, quas carmine consectatur.

Atacinus Varro in iis, per quae nomen est assecutus, interpres operis alieni, non spernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, sicut 88
906 sacros vetustate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hoc, de quo loquimur, magis utiles. Lascivus quidem in heroicis quoque

verum ad augendam. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *verus augendam.*

88. *vetustate lucos.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *vetus tamen locus.* Ille a sec. m. *vetustatem locutos.*

alii, atque ad hoc, de quo loquimur. Ita Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. Basil. *aliasque ad hoc de qua loquamur* Turic. a sec. m. *a. atque ad hanc de qua loquimur,* et sic Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Locat. Venet. Rusc. *ad hanc atque de qua l.* Jens. Tarv. *alii ad hanc phrasin de qua l.* Ald. Reliqui *a. a. a. hanc phrasin de qua l.* *heroicis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *erois.* Ex Alm. *ereis.* Quid sit quod e Voss. 3. quasi varians scriptura ipsum nostrum profertur *heroicis*, non exputo. Fateor mihi aliquam de nostra scriptura suspicionem subnasci (cf. §. 51.). An et hic fuit *epicis*? Nisi materiam magis quam metrum respexisset noster, non profecto lasciviam notasset, quam nemo in versu hexametro erat miraturus, cum tot sint satirarum hexametri nequitiis referti. An voluit aliquam Heroidum mentionem injicere? Non puto. Neque

Atacinus Varro. Scribo simplici T. contra quidem libros plerosque; sed auctore Horatio Serm. 1, 10, 46. Cf. Qu. 1, 5, 18. sed imprimis Ruhnk. Ep. Cr. p. 199—201.

88. *Ennium — religionem.* Miranda elocutionis in nostro proprietas et majestas. Cf. nos ad 1, 8, 8.

heroicis. cf. not. crit. De *Ovidio* nota omnia, dignus tamen imprimis, cujus de hoc poëta prodita conferantur, Seneca pater Controv. 2, 10. Philippus quidem Melanthon natura gravem et tetricum hic agnoscit Qu., cui Ovidius *partibus* modo *laudandus* sit visus; esse enim *totum laudandum.*

Ovidius, et nimium amator ingenii sui; laudandus tamen partibus. *Cornelius* autem *Severus*, etiamsi versificator quam poëta melior, si tamen, ut est dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perscripsisset, vindicaret

89

enim in elegiis quisquam luxuriantis ingenii delicias magnopere improbabit, si maxime alienas a matronarum heroicarum dignitate. *Epica* profecto metamorphoses potuerunt appellari; quarum noster alibi quoque tetigit levitatem et lusus 4, 1, 77. *tamen partibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Basil. Sed a sec. m. Flor. *t. parcius,* et sic Camp. cum Goth. et edd. a Jens. ad Basil. *laudandis partibus* sine conjunctione Guelf. E Voss. 3. *laudandus partibus.* Voss. 2. *laudandus in partibus* (cf. 86. it. 89.). Reliqui *t. in p.* Praepositio omittitur etiam 9, 9, 111.

89. *etiamsi.* Turic. *etiam sit.* Guelf. etiam sic cum Voss. 3. Fateor mihi tersiorem videri orationem, si reponatur *etiamsi sit*, propter illud quod mox infertur alterum *si tamen.* Camp. *et si.* *exemplar.* Turic. *exempla.* Goth. *exemplum* cum Vall. (cujus cum nulla ap. Badium fit mentio, suspicor esse in Voss. 2. cf. §. 88. item 91.). *perscripsisset.* Turic. (a pr. m.) *praescripsisset.*

89. *Cornelius* — *Severus.* Cf. Voss. de Histor. Latt. p. 109. Si propter locum de Cicerone a Seneca patre prolatum, Suas. 6., Jos. Scaliger conjectabat, pro *Siculum* in nostro reponendum esse *civile* bellum; poterat vicissim, id quod monent Colomesius et Gesnerus, Aetnae illa descriptio, quam adhuc terimus, commemorata Senecae filio epist. 79. suspicionem injicere particulae ex illo opere *Siculae expeditionis* decerptae. Carminis Severiani titulum non memorat scholiastes Persii ad 1, 95.

etiamsi. cf. not. crit.

ut est dictum. Nihil ego hic significari existimo nisi communem et pervulgatum inter homines istius vel superioris temporis sermonem, qui de opere Severi ita judicaverint. Non opus igitur requirere, a quo tandem *hoc dictum sit*, multo minus etiam memoriam torquere, ut is in opere Quintilianeo locus inveniatur. Neque enim solet ita sua *dicta* designare.

sibi jure secundum locum. Sed eum consummari mors immatura non passa est: puerilia tamen ejus opera et maximam indolem ostendunt et admirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio* 90
Flacco nuper amisimus. Vehemens et poëticum ingenium *Saleji Bassi* fuit, nec ipsum

Sed eum. Flor. *ferrenum.* Guelf. *Uarrenum.* Voss. 1. 3. *farrenum.* Alm. *Terrenum.* Basil. *Varenum* cum Gryph. marg. Steph. Ricc. „Latere hic poëtam aliquem certum „mihi est; sed quia ille raptus in prima aetate, paucis forte „notus et memoratus fuit. *Varenum* si legatur, forte" (fortasse) „ille fuit, vel ipsi gentilis, quem a Cicerone defen„sum saepe apud Fabium nostrum legimus. Varenum accu„satum a Bithynis memorat Plinius 7, c. 6. sed quem hic „intelligi vix puto." Burmann. „Cum Gothanus et primae „editiones consentiant, et praeterea videantur haec Severo „Cornelio convenire, ut de quo modo dixerit, eum *ad „exemplar primi libri bellum Siculum non perscripsisse:* nescio „an opus sit quaerere, quod forte" (fortasse) „nusquam est." Gesner. Turicensem, summae auctoritatis librum, commemorari non video (cf. 63. item prooemium nostrum tertio volumini praemissum p. 4. 5.). A Mediolanensibus duobus nihil opis expectandum, quorum uterque mutilus est in nostro loco. Nec tamen dubito, quin verum viderit Burmannus. Eum quem modo *versificatorem* appellarat tantis profecto laudibus Qu. non mactavit. Quis vel Bentlejus vel Ruhnkenius vel Porsonus nobis eum demonstraturus est, qui hic delitescit?

admirabilem. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Basil. Reliqui *mirabilem.*

90. *Saleji.* Flor. *sali.* Camp. *Salei* cum Rusc. Ald.

secundum locum. Inter epicos Latinos a Virgilio.

Sed eum cet. cf. not. crit.

90. *in Valerio Flacco.* Cf. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 250 seqq. Maligne hic laudatum poëtam criminatur is, qui multa in hoc super poetis judicio Quintilianeo reprehendit, Caspar Barthius Advers. 56, 11. item ad Stat. Theb. 6, 93. 10, 700.

ingenium Saleji Bassi. cf.

senectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non
907 indigni cognitione, si vacet. *Lucanus* ardens,

Bad. Basil. Sed Goth. *Salii* cum Jens. Tarv. Voss. 2. Palat. Gebh. *Syllae* Guelf. cum Voss. 1. 3. quanquam hi *sile.*

senectute maturum. Turic. *s. ma turbi*, a sec. m. *senectus maturavit* cum Barthii cod. Bodl. Anderana, et sic haud dubie Palat. Gebh. Sed Flor. (a pr. m.) *s. turbit.* Colinaei et Vidovaei edd. *s. maturuit* et hoc inesse suspicor Turic. et Flor. In hac autem scriptura an sit reprehensio, qualem vulgo agnoscunt in recepta, merito dubitatur. Res manifesta foret, si pro *ipsum* legeretur *ipsa*, ut ne ipsa quidem senectus attulisse ejus ingenio maturitatem diceretur. Nunc, quae est Gebhardi sententia, potest sane intelligi immaturae tantum mortis significatio, et habet „nec ipsum" quo referatur, si memineris, illum sive Varenum sive Cornelium Severum ante diem mortuum modo narrari, idemque in Valerio Flacco ostendi. Fatendum tamen, ingratum esse asyndeton in verbo *maturuit*, orationem autem tersiorem et molliorem in recepta; quanquam vel ipsa haec, propter illud *nec ipsum*, potest nonnisi in juventute extinctum Salejum testari. Quo tamen ordine recensetur, totusque dicentis de eo habitus is fere est, ut colligas, non valde laudabilem ei visum Salejum. In nos ad 6, Pro. 3. p. 425. De *senectute maturum* consule not. crit.

Rabirius. Hic, qui carmine persecutus est bellum Achaicum, aliquot scriptoribus cum eximia laude memoratur, velut Ovidio (Pont. 4, 16, 5.) et Vellejo 2, 36. et L. Senecae (Benef. 6, 3.). Cf. Voss. de Historr. Lat. 1, 21. Nihil ejus reliquum.

Pedo. cf. 6, 3, 61. Ejusdem Theseida, quae et ipsa intercidit, demonstrat Ovid. Pont, 4, 10, 71. Versus de navigatione Germanici profert M. Seneca Suasor. 1. Cf. idem Voss. de Poett. Lat. p. 52.

Lucanus. Nota de hoc omnia. Alii historicis eum potius quam poëtis annumerant. Serv. ad Aeneid. 1, 386. „Lucanus ideo in numero „poëtarum esse non meruit, „quia videtur historiam com„posuisse, non poëma." Cf. interprr. ad Petron. 118. et nos ad 3, 8, 23. Sed hic consule not. crit.

et concitatus; et ſententiis clariſſimus, et, ut dicam quod ſentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Hos nominavimus, 91
quia Germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum, parumque diis
908 viſum eſt, eſſe eum maximum poëtarum. Quid tamen, his ipſis ejus operibus, in quae,

Epiſt. ad Tryph. 1. pro *maturuiſſe* Flor. (a pr. m.) Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ald. *maturaviſſe*. *annumerandus*. Turic. *mitandus*, a ſec. m. *imitandus*, et ſic Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bad. Baſil. Gryph. marg. item Vaſc. marg. Steph. Obr. *numerandus* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Gryph. Quam ſcripturam Regio probatam Badius (cui accedere Gallaeum narrat Burmannus) recte ferendam negat, vel enim *inter oratores* vel *oratoribus annumerandus* ſcribendum fuiſſe. Praefert igitur quod dant MSſ. cui firmando adhibet Gallaeus locum 10, 2, 21; non male ille. Quanquam, fateor, terſius aliquanto magisque explere animum lectoris videtur, quod nunc legimus, ita tamen ut in hac ratione ſcribere malim „*ſed*, ut dicam quod ſentio." Quomodo autem haec ſcriptura, ſi ipſa fuit Quintiliani, abire potuerit in eam, quam praeferunt antiquiſſimi quique libri, non exputo. Eſt tamen praeterea, quod avertat a vulgata: fit enim clauſula hexametri plena in hac; quod ſecus eſt in *imitandus*. Acutioribus itaque locum hunc relinquo.

91. *parumque diis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *parum quae his.* Alm. *parumque his*, et ſic Camp. Sed Guelf. omittit encliticam cum Voſſ. 3. Scribendum cenſeo *dis*, monoſyllabo. *tamen his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *t. iis.* Guelf. *his* om.

91. *Germanicum Auguſtum.* Diu eſt cum viderunt VV. DD. de Germanici Arateis hic nequaquam eſſe cogitandum, ſed ſolum demonſtrari Domitianum imperatorem, de cujus poetica laude vide nos ad 4 Pro. 3. Poetas, qui eum adulati ſint hoc nomine, refert Dodwellus Annal. Quintil. §. 14. hosce: Sil. Ital. 3, 618 — 20. Valer. Flacc. 1, 12. Martial. 8, 82.

donato imperio, juvenis secesserat, sublimius, doctius, omnibus denique numeris praestantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui sic gerit? Quem praesidentes studiis deae propius audirent? Cui magis suas artes aperiret familiare numen Minerva?

donato. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. (non Jens. err. Gesn.) Bodl. Voss. 1. 3. Basil. Gesn. Bip. Sed pro *in quae donato* Voss. 2. *iniquae donatus*, quorum prius et Goth. (tac. Gesn.) cf. §. 89. item 109. Sed suspicor male exceptum Voss. 2. Editorum primus Camp. *donatus* et sic reliqui.

secesserat. Hoc e Lipsii conjectura (ad Tacit. Hist. 4, 86.) dedi post Gesn. Bip. Libri omnes *successerat.* Cf. Drakenb. ad Liv. 2, 50, 3. *gerit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Vall. Camp. Ald. et edd. post. ante Burm. acc. Bip. Reliqui *egerit.* Burmannus, curiosus insolentioris verbi, appellat Gronovium in Obss. 2, 3. p. 178. docentem exemplis, *agere* quoque *bellum* dici ab antiquis, (add. Oudend. ad Suet. Caes. 45.) nec attendit (id quod negat etiam) bellorum, quae, quoad rei publicae praeest, adhuc gerat Domitianus, fieri mentionem, non eorum quae *egerit.* Gesnerus, recta probans, librum suum securius inspexit. Probabat Regius Codd. scripturam *gerit*, non suam emendationem reponebat. Cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 49. p. 957.

deae propius. Turic. *ea propriis*; a sec. m. *eo propius.* Flor. (a pr. m.) *ea p.* cum Alm. *familiare numen Minerva.* Sic Flor. Basil. Sed Turic. *familia rennum minerva*;

donato imperio. „*Donato* „*imperio* militari, condonato „tum suspicionibus fratris, „tum suo in optimarum artium „studia amori, *in opera* poe„tica, h. e. ad ea elaboranda, „a strepitu rerum gerendarum „secesserat Domitianus." Gesner. Illustrantur haec locis Taciti et Suetonii supra a me citatis. Valde geminus Quintilianeo adulandi color est apud Statium Achill. 1, 15. 16. „— cui geminae florent „vatumque ducumque Certa„tim laurus: olim dolet altera „vinci."

praesidentes studiis deas tam prope audientes imperatorem recte Gesnerus refert ad agonem musicum, quem instituit ille auctore Suet. Dom. 4. Cf. Stat. Sylv. 3, 5, 28. 31 — 33. et nostr. 9, 4, 11.

familiare numen Minerva. Se enim Minervae filium jacta-

Dicent haec plenius futura secula. Nunc enim 92
ceterarum fulgore virtutum laus ista praestringitur. Nos tamen sacra litterarum colentes feras, Caesar, si non tacitum hoc praeterimus, et Virgiliano certe versu testamur,

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Elegia quoque Graecos provocamus, cujus 93
mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Ovidius* utroque lascivior: sicut durior *Gallus*. Satira quidem tota nostra est, in qua

a sec. m. *familiarem ennium minervae.* Guelf. *f. nomen Minerva.* Stoer. Chouet. Leid. *f. nomen Minervae.* Reliqui *f. numen Minervae*, quorum et Bal.

92. *Dicent.* Turic. (a sec. m.) Guelf. *dicunt.* *secula* om. Turic. *ceterarum.* Camp. *exterarum.* *feras.* Guelf. *feres* cum Voss. 1. 3. *tacitum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *tantum.* Ille a sec. *totum*, quod possit blandiri. *praeterimus.* Guelf. *praeteribimus.*

93. *quoque Graecos.* Sic MSS. quos vidi omnes (negligentibus fere iis qui contulerunt) quo acc. Voss. 2. et Vall. cum edd. ante Ald. Regius transposuit *G. q.*, et sic reliqui. *Satira.* Quid h. l. scripturae dent Codd. parum disco. Turic. quidem et Flor. videntur *Satyra* cum Burm. At Guelf.

bat Domitianus, quam in rem narrat Philostratus Vit. Apoll. 7, 12. periisse quendam, ἐπειδὴ θύων ἐν Τάραντι, οὗ ἦρχε, μὴ προςέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι Δομιτιανὸς Ἀθηνᾶς εἴη παῖς.

Inter victrices. Virg. Ecl. 8, 13. de Pollione.

93. *Elegia quoque.* H. e. non epico solum carmine.

Gallus. Cf. 1, 5, 8. Prodita de eo erudite collegit J. H. Vossius ad Virg. Ecl. 6, 64. Copiosius habes exposita ap. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. I. p. 425—30.

tota nostra est. Idem profitetur Diomedes Gramm. 3. 482. Putsch.

primus inſignem laudem adeptus *Lucilius* quosdam ita deditos ſibi adhuc habet amato- 909
res, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, ſed omnibus poëtis praeferre non dubi-
94 tent. Ego quantum ab illis, tantum ab Ho-

Goth. Camp. cum Geſn. per I. Vulgo ſane per Y. Cf. 9, 3, 9. et Drakenb. ad Liv. 7, 2, 7. Sed mox §. 95. Turic. *ſatur egenus*, quanquam a ſec. m. *ſatyrae genus*, ut et reliqui, niſi quod poſt Geſn. per I. *adeptus Lucilius.* Sic Turic. Baſil. Reliqui inſerunt *eſt*. *Luc. quosdam.* Sic Guelf. Baſil. (cum Voſſ. 1. 3.) quanquam priorum quidem uterque interpuncto ante, et majuscula littera Q. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *L. quodam.* Reliqui *L. qui quosdam.* *amatores* Baſil. ſola omittit. Blanditur ſane.

Lucilius. Vix erit cui hic noſtro primum loco objiciatur. Ipſi aliquoties a Qu. commemoratum vidimus. Cupidum notitia locorum de eo tractantium inſtruet Fabr. ab Ern. auctus III. p. 250. 51. add. J. G. Voſſium de poëtis lat. p. 9. 12. Agentem ſaepiſſime et verboſiſſime de hoc operis ſui deceſſore Horatium habes Serm. I, 4 et 10. II, 1. Qui hic a noſtro improbatur verſus Horatianus eſt I, 4, 11.; neque dubium, quin illa *tollendi* ratio ſit in expungendo et reprehendendo, non in aſſumendo, eligendo, probando, ut cenſuere aliquot poſt Acronem et Porphyrionem VV. DD., quorum eſt hic etiam Gedoynus; vid. Turneb. Adverſ. 15, 9. et Burm. ad h. l. Horatius, cum *lutulentus fluat* Lucilius, mirandum eſſe negat, ſi *ſit quod tollere* ex eo *velis*. Quod ſane judicium, ut parum memor eſt Qu. lectorum ſibi in auctoribus (cf. 8, 4, 28.), debilitavit immutando, cum faciat dicentem Horatium „*aliquid*" eſſe quod tollere „*poſſis*." Sed ipſa ea notatio veteris poetae, tanquam qui flueret *lutulentus*, movebat ſtomachum noſtro. *Eruditionem* Lucilii maxime in praeceptis linguam ſpectantibus agnoſces, qualia tractavimus 1, 6, 8. (et ibi *eruditiſſimum* appellat noſter) 1, 7, 15. 19. Nec Horatius diffitetur 1, 10, 64 — 66. „fuerit Lucilius — „limatior — Quam rudis et „Graecis intacti carminis „auctor." Cf. nos ad 1, 5, 25. [Vid. Addenda.]

ratio dissentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*, et, *esse aliquid, quod tollere possis*, putat. Nam eruditio in eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde salis. Multo est tersior ac purus magis *Horatius*, et ad notandos hominum mores praecipuus. Multum et verae gloriae, quamvis uno libro, *Persius*

94. *lutulentum.* Guelf. *luculenter* cum Voss. 1. *luculentum* Voss. 3. suspicor 2, nam sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. Sed Jens. (tac. eod.) *lutulenter* cum edd. ante Ald. *Nam eruditio.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *et.* *abunde.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. et *hab.*) Camp. *abundantia* cum Alm. cf. 4, 5, 15. *Multo est.*. Turic. *multum et est.* Flor. Camp. *multum etiam est.* Guelf. *Multum est* cum Alm. Voss. 3. et edd. ante Ald. Sed Goth. *multo etiam est* cum Voss. 2. Nostrum et in Voss. 1. ut quidem videtur, etsi turbante aliquid Burmanno. Mirum profecto, quod vetustissimi libri *abunde* non dant, quod sua quidem se commendat latinitate. An fuit „acerbitas et *abundantia, salis multum etiam*“? Sed ei, qui hoc probarit, docendum fuerit, quid sit *abundantia* sic per se posita, deinde defendenda affectatio structurae in ultimis istis *salis multum etiam.* Quod mox recurrit *multum*, in nostro non magnopere moror (cf. §. 42.); et amplificatio ista comparativi „*multo* tersior“ nimia, fateor, mihi videtur in Quintiliano, non magno quidem Horatii admiratore. *ad notandos hominum mores.* Turic. *non labor ejus amore* cum Alm. Sed Flor. (cf. ad §. 89.) Guelf.

94. *Multum et verae gloriae.* Non uno modo accipi potest conjunctio *et*, ut vel adjungat modo Persium Horatio, vel, id quod praefero, valeat *et quidem*, hae sententia: „*multum* gloriae et quidem „*verae* gloriae.“ Est autem conjunctio in omnibus, quantum video, libris. — *meruit.* cf. ad §. 72. — Persium, cujus tenebrae vix poterant delectare nostrum, cur tanta laude prosequatur, nondum satis intelligo. Neque enim nunc de ipso quaero, verum de Quintiliano eum judicante. Idem quod noster de Persio sentit Martialis loco notissimo 4, 29, 7. 8. „Saepius in libro „memoratur Persius uno, „Quam levis in tota Marsus

meruit. Sunt clari hodieque, et qui olim nomi-

nisi labor ejus amore cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui manifesto nostram dat scripturam. Haec igitur, quam merito praetulit Regius, ubi inventam, quanquam aliquot exemplaria appellans, non testatus, nobis nunc ab editione principe sola commendatur (in qua hic quidem aliquid consulto mutatum non credo, cf. 6, 3, 47. et 9, 4, 113. ubi profecto aliquid interpretationi dedit Camp.); nisi forte fidele est illud Gibsoni in Britannicis suis silentium. „Sunt tamen, qui legant *et in scribendo labor ejus amore* „*praecipuus:* sed non procedit, de lyrico enim, in quo de „amore labor sit, paulo post dicet." Badius. Non male ille: qui *in scribendo*, i. e. describendo, *amore* junxisse videtur. Postrema ejus parum intelligo. Quid enim de *amoris labore* in paucissimis istis, quae mox sequuntur, de lyrico genere? Reliqui in vocibus *nisi* — *amore* agnoscunt eam sententiam, quae supra legitur 6, 3, 3. ubi nostrum locum designabat Burmannus, me quidem frustra quaerente. Poterat ea rectissime poni a Qu. agente de Cicerone suo, de Horatio nequaquam; cf. proximam notam et malignam mox ejusdem laudem, item 1, 8, 6. Quod qui spectet, eruat fortasse e Turic. scriptura „non enim labor ejus amore" i. e. tuto pronunciare possum, *non enim* cet. Nihili tamen hoc collatum ad nostrae lectionis proprietatem et veritatem et elegantiam, quae unice digna est Quintiliano nec potuit profecto sic sponte nasci. Quomodo ea lateat in illis Turicensis ductibus, difficile dictu, quanquam nec despero peritum criticum et diplomaticum hoc demonstraturum, si praesertim ad obscuratam scriptionem mature accesserit molesta corrigentis sedulitas; qui illa ex sexto libro huc obtorto collo attraxerit, nixus maxime voce *praecipuus*. *hodieque*. Camp. *hodie quoque* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Burmannus ablegat ad Gronovii notam in Liv. 1, 26, 13. unde a Drakenborchio dimittimur ad Liv. 5, 27, 1. *nominabuntur*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nominabantur*. cf. 45.

„Amazonide"; ubi an Marsus sit is, de quo egimus ad 6, 3, 102. plurimis locis Martiali ob epigrammatum elegantiam laudatus, merito dubitatur.

Sunt — *nominabuntur*. cf. 3, 1, 21. unde hujus quoque loci interpretationem pete, si forte haeres. Neque enim dubium, quin utrobique idem testari voluerit Qu. Qui sint

nabuntur. Alterum illud etiam prius satirae 95
genus, sed non sola carminum varietate mixtum condidit *Terentius Varro*, vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros et doctissimos composuit, peritissimus linguae Latinae, et omnis antiquitatis, et rerum Graecarum, nostrarumque, plus tamen scientiae collaturus, quam eloquentiae. Iambus non 96

95. *etiam — sed.* Sic libri omnes et mei et aliorum ante Ald. qui recepit Regianam emendationem *est et — quod,* cum omnibus rell. exc. Basil. *est etiam* dare narratur Alm. me quidem incredulo, cum nihil tale sit in Flor. (cf. §. 94.). *quod* pro *sed,* nisi ipse dormitavi, habet Camp. *doctissimos.* Guelf. *eruditissimos* cum Voss. 3. Vide permutatas ejusdem potestatis voces §. 86. 98. *Graecarum.* Turic. (a sec. m.) *gestarum.* *collaturus, quam eloquentiae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm.

autem, quorum hic nomina reticeat noster, non est dictu facile, ut nec altero loco quisquam divinavit. Juvenalem, cujus fere in mentem venire solet interpretibus, hic non intelligi, satis liquet, si vera sunt quae disputavimus in praef. nostra to. I. p. 32 seqq. Intra satirae autem scriptores omnem hanc quae nunc fit censuram coercitam esse, nemo attentior neget; quare nec Martialem cum Almelovenio significatum credam.

95. *Alterum illud — condidit Terentius Varro.* Hanc quae est vetus, scripturam probans Gesnerus interpretatur *prius* quasi dictum pro *praestantius*, cum Casauboni ratio (de Sat. 2, 2. pag. Ramb. 199.) vocandi Varronianam Satiram *priorem,* quia Ennium auctorem habeat, Lucilio majorem, nimis diserte pugnare videatur iis quae §. 93. dicat Fabius. Hoc quidem mihi adeo manifestum non sit, nec tamen magis quam Gesnerus fido vocabulo *prius* tanquam incorrupto. Ipse dubitat, an ex compendio *posterius* perius ortum sit. Quid si *proprium* fuit, ut respiceret Qu. ad significatum illum pristinum *saturae*, quo leges dicuntur rogari *per saturam* i. e. *miscellae?* (Vid. Novell. 4, 1, 43.). In qua ratione *sed* locum optime inveniret; poterat enim

ſane a Romanis celebratus eſt, ut proprium opus; quibusdam interpoſitus: cujus acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*: quanquam 911
illi epodos intervenire reperiatur. At Lyrico-

96. *opus; quibusdam.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Reliqui inſerunt *a.* Voſſ. 5. et hoc et *quib.* omittere narratur. *Horatio.* Guelf. *macro.* mire. *illi,* Guelf. *illa* cum Voſſ. 1. 3. *ille* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſter. ante Ald. *intervenire rep.* Guelf. cum Voſſ. 1. *intervenit rep.* Turic. Flor. *interve* (cf. 115.) *non rep.*, a ſec. uterque m. *intervenire non r.* et ſic reliqui omnes ante Gryph. qui meorum primus omittit *non* de conjectura Regii, cum poſterioribus exc. Geſn. Bip. Accedunt quos in transcurſu evolvi codd. Italici *non* dantes omnes. Recte omitti ſententia non magis oſtendit quam ipſi vetuſtiſſimorum libb. ductus. Nam ſyllaba *re* hauſta a ſequentis vocabuli initio, *ni* vel ſolum *n* a librario accipiebatur *non* (cf. 10, 2, 24. et leviore etiam occaſione *non* exiſtens hic §. 98.). Argumento eſt Guelf. quoque ſcriptura. Qui vero cum Geſnero et Boettigero (ad Horat. p. 279.) tueri cupiat *non*, ei ſaltem *illis* reponendum erit pro *illi*, ut intelligantur Catullus et Bibaculus, non prior ſolus; quanquam ne ſic quidem exiſtit ſententia loco idonea. Ecce autem iterum, vel centies potius, Criſpinus Gallaeus, qui *a quibusdam — reperiatur* tanquam gloſſam proſcribit; cf. §. 4. *reperiatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperietur.* Sic 99. *referentur* uterque horum a pr. m., cum Alm. *At.* Turic. (a pr. m.)

videri mixtura iſta maxime diverſorum carminum conſociatione effecta. Caſaubonianam loci noſtri interpretationem ſequitur Dacerius in commentatione de Satira inſerta tertio Vol. Acad. Inſcriptt. probatus ille Gedoyno in verſione francogallica. De Satira Varroniana cf. 1, 4, 4. Heinrichius, Kilonienſis philologus (Explanatt. Horatian. prooem. 1808. Januar. 4.) *peregrinum* ſuadet pro *prius,* voculam *quod* librorum auctoritate confirmari putans.

96. *ut proprium opus.* Quale inter Graecos condiderunt Archilochus, Hipponax, Simonides; cf. §. 59.

quibusdam interpoſitus i. e. aliis metris mixtus eſt a quibusdam Romanis.

Bibaculo. Cf. 8, 6, 17. item Voſſ. de Poetis. De acerbitate *iambi* cf. 9, 4, 141.

quanquam — reperiatur. Cui hic intervenire epodos dici-

rum idem *Horatius* fere ſolus legi dignus. Nam et inſurgit aliquando, et plenus eſt jucunditatis et gratiae, et variis figuris et verbis feliciſſime audax. Si quendam adjicere velis, is erit *Caeſius Baſſus*, quem nuper vidimus:

a. Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Nec Locat. *An* (ut Burm. ait), ſed *At.* Illud autem Ruſc. *legi.* Guelf. *lege.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *ſolus.* *Nam et inſ.* Guelf. omittit *et.* *figuris et verbis.* Jenſ. (tac. Geſn.) *v. e. f.* cum edd. poſter. ante Ald. *feliciſſime.* Turic. (a ſec. m.) *ferociſſime* cum Bodl. Bal. Jenſ. Tarv. *quendam.* Sic Guelf. *quidem* Turic. cum Voſſ. 1. Reliqui *quem.* An forte erat *quem tamen?* *adjicere.* Turic. *adicere* (cf. 9, 3, 19. 3, 6, 10.) Flor. *ac dicere*, a ſec. m. *addicere.*

is erit. Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. omittunt *is*, Flor. (a pr. m.) utramque vocem, Jenſ. ſolum *erit*, cum edd. poſter. ante Ald. *Caeſius.* Turic. Flor. *celſius.* Tarv. Ald. *ceſſius.* *vidimus.* Flor. (a pr. m.) *videmus.*

tur, is neque Horatius eſt neque, id quod etiam alienius, Catullus; ſed intelligendus *iambus*, qui cum ſubjungit ſibi epodon, jam non purus eſt et videtur alius ab eo, quod proprium appellatum erat opus. Epodos, minor verſus accedens alteri, invento Archilochi narratur frequentari coeptus; vid. Hephaeſt. p. 70. Terent. Maur. p. Putſch. 2422.

inſurgit aliquando. Malignam hujusmodi laudem Horatii multi indignati non tamen eo pervenerunt ineptiarum, ut cum C. Barthio pro *aliquando* reponi vellent *aquilae modo.* Neque ego Burmanno accedam geminanti ſua interpretatione adverbium quaſi partite poſitum „aliquando inſurgit, aliquando „jucunditatis plenus eſt“: ſic enim Graecorum virtutes, quorum Pindarus, Alcaeus, Steſichorus ſublimitate, lenitate et jucunditate Anacreon Simonidesque praeſtiterint, ab Horatio conſociatas hic commendari. Quod vereor ne ſit ambitioſius pro Horatio interpretari.

verbis. Fateor parum plenam mihi videri hanc orationem, quae ſic ſimpliciter *verba* ponit, nullo comitante appoſito; nam huc quoque *variis* trahere, etiam magis jejunum. Suſpicor autem, *varius* reponendum eſſe pro *variis.*

quendam. v. not. crit.

Caeſius Baſſus. Hic eodem, quo et Plinius major, Veſuvii

ſed eum longe praecedunt ingenia viventium.
97 Tragoediae ſcriptores veterum *Accius* atque 912
Pacuvius clariſſimi gravitate ſententiarum, verborum pondere, auctoritate perſonarum. Ceterum nitor, et ſumma in excolendis operibus manus, magis videri poteſt temporibus, quam ipſis defuiſſe. Virium tamen Accio plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui
98 eſſe docti affectant, volunt. Jam *Varii Thye-*

97. *veterum.* Sic Flor. cum Alm. (cf. 95.) Gryph. (1536.) Baſil. Sed Guelf. *Verum.* Reliqui omittunt, quorum et Turic. eſſe miror. *clariſſimi.* Turic. Flor. *graviſſimus.* *verborum.* Camp. *verborumque* cum Goth. et edd. ante Baſil. acc. Gryph. *pondere, auctoritate.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Tarv. Reliqui inſerunt *et.* *manus.* Turic. *manu.* Guelf. *magnis.* Hoc quidem pro *magis* dare narrantur Voſſ. 1. 3. *videri doctiorem.* Guelf. *vendicare d.* cum marg. Baſil. Ex Voſſ. 1. 3. *venderet doctiorem.*

98. *Varii Thyeſtes cuilibet.* Flor. *variis tuo teſtis c.* Guelf. *Varrus c.* Goth. (tac. Geſn.) *varus c.* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Colbert. Baſil. et aliquot Burmanni; cf. 3, 8, 45.

incendio periit, teſte Probo apud Scholiaſten Perſii. Apparet congruentia temporum. Perſius ſextam ei inſcripſit ſatirarum ſuarum.

longe — viventium. Miror, ſi eum quem ſolum Horatio adjicere poſſis „longe prae-„cedunt ingenia viventium". Videbantur ne ipſa quidem digna, quae cognoſcerentur, cum Horatius „ſolus legi „dignus" eſſet. Horum quidem aliquem, qui Quintiliano obverſaretur, Statium fuiſſe ſuſpicor, cujus in Silvis ſunt Lyrica.

97. *veterum.* Reſpicit hoc ad illud, quod mox eſt in Vario et Ovidio *Jam*, et in ſubſequentibus, *quos viderim.* Cf. 1, 8, 8.

Accio — Pacuvium. Horat. Epiſt. 2, 1, 55. „— aufert „Pacuvius *docti* famam ſenis, „*Accius alti.*" De Pacuvio idem ſentientem vid. Cic. Orat. 11. init.

ſtes cuilibet Graecarum comparari poteſt. *Ovidii Medea* videtur mihi oſtendere, quantum ille vir praeſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare quam indulgere maluiſſet. Eorum quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem ſenes parum tragicum putabant,
913 eruditione ac nitore praeſtare confitebantur.

Graecarum. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. probante jam, nec recipiente Burmanno, qui recte vulgatam repetit inde, quod *Jam Varus* fuerit in quibusdam codd. Sic enim ſcribendum in Burmanni nota, pro *Jam Variis*, quod ſphalma non debebat propagare corrector ille Capper. Reliqui *Graecorum.* *poteſt.* Guelf. *valet* cum Voſſ. 1. cf. §. 95. Sic et mox 102. Voſſ. 1. *nominaſſe* pro *dixiſſe*, quanquam ſine ſenſu. *ille vir.* Sic Turic. Camp. Reliqui *v. i.* *temperare — indulgere.* Turic. *operari — indulgere.* Offecit *o* praecedens verbo *temperare*, mox iſtud *operari* formae *indulgere.* Alm. *operum — i.* Baſil. *imperare — i.* quod aliquatenus tuetur Burm. ad partes vocato Senecae patris loco Controv. l. 1. praef. „Nemo (Latrone) „plus ingenio ſuo *imperavit*, nemo plus *indulſit*“ hinc alieno.

ſenes parum tragicum. Turic. *ſ. quem p. tradicum*, a ſec. m. *ſ. pindarum traicum*, et *Pindarum* quidem Jenſ. Tarv. Invenit et procuravit monſtrum jam Regius. *ſ. non p.* Guelf. cum Voſſ. 3. Equidem pro illo Turic. *quem* repoſuerim *quidem*; cf. 96.

98. *Ovidii Medea.* Cf. 8, 5, 6. De hoc ſibi nimium indulgente cf. §. 88.

Pomponius Secundus. Cf. 8, 3, 31. Quos ſe vel alios *vidiſſe*, eos horum pueritiam vel adoleſcentiam vivendo attigiſſe ſignificat, ut modo §. 96. 118. 3, 1, 18. Sic et „qui a nobis *auditus eſt*“ 102. *Senes* igitur tum, cum ipſe juvenis eſſet Qu., faventes illi veteribus ſuis et animati fere ut ii, quos redarguendos ſibi ſumit Horatii epiſtola ſecundi libri prima, „parum tragicum“ eſſe judicabant Pomponium, quippe qui nimium concederet nitori cuidam novitio. Horatius item comparandus mox in Comicis judicandis, ut et Gellius 15, 24. Ad *ſenes parum* cf. not. crit.

99 In comoedia maxime claudicamus; licet Varro *Muſas*, Aelii Stilonis ſententia, *Plautino* dicat *ſermone locuturas fuiſſe*, *ſi Latine loqui vellent*; licet *Caecilium* veteres laudibus ferant; licet *Terentii ſcripta* ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen ſunt in hoc genere elegantiſſima, et plus adhuc habitura gratiae, ſi intra verſus trimetros ſtetiſſent.
100 Vix levem conſequimur umbram, adeo ut

99. *Varro Muſas.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Roll. Reliqui hic inſerunt *dicat*, quod nos cum illis infra poſt *Plautino*. Quae ratio (agnita illa, niſi dormitavi, a Guelf. ipſo) facilior ſane et minus implicita. *Muſas, Aelii Stilonis ſententia.* Turic. *muſa ſepi ſtilonis ſ.*, a ſec. m. *muſas epiſtilonis ſententiae.* Flor. *m. epiſtilonis ſ.* Guelf. *m. eliſtelionis ſ.* Camp. *m. Epiſtolonis ſ.* et ſic Goth. Jenſ. (err. Geſn.) cum edd. ante Baſil. niſi quod excuſi plerique *Aep.*, Ald. autem diremtim *Epi Stòl.* Litteram I *Stiloni* poſt Hadr. Junium hoc docentem primus dedit Burm. Ex Voſſ. 3. afferunt *Eliſtilonis.* Burmannus malit *ex Aelii St. ſententia.* Remanent tamen in vulgata ipſa ambages, et malis: *V. ex Ae. St. ſ, Muſas P. dicat ſ.* E noſtra certe moroſior aliquis poſſit eruere, Varronem dixiſſe, Muſas ſententias quidem ab Aelio Stilone, ſermónem a Plauto mutuaturas. Nemo tamen, opinor, dixit: *ſententia alicujus loqui* pro eo: *cogitata et ſenſa ejus proloqui.* Turic. (a pr. m.) *locutura.* *Terentii.* Flor. *ferenti.* *tamen.* Turic. (a pr. m.) *tam.*

100. *levem.* Turic. *legem*, a ſec. m. *legem gentes.* Flor. *ienem.*

99. *Aelii Stilonis.* cf. 1, 5, 61. Sed et hic not. crit.

plus — intra verſus trimetros. An tuo labori parcebas ita judicando, Fabi? Ariſtophanem ad tam ſimplicem numerum aſtringere noluiſſes puto. Sed hunc fortaſſe tam Menandro, quam Sophoclem Euripidi poſtponebat noſter, oratori formando ſcilicet intentus. Noſtri judicium prorſus improbat Bentlejus in ſchediaſmate de metris Terentianis. — De *Scipione*, cui Terentiana aſcripta fuerint, cf. Sueton. in vita Terentii.

mihi ſermo ipſe Romanus non recipere videatur illam ſolis conceſſam Atticis venerem, quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit *Afranius*, utinamque non inquinaſſet argumenta puerorum foedis amoribus, mores ſuos faſſus. At non hiſtoria ceſſerim Graecis, nec oppo- 101

quando. Turic. Camp. *quoniam*. Flor. *quum*. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum* cum edd. ante Ald. An fuit antiquitus *quoniam* ſine *eam?* *obtinuerint*. Guelf. *obtinuerunt*. Placet: ſed ſolus. Idem *linguae* omittit, pro quo Flor. *linguae quae*. *Afranius*. Turic. *africanus*.

utinamque. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *utinam*. cf. 6, 3, 5. 9, 3, 1.

101. *non hiſtoria*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. Transpoſuit Regius, quem ſecuti recentiores omnes. Noſtrum acrius eſt in negatione, velut illud Virgilii Georg. 4, 530. *At non Cyrene*, quanquam ibi deſit verbum. *ceſſerim*. Alm. omittit; nec aliter Turic. quantum notantem capio Ulricum V. C. Sed manifeſto *ceſſerit* Flor. (cf. 97.) cum reliquis omnibus. Nos primi expreſſimus emendationem Burmanni „ut ſint jactantis Fabii „verba, qui antea faſſus erat, *claudicare* Romanos in comoe„dia. et hoc convenit ſequenti *verear*.“ Rectus caſus *hiſtoria*, qui eſt in vulgata, et improprius eſt et languet. Vide tamen, an reponendum fuerit *ceſſerimus*. cf. 86. item 10, 7, 29. ubi Guelf. *fecerim* pro *fecerimus*.

100. *obtinuerint*, v. not. crit.

mores ſuos faſſus. Cf. Auſon. Epigr. 72, 4. Agnoſco hic frugi hominem rhetorem noſtrum, nec adeo me deliciae artis capiunt, ut, quod hodie ſolent plerique, indigner teſtantem ſenſus ſuos et aliquid virtuti concedentem. Idem optimus Geſnerus et hic fecit et, quo ablegat, ad Plin. Epiſt. 4, 27, 4., acri nec infacunda oratione exagitans nimiam hujusmodi ſordium patientiam. Similis apud Boilavium Renierii reprehenſio in A. P. l. 2. — De *Afranio* cf. Rutgerſ. Var. Lectt. 4, 19.

nere Thucydidi *Sallustium* verear: neque indignetur ſibi Herodotus aequari *T. Livium*, 914
cum in narrando mirae jucunditatis, clariſſimique candoris, tum in concionibus, ſupra quam enarrari poteſt, eloquentem: ita quae dicuntur omnia, cum rebus, tum perſonis, accommodata ſunt: affectus quidem, praecipue eos, qui ſunt dulciores, ut parciſſime dicam, nemo hiſtoricorum commendavit ma-

neque ind. — aequari. Turic. *ne i. ſ. hero doctis* (a ſec. m. *dotis*) *ae.* Camp. *neque i. H. equari ſibi*, cujus ordo ſane placet, et ſimilem ſuaſerat Regius *n. i. H. ſibi ae.*, cui nonniſi Ald. et Colin. auſcultarunt, teſte Burm. adde Bad. *neque* e Goth. (tac. Geſn.) et Camp. aſſumſimus; reliqui *nec.* *clariſſimique candoris.* Guelf. omittit. *enarrari.* Guelf. *narrari* cum Voſſ. 3. Steph. Colin.; male. *ita quae dic.* Sic Turic. Guelf. cum Voſſ. 3. *itaque d.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. cum edd. ante Ald. acc. Baſil. Reliqui *ita d.*, corrigente Regio.

cum rebus. Turic. *cum in rebus.* *ſunt.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) cum Alm. Reliqui *ſed.* Pro *accommodata* Turic. *accommoda.* Flor. (a pr. m.) *adcommoda.*

quidem, praec. Guelf. inſerit *et*, non male. Noſtras voces cum *eos* omittit Goth.

101. *clariſſimique candoris.* Cf. 32. et nos ad 2, 5, 19. Sed video exortum noſtrae rationi novum adverſarium Wyttenbachium, qui *candorem* malit ad animi ſinceritatem ac benevolentiam referri (Bibl. Crit. III, 4. p. 29.). Hoc, opinor, dedit ſuae de Patavinitate Livio exprobrata ſententiae; et vellem noſtras rationes attigiſſet et convelliſſet. Nunc eas teneo.

ſupra quam enarrari poteſt. Plane pro *inenarrabiliter*, quod eſt apud Liv. 41, 15, 2. cf. 6, 3, 6.

commendavit. Fateor me haerere in voce. Quod hic maxime expectabas, quodque reddidit Gedoynus, *tractavit*, ineſſe non puto; niſi forte eſt pro „*approbavit* ſuis lectoribus.“ Nam *ornavit*, *amabiles reddidit* non ſufficit.

gis. Ideoque immortalem illam Salluſtii velo- 102
citatem diverſis virtutibus conſecutus eſt. Nam mihi egregie dixiſſe videtur *Servilius Nonianus*, pares eos magis, quam ſimiles: qui et ipſe a nobis auditus eſt, elati vir inge-

102. *illam.* Turic. Flor. (hic a pr. m., ſed reponit ante *immort.* quo loco et Guelf. habet) omittunt, cum Alm. Suſpicor hauſtum a praecedentis extremis. *Salluſtii.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *Salluſtius* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius. *velocitatem.* Turic. (a ſec. m.) *civilitatem.* *Servilius Nonianus.* Guelf. *Virgilius* (cf. ad 8, 5, 33.) *Novianus*, et ſic in ſec. nomine Jenſ. cum edd. poſter. ante Burm. *S. Nomanus* Goth. (err. Geſn.) cum Voſſ. 2. *S. Nomianus* Camp. Noſtrum et Vall. et vetuſtiſſimi. *elati vir ingenii.* Turic. Flor. *clarius ingenii.* Ille a ſec. m. *clarus ingenio*, et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Colb. et edd. ante Baſil. *Claret v. i.* Guelf. Ex Voſſ. 3. affertur *daret v. i.* Goth. *elatus ingenio*, in quo, niſi poſt Geſn. et ipſe connivi, verae demum ſcripturae ſemina ſervantur. Quis enim „*clarum* ingenium" dixit, niſi forte ipſum hominem ſignificaret, cujus eſſet ingenium, ut 119. *Elatum*, quod idem eſt ac *ſublatum* i. e. amplum, ſublime, poterant optime ii, qui *ſublatius* vel *elatius* dicere opponunt ei, quod eſt *preſſius* et *tenuius*. Quod faciunt Cicero et Pli-

102. *velocitatem.* Cf. 4, 2, 107. Animadvertendum autem ſumma hic proprietate poſitam vocem ſubjecto *conſequendi* verbo. Et hoc quidem unusquisque ſentiet non dici nunc pro *habendo*, *acquirendo*, ſed eſſe *penſare*, praecurrentem ita conſequi, ut non ſit potior ipſo qui ſequebatur; quo nomine „*diverſae* virtutes" aptiſſime dicuntur. De *conſequendo* cf. 10, 2, 7. *Immortalem* ad §. 86. 10, 2, 18.

Servilius Nonianus. Homo et morum et ingenii fama florens, qui Romanis rebus tradendis inclaruit, poſtquam diu foro celeber fuerat. Verbis utor Taciti Annal. 14, 19. cf. Dial. de Oratt. 23. Plin. Epiſt. 1, 13, 3. Hunc ut patrem coluit Perſius; vid. Suet. in vita. Ejus in ſepulcro in via Appia nuper effoſſa ſtatua, conſulari habitu, cura Canovae, eximii ſculptoris optimique viri.

elati vir ingenii; vid. not. crit.

nii, et ſententiis creber, ſed minus preſſus,
103 quam hiſtoriae auctoritas poſtulat. Quam,
paulum aetate praecedens eum *Baſſius Aufidius*, egregie, utique in libris belli Germanici, praeſtitit, genere ipſo probabilis in omnibus, ſed in quibusdam ſuis ipſe viribus
104 minor. Supereſt adhuc, et exornat aetatis noſtrae gloriam, vir ſeculorum memoria dig-

nius minor. Cf. 6, 2, 19. et hic 104. „*elatum* — ſpiritum," it. 44. „*elatior* ingenii vis," ubi Goth. Voſſ. 2. *clarior* pro *elatior*. Etiam 129. *clarae ſententiae* poſſint videri eſſe potius *elatae*; neque tamen opus mutatione; cf. §. 46. Noſtrum itaque hic repoſui. *creber*. Turic. Flor. *crebor*; a ſec. m. uterque *crebrior*, et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Colb. et edd. ante Baſil. *preſſus*. Turic. (a ſec. m.) Camp. *expreſſus* cum Bodl. Pariſ. (1542.) Colin. *poſtulat* Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3.

103. *Quam*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quia*. Guelf. *Quem* cum Voſſ. 1. 3. *praecedens*. Turic. *pendens*. *Aufidius*. Guelf. *Aſſiduus*. ex Voſſ. 3. *Aſſidius*. *ſed in*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ſuis ipſe*. Turic. Flor. *vis ipſe*. Guelf. *ipſe* omittit cum Voſſ. 3. Utrumque omittit Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

104. *Supereſt*. Turic. *ſuper ejus*, a ſec. m. *ſermone ſuperior ejus*. *adhuc, et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ad hoc*, omiſſo *et*. *memoria*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *memoriae*.

ſententiis creber; cf. 68. *preſſus*; cf. 4, 2, 117.

103. *Baſſus Aufidius*. Ab hujus (hiſtoriarum) fine avunculum ſuum rerum geſtarum libros condidiſſe XXXI, narrat Plinius minor Epiſt. 3, 5, 6. Lecti erant hi Aufidii libri jam Senecae patri, elogia Ciceronis inde haud dubie proferenti in Suaſoria VI. Quare illum, cujus, quanquam ſenis admodum, multa cum laude meminit L. Seneca Epiſt. XXX. filium illius fuiſſe, ſuſpicantur Lipſius et Gerh. Jo. Voſſius (de Hiſtoricis Lat. I, 22.).

104. *Supereſt adhuc — vir ſeculorum memoria dignus*. „Illa Quinctiliani fortaſſe ad „Tacitum referuntur. Ambigo „ideo, quia haec vivo Domi„tiano Fabius ſcripſiſſe vide-

nus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur.

„tur. Atqui noster tunc, ut „opinor, nil vulgaverat.“ Lipsius in testimoniorum de Tacito recensione. Plinium majorem significari cum aliis putat et defendit Gesnerus. Burmannus (quae et Gedoyni sententia) neutrum intelligendum censet, idemque suspicatur in isto *rem* vel *remitti* (cf. nott. crit.) latere nomen alicujus historici. „Nam haec „verba,“ inquit, „necesse est „capere de aliquo, qui historiam suam, antequam ederet, „recitavit; quae cum liberrime esset scripta, fuere „quaedam quae dixerat circumcisa, et ita libertas ei „nocuit.“ Plinium quidem, quidquid ad commendandum talem loci intellectum eruere sibi videtur Gesnerus e Pliniana, quam modo indicavi, epistola, manifesto arcet temporum ratio, cum nimis incredibile sit, haec a Qu. scripta jam fuisse ante Domitiani imperium (cum Tito imperante Plinius perierit), illo autem rerum potiente retractata modo atque edita. Sic enim hanc difficultatem amoliri conatur Gesn. Quidquid nobis offertur in hisce Institutionum libris, quanquam meditatum diu et probatum a maturo scribentis ingenio, speciem tamen habet sponte et illico nascentis, non praeparati, operisve tanquam ex pridem artificiose politis edolatisque frustis compositi et tessellati. Nec poterat ferri talis commemoratio, velut viventis, quam nulli certo homini esset assignaturus vel peritissimus lector, cum praesertim *intelligi* eum, quem nunc quidem non nominet, tam confidenter dicat scriptor. Id quoque excludi videtur his tam effusis scriptoris laudibus, intercidisse temporum injuria et nomen et famam ejus, quem hic commendaris noster. Aliqua tanti ingenii memoria ad nos quoque erat perventura, si maxime scripta sublata essent. In illo *intelligendi* verbo cf. 6, 3, 38. Tacitum autem quo minus hic inveniamus, multa sane possunt vetare; quorum tamen illud, quod a tempore editi ab eo operis repetitur, argumentum satis infirmatur, si, id quod Burm. monet, recitantem inter amicos quae nondum vulgaverit fingamus. Quales non solis poetis et oratoribus consuetas fuisse recitationes nemo dubitaverit; cf. in Servilio Noniano Plin. Epist. 1, 13. l. c. Sueton. Claud. 41. Remanet scrupulus, quod ipsa illa Taciti libertas Domitiano maxime timenda erat, nec videtur eo superstite a tam obnoxio cultore cum ulla laude potuisse commemorari. Etiam hoc

Habet amatores, nec imitatores; ut libertas, quanquam circumcisis quae dixisset, ei

Habet. Turic. *habent.* *imitatores; ut.* Turic. *inmerito remitti.* Flor. (a pr. m.) *inmerito remuti.* Ex Alm. affertur *immerito remitti.* Ex Voss. 1. *immeritorem ut.* Ex Voss. 3. *immeritores ut.* Guelf. *imitatores uti*, et sic Flor. (a sec. m.) Camp. — et *uti* Goth. quoque (tac. Gesn.) cum Voss. 2. — *immerito ut* Bodl. Ald. item marg. Basil. (unde per errorem refert Burm. *H. imitatores nec immerito*) et Gryph. cum aliquot apud Burm. *ei.* Turic. Flor.

assensum cohibet, quod ampliora fere sunt, quae hic in hominem congeruntur encomia, quam quae cadant in aliquem conditionis et ordinis ejus, cujus fuit Tacitus. Dicas principis domum contingere eum vel magna rerum gestarum gloria florere, quem sic laudat noster. Alioqui tempora belle congruunt, cum ex Dodwellianis rationibus scribendi hujus libri Quintilianei annus incidat in quartum et trigesimum vitae Taciti. Si quis lentam illam et fere timidam dicendi rationem, quam maxime probat Fabius, abhorruisse judicet a vehementia et novitate Taciti, eum recordari velim, insignem in aliquo genere, quamvis improbato, praestantiam vix repudiari ab intelligentissimo pulchrique et honesti studiosissimo judice, qualem nemo neget nostrum. Praeterea, quanquam rei manifesta non reperio testimonia, nihil habet alienum a veri similitudine, disciplina quoque Quintilianea fuisse usum Tacitum, cui cum Plinio Fabii discipulo familiaritatem intercessisse novimus. Saltem conciliatum magistri animum et generosis quibusdam vitiis minus insensum mihi fingo in eo, quem fortasse Plinius commendarit. Cum primum autem victum esset illud periculosae eloquentiae odium, non poterat non vehementer amplecti et admirari noster impressas ingenio Corneliano altissimae sapientiae et magni animi notas. Sic equidem quo magis hunc scriptoris mei locum animo revolvo, tanto facilius in eam concedo sententiam, ut Tacitum hic quasi posteris promissum et annunciatum putem. Multum tamen abest, ut verba ipsa Quintiliani recte planeque interpretari mihi videar, qui ne sana quidem aut emendata hic omnia censeam.

Habet amatores — nocuerit. Mirum dictu est, quam insolita etsi diversa ratione verba *ut — nocuerit* in hoc

nocuerit. Sed elatum abunde ſpiritum, et audaces ſententias deprehendas etiam in iis,

(hic a pr. m.) *vel.* Ex Alm. affertur *illa.* In hoc et in illo *uti* latere aliquid ſuſpicor. [Vid. Addenda.] *nocuerit.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *nocuerat* cum Voſſ. 1. 2. 3.

Sed elatum. Turic. Flor. *ſe latum.* Hic a ſec. m. *ſe elatum.* Camp. *ſed latum.* *et audaces.* Turic. Flor. *ut a.* Hujus quidem ſecundam manum non ſatis agnoſco, et fortaſſe nil niſi recepta. *deprehendas.* Turic. Flor. *deprehendenda ſed jam in his;* a ſec. m. uterque *deprehendendas,* Flor.

loco acceperint Badius et Burmannus; et Geſnerus magis etiam inſperata affert. Badius *ut* idem eſſe ait ac *poſtquam.* Burmannus, hoc improbans, particulam interpretatur *quamvis* „quamvis „libertas ei nocuerit." Annon ſentiebat huic rationi obſtare „*quanquam* circumciſis"? Nam omittere ſe id vocabulum nusquam dicit. Et quomodo credibile erat „eum, „cui libertas nocuerit, habi„turum imitatores"? Geſnerus ita ordinat ſententias: „Scri„ptor hic a Qu. laudatus nul„lum habet imitatorem, ut „nec ipſa libertas habet imi„tatorem, quanquam huic „libertati, circumcidendo no„cuit." Quanquam enim non his ipſis verbis interpretationem profert, quae ſi ponere voluiſſet, ipſe eam rejecturus erat, eo tamen res redit. Adeone, quod in promtu eſt, Latine doctiſſimos viros non vidiſſe! Nempe Gedoynus non ignoravit, *ut* — *nocuerit* eſſe frequentatiſſimam illam appendiculam, in qua ante *ut* ſubauditur *ita:* „l'amour de „la vérité lui ayant été fatal". Ego tamen et in eo haereo, quod nocuiſſe dicitur libertas ei, cui amatores quidem dederit, ſed imitatores abſtulerit; nec omnia haec manifeſto ſic praeſtat vetuſtiſſima ſcriptura. Ex ea quidem *imitatorem* magis eruas quam pluralem; quo tamen ipſo non multum proficimus. Paulo clarius videbatur, ſi transponeretur: *H. imitatores nec amatorem e* volunt multi ſimiles videri tanto ingenio, ſed eidem laudes debitas invident; tantum nocuit ei, quod multos, libere vitia notando, laeſit. Sed quo ablegat Geſnerus §. 126. geminam nimis oſtendit orationem, quam ut hic quidquam ſolicites. Fateor tamen, me mihi non ſatisfacere in hisce. Rollinus ſumit, Tacitum multa tunc e ſcriptis ſuis metu temporum detraxiſſe, quae poſtea reſtituta ſint. [Vid. Addenda.]

quae manent. Sunt et alii scriptores boni: sed nos genera degustamus, non bibliothecas
105 excutimus. Oratores vero vel praecipue Latinam eloquentiam parem facere Graecae possint. Nam *Ciceronem* cuicunque eorum fortiter opposuerim. Nec ignoro, quantam mihi concitem pugnam, cum praesertim non sit id propositi, ut eum *Demostheni* comparem hoc tempore: neque enim attinet, cum Demosthenem imprimis legendum, vel ediscendum

solus *etiam*, alter ibi relinquit priorem. *Sunt et alii.* Turic. (a pr. m.) *sue et alie.* *non bibliothecas.* Jens. (non Camp.) omittit *non* cum edd. ante Ald. Correxit Regius; cf. 9, 2, 103. 9, 3, 12. Iidem mox male interponunt post *parem*.

105. *possint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *possunt.* *eorum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *forum*, cum Alm. Ille a sec. m. *foro.* *non sit id.* Hoc ordine Flor. *n. i. s.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *i. n. s.* quorum et Turic. videtur.

scriptores. Hoc nomen, sicut συγγραφεῖς apud Graecos, historicos maxime significat. Vetustissimos autem Caelium, Sisennam, alioqui sibi memoratos, hic recensere noluit.

105. *parem facere.* Hoc, nisi fallor, consulto assumsit e vocabulis rationum subducendarum. Cf. nos ad 6, 3, 93.

eorum. Facile hoc per synesin promitur ex eo quod erat „Latinam *el.* parem facere *Graecae*", ut non opus sit corrigere cum Francio *Graecorum* (cf. 9, 2, 79.). De *fortiter* v. 1, 5, 72.

cum praesertim — comparem. H. e. „Gratis videor „suscipere tantas lites, quales „tum demum sustinere cogerer, si propositum operis „mihi esset, quod a multis „fit, ut Dem. cum Cic. compararem. Et facilius tum „poteram, velut in legitima „concertatione, impetum horum, qui hoc pro piaculo „abominantur, repellere." Haec monui, ut satisfacerem Gesnero, haerere se fatenti, qui hoc minuat augeatve pugnam, si compares, vel non compares. Genitivum *propositi* cf. ad 7, 1, 50.

potius putem. Quorum ego virtutes pleras- 106
que arbitror similes, consilium, ordinem dividendi, praeparandi, probandi rationem, denique, quae sunt inventionis. In eloquendo est aliqua diversitas: densior ille, hic copiosior; ille concludit astrictius, hic latius; pugnat ille acumine semper, hic frequenter et pondere; illi nihil detrahi potest, huic nihil adjici; curae plus in illo, in hoc naturae.
Salibus certe, et commiseratione, qui duo plu- 107
rimum affectus valent, vincimus. Et fortasse epilogos illi mos civitatis abstulerit: sed et nobis illa, quae Attici mirantur, diversa Latini sermonis ratio minus permiserit. In

106. *dividendi.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *videndi* cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. *probandi rationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *probandi rationi.* Ille a sec. m. *probandae rationi.* Camp. *probandae rationis.*
rat. denique. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inserunt *omnia.* *astrictius.* Turic. *adstructii,* a sec. manu *adstrictum.* *illi — huic.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *illic — hic.*
107. *qui — affectus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *q. — adfectibus* cum Alm. Ille a sec. m. *quae — in affectibus,* et sic Obr. *quae — affectus* Camp. *Latini sermonis.* Turic. *l. sermoni,* a sec. m. *latino sermoni.* Guelf. *nominis l.* (sed et *diversi*) cum Voss. 1. 3. *latinis sermonis* Goth. (tac. Gesn.)

106. *et pondere.* Comparat Burmannus 9, 1, 20. ubi tamen cum reprehensione ponitur, quod hic secus est.
huic nihil adjici. cf. 6, 3, 5. 12, 1, 20.
107. *qui duo — affectus.* In joco quoque affectum esse vidimus libri 6 capite 3, quanquam diserte quidem non inditur hoc nominis.
vincimus. cf. 86. De *salibus* cf. 6, 3, 2.
mos civitatis. cf. 2, 16, 4.
et nobis. Conjunctio *et* hic fere vim habet vocis *vicissim.* In istis *diversa — ratio.* cf. 100.

epistolis quidem, quanquam sunt utriusque, dialogisve, quibus nihil ille, nulla contentio
108 est. Cedendum vero in hoc quidem, quod 916
ille et prior fuit, et ex magna parte Ciceronem, quantus est, fecit. Nam mihi videtur M. Tullius, cum se totum ad imitationem Graecorum contulisset, effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocra-
109 tis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas,

quanquam sunt. Goth. (tac. Gesn.) *q. sint.* *dialogisve — ille.* Turic. Flor. *dialogi sui quibus nihil illi.* Ex Alm. affertur *dialogismi quibus nihil illi.* Obr. nihil dat nisi *dialogisve*, profecto ex Argentoratensi. Reliqui haec omnia omittunt. Apparet reposuisse nos e conjectura *ille.*

108. *quidem.* Turic. *quod*; a sec. manu omittit; et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil.

ille et. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ille*, cum Goth. Voss. 1. *et ille* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer.

fecit. Sic et Turic. Flor. cum nec ullus praeter Leid. *facit* (err. Harlete) quem per sphalma expressit Burm. editio; exprobrante immodeste Capper. vide Epist. Burm. p. 56.

Isocratis. Turic. Flor. *Socratis* cum Bern.

109. *quoque.* Guelf. *quocunque.* E Voss. 1. affertur

dialogisve, quibus nihil ille. Spectat ad libros Ciceronis de Oratore, Brutum, item de philosophia agentes, in quibus est familiarium inter se confabulatio, cuiusmodi nihil inscripsit Demosthenes. Orationem vero hic ego non praestem, neque exemplis similibus illustrem. Saltem *in* inseram ante *quibus*, ut subaudiatur *effecit, protulit.* Nisi forte *simile* reponas ante *ille.*

nulla contentio est. Tantum praestat Cicero. Demosthenis quidem epistolae paucissimae, numero sex, et de publicis negotiis scriptae ad senatum pleraeque, ut ne potuerint quidem tam varias formas induere, totque sententias ad scientiam rerum humanarum divinarumque pertinentes tractare. In epistolis Ciceronianis vicissim totus homo cernitur, isque Cicero, agilis mente neque ullius non virtutis ut artis capax.

vel potius omnes ex ſe ipſo virtutes extulit
immortalis ingenii beatiſſima ubertate. Non
enim *pluvias*, ut ait Pindarus, *aquas colligit;*
ſed vivo gurgite exundat, dono quodam pro-
videntiae genitus, in quo totas vires ſuas elo-
quentia experiretur. Nam quis docere dili- 110
gentius, movere vehementius poteſt? Cui
tanta unquam jucunditas affuit? Ipſa illa,
quae extorquet, impetrare eum credas, et,

quoquam. *omnes.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Alm. Sed Flor. (a ſec. manu) *ſ. vel plurimas potius ex ſe.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ſ. vel pl. p. omnes ex ſe.* Locat. *ſ. v. p. ac p. o. e. ſ.* cum edd. poſterr. ante Ald. jubente Regio. Noſtrum et Vall. *extulit.* Guelf. omittit cum Voſſ. 1.

ubertate. Turic. Flor. Guelf. Camp. *ubertas* cum Alm. Bodl. Joann. Voſſ. 1. 2. (? an forte 3? neque enim Goth. cf. 91. item 10, 2, 17.) Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Noſtrum dant et Goth. Vall. Si *ipſa* eſſet in MSS. praeferrem alteram ſcripturam. *pluvias.* Goth. (tac. Geſn.) *ut pluviales.* Camp. *plurimas.* *ait Pindarus.* Flor. (a pr. manu) *ad pindoras.* *aquas.* Camp. *aliquis.*

vires ſuas. Turic. al. (cf. §. 24. item 10, 7, 14.) *curas ſ.* Flor. *alias vires ſ.* Guelf. *virtutes ſ.* cum Bern. Jenſ. eoque poſterr. ante Ald. Burmannus hunc e gloſſemate errorem repetit (quo hinc ablegat) ad 2, 1, 5. in quo loco Obr. *virtus* pro *vis*, citatis Servio ad Aeneid. 1, 169. et Schol. ad Hor. Carm. 3, 4, 66. Turicenſem ſcripturam natam ſuſpicor ex nota critica ad *vires* appoſita: „alii *curas.*"

110. *Cui tanta.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *alicui quanquam.* Suſpicor fuiſſe *aut cui.* *aſſuit? Ipſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. manu) cum Alm. Jens. et poſterr. ante Ald. Reliqui inſerunt *ut.* *Ipſa — eum.* Turic.

109. *ut ait Pindarus.* Neque extant haec hodie in carminibus Pindari, neque dum recepta ſunt in fragmentorum collectionem; indicata tamen ab Heynio in Indice auctorum fragmentis ſubjecto.

110. *Cui tanta.* cf. not. crit.

cum transverſum vi ſua judicem ferat, tamen
111 ille non rapi videatur, ſed ſequi. Jam in
omnibus, quae dicit, tanta auctoritas ineſt, ut diſſentire pudeat: nec advocati ſtudium, ſed teſtis aut judicis afferat fidem; cum interim haec omnia, quae vix ſingula quisquam intentiſſima cura conſequi poſſet, fluunt illaborata, et illa, qua nihil pulchrius auditu eſt, oratio prae ſe fert tamen feliciſſimam facilitatem.
112 Quare non immerito ab hominibus aetatis ſuae *regnare in judiciis* dictus eſt: apud poſteros vero id conſecutus, ut Cicero jam non

ipſae illae quae extorque eum. Flor. (a pr. manu) *ipſe ille quae extorquet eum,* omiſſo uterque *impetrare.* *ferat.* Turic. (a ſec. manu) Jenſ. *feriat* cum edd. poſterr. ante Ald. Non Camp. correxit Regius. *non rapi.* Turic. *n. repe.* Flor. (a pr. manu) *n. repente.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *non.* cf. 104. *ſequi.* Turic. *ſi qui,* a ſec. manu *ſi cui.*

111. *quae dicit.* Flor. (a pr. manu) *q. dicet.* Camp. *q. dixit.* *interim.* Turic. (a ſec. manu) Camp. Jenſ. Tarv. *inter.* *quisquam intentiſſima.* Flor. inſerit *et.* — *fluunt illaborata.* Obr. inſerit *ut,* male. *nihil pulchr.* Turic. Flor. inſerunt *quae;* et pro *auditu* iidem habent *auditum.* Suſpicor fuiſſe: *qua nihil unquam pulchrius auditum eſt.* *prae ſe fert.* Camp. *p. ſ. ferat.*

112. *hominibus.* Turic. Flor. Guelf. *omnibus* cum Alm. Voſſ. 3. *id conſecutus.* Turic. (a ſec. manu) *id eſt*

videatur. Malim *videtur.* Neque enim probarim, quod plerique ante *ipſa illa* inſerunt *ut.* Noſtra ratio longe acrior et vehementior, cum praeſertim mox ſit „tanta in- „eſt *ut,*" in quo nimia foret cum noſtris ſtruendi ſimilitudo. Sed fortaſſe et ſic ferri poteſt conjunctivus in hoc verbo, δοκοῖ ἄν.

111. *ſtudium — ſidem.* cf. 4, 1, 7.

auditu. cf. not. crit.

112. *regnare in judiciis.* „Reſpicit huc ipſe Fam. 7, 24. „*olim, cum regnare exiſtimabamur,* et Fam. 9, 18. *amiſſo*

hominis nomen, ſed eloquentiae habeatur.
917 Hunc igitur ſpectemus: hoc propoſitum nobis ſit exemplum: ille ſe profeciſſe ſciat, cui Cicero valde placebit. Multa in *Aſinio Pol-* 113
lione inventio, ſumma diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia videatur: et conſilii et animi ſatis: a nitore et jucunditate Ciceronis ita longe abeſt, ut videri poſſit ſeculo prior. At *Meſſala* nitidus et candidus, et quodammodo praeferens in dicendo nobilitatem ſuam; viribus minor. *C.* vero *Caeſar* ſi foro 114
tantum vacaſſet, non alius ex noſtris contra Ciceronem nominaretur. tanta in eo vis eſt, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixiſſe, quo bellavit, appareat. Exornat

ſecutus (ubi recte videtur admonere Ulricus V. C. primam manum intellectam, quaſi eſſet *idem ſecutus,* compendio *ē* accepto pro *em*). Camp. Jenſ. (de Goth. err. Geſn.) *id eſt c.* cum edd. ante Bad. *nom. ſed el.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. omnesque Mss. et editi ante Baſil. Reliqui praeter Geſn. Bip. *ſ. e. n.*

113. *inventio.* Turic. Flor. *ventio.* Hic a ſec. m. *invenio,* et ſic Guelf. cum Goth. Bern. Jenſ. Tarv. *ſeculo.* Jenſ. *ſecundo* cum edd. poſterr. ante Ald. non Camp. Correxiſſe ex ingenio Regium fatetur Badius. *praeferens.* vide ad 6, 2, 14. accedunt Flor. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *prae ſe ferens.* *in dicendo.* Turic. *incidendo*, a ſec. m. *incedendo.*

114. *C. vero.* Camp. *G. vero.* cf. 1, 7, 28. 4, 5, 13. *alius.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliud.* *acumen, ea.* Turic. Flor. (hic etiam *aen;* a pr. m. uterque) *actum en ea.*

„*regno forenſi.*“ Geſnerus. Ad priorem locum recte Manutius alterum demonſtrat pro Sulla 7.

113. *ſeculo prior.* cf. Dial. de orr. 21. „Aſinius — vi-„detur mihi inter Menenios „et Appios ſtuduiſſe.“

Meſſala. cf. 1, 5, 15. add. Voſſ. de Hiſt. Lat. I, p. 88.

114. *eodem animo — appareat.* Comparat Burman-

tamen haec omnia mira sermonis, cujus pro-
115 prie studiosus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Coelio*, et praecipue in accusando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens melior, et vita longior contigisset. Inveni qui *Calvum* praeferrent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra se ca- 918

115. *accusando multa.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *accusanda muta.* *dignusque.* Turic. a pr. m. copulam omittit. *Inveni — Ciceroni.* Turic. al (cf. 109.)

nus locum Livianum 39, 50. extr. *Dicebantur enim ab eodem animo ingenioque, a quo gesta erant;* cui ipse medelam hanc afferre conatur: *d. e. ab eo, eodem a. i. quo g. e.*, merito non receptus a Drakenborcho, quanquam judicium suum tacente. Saltem in Burmanniana illa emendatione *a quo* non in *quo* refingi debebat, sed in *atque.* Alia de Caesare sententia Dialogi de orr. c. 21.

cujus proprie studiosus. Tentantem *proprii* Gesnerum, ut significetur Caesar omnis insolentiae dicendi impatientissimus (cf. Gell. N. A. 1, 10.), probare non possum. Verius videtur quod ipse subjicit, *proprie* studiosum esse in primis et maxime studiosum. Tacita mentio inest librorum de analogia, de quibus vide 1, 7, 34. Burm. recte demonstrat locum Cic. Brut. 75. „Caesar autem rationem adhibens, consuetudinem vitiosam et corruptam, pura „et incorrupta consuetudine „emendat."

115. *in Coelio.* vide 4, 1, 123.

Calvum. vide 9, 3, 56. et cf. Wezelium ad locum Bruti Cic. mox ponendum.

qui Ciceroni crederent. „In „Bruto 82. ubi inter alia: „*Accuratius quoddam dicendi* „*et exquisitius afferebat genus;* „*quod quanquam scienter ele-* „*ganterque tractabat, nimium* „*tamen inquirens in se, atque* „*ipse sese observans, metuens-* „*que ne vitiosum colligeret,* „*etiam verum sanguinem de-* „*perdebat.* Haec est illa *ca-* „*lumnia*, quae κακιζότεχνον „fecit. Vid. supra ad 8. pr. 31. „*Infelicem calumniandi se* „*poenam* damnat etiam noster „10, 3, 10. et 10, 4, 3. et „*infelicem verborum cavillatio-* „*nem* 10, 7, 14. add. omnino „12, 10, 77." Gesnerus.

lumnia verum ſanguinem perdidiſſe. ſed eſt et ſancta et gravis oratio, et cuſtodita, et frequenter vehemens quoque. Imitator autem eſt Atticorum, fecitque illi properata mors injuriam, ſi quid adjecturus ſibi, non ſi quid detracturus fuit. Et *Servius Sulpicius* in- 116
ſignem non immerito famam tribus orationi-

inve qui eon calva praeferent omnibus inve͂ qui ciceronem, a ſec. manu: *alii invectiva praeferunt omnibus in verrem.* Flor. Guelf. (niſi quod hic *Calvium praeferant*) *I. q. C. p. i. q. Ciceronem* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Jenſ. Tarv. Sed Camp. —— *qui contra* (pro *qui Ciceroni*) cum Locat. Ruſc. Ald. Gryph. Gibſ. Obr. Noſtra eſt in Goth. Voſſ. 2. Vall. Pro *Calvum* Baſil. *Caelium.* *perdidiſſe.* Guelf. *perfudiſſe.* *gravis.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *brevis* cum Bal. Joann. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

oratio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

cuſtodita. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *caſtigata.* *autem eſt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *e. a.* *ſibi.* Sic Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m. *fuit,* non omiſſum mox, et ſic Guelf., ſed Bern. *fuerit*) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Andr. Reliqui omittunt.

116. *detracturus — tribus.* Turic. *d. ſulpicius inſignum fuit ut ſervius ſulpicius inſignem non in mero* (poſtrema duo

Locus Plinii minoris 1, 2, 2. quem huc advocat Regius, vereor ut recte ſit ab eo captus. Demoſthenem quidem Latinum ibi Calvum dici exiſtimat. Fluctuat ejus ſcriptura, et Cortianam ſi ſequaris in extremis, eruas ſane *Calvum, qui tibi* (Arriano, ad quem eſt epiſtola data) *ſemper, mihi nuper eſt viſus Demoſthenes.* Neque abſonum ſtrigoſam illam Calvi brevitatem quibusdam viſam eſſe δεινότητα Demoſtheneam.

oratio — cuſtodita. Sic a Plin. minore 9, 26, 12. quae *cuſtoditius preſſiusque* dicuntur, opponuntur ſublimibus et audentibus; et modo in loco Ciceroniano erat Calvus *ipſe ſeſe obſervans.*

116. *Servius Sulpicius.* cf. §. 22. De *non immerito — meruit* cf. 6, 4, 5.

bus meruit. Multa, si cum judicio legatur, dabit imitatione digna *Cassius Severus:* qui, si ceteris virtutibus colorem et gravitatem orationis adjecisset, ponendus inter praecipuos
117 foret. Nam et ingenii plurimum est in eo, et acerbitas mira; et urbanitas ejus summa: sed plus stomacho, quam consilio dedit. Praeterea ut amari sales, ita frequenter amaritudo

vocabula sola e Flor. afferuntur, non correcta illa a sec. m.) *f. id t.* a sec. manu: *d. insignis — in merito f. id t.* neque enim quidquam praeterea immutatum refertur. Jens. Tarv. *d. fuit. Insignis et S. S. insignem immerito f. t.* Mox Locat. et posterr. ante Ald. *Insignis et S. S. i. non immerito f. t.* Ald. jubente Regio *Insignem et S. S. n. i. f. t.* Goth. (err. Gesn.) a pr. tantum manu *non* ante *insignem* inserit, alioqui nostram ipsam dans cum Guelf. Vall. (ut videtur) Camp. Eam ex ipsa Turic. prima manu veram censeo, quanquam minus placet *Et* in fronte positum. *colorem.* Flor. (a pr. m.) *calorem.* *foret.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

117. *est in eo.* Turic. omittit. *et acerbitas.* Turic. Flor. omittunt copulam. *ejus summa.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Andr. et edd. ante Bad.

Cassius Severus. cf. §. 22.

colorem. Nimiam affectuum, irae, malignitatis, invidiae, simplicitatem improbat in Cassio noster. Neque enim ille quidquam eorum dissimulare solebat, quae animum pungerent et exasperarent; securus qualis ipse videretur judicibus, modo infamaret adversarium. Tale quid hic *coloris* vocabulo significari, totius orationis series docet. Et video mecum facere elegantissimum Ernestium in Technol. Lat. p. 65. qui minus, ut opinor, erat affecutus Technol. Graec. p. 384. *Colorem* omnem depositum imprimis videmus 11, 1, 57.

117. *Praeterea — ridicula est.* Refertur hoc ad eam, quam in Cassio laudaverat urbanitatem, interjecta brevi, quae sensum non interpellet, sententia de errore Cassii. Adjuvatur enim illa summa hujus oratoris urbanitas ipsa

ipſa ridicula eſt. Sunt alii multi diſerti, 118
quos perſequi longum eſt. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, et *Julius Africanus*, longe praeſtantiſſimi. Arte ille, et toto genere

acc. Baſil. Sed Turic. (a pr. m.) *et ſummo* cum Voſſ. 3. Ex Alm. affertur *et ſumma* (cf. 95.). Flor. Guelf. *et ſermo* cum Voſſ. 1. Bern. Reliqui *et vis ſ.* a quibus ſtant Goth. Vall.

118. *Sunt alii.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Baſil. *S. autem a.* Jenſ. cum edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *et.* *perſequi longum eſt. Eorum, quos* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In cauſa eſt homoeoteleuton *quos.* *viderim.* Turic. *viderem*, a ſec. m. *videram.* *Afer, et Julius.* Turic. *feret j.* a ſec. m. *ferettius.* *longe praeſtantiſſimi.* Turic. *l.* al (cf. 115.) *praeſentiſſimi*, a ſec. manu reponitur noſtrum, nec deleto tamen, quod interjectum erat. Flor. *l. aliis praeſentiſſimi*, a ſec. m. *l. a. praeſtantiſſimi.* Ex Alm. nihil niſi *praeſentiſſimi* affertur. Suſpicor criticam fuiſſe notam, ut §. 109. *Arte.* Sic

ejus amaritudine, quae, vel ſine ſalibus, per ſe ipſa ridicula eſt i. e. riſum movet auditorum. *Ridiculum eſſe* in laude dicitur, non in vituperio. Vid. 6, 3, 22. ſeqq. Francii conjectura *amantur* pro *amari*, ſpeciem magis habet quam ſubſtantiam.

118. *diſerti.* An minus honeſto illo ſignificatu hic uſurpat, ex quo eſt dictum Antonii 8. Pro. 13. ? Sed hoc vix credibile in magiſtro ſuo facturum Domitio.

longum eſt. cf. not. crit. ad 1, 6, 9.

Julius Africanus. vide 8, 5, 15. Fortaſſe filius ejus, qui Tacito periſſe narratur ſub Tiberio Annal. 6, 7. e Santonis Gallica civitate oriundus. Quae hic *concitatio* ei tribuitur, eadem ſunt *vires* 12, 10, 11. *compoſitione longior* quod dicitur, refero ad longiora, quae compoſitionis gratia faciat, hyperbata. cf. 8, 6, 65. 9, 4, 145. *Domitium* vide ad 5, 7, 7. cujus loco modo deſignato *maturitas* non longe eſt ab ea, quae hic agnoſcitur, *arte;* judicium ejus eſt acerrimum, nunquam ablatum illud vehementia vel nimia elegantiae affectatione. Similiter Terentium Horatius Epiſt. 2, 1, 59. *arte* ait *vincere;* quanquam Bentlejus hoc ad me-

dicendi praeferendus, et quem in numero veterum locare non timeas: hic concitatior, ſed in cura verborum nimius, et compoſitione 919
nonnunquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara et nuper ingenia.
119 Nam et *Trachalus* plerumque ſublimis, et ſatis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, et pronuntiatio vel ſcenis ſuffectura, et decor, omnia denique

Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui praemittunt *verborum*. *locare*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *bitare*, cum Alm. ſed Flor. a ſec. *habere*, et ſic Guelf. cum Bern. et edd. inde a Jenſ. ante Ald. acc. Baſil. Stoer. Chouet. Leid. aliisque apud Burm. An primitus fuit *citare* vel *recitare?* *modicus*. Turic. (a pr. m.) *modicum*. Guelf. *modicis*.

119. *Nam et Trach.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *nam*, cum Alm. Sed Camp. *ut* (pro *nam et*), quod poſſit placere, ut vitetur iteratio horum *Nam et* hac §. et 117. Sed cf. not. exeg. ad §. 25. 26. *apertus*. Turic. Camp. *aptus* cum Bodl. Andr. *decor*. Turic. (a ſec. m.)

tricam etiam virtutem refert in Schediasmate.

locare. vide not. crit.

119. *Trachalus*. vide 6, 3, 78. Conferendo ſingula, quae demonſtrantur, loca apparebit, Trachalus quantopere debuerit lectus deſcendere ab eo, qualis videbatur auditus. Talis patrum noſtrorum memoria fuit, quem eloquentiae Germanicae exemplar laudat Fridericus magnus in libello de eruditione Germanorum, Regiomontanus olim eccleſiaſtes, Quantius nomine.

velle optima. Quo hoc optimorum ſtudium pertinet? An ad genus dicendi optimum? Qualem vidimus bonam mentem 2, 12, 12, et mox eſt §. 122. *ad optima tendentium* et §. 131. *meliora vellet*. Malim tamen hic quidem ad honeſtatem et recti amorem trahere, qui in hoc oratore apparuerit. Neque enim bonum dicendi genus

ei, quae ſunt extra, ſuperfuerunt. Et *Vibius Criſpus*, compoſitus, et jucundus, et delectationi natus: privatis tamen cauſis quam publicis melior. *Julio Secundo* ſi longior 120
contigiſſet aetas, clariſſimum profecto nomen oratoris apud poſteros foret. Adjeciſſet enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus ſuis, quod deſiderari poteſt. Id eſt autem, ut eſſet multo magis pugnax, et ſaepius ad curam rerum ab elocutione reſpiceret. Ceterum interceptus 121
quoque magnum ſibi vindicat locum. Ea eſt facundia, tanta in explicando, quod velit,

decora cum Jenſ. et edd. poſter. ante Bad. *extra.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ex ira.*

120. *Id eſt.* Turic. *Idem.* *pugnax.* Turic. Flor. *pugnans* cum Alm. *et ſaepius.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *ut ſ.* *reſpiceret.* Turic. (a ſec. m.) *reſipiſceret* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius.

121. *velit.* Turic. *vellet* cum Alm. Sed Flor. *vellit.* (cf. 117.)

adeptus fuit, ſi viſus modo id velle.

Vibius Criſpus. vide 5, 13, 48.

120. *Julio Secundo.* cf. 10, 3, 12. et nos ad 6. Pro. 3. p. 427. item 12, 10, 11.

adjiciebat. Attende vim imperfecti. Semper *adjiciebat*, neque tamen *adjecerat* antequam moreretur.

reſpiceret. cf. 3, 11, 26. ubi notatum fere Secundi illum errorem invenies, ut et hic §. 33. *pugna* autem eſt cauſae ipſius tractatio, ſolita illa negligi a cupidis ſententiarum et locorum communium. Nimium igitur Secundus dabat rebus extra cauſam, nec ſatis *pugnabat*, ut ei magis *pugnaci* fieri optandum eſſet. Hunc *pugnae* et *pugnandi* uſum habes 4, 3. 2. 5, 12, 22. 6, 4, 4. 6. hic §. 79. et paſſim locis in indice quaerendis. Sic apud Senecam patrem Controv. 2. praef. „Deerat illi oratorium „robur et ille *pugnatorius* „mucro."

121. *in explicando — gratia.* Verbi originem ipſam tenere oportet, ne forte *expli-*

gratia: tam candidum et lene et ſpecioſum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae aſſumta ſunt, proprietas: tanta in quibusdam
122 ex periculo petitis ſignificantia. Habebunt qui poſt nos de oratoribus ſcribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi. Sunt enim ſumma hodie, quibus illuſtratur

gratia: tam. Turic. *gratam;* a ſec. manu *gratia*, nec tamen repoſito *tam.* *lene.* Turic. *levo*, a ſec. m. *leve*, et ſic Flor. Guelf. cum Bern. Jenſ. Tarv. (cf. §. 52.) Non improbanda Capperonnerio videtur ſcriptura; mihi prorſùs, cum hic nulla ſit compoſitionis mentio, ſed vehementi et forti opponatur *lene d. g.* velut 12, 10, 66. cf. et 9, 4, 130. 136. hic §. 44. Eo quaecunque mox laudantur in hoc oratore conſpirant omnia; in aſſumtis proprietas, in periculoſis ſignificantia. Mox 10, 2, 23. in ſolis Jenſ. et Tarv. *levi, leviter,* improbante recte Geſnero.

in quibusd. ex. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ex q. in.* Ex Alm. affertur tantum *q. in.* Goth. (tac. Geſn.) noſtris verbis anteponit *etiam* cum Voſſ. 2.

122. *Habebunt.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *habebant.* *ſcribent.* Turic. (a pr. m.) *ſcribet.* *magnam eos.* Turic. (a ſec. manu) inſerit *in* cum Jenſ. Tarv. *materiam.* Flor. *matpriem* (cf. 8, 6, 7.). *laudandi.* Turic. (a ſec. m.) *laudanda* cum Jenſ. Tarv.

cate accipias *interpretari.* Quidquid ſcire vult auditorem, tam apte et decenter verbis eloquitur, ut nihil obſcurum remaneat in magnis, nihil vile videatur in parvis. cf. 8, 6, 8. Haec ipſa et Fabii noſtri vel praecipua eſt virtus. Apud Senecam patrem Controv. l. 2. Praef. „*expli-* „*catio* — ſplendida quidem, „ſed operoſa et implicita." Fateor autem placiturum magis mihi, ſi fuerit *quid v.* quam *quod v.* Nam alia ratio eſt 8, 3, 61.

lene. vide not. crit.

aſſumta — proprietas. cf. 8, 6. totum caput: ubi *arceſſita* ſunt, quae hic *aſſumta.*

ex periculo — ſignificantia. Vel audaciſſime novata in elocutione non carent perſpicuitate. cf. 2, 11, 3. 8, 6, 11. 11, 1, 32. item hic §. 49.

122. *Sunt enim ſumma.* „Florebat Aper, Marcellus, „Maternus, Meſſalla, Caecilius

forum, ingenia. Namque et consummati jam patroni veteribus aemulantur, et eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac
sequitur industria. Supersunt, qui de philo- 125
sophia scripserint, quo in genere paucissimos adhuc eloquentes litterae Romanae tulerunt.
20 Idem igitur *M. Tullius*, qui ubique, etiam in hoc opere Platonis aemulus extitit. Egregius vero, multoque, quam in orationibus, praestantior *Brutus*, suffecit ponderi rerum: scias

123. *scripserint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Bad. Reliqui *scripserunt*, quorum ergo et Camp. *adhuc.* Camp. omittit.

qui ubique. Sic Flor. Guelf. cum edd. inde a Basil. ante Burm. *qui ubi* Turic., sed a sec. m. *ut ubique.* Goth. (tac. Gesn.) *q. et ubique* (et pro *etiam in hoc* mox, item tac. Gesn., *et in hoc*, sibi constans) cum Voss. 2. Sed Camp. *q. ut ubique*, et sic reliqui, in qua ratione parum grate subauditur *est* ad *idem.* *orationibus.* Guelf. *oratoribus.* *ponderi.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *pondere* cum Alm.

„Plinius, et multi alii: vide „Tacitum." Pseudo-Turnebus. „Vide Plinianas epistolas passim, et l. 9. Ep. 26. „de summis ingeniis quasi „scatentes." Almelovenus.

veteribus aemulantur. Hoc ipsum hujus Quintilianei seculi videtur, quod promiscua utitur structura *aemulandi*. cf. §. 62. ubi est accusativus verbo junctus. Alioqui dativus additus *aemulando* significationem habet invidiae et animi iniqui. Sic aliorum quoque verborum structuram inflexerant novi; vide 9, 3, 1.

123. *etiam in hoc.* Leve sane in hac oratione vitium, quasi ubique Platonis maxime aemulus sit Cicero. Sed hoc ut vitaretur longiore anfractu opus erat. Nempe ut ubique Graecorum praestantissimi cujusque, ita in hoc opere Platonis.

Egregius — Brutus. Hoc, etsi iniquior, Tacitus agnoscit Dial. De Oratt. 21. „Brutum philosophiae suae „relinquamus. Nam, in Ora„tionibus minorem esse fama „súa, etiam admiratores ejus „fatentur." Cf. hic. Brut. 1, 97. de Finib. 1, 3.

124 eum ſentire, quae dicit. Scripſit non parum multa *Cornelius Celſus*, *Sextios* ſecutus, non ſine cultu ac nitore. *Plancus* in Stoicis rerum

124. *Sextios.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Cod. antiquiſſimo Danielis (cf. 6, 2, 11.) teſte Nicolao Fabro l. c. Goth. Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Ald. *Sextius* Turic. a ſec. m. Ex Alm. affertur *Sextus.* Ald. Bad. *Sceptios.* E Voſſ. 1. *Sceptior.* E Voſſ. 3. *ſcectios.* Reliqui *Scepticos*, quae videtur Philandri conjectura, fruſtra illuſtrata a Pſeudo-Turnebo, ipſoque nuper Geſnero. Burmannum, qui Schottum inſpexerat ad Senecam Patr., ſordes reliquiſſe imprimis miror.

Plancus. Turic. Flor. *plauſtus.* Hic quidem a ſec. m. *Plautus*, et ſic Guelf. Jenſ. cum Bern. et edd. ante Ald. qui tamen per ſphalma *Plaucus.* Qua vero auctoritate eos, qui noſtrum dant (quorum ſunt Goth. cf. 2, 14, 2. Camp.), caſtigate nomen exhibere dixerit Regius, equidem ignoro, nullo, quod ſciam, usquam memorato Stoïcae philoſophiae

124. *non parum multa.* Almelovenum *multa* volentem tollere recte revincit Burmannus, amandans lectorem ad 6, 2, 3. ubi exemplis Ciceronianis defendit uſum noſtrum.

Cornelius Celſus, Sextios ſecutus. „Duo — fuerunt Sextii. „Q. videlicet Sextius pater, „qui a divo Julio latum cla„vum ſibi oblatum recuſavit, „et ejus filius, de quo B. „Hieronymus anno quo Chri„ſtum natum tradit, haec re„fert: *Sextius Pythagoricus* „*philoſophus naſcitur.* — Sex„tiorum, praeter Senecam in „Epiſtolis et libris de ira „ſaepe, et cap. ult. lib. 7. „naturalium quaeſtionum, me„minit Qu. c. 1. lib. 10." Nicolaus Faber, ad Senec. patr. Controv. l. 2. praef. p. 98. (ed. Pariſ. 1613. Fol.) Vide et F. A. Wolfium ad Sueton. Illuſtr. Gramm. 18. et Fabricii Bibl. Graec. ab Harlete auctam Vol. I. p. 870. ſeqq. Ille Senecae in quaeſt. naturall. locus hic eſt: „Sex„tiorum nova et Romani ro„boris ſecta inter initia ſua, „cum magno impetu coepiſ„ſet, extincta eſt." cf. et Plutarch. *Quomodo ſentias te proficere* p. 77. Loca de Sextio plurima apud Senecam invenies in Indice ed. Pariſ. 1613. Fol. Horum igitur philoſophorum ſectam, Pythagorae aemulam, ſcriptis exprimere conatus eſt is, qui omnis fere doctrinae commentarios adornavit Celſus. cf. 2, 15, 22.

Plancus. cf. not. crit.

cognitione utilis. In Epicureis levis quidem, ſed non injucundus tamen auctor eſt *Catius*. Ex induſtria *Senecam* in omni genere elo- 125
quentiae distuli, propter vulgatam falſo de

auctore, qui hoc nomine fuerit. Recenſetur nunc ſane *Plancus* in Stoïcorum Catalogo, quem adornavit Fabricius in Bibl. Graeca Vol. 3. p. 572. cui loco ſubjicit Heumannus notam, demonſtrantem Cic. Famil. 10, 12. unde Stoïcus agnoſcatur Plancus. Quod ut mihi in hoc homine perſuadeat, multum abeſt; minus tamen adducar, ut eum aliquid de philoſophia litteris mandaſſe credam. In alia omnia abit Geſnerus in Indice Quintilian. eundem hunc Plancum cenſens atque eum, cujus mentio eſt ex Cicerone 6, 3, 44.; (et hoc repetiit Erneſtus in Fabr. B. L.) nam ne certum quidem ejus nomen. In hac memorati hic ſcriptoris ignoratione, is videtur loco conſulturus, qui *P.* aliquem *Fauſtum* oſtenderit Stoïcorum dogmatum ſcriptorem. Ineſt enim hoc maxime nominis in vetuſtiſſima ſcriptura. Cf. Lipſius ad Tacit. Ann. 3, 48. e *M. Folio* exculpens *M. Lollium*. [Non inutile tamen erit obſervare, Rubellium illum Plautum, qui Auguſti ſtirpem attingebat et ſub Nerone periit, Stoïcae ſectae addictum et Muſonii familiarem fuiſſe, ut docet Tacitus Ann. 14, 57. 59. BUTTM.]

cognitione. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cognitioni* cum edd. poſterr. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Rollino. Poteſt placere, ſed obſtat quodammodo §. 128. „multa rerum cognitio."

Epicureis. Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *epicuris* cum edd. ante Bad. *injucundus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *injucundis.* *auctor eſt Catius. Ex.* Flor. *a. e. cautius. Ex.* cum Baſil. Sed Guelf. *Auctorem ex.* cum Voſſ. 3. Sed Goth. (tac. Geſn.) *Catius eſt. Ex.* omiſſo *auctor.* Camp. *a. Cacius eſt ex.* Voſſ. 1. *a. et cujus. Ex.* Jenſ. *auctorem ex* cum Tarv.

125. *eloquentiae distuli.* Ald. Baſil. inſerunt *verſatum,*

cognitione. cf. not. crit.

Catius. „Ille, cujus *ſpectra* „(εἴδωλα Epicuri) ridet Tul- „lius Fam. 15, 16 et 19." Geſnerus.

125. *Senecam — distuli.* „Distuli de Seneca loqui, cum

me opinionem, quia damnare eum, et invifum quoque habere fum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus revocare ad feveriora
126 judicia contendo. Tum autem folus hic fere

Regio jubente, quem bene revincit Badius. Nec ab ejus et Burmanni ratione me abducit Gisbertus Koen in obss. MSS. mecum communicatis, quanquam demonftrans Jo. Sarefberienfem, qui hoc *verfatum* ipfum praefert Policrat. 8, 13. p. 600. Quod enim Koenius negat, recte Fabium potuiffe dilatum a fe in omni genere eloquentiae Senecam dicere, quia reftarent aliae hujus doctrinae partes ab ipfo explicandae hoc et feqq. libris; non attendit vir doctus, folum hic fignificari cenfum fcriptorum, quem adhuc egit Fabius hoc capite, in cujusque fine collocatur Seneca. cf. §. 75. „Xenophon — „inter philofophos reddendus."

quia. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Jenf. et edd. pofterr. ante Bafil. *quae* Voff. 1. Reliqui *qua.* Cf. 2, 15, 6. *eum, et.* Guelf. omittit *et.* *et omnibus.* Goth. (tac. Gefn.) *ex o.* cum Voff. 2. *revocare ad.* Turic. *r. al* (cf. 118.) *ad;* a fec. m. *r. aliquos ad.* *feveriora.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *feveria.* mox ille *fevera,* et fic Camp. Goth. (tac. Gefn.).

126. *Tum autem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *cum* cum Goth. Voff. 2. (err. Burm.) Jenf. Tarv. *hic.* Turic. (a pr. m.) Flor. *huic.*

„de quocunque genere eloquentium, qui oratori fint „imitandi, loquerer: et cum „de poëtis: et cum de oratoribus et cum de philofophis Romanis." Badius. Hoc, quod jam lecturi fumus, de Seneca judicium quantivis eft pretii. Conferendum autem cum eo Gellianum (12, 2.) in quo et ipfo accufatur Senecae protervitas in carpendis veterum fcriptis. Nec negligendum eft, quidquid ibi exprobratur Senecae, in iis quidem, quae funt reliquae, ejus operum partibus non inveniri. cf. Fabr. Bibl. lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 107. 8. Salluftium non ipfum carpit aut irreverentius tractat, fed pravos imitatores notat Epift. 114. Fortaffe tamen nofter et familiares ejusdem fermones refpexit.

in manibus adolefcentium fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, fed potioribus praeferri non finebam, quos ille non deftiterat inceffere, cum diverfi fibi confcius
121 generis, placere fe in dicendo poffe, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque ab eo defluebant, quantum ille ab antiquis defcen-
derat. Foret enim optandum, pares, aut faltem 127
proximos, illi viro fieri. Sed placebat propter

Quem. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt.

conabar. Turic. Flor. Goth. (tac. Gefn.; pofteriorum uterque a pr. m.) Camp. *conabor.* *praeferri.* Turic. *perferre.* Flor. (a pr. manu) *praeferre.* *cum diverfi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *cum* cum Alm.

poffe, quibus. Sic Turic. Camp. (nifi quod hic *poffem*) cum Alm. Bafil. Gryph. (1536.). Inferunt *in* Flor. (cf. 121.) Guelf. cum Goth. Voff. 1. 2. Vall. Jenf. et edd. pofterr. ante Gryph. Reliqui inferunt *iis*, jubente Regio. *illi.* Turic. (a fec. m.) *ille*, quod et ex Alm. affertur. *placerent.* Turic. *placere* cum Alm. *diffideret.* Flor. (fi recte interpretor excerpentem) *diffiderent.* *Amabant autem eum.* Turic. *am. eum.* Guelf. *et am. aut. e.* *ab eo.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Ald. Bad. Bafil. Reliqui *ab illo.*

127. *enim optandum.* Turic. Flor. *e. aliquid o.* cum Alm. Sufpicor fuiffe *alioqui.* Sed pro *foret* Turic. *fore*, Alm. *fere* (cf. 126.). *aut faltem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *ac f.* cum Voff. 2. 3. et edd. ante Bad. acc. Bafil. *proximos, illi viro.* Turic. Flor. *primos i. viros.* Guelf. *illo* pro *illi.* *Sed placebat.* Turic.

126. *defluebant — defcenderat.* Cf. 1, 8. 9. Egregia proprietas elocutionis. Qui cupiat neffe, quid fit fana et elegantia mutando corrumpere, is videat mihi conjecturam Francianam *defciverat* pro *defcenderat.* Et en, ita dantem Campanum! (cf. §. 94.)

127. *enim optandum.* cf. not. crit.

ſola vitia, et ad ea ſe quisque dirigebat effingenda, quae poterat: deinde cum ſe jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat.
128 Cujus et multae alioqui, et magnae virtutes fuerunt: ingenium facile et copioſum, plurimum ſtudii, multa rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab his, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt. Tractavit
129 etiam omnem fere ſtudiorum materiam. Nam et orationes ejus, et poëmata, et epiſtolae, et dialogi feruntur. In philoſophia parum

Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ea.* Turic. Flor. omittunt.

128. *alioqui, et magnae virt.* Turic. (a ſec. manu) *aliae quidem m. v.* Camp. *alie quidem virt.* *multa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Baſil. Reliqui *multarum* (cf. 9, 2, 47. 5, 10, 91.) Jenſ. (tac. Geſn.) huic voci praemittit *et* cum edd. ante Baſil. acc. Gryph. *cognitio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ab his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ab iis.* cf. 8, 6, 63. *omnem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *omnium.* Jo. Saresber. *omnem fere omnium ſtud. mat.* unde Goth. ſcripturam commendat Gisb. Koen. cf. §. 125. Noſtrae ſcripturae favet 1, 4, 5. „*omni* „ſtudiorum genere". *materiam. Nam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nam materiam.* Ille a ſec. m. tollit priore loco *nam,* nec reponit altero, et ſic Alm.

129. *orationes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *orationem.* *dialogi feruntur.* Turic. Flor. *dialoge f.* Ille a ſec. m. *dialogi efferuntur,* et ſic Camp. Jenſ. cum edd. ante Ald.

129. *orationes.* „Sive cauſarum actiones. Egit multas et illuſtres, atque in ipſo „ſenatu: ut omittam quas „principi ſcripſit, in ſenatu „recitandas. Neque dubito „*Edicta* ad populum et *Epiſtolas* graviores, ab illo conſcriptas, aut dictatas; quorum omnium levis memoria „ſupereſt, et tulit, ut ſolet, „aevum." Lipſius in Vita Senecae. *poëmata* „certum „eſt ubertim ſcripſiſſe. Ipſe „in exilio feciſſe oſtendit, et „Tacitus, jam etiam ſeniorem,

diligens, egregius tamen vitiorum insectator fuit. Multae in eo claraeque sententiae, multa etiam morum gratia legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles 130
eum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Nam si aliqua contemsisset, si parum non concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum

Secunda Flor. manus, nostra ipsa. Nostris vocibus Jens. (tac. Gesn.) subjicit *et* cum edd. posterr. ante Ald. pro quo Regius suadebat *etsi*. *Multae — morum gratia.* Turic. Flor. *multo multi amorum g.* Ille a sec. m. *multa multis amorum g.* Hic nostram ipsam. *M. i. e. clarae s. m. e. m. g.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Vicissim e Voss. 1. *multaeque i. e. c. s. m. e. m. g.* Vocem *fuit* ante nostra omittit *Goth.*
legenda. Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *legendo.*
atque eo. Goth. (tac. Gesn.) inserit *in.* *abundant.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *abundat.*

130. *eum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *enim.* Voss. 1. *cum.* *Nam si aliqua.* Turic. Flor. omittunt *si:* vicissim 10, 2, 3. Guelf. *quam si fuit* pro *quam fuit.* Camp. *n. in a.* Flor. (a sec. m.) *n. s. nil aequalium,* et sic Goth. Jens. (err. Gesn.) cum Voss. 2. Vall. et edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. (hic enim *n. nisi a.*) acc. Gryph. *n. simile quam* Guelf.; ex Voss. 1. *n. simile* sine *quam.* *parum non concupisset.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum

„et in aula. Ita enim invidi „calumniantur apud Nero„nem: *Objiciebant etiam, elo„quentiae laudem uni sibi asci„scere, et carmina crebrius „factitare, postquam Neroni „amor eorum venisset.*" Idem. *dialogi.* „Quos Fabius nomi„nat, nec ultra." Idem.

130. *si parum non concupisset.* Hic cum plerique, contra MSS. quidem, omittant *non,* eorum solus Rollinus dignatus est explanationis aliquid aspergere: „Si quaedam" ait ille „orationis lenocinia „minus studiose sectatus es„set." Praeter neglectum hic accusativum ad *concupisset,* qui omitti ita latine quidem non poterat, *parum* nimis leviter accipitur pro *minus,* vel *non.* Gedoynus multa licere sibi ratus, nostrum in-

pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quam puerorum

Voss. 1. Reliqui omittunt *non*, inter quos meorum primus Jens. *consensu*. Guelf. *ratio sensu*. (cf. 5, 15, 19.)

cisum priori continuat: „s'il „eût méprisé certaines beau-„tés, qui à le bien prendre „ne sont pas des beautés" (vide mihi Francogallos istos omnia in veteribus vertendis circumloquentes!); „s'il en „eût médiocrement desiré „*quelques autres*." Extundit sibi sententiae objectum! Standum autem est auctoritate MSS. qui omnes vindicant *non*. Inde ego, timidus tamen, nec mihi satisfaciens, haec interpretando eruo: „Si „non consulto quaesivisset ea, „quae nimis tenuia infraque „dignitatem rerum posita es-„sent." *Parum* igitur accusativi loco habeo et interpretor *id ipsum quod non est satis, quod est exile et minutum.* Fateor interim hoc quod confeci sententiae nimis simile videri illi alteri „rerum „pondera — — non fregis-„set". Verum eadem accusatio providenda est in altero sententiarum pari. Quid enim est *omnia sua amare* nisi hoc *nihil eorum, quae succurrant scribenti, contemnere?* Nisi illud fortasse discrimen agnoscas, ut *contemnere aliqua* sit, transire omnino aliqua nec in scripto ponere; *non omnia sua amare*, quaecunque inveneris, iis non ad taedium usque indulgere omnibus, aut multifariam variando et figurando lectoribus ea obtrudere. Et sane horum quoque vitiorum bona est copia apud Senecam. Vellem tamen in cultissimo hoc de Seneca loco nihil parum effectum aut pondere suo vacuum a nobis inveniri. Quare nec sufficio mihi in iis, quae protuli. Fortasse reconditius aliquid latet in nostris ipsis, quae potuerunt et corrupta esse, antequam ad nos perferrentur. Nihil minus fero, quam, quod Gedoynus: *si non omnia sua amasset* vertit: „s'il n'eût „pas été amoureux de toutes „ses productions". Neque enim *sua* ista ad justa opera refero, sed ad subnatas inter scribendum quascunque sententias. Ad *fracta* illa *minutissimis sententiis rerum pondera* Colomesius verba Gelliana ponit, non aliena sane, sed quorum mentionem supra jam injecisset Pseudo-Turnebus ad 126. (cf. 3, 1, 14. et quae Burmannus eidem exprobrat ad 4, 1, 61.); quod

amore comprobaretur. Verum ſic quoque 131
jam robuſtis, et ſeveriore genere ſatis firmatis
legendus, vel ideo, quod exercere poteſt
922 utrinque judicium. Multa enim, ut dixi,
probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt:
eligere modo curae ſit, quod utinam ipſe
feciſſet. Digna enim fuit illa natura, quae
meliora vellet, quae, quod voluit, effecit.

II. Ex his ceteriſque lectione dignis auctoribus et verborum ſumenda copia eſt et varietas figurarum, et componendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari poteſt, quin artis pars magna contineatur *imitatione*. Nam ut invenire primum fuit, eſtque praecipuum:

131. *legendus.* Guelf. *legendum.* *judicium* Turic. Flor. Camp. *judicem,* cum Vall. a ſec. m. *quae, quod.* Turic. Flor. Guelf. omittunt *quae* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. Habent Goth. et Vall. E Voſſ. 3. refertur et *quod meliora.* *effecit.* Turic. Camp. *efficit* cum Alm. Jenſ. Tarv.

1. *copia eſt et.* Turic. Flor. Camp. omittunt *eſt* cum Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Malim paene pro *et verb.* ſcribi *eſt v.*, hic autem omitti verbum. Inſcribitur caput *de imitatione* in Guelf. Goth. cum edd. omnibus ante Geſn. exc. Obr. Nihil inſcriptionis in Turic. Flor. Camp.
invenire. Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Bern.
eſtque praecipuum. Guelf. *eſt quae praecipue* cum Voſſ.

Almeloveno quoque, doctiori quidem illi, accidit in voce illa Caligulae *calcem ſine arena* appellantis Senecae orationem (Suet. Cal. c. 53.), itidem a Turnebo memorata. [Vid. Addenda.]

131. *utrinque judicium.* „Tam laudantium quam vituperantium". Badius. Sic *utrumvis* et facere et non facere apud Cic. pro Roſc. Amer. 50.

ſic ea, quae bene inventa ſunt, utile ſequi.
2 Atque omnis vitae ratio ſic conſtat, ut, quae probamus in aliis, facere ipſi velimus. Sic litterarum ductus, ut ſcribendi fiat uſus, pueri ſequuntur: ſic muſici vocem docentium, pictores opera priorum, ruſtici probatam experimento culturam in exemplum intuentur. Omnis denique diſciplinae initia ad propoſitum ſibi praeſcriptum formari videmus.
3 Et hercule neceſſe eſt, aut ſimiles aut diſſimiles bonis ſimus. Similem raro natura praeſtat, frequenter imitatio. Sed hoc ipſum, quod tanto faciliorem nobis rationem omnium facit, quam fuit iis, qui nihil, quod ſequerentur, habuerunt, niſi caute et cum judicio
4 apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur imitatio per ſe ipſa non ſufficit, vel quia pigri 923

1. 3. Bern., niſi quod hi tres *praecipua.* *utile.* Camp. *utiliter.*

2. *ut, quae.* Flor. *utique.* *ipſi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ipſe.* *ductus, ut.* Flor. *doctus*, a ſec. m. *u* pro *o*, ſed non additum *ut.* *vocem docentium.* Turic. Flor. *ducentium*, omiſſo *voc.*, hic a ſec. m. *o* tantum pro *u*. *intuentur.* Jenſ. *tuentur* cum edd. ante Baſil. *initia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

3. *hercule.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *hercle.* cf. 10, 1, 86. *frequenter imitatio.* Flor. *frequentem imitatis*, a ſec. manu *o* pro *s.* *rationem omnium.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. [illegible] Alm. Reliqui inſerunt *rerum.* *iis.* Flor. (a pr. m.) [illegible] An erat *q. his fuit qui?* cf. 10, 1, 130. [illegible]. Camp. *apprehendatur.* [illegible] Tur. (a pr. m.) *ſuffecit.*

[illegible] „Vide [illegible] Almelo-

4. *Ante omnia.* cf. 5, 13, 6. *vel.* „etiam propterea.“

est ingenii, contentum esse iis, quae sint ab aliis inventa. Quid enim futurum erat temporibus illis, quae sine exemplo fuerunt, si homines nihil nisi quod jam cognovissent, faciendum sibi aut cogitandum putassent? Nempe nihil fuisset inventum. Cur igitur 5
nefas est reperiri aliquid a nobis, quod ante non fuerit? An illi rudes sola mentis natura ducti sunt in hoc, ut tam multa generarent, nos ad quaerendum non eo ipso concitemur, quod certe scimus invenisse eos, qui quaesierunt? Et cum illi, qui nullum cujusquam 6
rei habuerunt magistrum, plurima in posteros tradiderint, nobis usus aliarum rerum ad

quae sint. Sic Turic. Flor. Reliqui *q. sunt.* *quae sine.* Turic. *qui s.*, a sec. m. *quis s.* Camp. *cum s.*

jam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *imago.* Guelf. Camp. omittunt. Ex Alm. affertur *in mago.* Inde Burm. eruit *jam majores*, frustra ille. *cognovissent.* Turic. Goth. (tac. Gesn.) *cognovisset.* Camp. *agnovisset.*

5. *nefas.* Turic. Flor. *inventus* cum Alm. Ille a sec. m. *inventum*, hic nostrum. Pro *est* Turic. (a pr. m.) *es.*

reperiri. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperire.* *An.* Turic. *tam* cum Alm. (non Flor. cf. 10, 1, 127.); a sec. manu *tamen*, et sic Camp.

6. *cujusquam.* Guelf. Camp. *cujusque* cum Goth. Nisi me retineret vetustissimorum librorum religio, mallem prope hoc, potestate ea, de qua egi ad 4, 1, 46. In omnibus enim artibus (ea est *quaeque res*) magistro caruerunt primi illi.

habuerunt. Jens. Tarv. Ald. *habuerint.* *tradiderint.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *tradiderunt* cum Jens. Tarv. Ald.

usus. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm.

aliarum. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliorum.* Loc. *illarum* cum posterr. edd. ante Bad. acc. Basil. Gryph. item

5. *Cur igitur nefas.* „Ut „hic, *nefas*, sic *fas* §. 9. ad „*fatum* quoddam sive aeter„nam legem refertur, qua

eruendas alias non proderit, ſed nihil habebimus, niſi beneficii alieni? quemadmodum quidam pictores in id ſolum ſtudent, ut deſcribere tabulas menſuris ac lineis ſciant.
7 Turpe etiam illud eſt, contentum eſſe id conſequi, quod imiteris. Nam rurſus quid erat futurum, ſi nemo plus effeciſſet eo, quem

Gibſ. Obr. Capper. Mox pro *eruendas* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. *erudiendas* cum Bern. et edd. ante Ald. Noſtrum, quod conjicere videtur, aut videri vult, Regius, Goth. Vall. item Alm. Fateor tamen diſplicere mihi *rei* et *rerum* continuationem, in quotidiano illo maxime *rei* vocabulo, quod ipſum languorem ingenerat orationi. Etiam, quo nomine Badius *aliarum* tuetur prae *illarum*, uſus notiſſimae locutionis *aliarum alias* hic quidem non bene procedit, ubi nonniſi bipertita diviſio intelligitur, ut novae res ex prioribus illis eruantur, non *aliae ex aliis.* Quod ſi peteretur, poſitus talis decebat: *rerum aliarum ad alias eruendas uſus.*

quidam. Turic. *poeta et*, a ſec. manu *poetae et*, et ſic Camp. *deſcribere — menſuris.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deſcriberent — menſuras.* Guelf. *d. tabula ac m.*

7. *etiam.* Goth. (tac. Geſn.) *enim.* *conſequi, quod imiteris.* Turic. *conſequi dimitaris*, a ſec. manu *conſequi de metris.* Voſſ. 2. *c. quod mireris.* *Nam rurſus.* Turic. *rurſus nam.* *erat.* Goth. *eſſet.* *nemo.* Goth. *nihil.* *effeciſſet.* Guelf. *efficiet.* Camp. *efficiſſet.*

eo, quem. Jenſ. Tarv. *eo quae.* Locat. *eo quod* cum edd. poſterr. ante Bad. qui verboſius, etſi non ſine acumine, de „perfectiones rerum poſſibiles „(φιλοσοφητέον γὰρ) determi„nantur: h. e. qua ſui quidam „fines rebus earumque virtu„tibus aſſignantur, ultra quos „aſcendere per conditionem „ſuam illis non liceat. Sic „11, 3, 181. *Neque tamen* „*illud eſt nefas.* Simile mox „10, 2, 26. *Totum exprimere* „*paene homini inconceſſum.* „Et quoties *licet* ita ponitur." Geſnerus.

6. *pictores — ac lineis ſciant.* Fateor parum hoc capi a me, niſi forte intelligantur ii pictores, qui, ut aliena opera in ſuas tabulas diligenter transferant, ſingulas eorum partes antea menſuris et lineis dimetiuntur.

7. *Nam rurſus.* Adverbium

ſequebatur? Nihil in poëtis ſupra *Livium*
Andronicum; nihil in hiſtoriis ſupra *Pontifi-*
cum annales haberemus: ratibus adhuc navi-
garetur: non eſſet pictura, niſi quae lineas
924 modo extremas umbrae, quam corpora in ſole
feciſſent, circumſcriberet. Ac ſi omnia per- 8
cenſeas, nulla ſit ars, qualis inventa eſt, nec
intra initium ſtetit: niſi forte noſtra potiſſi-
mum tempora damnamus hujus infelicitatis,
ut nunc demum creſcat nihil. Nihil autem
creſcit ſola imitatione. Quodſi prioribus 9

ſcripturae utriusque diſcrimine agit. *hiſtoriis.* Flor. (a pr. manu) *poſteris.* Camp. *poſterius.* *navigaretur.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *navigaremus.*

circumſcriberet. Flor. *circumſcriberent*, et ſic Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Jenſ. Tarv. et modo *feciſſet.* Correxit Regius.

8. *ſit.* Turic. (a ſec. m.) *fit.* *damnamus.* Guelf. *mandamus.* *creſcat nihil. Nihil.* Turic. alterum *nihil* omittit, quapropter transpoſui voces, quae in reliquis quidem libris ita continuantur: *nihil creſcat. Nihil.* Stoer. Chouet. *creſcet.* *autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Baſil. Gryph. (1536). Reliqui *enim.*

9. *ſi* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt.

reſpicit ad 4. „Quid enim „futurum erat“.

Livium Andronicum — Pontificum annales. Recte ablegant VV. DD. ad Cic. de Or. 2, 12. item Brut. c. 18. De Livio cf. et Bentleji ad Horat. Epiſt. 2, 1, 71. Malim prope *poëſi* prae *poëtis* in loco noſtro. cf. 10, 1, 29.

pictura — circumſcriberet. „Hanc picturae originem aſ„ſignant omnes: cui debea„tur, non convenit. vid. Plin. „35, 3. ſ. 5. Athenag. Leg. pro „Chriſti. p. 59. Dechair. etc.“ Geſnerus.

8. *damnamus — infelicitatis.* cf. 2, 5, 24.

adjicere fas non est, quomodo sperare possumus illum oratorem perfectum? cum in his, quos maximos adhuc novimus, nemo sit inventus, in quo nihil aut desideretur, aut reprehendatur. Sed etiam qui summa non appetunt, contendere potius, quam sequi debent. Nam qui agit, ut prior sit, forsitan etiam, si non transierit, aequabit. Eum vero nemo potest aequare, cujus vestigiis sibi utique insistendum putat. Necesse est enim, semper sit posterior, qui sequitur. Adde quod plerumque facilius est plus facere, quam idem. Tantam enim difficultatem habet similitudo, ut ne ipsa quidem natura in hoc ita evaluerit,

adjicere. Flor. *addicere,* ut et mox 20. Voss. 3. (a pr. m.) *addere.* Sed Voss. 1. *prioribus* omittit. *possumus illum.* Jens. *possimus ullum* cum edd. posterr. ante Basil. Mox *p. ullum* ante Obr. acc. Roll. Sed nostram vindicant mei quoque MSS. et Camp. *cum.* Turic. Flor. *quam.* Ille a sec. m. *quamquam,* hic *quum.* *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *iis.* *quos.* Turic. (a pr. m.) *quo.* *inventus.* Flor. (a pr. m.) *infessius.* *summa.* Flor. Camp. *summam* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 8 Pro. 1. *appetunt.* Turic. Flor. *adpetent.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. *appetent.*

10. *agit.* Guelf. omittit. *qui sequitur.* Turic. *equitur,* a sec. m. *equatus.* *evaluerit.* Turic. *evalueris.* Jens. *valuerit* cum edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 9, 3, 13. et debebat in eodem capite §. 1. reponi *evaluit* pro *valuit.*

9. *illum oratorem perfectum.* Gesnerus recte ablegat ad totius operis Prooem. §. 9. hic §. 28. item Ciceronis imprimis oratorem, initio: adde et nostr. 8, Pro. 13. 12, 1, 21.

10. *res simplicissimae* i. e. minime variae, in quibus nihil magnopere expectetur discriminis, qualis fuerit gramen, folium. Recte Gesnerus hic admonet *indiscernibilium* illorum. cf. 7. Praef. 4.

ut non res simplicissimae, quaeque pares maxime videantur, utique discrimine aliquo discernantur. Adde quod quidquid alteri 11
simile est, necesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore, et imago facie, et actus histrionum veris affectibus. Quod in orationibus quoque evenit. Namque eis, quae in exemplum assumimus, subest natura, et vera vis: contra omnis imitatio ficta est, et

res simplicissimae — discrimine. Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *quae*) cum Alm. Bodl. Andr. Basil. sed postremus omittit *utique.* Obr. item, sed pro *simpl.* dat *simillimae,* et sic narratur locum dare Bern. Sed e Voss. 1. *r. quae dissimillimae videbantur* refertur. Reliqui *r. quae simillimae v. d.* nisi quod Jens. et rell. ante Ald. acc. Bad. Gryph. (1544.) inserunt *utique,* Goth. autem et Voss. 2. *videntur,* indicativum habent. *discernantur.* Turic. *disnantur,* a sec. m. *dissocientur,* et sic Obr. At Flor. *desinantur,* a sec. m. nostrum. Hoc quidem non ferendum duco, ob ingratam etymi iterationem *discrimine discernantur.* Latere suspicor *distineantur.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 59, 5.

11. *est minus sit eo.* Turic. *e. m. eo,* a sec. m. *esse m. eo.* Bern. *est esse m. sit eo.* Camp. *e. esse m. eo,* et sic Obr. *necesse est* omittit Guelf. *et imago — et actus.* Turic. Flor. omittunt copulam secundam cum Alm., utramque Camp. et sic Obr. *orationibus.* Voss. 1. 3. *oratione,* soli. Placet. *oratoribus* Gryph. *evenit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *venit.* *eis.* Sic Flor. Camp. *his* Guelf. Reliqui *iis.* cf. 8, 6, 65. 6, 1, 9. *assumimus.* Flor. *absumimus.* Guelf. *sumimus* cum Voss. 1.

natura, et vera. Turic. *naturam et* $\overset{a}{u}$, a sec. manu *naturae varia.* Obr. *naturae vera.* *contra.* Turic. (a sec. m.) *contraria.* *ficta.* Turic. Flor. *facta* cum

discernantur. cf. not. crit.

11. *actus histrionum veris affectibus.* cf. *falsos affectus* 6, 2, 35. *minus* accipe de tota rei cujusque vi, non de sola magnitudine, ne forte haereas in *umbra;* quare et Gedoynus vertit „ainsi „l'ombre est plus *foible* que „le corps."

subest natura, et vera vis. cf. 1, 3, 5.

12 ad alienum propositum accommodatur. Quo
fit, ut minus sanguinis ac virium declamatio-
nes habeant, quam orationes: quia in illis
vera, in his assimulata materia est. Adde
quod ea, quae in oratore maxima sunt, imita-
bilia non sunt, *ingenium*, *inventio*, *vis*, *faci-*
13 *litas*, et quidquid arte non traditur. Ideo

Alm. Stoer. Chouet. Leid. cf. 2, 13, 9. Neque enim vel hic plane est de nihilo. Praefero tamen receptam, propter sequentia maxime. *accommodatur.* Guelf. *commodatur* cum Leid. et marg. Choueti.

12. *Quo fit.* Turic. Flor. Camp. *quod facit* cum Alm. *quod fit* Jens. Tarv. *declamationes.* Turic. Camp. *declamatores.* *habeant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *habent.* *orationes.* Turic. (a sec. m.) Camp. *oratores.* Inest aliquid scabri cum in oratione tum in argumentatione horum. Malim e vetustissimis libris sic rescribere: *et ad alienum propositum accommodat quod facit: ut minus sanguinis et virium habent declamationes quam orationes.* *quia.* Sic Flor. sed a pr. m. et hic et Turic. *quam* cum Alm.; a sec. m. Turic. *quamquam.* Reliqui *quod.* *assimulata.* Turic. Flor. Camp. *dissimulata.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *assimilata* cum Bern. Ald. cf. 9, 2, 27. Dicas *dis* natum e praecedente *his*, ut et hic malis reponere *simulata;* sed videtur frequentatum nostro hoc compositum. *quod ea.* Camp. *qui ea.* Goth. (a sec. m.) omittit *quod.* *oratore.* Jens. *oratione* cum edd. posterr. ante Ald. *inventio, vis.* Turic. Flor. Camp. *inventionis* cum Bodl. Colbert. Voss. 2. Goth. (err. Gesn.) Loc. Ven. Rusc. Bad. Andr. *inventiones* Jens. Tarv. Ald. cum Voss. 1. 3. Nostrum, nisi dormitavi, Guelf. In edd. prima Basil. et est fortasse a conjectura Philandri.

13. *Ideo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *Ideoque.*

11. 12. *accommodatur — quam orationes.* cf. nott. critt.

12. *vis.* cf. 8, 3, 88. 9, 2, 104. hic §. 25. *Adde quod* attende ter positum, brevissimo intervallo (cf. 10, 1, 25.); sed hoc fortasse consulto.

plerique, cum verba ex orationibus excerpserunt, aut aliquos compositionis certos pedes, mire a se, quae legerunt, effingi arbitrantur: cum et verba intercidant invalescantque temporibus, ut quorum certissima sit regula in consuetudine, eaque non sua natura sint bona aut mala: nam per se soni tantum sunt: sed prout opportune proprieque aut secus collocata sunt: et compositio cum rebus accommodata sit, tum ipsa varietate gratissima. Qua- 14

verba ex. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *quaedam.* *se, quae legerunt.* Turic. *sequa elegerunt*, a sec. m. *sequi eleg.* Goth. (tac. Gesn.) *se que elegerunt.* Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *s. quae elegerunt* cum edd. ante Leid. acc. Roll. Sed Guelf. nostrum.

effingi. Turic. *effendi*, a sec. mann *offendi.* Flor. (a pr. m.) *effenci.* Voss. 3. *affingi.* cf. 10, 3, 4.

arbitrantur. Turic. Flor. *arbitrabantur.* *cum et.* Turic. Flor. Guelf. *et cum* cum Alm. Jens. Tarv. Sed omittit *et* Camp. cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Basil.

intercidant. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *intercident.* Correxit Regius. *invalescantque.* Turic. Camp. *invalescant* cum Jens. Tarv. *et invalescant* Loe. cum Ven. Rusc. jubente Regio. *eaque.* Guelf. *ea quae.* Goth. (tac. Gesn.) *ea* sine enclitica. *non sua.* Guelf. inserit *sunt.*

proprieque. Turic. *proprie.* *accommodata sit, tum.* Camp. omittit *sit* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Ald. *sunt* post *collocata* omittere narratur Voss. 1. qui et *tamen ipsa* pro *tum i.*

13. *intercidant invalescantque.* Unicuique succurrant versus nobilissimi Horatiani *Multa renascentur quae jam cecidere cadentque* cet. Ad Pis. 70. seqq. cf. Qu. 8, 6, 32. Hic autem contra omnes quidem libros reponere libet *tempore* pro *temporibus*, qui pluralis numerus deberi videtur librariorum socordiae, *quorum* jungenti huic vocabulo, non, ut par erat, *verbis.* Potuit etiam adhaerescere *bus* ex eo quod sequitur *ut*, cum antiqua ratione scriptum esset *tempori.* cf. 3, 8, 17. Eadem opera recte rescribas

propter exactissimo judicio circa hanc partem studiorum examinanda sunt omnia. Primum, quos imitemur. nam sunt plurimi, qui similitudinem pessimi cujusque et corruptissimi concupierunt. Tum in ipsis, quos elegerimus, quid sit, ad quod nos efficiendum comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa, et a doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa. atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt. Nec vero saltem iis, quibus ad evitanda vitia judicii satis fuit, sufficiat imaginem virtutis effingere, et solam, ut sic 926

14. *studiorum examinanda.* Turic. Flor. inserunt *alia* cum Alm. sed Obr. *illa.* *quos imitemur.* Turic. Flor. *q.* al (cf. 10, 1, 125.) *imitendum:* ex Alm. modo *q. imitendum.* Ille a sec. m. *q. ad imitandum*, hic nostrum.

concupierunt. Sic Flor. cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Camp. Sed Turic. *non cupierunt.* Reliqui *concupierint.* cf. 4, 3, 16. *Tum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Deinde.* *sit, ad quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voss. 2. Vall. Colbert. Voss. 1. 3. Jens. Tarv. *nos efficiendum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Jens. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *efficiendum nobis* Goth. Vall. Voss. 2. Colb. probante Badio, sed *comparare* sic dici non docente. Reliqui *efficiendum nos.*

15. *in magnis.* Guelf. omittit *in.* Contra Camp. *quoque.* *imitantes.* Flor. (a pr. m.) *imitandos.* *pejus.* Turic. *pius*, a sec. m. *prius*. Flor. (a pr. m.) *ejus.* *dicunt.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *dicant* cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *evitanda.* Camp. *evitandum.*

judicii satis. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *judicatis.* Ille a sec. m. *judicatur.* *sic.* Turic. Flor. Guelf.

quaeque pro *eaque;* quod aliquantum turbat orationem.

15. *Nam in magnis — vitiosa.* cf. 10, 1, 24. *mutuo reprehensorum* exemplum 8, 3, 31.

Nec — saltem. De *saltem* cf. 8, 4, 25.

dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e ſummis corporibus dicit effluere. Hoc autem his accidit, qui non introſpectis 16
penitus virtutibus, ad primum ſe velut aſpectum orationis aptarunt: et cum iis feliciſſime ceſſit imitatio, verbis atque numeris ſunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non aſſequuntur, ſed plerumque declinant in pejus, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro *grandibus tumidi*, *preſſis exiles*, *fortibus temerarii*, *laetis corrupti*, *compoſitis exultantes*,

Camp. omittunt cum Voſſ. 1. 3. *dixerim.* Turic. (hic per compendium $\overline{ri}$) Flor. *dux xrim*, a pr. manu uterque. *cutem.* Guelf. *artem.* *Epicuri.* Guelf. Excerpta Santeniana *epicarmi.* *quas e ſummis.* Flor. (a pr. m.) *quae ſe ſ.* Guelf. *quae ſummis.* Goth. (tac. Geſn.) *quas ſummis* cum Voſſ. 1. 2. 3. ut fertur. *q. ex ſummis* Camp.

16. *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Baſil. Reliqui *iis.* cf. §. 11. *iis.* Guelf. Camp. Baſil. *his.* *imitatio, verbis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Jenſ. Tarv. Capper. Reliqui inſerunt *qui*, jubente Regio, quem, etſi obſequens ei, recte improbat Badius.

virtutibus. Guelf. *virtutis.* Camp. omittit.

cutem. cf. 5, 12, 18. quanquam uſu hinc diverſo.

illas Epicuri figuras. „A quibus ſunt *ſpectra* illa *Catiana*, „de quibus ad 10, 1, 124. „Diſertiſſime, ut ſolet, Lucretius 4, 48. cujus verba cum „reſpexerit aperte noſter, hic „aſcribenda ſunt. *Dico igitur* „*rerum effigias tenuesque figuras Mittier ab rebus ſummo* „*de corpore earum; Quae* „*quaſi membrana eſt vel cortex* „*nominitanda, Quod ſpeciem* „*ac formam ſimilem gerit ejus* „*imago, Quojuscunque cluet* „*de corpore fuſa vagari.*" Geſnerus. Ablegant praeterea ad Gell. N. Att. 5, 16. ubi e noſtro *effluere* pro *affluere* legendum monet Burmannus.

16. *exultantes.* cf. 8, 3, 56. Geſnerus confert 9, 4, 66.

17 *simplicibus negligentes*. Ideoque qui horride atque incomposite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt: qui carent cultu atque sententiis, Atticis scilicet: qui praecisis conclusionibus obscuri, Sallustium atque Thucydidem superant: tristes ac jejuni Pollionem aemulantur: otiosi

17. *quamlibet.* Sic Flor. cum Goth. Vall. (sed hic a sec. m.) Gesn. Bip. *quam licet* Camp. *qui licet* Turic., a sec. m. *quid licet.* Reliqui *quidlibet.* *illud frigidum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui omittit *illud.* Reliqui *f. i.* *extulerunt.* Jens. (non Goth. err. Gesn.) *extulerint* cum edd. ante Ald. acc. Bad. *carent.* Turic. *parent.* *Atticis.* Turic. (a sec. m.) Camp. *atticos* cum Voss. 2. (nil tale in Goth. cf. 10, 1, 109. item hic 24.) Obr. *attici* Guelf. cum Voss. 1. 3. Bern. *scilicet.* Camp. omittit cum Goth. Bad. *ac jejuni.* Turic. *acie juli,* a sec. m. *ac ejuli.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *et j.* cum edd. ante Ald. acc. Bad. et mox Basil. *ac supini.*

17. *quamlibet illud frigidum.* Affectu nata transpositio adverbii, pro: *illud quamlibet frigidum.* [Mihi ante vocem *quamlibet* mente concipiendum videtur *aliquid,* ad quod referatur *illud.* Buttm.]

Atticis scilicet. Facile dativo huic applices ex prioribus vocabulum *pares,* sc. *se credunt.* Sed caret concinnitate haec oratio, cum unicuique praeterea corruptorum generi certum reddatur verbum: *superant, aemulantur, jurant.* Quare suspicor legendum: *Attici sunt scilicet.* Quibus carere dicuntur *sententiis*, sunt eae, quas tractavit noster l. 8. c. 5. Mox relativum *qui* libenter compendifaciam, ad quod subaudiendum erat *sunt,* minime necessario loquendi amfractu, cum *tristes ac jejuni, otiosi et supini* sine his impedimentis procedant. *Conclusiones* autem cave ad numeros referas: sunt subtiles illae *conclusiones*, de quibus agit v. c. Cornificius memoratus nostro 9, 3, 98.

et ſupini, ſi quid modo longius circumduxerunt, jurant ita Ciceronem locuturum fuiſſe. Noveram quosdam, qui ſe pulchre 18
expreſſiſſe genus illud coeleſtis hujus in dicendo viri ſibi viderentur, ſi in clauſula poſuiſſent, *Eſſe videatur.* Ergo primum eſt, ut, quod imitaturus eſt quisque, intelligat, et quare bonum ſit, ſciat. Tum in ſuſcipiendo onere conſulat ſuas vires. Nam quaedam 19
927 ſunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non ſufficiat, aut diverſitas repugnet.

circumduxerunt. Camp. *circumduxerint.* *locuturum.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *locutum* cum Goth.

18. *dicendo.* Turic. (a pr. m.) *dicendi.* *viri.* Turic. omittit. *ſi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *poſuiſſent.* Guelf. *potuiſſent* cum Bern. cf. 8, 6, 30. *videatur.* Guelf. *viderentur.*

ut. Guelf. omittit. *vires.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *res.*

19. *imitabilia.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. *Mirabilia* Voſſ. 1. Reliqui *inimitabilia.*

infirmitas. Camp. *firmitas.* *ſufficiat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſufficit.* *aut.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *an.* *repugnet.* Turic. (a ſec. m.)

ſupini. „Qualis Maecenas „fuiſſe dicitur, qui *ſupinus* „Juvenali Sat. 1, 66. et ita „carpit compoſitionem vitio„ſam Maecenatis noſter lib. „9, 4." (hoc quidem *ſupinitati* non tribuam) „vid. Meibom. Maecen. cap. 23. ita et „Martialis 6, 42. *Non attendis, et aure me ſupina Jam „dudum, quaſi negligenter „audis.*" Burmannus.

18. *in clauſula — Eſſe videatur.* cf. 9, 4, 73.

19. *imitabilia.* Jam quidem de iis non agit, quae imitatione exprimi nequeant, nec prius illud, quod dederat praeceptum, tractat, ut, quae quisque imitanda ſumeret, quare bona eſſent, ſciret; ſed ea quoque, quae et digna ſint imitatione eamque admittant in genere, non cuivis promiſcue ſperanda eſſe monet. Perſequitur enim alteram ſuam legem „conſulat vires." Quare ſine negatione ſcriben-

Ne, cui tenue ingenium erit, sola velit fortia et abrupta: cui forte quidem, sed indomitum, amore subtilitatis et vim suam perdat, et elegantiam, quam cupit, non assequatur. Nihil est enim tam indecens, quam cum mollia dure fiunt. Atque ego illi praeceptori, quem instituebam in libro secundo, credidi non ea

Camp. *repugnat.* *Ne, cui.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Vall. Bad. Reliqui *Nec cui.* *velit.* Guelf. *velut.* *cui forte.* Turic. Flor. Guelf. *qui f.* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. A sec. manu Turic. *qui fortem*, et sic Camp. Mox *amorem* Turic. (a sec. m.) Camp. cum Voss. 1. 3. *subtilitatis.* Flor. (a sec. m.) *sublimitatis* cum Goth. Vall. Bad. Basil. Gryph. et aliquot apud Burm. *perdat.* Turic. Camp. *perdet.* *assequatur.* Guelf. *sequatur.* Turic. Flor. Camp. *persequatur* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bodl. Alm. Colb. Ioann. et edd. ante Basil. *dure fiunt.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Voss. 2. (quanquam hic *durae*) Vall. (err. Badio) Bad. Stoer. Chouet. Leid. *durescunt* Turic. (a sec. m.) Camp. cum Bodl. et edd. ante Bad. acc. Obr. Reliqui *dura f.*

20. *Atque.* Camp. *At quae.* *illi.* Turic. *illa.* *instituebam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Obr. Reliqui *institueram.* *in.* Voss. 1. 3. omittunt. *credidi.*

dum erat nomen *imitabilia;* quanquam non est quod dubitemus de voce *inimitabilis,* circa quam haeret et paululum aestuat optimus Gesnerus in Thesauro, sui Qu. immemor, cujus locum designat alios secutus 2, 17, 2. qui debebat esse 2, 16, 16. Virgilius metro solo coactus variavit *non imitabile fulmen* Aen. 6, 590.

Ne, cui. Pendet hoc ab illo „consulat suas vires"; et jam percensentur singula, quae illo praecepto continentur.

cum mollia dure fiunt. Is qui natura acer et vehemens (*ingenium indomitum*), si supra modum velit elegans esse, eo maxime displicebit, quod dure et rigide faciet mollia ea, quae captabit.

20. *praeceptori — in libro secundo.* Vide ejus libri cap. 8. Nexum harum ego sententiarum talem comminiscor. „Possum videri con-

ſola docenda eſſe, ad quae quemque diſcipulorum natura compoſitum videret. Et adjuvare debet, quae in quoque eorum invenit bona, et, quantum fieri poteſt, adjicere, quae deſunt, et emendare quaedam et mutare. Rector enim eſt alienorum ingeniorum atque formator. difficilius eſt naturam ſuam fingere.

Sic Flor. (a prima quidem manu *credi*) Guelf. cum Alm. Ioann. Voſſ. 1. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Bad. *credi* Turic., a ſec. manu c mutatur, incertum in O an T. Reliqui *tradidi*, quorum Goth. Vall. Camp. probante Regio. cf. 3, 3, 4. *quae quemque*. Turic. *quem quem*, a ſec. manu *quemquam*, et ſic Camp. cum Voſſ. 3. *quem* ſolum Guelf. *videret — debet*. Turic. *ut deret ea dutare debent*, a ſec. m. *ut de re ea dubitare debeat*. Flor. (a pr. m.) *videret ea diuare debent*. Reliqui *v. Nam is et adjuvare* (niſi quod Flor. *N. et is*, Camp. *n. ipſe et*, Guelf. *adiuare*) *d.* Noſtram cum in ipſis vetuſtis ſcripturis latere videremus, omiſimus *nam is*. Breviter ſubjiciuntur haec omnia *et adj. — fingere*; habentque ſpeciem parentheſeon. Pluralis *debent* natus, poſtquam *et adjuvare* abierat in *ea dutare* vel *diuare*.
invenit. Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *invenerit*. Ex Voſſ. 1. affertur *viderit et invenerit*. Ex Voſſ. 3. *viderit bona et invenit*. *Rector — formator*. Turic. (a ſec. m.) *rectorem — formatorem*, et ſic Camp. *alienorum*. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliorum* cum edd. poſterr. ante Baſil. *difficilius*. Camp. *Difficile*.

„traria iis, quae ſupra ſuaſerim, nunc docere. Si enim, id quod libro ſecundo praecepi, magiſter non debet indulgere diſcipulorum cujusque ingenio, ſed fingere illud iisque, quibus natura careat, inſtruere: quidni ipſi quoque imitando virtutes, ad quas minus nati ſumus, acquiramus? Sed cum difficilius eſt ſuam naturam immutare, quam alienorum ingeniorum fieri rectorem; tum ne ille quidem, qualem volebam, doctor quidquam contra naturam conabitur.“ Apparet nihil minus ferendum, quam Gallaei (cf. 10, 1, 96.)

21 Sed ne ille quidem doctor, quanquam omnia, quae recta ſunt, velit eſſe in ſuis auditoribus quam pleniſſima, in eo tamen, cui naturam obſtare viderit, laborabit. Id quoque vitandum, in quo magna pars errat, ne in oratione poëtas nobis et hiſtoricos, in illis operibus oratores aut declamatores imitandos putemus.
22 Sua cuique propoſita lex, ſuus cuique decor eſt. Nam comoedia non cothurnis aſſurgit, nec contra tragoedia ſocculo ingreditur.

21. *tamen, cui.* Turic. inſerit *hi.* Volebat profecto *ſi.* *errat.* Camp. *erat* cum Voſſ. 3. *illis.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 2. Goth. et edd. poſt Jenſ. ante Gryph. exc. Bad. qui in margine noſtrum. *ullis* Turic. a ſec. manu, et ſic Bodl. *nullis* Camp. Reliqui *illorum,* operoſa quadam ἀκριβείᾳ, commendante Badio.

22. *Sua cuique propoſita.* Turic. (a pr. m.) *tua cujusque propoſito.* Bern. *ſ. c. propoſitio* cum Voſſ. 3. qui et addit *eſt.* *ſuus cuique.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ſuis c.* *Nam.* Sic Turic. Camp. cum Andr. quae tamen addit *neque.* Reliqui *Nec.* *comoedia.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *comoediae.* Quid lateat, non exputo. *non.* Hoc dedimus e conjectura pro librorum omnium *in.* *cothurnis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *cothurnos.* *nec.* Turic. (a ſec. m.) Camp. omittunt. *ſocculo.* Sic Turic. (quanquam *tragoedias occulo*) cum Obr., a ſec. manu *ſacculo.* Camp. *ſacco.* Reliqui *ſocco.* Apparet hoc maxime loco, ſicut et §. 20. et 10, 1, 107. 10, 3, 9. Argentoratenſem Obrechti codicem habere aliquid Turicenſis et Florentinae auctoritatis. cf. praef. noſtr. p. 52. 61.

illam tollendi audaciam, qui verba „difficilius — fingere" proſcribenda cenſet. Nec tamen recte junguntur haec praecedentibus per vocem *Atque*, et ſuſpicor reponendum *atqui.*

22. *decor.* cf. 10, 1, 71. item hic §. 27.

Nam comoedia. „Ex Horatii arte poëtica ſumtus „eſt hic ſenſus ſcribentis" (v. 89 — 92.) „Verſibus exponi tragicis res comica non

Habet tamen omnis eloquentia aliquid commune. imitemur, quod commune eſt. Etiam 25
928 hoc ſolet incommodi accidere eis, qui ſe uni alicui generi dediderunt, ut ſi aſperitas iis placuit alicujus, hanc etiam in leni ac remiſſo cauſarum genere non exuant: ſi tenuitas ac jucunditas, in aſperis gravibusque cauſis ponderi rerum parum reſpondeant: cum ſit diverſa non cauſarum modo inter ipſas con-

tamen. Camp. *enim.* cf. 9, 4, 63. item 10, 3, 27. Goth. (tac. Geſn.) *enim* pro *tamen* cum Voſſ. 2. 3. *commune. imitemur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inſerunt *Id.*

23. *incommodi.* Turic. *incom.* a ſec. m. *in eo.* Camp. transponit *acc. inc.* Modo Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſolet hoc* cum edd. poſterr. ante Baſil. *eis.* Turic. *ejus,* a ſec. m. noſtrum, et ſic Flor. *his* Guelf. Baſil. Reliqui *iis.* cf. §. 11. *uni.* Turic. (a ſec. m.) Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. Turic. pro *qui ſe uni alicui* a pr. m. *quis eum a.* in quo eſt noſtrum ipſum. *iis.* Sic Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. §. 16.

etiam Flor. (a pr. m.) omittit. *ac jucunditas.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Alm. (niſi quod ex his tribus *aut*). A ſec. manu Flor. *vel nuditas.* Reliqui *aut* (ſed Jenſ. [tac. Geſn.] Tarv. *ac* cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Aldo) *nuditas.* *ponderi.* Turic. *in ponderi,* a ſec. manu *in pondere.* *parum.* Turic. (a ſec. m.) *parium.* *reſpondeant.* Turic. (a pr. m.) *reſpondeat.* *inter ipſas.* Flor. (a ſec. m.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *ſe* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Bad. Hic (nihil ad noſtrum quidem locum monens) ſupra (§. 15. *inter ipſos*) ut et 8, 6, 1. refert Vallam (vid. Elegg. p. 604.) annotaſſe, utroque modo recte dici Grammaticis *inter ipſos* et *inter ſe.* adde 4, 2, 13.

„vult: Indignatur item privatis ac prope ſocco Dignis „carminibus narrari coena „Thyeſtae. Singula quaeque „locum teneant ſortita decentem.“ Regius. Monet Capperonn. Ciceronem aliquam tamen „tragicas res paene „comice tractandi“ rationem tribuere Caeſari, quem facit

ditio, ſed in ſingulis etiam cauſis partium; ſintque alia leniter, alia aſpere, alia concitate, alia remiſſe, alia docendi, alia movendi gratia dicenda: quorum omnium diſſimilis atque
24 diviſa inter ſe ratio eſt. Itaque ne hoc quidem ſuaſerim, uni ſe alicui proprie, quem per omnia ſequatur, addicere.

et de quo Valla ipſe agit l. c. 6, 3, 32. Noſtrum tamen locum ibidem ponit cum pronomine *ſe*. *cauſis partium.* Camp. *patium cauſae* cum Vall. (niſi quod hic et in reliquis ſine ſphalmate *partium*) Locat. et edd. poſterr. ante Baſil. *partium cauſis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quorum alter modo *ſimilibus* pro Jenſiano *ſimilis;* emendata Regio et in *ſingulis* mutata ſcriptura; et ſanum habent MSS. et Camp. cum reliquis. *partibus cauſae* Goth. (err. Geſn.) cum Voſſ. 2.

ſintque. Turic. *ſint quique.* Camp. *ſint.* Jenſ. *ſintque qui* cum Locat. et edd. poſterr. ante Bad. *ſintque quia* Tarv.

movendi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *moriendi.* Camp. *monendi.* *dicenda.* Turic. *dicit* cum Alm. a ſec. m. *dicant,* et ſic Flor. *dicent* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. qui noſtrum (ut et *ſintque*) eſſe in Vall. teſtatur. Addicunt Guelf. Goth. Camp. Contractum et corruptum indicativum e gerundiis et participiis paſſivis vidimus, et viciſſim, ut 7, 1, 9. 7, 3, 9. (quo loco id ipſum quod Alm. habet Flor.) 9, 2, 77. adde 9, 4, 130. Qui *dicant*, *dicent* ſcripſerunt, inſervierunt ſuo illi, quod interpoſuerant ſupra *qui.*

diviſa. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *diverſa.*

24. *ſuaſerim, unī ſe al.* Turic. Camp. *ſuaſerimus non u. a.* Flor. (a pr. m.) *ſ. non u. a.* cum Alm. *addicere.* Turic. *addici rei* cum Alm. (nihil tale dante Flor. cf. §. 5.). Guelf. Camp. *adjicere* cum Goth. (quod miror, cum Voſſ. 1. non memoretur, et e Vall. noſtrum diſerte Badius. cf. §. 17. item 27.) Jenſ. Tarv. Eſt aliquid incommodi in *ſequatur* illo, tertia perſona, quae quo referatur proprie non habet, quanquam interpreteris ἀπὸ κοινοῦ velut illud, de quo egimus, *velit* 2, 15, 12; durius tamen in minus generali verbo,

in Dialogis de Oratore confabulantem 3, 8.

24. *uni — addicere.* cf. nott. critt.

Omnium perfectissimus Graecorum *Demosthenes.* aliquid tamen aliquo in loco melius alii: plurima ille. Sed non qui maxime imitandus, et solus imitandus est. Quid ergo? non est satis 25
omnia sic dicere, quomodo *M. Tullius* dixit? Mihi quidem satis esset, si omnia consequi possem. Quid tamen noceret, vim *Caesaris*, asperitatem *Coelii*, diligentiam *Pollionis*, judi-

quam est *velle, dicere.* Facile accommodandi causa librarius post *uni* poterat scribere *alicui*, etiamsi in exemplo esset *aliquem.* Sic eruas: *uni se aliquem p. q. p. o. sequatur a.* Vel, transponendo, ut manifestior appareat omissi in vetustissimis pronominis *se* causa: *se uni aliquem.* Discerpta enim haec in *suaserimseu ni* (pro quorum postremo *non*, velut 10, 1, 96.). Advertit autem, quod vetustissimi illi dant *addici* passivum, cujus ope supervacuum fit *se.* Turic. et Alm. tamen illud *rei* errorem prodit. Simplicissimam loci medelam hanc dicas: *uni nos alicui p. q. p. o. sequamur* (leni mutatione, cf. 4, 2, 89. 8, 3, 82. 10, 1, 1. hic 7. et mox §. 27. Turic. *imitabitur,* item Voss. 1. *adhibeamus* 10, 3, 5. Goth. Voss. 2. *quaeratur* 10, 5, 13.) *addicere.* Ex illo *rei* efficias *Est enim.* *Omnium perf.* Sic Flor. (a pr. m.). Sed Turic. *omnem p.* cum Alm. (cf. modo). *longe omnium p.* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. A sec. m. Flor. *omnium longe p.* Reliqui *Longe p.* quibus, nisi dormitavi, addicit Guelf. *aliquo in loco.* Turic. omittit *in.* Camp. *in a. l.* *alii.* Guelf. *aliis.*

ille. Burm. *illi*, ex sphalmate, ut videtur, propagato a Capper. *et solus imitandus.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Goth. Alm. Pro *et*, quod Guelf. dat, edd. post Basil. *etiam* acc. Bad. Transponit Tarv. *et s. est i.*

25. *omnia sic.* Camp. omittit. *Mihi.* Flor. (a pr. m.) *mihil.* Turic. *nihil* cum Alm. *consequi.* Guelf. *sequi.* *noceret.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Stoer. acc. Chouet. Roll. Reliqui *nocet.* Pro *vim* Turic. *vi*, a sec. m. *divi.*

25. *noceret.* Intellige: et 1, 7, 34. 12, 10, 11. et „etiamsi consequi possem." cf. hic §. 12. De *Coelii* cf. 1, 8, 5. *vim Caesaris* vide asperitate consule 4, 2, 123.

cium *Calvi*, quibusdam in locis assumere?
26 Nam praeter id, quod prudentis est, quod in quoque optimum est, si possit, suum facere: tum, in tanta rei difficultate, unum intuentes vix aliqua pars sequitur. Ideoque cum totum exprimere, quem elegeris, paene sit homini inconcessum: plurium bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio haereat, et, quod
27 cuique loco conveniat, aptemus. Imitatio autem (nam saepius idem dicam) non sit tantum in verbis. Illuc intendenda mens, quantum fuerit illis viris decoris in rebus atque personis, quod consilium, quae dispositio, quam omnia etiam, quae delectationi videan-

26. *tum.* Guelf. *tamen.* cf. §. 13. item 10, 5, 10. Camp. *sed tamen* pro *sed tum.* *quod cuique loco.* Sic Turic. (a sec. manu) Camp. cum Bodl. *quod de cuique longo* (cf. 9, 4, 94.) Turic. Flor. cum Alm. *quod cuique* (omisso *loco*) Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Vall. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Bad. Reliqui *quo quidque loco*, et sic Guelf. sed mox *veniat* cum Voss. 1. et *aptaremus* Basil. (mire).

27. *intendenda mens.* Turic. *intenda mens.* Flor. (a pr. manu) *intendamus.* Alm. *intendams.* *quantum.* Turic. *quae cum.* Flor. (a pr. m.) *quae tum.* *decoris.* Turic. (a sec. m.) Obr. *decori;* male. *dispositio.* Flor. *depositio.* Goth. (tac. Gesn.) *disputatio.* *quam omnia etiam.* Turic. *quod omne jam.* ex Alm. nil nisi *Qđ* i. e. *quod.*

assumere i. e. foris arcessere. Vult enim in toto quam simillimus quidem esse Ciceronis noster; nec tamen recusat virtutes ab hujus ingenio alienas aliunde mutuari, Ciceronianisque adjungere. Sic Cic. Inv. 2, 24. vocabuli *assumtiva* ratio redditur, quod „*foris* adjuncto „argumento" causa defendatur. vide et 10, 1, 121.

26. *sequitur.* cf. 8 Pro. 18. adde 11, 2, 39. Mox ad §. 27. Almelov. ponit locum Plinii Episit. 1, 8, 14. „*sequi* — gloria, non appeti „debet."

27. *saepius idem.* cf. §. 13. 16.

tur data, ad victoriam ſpectent: quid agatur prooemio, quae ratio et quam varia narrandi, quae vis probandi ac refellendi, quanta in
929 affectibus omnis generis movendis ſcientia, quamque laus ipſa popularis utilitatis gratia aſſumta, quae tum eſt pulcherrima, cum ſequitur, non cum arceſſitur. Haec ſi perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam 28
propria his bona adjecerit, ut ſuppleat, quae deerant, circumcidat, ſi quid redundabit, is erit, quem quaerimus, perfectus orator: quem nunc conſummari potiſſimum oporteat,

ſpectent. Turic. *ſpectat.* *agatur.* Goth. (tac. Geſn.) *agant.* *affectibus omnis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *actibus omnibus.* Ille nil niſi *omnis* corrigit. Ex Alm. *actibus.* *movendis.* Turic. Camp. *movendi.* Voſſ. 3. *movenda.* *quamque — gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *quamque* Guelf. *quam quod.* Jenſ. *quantaque* cum edd. poſterr. ante Geſn. Noſtrum Goth. Camp. Bern. margo Baſil. et ſuaſit Regius. *tum eſt.* Turic. *cum e.* Jenſ. Tarv. *tamen e.* Mox Guelf. ante *ſeq.* omittit *cum.* *Haec ſi.* Turic. Flor. inſerunt *cum.*

perviderimus. Guelf. *providerimus.* Goth. (tac. Geſn.) *pervidebimus.* Voſſ. 2. *praeviderimus* (cf. §. 24. item 10, 3, 18.) cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Capper. Noſtrum dat et Vall. *vere* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

28. *redundabit, is.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Alm. *redundabit* omittere dicitur. A Camp. abeſt *is.*

potiſſimum. Camp. *perfectiſſimum.* *oporteat.* Sic

ad victoriam ſpectent. cf. 2, 4, 32. 5, 12, 22. item 12, 10, 48.

laus — popularis — aſſumta. Quidquid coronae datur ad plauſum petendum. Sic 12, 10, 72. *laus vulgi* dicitur. Eſt *fragor,* qualis Ciceronem ſequebatur 8, 3, 3. ubi §. 2. eſt ipſum noſtrum.

28. *deerant.* Non male Francius ſuadet reponendum *deerunt.*

cum tanto plura exempla bene dicendi ſuperſint, quam illis, qui adhuc ſummi ſunt, contigerunt. Nam erit haec quoque laus eorum, ut priores ſuperaſſe, poſteros docuiſſe dicantur.

III. Et haec quidem auxilia extrinſecus adhibentur: in iis autem, quae nobis ipſis paranda ſunt, ut laboris, ſic utilitatis etiam longe plurimum affert ſtilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magiſtrum dicendi* vocavit. Cui ſententiae perſonam L. Craſſi in diſputationibus, quae ſunt de

Turic. Flor. Camp. Reliqui *oportebat.* *cum tanto.* Turic. (a ſec. m.) *imitando.* Camp. *imitando eum tanto.*

plura. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *plurima.* Gallaeus, nimium ſibi ſumens, ſuadet *c. t. pauciora e. b. d. ſ. quanto plura illis qui* cet. *ſuperſint.* Guelf. Camp. *ſuperſunt* cum Goth. et edd. ante Gryph. Sed Turic. *qua ſuper.* Flor. (a pr. m.) *quia ſuper.* *contigerunt.* Jenſ. (err. Geſn.) *contigerit* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *contigerant.* *poſteros.* Flor. (a pr. manu) *poteras.*

1. Turic. inſcr. dat *quomodo ſcribendi ſit,* a ſec. manu *qui modus ſcribendi ſit,* et ſic Goth. cum edd. ante Stoer. *Quomodo ſcribendum ſit* Guelf. cum edd. rell. ante Geſn. exc. Obr. Nihil inſcriptionis in Flor. Camp. *Et.* Jenſ. hoc ipſum, ex quo *At* refert Geſn. Sed fortaſſe in ejus exemplo *A* repoſitum erat a miniatore, omiſſa enim a typotheta prima littera in Jenſ. et Tarv. *At* Goth. Ald. male.

in iis autem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, Alm. nonniſi *in* deſiderare narratur. Guelf. Flor. *i. his a.*

utilitatis. Flor. (a pr. manu) *utilitas.* Goth. (tac. Geſn.) transponit *etiam ut.* *ſtilus.* Turic. *ſterilis.*

ac mag. Goth. (tac. Geſn.) *et m.* *vocavit.* Sic Turic. a ſec. m., a pr. *vocatii.* Reliqui *vocat.*

Cui. Turic. Camp. *cujus.* *L. Craſſi.* Turic. *t C.*

1. *ſtilus.* cf. 7, 1, 54. Inferioris quidem aetatis auctores non moror, velut Gell. N. A. 5, 3. „*ſtilo* atque facetia ſermonis Plauto congruentis."

M. Tullius. de Or. 1, 33.

oratore, aſſignando, judicium ſuum cum illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo 2 quam diligentiſſime, et quam plurimum. Nam ut terra altius effoſſa generandis alendisque ſeminibus fecundior fit: ſic profectus non a ſummo petitus, ſtudiorum fructus et fundit uberius, et fidelius continet. Nam, ſine hac quidem conſcientia, ipſa illa ex tem-

a ſec. m. † *Craſſus*, et ſic Camp.; dat enim *vel Craſſus*, (cf. 6, 1, 20.).

2. *altius*. Flor. (a pr. m.) *altum*. Guelf. *alte*, et ſic Stoer. Chouet. Leid. Noſtrum et Bodl. et ſic Gebhardus (Crepp. 3, 8. p. 123.) legi jubet e Palat. ſuo, uti videtur.

generandis. Camp. *germinandis*. *ſecundior fit*. Sic Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Ald. Bad. Baſil. A pr. m. ille omittit *fit*, et ſic Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *ſ. eſt*.

ſic profectus. Turic. *ſi p.* a ſec. m. *ſi profecto*. Ruſc. *ſit p.* *a ſummo*. Turic. *aſſumo*. *et fundit*. Sic Camp.

2. *profectus non a ſummo petitus*. cf. 1, 3, 5.

hac — conſcientia. Nihil aliud eſt *haec conſc.* niſi *hujus rei conſc.* Eſt autem haec res *inſumtus in ſcribendo labor.* Is demum, qui etiam dum ex tempore dicit, memor eſſe poteſt plurimorum a ſe exercitii cauſa ſcriptorum, ſine inverecundia aut levitate prodibit ad orandum. Reliqui extemporalitatis gloriam pudoris tantum et ſeveritatis jactura acquirent. Huic ego ſententiae quid deſit, non video; quare *conſcientiam*, hinc, ut putat, alienam, voce *conſtantia* mutantem Geſnerum nequaquam ſequor. Noſtra ratio eſt Rollini et videtur fuiſſe eorum, qui huic loco haec interpretationis cauſa adhibuerunt: *niſi tibi conſcius ſis laboris*, Stigelii et Landſidelii. Idem ſenſit Gedoynus, ita reddens illa noſtra, quanquam nimis ad novitium vocis ſignificatum: „ſi notre propre conſcience „ne nous répond de cette „précaution." *Facultas* autem vel hic commode ceſſerit alteri voci *facilitas*, cf. 10, 1, 44. cujusmodi uſus eſt 2, 4, 17. 4, 1, 54. vide et 4, 1, 61. Noſtrum quidem hic libri tuentur. Sic et §. 10. *faci-*

pore diçendi facultas inanem modo loquacita-
8 tem dabit, et verba in labris naſcentia. Illic radices, illic fundamenta ſunt: illic opes velut ſanctiore quodam aerario reconditae, unde ad ſubitos quoque caſus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quae ſufficiant labori certaminum, et uſu non

cum Goth. Baſil. Gryph. (1536.) Geſn. Bip. Sed Turic. *effunditur* (hoc ipſum conjectat Gallaeus, ſed omiſſis modo *non* et *petitus*, reficto *continetur*, verbisque his omnibus *Nam ſine — labris naſcentia* pro gloſſemate proſcribendis, *ſummum* interpretans *profundiſſimum* e Plauti *ſummo puteo*: cuius medici culter, quavis ſica magis nefarius (cf. 10, 2, 20.) retunditur a loquacitate Capperonnerii bonam quidem cauſam tuente, ſed taedii pleniſſima). Colb. *etiam ſundit*. Vidovaei ed. (1538.) *et effundit*. Reliqui *effundit*. *dicendi facultas*. Flor. (a pr. m.) *d. difficultas*; natum ex male continuando vitium.

3. *aerario reconditae*. Turic. *ea rarios conditae*; a ſec. m. *ſacrario ſunt conditae* cum Palat. Gebh. (Crepp. 3, 18. p. 151.), et ſic Camp. Sed Flor. *ae. ſunt conditae*. Guelf. *ae. conditae*, quod et ex Alm. refertur. *ſacrario r.* Jenſ. cum Bodl. Andr. et edd. ante Ald. Noſtrum et Goth. Vall.

quoque.. Obr. omittit. *exiget*. Guelf. *exigent*. Voſſ. 1. *exigunt*. Camp. *exigit*.

litas, quod habent duo editi, ut convenientius, blanditur; collato maxime loco §. 7. ubi eſt *ſuſpecta facilitas*.

8. *ſanctiore — aerario*. Quanquam non uno loco hoc vocabuli legitur apud ſcriptores, tamen non male Badius cenſet Livium maxime ob oculos fuiſſe noſtro 27, 10, 11. Vid. de *ſanctiore* Romae *aerario* Manut. ad Cic. Att. 7, 15.

ſubitos quoque. „Sic omnes „habent: forte" [fortaſſe] „quod *quisque* ſuperlativum „exigit. Sed tamen aptius „*ad ſubitos quosque caſus* di„xiſſe mihi quidem videre„tur." Badius, non male.

Vires faciamus. cf. 7, 10, 14. 10, 1, 42. 87. hic §. 10. *facere* in his eſt acquirere, colligere, alere. Illuſtrat maxime illud a Geſnero in v. *facere* poſitum Phaedri (3, 8, 5.) *quo cibo feciſti tantum Corporis?*

labori certaminum. „Cum

exhauriantur. Nihil enim rerum ipſa natura 4
voluit magnum effingi cito, praepoſuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem; quae naſcendi quoque hanc fecerit legem, ut majora animalia diutius viſceribus parentis continerentur. Sed cum ſit duplex quaeſtio, *quomodo*, et *quae* maxime ſcribi oporteat, jam

4. *effingi cito.* Turic. *effugitio*, a ſec. m. *effugere*, ſine adverbio; *effugere cito* Palat. Gebhardi, qui hoc ipſum probat, Latinos, quod cito effectum ſit, *effugiſſe* dicentes narrans. Hoc cuiquam facile perſuaſurum eum rectiſſime negat Burmannus, prolata de ſuo conjectura *effingere*, unde noſtram extudimus. Reliqui *effici cito.* cf. 10, 2, 15. Confuſionem verbb. *effingere* et *efficere* vide ad 10, 1, 69.

difficultatem; quae. Turic. *difficultatemque quae*, a ſec. manu *difficultatem quoque.* *quoque hanc fecerit.* Turic. (a ſec. m.) *quaequm h. fecerat.* *diutius.* Turic. *dijunctis.* Flor. *disjunctis.* *parentis.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. *parentibus* Turic. Reliqui *parentum.* Noſtrum probat Geſnerus. *Sed.* Camp. omittit. Mox ante „reſpectu ad ſacra Graecorum, „vel ſolennia Romanorum, et „ipſa quoque Diis dicata, „ſpectaculorum certamina. „Quin ipſa illa oratorum pro„feſſio, *certamen* eſt, ἀγὼν, et „togata quaedam militia." Geſnerus.

4. *effingi.* „Ita capite „praecedenti" (§. 15.) „*ima*„*ginem virtutis effingere.*" Burmannus. Vid. not. crit.

praepoſuitque — difficultatem. An aliquid obverſabatur noſtro Heſiodiani illius προπάροιθεν ἔθηκαν? Ἔ. 289.

majora animalia diutius. „Elegans eſt de elephante „locus Achillis Tatii ab Al„melovenio indicatus lib. 4. „(c. 4.) p. 225 ſq. Κύει μὲν „αὐτὸν ἡ μήτηρ, χρονιώτατον δέ. „Καὶ γὰρ δέκα ἐνιαυτοῖς πλάτ„τει τὴν σπορὰν. Μετὰ δὲ το„σαύτην ἐτῶν περίοδον τίκτεται, „ὅταν ὁ τόκος γέρων γένηται. „Διὰ τοῦτο, οἶμαι, γίνεται μέγας „τὴν μορφὴν, ἄμαχος τὴν ἀλκὴν, „πολὺς τὴν βιοτὴν, βραδὺς τὴν „τελευτήν." Geſnerus. Ariſtotelis et Plinii in eandem rem loca jam Regius demonſtravit, et deinceps alii.

5 hinc ordinem ſequar. Sit primo vel tardus, dum diligens, ſtilus: quaeramus optima, nec protinus offerentibus ſe gaudeamus: adhibeatur judicium inventis, diſpoſitio probatis. Delectus enim rerum verborumque agendus eſt, et pondera ſingulorum examinanda. Poſt ſubeat ratio collocandi, verſenturque 951
omni modo numeri: non, ut quodque ſe
6 proferet verbum, occupet locum. Quae qui-

quomodo inſerit *et*. *hinc*. Guelf. *hic*. Obr. *hunc*. cf. 2, 11, 1. 3, 1, 1.

5. *protinus*. Turic. *primus*, a ſec. manu *primo ſe*, et ſic Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *off. ſe*. Hoc ordine Guelf. Bad. Baſil. *efferentibus ſed* Turic., a ſec. manu *ferentibus*. Flor. *efferentibus ſe*. Reliqui *ſ. o*. *gaudeamus*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *gaudemus*. *inventis — probatis*. Guelf. *intuentis* (hoc ſolum e Bern. quoque affertur) — *probantis* cum Voſſ. 1. quanquam in poſtremo per apicem modo. *intentis* Flor. (a pr. m.) *agendus*. Jenſ. *habendus* cum edd. poſterr. ante Baſil. acc. Gryph. Gibſ. Roll. Utrumque recte dici Burmannus putat, auctore Valla elegg. 5, 60, et adeſt ſane verbi *agere* exemplum e Plinio (7, 29.) a Geſnero in Theſauro poſitum. In ipſo tamen *delectus* vocabulo frequentius ſaltem eſſe *habere* Gibſonus recte ſtatuit. An differt, quod hic improprie uſurpatur ille *delectus* et eſt quaſi pro *cenſura*? Interim ſtandum videtur libris vetuſtiſſimis. cf. 5, 6, 3. item 6, 3, 73. *Poſt*. Turic. Flor. *poteſt*, a ſec. m. uterque *poſtea*, et ſic Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. Baſil. *Poema* Goth. (tac. Geſn.) Noſtrum tuetur Guelf. et latet in antiquis. *verſenturque*. Turic. *verſetur*, a ſec. m. *ſerventur*, et ſic Camp. Suſpicor a Turic. abeſſe encliticam, ut abeſt a Camp. *omni modo*. Guelf. Camp. *omnino*, proclivi errore. *proferet*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *properet*. Guelf. *proferat*. Camp. *profert*. Voſſ. 1. 3. omittunt *non, ut — ſcriptorum proxima*, Guelf. diſſimiles, ut et Bern. quantum video.

6. *Quae*. Bad. *quem*, ſed per ſphalma, ut ſuſpicor.

5. *protinus — gaudeamus*. Jungendum eſt verbo finito adverbium, non participio.

dem ut diligentius exequamur, repetenda ſaepius erunt ſcriptorum proxima. Nam praeter id, quod ſic melius junguntur prioribus ſequentia, calor quoque ille cogitationis, qui ſcribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, et velut repetito ſpatio ſumit impetum; quod in certamine ſaliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, et ad illud aliud, quo contenditur, ſpatium curſu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, et, expulſuri tela, nervos retro tendimus. Interim tamen, 7
ſi feret flatus, danda ſunt vela, dum nos

ut — exequamur. Turic. Flor. (hic a pr. manu) *exequimur*, omiſſa conjunctione. *ſcriptorum.* Turic. (a ſec. m.) Flor. *ſcriptori* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad.

Nam. Turic. *non.* *mora refrixit, recipit.* Turic. *morare reſinxit ſinxit r.*, a ſec. manu *mora revixit ſic r.* in margine appoſitum *vel refrixit.* Flor. *morare refrixit ſix r.* Jenſ. (tac. Geſn.) *m. r. ſic r.* cum edd. poſterr. ante Bad, quorum Loc. Ven. Buſc. etiam *recepit*, male. Dicas ſane latere *ſic* in illo *fix;* diſplicet tamen eo ingeſtum.

impetum — conatum. Turic. *impetu — conatu*, in altero cum Camp. *ad illud aliud.* Sic Flor. A prima quidem manu cum Turic. *aliud* ſolum. Hic a ſec. m. *in aliud.* Obr. *in illud.* Reliqui omittunt *aliud.* *utque.* Turic. *utique.* Guelf. *ut quae.* Voſſ. 1. *ut.* *expulſuri tela.* Camp. inſerit *uti.*

7. *feret.* Turic. Flor. Guelf. (qui et *cum* pro *ſi*) *fieret* cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.; a ſec. m. illorum uterque *fuerit*, et ſic Camp. cum Bodl. Goth. Voſſ. 2. Bad. et aliquot edd. apud Burm. Noſtrum recte tuetur Burm. advocatis de *vento ferente* Servio ad Aen. 7, 27. Barthio ad

6. *in certamine ſaliendi — in jaculando — expulſuri tela.* Nimis ſibi indulſit; eſt prope Homericus ſimilium proventus, et in re levicula, non in inceſſu exercituum duorum.

7. *Interim tamen.* Quid ſit h. l. *interim*, oſtendit §. 18. *Aliquando tamen.* cf. 1, 1, 8.

indulgentia illa non fallat. Omnia enim noſtra, dum naſcuntur, placent: alioqui nec ſcriberentur. Sed redeamus ad judicium, et
8 retractemus ſuſpectam facilitatem. Sic ſcripſiſſe Salluſtium accepimus: et ſane manifeſtus eſt etiam ex opere ipſo labor. Virgilium quoque pauciſſimos die compoſuiſſe
9 verſus, auctor eſt Varus. Oratoris quidem

Stat. Theb. 3, 29. *ferri* et *fieri* commutata, praeter Burm. hic e Victorii VV. LL. 22, 7, docet Drakenb. ad Liv. 5, 54, 6. Modo *flautus* Turic. a pr. manu, et *fletus* Ruſc. per errorem.

8. *Sic ſcripſiſſe.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſed ſ.* *accepimus.* Turic. *accepemus*, a ſec. m. *acceptemus.* Flor. (a pr. m.) *accipimus.* *labor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *labore.* Ille a ſec. m. praemittit *et.* *Varus.* Flor. (a pr. m.) Guelf. *variis.* cf. 6, 3, 78. et prooem. noſtr. Vo-

8. *Virgilium — Varus.* cf. not. crit. Cognoſcimus igitur aliquem ex iis, quos Gellius refert amicos familiaresque P. Virgilii de ingenio moribusque ejus memoriae quaedam prodidiſſe. Ii „dicere „ſolitum ferunt, parere ſe „verſus more atque ritu ur„ſino. namque, ut illa beſtia „fetum ederet ineffigiatum „informemque, lambendoque „id poſtea, quod ita edidiſſet, „conformaret et fingeret; „proinde ingenii quoque ſui „partus recentes rudi eſſe fa„cie et imperfecta: ſed dein„ceps tractando colendoque „reddere iis ſe oris et vultus „lineamenta.“ N. A. 17, 10. Ita lambendo pauciores factos eſſe verſus recte conjicitur ex eo, quod Pſeudo-Donatus prodit in vita poëtae: „Cum „Georgica ſcriberet, traditur „quotidie meditatos mane „plurimos verſus dictare ſoli„tus, ac per totum diem re„tractando ad pauciſſimos red„igere, non abſurde carmen „ſe urſae more parere dicens, „et lambendo demum effin„gere.“

die compoſuiſſe. „Rarior „locutio pro *in die*, ut Petron. „cap. 44. loquitur: et ita de „Lucilio Horat. Serm. 1, 4, 9. „*in hora ſaepe ducentos* — „*verſus dictabat.*“ Burmannus. An reponemus *quotidie*? Geſnerus, ut ex indice apparet, *quoque* (pronomen) *die* junxit, quod quidem non placet.

alia conditio eſt. Itaque hanc moram et ſollicitudinem initiis impero. Nam primum hoc conſtituendum, hoc obtinendum eſt, ut quam optime ſcribamus: celeritatem dabit conſuetudo. Paulatim res facilius ſe oſtendent, verba reſpondebunt, compoſitio proſequetur: cuncta denique, ut in familia bene
932 inſtituta, in officio erunt. Summa haec eſt rei. Cito ſcribendo non fit, ut bene ſcriba-

lumini ſecundo praemiſſum. Ibi per errorem recenſetur Colbert. codex in ſcriptura *Varrus;* eſt enim Colinaei editio (Pariſ. 1541. 4.). Optes ſane in hoc nomine aliquem oſtendi MS. qui habeat: *Varius;* quem virum hoc prodidiſſe multo credibilius ſit, quippe familiarem Virgilii et circa opera ejus, ut conſtat inter ſcriptores, occupatum. Malim igitur vel nullo libro auctore hoc nomen reſtitui, nixus imprimis varietate, de qua vide 10, 1, 98. In Flor. ad 3. 8. 45. nihil a vulgata recedit. Idem, qui hic error, in MSS. Virgilii Bucol. 9, 35. et in commentariis Philargyrii ad Virg. Ecl. 2, 70. Servii ad Ecl. 5, 20.

9. *hoc conſtituendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eſt e.* Voſſ. 1. *h. inſtituendum.* — *hoc obtinendum.* Turic. (a ſec. m.) *ac o.* cum Obr. vide 5, 2, 3. *eſt* poſt *obt.* omittit Camp. — *oſtendent.* Turic. Flor. Guelf. *oſtendit.* Flor. a ſec. m. *oſtendet.* Voſſ. 1. 3. *oſtendunt.* — *reſpondebunt.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *reſpondemus.* — *proſequetur.* Sic Turic. Flor. cum Alm. et Obr. pro cujus nomine apud Burm. Capper. Geſn. Harl. per errorem *Voſſ.* Sed Turic. a ſec. m. *proſequentur.* Camp. *perſequentur.* Goth. *perſequetur;* unde Geſnerus eruit *per ſe ſequetur,* minus feliciter. Reliqui *ſequetur.* — *fam. bene inſt.* Turic. Flor. Camp. omittunt *bene* cum Alm. Videtur librarii ad proxima aberrantis error, cum voculam huc pertinere non putaret.

10. *bene ſcribatur: bene.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

9. *in officio erunt.* Minus ſemenori ſententia ſupra poſita recurrit; vide 8 Pro. 30. cf. infra §. 15.

10. *Cito ſcribendo — ut cito.* „Pollio apud Plin. Secund. 6 epiſt. 29. *Commode* „*agendo factum eſt, ut ſaepe* „*agerem: ſaepe agendo, ut* „*minus commode.*“ Pithoeus.

tur: bene ſcribendo fit, ut cito. Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, reſiſtamus, ut provideamus, et ferocientes equos frenis quibusdam coërceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit.

omittunt *ſcr. bene.* Error eſt ex homoeoteleuto. Mox Turic. (a pr. m.) *ſcribendi.* *facultas.* Ald. Bad. (err. Burm.) *facilitas.* *reſiſtamus.* Turic. *reſtitamus.* Flor. (a pr. m.) *reſtituamus.* An fuit *reſtitemus?* Frequens confuſio, cf. Drakenb. ad Liv. 10, 19, 5. Sed ipſum noſtrum aliquoties apud Qu. hac poteſtate, velut 9, 3, 55. et mox §. 19.

ut provideamus. Flor. Camp. *et p.* cum Alm. Obr. (err. Burm.) marg. Baſil. Steph. Sed Flor. a ſec. m. *ut prohibeamus* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui *ac prohibeamus*, quod ex Vall. quoque refert Badius, et Bad. qui *prohibeamus*, omiſſa conjunctione. *provideamus* et Bern. de conjunctione nil proditur. *et ferocientes equos.* Turic. Flor. *efferentis e.* cum Alm. Guelf. Camp. Bern. et edd. ante Gryph. niſi quod praeter antiquos illos *efferentes*, ad quos redit Baſil. Sed Ald. *et ferentes.* Goth. (err. Geſn.) *ferentes* cum Voſſ. 2. Vall. ex quorum altero Badius *et* quoque ponit. Noſtrum qui conjecit, non recepit Badius. Turic. a ſec. m. *efferentibus equis.* Poſt *equos* Flor. a ſec. m. *quos* inſerit cum Vidov. Baſil. *quibusdam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quibus* cum marg. Baſil. Sed omittit vocem Vidov. *coërceamus.* Turic. (a pr. m.) *coërceamur.* item *frenos* a ſec. m. Non eſt perſanatus locus, in quo, cum Badii illud *ferocientes* quantumvis ſit ingenioſum, et melius certe invento Burmanniano, placente Geſnero, *efferentes ſe* (neque enim de *equis* proprie hoc me legere memini, aliud autem eſt *efferre* ſine reciproco, cf. Drakenb. ad Liv. 4, 33, 10. ſed hoc indigebat addito objecto); ſubita illa nec ullo remedio mollita *equorum* mentio non eſt ferenda. Ingenio ſane caret, ſed ſenſui fortaſſe ſufficiat ante *ferocientes* inſertum *velut.* Tum pro *ut prov.* malim *et p.* Multum tamen abeſt, ut duplicem illam mutationem τοῦ *efferentes* κριτικῶς fieri cenſeam. *furentes* reponentis Burmanni eruditioni condonabimus. Regio deſideranti aliquot hic verba nil tamen niſi aſcribendam eſſe particulam *ac* liquet. Inſerebat ille profecto ante *coërc.* *novos.* Turic.

Neque enim rursus eos, qui robur aliquod in stilo fecerint, ad infelicem calumniandi se poenam alligandos puto. Nam quomodo 11
sufficere officiis civilibus possit, qui singulis actionum partibus insenescat? Sunt autem, quibus nihil sit satis; omnia mutare, omnia aliter dicere, quam occurrit, velint: increduli quidam, et de ingenio suo pessime meriti, qui diligentiam putant, facere sibi scribendi difficultatem. Nec promtum est dicere, utros 12
peccare validius putem, quibus omnia sua

novus, miro errantis torpore. *Neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. *Nec vero* Camp. cum Ald. cf. 3, 3, 1. Reliqui *Nec e.* cf. 9, 3, 79. *fecerint.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *fecerunt* cum edd. posterr. ante Basil.

calumniandi se. Turic. (a sec. m.) *c. esse.* Obr. *c. sese.* cf. 10, 2, 22. male. vid. 9, 4, 84. 137.

11. *officiis civilibus possit.* Turic. *officibus civiliis sit.* a sec. m. nostrum, et sic Flor. Camp. *o. p. c.* Guelf. Reliqui *c. o. p.* *singulis actionum.* Turic. Flor. inserunt *vel*, quod prior sec. m. mutat in *velut*, et sic Camp. Suspicor transponendum *vel singulis a.* *insenescat.* Guelf. *insuescat.* Camp. *insenescatur.* *occurrit.* Camp. *occurrat* cum Obr. *velint.* Turic. Flor. *velut* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *quidam.* Turic. Flor. *quidem* cum Basil. *pessime meriti.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *possim emeriti.* Modo *suo* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Fortasse nec male; „ingenio nocent; ingenium infamant omne,.. non „suum solum."

calumniandi se. cf. 8 Pro. 31. item 10, 7, 14. ubi idem illud *infelicitatis* vocabulum.

11. *singulis actionum.* vide not. crit.

de ingenio suo pessime meriti. cf. not. crit.

12. *validius.* „valdius non „est in usu, sicut contra raro „valide dicimus." Badius, memoratus etiam Burmanno. Vicissim ad Declam. 9, 14. p. Burm. 202. idem desiderare narratur *valdius*, ubi vide

placent, an quibus nihil. Accidit enim ingenioſis adoleſcentibus frequenter, ut labore conſumantur, et in ſilentium usque deſcendant nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narraſſe mihi Julium Secundum illum, aequalem meum, atque a me, ut notum eſt, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid eſſet ſibi a patruo ſuo dictum. Is fuit Julius Florus, in

12. *enim ingenioſis.* Sic Guelf. cum Baſil., ſed Flor. *etiam i.* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *enim etiam i.* Noſtra ratio placet, quanquam vetuſtiſſimis libris auctoribus non factis; vulgata vel ob inſuavem compoſitionem alienior. Ex male capta emendatione orta videtur geminatio conjunctionum. cf. 6, 3, 9.

Julium Secundum — familiariter amatum. Turic. nil niſi *viroter amatum*, a ſec. m. *viriliter armatum.* Flor. a pr. m. et ipſe omittit omnia haec, cum Alm. *mirae facundiae virum.* Turic. *mira fecundiae ferum*, a ſec. m. *mira facundia virum.* Flor. duo poſtrema itidem, a pr. m.

quid eſſet. Goth. *quod e.* Placet. *patruo.* Turic. Burm. Poëtae quidem in hisce recedunt a reliquo uſu, velut Horat. Epiſt. 1, 9, 6. Ad Piſ. 321.

memini narraſſe. „Ob hunc „locum reor Vallam ridere „eos qui *memini* cum prae„ſenti modo conſtruendum „putant: cum quo tamen „Cicero fere conſtruxit: et „Maro non raro.“ Badius. An forte tale quid in codice ipſo allitum a Vallae manu? Neque enim in Elegg. invenio. Sed tum non erat Badius dicturus „reor.“ Et ſane non deeſt bona copia exemplorum in ea qualis hic conſtructione.

13. *Is fuit Julius Florus.* „Raphael qui ſe codicem Vallenſem vidiſſe diſſimulat: „ex eo tranſcripſit nulla ſyl„laba mutata“ ſcil. notam ſuam. Badius. Quae in commentario Regiano hic comparet nota, Julium Florum facit ex majoribus Flori hiſtorici aliquem, nulli, ut ait, poſteriorum ſecundi. Fuiſſe autem hunc hiſtoricum Quintiliani diſcipulum, ut ex ipſius eloquentia liqueat. Sic enim conjungo ſententias

eloquentia Galliarum, quoniam ibi demum
933 exercuit eam, princeps, alioqui inter paucos disertus, et dignus illa propinquitate. Is cum

Flor. *patrio;* a sec. m. ille *patre*, et sic Camp., hic nostrum. Guelf. *patrono.*

apud Regium, cum „liquere „*quod nulli secundus sit* ex „ejus eloquentia", nimis fatue dicatur, quanquam eo ducit distinctio in editionibus commentarii. Illud alterum tamen, Quintiliani discipulum fuisse auctorem breviarii Florum, quare tanta fiducia ex oratione ejus colligatur a Valla Regioque, ignorare me fateor. Volaterranus, ut notum est, Epitomatorem Livii historiaeque Romanae scriptorem credidit esse ipsum nostri Julium Secundum, cum aliquot librorum scripturam in titulo breviarii, *Julii* prae altera *Annaei*, probaret. Parum ille probabiliter; nam ne aetas quidem congruit, cum Florus exeunte Trajani principatu scripserit, Secundus fuerit Qu. aequalis. Burmannus quidquid est mentionis Flororum apud veteres, temporum reliquarumque diversitatum fere securus, congessit. Mihi ea magnopere se commendat ratio, ut hic, quem noster demonstrat, ipse ille fuerit, ad quem scripta est Horatii epistola libri primi tertia. Si enim, id quod censeo et agnoverunt VV. DD., Florus Senecae patri memoratus Controv. 25., quanquam nomine non addito, idem est nostro, plane congruit aetas, ut Latronem audierit is, qui Tiberii nondum principis fuerit familiaris, vid. nos ad 9, 2, 91. Et praeterquam quod est ex „*studiosa* co„horte" Horatianus ille v. 6., idem v. 23. „linguam causis „acuit." Restat ut in Gallia versatum probemus, quod inde quodammodo eruo, quia vocatus fuit Julius Florus ille apud Tacitum 3, 40. Treverorum rebellis; civitate donatus, quam fortasse noster ei impetravit. Galliae quantum floruerint eloquentia, Lugdunensis illa *academia* et *ara* (Suet. Calig. 20. Juvenal. 1, 44.) argumento sunt.

alioqui. cf. 5, 6, 4. cujusmodi usus adverbii est et 2, 1, 4. item Tacit. Annal. 4, 37. „(Tiberius) validus *alio*„*qui* spernendis honoribus." Simile *et alias* apud eundem Annal. 16, 1. ubi frustra Heinsius *ei* suadet pro *et*. Non desiderare illud *et* videtur *alioqui*, sed ipsum complecti. Florus praeterquam

Secundum, ſcholae adhuc operatum, triſtem forte vidiſſet, interrogavit, quae cauſa frontis
14 tam adductae? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, quod omni labore materiae ad ſcribendum deſtinatae non inveniret exordium: quo ſibi non praeſens tantum dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu*, inquit, *melius dicere vis, quam potes?*
15 Ita ſe res habet. Curandum eſt, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus eſt ſtudio,

13. *Secundum.* Turic. Flor. *ſecundo.* *ſcholae.* Turic. (a ſec. manu) *ſcevole.* *adductae.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m. uterque) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Baſil. Gryph. (1544.) aliisque apud Burm. edd. *abducte* Camp. cum Jenſ. niſi quod *ae.* Reliqui *obductae,* quod jam Tarv. Ablegat Burm. ad Heinſ. in Ovid. Heroid. 21, 165. Turic. *adducentem.* Flor. *adducente.*

14. *tertium.* Turic. *tertiam.* *quod.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Bodl. Voſſ. 1. Obr. *quo* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Goth. Voſſ. 2. Tarv. Reliqui *ex quo.* Noſtrum probat Burm. *deſtinatae.* Turic. (a ſec. m.) *deſtinato.*

15. *pro facultate.* Turic. *proter facultatem,* a ſec. m. *propter facultatem,* et ſic Flor. a pr. m. *Ad profectum.* Turic. Flor. *adfecero tum.* Ille a ſec. m. *ut id*

quod „Galliarum in eloquentia princeps,“ ubicunque eum judicares, „inter paucos diſertus“ erat. Cave tamen *alioqui* ad *loci* ſignificationem aſtringas. De *demum* vide 6 Pro. 11.

ſcholae — operatum. „Fabiana elegantia dignum eſt vocabulum. Cum enim *facere* et *operari* ad omnia „ſint communia, tamen, cum „per ſe ponuntur, rebus „ſacris, utpote divinis, et ſtudiis ſanctioribus propria „ſunt.“ Badius.

14. *tertium — diem eſſe, quod.* Plane ſic Plinius Epiſt. 4, 27, 1. „Tertius dies eſt, „*quod* audivi recitantem Sentium.“

non indignatione. Ut poſſimus autem ſcribere etiam plura celerius, non *exercitatio* modo praeſtabit, in qua ſine dubio multum eſt, ſed etiam *ratio;* ſi non reſupini, ſpectantesque tectum, et cogitationem murmure agitantes, exſpectaverimus, quid obveniat, ſed quid res poſcat, quid perſonam deceat, quod ſit tempus, qui judicis animus, intuiti, humano quodam modo ad ſcribendum acceſſerimus. Sic nobis et initia, et quod ſequitur, natura ipſa praeſcribit. Certa ſunt enim pleraque, 16

fecero tum, hic *ad perfectum* cum Goth. *plura celerius.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui inſerunt *et.* In Guelf. videtur eſſe hoc. Camp. modo *et* pro *etiam.*

tectum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

cogitationem murmure. Turic. *cogitationum murmere.*

obv. ſed quid. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ſed* cum Goth. Voſſ. 1. (Voſſ. 2. nulla in hoc mentio) et edd. ante Gryph. Inſerta eſt particula ex ingenio, cujus quidem neſcio, ſed neceſſario. *intuiti.* Turic. *intulit.* Flor. *intulitu*, a ſec. m. *intuitu,* et ſic Goth. Jenſ (tac. Geſn.) cum Vall. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. pro his *intuiti h. q. m. a. ſcrib.* dat: *quo interim animo tandem ad ſcrib.* et ſic Ald. Noſtrum repoſuiſſe videtur Philander: ingenioſe. Bonam copiam ejurat Regius, cui et corrupta noſtra, et illa legebantur, quae ab audaculo Campano videntur profecta. *quod ſequitur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *quae ſequuntur.* *praeſcribit.* Camp.

15. *reſupini — quid obveniat.* Accidit noſtro, quod ſupra §. 9, ut ſua repeteret immemor, quae ſunt 2, 11, 4. (cf. nos in praef. p. 88.). Sunt tamen utrique loco ſuae veneres, ut geminatione carere nolis. Malim hic *quod obv.* quo ipſe locus geminus deducit.

humano — modo. Sic F latinam „paene non *humana* „voce" efflandam dicit 12, 10, 29, unde putes „*humanum* modum" opponi *murmuri* ſupra poſito. Sed quid-

et, niſi conniveamus, in oculos incurrunt: ideoque nec indocti nec ruſtici diu quaerunt, 934
unde incipiant: quo pudendum eſt magis, ſi difficultatem facit doctrina. Non ergo ſemper putemus optimum eſſe, quod latet; immuteſcamus alioqui, ſi nihil dicendum videatur,
17 niſi quod non invenimus. Diverſum eſt huic eorum vitium, qui primo decurrere per

praeſtabit cum Ald. Gryph. et aliquot Burm. nec tamen (ut ille ait) Baſil.

16. *conniveamus.* Turic. omittit cum Alm. Nulla mentio Flor. cf. 10, 1, 89. *commoneamus* Voſſ. 3. *ideoque.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Guelf. Camp. omittunt encliticam, cum edd. ante Ald. acc. Bad. *pudendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *putandum* cum Alm. Sed Turic. a ſec. m. *quos.* *ſemper putemus.* Sic Turic. (quanquam hic a pr. m. *petemus*) Flor. Camp. Reliqui *p. ſ.*

immuteſcamus. Turic. *ininmuteſcamus*, a ſec. m. *ne inmuteſcamus*, et ſic Flor. (niſi quod *imm.*) cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. acc. Gibſ. item Geſn. ipſe in Theſauro h. v. Sed Camp. *nec imm.* cum Goth. Voſſ. 2.

quod non inv. Guelf. omittit *non.* Contra habet Goth. err. Geſn. qui omiſſionem et probat et ad notam ſuam amandat lectorem, quae nulla eſt.

17. *eorum.* Turic. (a ſec. m.) *ergo.* *qui primo.* Turic. *inquiri modo.* a ſec. m. *in quo queri eſt mos.* Camp. *q. primum* cum Goth. Addidit noſtris *quaſi* Jenſ. cum edd.

quid certa ratione fit, humanum eſt et decet „ſanctius — „animal mentisque capacius „altae", cum ille, quem modo adumbravit, advocandi afflatus divini impetus aut dei cujusdam ſit aut beſtiae.

16. *immuteſcamus.* „Rario„ris uſus hoc verbum etiam „occurrit apud Statium lib. 6, „184. *ſic ſata repente Con„cidit, abruptisque immutuit „ore querelis*: ubi tamen „quidam codices *obm.* ſed „Barthius ex ſimillimo loco „lib. 5, 542. defendit *imm.*" Burmannus. Ex ea autem quae hic eſt forma *immuteſcamus alioqui* facile apparet juſta emendatio loci 2, 4, 30. Legemus ibi *appareat alioqui.*

materiam ſtilo quam velociſſimo volunt, et ſequentes calorem atque impetum, ex tempore ſcribunt; hanc *ſilvam* vocant: repetunt deinde, et componunt, quae effuderant: ſed verba emendantur et numeri, manet in rebus temere congeſtis, quae fuit, levitas. Protinus 18 ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio ſic opus ducere, ut caelandum, non ex integro fabricandum ſit. Aliquando tamen affectus ſequimur, in quibus fere plus calor,

poſterr. ante Baſil. Sunt haec tentamina emendandi monſtri illius Turic. in quo tamen nihil latet niſi noſtra ipſa, antecedente *vitium*, inſequente *decurr.* *volunt.* Turic. *velunt*, a ſec. m. *velut.* An fuit *velint?* cf. §. 11. Frigere videtur illud *volunt.* Unam vidi Leid. hic protinus ſubjicientem *hanc ſilv. voc.* parentheti loco; ordinem Gibſono merito improbatum. *manet.* Turic. (a ſec. m.) *manent*, et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *congeſtis.* Turic. *conceſtis*, a ſec. m. *contextis*, et ſic Flor. (ſed a pr. m. *conteſtis*). cf. 10, 7, 16. *fuit.* Goth. *fudit* cum Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Placet Geſnero, immerito.

18. *Protinus.* Guelf. *Propter.* *caelandum.* Camp. *edendum.* Alm. *celendum.* *ſequimur.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus,

17. *volunt.* cf. not. crit. *ſilvam vocant.* In hac vocabuli poteſtate conferendus maxime Cicero, qui ſaepe ea utitur. Sed loca demonſtrantur in Lexicis, ubi et reliqua de hac voce quaerenda.

18. *opus ducere.* cf. dicta ad 2, 17, 3. et Burm. ad Val. Flacc. 1, 429. *Aliquando — ſequimur.* In hisce non eſt praeceptum, ut futuro opus ſit in verbo; ſed quo interdum ſpectet conſilium orantis oſtenditur, cui ſane illam, cujus ante mentio fuit, velocitatem magis conducere, quam conſideratam nimis diligentiam. Ita modo §. 15. quae ſit perpetua naturae ratio definiebatur, *praeſcribit*, non quid, certo cogitandi modo uſurpato, eventurum ſit. *Sequimur*, interpretare *ſectamur*, *quaerimus.*

quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc ſcribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi deliciis ſentiam.

per errorem profecto. cf. 10, 2, 27.) et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *ſequemur.* *valet — damno.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In repoſitis Flor. omittit *ex eo.* *ſentiam.* Flor. (a pr. m.) Camp. *ſententiam.*

dictandi deliciis. „Scilicet „jam tum notabilis erat ea „mollities, ut circa ſcribendi „artem negligentiores eſſent „homines in aliquo faſtigio „conſtituti (vid. 1, 1, 28.): „quae poſtea ita invaluit, ut „*dictare* jam eſſet eruditorum „hominum opus, quemad„modum antea *ſcribere.* Ita„que *vario dictandi genere* „ſupergreſſum ſe alios dicit „Sidonius Apollinaris 8, 6. et „ab initio ejusdem epiſtolae „conjungit *ſtudia certandi,* „*dictandi, lectitandique.* Vid. „quae hic Savaro, itemque ad „*latiſſimae dictationis cam*„*pum* 9, 9. Hinc apud Caſ„ſiodorum Var. 8, 13. ex „perſona Athalarici Regis „Ambroſius *dictationibus ad*„*hibetur,* et ſubjicitur, *omnia* „*bona cumulat lingua diſerta,* „et *Quod a nobis praecipitur,* „*gratia dictantis ornatur.* „Sermo eſt de Quaeſturae „dignitate, cui nihil hodie „ſimilius munere Secretario„rum intimorum. Hinc nati „*de arte dictandi* (h. e. epi„ſtolas ſcribendi) libelli. „Quae cum ita ſint, non „erraſſe cenſeo, qui Eginhardi „de Carolo M. verba c. 25. „ita interpretantur, ut ſcri„bendi artis et formandorum „ſtilo, calamo, penna elemen„torum imperitum fuiſſe di„xerit: quod nec in mentem „aliter venire poteſt cuiquam „ipſa verba intuenti. *Ten*„*tabat et ſcribere, inquit, ta*„*bulasque et codicillos ad hoc* „*in lectulo ſuo cervicalibus* „*circumferre ſolebat, ut cum* „*vacuum tempus eſſet,* manum „effingendis litteris aſſueface„ret. *Sed parum proſpere* „*ſucceſſit labor praepoſterus ac* „*ſero inchoatus.* At incredi„bile eſt, doctum adeo prin„cipem pingere litteras ne„ſciſſe? At non minus incre„dibile, niſi crederemus Caſ„ſiodoro, Quaeſtorem Prin„cipis in ſcribendis quae for„maret Edictis Principalibus „manu ſua non uſum, ſed „dictaſſe. At ſunt loca aucto„rum idoneorum, ubi *ſcri*„*pſiſſe* Carolus dicitur? At „potuit hoc per alios. Sed „*correxit,* Thegano teſte de

Nam in stilo quidem quamlibet properato dat 19
aliquam cogitationi moram non consequens
celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus,
urget, atque interim pudet etiam dubitare,
aut resistere, aut mutare, quasi conscium
infirmitatis nostrae timentes. Quo fit, ut 20
935 non rudia tantum, et fortuita, sed impropria
interim, dum sola est connectendi sermonis
cupiditas, effluant: quae nec scribentium
curam, nec dicentium impetum consequantur.

19. *Nam in.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Voss. 1. 3. Alm. *quamlibet properato.* Guelf. *quaelibet et p.* Inserit *et* Voss. 1. quoque, cum Jens. Tarv. Expunxit Regius. Goth. *perpetrato*, solus. *ejus.* Turic. Flor. omittunt. *ille.* Camp. omittit. *aut resistere, aut mutare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

„gestis Ludov. c. 7. *libros* „*sacros?* Ita nimirum, ut ipse „oculis uteretur, et quid corrigi deberet, ostenderet. Ex „Synodo ad S. Macram profertur, *Carolum annotasse* „*quaedam in tabulis, quas ad* „*capitium lecti sui cum gra-* „*phio haberet, et cum consi-* „*liariis inde tractasse*, idque „*quidam ab illis audisse* dici„tur, *qui interfuerunt.* Nempe „animadversi sunt pugillares: „quid sibi vellent, aliquis „pro sua de Carolo opinione „interpretatus est. Ostendit „doctissimus Fontaninus Vin„dic. diplom. 2, 3. p. 170. „Caroli tempestate vulgo „principes viros et episcopos „quoque ejus artis imperitos „fuisse. A quibus ea res ini„tiis profecta sit, satis hic „ipse Fabii locus docet, et „Plinii utriusque consuetudo. „Junior enim de avunculo „suo narrat 3, 5, 15. de se „9, 36, 2. 9, 40, 2. etc.“ Gesnerus.

19. *resistere.* cf. not. crit. ad §. 10. Item 10, 7, 14. 11, 2, 46. 11, 3, 121.

20. *impropria.* Gesnerus hic recte remittit ad 8, 2, 6.

consequantur. cf. 10, 1, 102. 10, 2, 25. Est „parem obti„nere dignitatem.“

At idem ille, qui excipit, si tardior in scribendo, aut inertior in legendo, velut offensator fuerit, inhibetur cursus, atque omnis, quae erat, concepta mentis intentio mora et
21 interdum iracundia excutitur. Tum illa, quae altiorem animi motum sequuntur, quaeque ipsa animum quodammodo concitant, quorum est jactare manum, torquere vultum, simul vertere latus et interim objurgare,

20. *ille, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *qui* cum Alm. *tardior* —— *legendo.* Turic. (hic quidem cum Camp. etiam prius *in* omittit) Flor. (hic a pr. m.) *t. i. s. a. incertior et diligendo,* cum Alm. nisi quod ex hoc *et* non refertur. *Incertior* etiam Guelf. cum Bern. marg. Basil. et Vidov. *offensator.* Turic. *offensatur*, a sec. m. *offensatus.* Flor. (a pr. m.) *offensatum.* *fuerit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *fuit* cum Voss. 1. Displicet recepta. Quid enim est illud putidi discriminis, *tardior aut inertior?* Et quare *legat* is cui dictatur? Puto, cum jubetur a dictante. Sed sic non scriba miser, verum ipse sibi impedimento est, qui cogitat. Insuave etiam asyndeton ante *velut.* Refingam ista hunc in modum: *A. i. i. q. e. si tardior scribendo* (sive *in s.*) *aut incertior, et delendo velut offensator fuit* (sive *fuerit*). Nihil profecto similius equo *offensatori* (ejus enim proprium hoc vocabulum arbitror, quanquam hic solum oblatum, quare additum *velut*), quam delendo se interpellans, qui scribit. *Oscitatorem* conjectanti Badio condonabimus. cf. 10, 7, 10. 11, 3, 130. *cursus.* Turic. (a sec. m.) *cura ejus.* *concepta.* Hoc conjecit Regius, male improbatus Badio. Libri quidem omnes *conceptae.*

21. *altiorem.* Sic Guelf. cum Gryph. (1536.) Colin. Vidov. marg. Basil. Obr. *aptiorem* Turic. Flor. Camp. cum Bern. cf. 10, 1, 63. Reliqui *apertiorem.* Mox Turic. Flor. *motum animis,* hic deleto a sec. m. S. *vultum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *volutum.* *simul vertere latus et interim.* Turic. *sinti elatus i.*, a sec. m. *sintie latus i.*

tardior — offensator fuerit. vid. not. crit.

21. *simul — objurgare.* vid. not. crit. Quae hic nisi solum

quaeque Persius notat, cum leviter dicendi genus significat,

Nec pluteum, inquit, *caedit*, *nec demorsos sapit ungues;*

etiam ridicula sunt, nisi cum soli sumus. Denique ut semel, quod est potentissimum, 22
dicam: secretum in dictando perit. Atqui

Flor. *simul et elatus i.* Guelf. *simul et interim*, cum Stoer. Chouet. Leid. Unde sit *vertere*, nisi forte e Goth. et Voss. 2., nondum disco, et haereo sane in verbo, quod ita simpliciter junctum *lateri* non novi. An haec fuit Quintiliani manus: *vultum simul*, *interim et latus* (scil. *torquere*), *interim objurgare* (scil. *latus*)? Quanquam vel voci *simul* diffido, velut natae e ductibus vocis *vultus*. Unde autem littera S in Turic.? Neque enim potuit esse *vultus*. Illud imprimis tenendum, *objurgare* hoc loco esse *ferire* (cf. Graev. ad Flor. 1, 1, 8. et intpp. ad Petron. 34.), et referendum ad *latus*, accusativum. cf. 2, 12, 10. 11, 3, 123. *quaeque Persius*. Guelf. *quae P.* male. *demorsos — ungues*. Turic. Flor. *demorsus — unguis*, nisi quod Turic. *jurguis*, et a sec. m. *jurgiis*. *soli sumus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *solis*.

22. *potentissimum*. Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *potissimum* cum Voss. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Basil. *in dictando perit*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. Basil. Reliqui *quod d. p.* nisi quod Guelf. *q. d. comperit* et marg. Basil. *q. d. conpetit* (err. Burm.). *Atqui*. Hoc dedi ex conjectura. Libri enim omnes *atque*, multi tamen post maximam distinctionem.

decere negat, eorum similia qui uno modo praesente faciat, furiosum paene judicat 1, 2, 31; utrumque tamen recte et congruenter.

Persius — cum leviter dicendi genus. Sat. 1, 106. Cave autem cum Gesnero praeferas *leniter*. Est genus dicendi negligentia corruptum, in quo summa est *levitas*, rerum pondere carens, nulla *lenitas*. cf. §. 17. „in „rebus — *levitas*.“

22. *ut semel — dicam*. cf. 10, 1, 17. 11, 1, 66.

liberum arbitris locum, et quam altiſſimum ſilentium ſcribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credunt, aptiſſima in hoc nemora ſilvasque; quod illa coeli libertas, locorum amoenitas, ſublimem animum, et beatiorem
23 ſpiritum parent. Mihi certe jucundus hic magis, quam ſtudiorum hortator, videtur eſſe ſeceſſus. Namque illa, quae ipſa delectant,

coeli libertas. Flor. (a pr. m.) *cicilii liberatis.*

locorum. Sic Turic. Flor. Reliqui *locorumque.*

parent. Goth. *parant,* ſed et modo *quid* pro *quod* (ubi Camp. *qui*) cum interrogatione in clauſula. Schelius ad Dial. de Oratt. c. 12. conjicit *pariant,* noſtrum recte tuente Burm. qui ponit loca Ovidii Art. 1, 237. Remed. 805.

23. *certe jucundus.* Flor. inſerit *vim demoni,* Alm. *videmoni.* cf. §. 16. Bene mecum agitur, quod nihil ejusmodi habet Turic. meus. Sed vel nunc aegerrimo animo bonam copiam hic ejuro. *quae ipſa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Omittit *ipſa* Camp. Reliqui *i. q.* Blanditur ſane alter ordo, ſed noſter cum difficilior videatur, deſerere eum non ſum auſus. Interpretor: „haec cum per ſe, nullis litterarum „lenociniis, voluptatem faciant.“ Vulgata jejunior.

delectant. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *delectent* cum Ald. male: ut et *advocent* (cf. not. exeg.) cum edd. poſterr. ante

aptiſſima — nemora ſilvasque. Locum, in ipſa harum deliciarum reprehenſione, mirifice comtum nitidumque, vix legas ſine recordatione eorum quae Plinius, noſtri diſcipulus, in diverſam ſententiam; et adhibuit Geſnerus; Epiſt. 1, 6. 9, 36, 6.; ſed et alterius, quem ego Tacitum eſſe adhuc teneo, qui in Dial. de Oratt. c. 9. extr. et 12. ſuaviſſimam habet ſtudendi in agris commendationem. Eo reſpexit, ut monitum eſt, Plinius ipſe 9, 10, 2. Ut illic *nemora et luci*, ita et hic uno variato vocabulo. *Beatiorem* autem *ſpiritum*, pro quo *laetiorem* reponere auſus eſt Obrechtus, rectiſſime defendit Burmannus, allegans locum noſtri 10, 1, 109. Nec aliud *dives vena* Horatii.

23. *quae ipſa.* vid. not. crit.

necesse est avocent ab intentione operis desti-
nati. Neque enim se bona fide in multa simul
intendere animus totum potest: et, quocun-
936 que respexit, desinit intueri, quod propositum
erat. Quare silvarum amoenitas, et praeter- 24
labentia flumina, et inspirantes ramis arborum
aurae, volucrumque cantus, et ipsa late cir-
cumspiciendi libertas, ad se trahunt: ut mihi
remittere potius voluptas ista videatur cogi-
tationem, quam intendere. Demosthenes 25
melius, qui se in locum, ex quo nulla exaudiri
vox, et ex quo nihil prospici posset,

Ald. Sed Voss. 1. (a m. pr.) *amovent*. *respexit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliquae *respexerit*. Parum recte. cf. 9, 4, 96.

24. *inspirantes — volucrumque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. rami* (hoc et Guelf. cum Voss. 1. 3.) *a. arme* (Flor. tamen *ae*) *volucrum*. Turic. a sec. m. *i. rami a. volucrum*, et sic Camp. nisi quod *ramis*. *vol. ista.* Camp. *v. ipsa* cum Goth. *voluptatis ista* Flor. *quam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

25. *nulla exaudiri.* Turic. *n. extuidire*, a sec. m. *nullam exaudire*, et sic Camp. qui et *vocem*. Flor. (a pr. m.) *nulla exaudire*. Goth. *n. audire*. Obr. modo *a quo* pro *ex quo*.

et ex quo. Turic. (a pr. m.) Flor. *est et quo*. Guelf. *et e quo*. Goth. (tac. Gesn.) *et ex qua*. Jens. (tac. Gesn.) *poterat*

avocent. Vomanus in Anthol. Burm. III, 51. „Oblectat hortus, avocat, pascit, „tenet;" quam scripturam ibi Burmannus e codd. reposuit et nostro quoque loco firmavit; nam *advocat* illic etiam vulgatum erat.

bona fide. i. e. plane, prorsus. (*da vero* Forcell. ex nostro loco.) Cf. Declam. Qu. 12, 1. ibique Burm. item Senec. patr. Controv. l. 5. praef. Duk. ad Flor. 2, 1. Gesn. Thes. v. Bonus p. 625. Interdum respondet Graeco ἀτεχνῶς, non quidem hic, sed illo declamm. loco. Minus recte hic Badius interpretatur *sedulo et diligenter*.

25. *Demosthenes melius, qui se — recondebat.* cf. 11, 3, 54.

recondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Ideoque lucubrantes, ſilentium noctis, et clauſum cubiculum, et lumen unum velut tectos maxime teneat.
26 Sed cum in omni ſtudiorum genere, tum in hoc praecipue bona valetudo, quaeque eam maxime praeſtat,

et ex quo cum edd. ante Bad. niſi quod Aldus mox *poteſt* pro *poſſet;* utrumque recte improbante Badio, qui omiſſis noſtris *nihilque* cum edd. ante Obr. exc. Baſil. acc. Rolſ. Sed Obr. mox *poterat* pro *poſſet.* *recondebat.* Jenſ. *recumbebat* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *recipiebat.*

mentem cogerent. Turic. inſerit *occuli,* ſequente tamen mox *oculi.*

Ideoque. Camp. *Ideo.* Placet. *clauſum.* Goth. (tac. Geſn.) *cluſum* cum Vall. Bad. cf. 9, 4, 102.

velut tectos. Turic. Flor. *et velud rectos.* In illo inter *et* et *velut* ſuprascriptum *vel.* Guelf. Camp. *v. rectos* cum Alm. Voſſ. 1. 2. Goth. Bern. et edd. ante Leid. acc. Gibſ. Interpretatur Badius: „velut recta in rem unam intentos, in „eam videlicet quam propoſuerint." Tentat Burm. *vel etiam lectus,* multos teſtatus qui de Romanis in lecto ſtudentibus prodiderint. Huic respondent Capper. ac Geſnerus, modeſtius hic et eruditius. Apparet, quam exigua ſit, qua hi nituntur, receptae auctoritas. Mihi juxta ac Burmanno „nec *tectos* nec *rectos* ſatis placet." Quare enim „*velut* „tectos"? Num in *cubiculo clauſo* non ſunt *tecti?* Inprimis autem attendendum cenſeo *et* illud praemiſſum in vetuſtiſſimis. Latet aliquid, ni fallor, in iſto *rectos,* quem nominativum ſuſpicor Graecae alicujus vocis. Ad Plinium quoque 9, 36, 2. vulgatam noſtram tuetur Geſnerus.

Plutarch. in Vit. Demoſth. c. 7. ἐκ τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὴ διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς. Enarrantur ibidem et reliquae viri exercitationes, de quibus conferendus etiam Libanius in vita Demoſth. (p. 4. ed. Demoſth. Reisk.)

lumen unum. Ablegat Burmannus ad Bynkershoekii Obſerv. Juris Rom. 1, 14. ex hoc loco oſtendentes, quid ſit *lumen unicum* apud Ulpianum.

velut tectos. vid. not. crit.

frugalitas, neceſſaria eſt: cum tempora ab ipſa rerum natura ad quietem refectionemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus. Cui tamen non plus irrogandum eſt,
937 quam quod ſomno ſupererit, haud deerit.
Obſtat enim diligentiae ſcribendi etiam fati- 27
gatio: et abunde, ſi vacet, lucis ſpatia ſufficiunt: occupatos in noctem neceſſitas agit. Eſt tamen lucubratio, quoties ad eam integri

26. *frugalitas.* Alm. *fragilitas*, ſolus. *ab ipſa.* Turic. Flor. *ipſa cum ipſa.* Hic ab altera manu *ipſa ab ipſa.* *data.* Camp. *datam.* *haud deerit.* Turic. Guelf. Camp. *aut d.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum, quod repoſitum inveniebat in Vall. Nulla hic varietas notatur, neque in Flor. neque Alm. ut hos duumviros (cf. §. 22.) ſponſores habere videamur optimae emendationis. Fuit cum alteram ſcripturam ſic interpretarer: tempus quod aut nimium impenditur ſomno, aut natura ipſa eidem ſubtrahitur, cum inſomnes ſumus caſu aut valetudine (cf. 10, 6, 1. *intermiſſus ſomnus*). Sed hoc parum conveniret ſequentibus. Nec perſpicua oratio, ſi hoc voluit. Nimium auſus Regius, recidens ille noſtra; quem ſolus expreſſit Aldus. Modo pro *ſupererit* Palat. *ſuperarit*, quod praefert Gebhardus (Crepp. 3, 18.), ſine cauſa.

26. *frugalitas.* Cave ad noſtram hodie rationem circumſcribas vocis poteſtatem, et de ſola cibi et potus temperantia intelligas. cf. 1, 6, 17. 11, 3, 19. ubi noli ad *facilem ciborum digeſtionem* aſtringere vocabulum. 12, 1, 8. Sunt *boni mores.*

cum — convertimus. Diſplicet et indicativi ſtructura, et cumulatum *cum.* Malim reponi *quo*, ut referatur ad *ſtudiorum genus.*

quam quod ſomno — deerit. Ad *cui* intellige *labori;* ne forte neutrum accipias, de toto negotio in genere pronunciatum. Quod *ſupereſt* ſomno, illud intelligitur tempus, quod nimium a plerisque ſomno concedi ſolet; *deeſt* autem, quidquid corpori reficiendo parum eſt.

27. *ſi vacet — occupatos.* Attende oppoſita, grate variata ſtructura.

ac refecti venimus, optimum ſecreti genus.
28 Sed ſilentium et ſeceſſus, et undique liber animus, ut ſunt maxime optanda, ita non ſemper poſſunt contingere: ideoque non ſtatim, ſi quid obſtrepet, abjiciendi codices erunt, et deplorandus dies: verum incommodis repugnandum, et hic faciendus uſus, ut omnia, quae impedient, vincat intentio. quam ſi tota mente in opus ipſum direxeris, nihil eorum, quae oculis vel auribus incur-
29 ſant, ad animum perveniet. An vero frequenter etiam fortuita hoc cogitatio praeſtat, ut obvios non videamus, et itinere deerremus: non conſequemur idem, ſi et voluerimus?

28. *ut ſunt.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *quae ſ.* · *ita non.* Turic. Flor. Camp. *n. i.* male. *impedient.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *impediunt.* Ex Alm. Voſſ. 1. afferunt *impediant.*

29. *An vero.* Turic. (a ſec. m.) *At v.* Ald. Baſil. Gryph. (1536.) *An non,* ſuadente Regio. Sed poſt *vero* inſerunt *ſi* Gryph. (1544.) Steph. *frequenter etiam.* Turic. (a ſec. m.) *f. et e.* Camp. *f. ac e.* cf. 5, 2, 3.

fortuita. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fortuitu.*

hoc cogitatio. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *haec c.* cum edd. ante Bad. male. *itinere deerremus.* Turic. Flor. *ita erremus* cum Alm. A ſec. manu Turic. *ita erramus.* Guelf. *ita ne e.* cum Voſſ. 3. Bern. niſi quod hi juncta

28. *codices.* Plane pro *codicillis, pugillaribus,* cf. §. 32. quales ſunt apud Plinium l. c. inſtrumenta laboris extemporalis.

faciendus uſus. Simili modo hic *facere* dicitur, ut in *viribus faciendis* §. 3. *facienda forma* 10, 6, 3.

29. *An vero — non conſequemur.* cf. 6, 2, 30. item Cic. pro Rabirio perd. c. 5. „An vero ſervos noſtros — „nos neque — neque — „neque."

Non eſt indulgendum cauſis deſidiae. Nam
ſi non niſi refecti, non niſi hilares, non niſi
omnibus aliis curis vacantes, ſtudendum
exiſtimaverimus, ſemper erit, propter quod
nobis ignoſcamus. Quare in turba, itinere, 30
conviviis etiam faciat ſibi cogitatio ipſa ſecre-
tum. Quid alioqui fiet, cum in medio foro,
tot circumſtantibus judiciis, jurgiis, fortuitis
etiam clamoribus, erit ſubito continua ora-
938 tione dicendum, ſi particulas, quas ceris man-
damus, niſi in ſolitudine reperire non poſſu-

voce. *non niſi hilares.* Turic. *nonniſi nihil apres,* a ſec. manu *nonniſi nihilo preſſi.* Flor. (a pr. m.) *non niſi nihil aps.* Ipſa haec omittunt Voſſ. 1. 3. non Guelf. qui mox non habet *omnibus,* ut nec Baſil. Gryph. (1536.), cum viciſſim *aliis* deſideret Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald.

exiſtimaverimus. Guelf. *exiſtimarimus* cum Alm. *exiſtimavimus* ex Voſſ. 1. affertur. *erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

30. *Quare in.* Turic. (a ſec. m.) Camp. inſerunt *ſi.*

itinere. Turic. *itur eſſe,* a ſec. m.. *itur et.* Flor. (a pr. m.) *intuere.* Voſſ. 1. *itineri.* Voſſ. 3. *itinerum.* *conviviis etiam.* Jenſ. inſerit *vel concione* cum edd. poſterr. ante Burm. exc. Bad. Stoer. Chouet. Leid. male voces reducente Gibſono, ſuorum Codd. ſecuro. Neque enim ullus MS. haec (err. Geſn.) neque Camp. Badius quidem rectiſſime „hoc“ inquit „ab aliquo imperito e margine in contextum „intruſum opinor. Nam ſi *in concione* auctor poſuiſſet, in„epte intuliſſet: *Quid alioqui fiet, cum in medio foro* etc. cum „in concione longe plus ſtrepitus ſit quam in foro: in foro „enim ad judices modo fit oratio, in concione ad univerſum „populum.“ *ſibi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ibi.*

alioqui. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aliquid.*

judiciis, jurgiis. Flor. (a pr. m.) *judicis, jurgis.* Ex Alm. affertur *virgis.* *mandamus.* Turic. (a ſec. m.)

30. *continua oratione — particulas.* Lucubrando enim et meditando nonniſi particulae orationum et disjecti ſenſus effinguntur.

mus? Propter quae idem ille tantus amator ſecreti Demoſthenes, in litore, in quod ſe maximo cum ſono fluctus illideret, meditans, conſueſcebat concionum fremitus non ex-
51 paveſcere. Illa quoque minora (ſed nihil in ſtudiis parvum eſt) non ſunt transeunda, ſcribi optime ceris, in quibus facillima eſt ratio delendi: niſi forte viſus infirmior mem-

mandemus. *quae idem.* Turic. *quidem*, a ſec. m. *quod quidem*, et ſic Camp. *in quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *i. quo* cum Goth. Voſſ. 1. 2. Vall. et Jenſ. Tarv. Baſil. *ſe.* Camp. omittit cum Goth. Vall.

maximo. Guelf. *maxime.* *illideret.* Goth. *illiderentur*, ſed e Voſſ. 2. *illideretur*, et ſic Vall. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. *illuderet* Voſſ. 3. an cum *ſe*, non doceor. vide 5, 14, 34. ablegante Burm.

31. *parvum.* Turic. Flor. Camp. *parum* cum Alm. Hic quidem maximae auctoritatis libros ſequendos eſſe non putavi. Neque enim probatus vocis *parum* ſignificatus, de quo vide 10, 1, 130. 3, 1, 5. 1, 1, 18., noſtro loco congruit, et plerumque in ſimilibus ei, quae hic promitur, ſententiis *parvi* nomine utitur auctor, velut 1, 1, 8. 21. 1, 5. 7. 1, 6, 20. 1, 7, 33. Comparatur quoque *parvum*, non *parum*, recte *minoribus.* Quanquam dicat aliquis, *parvum* ſane eſſe in ſtudiis, nihil autem quod *nimis parvum* ſit i. e. *parum.*

Demoſthenes, in litore. Διὰ δὲ τοῦτο (τὸ εὐκατάπληκτον εἶναι) φασὶν αὐτὸν ἄνεμον ῥαγδαῖον τηροῦντα καὶ κινουμένην σφοδρῶς τὴν θάλατταν, παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς βαδίζοντα, λέγειν καὶ τῷ τῆς θαλάττης ἤχῳ συνεθίζεσθαι φέρειν τὰς τοῦ δήμου καταβοάς. Libanius in vita Dem. „— ex me — qui „in Phalericum etiam deſcen„derim: quo in loco ad „fluctum ajunt declamare ſo„litum Demoſthenem, ut fre„mitum aſſueſceret voce vin„cere.“ Cic. de Fin. 5, 2.

51. *parvum.* vide not. crit.

ſcribi — ceris. Neceſſarium videtur, quod in ſolo Flor. a ſec. manu invectum video, ut praemittatur praepoſitio: *in ceris.* Niſi forte vitavit inſuavem iterationem „*in* „ceris *in* quibus“, facili ad ſubaudiendum particulae adjectione.

branarum potius ufum exiget: quae ut juvant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguntur calami, morantur manum, et cogitationis impetum frangunt. Relinquendae autem in 32
utrolibet genere contra erunt vacuae tabellae, in quibus libera adjicienti fit excurfio. Nam interim pigritiam emendandi anguftiae faciunt; aut certe novorum interpofitionem priora confundant. Ne latas quidem

Sed hoc proprie reddes *quod non eft fatis*, neque id huc facere quisquam putabit. cf. 12, 2, 4.

exiget. Turic. (a fec. m.) Camp. *exigat.*

juvant. Turic. *vigant*, a fec. m. *vigeant.* Flor. (a pr. m.) *figant.* Alm. *jugant.* *ita.* Guelf. omittit.

crebra — calami, morantur. Turic. Flor. *crebro relationi quod* (Flor. a fec. m. *quoad*) *inguitur* (Turic. a fec. m. *jungitur,* Flor. *intinguntur*) *calami repetitione m.* cum Alm., nifi quod *quoad* folum refertur, et, quos Philander memorat, aliis, ex quibus tamen *relationis quoad intinguntur.* Guelf. *crebro relationi q. i. c. m.* Voff. 1. 3. *crebro relationi quod i. c. m.* cum Jenf. Tarv. *crebrae r. q. i. c. m.* Ald. *crebro r. q. i. c. m.* Bafil. Burmannus, *relatione* vocabuli *repetitione* gloffam ratus, haec conjectat: *crebra, quoad tinguitur, calami repetitione.* Significatus, qualis hic, *relationis* plane phyficus, fi ita loqui licet, ferendus quidem non videtur, medelam tamen loco non reperio.

32. *contra erunt vacuae.* Turic. Flor. *c. e. vel quae,* ille a fec. m. *vel* folum, hic noftrum. Guelf. *c. eum v.* cum Goth. Voff. 1. 2. Bern. Vall. Jenf. Tarv. Reliqui omittunt interjectum, fuadente etiam Regio. Sed Badius *vacuae* folum habet. *adjicienti fit.* Flor. *fit adjicienda fint.* Ex Alm. *adjicienda funt.* Guelf. *adjicienda f.* cum Voff. 1. Bern. *adjiciendi f.* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Cur non corrigebat Regius ut 4, 5, 6? Turic. quin noftrum ipfum det, non dubito. *interpofitionem.* Sic Turic. a pr. m. cum Alm. Reliqui *interpofitione.* *confundant.*

crebra — calami, morantur. vide not. crit.

32. *confundant.* Conjunctivus recte ponitur, cum de-

ultra modum eſſe ceras velim, expertus juvenem ſtudioſum alioqui praelongos habuiſſe ſermones, quia illos numero verſuum metiebatur, idque vitium, quod frequenti admonitione córrigi non potuerat, mutatis codici-
33 bus eſſe ſublatum. Debet vacare etiam locus, in quo notentur, quae ſcribentibus ſolent
extra ordinem, id eſt, ex aliis, quam qui ſunt 939
in manibus loci, occurrere. Irrumpent enim optimi nonnunquam ſenſus, quos neque inſerere oportet, neque differre tutum eſt: quia interim elabuntur, interim memoriae ſuae

Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. Baſil. *confunduntur* Locat. cum poſterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *confundunt*. *ultra modum*. Camp. *admodum*. *praelongos habuiſſe*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *p. alius* cum Alm. Ille a ſec. manu *poſt longos alios*.
quia — verſuum. Turic. (hic a ſec. m. *numeris*) Flor. (hic a pr. m.) *qui illis numeros uſum*. Camp. *quod i. numeris v.*
admonitione. Camp. *ammonitione*. *potuerat*. Flor. (a pr. m.) *potuerant*.
33. *id eſt, ex*. Turic. *idem et*. a ſec. m. *item et*, et ſic Camp. *quam qui*. Goth. (tac. Geſn.) *quanquam*.
in manibus. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *immanibus* cum Tarv. *loci*. Camp. *locis* cum Goth. et edd. ante Baſil.
Irrumpent. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui *Irrumpunt*. *tutum*. Guelf. *tantum*. *interim elabuntur, interim*. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *ſui*. Turic. Flor. Camp. *ſuae* cum reli-

monſtretur, quod fieri poſſit alio quodam eveniente; nec ſimilis ratio in *faciunt*, ubi adjicitur *interim*. „*confuſus* „ſtilus" eſt 1, 1, 28.
alioqui. cf. §. 13. Neque enim video, quomodo praelongorum ſermonum conſuetudo parum ſtudioſum arguat; niſi forte imparatus qui ad orandum accedat verboſus fit, idque fuerit expectandum a deſidia raro aut nunquam ſtudentis. Et haec fortaſſe rectior ratio. Ad *habuiſſe* male retuleris adverbium.

intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime ſunt in depoſito.

IV. Sequitur *emendatio*, pars ſtudiorum longe utiliſſima. Neque enim ſine cauſa creditum eſt, ſtilum non minus agere, cum delet. Hujus autem operis eſt, *adjicere*, *detrahere*, *mutare*. Sed facilius in iis ſimpliciusque judicium, quae replenda vel dejicienda ſunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia aſtringere, inordinata digerere,

quis, exceptis Guelf. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. tum Gryph. (1544.) Steph. Rollin. Geſn. (refertur et Alm.; cf. §. 26.), qui omnes tuentur eruditiſſimam ſcripturam.

1. *iis.* Sic Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *his.* *dejicienda.* Guelf. *adjicienda.* *aſtringere.* Sic Camp. cum edd. ante Burm. (exc. Gryph. Roll.) Reliqui *adſtringere.* Solus Obr. *ſtringere.* Male, cf. 2, 2, 4. Alterum eſt brevitatis, ut 4, 1, 128. *inordinata digerere.* Turic. Flor. (a pr. manu) omittunt cum Alm. Pro altero Guelf. *dirigere* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. et aliquot Burm. fruſtra defendente Badio, Burmanno ſaltem ferente. Cf. 11, 1, 6. Burm. mo-

1. *ſtilum — delet.* Cum „luxuriem illam, quae in „ſumma ubertate inest, de- „paſcitur." (Cic. de Or. 2, 23.) Fateor autem, pro illo quod modo eſt *creditum* malle me *traditum.* cf. 1, 10, 17. Quanquam utraque ſcriptura aliquod dictum vel praeceptum a veteribus memoriae proditum deſiderat; quod equidem demonſtrare non poſſum.

replenda — dejicienda. Exquiſitius variata verba pro *adjiciendo* et *detrahendo.* Illius commoda in Lexicis afferuntur exempla Digeſt. 42, 1, 4. „lege *repletur* quod ſen- „tentiae *deeſt*" et Ovid. Her. 10, 57. „— quod voci „*deerat* plangore *replebam*". Hujus, rarioris item ſignificatus, mentionem habet Erneſtus in Clave Cic.

ſoluta componere, exultantia coërcere, duplicis
2 operae. Nam et damnanda ſunt, quae pla-
cuerant; et invenienda, quae fugerant. Nec
dubium eſt, optimum eſſe emendandi genus,
ſi ſcripta in aliquod tempus reponuntur, ut
ad ea poſt intervallum, velut nova atque
aliena, redeamus, ne nobis ſcripta noſtra,
3 tanquam recentes fetus, blandiantur. Sed
neque hoc contingere ſemper poteſt, praeſer-
tim oratori, cui ſaepius ſcribere ad praeſentes
uſus neceſſe eſt: et emendatio finem habeat.
Sunt enim qui ad omnia ſcripta, tanquam
vitioſa, redeant, et quaſi nihil fas ſit rectum 94
eſſe, quod primum eſt, melius exiſtiment,
quidquid eſt aliud, idque faciant, quoties

nente. Mox *reſoluta* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Sed hoc adhaereſcebat ex omiſſis illis et antecedente quoque.

2. *placuerant.* Turic. Camp. Tarv. *placuerunt.* Placet, et tum ad hunc modum reſingendum *fugerunt*, quod non facit Tarv. Mox *et inv. — dub. eſt* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. *eſſe.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *eſt.*

reponuntur. Sic Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Reliqui *reponantur.* *tanquam.* Turic. Flor. (a pr. m.) *quam.* Ille a ſec. m. *quaſi*, et ſic Camp. cum edd. ante Baſil.

3. *et emendatio.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m.) Reliqui inſerunt *ipſa.* Quanquam Turic. *mendatio.* *habeat.* Sic Camp. *habent* Turic. Reliqui *habet.* *vitioſa.*

ſoluta — exultantia. cf. 10, 2, 16. Apparet haec pertinere ad numeros. Sed ipſa *inordinata* quoque eodem referenda ſuſpicor, vid. 9, 4, 23 — 32, quoniam de *diſpoſitione*, quam ſane intelligere poteras, nunc non agit noſter, ſed de ſola elocutione.

2. *placuerant.* vid. not. crit.

tanquam recentes fetus. Pſeudo-Turnebus recte remittit ad Epiſt. ad Tryph. 2.

3. *melius exiſtiment.* Remittit Geſnerus ad 10, 1, 115.

librum in manus reſumſerunt, ſimiles medicis
etiam integra ſecantibus. Accidit itaque, ut
cicatricoſa ſint, et exanguia, et cura peiora.
Sit ergo aliquando, quod placeat, aut certe 4
quod ſufficiat: ut opus poliat lima, non exterat.
Temporis quoque eſſe debet modus. Nam
quod Cinnae Zmyrnam novem annis acce-
pimus ſcriptam, et Panegyricum Iſocratis,

Guelf. *vitia* cum Voſſ. 1. *manus*. Guelf. *manibus* cum Voſſ. 1. 2. (an 3?) Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad.
reſumſerunt. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui *reſumſerint*.
4. *ergo*. Sic Turic. Flor. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *igitur*. *opus — exterat*. Turic. *pus ſpolliati* (a ſec. manu ſimplex L) *ima exterat*. Flor. (a pr. m.) *o. p. ima exterat*. *Cinnae — ſcriptam, et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *Panegyricum* autem nihil habent niſi *cum*. *Zmyrnam*. Sic

cura pejora. „Non abſimilis eſt locus ille Plinii 35, „10." [p. Hard. 695.] „nocere ſaepe nimiam diligentiam." Paſſerat. „De Tiberio hoc notat Sueton. cap. „70. *illum ex tempore praeſtantiorem habitum quam a cura*." Burm.

4. *poliat — non exterat*. „Plin. lib. 5. epiſt. 11. *Itaque opus non jam ſplendeſcit lima, ſed atteritur*." Pithoeus. „vide et Plin. lib. 9. Ep. 35." Alm.

Cinnae Zmyrnam novem annis. C. Helvius Cinna hiſtoriam Zmyrnae vel Myrrhae (cf. 9, 2, 64.) brevi ſed obſcuriſſimo carmine expoſuit, cui velut defoſſo theſauro novem annis incubuiſſe dicitur. Notum eſt Epigramma Catulli: *Zmyrna mei Cinnae nonam poſt denique meſſem, Quam coepta eſt, nonamque edita poſt hiemem*, cet. vide Burm. ad Anthol. 2, Ep. 250. et F. A. Wolfium ad Sueton. Gramm. c. 18. Inde Horatii illud ad Piſ. 388. Affert huc Geſnerus, non intempeſtive quidem, jocum in carmen de virgine Aurelianenſi conjectum non, ut ille putat, a Menagio, ſed a Mommorio, ſupplicum libellorum magiſtro: *Illa Capellani dudum expectata puella Longo poſt tandem tempore prodit anus*. Cinnae Zmyrnam a Gedoyno

qui parciſſime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, ſi tam tardum fuerit, auxilium.

V. Proximum eſt, ut dicamus, *quae praecipue ſcribenda* ſint. Hoc exuberantis quidem eſt operis, ut explicemus,

Goth. (tac. Geſn.) niſi quod per I. Reliqui *Smyrnam*. cf. 9, 2, 64. item VV. DD. ad Tac. Annal. 4, 56.

qui parciſſime. Turic. *q. partiſſimum*, a ſec. m. *parciſſimum*. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *quam p.* *tam*. Goth. (tac. Geſn.) omittit.

1. *ſcribenda ſint*. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſ. ſunt* cum edd. ante Bad. Modo *eſt* omittit Flor. a pr. m. Inſcriptionem autem nullam habent neque hic, neque in proximo capite, Turic. Flor. Camp. Sed Guelf. et Goth. *Quae ſcribenda ſint* (rell. *ſunt* ante Baſil.) *praecipue* cum edd. ante Geſn. exc. Obr. *Hoc*. Turic. *Haec* cum Jenſ. Tarv. *hec* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. cf. 8, 6, 2. *exuberantis*. Turic. *experantibus id*. a ſec. manu *exſuperantibus id*. Flor. (a pr. m.) *ex imperantibus id*, cum Guelf. Voſſ. 1. 3. (niſi quod in his tribus *id* non comparet) Jenſ. (err. Geſn.) Tarv. *Id* tamen et Goth. habet.

quidem eſt operis. Turic. *qua idem oporis* (an fuit *laboris?*), a ſec. m. *quia idem operis*. Flor. (a pr. m.) *qua id operis*. In hoc inciſo *quidem* alieno eſt loco, ſi refertur ad *Hoc*, et facilius applicetur ei, quod in plerisque vett. antecedit, *id*. Tum reponat aliquis *Haec exuperantis*, ubi tamen neque *Haec* placuerit, neque vulgarius verbum ſuccedens exquiſitiori *exuberantis*. An igitur *Hic* erit probandum prae *Hoc?* Libentius tamen, quoniam *eſt* exulat e vetuſtiſſimis, modo transpoſitionibus indulgeri poſſit, haec eruam: *Hoc quidem exuberantis ſit operis*. cf. 10, 1, 38. item hic §. 19. et 5, 1, 3. *Sit* corruptum in *id*. Ille autem ablativus *imperantibus* natus ex male divulſo *ex*. Similis uſus τοῦ *ſit* pro *fuerit* 7, 9, 5. *explicemus*. Turic.

fabulam ſcenicam acceptam recte notat Capper.

qui parciſſime. Alii enim quindecim annos aſſignant, ut Plutarchus narrat in vita Iſocratis.

1. *Hoc — eſt operis*. vid. nott. critt.

quae ſint materiae: quae prima aut ſecunda, aut deinceps tractanda ſint: nam id factum eſt etiam primo libro, quo puerorum, et ſecundo, quo robuſtiorum ſtudiis ordinem dedimus: ſed, de quo nunc agitur, unde copia ac facilitas maxime veniat. Vertere Graeca in Latinum 2
941 veteres noſtri oratores optimum judicabant. Id ſe L. Craſſus in illis Ciceronis de Oratore

exeplice in eis, a ſec. m. *exempli cui in eis*. Flor. (a pr. m.) *explicem eis*. *quae ſint*. Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *q. ſunt* cum Voſſ. 2. Ald. *et ſecundo*. Flor. inſerit *in*. *quo robuſtiorum*. Sic Turic. *quo jam robuſtiorum* Guelf. *quo robuſtorum* Flor. (a pr. m.) Alm. Reliqui *quo jam robuſtorum*. Noſtrum conjecit Francius. cf. 2, 2, 14. *facilitas*. Turic. (a ſec. m.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. Baſil. *facultas*. cf. 2, 2, 11. 4, 17. 10, 1, 59. Pro *ac* dant *et* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph.

2. *judicarant*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. *Id ſe*. Turic. Camp. *ipſe*. *Oratore*. Turic. (quanquam per compendium) Flor. (hic a pr. m.) *oratoriis*. Ille a ſec. m. *oratore id ſe*. Camp. poſt vocem noſtram inſerit

primo libro — ſecundo. 1. cap. 9. 2. capp. 4. 10.

ſed, de quo nunc agitur. Commodum *hoc* pro *quo* legendum ſuadet Geſnerus. Fortaſſe lenius *eo*. Recepta ſcriptura impeditam habet ſtructuram, ſi ex illo *explicemus* repetitur *explicandum eſt*.

2. *Craſſus — Cicero*. Prius vide de Or. 1, 34. Alterum demonſtrare non contingit. Neque enim niſi in genere commendatam Graecarum litterarum exercitationem memini me reperire in ſcriptis Ciceronianis, velut initio libb. de Officiis, de Finibus, eaque parte Bruti, ubi de ſtudiorum ſuorum ratione exponit. Suſpicor et hanc *frequentiſſime de vertendo Graeca praecipientis Ciceronis* mentionem eſſe ab illa toties nobis animadverſa ſecuritate Quintiliani, qui libros cummaxime laudatos neque memoria tenuerit neque inſpexerit. Sed ſuam inopiam hic teſtari interpretes debebant.

libris dicit factitaſſe. Id Cicero ſua ipſe perſona frequentiſſime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere translatos. Id Meſſalae placuit: multaeque ſunt ab eo ſcriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis ſubtilitate
3 contenderet. Et manifeſta eſt exercitationis hujusce ratio. Nam et rerum copia Graeci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim

maximum. *Id Cicero.* Camp. *Idcirco.* *Id Meſſalae.* Turic. *in M.* Obr. *Idem M.* Jenſ. *Marco i. M.* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. *Id* Flor. (a pr. m.) omittit.

Romanis — contenderet. Turic. *romanus* (a pr. manu *romana*) — *contendere.*

3. *hujusce.* Turic. (a ſec. m.) *hujus eſſet.* Voſſ. 1. 3.

Platonis — translatos. Platonis quidem Timaeum et Protagoram, Xenophontis autem Oeconomicum. Ruhnkenius in praefatione Rutilio Lupo praemiſſa p. 18. lacunam arguit in hoc loco, quanquam nemini animadverſam, quia non potuerit non eſſe memor Qu. verſarum a Cicerone orationum Aeſchinis et Demoſthenis de cauſa Cteſiphontis, cui operi praepoſita de optimo genere oratorum disputatio reliqua facta eſt.

illa Hyperidis — ſubtilitate. cf. 10, 1, 77. ubi citatis ſcriptorum locis apparet, ſubtilitatem magis quam robur laudari in Hyperide. Quae hic notatur in Romano ſermone talium Venerum inopia, eam ſupra quoque ſignificavit noſter 10, 1, 100.

3. *omnibus — noſtris.* „In interpretatione e Graecis quidquid verborum bonorum adhibeamus noſtrum eſt, nemo occupavit, libere utimur; at in altero exercitationis genere, quo aliorum vel poetarum vel oratorum, Romanorum quidem, ſenſus aliis Latinis conamur reddere, difficultatem res habet, cum optima jam occupata ſint.“ Geſnerus.

utimur noſtris. Figuras vero, quibus maxime
ornatur oratio, multas ac varias excogitandi
etiam neceſſitas quaedam eſt: quia plerumque
a Graecis Romana diſſentiunt. Sed et illa ex 4
Latinis converſio multum et ipſa contulerit.
Ac de carminibus quidem neminem credo
dubitare, quo ſolo genere exercitationis dici-
tur uſus eſſe Sulpicius. Nam et ſublimis
ſpiritus attollere orationem poteſt: et verba,
poëtica libertate audaciora, non praeſumunt
eadem proprie dicendi facultatem. Sed et

hujus eſſe. *excogitandi etiam neceſſitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

4. *et illa.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam i.* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Baſil. *dicitur uſus eſſe.* Turic. *ducitur eſt.* Flor. (a pr. m.) *ducitur eſſe.* Alm. *dicitur eſſe.*

et ſublimis. Turic. *eſt ſ.* Flor. (a pr. m.) *e ſ.*

audaciora. Turic. Flor. *audatiore,* a pr. m. ille *audititiore,* hic *auditiore.* Guelf. *audacior* cum Voſſ. 3. *non praeſumunt.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Baſil. Burm. Geſn. Bip. *nec p.* Obr. Reliqui MSS. et excuſi ante Locat. *et p.* et Camp. quidem *praeſumit.* Mox omnes *praeſumunt* ſolum, quo redit Capper. hinc alieniſſima effutiens in nota. Gedoynus quoque e prava ſcriptura meras nugas eliciens defungitur.

eadem. Turic. Flor. Guelf. *eandem* cum libris, ut videtur, omnibus exc. Camp. (nam hic expreſſe noſtrum) Obr. Burm. Geſn. Bip. Noſtrum ſuaſit Rollinus. *proprie.* Jenſ.

Figuras vero — excogitandi. Quae hic ſignificantur *figurae*, ſunt illae verborum primum, deinde etiam grammaticae potius quam rhetoricae, quoniam id ſpectatur, quod Romani et Graeci ſermonis diverſitas facere vertentem cogit. cf. 1, 1, 13. 4, 2, 118.

4. *non praeſumunt — facultatem.* Nihil difficultatis in loco, modo memineris *praeſumere* eſſe *in anteceſſum auferre*, cujus ſignificationis teſtem Geſnerus recte citat locum 11, 1, 27. Sed eodem faciunt levi differentia, quibus utitur Burmannus, 2, 4, 7. 1, 10, 27, 8, 6, 63. cf. nos ad 1, 1, 20.

ipſis ſententiis adjicere licet oratorium robur,
5 et omiſſa ſupplere, effuſa ſubſtringere. Neque ego paraphraſim eſſe interpretationem tantum volo, ſed circa eosdem ſenſus certamen atque 94a
aemulationem. Ideoque ab illis diſſentio, qui vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis occupatis, quidquid aliter dixerimus, neceſſe ſit eſſe deterius. Nam neque ſemper eſt deſperandum, aliquid illis, quae dicta ſunt, melius

omittit cum poſterr. edd. ante Ald. *ſupplere, effuſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *et.* Pro *effuſa* Guelf. *admiſſa.* Bern. autem omittit *ſupplere effuſa.*

5. *paraphraſim.* Sic Turic. Flor. (niſi quod *pha,* quod a ſec. m. emendat Flor.) cum Locat. Ven. Ruſc. *paraphraſin* Goth. (tac. Geſn.) et ſic ſec. Turic. manus. *per yfraſim* Camp. *periphraſim* (err. Geſn.) Jenſ. Tarv. Reliqui graecis litt. *eſſe.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt. *volo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vero,* ſed per compendium ů. *vertere orationes.* Guelf. *veteres oratores.* *Latinas.* Turic. *latina.* *vetant.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *vetent* Camp. *optimis occupatis.* Turic. *optimus o.,* a ſec. m. *optimis occupati.* *neceſſe ſit eſſe deterius.* Turic. *neceſſet ſed erius.* a ſec. m. *neceſſe ſit ſed erius.* Flor. (a pr. m.) *n. ſ. deterius.* *ſemper eſt deſperandum.* Turic. *ſed per*

oratorium robur. cf. 2, 4, 2. „tanto *robuſtior,* quanto ve„rior." Poeticae enim fictioni inanem quendam tumorem tribuit.

ſubſtringere. „Neſcio an „haec legerit Tertullianus, „certe ſimili modo hoc verbo „utitur *de Oratione* c. 1. de „brevitate orationis domini„cae *quantum — ſubſtringitur* „*verbis, tantum diffunditur* „*ſenſibus.*" Burmannus. Elegantiſſimum hujus verbi uſum habet et Ovidianus ille *ſubſtricta gerens — ilia Ladon* Metam. 3, 216. *aſtricta ilia* noſter 8, 3, 10.

5. *paraphraſim — interpretationem.* Facile apparet attendenti, prius eſſe ſubjectum, alterum attributum; ne forte quis propter vim oppoſitionis attributum priore loco poſitum putet.

ab illis diſſentio. Aliquid

poſſe reperiri: neque adeo jejunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, niſi ſemel, non poſſit. Niſi forte 6
hiſtrionum multa circa voces easdem variare geſtus poteſt, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, poſt quod in eadem materia nihil dicendum ſit. Sed eſto, neque melius, quod invenimus, eſſe, neque par: eſt certe proximus locus. An vero ipſi non bis ac ſaepius 7

illud d. a ſec. m. *ſic per illud d.* Flor. (a pr. m.) *ſed per illud eſt d.* Alm. *ſemper illud d.* Obr. *ſemper eſt ſperandum* et modo *et* pro *neque.* *niſi.* Turic. *non.*

non poſſit. Camp. omittit *non.*

6. *Niſi forte.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *multa circa voces easdem.* Turic. *muta c. vetes eadem.* Flor. (a pr. m.) *muta c. veteres eadem.* Guelf. quoque *muta.* Baſil. in marg. *mutus.* *poſt.* Goth. *praeter* cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. inde ante Baſil. acc. Gryphio.

Sed. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

eſſe. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Alm. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *ſit*, corrigente Regio; ſed eadem noſtrae ſtructura eſt apud Horatium Epiſt. 1, 1, 81. *Eſto — teneri.* *par.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *pars.* *proximus locus.* Guelf. *proximis locis.* Camp. *proximis l.* cum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. Rollin. Capper. Sed MSS. reliqui noſtrum.

7. *An vero ipſi non bis.* Flor. Guelf. *A. v. i. nobis* cum Voſſ. 1. 3. *an non ipſi nos* Goth. cum Voſſ. 2. (err. Burm.): addat an omittat Goth. *bis*, parum attendi. *A. v. i. nos* ſine *bis* Camp. *An non ipſi nobis* Jenſ. (err. Geſn.) Tarv. *An non ipſi nos bis* Loc. Ven. Ruſc. Bad. Gryph. Rollin. *An vero*

eorum, quos hic improbat noſter, opinionis ſimile demonſtrat Pſeudo - Turnebus apud Cic. de Or. 1, 54 initio.

6. *hiſtrionum — geſtus.* „Satis conſtat, contendere „eum“ [Ciceronem] „cum „ipſo hiſtrione ſolitum, utrum „ille ſaepius eandem ſenten„tiam variis geſtibus efficeret, „an ipſe per eloquentiae co„piam ſermone diverſo pro„nunciaret.“ Macrobius Saturn. 2, 10.

de eadem re dicimus, et quidem continuas nonnunquam ſententias? Niſi forte contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus. Nam ſi uno genere bene diceretur, fas erat exiſtimari praecluſam nobis a prioribus viam. Nunc vero innumerabiles ſunt
8 modi, plurimaeque eodem viae ducunt. Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia translatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi diſſicultas. Quid?

ipſi nos bis Ald. *contendere.* Turic. *ad intendere,* a ſec. manu *ad id intendere.* Flor. (a pr. m.) *intendere.* Poſitus voculae *non* mirus eſt in noſtra ſcriptura, ubi duobus verbis divellitur ab *An* ſuo. Mox *Niſi forte,* exquiſitior figura loquendi ingrate recurrit poſt paucos verſus. Quanquam cf. 10, 1, 23. An hic potius quam ſupra §. 6. omitti debebant haec duo vocabula et ſic ſcribi tota ſententia: *An vero ipſi nos bis ac ſaepius — ſententias, ac contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus?* cf. 10, 3, 29.

cum aliis non poſſumus. Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *uno genere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic noſtris *duntaxat* ſubjungit, Regio ſuadente; reliqui inſerunt *tantum.* *diceretur.* Guelf. *dicetur* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil.

erat. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *erit* cum edd. poſterioribus ante Leid. exc. Baſil. *viam. Nunc.* Flor. (a ſec. m.) Camp. inſerunt *in dicendo* cum Goth. Voſſ. 2. (ut videtur) et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Pro *nunc vero* Alm. *numero.*

8. *Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia.* Jenſ. *ſive brevitatis g. ſive c. a.* cum edd. poſterr. ante Bad. Sed Turic. *ſ. b. gratiam ut alia,* a ſec. m. *gratia,* retento an omiſſo *ut* neſcio. Flor. prima manus penitus abraſa, et *ſua copiae* repoſitum. Alm. haec duo verba omittit. Guelf. *ſ. brevitate*

quod auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur? Non enim ſcripta lectione ſecura transcurrimus: ſed tractamus ſingula, et
943 neceſſario introſpicimus, et, quantum virtutis habeant, vel hoc ipſo cognoſcimus, quod imitari non poſſumus. Nec aliena tantum 9
transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare proderit: ut ex induſtria ſumamus ſententias quasdam, easque verſemus quam numeroſiſſime, velut eadem cera aliae atque aliae formae duci ſolent. Plurimum autem 10
parari facultatis exiſtimo ex ſimpliciſſima quaque materia. Nam in illa multiplici *perſonarum, cauſarum, temporum, locorum, dicto-*

8. *ſ. copia* cum Voſſ. 1. 3. *auctores.* Camp. *oratores.* *cognoſcuntur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *cognoſcantur* cum Alm. *ipſo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ipſi.* *poſſumus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *poſſimus.* a ſec. m. Turic. modo *imitare.*

9. *pluribus.* Goth. Jenſ. *plurimis* cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad.; omittit *modis* Obr. per errorem. *aliae atque aliae formae — ſolent.* Turic. *in alia alias quae forma — ſolent*, a ſec. m. *ſolet.* Flor. *in alias quae formae — ſ.*, a ſec. m. *aliae aliaeque ſ. — ſ.* Guelf. *alia aliaeque ſ. — ſ.* Alm. *in alia aliasque formas — ſ.* Camp. *in alias atque alias formas — ſolet.*

10. *parari.* Turic. *parare* cum Voſſ. 1. 3. *paratae* Guelf. *Nam in.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. omittunt *in* cum Voſſ. 1. 2. *N. in ulla* Voſſ. 3. *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Viciſſim *dictorum* abeſt a Voſſ. 3.

9. *numeroſiſſime.* cf. 8 Pro. 2. *eadem cera — duci.* cf. 10, 3, 17. Eandem cerae fingenti habilis imaginem demonſtrant VV. DD. apud Demetrium de eloc. §. 296. p. Schn. 115. Plin. 7, 9, 11. Cic. de Or. 3, 45. §. 177.

10. *cauſarum.* cf. not. crit.

rum, *factorum* diverſitate facile deliteſcet infirmitas, tot ſe undique rebus, ex quibus ali-
11 quam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium eſt, fundere, quae natura contracta ſunt, augere parva, varietatem ſimilibus, voluptatem expoſitis dare, et bene dicere multa de paucis. In hoc optime facient infinitae quaeſtiones, quas vocari θέσεις diximus, quibus Cicero jam princeps in re publica

Paria deſiderantur tria, ſed ego. *rerum* fuiſſe ſuſpicor pro *cauſarum*, et illud quidem facillime excidebat.

deliteſcet. Goth. (err. Geſn.) *delireſcet* cum Vall. Bad. male hoc probante. *ſe undique.* Turic. *ſecundi.* Flor. (a pr. m.) *ſecundique.* *ex quibus.* Turic. Flor. *et quibus*, ille a ſec. m. *e q.*, hic noſtrum. *aliquam apprehendas.* Turic. Flor. Guelf. *aliquem a.* (Guelf. *depr.*) cum Alm. *offerentibus.* Turic. *offertium.*

11. *virtutis.* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *virtutum* cum Voſſ. 3. *parva.* Turic. Flor. *parte.* Ille a ſec. m. *parca*, hic noſtrum. Alm. *partes.*

voluptatem. Alm. *voluntatem.* Nil tale mei. cf. 10, 4, 33.

infinitae. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *infinitas.*

θέσεις. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *theſis* cum edd. ante Ald. ſed Bad. *Theſeis.* *re publica.* Turic. *rebus.*

11. *fundere — contracta.* Contrarium eſt illi §. 4. *effuſa ſubſtringere.* Sic et Cic. de Finib. 3, 15. *fundi — et — dilatari*, ubi poſito a Daviſio Senecae loco „*latius* virtus „*funditur*" et aliquoties Plin. Hiſt. N. *fundi in latitudinem.* Noſter 8, 3, 10. Novatum dicendi genus, quod is, qui dilatat aliquam rem, dicitur *fundere* eandem.

expoſitis. cf. 2, 5, 19. Latioris illius ſignificationis illud quoque Senecae Epiſt. 55. p. Bip. 159. „Frontem — „— tantum novi, et *expoſita* „quae oſtendit etiam transeuntibus."

θέσεις. cf. 2, 1, 9. Recte demonſtrant Cic. ad Att. 9, 4. „Ne me totum aegritudini „dedam, ſumſi mihi quasdam „tanquam θέσεις" cet. cf. ep. 9. „θέσεις meas commentari non „deſino." Monet Geſnerus,

exerceri ſolebat. His confinis eſt deſtructio 12
et confirmatio ſententiarum. Nam cum ſit ſententia decretum quoddam atque praeceptum; quod de re, idem de judicio rei quaeri poteſt. Tum loci communes, quos etiam ſcriptos ab oratoribus ſcimus. Nam qui haec recta tantum, et in nullos flexus
944 recedentia copioſe tractaverit, utique in illis plures excurſus recipientibus magis abundabit, eritque in omnes cauſas paratus. Omnes 13

12. *deſtruçtio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reſtructio.* Ille a ſec. m. *reſtrictio,* et ſic Camp. cum Bodl. Andreana ed.

quoddam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

de re. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *de reo* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. poſterr. ante Baſil. item compluribus apud Burm.

idem. Jenſ. (tac. Geſn.) *id eſt* cum edd. poſterr. ante Ald.

judicio rei quaeri poteſt. Turic. Flor. (hic a pr. m., ſed quae) *judicio que p.* Ille a ſec. m. *j. quoque p.* *flexus recedentia.* Turic. *f. al* (cf. 10, 1, 118.) *recentia,* a ſec. m. *f. alios recedentia,* et ſic Camp. Sed Flor. (a pr. m.) *f. recentia.* Guelf. *f. recidentia.* *copioſe.* Turic. *compioſe.* Guelf. *compoſitione* cum marg. Baſil. et Vidov. *excurſus.* Turic. Flor. *recurſus* cum Alm. *omnes cauſas paratus.* Turic. *omnis cauſa ſcratas,* a ſec. manu *omni c. ſcr.* Palatinus Gebhardi *o. c. ſeratas.* Flor. (a pr. m.) *o. c. eratas,* a ſec. m. *o. c. gratus,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Obr.

Paradoxa eſſe ejusdem generis, quae et ipſa maturus jam et honoribus defunctus Cicero tractavit.

12. *deſtructio et confirmatio ſententiarum.* Transfertur ad ſententias et decreta ab hominibus propoſita id quod uſurpari proprie ſolebat de rebus narratis. Narrationum enim proprie eſt ἀνασκευὴ καὶ κατασκευή. Geſnerus ad eos, quos indicavimus 2, 4, 18. addit Theonem in progymnn. p. Camerar. 64. ſeqq. In ſententia, quae eſt de re judicium, fieri poteſt idem quod in facto narrato, quod eſt res ipſa. Idem, qui hoc monet, Geſnerus ablegat ad 8, 3, 21. ut *deſtruere* oſtendatur eſſe *refutare.*

loci communes, quos — ſcriptos. cf. 2, 4, 27. 4, 2, 117.

enim generalibus quaeſtionibus conſtant. Nam quid intereſt, *Cornelius Tribunus plebis quod codicem legerit*, reus ſit: an quaeramus, *Violeturne majeſtas, ſi magiſtratus rogationem ſuam populo ipſe recitaverit? Milo Clodium rectene occiderit*, veniat in judicium: an, *Oporteatne inſidiatorem interfici, vel perniicioſum reipublicae civem, etiamſi non inſidietur? Cato Marciam honeſtene tradiderit Hortenſio:* an, *Conveniatne res talis bono viro?* De perſonis judicatur, ſed de rebus contendi-
14 tur. Declamationes vero, quales in ſcholis rhetorum dicuntur, ſi modo ſunt ad veritatem accommodatae, et orationibus ſimiles, non tantum dum adoleſcit profectus, ſunt utiliſ-

acc. Rollin. exc. Jenſ. Tarv. quae *Gracchus*. E Gebhardi emendatione noſtrum. Modo *habundavit* Flor.

13. *quaeſtionibus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *conſtat* Turic. *Tribunus plebis*. Turic. *r. pl.* *ſi magiſtratus rogationem*. Turic. *immajeſtas r.* a ſec. m. *quod r.* Camp. *ſi r.* Flor. (a pr. m.) *ſi magiſtratus* omittit. *recitaverit*. Turic. *recitavit*. *judicium: an*. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *an* cum Voſſ. 3. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Badio, qui proſcribendum falſo judicat. Mox pro *ne* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nec*.

non inſidietur. Turic. Flor. inſerunt *niſi*.

honeſtene — Hortenſio. Flor. *honeſteque — hortentia* (hoc a pr. m.). *res talis*. Flor. (a pr. m.) *re ſalis*.

14. *dicuntur*. Turic. Flor. *dicentur*. *ſimiles*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſimilibus*. *adoleſcit profectus*. Turic. Flor. (hic a pr. m. ſed *ado*) *aduleſcent in-*

13. *Cornelius — codicem legerit*. cf. 4, 4, 8. Cornelianarum fragmentum adhuc neglectum legitur apud Aquilam Romanum p. Ruhnk. 156.

Cato Marciam. cf. 3, 5, 11. Capperonnerius Catoni hoc exprobrantes demonſtrat Tertullianum *Apologetic.* 39. et Auguſtinum *de bono coniugii*

ſimae, quae inventionem et diſpoſitionem pariter exercent, ſed etiam cum eſt conſummatus, ac jam in foro clarus. Alitur enim atque eniteſcit, velut pabulo laetiore, facundia, et aſſidua contentionum aſperitate fatigata renovatur. Quapropter hiſtoriae non- 15
nunquam ubertas in aliqua exercendi ſtili parte ponenda, et dialogorum libertate geſtiendum. Ne carmine quidem ludere contrarium fuerit: ſicut athletae, remiſſa quibusdam temporibus ciborum atque exercitationum certa neceſſitate, otio et jucundioribus epulis reficiuntur. Ideoque mihi videtur 16

ventus. Ille a ſec. m. *aduleſcet juventus*, et ſic (niſi quod *o*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. (ſed hi praeſens *adoleſcit*).
et diſpoſitionem. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. omittunt *et*, male. *conſummatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *conſummatis*, ille etiam *claris* a ſec. m.
Alitur. Turic. *aliter.* *eniteſcit.* Goth. (tac. Geſn.) *niteſcit* cum Voſſ. 2.
15. *epulis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *et ullis*, cum Alm. Ille a ſec. m. *eduliis*, et ſic Bodl. Palatin. Gebh. Vox quidem non eſt rejicula.

18. et lib. *de fide et operibus* 7. item mentionem facti habentem Strabonem lib. 11. p. 515.

14. *pariter exercent* i. e. ſimul cum elocutione, cujus proprie eſt in ſtilo exercitatio.

15. *ciborum — certa neceſſitate.* Redditur preſſe Graeca victus athletici appellatio, ἀναγκοφαγία, de qua vide Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 261. 2. item citatos in ἀναγκοφαγεῖν apud Heſych. et Valcken. in Diatriba p. 79. 80. Eodem redit illa §. 17. *ſagina.* cf. et Cic. pro Sextio 36. Tacit. Hiſtor. 2, 88. Noſtr. 11, 3, 26. 12, 10, 41. Declam. 9, 5. p. 173. Apparet in gladiatore, qui comparatur declamanti, eſſe obeſitatem, in milite, qui dicenti in foro, robur nervis aſtrictum.

M. Tullius tantum intuliſſe eloquentiae lumen, quod in hos quoque ſtudiorum receſſus excurrit. Nam ſi nobis ſola materia fuerit ex litibus, neceſſe eſt, deteratur fulgor, et dureſcat articulus, et ipſe ille mucro ingenii
17 quotidiana pugna retundatur. Sed quemadmodum forenſibus certaminibus exercitatos, et quaſi militantes reficit ac reparat haec velut ſagina dicendi: ſic adoleſcentes non debent nimium in falſa rerum imagine detineri, et inanibus ſimulacris, usque adeo, ut difficile ab his digreſſos ſit aſſuefacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerint, umbra, vera diſcrimina, velut quendam ſolem, reformident.

16. *deteratur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deteretur.* Guelf. *deterreatur.* *quotidiana pugna.* Turic. Flor. (hic duplici *T*) *cotidiano alia p.* Ille a ſec. m. *cotidiani a. p.* hic noſtrum. Ex Alm. *Quotidio alia p.* Etiam Camp. per *co.*

17. *exercitatos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *excitatos* cum Alm. *et quaſi.* Turic. *et quas,* a ſec. m. *equos.* *ſic adoleſcentes — nimium in falſa.* Turic. *recaleſcentes f.* Flor. (a pr. m.) *ſecalescentes f.* cum Alm. Sed Camp. *in* omittit. *difficile.* Turic. Flor. *difficilius* cum Alm. *difficilis* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. cujus, quamquam tacentis, noſtra ſcriptura videtur eſſe emendatio. An fuit antiquitus *difficile iis digreſſos?* *digreſſos.* Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *digreſſus* cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Mox Baſil. *aſſuefieri* ex conjectura Philandri. *conſenuerint.* Flor.

16. *dureſcat articulus.* Recte comparant *mollem articulum* 2, 12, 2.
17. *umbra — ſolem.* Notiſſimae ſimilitudines, velut 12, 10, 15. et apud Ciceronem, ubi vide Erneſtum in Clave.

Quod accidisse etiam Porcio Latroni, qui pri- 18
mus clari nominis professor fuit, traditur: ut cum ei, summam in scholis opinionem obtinenti, causa in foro esset oranda, impense petierit, uti subsellia in basilicam transferrentur. Ita illi coelum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur. Quare juvenis, qui rationem in- 19
veniendi eloquendique a praeceptoribus diligenter acceperit: quod non est infiniti operis, si docere sciant et velint: exercitationem quoque modicam fuerit consecutus, oratorem sibi

consuerint, a sec. m. *consuerunt*. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *consueverunt*. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *consueverint*.

18. *etiam Porcio*. Turic. Flor. inserunt *in*. An fuit *M?* *professor*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *professus*. Item Flor. (a pr. m.) *numinis*. *traditur: ut*. Turic. *traditus autem*. *ut — ejus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

19. *infiniti*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *finiti* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. cf. 10, 1, 38. *velint*. Turic. (a sec. m. sed ab eadem et *sciat*, et id quoque Camp.) Camp. *velut*. Guelf. *vel in*. Jens. *vel* cum edd. ante Basil. quae omittit cum reliquis ante Obr. acc. Rollin. Nostrum

18. *Porcio Latroni*. cf. 9, 2, 91. In *basilica* cf. 12, 5, 6. et Lexica. M. Seneca in praef. lib. 4. Controv. „narratur, — „declamatoriae virtutis Latro- „nem Porcium unicum exem- „plum, cum pro reo in Hispa- „nia Rustico Porcio propin- „quo suo diceret, usque eo „esse confusum, ut a soloe- „cismo inciperet, nec ante „potuisse confirmari, tectum „ac parietes desiderantem, „quam impetravit, ut judi- „cium ex foro in basilicam „transferretur. Usque eo „ingenia in scholasticis exer- „citationibus delicate nutriun- „tur, ut clamorem, silentium, „risum, coelum denique pati „nesciant.“ Vide his utentem Wolfium in praef. ad edit. Marcellianae p. 23.

19. *et velint*. cf. 2, 3, 5.

aliquem, quod apud majores fieri ſolebat, deligat, quem ſequatur, quem imitetur; judiciis interſit quam plurimis, et ſit certaminis,
20 cui deſtinatur, frequens ſpectator. Tum cauſas vel easdem, quas agi audierit, ſtilo et ipſe componat, vel etiam alias, veras modo, et utrinque tractet, et, quod in gladiatoribus fieri videmus, decretoriis exerceatur, ut feciſſe 946
Brutum diximus pro Milone. Melius hoc, quam reſcribere veteribus orationibus, ut fecit

---

et Flor. Alm. Goth. Voſſ. 2. *ſpectator. Tum cauſas.* Turic. Flor. *ſpectatorem cauſis.* Ille a ſec. m. *ſpectator in cauſis,* hic noſtrum.

20. *vel etiam alias.* Turic. Flor. *ſed v. e. alias vel alias.* Hic noviſſima duo vocabula tollit ſec. m. *utrinque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrumque* cum Goth. et edd. ante Gryph. *decretoriis.* Turic. *al — delectoris* (cf. §. 12. ſed quid ibi ſit lineolae interjectae non exputo). Flor. *de lectoris* cum Alm. (ubi tamen hoc eſſe narratur pro varia lectione) a ſec. m. *de rhetoricis,* cum Tarv. Ald. Bad. *de rhetoriis* Guelf. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. *retiariis* Baſil. cum margine Cod. Vall. *vel directoriis* Camp. *de rectoriis* Vall. a pr. m. *in derectoriis* Voſſ. 1. 3. Bern. (ſed hic fortaſſe ſine *in*). *in rebus actis* Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Rollin. *dextris et laevis* Obr. Noſtrum tuentur Vall. (a ſec. m.) Voſſ. 2. Goth. et ſuo ingenio Nic. Faber ad Senecam. *orationibus.* Camp. *actionibus.* cf. 4, 1, 32.

quod — fieri ſolebat. cf. notam noſtram ad 6 Pro. 3. p. 426. item 12, 11, 5.

20. *quas agi audierit* i. e. quibus agendis interfuerit.

decretoriis. cf. 6, 4, 6. Noſter quidem locus an ſolo adjectivo defungi poſſit, recte dubitabitur; et ſuſpicor praemittendum *armis* (cf. not. crit.). Rem magnopere illuſtrat Seneca pater praef. lib. 4. Controv. „Gladiatores gra„vioribus armis diſcunt „quam pugnant." Sic Caligula (Sueton. 54.) „Battuebat „*pugnatoriis*" (ea ſunt *decretoria*) „armis."

Brutum diximus. cf. 10, 1, 23.

Ceſtius contra Ciceronis actionem habitam pro eodem, cum alteram partem ſatis noſſe non poſſet ex ſola defenſione. Citius autem 21
idoneus erit juvenis, quem praeceptor coëgerit in declamando quam ſimillimum eſſe veritati, et per totas ire materias: quarum nunc facillima, ut maxime favorabilia decerpunt. Obſtant huic, quod ſecundo loco poſui, fere turba diſcipulorum, et conſuetudo claſſium

Ceſtius. Sic Flor. cum Baſil. *tertius* Guelf. *Sextius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. (cf. §. 11.) et edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *Seſtius*. Noſtrum probant Burmannus, Geſnerus, Wolfius. Viciſſim M. Senecae (in praef. lib. 2. Controvv.) obtruſus *Ceſtius* pro *Sextio*, monentibus Fabro, Schotto et ad noſtrum locum Burmanno. *ſatis.* Turic. Flor. *ſitis* cum Alm. Ille a ſec. m. *litis*, et ſic Camp. cum Ald. et marg. Bad. Gryph. item aliquot apud Burm. Hic noſtrum.
21. *autem idoneus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *a. ſi i.* Guelf. cum Voſſ. 1. 2. Goth. Jenſ. Tarv. Reliqui *a. ſic i.* *totas ire.* Turic. *tota ſcire*, a ſec. m. *totas ſcire*, et ſic a pr. m. Flor. *ut maxime.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Ille a ſec. m. *aut m.* et ſic Camp. Reliqui *et m.* *Obſtant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *obſtat.* *loco.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Ioann. Reliqui *libro*. cf. 1, 10, 18.
fere turba diſcipulorum. Turic. Flor. *feretur d.* Ille a ſec. m. *fremitus populorum.* Hic noſtrum, ut et Guelf. cum Goth.

Ceſtius. Homo fuit Graecae originis, rhetoricen factitans Romae, qui, id ipſum quod hic in Miloniana cauſa feciſſe narratur, ſolebat *reſcribere* Orationibus Ciceronis. Teſtis eſt Seneca pater p. Bip. 399, a quo et refertur *in Milonem recitans.* Eandem Caligulae fuiſſe temeritatem prodit Suetonius c. 53, recte monente Capper. cf. Wolfius in praef. quatuor orationibus, a Marclando notatis, adjecta p. 20. item nos in diſputatione de Marcelliana p. 34.

21. *quod ſecundo loco poſui*, i. e. „per totas ire „materias." cf. 7, 2, 9. „quod „tertio loco poſui." 9, 2, 6. *primo l. poſuimus.*

conſuetudo — aeſtimantium.

certis diebus audiendarum: nonnihil etiam
perſuaſio patrum, numerantium potius decla-
22 mationes, quam aeſtimantium. Sed, quod
dixi primo, ut arbitror, libro, nec ille ſe
bonus praeceptor majore numero, quam ſuſti-
nere poſſit, onerabit: et inanem loquacitatem
recidet, ut omnia, quae ſunt in controverſia,
non, ut quidem volunt, quae in rerum natura,
dicantur: et vel longiore potius dierum ſpatio
laxabit dicendi neceſſitatem, vel materias divi- 947
23 dere permittet. Una enim diligenter effecta

Voſſ. 1. 2. Vall. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *frequens t. d.* (rectiſſime improbatum Regio) niſi quod Camp. lepide *fremens t. d.* Capper. noſtrum voluiſſe videtur, appellans aliquot loca libri 1. cap. 2. (velut §. 15.) ubi *turba* ſine illo *frequens* (neque amant ejusmodi additamenta qui ſtilo pollent); ſed operae defuerunt: omittitur enim *fere*.

22. *ſuſtinere*. Turic. Guelf. *ſuſtineri* cum Ald. Stoer. Chouet. Leid. *inanem*. Sic Camp. Sed Turic. *animam*. Flor. (a pr. m.) *animiam*. Reliqui *nimiam*. cf. 10, 5, 2. *recidet*. Turic. Flor. Guelf. *recidere* cum Goth. Voſſ. 2, Alm. Bern. *quidem*. Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *quidam*, quaſi ſerio aliqui hoc vellent. *dierum*. Guelf. *dixerim*. *materias dividere*. Turic. *materiam ſi d.*, a ſec. m. *materiam ſibi d.* et ſic Camp. cum Bodl. Andr. *materias ſibi d.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *materiam d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2.

23. *Una enim*. Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm.

Recte Almelovenus ablegat ad 2, 7, 1.

22. *primo — libro*. 1, 2, 15. Illud *ut arbitror* deliciandi magis cauſa dixiſſe mihi videtur, quam propter oblivionem. Ad *quam ſuſtinere* an forte *quem* inſeremus?

ut quidem volunt. Declamantes quidem juvenes hoc volunt, aut velle potius videntur.

materias dividere. Hoc ne videatur pugnare illi, quod cupit fieri, ut per totas eatur materias, tenendum eſt, (quod

plus proderit, quam plures inchoatae et quaſi deguſtatae. Propter quod accidit, ut nec ſuo loco quidque ponatur: nec illa, quae prima ſunt, ſervent ſuam legem: juvenibus floſculos omnium partium in ea, quae ſunt dicturi, congerentibus: quo fit, ut timentes, ne ſequentia perdant, priora confundant.

VI. Proxima ſtilo *cogitatio* eſt, quae et ipſa vires ab hoc accipit, et eſt inter ſcribendi

Voſſ. 2. 3. Goth. Jenſ. Tarv. Mox Loc. cum poſterr. ante Bad. *Una* ſolum. *quidque.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *quicquid* cum Alm. Ille a ſec. *quicquam*, et ſic Camp. cum edd. ante Gryph. *confundant.* Guelf. *confundunt.*

1. Inſcriptione carere videntur Turic. Flor. Habent receptam illam *de cogitatione* Guelf. Goth. Jenſ. et reliqui, non Camp. *accipit, et eſt inter.* Turic. *accipiet quae i.* a ſec. m. *accipiet quod i.* Flor. *accipet quae i.*, a ſec. m. *accipiet et eſt quae i.* Camp. (qui et *hac*) *accipiet quod i.* Suſpicor, primitus fuiſſe: *accipit eſtque i.* neque enim commoda relatio eſt inter *et — et*, cum prius rectius coaleſcat

Rollinus monuit, vertendoque expreſſit Gedoynus) pluribus declamandi diebus ab uno quodam diſcipulo totam pertexi materiam. *Longius dierum ſpatium* pertinet ad „claſſes *certis diebus* audien-„das."

23. *ſervent ſuam legem.* Ampliora fere fiunt principia declamationum, refertaque iis, quae minime ejus ſint loci. Neque enim inchoantes illi et deguſtantes diſcipuli humano, ut par eſt, et civili ingreſſu (3. 8. 59.) utuntur, occaſione promendi bellas ſuas ſententias mox deſtitutum ſe iri timentes. *Confundere priora* erit igitur permiſcere ea rebus alienis, nec legitimo ordine tractari ſinere.

1. *cogitatio eſt.* Placet omittens *eſt* Codex unus Florentinus.

accipit, et eſt. cf. not. crit.

laborem, extemporalemque fortunam media quaedam, et neſcio an uſus frequentiſſimi. Nam ſcribere nec ubique, nec ſemper poſſumus: cogitationi temporis ac loci plurimum eſt. Haec paucis admodum horis magnas etiam cauſas complectitur. Haec, quoties intermiſſus eſt ſomnus, ipſis noctis tenebris adjuvatur. Haec inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur.
2 Neque vero rerum ordinem modo, quod ipſum ſatis erat, intra ſe ipſa disponit, ſed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil praeter manum deſit. Nam memoriae quoque plerumque inhaeret

cum *ipſa.* *uſus frequentiſſimi.* Turic. *unus frequentiſſime vim*, a ſec. m. *unius frequentiſſimi vim.* Flor. *unus frequentiſſimi vim*, in quo manus ſec. mutat *uſus.* Camp. *uſus frequentiſſimus* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ſed hic obſcure.)

nec ubique. Flor. Guelf. *non ubique* cum Voſſ. 1.

cogitationi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cogitatio.*

admodum horis. Turic. Flor. inſerunt *eſt*, idem mox inter *intermiſſus ſomnus* omittit Camp. *vacui — patitur.* Turic. Flor. *v. n. experientium* cum Alm. Ille a ſec. m. *v. n. experientiam*, hic noſtrum. Guelf. *vacuum otium p.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *vacuum o. non p.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *v. n. o. pariter* Camp. Suſpicor fuiſſe *v. n. patitur otium.* cf. 7, 2, 14.

2. *rerum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eum.*

copulat, totamque. Turic. *compula tamque*, a ſec. m. conjunctim. Flor. (a pr. m.) Camp. *copulatamque.* Sed ille a ſec. (praeter repoſitam noſtram) poſt *contexit* inſerit *plerumque.* *Nam.* Turic. Camp. *namque.* Flor. *nam et.* Turic. et *memoria.* *quoque.* Guelf. omittit.

media quaedam. cf. 11, 2, 3.

2. *praeter manum* i. e. praeter ſtilum.

fidelius, quod nulla ſcribendi ſecuritate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri poteſt aut ſubito, aut cito. Nam primum facienda multo ſtilo forma eſt,
948 quae nos etiam cogitantes ſequatur: tum aſſumendus uſus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quae reddi fideliter poſſint: mox per incrementa tam modica, ut onerari ſe labor ille non ſentiat, augenda vis, et exercitatione multa continenda eſt, quae quidem maxima ex parte memoria conſtat: ideoque aliqua mihi in illum locum diffe-

fidelius, quod. Turic. Flor. *f. que* diremtim, ſed Guelf. *fideliusque.* Goth. *f. quae* cum Alm. Voſſ. 2. *inhaerent f. quae n. f. f. laxantur* Camp. quod placet. Omittit Guelf. *ſcribendi.*

3. *multo ſtilo.* Turic. poſterius, Camp. cum Goth. et Vall. prius omittit. *etiam cogitantes.* Jenſ. *incogitantes* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *nec cogitantes.*

tam modica — labor. Turic. *tam odit autonetari l.*, a ſec. m. *t. edita ut on.* reliqua non adduntur a conferente. Flor. (a pr. m.) *tam odit aut onerari l.* *vis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui *uſu.*

3. *augenda vis — quae — memoria conſtat.* Significatur *vis* animi longam quoque orationem ſine ſcriptione complectentis; eaque *augenda* eſt (ut vitulum ferre aſſueſcendo mox taurum ferat, cf. 1, 9, 5.) *et exercitatione continenda* (cf. de tali hujus verbi uſu dicta ad inſcr. noſtri libri et Burm. ad Petron. 2.), poſtquam *forma* comparata fuit plurima ſcribendo. Sed illa „inſcripta complectendi „vis" quid magnopere eſt niſi memoria? Itaque *in illum locum* (lib. 11. cap. 2.) differendus ex magna parte ejus tractatus. cf. ejus cap. §. 41. ubi Milonis Crotoniatae ſimilitudine etiam Geſnerus utitur in nota.

4 renda ſunt. Eo tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri ſtudio adjutus tantum conſequatur, ut ei tam quae cogitarit, quam quae ſcripſerit atque edidicerit, in dicendo fidem ſervent. Cicero certe Graeco-

4. *ingenium.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Alter a ſec. m. reponit *ingenio.* *ut ei tam.* Turic. Flor. *ut ei etiam.* Guelf. *ut etiam* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *ut ea etiam.* Noſtrum e conjectura. *quam quae.* Sic Turic.; a pr. manu *quamque.* Voſſ. 1. 3. *quoque.* Reliqui *quaeque,* niſi quod Obr. *aeque ac quae,* probatus, non compilatus, ut criminatur Burm., Rollino; et ſic Bip.

edidicerit. Turic. Flor. *ederint.* Ille a ſec. m. *ediderit,* et ſic Guelf. Camp. Hic, noſtrum. Vulgatam horum *ut — ſervent* ita refingi jubet Geſnerus: *ut eandem q. c. quam quae ſ. a. e. i. d. f. ſ.* magis ille conſulens auribus quam Obrechtus. Pro *atque* modo *an* Goth. mire!

4. *Eo tamen pervenit, ut — tantum conſequatur, ut.* Niſi negligentiorem toties experti eſſemus noſtrum in vocabulis iisdem geminandis (cf. 10, 5, 7.), magis fortaſſe offenderemur duplici hoc *ut,* quod ſtilo, ut ait ille, depaſcendum fuiſſe videbitur. Quare enim non ita ordinavit orationem, ut defungeretur uno *ut* cum ſuo conjunctivo? Aliena tamen fuerit κρίσις, quae prius *ut,* itemque haec, *tantum conſequatur,* expungenda ſuadeat, ut talis ſtructura contingat. Conſtitui autem debet, quod ſit ſubjectum in verbo *pervenit.* Recte Geſnerus ſimilem formulam demonſtrat 10, 7, 19. In harum locutionum neutra imperſonale verbum *pervenire* agnoſces, vel ſubaudies *res,* quo expreſſo opus erat, velut 6, 3, 51. Erit igitur noſtro quidem loco *vis* illa e prioribus huc vocanda, in altero *facilitas extemporalis.* Ita ſimul apparet, quare verboſior fieri maluerit Qu. quam omittere mentionem ipſius, quam nunc tractabat, virtutis oratoriae. Haec quousque pervenire poſſet, oſtendere volebat, non quid homini ſtudioſo accideret; quanquam res eodem redire poteſt videri. Verum ſic ad exemplum tantum recidebat id, cui dignitas praecepti quaerebatur.

Cicero — Metrodorum Sce-

rum Metrodorum Scepſium et Empylum Rhodium, noſtrorumque Hortenſium tradidit,

Scepſium. Turic. Flor. (hic a ſec. m. noſtrum) *Scerſium.* Camp. *Scepcium.* Voſſ. 1. *Eſcepſium.* Voſſ. 3. Bern. *Eſceptium.* Jenſ. *Epheſium* cum edd. poſterr. ante Ald. Hic *Septium.* Vall. *Sceptium* cum edd. rell. ante Capper. exc. Baſil. Noſtro addicere videntur Guelf. Goth. Infra 11, 2, 26. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Sceptius* cum Ald. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *Septius:* ibi noſtram aſſerit Regius, et eſt jam in Locat. *Empylum.* Sic Turic. Flor. (niſi quod minuscula E) cum Vall. Bern. *empilium* Guelf. *Empilum* Voſſ. 1. *Empillum* Voſſ. 3. *Emphylum* Goth. cum marg. Bad. *Emphilum* Voſſ. 2. cum marg. Vall. *Euripilum* Camp. *Emphillum* Jenſ. Tarv. *Eriphilum* Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *Eriphylum.* Hunc non apud Ciceronem ſolum, qui ejus memor dicitur a noſtro in vulgatis, ſed apud omnes omnino ſcriptores fruſtra quaeri teſtantur VV. DD. quod non debebat praetermitti ab editore Bibliothecae Fabricianae Vol. 6. p. 129. Apparet autem aliquid auſum Camp. reſingendo nomine ad 11, 2, 15. in quo ipſo vitioſo, exigua eſt librorum meorum varietas. Sed ille Lariſſaeus eſt, noſter Rhodius. Nomen, quale poſui, vel reliqui potius ex vetuſtiſſimis, etſi alias ignotum, memoratur tamen a Plutarcho in Bruto (initio), diciturque ita audiiſſe rhetor quidam familiaris Bruti, ab ipſo aliquoties in epiſtolis appellatus, cujus ſuperſit exiguus quidem nec contemnendus de Caeſaris caede libellus, inſcriptus Brutus. Patria rhetoris a Plutarcho non proditur. Sed debebat ejus nomen adjici catalogo illi Fabriciano. Schneiderus ſane (ap. Wezel. ad Cic. Brut. 88.) *Charmadam* ex Cic. de Or. 2, 88. et altero noſtri 11, 2, 26. loco, reſtituendum hic pro illo Eriphylo cenſet; ſed mihi hoc non perſuadet, cum propter ductuum diverſitatem, tum propter patriam; Charmadas enim Athenienſis videtur, quanquam expreſſum hoc apud neminem invenio. Quintiliano aliquem hic errorem imputare religio mihi quidem non fuerit. Verum hominem aliquem, Empyli nomine, qui memoria imprimis polleret, inter veteres celebratum omnino negare non ſuſtineo; cum vel Brutianus ille poſſit intelligi. Ille alter 11, 2, 15. *Eurypylus Lariſſaeus*, ut protinus confeſſione hac ignorantiae defungar, etiam minus, quis et qualis

pſium et Empylum Rhodium. cf. not. crit.

quae cogitaverant, ad verbum in agendo retuliſſe. Sed ſi forte aliquis inter dicendum effulſerit extemporalis color, non ſuperſtitioſe

eſſet, indagari potuit. Longe enim ſane abeſt quod Petrus Gerardus Dukerus (libro infra memorando) demonſtrat apud Diogenem Laërtium mentionem fieri *Eurylochi*, ſceptici (lib. 9, 68.), item *Eurylochi Lariſſaei* (2, 25.), hominis Socratis aetate potentis et divitis, qui Libanio (Decl. 29.) ſit Caryſtius (mendoſe tamen, ut recte monet Menagius): et ipſe hoc agnoſcit Dukerus. Quod autem ad Ariſtot. Polit. (in Addendis p. 491.) Schneiderus *Eurypylum* ex Aleuadarum familia (in quo quidem eſt patriae cum noſtro communio) oſtendit apud Herodotum 9, 58, item *Eurypylum* ſcriptorem apud Athenaeum 11. p. 508., ut et plures *Eurypylos* et *Eurypylen* in bibliotheca Apollodori, hoc, inquam, ſemina ſaltem quaedam habet inveniendae fortaſſe aliquando probabilis de hoc noſtro conjecturae. Nihil praeterea apud VV. DD. reperi, nec ipſe quidquam erui.

5. *aliquis.* Turic. Flor. (hic a ſec. m.) *aliqui* cum Voſſ. 1. 3. Burm. inde efficit *alicui;* ſed pronomine indiget *color.*

effulſerit. Guelf. *obfulxerit.* Goth. *effluxerit* cum Vall. Voſſ. 2. marg. Colb. Cf. Burm. ad Declam. 9, 7. ubi *offulſit* reſtituit e Codd., et Drakenb. ad Sil. 13, 114. (Cum ſubito dextrum offulſit conatibus omen) ubi itidem pro *effulſit* alterum illud e MS. repoſitum. Quod quo minus hic quoque placeat, obſtare videtur *inter dicendum.* Litteram X huic vocabulo infulciri ſolitam vide apud Drakenb. ad Liv. 21, 62, 4. *color.* Turic. *cohors* cum Alm.

5. *effulſerit extemporalis color.* Quem Obrechtus hic ſubſtituere velit, *calor*, probatus Burmanno et Geſnero, leniſſima reponatur mutatione. Et in extemporalitate eſt ſane *calor;* cujusmodi aliquid e ſequenti capite §. 12. huc advocat Burm. „ſi *calor* „ac ſpiritus — ſucceſſum *ex*„*temporalem.*" Opponitur *calor* diligentiae 10, 3, 18. Ipſi cogitationi idem ille *calor* tribuitur 8 Pro. 27. 10, 5, 6. Sed *effulgendi* verbum *calori* parum convenit, qui non ſpectatur, verum ſentitur. *Color* autem, quem technico illo tantum ſignificatu accipere nimis fortaſſe aſſuevimus, de quo vide 4, 2, 88. acc. 10, 1, 116., hic fuerit *ſplendor, nitor.* Alius *extemporalitatis* color, alius

cogitatis demum eſt inhaerendum. Neque enim tantum habent curae, ut non ſit dandus et fortunae locus, cum ſaepe etiam ſcriptis ea, quae ſubito nata ſunt, inſerantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita inſtituendum eſt, ut et digredi ex eo, et regredi in id facile poſſimus. Nam ut primum eſt, domo 6
afferre paratam dicendi copiam, et certam: ita refutare temporis munera longe ſtultiſſimum eſt. Quare *cogitatio* in hoc praeparetur,

(non Flor. cf. 10, 5, 20.) Fuiſſe *colos* ſuſpicatur Burm., non ego. An *aliqui — effulſerint extemporales colores?* Sed hoc diſplicuerit. *regredi.* Sic Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Palat. Gebh. A pr. ille cum Flor. *redi,* qui a ſec. m. *redire,* et ſic reliqui.

6. *ut primum.* Turic. *et primo.* *domo.* Turic. Flor. (ſed in hoc recentioris hoc manus eſſe narratur, quae veterem ſcripturam eraſerit) Guelf. *domum.* *refutare.* Turic. Flor. *res futuri* cum Alm. Alter a ſec. m. *refutari,* et ſic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. et edd. poſterr. ante Ald. Sed Camp. *futari.* *munera.* Turic. omittit. *ſtultiſſimum.* Turic. (a ſec. m.) *ſtultiſſima.*

extemporalis; ille ſpeciem dat ex tempore fuſae orationis, hic ex ipſo rei praeſentis inſtinctu oboritur. Proprie uſurpantes *colorem* rhetores ſimulationem magis ſignificant, quam ornatum; latiore uſu *color* tribuetur ſingulis in dicendo locis, qui exquiſitiore cultu niteſcunt, quaedam velut orandi munditiae. Ita Cicero Pompejum, conferens eum tabulae magni cujusdam pictoris, „omnibus a ſe pictum et „politum artis *coloribus*" ait (ad Att. 2, 21.). Sunt quales λήκυθοι (ib. 1, 14.). Mox noſter 10, 7, 7. „ſcriptorum „*colorem*" quem „ſubito effuſa reddant" ſignificat quidem ſpeciem, ſed ornatam eandem et ſplendore aliquo renidentem. Laudatum in extemporalibus, non quidem Gallionem, ſed Caſſium Severum, ſuaque praeparata longe antecedentem, apud Senecam patrem (praef. lib. Exc. Controvv. 3.) demonſtrat Geſnerus.

6. *refutare.* Valde huic verbi poteſtati congruit locus Ciceronis pro Rabir. Poſt. 16.

ut nos fortuna decipere non poſſit, adjuvare 949
poſſit. Id autem fiet memoriae viribus, ut illa, quae complexi animo ſumus, fluant ſecura, non ſollicitos et reſpicientes, et una ſpe ſuſpenſos recordationis, non ſinant providere: alioqui vel extemporalem temeritatem malo, quam male cohaerentem cogitationem.
7 Pejus enim quaeritur retrorſus, quia dum illa deſideramus, ab aliis avertimur: et ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura ſunt autem, ſi utrumque quaerendum

adjuvare poſſit. Guelf. omittit, ſolito errore.

ut illa. Camp. *u. ea* cum Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Gryph. *complexi.* Turic. *compleri.*

ſumus. Turic. (a ſec. m.) *ſumimus.* Camp. *ſimus* cum Goth. et edd. ante Baſil. *ſecura.* Goth. omittit.

non ſollic. Turic. (a ſec. m.) *nec ſ.* Jenſ. *ne ſ.* cum edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil. acc. Roll. Capper.

ſollicitos et. Turic. Flor. *ſollicito ſic.* Ille a ſec. m. *ſollicitos ſic*, hic noſtrum.

7. *dum illa.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *cum i.* cf. 11, 3, 48. *repetimus.* Flor. (a pr. m.) *reſpectibus.* Voſſ. 3. Obr. *res petimus.* *ſi utrumque.* Turic. Flor. *ſtrutius utrumque.* Ille a ſec. m. *ſed ſtrictius u.*, hic noſtrum. Camp. *ſi ſtrictius u.* cum edd. ante Bad. Aliquid turbare dicitur Alm. Emendat Burm. *ſi utrum rectius*, Geſn. *ſi utcunque*, ut ſit *utcunque* „quovis modo, omnino"; appellatis locis 11, 2, 24. 11, 3, 101. Ego tali ſententiae „quam bonitatem non modo „non aſpernari ac *refutare*, „ſed complecti etiam et „augere debetis;" et conjungit eundem cum noſtro Geſnerus in Theſauro. Cf. et Salm. ad Capitolin. in Ant. Pio 5. p. 257. Incidit hoc plane in Franco-Gallorum *refuſer*, ut et alio quodam *fruſtrandi* ſignificatu. vide mox *renunciabit.*

7. *ſi utrumque.* Cf. not. crit.

eſt, quae inveniri poſſunt, quam quae inventa ſunt.

VII. Maximus vero ſtudiorum fructus eſt, et velut praemium quoddam ampliſſimum longi laboris, *ex tempore dicendi facultas:* quam qui non erit conſecutus, mea quidem ſententia civilibus officiis renunciabit, et ſolam ſcribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonae fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in praeſentiſſimis quibusque periculis deſit: ut monſtrare

neceſſarium cenſeo *utique*, non *utcunque*, in quo, ſi *ſtrutius* illud nihil in receſſu habere judicetur, equidem acquieſcam.

1. Turic. inſcriptionem hanc habet *Quemadmodum extemporalis facilitas pateretur.* Guelf. Goth. *Q. e. facultas paretur et contineatur* cum reliquis ante Geſn. exc. Obr. Nihil ejusmodi in Flor. Camp. *et velut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *et.* *praemium quoddam ampliſſimum.* Turic. *primus quidam plius* (poſtremae vocis primis duabus litteris ſuperponitur *v* littera). Flor. Guelf. *primus quid amplius* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Omittit *ampliſſimum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ſed ex hoc expuncta dicitur vox *amplius*) Gryph. Sed *amplius* pro ſuperlativo reliquae edd. ante Stoer. *Praemium* et *primum* confundi a librariis docet hic Burm. cf. 3, 11, 28.
bonae fidei. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *bona fide.* Poſtremus et *Nec* pro *Vix* cum Ald. et marg. Vidov.
quod in. Turic. Flor. omittunt. Ille a ſec. m. *quod* ſolum, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil.
ut monſtrare. Turic. Flor. Guelf. Camp. *intrare* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bern. Iohann. Alm. et edd. ante

1. *renunciabit.* cf. dicta ad 1, 2, 20. p. 45.

ut monſtrare. cf. not. crit.

portum, ad quem navis accedere, niſi 95.
2 lenibus ventis vecta, non poſſit. Siquidem innumerabiles accidunt ſubitae neceſſitates, vel apud magiſtratus, vel repraeſen-

Ald. acc. Baſil. Aldus quidem et Cervic. *monſtrare* de conjectura Regii, Badius ut propius veteres ductus repoſuit *indicare*, quod habent reliqui, addito a Gryph. inde *ut*. Quod Bad. longius eſſe putabat ab antiqua ſcriptura *monſtrare*, id proxime ad eam accedit, teſtibus diplomatum tabulis; nec verbi poteſtas ipſa tam apta eſt in *indicando* quam in *monſtrando*. Sed inſerendo *ut* poſt *deſit* non poterant defungi, qui reſtitutum cuperent locum.

portum, ad quem navis. Turic. Flor. *p. at al* (cf. 10, 5, 20.) *intra poſſum n*. Hic a ſec. m. noſtrum, ille pro *intrare p.* — *n.* reliquis omnibus deletis haec: *intra portum navis*. Quae quidem ſcriptura eo me deducit, ut Qu. ipſius manum hanc fuiſſe putem: *ut intrare portum navis niſi l. v. v. n. p.* Implicatur ſimilitudo ipſi orationi et per inſperatum adnectitur rei, cui illuſtrandae inſervit. Sic modo 10, 4, 4. *ut opus poliat lima* et 9, 2, 78. *ut* — *eludant*, ubi non debebam nullam agnoſcere comparationem. Subito oborta comparatio eſt et infra §. 23. item 10, 3, 7. *flatus, danda vela*. et 10, 1, 4. *athleta*. 10, 3, 10. *ferocientes equos*. 12 Pro. 23. *nec adhuc a littore*. 12, 7, 4. *portum*. Praeterea frequentiſſimum eſt noſtro ſubjungere ſententias per *ut* inductas, de quo genere egi in diſputatione de Marcelliana p. 61 — 65. Illa profecto in Turic. et Flor. prima manus nihil niſi criticam continebat animadverſionem: „*intrare portum* at alii" (vel potius *alii* ſolum) „*intra portum*." Mox cum obſcuratum eſſet verbum *intrare*, altero indigere ſe ſenſerunt librarii, qui inſeruerunt *accedere*, quod nunc ſane eſt in ipſis vetuſtiſſimis.

niſi lenibus ventis vecta, non poſſit. Turic. *non l. ventibus v. n. p.*, a ſec. m. *non l. ventis vectari p.* Camp. *niſi l. v. vecta p.*

2. *accidunt*. Turic. Flor. Camp. *accedunt*. *apud magiſtratus, vel*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

vecta. Malim *acta*. Navem enim *ventis vectam* poëtis, puto, relinquemus. cf. §. 23.

2. *apud magiſtratus*. Aliquoties noſter oſtendit cauſas apud magiſtratus oratas extraordinario judicio, velut 5, 10, 1. 4, 1, 72. 5, 13, 6.

tatis judiciis continuo agendi. Quarum ſi qua, non dico cuicunque innocentium civium, ſed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, ſtabitne mutus, et ſalutarem petentibus vocem, ſtatim, ſi non ſuccurratur, perituris, moras et ſeceſſum et ſilentium quaeret, dum illa verba fabricentur, et memoriae inſidant, et vox ac latus praeparetur? Quae vero patitur 5
hoc ratio, ut quisquam ſit orator imparatus ad caſus? Quid, cum adverſario reſponden-

Alm. Eſt homoeoteleuton, ut ſupra 10, 6, 6. et hic §. 24. *judiciis*. Flor. *judicis*, a ſec. m. *judicibus*. *cuicunque*. Turic. *quicumque*. *ſtatim*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *ſtatimque* cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Stoer. *quaeret*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *quaerat*. *fabricentur*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fabricantur*. Jenſ. Tarv. *fabricetur*. cf. 9, 3, 6.

3. *vero*. Turic. Flor. (hic a ſec. m.) *mora* cum Alm. *ratio*. Turic. Flor. Guelf. *oratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed Turic. a ſec. m. *orto*. Goth. (tac. Geſn.) omittit *patitur* cum Voſſ. 2. *imparatus ad caſus*. Turic. Flor. Guelf. *aliquando mittere caſus* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Alm. Bern. *aliquando mitteretur c*. Jenſ. Tarv. Noſtra quidem in ipſo Camp. ſed repoſita haud dubie a corrigente. Burmannus tentat: *qui aliquando mutiret ad caſus*, verbum *mutiendi* errori locum dediſſe tenens, etiamſi aliter ordinata fuerit ſtructura. Mihi tale quid ſuccurrit: *ut quisquam neſciat orator aliqua committere caſui*. Dativum quidem illum alibi vix reperio. Neque tamen *caſu* ſcribere auſim, antiquo more. *caſus? Quid*. Camp. inſerit *Aut*.

repraeſentata judicia, ſunt maturata ante diem.

petentibus — perituris. Dum petunt ii, qui, niſi ſuccurratur, ſtatim perituri ſunt.

illa verba. i. e. illa tam egregia, quibus ſuperbit. Sic §. 8. „velocitas *illa*," etiam quodammodo §. 10. „brevia „*illa*" et §. 32. „*illa* elabo„rata"; ut non indigeamus mutatione, quam ad Dial. de Oratt. c. 9. ſuadet Schelius „*illic* verba."

3. *ut quisquam — ad caſus*. cf. not. crit.

dum erit, fiet? Nam ſaepe ea, quae opinati
ſumus, et contra quae ſcripſimus, fallunt, ac
tota ſubito cauſa mutatur; atque ut guberna-
tori ad incurſus tempeſtatum, ſic agenti ad
4 varietatem cauſarum ratio mutanda eſt. Quid
porro multus ſtilus, et aſſidua lectio, et longa
ſtudiorum aetas facit, ſi manet eadem, quae
fuit incipientibus, difficultas? Periiſſe pro-
fecto confitendum eſt praeteritum laborem,
cui ſemper idem laborandum eſt. Neque ego
hoc ago, ut ex tempore dicere malit, ſed ut
poſſit. Id autem maxime hoc modo conſe-
5 quemur. Nota ſit primum dicendi via.
Neque enim prius contingere curſus poteſt,
quam ſcierimus, quo ſit et qua perveniendum.
Nec ſatis eſt, non ignorare, quae ſunt cauſa-
rum judicialium partes, aut quaeſtionum
ordinem recte diſponere: quanquam iſta ſint 951
praecipua: ſed quid quoque loco primum

ut gub. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.*
ad varietatem. Turic. Flor. (hic tamen retinet accuſativum) *aut varietate.*
4. *multus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *multis.*
aſſidua. Flor. (a pr. m.) *ad ſua* cum Alm.
ſtudiorum. Gnelf. *ſtudio* cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. cf. 10, 1, 44. 11, 3. 50. *idem.* Turic. omittit cum Voſſ. 5. *dicere malit.* Flor. (a pr. m.) *diceremus alit.* Bern. *dicerem aliter.* *conſequemur.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) Camp. *conſequimur.*
5. *dicendi.* Turic. Flor. *at* (cf. §. 1.) *aliquendi* cum Alm. (ſed hic omiſſo *at*). Ille a ſec. manu *alloquendi,* hic noſtrum. Camp. *eloquendi.* *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt. *quanquam — ſint.* Sic

4. *longa — aetas.* Cf. 1, 8, 8.

ſit ac ſecundum, et deinceps: quae ita ſunt natura copulata, ut mutari aut intervelli ſine confuſione non poſſint. Quisquis autem via 6
dicet, ducetur ante omnia rerum ipſa ſerie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus ſervant. Deinde, quid quoque loco quaerant, ſcient, nec circumſpectabunt; nec offerentibus ſe aliunde ſenſibus turbabuntur, nec confundent ex diverſis orationem, velut ſalientes huc illuc, nec

Turic. Flor. Reliqui *q. — ſunt.* *ſit ac ſec.* Turic. *ſed ad ſ.*, a ſec. m. noſtrum cum Voſſ. 1. 3. Sed Flor. *ſi ad ſ.*, a ſec. m. *ſit quid ſ.* et ſic reliqui exc. Guelf. qui *ſ. atque ſ.* et Camp. qui *ſ. quidquo ſ.* *et deinceps.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ac d.* *confuſione.* Guelf. *confeſſione.* cf. 4, 2, 47.

6. *via dicet, ducetur.* Sic Flor. *vi adicet ducet ducetur* Turic. *vi adiciet d.* a ſec. m. *adducet d.* Guelf. *viamque diſcet d.* Camp. *viam diſcet d.* Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. Baſil. *viam ducet d.* Voſſ. 3. *via ducetur d.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. (err. Burm.). Reliqui *viam qua ingrediendum ſit diſcet d.* quod in quibus exemplaribus is qui hoc teſtatur Regius invenerit, equidem non reperio, ut ipſius gloſſam putem. *circumſpectabunt.* Turic. Flor. *rum ſp.* Ille a ſec. m. *iterum ſ.*, hic noſtrum. *confundent ex.* Turic. Flor. inſerunt *ſed.* *velut ſalientes huc illuc.* Turic. Flor. *valet ſalientibus hic illud*, ille a ſec. m.

5. *mutari aut intervelli.* „Cf. 12, 9, 17." Geſnerus.

6. *via dicet* i. e. ordine et ratione utetur in dicendo. cf. 2, 17, 41. 4, 5, 3. 7, 10, 5. 7, 2, 56. Cic. Orat. 33. initio. Quanquam nullo horum quidem locorum adeo praeciſe uſurpatur haec locutio. Sed referebat hic breviorem eſſe, ut in re modo diligenter explicata, quid eſſet „dicendi „via."

ante omnia — Deinde. cf. 5, 13, 6. Inſolens tamen, quod poſt *quisquis* ſecundo loco pluralem uſurpat; ſed intervenerant iſti *homines*, ad quos deflexit oratio.

7 usquam inſiſtentes. Poſtremo habebunt modum et finem, qui eſſe citra diviſionem nullus poteſt. Expletis pro facultate omnibus, quae propoſuerint, perveniſſe ſe ad ultimum ſentient. Et haec quidem *ex arte*, illa vero *ex ſtudio:* ut copiam ſermonis optimi, quemadmodum praeceptum eſt, comparemus; multo ac fideli ſtilo ſic formetur oratio, ut ſcriptorum colorem, etiam quae ſubito effuſa ſunt, reddant; ut cum multa
8 ſcripſerimus, etiam multa dicamus. Nam

velut ſal. (neſcio dativumne an accuſ.) *hinc in illud*, hic, *velut ſalientes hinc illuc.* *usquam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *unquam.* Goth. omittit *nec usquam.*

7. *Expletis pro ſacultate.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *pro.* *omnibus — perveniſſe ſe ad.* Turic. *o. propoſuiſſe ad.* Flor. *o. propoſuiſſem ad*, a ſec. m. noſtrum, niſi quod *propoſuerunt.* *ſentient.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſentiunt.* *ex arte.* Turic. *et arta.*

etiam quae. Goth. (err. Geſn.) *e. ea q.* cum Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. *effuſa ſunt.* Flor. (a pr. m.) *effulſa ſ.* Guelf. *e. ſint.* *etiam multa.* Turic.

inſiſtentes. cf. not. crit. ad 9, 4, 18.

7. *Expletis — ſentient.* Scabra haec eſt oratio ex copulae defectu. Inſeram *enim* poſt *expl.* Sed in eo quoque haereo, quod additur *quae propoſuerint*, in quo magis eorum eſt ſignificatio, quae cum auditoribus communicaverint orantes, quam quae ipſi intra ſe taciti diſpoſuerint (cf. lib. 4. cap. 4.). Haſce difficultates vitaris legendo *omnibus perveniſſe ſe.* Quod ſi audacius videatur, ſcribe *o. propoſitis perveniſſe ſe.* In participio enim illa, quam dixi, poteſtas minus ineſt. (cf. ad 3, 8, 42. p. 584, ſed et hic not. crit.)

quemadmodum praeceptum eſt. „Ab initio inde hujus „libri.“ Geſnerus.

comparemus; multo. Inſerendum cenſeo *ut*, quod concinnitas poſtulat; nec geminationem moror protinus recurrentis alia poteſtate *ut.* (cf. 10, 6, 4.)

etiam multa. cf. not. crit.

conſuetudo et *exercitatio* facilitatem maxime parit, quae ſi paululum intermiſſa fuerit, non velocitas illa modo tardatur, ſed ipſum os quoque concurrit. Quanquam enim opus eſt naturali quadam mobilitate animi, ut, dum

etiamque multa, a ſec. m. *etiam quam m.* Camp. *etiam et m.* Jenſ. *etiam qui m.* cum edd. ante Ald. In *quam* hoc *qui* depravari a quibusdam narrat Regius; inter interpretandum in auditoriis, ſuſpicor; neque enim in libris reperio excuſis. Badius hoc ipſum fortaſſe in codice ſublatum a Valla exiſtimat, cum ſententiam ſuam tueri voluerit; vide Elegg. Vall. 1, 17. p. 55. ſeqq. Dubitari nequit, quin *quam multum*, absterſa jam et evaneſcente exclamationis forma, in poteſtatem intentionis abierit apud ſcriptores, velut eſt Cic. Verr. 5, 88. *Fecerunt alii alia quam multa.* Plin. H. N. 14, 21. p. Hard. 728. *quam multis peremtis.* vide Lexica. Itaque ſane hic illud ipſum *quam* a Qu. profectum ſuſpicor.

8. *non veloc.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non* cum Goth. 2. *ſed.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Alm. et edd. ante Bad. Ex hujus quidem conjectura reliqui (praeter Baſil.) noſtrae voculae ſubjiciunt *et νάρκημα*, mira levitate. Idem et ἄγημα (cf. Steph. Theſ. Vol. 1. p. 7 et 91.) hariolatus erat et αἷμα. Graecum nomen ullum aut lacunam inſerendo relictam cave credas inveniri in ullo librorum, quos negligentiores hic critici tacent. *os quoque concurrit.* Turic. Flor. *atque c.* cum Alm. Alter a ſec. m. *coit atque c.* et ſic Guelf. Voſſ. 3. cum reliquis omnibus. Noſtrum primi recepimus ex veriſſima Geſneri conjectura, qui et ipſe in textu ponere debebat. Turic. a ſec. m. *eque c.* Quod autem idem *concurret* habet, verius puto, ſed ſupra ſcribendum *tardabitur.* Lochmanni conjecturae nihil hic proficiunt, ſuadentis „ſed *ipſa*“ [velocitas] „coit atque concurrit,“ vel „ſed *ut hoc* ipſum „coit atque concurrit.“ *Quanquam.* Turic. *qui*, a ſec. m. *quid.* *animi, ut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

8. *os quoque concurrit.* Quid apud Romanos ſit *os concurrens*, Lexica docent in voce *concurrendi.* De tempore hujus verbi conſule not. crit.

proxima dicimus, ſtruere ulteriora poſſimus, ſemperque noſtram vocem proviſa et formata
9 cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut ratio in tam multiplex officium diducere animum queat, ut inventioni, diſpoſitioni, elocutioni, ordini rerum verborumque, tum iis, quae dicit, quae ſubjuncturus eſt, quae ultra ſpectanda ſunt, adhibita vocis, pronun- 952
ciationis, geſtus obſervatione, una ſufficiat.
10 Longe enim praecedat oportet intentio, ac prae ſe res agat: quantumque dicendo conſumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut donec perveniamus ad finem, non minus pro-

omittunt *ut* cum Voſſ. 3. *ſ. ulteriora poſſimus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in ora ſ. poſſumus.* Guelf. *u. ſ. poſſumus.*

9. *diſpoſitioni.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *diſpoſitio.* Mox *elocutioni* omittit Guelf. cum Voſſ. 1. 3.

iis, quae dicit. Turic. *isque didit*, a ſec. m. *is qui dicit.* Flor. (a pr. m.) *iis quae edidit.* *adhibita vocis.* Turic. *adhibati v.* a ſec. m. *adhibeat et v.* *geſtus obſervatione, una.* Turic. *guſtus in geſtu obſervationum in una.* a ſec. m. *in* deletur et praecedenti voci *pron.* applicatur *que* enclitica. Flor. *geſtus in geſtu obſervatione in una.* Guelf. *g. obſervationem in luna,* cum Voſſ. 1, 3. in ultimis duobus. Camp. *g. obſervationem una.*

10. *oportet.* Guelf. omittit cum Voſſ. 3.

ut donec. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Mox pro *perveniamus* Guelf. *perveniat.* *non minus* —

10. *praecedat — intentio.* Sit intentio ultra id quod cummaxime pronunciant. Ejusmodi eſt illa, in qua haerebam, *antecedens memoria* 1, 1, 25. ut plane verum reddiderit Gedoynus: ſed cf. 11, 2, 5.

prorogetur i. e. repraeſentetur, poteſtate ad ſolutionem pecuniarum pertinente, de qua vide Lexica. Et idem *praerogare.*

ſpectu procedamus, quam gradu, ſi non interſiſtentes offenſantesque brevia illa atque conciſa ſingultantium modo ejecturi ſumus. Eſt igitur uſus quidam irrationalis, quem 11
Graeci ἄλογον τριβὴν vocant, qua manus in ſcribendo decurrit, qua oculi totos ſimul in lectione verſus, flexusque eorum et tranſitus intuentur, et ante ſequentia vident, quam priora dixerunt. Quo conſtant miracula illa in ſcenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea,

procedamus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *id unus — procedimus.* *gradu — offenſantesque.* Turic. *gradus interſicientes offenſansque.* In Flor. *ſi non* ſunt recentioris manus.
atque conciſa. Turic. inſerit iterum *illa.* Camp. *a. conſcia.*
ſingultantium. Turic. *ſingultatium,* a ſec. m. *ſigillatim.*
ejecturi. Turic. *elucturi* cum Alm. a ſec. m. *elicturi.* Flor. *electuri* (cf. 10, 5, 20.). Burm. ſuadet *eructaturi,* appellato Heinſio ad Ov. Metam. 14, 211. Nos, *eluctaturi.* De voce et verbis hoc Tacit. Annal. 4, 31. Stat. Achill. 1, 125. *Ejicere* enim vix eſt *ſingultantium,* ſed nimis properum. *ſumus* pro reliquorum *ſimus* dedimus e Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer.
11. *uſus quidam.* Turic. *vivi q.* Camp. *via quaedam.*
irrationalis. Turic. (hic *in.*) Flor. Guelf. *irrationabilis* cum Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. poſt Camp. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll. (non Leid.). cf. 2, 16, 16.
qua — qua. Sic Turic. (niſi quod ſec. loco a pr. m. *quam*) Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. (hic tamen in priore non memoratur) Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. Reliqui *quo — quo.* *flexusque.* Turic. Camp. *fluxusque.* *dixerunt.* Turic. (a ſec. m.) *dixerint.*
ventilatorum. Flor. (a pr. m.) Guelf. *ventulatorum* cum

ejecturi. cf. not. crit.
11. *ἄλογον τριβήν.* cf. 2, 15, 23.
qua manus in ſcribendo. Appoſite demonſtrat Geſnerus locum Ciceronis de Or. 2, 30. §. 130.
pilariorum ac ventilatorum. Illos reſpondere praeſtigiatoribus quos hodie ſcyphorum

quae emiſerint, ultro venire in manus credas,
12 et qua jubentur decurrere. Sed hic uſus ita proderit, ſi ea, de qua locuti ſumus, ars anteceſſerit, ut ipſum illud, quod in ſe rationem non habet, in ratione verſetur. Nam mihi ne dicere quidem videtur, niſi qui diſpoſite, ornate, copioſe dicit, ſed tumul-
13 tuari. nec fortuiti ſermonis contextum

Voſſ. 1. 2. (An 3?) Bern. *emiſerint.* Guelf. *miſerint.* *jubentur.* Turic. *juventur.* Alm. *juventus.* cf. §. 10.

12. *ſi ea, de qua locuti.* Turic. *alia ſi eum tota loca l.* a ſec. m. nihil reponitur niſi *ad alia.* Flor. *alia ſi ea tota loca locutis.* a ſec. m. *ſi ea tota de qua l.* Goth. (tac. Geſn.) *ſ. de ea q. l.* *illud — in ratione.* Turic. *i. non habet in oratione.* Flor. item a pr. m. niſi quod *ratione.* Camp. omittit *in ſe.* *Nam mihi ne d.* Turic. Flor. (a pr. m.) *n. m. d.* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *non m. d.*

ſed tumultuari. Sic Turic. Guelf. Ille a ſec. m. *ſ. tumultuati.* Flor. Alm. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. *ſ. tumultuarii.* Sed Goth. (tac. Geſn.) Camp. *nec tumultuarii* cum Voſſ. 2.

vel perarum luſores appellamus, Lexica docent et quidem ex hoc modo loco, itemque unius inſcriptionis auctoritate apud Fabrettum. Plures enim ne apud Forcellinum quidem teſtes invenio, ſedulum alioqui lapidum litteratorum exploratorem. Hos plane nusquam praeterea reperimus hac quidem poteſtate, niſi forte huc pertinet, quem Geſnerus excitat in Theſauro, Prudentii verſus Periſteph. 14, 78. „Tu *ventilator* urbis", ubi commode agnoſcas praeſtigiatorem, imponentem vulgo; poſſis tamen et eum, qui ignem ventilet. Accedit proxime ad Fabii notationem Suidas in voce ψηφολόγοι, qui οἱ ψηφολόγοι ait: τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως τῶν ψήφων ἀπατῶντες συναρπάζουσιν. Hujusmodi artificum mentionem apud veteres perſequitur, quem indicat Burm., Caſaubonus ad Athen. 1, 16. p. 19. B. et magis quidem perfunctorie ad Theophr. περὶ ἀπονοίας p. (Fiſch.) 85. Cave ad *miracula* referas genitivum *pilariorum* cet., qui pendet a *ſcenis;* ſicut et Alciphron 3, 20. ait ſe εἰς τὸ θέατρον adductum, cum veniſſet ad praeſtigiatorem.

mirabor unquam, quem jurgantibus etiam mulierculis ſuperfluere video: cum eo quod,
953 ſi calor ac ſpiritus tulit, frequenter accidit, ut ſucceſſum extemporalem conſequi cura
non poſſit. Deum tunc affuiſſe, cum id 14
eveniſſet, veteres oratores, ut Cicero ait, dictitabant. Sed ratio manifeſta eſt. Nam

Reliqui *Sed nec tumultuarii*, revellentes ab antegreſſis, quae diremtio eſt in ipſo Guelf.

13. *video: cum eo quod.* Sic Voſſ. 2. Goth. (niſi quod ex hoc *video cum cum e. q.* affertur, quod quidem ego non praeſtiterim) Jenſ. Tarv. cum edd. ante Bad. *cum eo quod* (omiſſo *video*) Turic. Flor. Guelf. *video quod* Camp. cum Vall. Bodl. Andr. Obr. *quod* ſolum Voſſ. 1. 3. Reliqui *video quem.* *frequenter accidit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui inſerunt *enim*, cujus auctorem appellare Vallenſem videtur Bad. ſed per errorem haud dubie.

14. *tunc.* Turic. *tamen.* *id eveniſſet.* Turic. *inter.* Flor. (a pr. m.) *interim.* Alm. *id eveniſſet em m̄t*, unde Burmannus eruit *cum maxime*, cujus gloſſa fuerit *cum id eveniſſet.* Voſſ. 3. *id eveniſſe.* *ait, dictitabant.* Sic Camp. ex conjectura profecto, cf. 5, 13, 19. ſed quae ſola ſani quidquam coloris habeat. Guelf. *dictitabant* ſolum. *dictabant* Voſſ. 1. 3. *ajebant* ſolum Goth. cum Voſſ. 2. Reliqui (Flor. ſane a pr. m. *d. agebant*) *dicit ajebant*, in quo ipſo latere puto *dictitabant.* Neque tamen eo acquieſcendum, quaſi Cicero ipſe *veteribus* annumeretur iſtis *oratoribus*, ubi opus erat ſcribere *velut*, non *ut.* Locum quidem Ciceronis, in quo legatur hujusmodi vel ipſius vel veterum ab ipſo memoratorum ſententia, oſtendere non eſt in promtu. Quod enim demonſtrant de Orat. 1, 46. §. 202. quicunque inſpexerit, alia omnia inveniet. cf. 3, 1, 8. Congruet aliquis eorum, ſi repertus fuerit, locorum, ubi quae ſumma cum elo-

13. *cum eo quod — frequenter accidit.* Eſt ſtructura, qualem vidimus 2, 4, 30. Sequentia autem *ut ſucceſſus — non poſſit* ita intellige: „ut ſucceſſus orationis extemporalis vincat ſucceſſum „curae et meditationis."

14. *ut Cicero ait, dictitabant.* cf. not. crit.

bene concepti affectus et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnunquam mora ſtili refrigeſcunt, et dilatae non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio acceſſit, et curſus ad ſingula veſtigia reſtitit, non poteſt ferri contorta vis, ſed, ut optime vocum ſingularum cedat electio, non continua, ſed compoſita eſt.
15 Quare capiendae ſunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *perſonae*, *quaeſtiones*, *ſpes*, *metus*, habenda in oculis, in affectus recipienda. Pectus eſt enim, quod diſertos facit, et vis mentis. Ideoque imperitis quoque, ſi modo ſunt aliquo affectu concitati, verba non

quentia per extemporalem impetum ſuſa ſint, divinitus dicta perhibentur. *affectus et.* Turic. *adfectet.* a ſec. m. (reficto etiam modo *concepto*) *affectu ad.* *quae nonnunquam mora.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *reſtitit.* Obr. *reſiſtit.* Placet. cf. 10, 3, 19.

ferri. Turic. Flor. (ſed hic a ſec. m. *al ferri.* cf. 5. item 10, 1, 109.) Guelf. *fieri* cum Alm. *ſurti* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald.

15. *Quare capiendae.* Turic. (a pr. m.) *ſi qua re capienda.* *indicavimus.* Camp. *diximus* cum Bodl. Andr.
affectus. Guelf. *affectibus.* Turic. *adfectis.*
ſunt aliquo. Turic. *ſint alio quo.* Flor. *ſint a.*

dilatae non revertuntur. cf. 10, 3. extr.

infelix illa — cavillatio. cf. 10, 3, 10.

reſtitit. cf. not. crit.

ferri contorta vis. Imitatur Ciceronem in eo qui ſupra poſitus eſt, loco 9, 4, 55. Eſt enim *contortus* in laude. *Ferendi* verbum vide etiam ad 9, 4, 18.

15. *de quibus dixi.* cf. 8, 3, 64. Item 11, 3, 62. 12, 10, 6. demonſtrante Geſnero.

defunt. Tum intendendus animus, non in 16
aliquam rem unam, fed in plures fimul con-
954 tinuas: ut, fi per aliquam rectam viam mittamus oculos, fimul omnia, quae funt in ea circaque, intuemur, non ultimum tantum videmus, fed usque ad ultimum. Ad dicendum etiam pudor ftimulos habet et dicendorum expectata laus: mirumque videri poteft, quod, cum ftilus fecreto gaudeat, atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, ut miles congeftu fignorum,

defunt. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *funt.*
16. *Tum intendendus.* Guelf. *tamen i.* cum Jenf. Tarv.
non in aliquam. Flor. (a pr. m.) omittit *in.*
plures. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm
continuas: ut, fi per. Turic. *continua funt fuper.* Flor. (a pr. m.) *continuas fi fuper.* Ex Alm. *fuper* pro *fi per.*
funt in ea circaque. Flor. *quae fiunt quae femper i. e. circa quae,* a fec. m. *quae fiunt in ea circa quae.*
intuemur, non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) inferunt *omnis* cum Alm. *tantum.* Goth. (tac. Gefn.) *tamen.*
Ad dicendum. Sic Camp. cum Goth. Voff. 2. Colbert. Sed Turic. Flor. *addifcendum.* Flor. (a fec. m.) anteponit *addit.* Reliqui *Addit ad d.* Mox pro *ftimulos* Turic. (a fec. m.) *ftimulus.* *habet.* Sic Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Colb. et edd. ante Gryph. Sed Turic. Flor. (hic a pr. m.) haec omnia *habet—laus* omittunt cum Alm. Voff. 1. 3. Reliqui *addit.* *mirumque.* Turic. *marumque,* et a fec. m. *amarumque.* Guelf. *utrumque* cum Voff. 1. 3. Jenf. Tarv. Sed Bern. *mirum utrumque.* Mox pro *ftilus* Flor. (a pr. m.) *ftimulos.* *arbitros.* Flor. (a pr. m.) Camp. *arbores.* *congeftu.* Flor. Camp. *concentu* cum Andr. Ald. Bafil. Gryph. (1536.). *contentus* Alm. (cf. §. 14.) *cum geftu* Voff. 1. Valde obnoxium permutationi vocabulum (cf. 10, 3, 17.), nec eft quod averfemur *concentum fignorum,* quae toties apud Livium aliosque fcriptores *canere* dicuntur. Sed, id quod recte monet

16. *congeftu fignorum.* cf. not. crit.

17 excitatur. Namque et difficiliorem cogitationem exprimit et expellit dicendi neceſſitas, et ſecundos impetus auget placendi cupido. Adeo praemium omnia ſpectant, ut eloquentia quoque, quanquam plurimum habeat in ſe voluptatis, maxime tamen praeſenti fructu
18 laudis opinionisque ducatur. Nec quisquam

Badius, aliena hinc fuerit commemoratio eorum, quae auditum feriunt, non oculos. Signa ſua ſinguli habent manipuli (cf. Duker. ad Liv. 33, 9, 8. it. Lipſ. de militia 2, 8. p. 86.); quo plura ergo ſigna, eo frequentior militum concurſus. Burmanno tamen *militem* hic accipienti de duce exercitum alloquente, cujusmodi exhibitos ſane in nummis recte ille demonſtrat apud Spanhemium de U. e. P. N. Diſſert. 9. circumſtantibus ſignis, nequaquam accedo. Nimium jacet ſimilitudo oratori petita ab oratore et ipſo, quanquam militari.

17. *difficiliorem cogitationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *eſſe.* *expellit.* Turic. *explevit.* Flor. (a pr. m.) *explebit.* In Alm. turbari aliquid narratur. *expolit* Gryphii (1544.) margo, Stoer. Chouet. Leid. recte improbatum Gibſono. *praemium.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *pretium* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bern. et edd. ante Ald. acc. Baſil. Correxit Regius, rectiſſime et laudabiliter iſta aetate. cf. quem demonſtrat Burm. Gronovium Obſerv. 2, 25. item Drakenb. ad Liv. 26, 40, 15. et Bentl. ad Terent. Andr. 2, 1, 20. *ſpectant.* Camp. *expectant* cum Voſſ. 2. Vall. Goth. et edd. ante Baſil. *habeat.* Flor. (a pr. m.) omittit.

17. *expellit.* Auget hoc et intendit id quod praeceſſerat *exprimendi* verbum, et in utroque eſt vehementiae et niſus, per quem aliquid eluctamur, ſignificatio. Sic erant 10, 3, 6. „*expulſuri* „tela." Reſpondent ei contra „*ſecundi* impetus."

ut — ducatur. Malim *et* — *ducitur*, ut ſint haec epiphonematis loco, non juſtae et a reliquis diremtae ſententiae, quae abrupte nimis inducitur. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 43, 10. Locus Virgilii ſimilis eſt Georg. 3, 112. *Tantus amor laudis, tantae victoria curae!* cf. noſtr. 1, 12, 7. De *opinione* vide 2, 12, 5.

tantum fidat ingenio, ut id ſibi ſperet incipienti ſtatim poſſe contingere; ſed, ſicut in cogitatione praecipimus, ita facilitatem extemporalem a parvis initiis paulatim perducemus ad ſummam: quae neque perfici, neque contineri, niſi uſu, poteſt. Ceterum pervenire 19
eo debet, ut cogitatio non utique melior ſit ea, ſed tutior; cum hanc felicitatem non proſa
955 modo multi ſint conſecuti, ſed etiam carmine, ut Antipater Sidonius, et Licinius Archias: credendum enim Ciceroni eſt: non quia noſtris quoque temporibus non et fecerint quidam hoc, et faciant. quod tamen non ipſum tam probabile puto, (neque enim habet aut uſum res, aut neceſſitatem) quam exhor-

18. *incipienti ſtatim* Camp. omittit. Mox Flor. *poſſit.* *praecipimus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. (An 2?) et edd. ante Ald. Reliqui *praecepimus.* Modo pro *ſicut* Turic. *ſic.* *facilitatem extemporalem.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inſerunt *quoque.*

19. *tutior.* Turic. *utior,* a ſec. m. *utilior,* et ſic Flor. cum Baſil. Gryph. (1536.). *felicitatem.* Turic. Flor. Camp. *facilitatem* cum Bodl. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. acc. Obr. cf. 5, 7, 17. *non proſa — etiam carmine.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Reliqui *in* bis inſerunt. *enim.* Turic. Flor. *ergo.* *non ipſum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *i. n.* Mox, Regio jubente, Guelf. Jenſ. Tarv. omittunt *tam.*
puto. Goth. *credo* cum Voſſ. 2. Colb. cf. 10, 1, 98.
habet aut uſum res, aut neceſſitatem. Turic. *h. viſum tamen*

18. *in cogitatione.* 10, 6, 3.

19. *Antipater — Archias.* „De illo Cic. de Orat. 3, 50. „de hoc pro ipſo c. 8." Geſnerus.

non quia. „Poteram aequa„les memorare, ſed malo Ci„ceronis auctoritate uti, cui „fidem negare nemo audebit." Geſnerus.

tandis in hanc ſpem, qui foro praeparantur,
20 utile exemplum. Neque vero tantam eſſe unquam fiduciam facilitatis velim, ut non breve ſaltem tempus, quod nusquam fere deerit, ad ea, quae dicturi ſimus, diſpicienda ſumamus; quod quidem in judiciis ac foro datur ſemper. Neque enim quisquam eſt,
21 qui cauſam, quam non didicerit, agat. Declamatores quosdam perverſa ducit ambitio, ut expoſita controverſia protinus dicere velint: quin etiam, quod eſt imprimis frivolum

eſt tamen habet aut n. Flor. (a pr. manu) *h. habet viſum eſt tam tamen habet aut n.* a ſec. m. *tam* anteponit ſenſui. Camp. *h. tam aut u. r. a. n.* *ſpem.* Turic. Flor. ſubjiciunt *al* (cf. 14.) *ſpeciem.* Camp. *ſpeciem.*

20. *tantam — ſaltem tempus.* Turic. Flor. *tantas eum brevem* (Flor. *breve*) *ſaltem qui foro tempus.* Ex Alm. *tantam breve ſaltem t.* (cf. §. 16.) Guelf. *t. e. u. fiducia ut n. b. ſ. t.* Voſſ. 1. 3. *e. u. tanta fiducia f. u. n. b. ſ. t.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *e. u. t. f. — t.* per transpoſitionem, itemque omittunt *velim* cum Voſſ. 2. Tarv. et edd. poſterr. ante Ald. qui et ipſe cum Bad. eodem modo transponit. Bern. *tanta e. u. f. ſ. ut n. b. ſ. t.* Camp. *tanta cuiquam eſſe debet fiducia f. u. n. b. ſ. t.* (cf. §. 14.) cum Andr. niſi quod hic *cuique.* Inſeruit Regius *velim*, vere, ut videtur; nam hoc cum abiiſſet in *vel*, evanuit. *nusquam.* Camp. *nunquam* cum Goth. *ſimus.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ſumus.* *diſpicienda ſumamus.* Turic. *deſpicientia ſummus.* Guelf. *deſpicienda ſ.* cum Voſſ. 3. *quod quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Trajiciendo hic peccatum a librariis ſuſpicor. Verus ordo erat hic: *ſaltem tempus ad ea, quae dicturi ſimus, diſpicienda ſumamus: quod nusquam fere deerit, in judiciis ac foro datur ſemper.* *non.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *nec.*

21. *ducit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

20. *quod quidem.* cf. not. crit.

ac ſcenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumelioſos in ſe ridet invicem eloquentia: et qui ſtultis videri eruditi
volunt, ſtulti eruditis judicantur. Si qua 22
tamen fortuna tam ſubitam fecerit agendi neceſſitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, et vis omnis intendenda rebus, et in praeſentia remittendum aliquid ex cura verborum, ſi conſequi utrumque non dabitur.
956 Tum et tardior pronunciatio moras habet, et ſuſpenſa ac velut dubitans oratio: ut tamen
deliberare, non haeſitare, videamur. Hoc, 23
dum egredimur e portu, ſi nos nondum aptatis ſatis armamentis aget ventus: deinde

Alm. *diſcet* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Bern. *ac ſcenicum, verbum.* Flor. (a pr. m.) *at enim controverſio.*

contumelioſos in ſe ridet. Flor. *c. irridet*, a ſec. m. inſerit *in ſe.* *volunt.* Camp. *velint* cum Goth.

judicantur. Sic Flor. cum Baſil. Reliqui *videntur.* cf. 9, 4, 107. Ceteroqui multa hic turbat Flor. qui ſic: *et qui ſtulti* (a ſec. m. *ſtultis*) *videri eruditis res eruditis* (poſtrema duo tolluntur a m. ſec.) *volunt ſtultis* (ſec. m. *ſtulti*) *eruditis judicantur.* In *judicando* cf. 11, 1, 66.

22. *mobiliore.* Flor. *meliore.* *et vis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *et in praeſentia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ne i. p.* *ſi conſequi.* Flor. *ſi non ſequi.* Guelf. *ſi* ſolum cum Bern. et edd. Steph. Rognii, Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *ſi ſequi.* Noſtrum ex conjectura. *non dabitur.* Flor. (a pr. m.) omittit *non.* *non haeſitare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non.*

23. *aptatis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *optatis.* *ventus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ventis.*

21. *qui ſtultis — judicantur.* Egregia eſt oppoſitionis proprietas in hisce *videri volunt — judicantur.*

22. *in praeſentia.* cf. dicta 9, 4, 109.

23. *Hoc, dum egredimur e portu.* cf. 6, 4, 10. Minus

paulatim ſimul euntes aptabimus vela, et disponemus rudentes, et impleri ſinus optabimus. Id potius, quam ſe inani verborum torrenti dare, quaſi tempeſtatibus, quo volent,
24 auferendum. Sed non minore ſtudio continetur haec facultas, quam paratur. Ars enim ſemel percepta, non labitur: ſtilus quoque intermiſſione paululum admodum de celeri-

aptabimus — disponemus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aptarimus — disponimus.* *potius.* Turic. Flor. Guelf. *protinus* cum Voſſ. 1. 2. 3. (non Goth. cf. 10, 3, 18.) *inani.* Goth. *mari* cum Voſſ. 2. *quo volent.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *qui v.* cum Voſſ. 1. 3. Vall. (ſed Voſſ. 2. non memoratur) et edd. ante Bad. Sed mox Camp. Ald. *auferentur.*

24. *percepta.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *praecepta* cum Goth. Voſſ. 2. Stoer. Chouet. Leid. *non labitur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *n. capitur* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Vall. et edd. ante Bad. ſec. ſed Baſil. *n. rapitur.* Obr. *mora l.* Unde ſit noſtrum, nondum reperio. Neque enim Voſſ. 1. 3., qui tacentur, vindices credo hujus ſcripturae. *capitur* dici poſſe eo intellectu, quo *captos oculis, mente, membris* uſurpemus, ſi quis defendat, eum auctoritate carere recte monet Geſnerus. *paululum.* Sic Turic. Flor.

apte huc advocat Gallaeus loca Virgiliana Georg. 2, 312. 352. 3. In hac egregia quidem ſimilitudine, inſignem tamen naevum agnoſco incuriam illam, qua in idem verbum *aptandi* noſter relabitur. cf. §. 7.

24. *Ars — non labitur.* Maxime accedit huic *labendi* ſignificatui, quod miniſtrat Forcellinus ex Virgilio Ecl. 1, 64. ubi *labatur* Servius reddit „reſpuatur vel *oblivioni* „*tradatur.*" In genere quidem, quidquid in animo non eſt firmum aut rectum, *labare* et mox *labi* dicitur, in quo eſt *errandi* poteſtas. Velut Ovid. Faſt. 1, 190. „Pars mihi de „feſto ne *labet* ulla tuo." Eſt etiam *labi* evaneſcere, ut apud Stat. Theb. 4, 645. Alius eſt generis et longe expeditius Plin. Epiſt. 2, 3, 4. „ne „verbo quidem *labitur.*" Ceterum gradus eſſe in hisce unicuique facile apparet; ars firmiſſime durat, ſtilus ipſe non multum damni accipit a de-

957 tate deperdit: promtum hoc, et in expedito poſitum, exercitatione ſola continetur. Hac uti ſic optimum eſt, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum ſimus judicio atque opinione ſolliciti: rarum eſt enim, ut ſatis ſe quisque vereatur. Vel ſoli tamen dicamus potius, quam omnino non dicamus. Eſt illa exercitatio cogitandi, totas- 25

Camp. *paulum* Guelf. Goth. Jenſ. cum reliquis omnibus exc. Geſn. Bip. qui per errorem *paulo*. cf. 11, 3, 65.

deperdit. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *perdit* cum edd. ante Gryph. Sed Vall. noſtrum. *promtum*. Guelf. *in promptu*. *in expedito poſitum*. Guelf. *inexpeditum p*. Flor. (a pr. m.) *i. e. portum*. Camp. *inexpedito portu*.

atque opinione. Sic Camp. Ald. Reliqui *ac o*. cf. 5, 2, 3. Pro altero Goth. (err. Geſn.) *optime*. *enim*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *quisque*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *quisquam*, jubente Regio. *ſoli tamen*. Guelf. *ſolita mendicamus* (prava conjunctione). Flor. *ſolita enim*. Colb. *ſolitae tamen*. Goth. *ſolita* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp.

dicamus — omnino non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. (a quo tamen *potius* abeſſe non narratur.) Camp. mox *dicamus* ignorat. Goth. (err. Geſn.) *d. p. q. non animo* cum Voſſ. 2. Reliqui omnes *non omnino*, quod primi, ſuadente jam Geſnero, transpoſuimus.

25. *Eſt illa*. Flor. *et alia*. Guelf. Camp. *Eſt alia* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll.

fectu exercitationis; promtum hoc ex tempore dicendi artificium ſolo uſu tenetur.

rarum — ut — ſe quisque. cf. dicta ad 4, 1, 46. ſed et 10, 2, 6.

25. *Eſt illa*. Inſerendum cenſeo *et*. Structuram vide ad 9, 3, 20. item 1, 7, 16. 9, 4, 97. Cave autem hic aliam quandam ab adhuc memoratis *cogitandi* exercitationem agnoſcas; eſt et ipſa *ex tempore dicendi*, ſed quae *cogitando* fiat. cf. Plin. Epiſt. 9, 36, 2.

que materias vel ſilentio (dum tamen quaſi dicat intra ſe ipſum) perſequendi, quae nullo non et tempore et loco, quando non aliud agimus, explicari poteſt: et eſt in parte utilior,
26 quam haec proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi

(Capper. idem volebat, ſed operae non paruerunt.) Noſtram dat et Turic. *intra ſe ipſum.* Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt *ſe* eum Vall. Locat. Ven. Ruſc. *contra ipſum* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *et tempore.* Flor. Guelf. *eſt t.* cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *et* omittunt Locat. et poſterr. ante Gryph. *ex t.* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *et loco.* Flor. (a pr. m.) omittit *et* (cum Voſſ. 2. non Goth. cf. §. 23.). *te l.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *locoque* Camp. cum Ald. Baſil. *re l.* Jenſ. cum poſterr. ante Ald. *quando.* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m. noſtrum, ſed praemiſſo *vel*) Guelf. *quomodo* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *explicari.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *explicare.* *utilior.* Turic. Flor. Guelf. *utilitatis* cum Alm. Bern. Sed Voſſ. 1. 3. *poteſtate utilitatis* pro *parte u.*

26. *componitur.* Flor. (a pr. m.) *componuntur.*

dicat intra ſe. Malis ſane e communi formula *dicas intra te;* ſed reſpondet, quod ſupra erat §. 23. „quam *ſe* „dare" pro „quam *te.*" cf. et illum tertiae perſonae uſum, de quo egimus ad 2, 15, 12. item 12, 7, 6.

explicari. Ineſt etymi vis, ut quaſi tota aliqua res nullis vel temporis vel ſpatii anguſtiis coartata expromi poſſit. cf. 10, 1, 121.

26. *Diligentius — componitur.* Cum *exercitatio* ipſa dicitur *componi*, intelligendus eſt animus ejus, qui ſe exercet. Is enim accuratius ſeveriusque ad prudentem rerum dicendarum delectum *componitur* et temperatur; cum contra, ſimulatque eloqui verba coepimus, ſi vel ſoli ſimus, tamen interrumpere illum curſum et quaerendo ſaniora interim obmuteſcere reformidemus, leviora potius et putida inſercientes. Mox *rurſus* proprie dicitur pro *contra, exadverſo:* vide Serv. ad Virg. Georg. 3, 138.

intermittere veremur. Rursus in alia plus prior confert, vocis firmitatem, oris facilitatem, motum corporis, qui et ipse, ut dixi, excitat oratorem, et jactatione manus, pedis supplosione, sicut cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero semper, et ubique. Neque enim fere tam est ullus dies occupatus, ut nihil lucrativae, ut Cicero Brutum facere tradit, operae ad scribendum, 27

veremur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *deberemus* cum Alm.

in alia plus prior. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum marg. Basil. *i. a. prior plus* Goth. cum Voss. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. qui (err. Burm.) *illa alia pr. pl.* Voss. 1. *in illa pr. pl.* Mox cum Badio reliqui *illa pr. pl.*

firmitatem — facilitatem. Camp. *firmitate — facilitate* cum Goth. Voss. 2. Alm. (nihil tale Flor. cf. §. 16.) et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. Sed post Camp. et *motu* pro *motum*. Inde, pro ea, quam inveniebat, ceterorum constitutione, belle Gesnerus *firmitati — facilitati*, *motu* (i. e. *motui*). *qui et ipse*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quae et ipsae*. Camp. *quae et ipsa*. *excitat*. Turic. Camp. *excitant*. Flor. (a pr. m.) *exertant*. Gebh. (Crepp. 3, 18.) e Palatino affert et commendat *exsertat*, recte improbatus Burmanno, homo sine judicio ingeniosus. cf. 10, 1, 7.

oratorem. Turic. *oratore*. Guelf. *orationem*.

27. *ullus dies occupatus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ullis occupatis*. Ab Alm. nonnisi *dies* abesse narratur.

lucrativae — operae. Sic Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

in alia — vocis firmitatem. Haec ineunda est struendi ratio, ut accusativi illi, *firmitatem*, *facilitatem*, *motum*, epexegesi inserviant, pendeantque a praepositione *in*.

ut dixi. 10, 3, 21. Frustra Gesnerus respicit ad 1, 2, 31.

dicuntur, hortatur. Insuavis soni iteratio. An praestabit scribere *dicunt?*

Studendum — ubique. Almelovenus et Capperonnerius indicant locum sanctissimi philosophi de Legg. libro 7. assiduum nec intermissum nocte dieque studium commendantem ingenuorum et a reliquis laboribus vacantium p. Steph. 807. d. e.

27. *lucrativae — operae*. Primum, ubi hoc tradat Cicero,

aut legendum, aut dicendum rapi aliquo 958
momento temporis possit. Siquidem C. Carbo

et edd. ante Ald. acc. Basil. eaque posterr. ante Roll. *lucra vel ut — opera* Turic. (sed hic et *tradi* pro *tradit*). *lucretur vel ut — opera* Flor. Reliqui, quorum primus Andreas Aleriensis (1470.), *lucri vel, ut* — (quanquam Ald. *lucri velut* ineptissime), *operae.* Post *lucri* omittunt *vel* Gryph. (1536.) Vidov. *aut legendum.* Sic Turic. Flor. *vel ad l.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Omittit haec Guelf. Reliqui *a. ad l.* nisi quod mox ante *dic.* quoque *ad* inserit Rollin. Harl. *momento.* Flor. (a pr. m.) *moden.* Camp. *modo.*

non est in comperto. Demonstrant quidem VV. DD. locum Oratoris cap. 10. §. 34. „Jam „quantum illud est, quod „in maximis occupationibus „nunquam intermittis studia „doctrinae! semper aut ipse „scribis aliquid, aut me vocas „ad scribendum," sed ipsi non acquiescunt. Quanquam fateor mihi hoc sufficere, qui perfusoriam illam scriptorum loca commemorandi rationem in nostro toties agnoverim. Deinde *lucrativum* hujus aevi vocabulum esse negant, nedum ut eo Cicero usus sit (nam et hoc cavet Burmannus) in ipso, qui respicitur, loco. Ciceroni sane nihil tale obtrudemus; sed nec necesse est ipsa ejus verba posuisse nostrum. Vox sane ista nec vetustissimis libris defenditur, neque apud alios quam juris civilis auctores legitur. Attamen structura, qualis est in vulgata, aptissime decurrit nec quidquam habet peregrini coloris; cum illa aliorum *lucri vel — operae*, plane non sit ferenda? Neque ego hujus aetatis scriptores abhorrere video a fingendis talibus adjectivis. cf. dicta ad 3, 3, 9. *Lucrum* imprimis est, quod insperatum commodis nostris acquiritur. Itaque *operam lucrativam* a Qu. dici potuisse censeo quidquid operae injunctis et necessariis laboribus negotiisque velut surriperetur et dilectis studiis accederet. Simili modo *subseciva temporum* usurpavit 1, 12, 13.

C. Carbo etiam in tabernaculo. Hoc ipsum de tabernaculo apud nullum alium invenio auctorem; sed Carbonis industriam in exercitationibus commemorat Cicero Brut. c. 27. (ubi vide Wezelium) et de Orat. 1, 34. Hoc, eloquentissimo sui temporis patrono, percellendo primum inclaruit magnus orator L. Licinius Crassus, unius tum et viginti annorum ado-

etiam in tabernaculo ſolebat hac uti exercitatione dicendi. Ne id quidem tacendum, quod 28
eidem Ciceroni placet, nullum noſtrum usquam negligentem eſſe ſermonem: quidquid loquemur ubicunque, ſit pro ſua ſcilicet portione perfectum. Scribendum certe nunquam eſt magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim ſervabitur pondus, et innatans illa verborum facilitas in altum

28. *tacendum, quod.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inſerunt *eſt.* *eidem.* Turic. Camp. *idem.*
loquemur. Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *loquimur* cum Voſſ. 2. *loqueremur* Voſſ. 3. Mox Camp. inſerit *vel.*
ſit. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſint.* *ſcilicet.* Camp. *ſit.* *perfectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *perfecte* cum Alm. *innatans.* Turic. *ina trans.* Flor.

leſcens. Sed eundem bellicas res geſſiſſe non reperio, ut in tabernaculo meditari potuerit, et vereor quam maxime, ne quid hic turbaverit noſter permutatis inter ſe Cn. Papirio Carbone ter conſule, Cinnae amico, Sullae adverſario, qui multis rebus geſtis turpi ſupplicio interemtus eſt a Pompejo, et C. Papirio Carbone, tribuno plebis, mox conſule, Gracchanarum turbarum ſocio. Accedat igitur hoc reliquis ejus erroribus, cf. 10, 1, 66. Pſeudo-Turnebus non male huc advocat Brutum in tentorio nocte ante pugnam Pharſalicam Polybii hiſtorias excerpentem, quod narrat Plutarchus.

28. *Ciceroni placet.* Fruſtra quaeſivi, quod reliqui ſecuri transcurrerunt, ubi hoc eſſet apud Ciceronem. Qui locus dum appareat, ignorabimus, quantum ex ipſo ſumſerit noſter, quid de ſuo addiderit. Id quod hic deeſſe videtur debere poſt vel ante *eſſe*, minus neceſſario deſideratur, quia praecedit *placet.* Ad *loquemur* autem nequaquam incidendum eſt, ne *ubicunque* diremtum inde pendeat et vacillet.

innatans illa verborum facilitas. cf. 7, 1, 44. Advocant huc VV. DD. Colum. 4, 8. qui ruſticorum illud artificium amputandi ſummas radices vitium tangit, de eoque praecipit. cf. et I. H. Voſſium ad Georg. lib. 2. p. Comment. 394. *Ablaqueationis* eſt voca-

reducetur: ſicut ruſtici proximas vitis radices amputant, quae illam in ſummum ſolum ducant, ut inferiores penitus deſcendendo
29 firmentur. Ac neſcio an utrumque, cum cura et ſtudio fecerimus, invicem proſit, ut ſcribendo dicamus diligentius, dicendo ſcribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; ſi id non dabitur, cogitandum: ab utroque excluſi, debent tamen anniti, ut

Camp. *intrans* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. Ald. Bad. utraque Baſil. et aliquot Gibſ. et Burm. *jura trans* Guelf. *una trans* Voſſ. 1. 3. *trans in* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *vibrans* Gryph. (1544.) cum aliquot Burm. Meorum primus Stoerius habet noſtram, veriſſimam illam; quanquam unde ſumtam juxta cum Burm. ignoro. *reducetur.* Turic. *reducemur.* (cf. 10, 2, 24.) Guelf. *reducatur* cum Voſſ. 1. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *proximas — amputant.* Turic. *proximus vitiis a.* Flor. (a pr. m.) *proximis vitibus a.* Et Alm. omittere *radices* narratur. Guelf. *p. vires r. ara putent.* Conjunctivum *amputent* etiam Jenſ. Tarv.

ducant. Turic. *dicunt.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ducunt.* *ut — firmentur.* Turic. Flor. (hic a pr. m. ſed et ab ea in fine *formantur*) *et i. p. diſcendi formantor.* Guelf. *u. inferiore p. d. f.*

29. *an.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ac ſi.* Camp. *an ſi.*

dicamus diligentius, dicendo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *dic. dilig.* Goth. (tac. Geſn.) *d. diligentias.*

excluſi. Guelf. *excluſu.* Optabat Burm. *excluſus*, ſed fruſtra. *anniti.* Turic. Flor. Guelf. *inicere* cum Bern. (ex quo *injicere*). *vincere* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Alm. *micere.* Vall. *initere.* Camp. *inniti* cum Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. (cf. 6, 2, 7.) Ald. Bad. utr. *anniti* vel *adniti* Baſil. et reliqui. Suadet Badius *id agere.* Ego antiquum illud *vincere* reponerem, ſi aliud ejus exemplum ad manus eſſet pro *efficiendo* uſurpati, ut vice verſa *efficere* ſaepiſſime eſt pro *vincendo* ſive *probando.* Nunc reliqui vulgatum, etſi longa correctionum ſerie e veſtigiis antiquae ſcripturae deributum. *Innatare* autem comparant Graeco ἐπιπολάζειν.

29. *anniti.* v. Not. Crit.

neque deprehenſus orator, neque litigator deſtitutus eſſe videatur. Plerumque autem multa 30
agentibus accidit, ut maxime neceſſaria, et utique initia ſcribant, cetera, quae domo afferunt, cogitatione complectantur, ſubitis ex tempore occurrant. Quod feciſſe M. Tullium commentariis ipſius apparet. Sed feruntur aliorum quoque, et inventi forte, ut eos
959 dicturus quisque compoſuerat, et in libros digeſti; ut cauſarum quae ſunt actae a Ser. Sulpicio: cujus tres orationes exſtant; ſed ii, de quibus loquor, commentarii ita ſunt exacti, ut ab ipſo mihi in memoriam poſterivatum.

vatum. *neque deprehenſus.* Turic. Flor. inſerunt al (cf. §. 19.). *deſtitutus.* Turic. *deſtinatus.*

30. *complectantur.* Turic. *complectuntur*, et viciſſim *afferant* Jenſ. Tarv. *commentariis ipſius.* Guelf. *c. ſuis.* Goth. *ſuis c.* cum Voſſ. 2. Colb. *commentari ſi per ſuis* Voſſ. 1. qui et *appareret.* *et inventi forte.* Turic. *et tinuenti ſ.* Flor. (a pr. m.) *et tumenti fore.* Camp. *e. i. quoque ſ.* *dicturus.* Turic. *dicturis.*
ſunt actae a. Turic. *ſ. al acta ea.* Flor. *ſ. al actae a* (cf. §. 29.) Guelf. *ſ. apte a.* *orationes.* Turic. *oratores.*
ii. Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. Ald. *iis* Turic. Flor. Reliqui *hi.* *loquor.* Turic. Flor. (hic a ſec. m. *locor*)

30. *commentariis ipſius.* vide dicta ad 4, 1, 69. it. Sigon. aut Andr. Patric. ad Cic. fragm. Or. pro Gabin.
in libros digeſti. In verbo *digerendi* cf. *regerere* ad 3, 6, 59.
cauſarum — tres orationes. Cum non plures tribus orationes prodierint Ser. Sulpicii, aliquam multas tamen egit cauſas: quarum cum forte modo ſervati videri poſſint commentarii, tamen curam paene poſteritati ſcribentis oſtendunt. De ipſo cf. 10, 1, 116.

31 tatis videantur eſſe compoſiti. Nam Ciceronis ad praeſens modo tempus aptatos libertus Tiro contraxit: quos non ideo excuſo, quia non probem, ſed ut ſint magis admirabiles. In hoc genere prorſus recipio hanc brevem annotationem, libelloſque, qui vel manu teneantur, et ad quos interim reſpicere
32 fas ſit. Illud, quod Laenas praecipit, diſplicet mihi, quae ſcripſerimus, in ſummas, ſive commentarios et capita, conferre.

locis cum Alm. Vocem omittit Voſſ. 3. *videantur eſſe.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Bad. qui omittit *eſſe.* Reliqui *e. v.*

31. *Nam.* Guelf. *Jam* cum Voſſ. 3. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in eo* cum Alm. Ald. *libelloſque — teneantur.* Turic. *libelluſque — teneatur.* *vel.* Flor. omittit cum Ald. *fas ſit.* Flor. (a pr. m.) *faxit.* (vide 2, 20, 9.) Guelf. *dixit* cum Voſſ. 3.

32. *Laenas.* Guelf. *laudas* cum Bern. *praecipit.* Turic. *praecepit*, ſed et mox *diſplicit.* *mihi, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſerunt *ne in his* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. (horum uterque *nec*) 1. (hic *hoc ne in his*) 3. Bern. et edd. ante Bad. (poſt Camp. quidem *iis*). *ea* ſolum inſerit Obr. *ſcripſerimus, in.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *vel* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Flor. Obr. *velut.* *ſummas, ſive commentarios.* Turic. *ſummas commentarium.* Flor. (a pr. m.) *ſ. ſine c.* Guelf. *ſ. in commentarium* cum Voſſ. 1. 3. Badius multum ſibi licere ratus eam, quae hodie obtinet, invexit ſcripturam. Nimis leviter ille, cum de loco deſperaſſet Regius. Equidem ſic eum reſtitui poſſe arbitror: *mihi, vel in iis quae ſcripſerimus velut in ſummas commentarium et capita conferre.* Hyperbaton quod eſt in accuſativo *commentarium*

31. *qui vel manu teneantur.* „Id quoque permittam, ut „ipſa manu teneat orator „ejuſmodi libellos et ſubinde „inſpiciat.“ Fateor tamen diſplicere mihi *vel* illud. cf. not. crit.

32. *Laenas.* cf. 3, 1, 21. *quae ſcripſerimus — conferre.* cf. not. crit.

facit enim diſcendi negligentiam haec ipſa fiducia, et lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne ſcribendum quidem puto, quod ſimus memoria perſecuturi. Nam id quoque accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elaborata, nec ſinat prae-

locum dedit erroribus. Neque enim cuiquam credam, *commentarios* eſſe poſſe pro ſynonymo *ſummarum* et *capitum*. „Conferre" autem „commentarium in ſummas et capita" nihilo aut paulo durius dictum cenſeo quam „conferre ea „quae ſcripſerimus in ſummas et capita". Alias quidem „conferre aliquid in libros" perhibentur, velut Prooem. tot. op. §. 25. 5, 3, 10. 8 Pro. 1. Erit igitur hic *conferre* idem quod *digerere*. cf. §. 30. „*Vel* in iis" interpretor, quia convenientius magisque probandum erat, eorum quae cogitaramus modo, non autem ſcripſeramus, commentarium condere in capita et ſummas digeſtum. *enim diſcendi.* Sic Turic. Flor. Camp. *ediſendi* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Ioann. Reliqui inſerunt *et.* *quod ſimus.* Sic Guelf. Camp. (niſi quod hic *ſcimus*) cum edd. ante Capper. exc. Ald. Colin. Sed Turic. *non ſimus.* Flor. (a pr. m.) *quae ſimus.* Alm. *ū ſimus* (cf. §. 26.). Reliqui inſerunt *non*, quorum et Goth. (tac. Geſn.) qui' et *ſumus.* *Quod* et *non* ſibi invicem officientia vide §. 12. *nec* modo pro *ne* Turic. Flor. *perſecuturi.* Sic Flor. (a pr. quidem m. *perſecutura*) Guelf. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. item a Stoer. inde ante Obr. *perſecuturia* Turic. Reliqui *proſecuturi.* *id quoque.* Sic Turic. Flor. Camp.

lacerat ac deformat. „Cum „enim quaedam eorum quae „ſcripta ſunt in commentariis „amplioribus, memoriae adhuc obverſentur, quaedam „exciderint, quaedam ex parte „tantum ſe oſtendant, emergantque: hinc tenorem orationis multum interpellari, „ac diſſimilitudinem quandam oriri neceſſe eſt, quin „illa *concurrentis oris* vitia „exiſtere, de quibus 11, 3, „121." Geſnerus.

quod ſimus — perſecuturi. „Ubi ſatis fidere poſſumus „memoriae, ne ſcribendum „quidem eſſe cenſeo." Talia ſunt 10, 6, 2. *memoriae — laxatur.* item ibid. §. 4. de Hortenſio aliisque. Igitur indigere locum negatione

33 sentem fortunam experiri. Sic anceps inter utrumque animus aestuat, cum et scripta perdidit, et non quaerit nova. Sed de memoria destinatus est libro proximo locus, nec huic parti subjungendus, quia sunt alia prius nobis dicenda.

cum Alm. *hoc q.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Colb. Vall. Ald. Bad. Basil. Reliqui *hic q.*

33. *perdidit.* Flor. (a sec. m.) *perdit* cum Goth. Voss. 2. Jens. et edd. posterr. ante Stoer. *locus.* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. *dicenda.* Turic. Flor. Camp. subjiciunt *de his* (Turic. *deis*, Camp. *de iis*) *quae sunt* cum Voss. 1, 3. Alm. (hic *de is*). Sed Goth. (tac. Gesn.) Guelf. *de his* modo. Paulo ante Turic. *Sali pius* pro *sunt alia prius.*

non puto, quam inserunt post *quod.* Et hanc fidelitatem memoriae significari credo verbo *persequendi,* non *prosequendi.* Alioqui sane edisci vult quae scripta sint ab oratoribus, velut, quod refert Capper. 11, 2, 2. 44.

ARGUMENTUM LIBRI XI.

Apte dicendum esse. Cap. 1 — 3. in diversis causarum generibus — 6. in singulis orationis partibus — 8. quid deceat, ante omnia spectandum — 12. non revera diversum hoc ab utili — 15. imprimis dedecet jactatio eloquentiae — 17. an Ciceronis hoc vitium fuerit. — 25. concedendam tamen nonnunquam fiduciam. — 27. suam auctoritatem oratori vel non vel parce esse interponendam. — 29. alia morum vitia. — 31. ipsa eloquentiae genera pro personis diversa — 39. neque pro personis oratorum tantum, sed eorum etiam pro quibus et de quibus dicunt. — 43. sed interesse etiam, apud quem dicamus — 46. habendam rationem temporis et loci — 49. conditionis causarum — 57. eorum contra quos dicimus — 68. quomodo interdum cavendum, ne offendas eos contra quos dicere cogeris — 75. quomodo judex captandus. — 78. quomodo tractanda in aliis ea, quorum nos ipsi nobis conscii — 84. quomodo res pudendde — 85. ratio minuendae invidiae. — 92. Diversissima dicendi genera merito laudari — Cap. 2. Memoria excolenda. — 4. causa et natura memoriae — 11. Simonides artis memoriae auctor — 18. ejus artis ratio — 24. ejusdem tamen in ediscendis iis, quae sunt orationis, nullus usus — 27. Simplicior ediscendi ratio. — 40. Omnium maxime confert exercitatio. — 44. An ad verbum sit ediscendum. — 50. Celebria memoriae exempla. — C. 3. Pronunciatio sive Actio. — 10. an rudis actio sufficiat. — 12. Naturae vitia. — 14. Vocis vir-

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA

INSTITUTIONE

LIBER UNDECIMUS.

960 I. Parata, ſicut ſuperiore libro continetur, facultate ſcribendi, cogitandique, et ex tempore etiam, cum res poſcit, orandi; proxima eſt cura, ut *dicamus apte:* quam virtutem quartam elocutionis Cicero demonſtrat, quaeque eſt meo quidem judicio maxime neceſſa-

Inſcriptionis nihil in Turic. Flor. Guelf. Camp. Sed Goth. (tac. Geſn.) litteris aureis *De apte dicendo;* in Ambr. 2. litteris uncialibus deſignatur finis X. initium XI. libri.

1. *ſuperiore.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *ſuperiori.*
poſcit. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *poſcet.*
quaeque eſt meo. Sic Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. *quemque eſt m.* Turic. Reliqui omittunt *eſt,* quod mox ponunt in fine poſt *neceſſ.* praeter Ambr. 2. Guelf. Tum Turic. *neceſſario: eſſe* autem poſt *Cicero* inſerit Goth. male.

1. *ut dicamus apte.* Rectiſſime Capperonnerius remittit nos ad Hermogenem *de Formis dicendi* 2, 9. qui locus praeceptis refertus eſt prudentiſſimis.

Cicero. De Orat. 3, 10. *Quinam igitur dicendi eſt modus melior, — quam ut latine, ut plane, ut ornate, ut ad id, quodcunque agetur, apte congruenterque dicamus?*

2 ria. Nam cum ſit ornatus orationis varius et multiplex, conveniatque alius alii: niſi fuerit accommodatus rebus atque perſonis, non modo non illuſtrabit eam, ſed etiam deſtruet, et vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodeſt, eſſe verba et latina, et ſignificantia, et nitida, figuris etiam numeriſque elaborata, niſi cum iis, in quae judicem duci
3 formarique volumus, conſentiant? ſi genus ſublime dicendi parvis in cauſis, parvum limatumque grandibus, laetum triſtibus, lene 961

2. *ſit.* Guelf. *omnis.* *illuſtrabit.* Turic. Flor. *luſtrabit* cum Alm. *is luſtrabit* Camp. Mox *et* poſt *deſtr.* omittit Turic. *prodeſt.* Turic. *pudem.* Ex Alm. *putē.* De Flor. ſiletur. cf. 10, 7, 20. *et nitida.* Turic. *eſt n.* Flor. (a pr. m.) *eſſe et n.* *etiam numeriſque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Flor. pro *iis in quae* dat *his quae.* *duci.* Flor. *dici.*
3. *ſi genus.* Voſſ. 1. *ſegnius.* *parvum limatumque.*

2. *non modo non illuſtrabit.* Poſterius *non* codices aliquot, meorum quidem nullus, omittunt: quod defendunt, qui hujus ſtructurae plurima apud veteres exempla agnoſcere ſibi videntur. Nec facile reſponderi poteſt iis, quae Drakenborchus et diſputat et auctoritate vincit ad Liv. 25, 26, 10. item ad 4, 21, 6. Adde Geſn. ad Plin. Epiſt. 8, 7, 2. Plerumque ſane negante apodoſi opus eſt, ut recte omittatur in protaſi altera negatio; quod ſolum ſe cum Perizonio ad Sanctium ferre teſtatur ad hunc locum Geſnerus. cf. praeter Lexicographos Ern. in Clave Cic. vocc. *non* et *modo*, nimis tamen leviter defungentem.

ſignificantia. Reſpondet hoc voci *plane* in loco Ciceronis ſupra indicato. cf. 10, 1, 49. item, in re quoque ipſa, 8 Pro. 31. Capper. et hic ἔμφασιν crepat.

3. *parvis in cauſis.* Salva elegantia praepoſitionem retineri hic poſſe non credo, cum praeſertim *adhibendi* verbum dativum flagitet. Neque tamen abeſt ea ab ullo libro.

parvum limatumque. Vide not. crit.

asperis, minax supplicibus, summissum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? ut monilibus, et margaritis, ac veste longa, quae sunt ornamenta feminarum, deformentur viri; nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest augustius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio 4
de Oratore libro perstringit: neque tamen videri potest quidquam omisisse, dicendo, *non omni causae, neque auditori, neque personae, neque tempori congruere orationis unum*

Pro duobus hisce Basil. *limitatumque*, pessime. *parum l.* Guelf. Ex Voss. 2. *parvum limatum*, absque copula, non conspirante Goth. (cf. 10, 7, 25.). An et ibi „*parum* lima„tum"? neque enim in reliquis plus uno apposito, praeterquam quod ultimo loco *trux atque violentum*. Sed quid tum fiet sententiae? *Satis limatum* ut sit „ornatu sufficiente, „non parco et maligno, conditum", magnopere vereor. Nam Cic. de Or. 1, 39. jungit „maxime *limatum* atque „*subtilem*" et Plin. Epp. 1, 20, 21. opponit „*limatioris*" et „*majoris*" ingenii vitium. Nostr. 2, 8, 4. item hic §. 31.

summissum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Jens. cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Roll. Reliqui *subm.* cf. 6, 2, 16. 4, 2, 48. 7, 4, 27. Idem iidem mox §. 9. 16. (ubi tamen et Camp. sed per errorem *sum mittentes*, vicissim *subm.* Guelf. Goth. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. acc. Roll. Gesn.)

concitatis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cogitatis.* cf. 9, 4, 113. Modo *leve* Guelf. et mox *ac*, item Camp. *et veste* pro *ac v.* *deformentur.* Camp. *deformetur.* Goth. *deformantur*, recte improbante Gesn.

4. *Hunc locum.* Flor. inserit *librum.* cf. 10, 5, 21.

in tertio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm. nisi quod *in* ibi remanere significatur. *quidquam omisisse.* Turic. *quiquam misisse.* Flor. *q. submisse.* Goth. (tac. Gesn.) *omisse.* *neque — neque — neque.* Sic

4. *Cicero.* „de Orat. 3, 55. „Nec tamen haec Fabii verba „ita accipienda, quasi plane „nihil, praeter verba laudata,

genus. Nec fere pluribus in Oratore eadem. Sed illic L. Craſſus, cum apud ſummos oratores, hominesque eruditiſſimos dicat, ſatis habet, partem hanc velut notare inter agno-
5 ſcentes. Et hic Cicero alloquens Brutum teſtatur eſſe haec ei nota; ideoque brevius a ſe dici, quanquam ſit fuſus locus, tracteturque a philoſophis latius. Nos inſtitutionem profeſſi, non ſolum ſcientibus iſta, ſed etiam diſcentibus tradimus: ideoque paulo pluri-
6 bus verbis debet haberi venia. Quare notum ſit ante omnia, quid *conciliando*, *docendo*, *movendo* judici conveniat: quid quaque parte orationis petamus. Ita neque vetera, aut translata, aut ficta verba in *incipiendo*, *nar-*

Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *nec — nec — nec.* Modo Guelf. *nec* (quod et Goth. tac. Geſn.) *tamen.* Mox §. 6. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *nec vetera* cum edd. ante Gryph. acc. Obr. item Camp. *nec decurr.*

ſere. Flor. (a pr. m.) *flere.* *Oratore.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Camp. *oratione.*

5. *haec ei.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) *e. h.* *latius.* Camp. *latinis.* *inſtitutionem.* Turic. *inſtitutione* cum Voſſ. 1. 3. *debet haberi.* Guelf. *d. habere.* Goth. *decet h.* cf. 5, 9, 8. 8, 3, 11. nec tam male, quam videbatur Geſnero, ſi *veniam* ſcribatur. cf. 9, 4, 67. Tac. Ann. 15, 67. „noſci *decebat* militaris viri ſenſus incomtos „et validos."

6. *ſit ante.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *nobis.* *aut translata.* Camp. *nec t.* cum Bad. Baſil. Obr. male. *in incipiendo.*

„eſſet apud Ciceronem de „hoc argumento. Sunt enim „pluſcula. Ita illud *aptum*, „quod πρέπον vocat, tractat in „Oratore c. 21. ſq." Geſnerus.

notare. cf. 1, 5, 17.

6. *conciliando.* cf. 4, 3, 9.

rando, *argumentando* tractabimus, neque decurrentes contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit cauſa, et in partes ſuas digerenda,

Guelf. Camp. omittunt praepoſitionem cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. acc. Roll. *imponendo* Goth. cum Voſſ. 2. *verbo* Flor. a pr. m. *decurrentes.* Flor. Guelf. Ambr. 2. *decurrentis* cum Goth. et edd. ante Burm. exc. Camp. Modo §. 4. *agnoſcentis* quoque Ambr. 2. et mox *partis*, ſed ſolus. Noſtrum et Rollinus reponi juſſerat.

dividenda. Turic. *dividendo.* Guelf. *videnda.*

digerenda. Turic. Flor. *digendas.* Alter a ſec. m. quan-

tractabimus. Non eſt dubitandum, quin *tractare* hic plane dicatur pro *uſurpare*, in quo cum haereret Rollinus, *aptabimus* ſuaſit reponere. Neque erat quod huc traheret Burmannus eum *tractandi* ſignificatum, in quo eſt religioſa quaedam cura et diligentia, anxiumque, ut ipſe dicit, examen, et de hoc quidem cf. nos ad 4, 1, 18. Sufficit quod *tractare* eſt manu apprehendere, qua ratione *arma tractare* dicimus, unde facile elicitur, qua hic opus eſt, uſus frequentis ſignificatio. Hanc ipſam ſeorſim ex hoc loco recenſet Forcellinus in v., uſus ille *adhibendi* verbo in declarando, quod recte in hac poteſtate improbat Ruhnkenius, indicante doctiſſimo Schaefero ad Dionyſ. de Compoſ. p. 41. Quo hinc remittit Burm. 7, 1, 20. *tractare* aliud eſt. Sed ſupereſt aliquid, quod vetet me acquieſcere in hoc loco. Quod enim *tractare* vim ſuam extendere etiam ad ſequens *decurrentes circuitus* dicit Burmannus, etſi nemo obloeutus eſt, quicunque tamen locum diligenter inſpexerit, nequaquam probabit. Noluit Quintilianus ſingula hic verba opponere (quare errarunt, qui pro „*aut* translata" mallent „*nec* t."), ſed integras ſententias, velut *neque* — *tractabimus*, *neque* — *dabimus*, *nec* (malim *neque*) — *ſiccabimus.* Ita, puto, apparet, *decurrentes* quoque illos *circuitus* deſiderare ſuum verbum, nec poſſe illo *tractandi*, quod *verbis* aſſignatum erat, defungi. Cujus neceſſitatis imprimis admonet, quod poſtremo loco itidem intercurrit *ubi* — *erit*, ſicut et hic. Quale autem hoc fuerit verbum, equidem non dicam, cum nullum ſuccurrat adeo proprium aut ductibus congruens, ut aſſenſum imperet. Interim ſuadebo poſt *digerenda* inſerere *continuabimus*, in cujus clauſula reliquis hic comparentibus nimis

neque humile atque quotidianum ſermonis 962
genus, et compoſitione ipſa diſſolutum, epilogis dabimus, nec jocis lacrimas, ubi opus
7 erit miſeratione, ſiccabimus. Nam ornatus omnis non tam ſua, quam rei, cui adhibetur, conditione conſtat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere conſtat, ſed eſt cum *inventione* commune. Nam ſi tantum habent etiam verba momentum, quanto res ipſae majus? Quarum quae eſſet obſervatio, ſuis locis ſubinde ſubjecimus.

tum quidem agnoſco, *diſenda*. Guelf. Camp. *dirigenda* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et aliquot Burm. cf. 10, 4, 1. item Drakenb. ad Liv. 8, 22, 5. *neque humile.* Turic. *nege h.* Flor. (a pr. m.) *neget h.* *lacrimas, ubi.* Aldus, Regio obſecutus, inſerit *nec* Badio recte improbatus. *opus.* Flor. (a pr. m.) *potius.*

7. *omnis non tam.* Camp. negationem omittit.

totum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *circum* cum Alm.

ſed eſt — commune. Turic. *ſ. et cum inventione.* Flor. *ſ. et in inventione.* Ab *Alm.* nonniſi exulare dicitur vox *commune.* Goth. *ſ. etiam c. i. c.* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. An primitus fuit *ſ. eſt commune inventioni?*

habent. Guelf. *habeat* cum Voſſ. 1. 3. *habeant* Ambr. 2. cum Ald. *res ipſae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *re in ipſa.* Ambr. 2. *r. ipſe.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *r. ipſa.*

majus. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *magis* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *ſubjecimus.* Turic. *ſubiemus.* Camp. *ſubjiciemus.*

ſimili erroris cauſa facile deprehenditur. cf. 11, 3, 84. ubi habes „*continuos* et d. l.“ *Circuitus* quidem pro *periodis* dici nemo non videt, et cf. §. 49.

compoſitione — diſſolutum. cf. 10, 4, 1.

7. *conditione conſtat — genere conſtat.* Vide mihi iisdem vocibus iterandis non parcentem! cf. 10, 2, 12.

Illud eſt diligentius docendum, eum demum 8
dicere apte, qui, non ſolum *quid expediat*, ſed etiam *quid deceat*, inſpexerit. Nec me fugit, plerumque haec eſſe conjuncta. Nam quod decet, fere prodeſt; neque alio magis animi judicum conciliari, aut, ſi res in contrarium tulit, alienari ſolent. Aliquando 9
tamen et haec diſſentiunt. Quoties autem pugnabunt, ipſam utilitatem vincet quod decet. Nam quis neſcit, nihil magis profuturum ad abſolutionem Socrati fuiſſe, quam ſi

8. *diligentius.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſubdiligentis.* Tuber hoc eminens natum ſuſpicor eodem errore, quo iſtam paulo ante omiſſionem, §. 6. poſt *digerenda.* *docendum.* Camp. *dicendum* (qui et mox omittit *demum*) cum Jenſ. Tarv. *quid exp.* Turic. Camp. *quod e.* cum Goth.
ſed etiam — conjuncta. Nam. Turic. Flor. (hic a pr. m., nec fortaſſe omnia haec, ſed poſt *deceat* modo) omittunt. Alm. et ipſe ignorat haec: *inſpexerit — conjuncta. Nam.* (cf. 10, 7, 26.) Inter haec pro *q. deceat* Goth. (tac. Geſn.) *q. decet.* *quod decet.* Flor. (a ſec. m.) Ambr. 2. Camp. *q. deceat* cum Alm. (qui et *quid*) Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. Tarv. *judicum.* Flor. (qui et mox *ſolet*) Camp. *judicium* cum Voſſ. 3. cui Burmannus, ut et aliquot praeterea noſtri etiam in Declamm. locis, praeſidium fruſtra quaerit ex grammatica, remittens ille ad VV. DD. notas in Declam. 310. (p. Burm. 610.). Tu vide nos ad 2, 16, 4. ubi totum cap. 16. libri ſec. de Analogia Voſſiani conſulendum.

9. *profuturum ad abſolutionem.* Turic. Flor. *profuturam abſ.* Ex Alm. nil niſi *profuturam.* Camp. hoc ſolum mutat, ut *abſolutionem* praeferat. *Socrati.* Flor. Guelf.

8. *quod decet, fere prodeſt.* „Vid. quae laudamus ad 8 pr. „19.“ Geſnerus.

9. *vincet.* Fruſtra Francius reponere volebat *vincat.* Neque enim tam ſuadet Fabius, quam praedicit, quid facturus ſit optimus quisque orator, idemque vir.

profuturum ad abſolutionem Socrati. De hac re vulgo nota omnia, et recte lectorem

esset usus illo judiciali genere defensionis, et oratione summissa conciliasset judicum animos sibi, crimenque ipsum sollicite redarguisset? Verum id eum minime decebat: ideoque sic egit, ut qui poenam suam honoribus summis esset aestimaturus. Maluit enim vir sapientissimus, quod superesset ex vita, sibi perire, quam quod praeterisset. Et quando ab hominibus sui temporis parum intelligebatur, posterorum se judiciis reservavit, 963

Camp. *Socratis* cum edd. ante Bad. Nostrum tueri videtur Turic. *illo*. Turic. Flor. *ille*. Guelf. omittit *usus*.

10. *posterorum*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *posteriorum* cum Voss. 3.

Gesnerus remittit ad Apologiae Socratis Xenophonteae principium, ubi in editione Bachio-Zeuniana referuntur veterum loca huc facientia; item consulendi VV. DD. ad Diogenem Laërtium 2, 40. Quod est mox de *Lysia*, cf. 2, 16, 30.

10. *poenam — aestimaturus*. Cum lites, id quod monet Gesnerus, dicantur aestimari quinquaginta v. c. talentis, ingeniose potuit a Fabio dici Socrates *poenam* (i. e. quod adversarii imperitique cives poena dignum censerent) *aestimasse summis honoribus*, qui sibi victum in Prytaneo publice praebendum adjudicasset. Idem Gesnerus hoc nostri loco *poenae* vocabulum vindicari censet apud Cic. de Or. 1, 54. contra Criticorum dubitationes, cui accedit Ernestus.

Maluit — praeterisset. Vix sublimius ullum et gravitatis plenius dictum reperias ex ingeniosis illis et *a periculo petitis* (2, 11, 3.), quae vocantur ὀξύμωρα. Doleas, quod suam quodammodo vim infringit, sibique ipse officit noster mox eadem iterando. Neque enim *brevi detrimento — ultimae senectutis aevum seculorum omnium consecutus* Socrates (quanquam et haec per se egregie dicuntur) quidquam aliud est, quam hoc ipsum, quod nunc laudamus. Et *secula* illa mox quoque recurrunt §. 13. Praestabat prius solum ponere, quod haud dubie melius est altero.

brevi detrimento jam ultimae ſenectutis aevum ſeculorum omnium conſecutus. Itaque 11
quamvis Lyſias, qui tum in dicendo praeſtantiſſimus habebatur, defenſionem illi ſcriptam obtuliſſet, uti ea noluit: cum bonam quidem, ſed parum ſibi convenientem, judicaſſet. Quo vel ſolo patet, non perſuadendi, ſed bene dicendi finem in oratore ſervandum, cum interim perſuadere deforme ſit. Non fuit hoc utile abſolutioni: ſed, quod eſt majus, homini fuit. Et nos ſecundum communem potius 12
loquendi conſuetudinem, quam ipſam veritatis regulam, diviſione hac utimur, ut ab eo, quod deceat, utilitatem ſeparemus. Niſi forte prior ille Africanus, qui patria cedere, quam

11. *qui tum.* Inſerunt *unus* marg. Baſil. et ed. Gryph. (1536.) quod collaudat Burm. Sed auctoritate caret.

obtuliſſet. Sic Turic. Flor. (hic per *p*) Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *attuliſſet.* *cum bonam.* Flor. Camp. inſerunt *eam* cum Ald. Dicitur *ea* inſerere Alm. (cf. §. 8.) *perſuadendi.* Turic. *perſuadendum.* *interim.* Camp. *interdum.*

abſolutioni. Flor. *abſolutione.*

12. *Et nos.* Guelf. *Etiam n.* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. (qui omittit particulam.) Non diſplicet.

quam. Turic. omittit. Goth. pro *quam cum* dat *quantum.*

jam ultimae. Niſi abeſſe prius, transponi tamen velim.

11. *non perſuadendi — in oratore ſervandum.* Conferendam eſſe noſtri diſputationem lib. 2. cap. 15. certatim monent VV. DD. Vix tamen hic acquieſco in *oratore*, pro quo reponendum mihi videtur *oratione*, frequentiſſima confuſione. cf. inter plurima 9, 4, 101. Saltem *oratio* magis quam *orator* accedit ad illud *rhetorices* vocabulum, quo proprie indigebat locus noſter.

Non — abſolutioni: ſed — homini. In *homine* cf. 6, 3, 54.

12. *Africanus, qui patria.*

cum tribuno plebis humillimo contendere de
innocentia ſua maluit, inutiliter ſibi videtur
conſuluiſſe: aut P. Rutilius, vel cum illo paene
Socratico genere defenſionis eſt uſus, vel cum,
revocante eum P. Sulla, manere in exilio
maluit, quid ſibi maxime conduceret, neſcie-
13 bat. Hi vero parva illa, quae abjectiſſimus
quisque animus utilia credit, ſi cum virtute
conferantur, deſpicienda judicaverunt: ideo-
que perpetua ſeculorum admiratione cele-
brantur. Neque nos ſimus tam humiles, ut
14 quae laudamus, inutilia credamus. Sed hoc

Mox *de inn.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ambr. 2. Guelf. Tarv. omittunt *de* cum Voſſ. 1. 2. 3.

Rutil. vel. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *Sulla.* Libri quidem mei et hic *Sylla,* nec quidquam contra eos annotatur e Turic. Flor. Ambr. 2. ut nec ullo praeterea, ubi hoc nomen legitur, loco, vel ex his, vel ex Ambr. 1. Sed viciſſim quoque ſilent conferentes ad 11, 1, 85. ubi repente Burm. et cum eo Geſn. *Sulla,* praeter 1, 4, 25. nam et ibi *Sullae* Burm. Geſn. ſed Flor. Ambr. 1. *Syllae.* Turic. ſiletur. Veterem formam fuiſſe per U, argumento ſunt iſta *ſulluturit* 8, 3, 32. 8, 6, 32. ubi nulla de U in vett. dubitatio; cf. nos ad 5, 10, 30.

quid ſibi. Turic. Flor. Guelf. Camp. *quod ſ.* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo *revocantem* Flor.

13. *ſimus.* Flor. Camp. *ſumus* cum Alm. Noſtrum Turic. (cf. §. 11.), quod praeſtat.

14. *hoc.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 2. 3.

„Enarrat Liv. 38, 51 ſq.“ Geſnerus. adde et cap. 56. item Gell. 4, 18. Appian. Syriac. c. 40. p. (Schweigh.) 597 ſeq.

Rutilius. cf. 5, 2, 4. Repulſae hujus, quam ab eo Sulla tulit, gloriam celebrant et Seneca aliquot ibi poſitis locis et Ovidius ex Ponto 1, 3, 63 — 66.

qualecunque discrimen raro admodum evenit. Ceterum idem fere, ut dixi, in omni genere caufarum et proderit, et decebit. Eft autem, quod omnes et femper et ubique deceat,
964 *facere ac dicere honefte:* contraque neminem unquam ullo in loco, *turpiter.* Minora vero, quaeque funt ex mediis, plerumque funt talia, ut aliis fint contemnenda, aliis non fint, aut *pro perfona, tempore, loco, caufa* magis ac

Ald. *evenit.* Ambr. 2. Camp. *eveniet* cum Goth. Voff. 3. (an 2?) Ald. *eveniret* Guelf. cum Voff. 2. (an 3?). *Ceterum.* Flor. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voff. 1. Mox Turic. *id eft* pro *idem.*

ubique deceat, facere. Sic Turic. Omittit Flor. *facere*, fed a fec. m, eo loco reponit *perfuadere.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *u. perfuadere* cum Voff. 3. et edd. (de Jenf. err. Gefn.) ante Gryph. exc. Bad. pr. qui noftrum, nifi quod *decet.* Ex Alm. refertur, *deceat* trajectum effe poft *honefte.* (cf. §. 13.) Goth. *u. fuadere* cum Voff. 1. et reliquis edd.

honefte: contraque. Camp. Ald. Bad. fec. Bafil. inferunt *honefteque deceat facere* (praeter primum, ultimo loco ponentes *deceat*) cum aliquot apud Burm. Mox edd. ante Gefn. haec tantum inferunt, *facere deceat*, quae nullus agnofcit codex. *unquam ullo.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui transponunt. Mox *in* omittunt Flor. (a pr. m.) Camp. cum Voff. 1. *quaeque.* Camp. *quae*, quod volebat Regius. *plerumque.* Flor. (a fec. m.) Ambr. 2. Guelf. *plura* cum Goth. Voff. 2. Vall. Bern. Jenf. et edd. pofterr. ante Gibf. exc. Ald. Bafil. Gryph. *talia, ut.* Turic. *alii aut.* *contemnenda.* Sic (nifi quod per *p* poft *m*) Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *con-*

14. *ut dixi.* §. 8.

Eft autem — honefto. Recte Gefnerus confert §. 42. Mox poft *contraque* an forte excidit *quod?*

ex mediis. Ita *medias artes* dixit 2, 20, 1. *quae neque laudari per fe neque vituperari poffent.*

contemnenda. cf. 5, 13, 22.

minus vel excuſata debeant videri, vel reprehendenda. 15 Cum dicamus autem de rebus aut alienis, aut noſtris, dividenda ratio eſt eorum, dum ſciamus pleraque neutro loco convenire. Imprimis igitur omnis ſui vitioſa jactatio eſt, eloquentiae tamen in oratore praecipue; affertque audientibus non faſtidium modo,

cedenda. *excuſata.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 5. Goth. Colb. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *excuſanda.* Mox Camp. *debent.* Sed Bern. pro *m. ac m. vel e.* modo *m. vel m. e.*

15. *tamen in oratore — audientibus non faſtidium.* Turic. Flor. (etſi hic *mentionibus*, nec apparet, an det *non;* ſed omnia vulgata habet a ſec. m.) *t. entionibus non f.* cum Alm. Modo *eloquentiae* omittit Camp. Diffidendum ſane eſt ſupplementis iis, quae recentiores praeſtant Codd. et illud „*in* „*oratore praecipue*" ſupervacuum poteſt videri, quippe cujus vis ipſa lateat in *eloquentiae* vocabulo. Deinde, niſi forte ſuperſtitioſa veterum libb. reverentia labor, *affert* non eſſe illud, quod requirebatur, verbum dixerim, ſed magnopere languere. *Movet* expectabas, velut eſt 2, 4, 29; quanquam non nego ſimilem fere uſum verbi 11, 5, 5. Neque tamen, ſi maxime haec recte a me ſentiuntur, expedio et eruo loci conſtitutionem, quae vetuſtiſſimorum Codd. veſtigia referat;

excuſata. Magis pro nomine hoc accipiendum quam pro participio.

15. *loco.* Attende hoc fere dici hic pro *perſona.* Qui enim *ſua* tractat, alio eſt *loco* quam qui *aliena.* Agitur hoc praecepto de eo quod in orando aut ut litigatores dicimus, aut ut advocati. cf. 4, 1, 45. 46. 6, 2, 36. item hic §. 38. 55. 59. 84. Hoc ſi animadvertiſſet Gedoynus, non erat, quod haereret in verbis hisce. Sunt autem multa (h. e. *pleraque*) neque ab litigatore proferenda, neque ab advocato.

vitioſa jactatio. „Cic. Divin. „in Caec. 11. *Cum omnis ar-* „*rogantia odioſa eſt, tum illa* „*ingenii atque eloquentiae* „*multo moleſtiſſima.* Id. Orat. „42. *Eloquentiam illi ipſi qui* „*conſecuti ſunt, tamen ea ſe* „*valere diſſimulant* etc. plura „enim ſunt ibi patre eloquen- „tiae digniſſima." Geſnerus.

eloquentiae tamen — audientibus. cf. not. crit.

ſed plerumque etiam odium. Habet enim 16
mens noſtra natura ſublime quiddam et
erectum, et impatiens ſuperioris. Ideoque
abjectos, aut ſummittentes ſe, libenter alle-
vamus, quia hoc facere tanquam majores
videmur: et, quoties disceſſit aemulatio,
ſuccedit humanitas. At qui ſe ſupra modum
extollit, premere ac deſpicere creditur, nec
tam ſe majorem, quam minores ceteros facere.
Inde invident humiliores (nam hoc vitium eſt 17
eorum, qui nec cedere volunt, nec poſſunt
contendere), rident ſuperiores, improbant
boni. Plerumque vero deprehendas arrogan-

quid in iſtis *tionibus* (*en* enim eſt a *tamen*) lateat nequaquam comminiſcens. Cave *tironibus* inde exculpas, quorum nulla hic ratio. Illud ſatis intelligere videor, *ſui* eſſe delendum, quippe natum ex male geminatis vicinis inter ſe litteris. *Eloquentiae* enim genitivus non recte procedit, cum jam alter auditus eſt *ſui*, nec locus convenit voci diremtae ab eo unde pendet: *jactatio*. Alia res eſt §. 50. Totum hunc ſenſum, *vitioſa* — *humanitas*, exhibet Florilegium Santenianum. In quo quidem omittuntur, ſed conſulto, *eloquentiae* — *praecipue* et pro *abj. aut* eſt *a. et*, et in fine *humilitas* (monachum decente vitio) ſcribitur (cf. 9, 4, 88.). Cetera congruunt receptae. Sententiae cauſa Almelovenus comparat 1, 6, 40. ubi tamen longe minus *odioſum* quam hic *odium*. Etiam 4, 1, 9. habes *jactationem eloquentiae*.

16. *erectum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *rectum* cum Alm. cf. 11, 3, 72.

17. *nam hoc vitium*. Sic Flor. (a ſec. m.) Camp. Ald. Baſil. Gryph. cum Vaſcoſ. Steph. Roll. Capper. Sed Turic. Flor. *nam hoc officium*. Officiunt ſibi invicem *nam* et *H* (cf. 9, 4, 140.), et *officium* facile oriebatur ex *hoc vitium*. Illud ex Alm. quoque refertur, *nam* non item (cf. §. 14.).

boni. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth.

17. *invident humiliores* — *boni*. Hac, quam Capper. *rident ſuperiores, improbant* ſignavit, parentheſi apparet

tium falsam de se opinionem: sed in veris quoque sufficit conscientia. Reprehensus est 965
in hac parte non mediocriter Cicero, quanquam is quidem rerum a se gestarum major quam eloquentiae fuit in orationibus utique
18 jactator. Et plerumque illud quoque non

Voss. 2. Vall. Alm. Locat. Venet. Rusc. Obr. Roll. Capper. Gesn. Bip. Sed Guelf. *bonis* cum Jens. Tarv. Reliqui *bonos*. Nostrum volebat et Regius. *falsam*. Sic Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. Vidov. *falsum* Turic. Reliqui *fallacem*. *de se*. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voss. 1. 2. 3. *in veris*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. cum edd. ante Gryph. acc. Obr. Gesn. Bip. *in his veris* Voss. 1. 3. Reliqui *in his veri*. *major quam*. Ambr. 2. omittit, relicta lacuna.

18. *Et plerumque*. Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp.

continuari ista, *invident* — *rident* — *improbant;* salva et eleganti structura. Vulgo, quae et mea primum erat ratio, *vitium* refertur ad id quod proprie hic tractatur, *jactationis vitium*, sicut aliquoties, quorum maxime illud sit, quod reprehendat, solet subjicere noster, velut 10, 2, 16. Sed primum vix potest demonstrari, eos *qui se supra modum attollant* omnes esse tales, ut *nec cedere velint nec possint contendere*, deinde nonnisi trajiciendo vocabula plura talis contingit interpretatio; et suasit ejusmodi quid Burmannus, duriore sane nec facile probanda medicina. Sine *nam* tamen procedere nequaquam potest interjecta haec sententia. Cum illo, ut carere poteramus hoc additamento, ita sua se illud tuetur elegantia et proprietate.

in veris quoque. Intellige „in veris *rebus*“ vel, quod commendat Gesnerus, „*eloquentiae bonis*.“

Reprehensus — Cicero. Testem hujusmodi de Cicerone judicii Pseudo-Turnebus demonstrat Plutarchum in comparatione Demosthenis et Tullii. Is quidem contra quam noster τελευτῶν δὲ ait οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἰσοκράτει καὶ Ἀναξιμένει τοῖς σοφισταῖς διαμειρακευόμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξιῶν καὶ

ſine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat adjutoribus uſus in opprimenda conjuratione, aut reſpondebat invidiae: cui tamen non fuit par, ſervatae patriae poenam paſſus exilium: ut illorum, quae egerat in conſulatu, frequens commemoratio poſſit videri non gloriae magis, quam
defenſioni, data. Eloquentiam quidem cum 19
pleniſſimam diverſae partis advocatis concederet, ſibi nunquam in agendo immodice

Ac p. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *At p.* Ambr. 2. omittit haec omnia, *utique* — *quoque*, cum lacuna item. *fecit.* Turic. Flor. *facit* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. pr. ut et infra §. 43. Turic. *fecit.* Hic Voſſ. 3. vehementer turbare et mutilare orationem dicitur. *adjutoribus uſus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *u. a.* Mox *in* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. manu). Hic quoque Ambr. 2. pro *enim* — *erat* dat *in* et mox lacuna intercedente *a. u. i. o.*, iterum poſt aliquod intervallum *pondebat.* In altera omiſſione peccare dicuntur idem Voſſ. 1. 3. ſed ſine lacunae mentione, ex quibus refertur *ponebat*, unde aliquid exculpere conatur Burmannus; fruſtra ille. Nobis animadvertenda eſt Ambr. 2. et Voſſianorum 1. 3. conſpiratio. Nihil ejusmodi in Guelf. *in conſulatu.* Ambr. 2. *conſula.* Voſſ. 1. 3. *conſulatu.* Guelf. Exc. Santen. *conſul* cum Goth. Voſſ. 2.

19. *concederet, ſibi nunquam.* Turic. Flor. *concedere ſ.* omiſſo *nunquam*, quod et abeſt ab Alm. ſed a ſec. m. reponit

ὀρθοῦν. Vocem *utique*, quae mox legitur, aſtringes ad *in orationibus*, ut, etiamſi forte in alio ſcribendi genere vel eloquentiam jactaverit Cicero, in orationibus ſaltem nihil ejusmodi fecerit. Eſt igitur *utique* pro *duntaxat:* cf. mox §. 21.

18. *reſpondebat.* cf. 5, 7, 14.

19. *diverſae partis advocatis.* Velut Hortenſio Pro Quintio.

arrogavit. Illius sunt enim, *Si, judices, ingenii mei, quod sentio quam sit exiguum.* et, *Quo ingenio minus possum, subsidium mihi*
20 *diligentia comparavi.* Quin etiam contra Q. Caecilium de accusatore in Verrem constituendo, quamvis multum esset in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis illi detraxit, quam arrogavit sibi: *seque non consecutum, sed omnia fecisse, ut posset eam con-*
21 *sequi*, dixit. In epistolis aliquando familia-

Flor. *arrogavit.* Turic. *interrogavit.* Flor. (a pr. m.) *inrogavit.* Alm. *introgavit.* *enim, Si, judices, ingenii mei.* Sic Flor. (quanquam non doceor, an *mei* habeat) Ambr. 2. (hic quidem *ingeni*). Sed Turic. ex hisce proscribit *enim* cum Voss. 3. et Guelf. ut opinor, neque enim satis clare notavi. *Illius enim si jud. i. mei* Bern. Omittunt Goth. Voss. 2. *sunt enim*, et videtur, id quod ex Voss. 2. referunt, etiam Goth. dare *ingenii mei.* Camp. *sunt si quid est in me ing. jud.* Reliqui *s. enim si quid est in me ing. jud.* cf. 11, 3, 97. Duplex I genitivi in Cicerone non tulerim, in Quintiliano referente Ciceronem libentissime. cf. praef. nostr. p. LXXV. *et, Quo ingenio minus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *possum* antevertit vocabulo *minus*) Ald. Consentiunt Ambr. 2. Guelf. Voss. 3. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Ald. qui tamen pro *quo* dant *quod*; item Camp. Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. Vall. sed *quia* exhibentes pro *quo*. Reliqui *et nam quo m. i.* *diligentia.* Turic. Camp. *diligentiam.* Ald. *subsidio — diligentiam* cum Bad. Basil. et edd. Cic.

20. *magis idoneus.* Flor. *minus i.* *non consecutum, sed omnia.* Flor. *n. secutus e. a sec. m. n. e. c.* Mox *eo* pro *eam* idem cum Camp. Sed Ambr. 2. *etiam.*

Illius sunt — comparavi. Principia sunt vel ex principiis Quintianae et orationis pro Archia; mutata illa paullum ab iis quae legimus in nostris edd.

riter apud amicos, nonnunquam in dialogis, aliena tamen perſona, verum de eloquentia ſua dicit. Et aperte tamen gloriari, neſcio an ſit magis tolerabile vel ipſa vitii hujus ſimplicitate; quam illa in jactatione perverſa, ſi abundans opibus pauperem ſe, nobilis obſcurum, et potens infirmum, et diſertus imperitum plane et infantem vocet. Ambitioſum

21. *aliena.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. et poſterr. ante Ald. *ſub* Goth. (tac. Geſn.)
tamen. Goth. *cum*, cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.
verum — gloriari. Interjecta omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Kapp. *ipſa vitii.* Turic. Flor. (niſi quod ex hoc *cupit*) *i. alia cupi* cum Alm. *i. illa v.* Camp. cum Ald. Vidov. *illa in jactatione.* Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *in.* *ſe, nobilis.* Turic. *ſed n.* Flor. *ſi n.* Nobiscum faciunt Alm. Vaſcoſ. Steph. Capper. Geſn. Bip. Reliqui et ſcripti et excuſi inſerunt *neget*, Camp. *neget ſi.* *infirmum, et diſertus.* Bad. inſerit *i. quam ſi ſe d.* cum poſterr. ante Capper. Ipſe ſane Bad. invexit hoc, ſed ut remedium, ſi retineretur *neget*, quod ipſum improbabat; et *ſic* ſuadens, nec recipiens tamen, pro *ſi* ante *abundans.* Geſnerus, carens ille prima Badii ed., auctorem hunc perverſae quae obtinebat ſcripturae ſuſpicatur; ſed recta ante ſe reſtituentem Capper. tacet. *vocet.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vocent.* *Ambitioſum.* Sic Turic. Flor. Reliqui *Ambitioſiſſimum.*

21. *illa in jactatione perverſa.* Neutro genere accipe *illa perverſa*, nec quidquam offendet in loco, quem varie tentarunt VV. DD. cum abeſſet *in* praepoſitio. *Simplicitatem* vide ad 2, 2, 5. et cf. Juvenalem 2, 18. „Horum „*ſimplicitas* miſerabilis.“

Ambitioſum. Plane pro *ſuperbum.* cf. §. 50. 67. 12, 11, 14. et aliquot Senecae loca in epiſtolis p. Bip. 407. 408. bis. 410. Martial. 9, 63. item nos ad 6, 4, 6. *Deridetur* auditor, cum quem divitem novit is ei ſe pauperem venditat, ne ſperans quidem ullum mendacii ſucceſſum.

gloriandi genus eſt, etiam deridere. Ab aliis 966
ergo laudemur. Nam ipſos, ut Demoſthenes ait, *erubeſcere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet.* Neque hoc dico, non aliquando de rebus a ſe geſtis oratori eſſe dicendum, ſicut eidem Demoſtheni pro Cteſiphonte: quod tamen ita emendavit, ut neceſſitatem id faciendi oſtenderet, invidiamque omnem in eum regereret, qui hoc ſe coëgiſſet. Et M. Tullius ſaepe dicit de oppreſſa conjuratione Catilinae; ſed modo id virtuti ſenatus, modo providentiae deorum immortalium aſſignat. Plerumque contra inimicos atque

22. *Ab aliis ergo.* Turic. *alia ab illis* cum Alm. ſed Flor. (a pr. m.) *alia ab aliis.* (cf. §. 17.) Illud conſulto novatum puto, quod in Florilegio eſt, *ab aliis laudari mereamur*, ut mox *nam nos erub.* *erubeſcere, etiam cum.* Turic. *e. id jam et c.* Flor. *e. etiam et c.* *laudabimur.* Guelf. *laudamur* cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Stoer. exc. Ald. *hoc ſe coëgiſſet.* Guelf. Excerpta Santeniana *haec ſ. dicere c.* Obr. noſtris ſubjicit *eloqui.* Burmannus Gronovium appellat ad Liv. 4, 26, 16. ubi etiam copioſior Drakenb.

23. *ſed modo.* Turic. inſerit *id*, quod modo ante *faciendi* omittit Flor. a pr. m. Semel *id* hic ponit Camp. ante *modo.*

22. *ut Demoſthenes ait.* pro Corona p. Rsk. 270. ποῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι; ἧς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετυχηκότων οὐδ' ἂν εἷς εἴποι περὶ αὑτοῦ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ κἂν ἑτέρου λέγοντος ἐρυθριάσειεν. Alter locus ejusdem eſt orationis in principio p. ib. 226. 27.

25. *Et M. Tullius.* „Eleganter ipſe cauſam dicit pro „Domo c. 35. *Quis unquam* „*audivit, cum ego de me niſi* „*coactus ac neceſſario dicerem?* „etc.“ Geſnerus. Haec iis quidem, qui cum Marclando faciunt, minus ad rem pertinere videbuntur. Fateor autem ſcabri aliquid me ſentire in Quintiliani oratione. Quid eſt quod *id* ſequitur

obtrectatores plus vindicat ſibi. Erant enim tuenda, cum objicerentur. In carminibus 24
utinam pepercifset, quae non deſierunt carpere maligni,

Cedant arma togae, concedat laurea linguae.

et

O fortunatam natam me conſule Romam.

Erant — objicerentur. Turic. *erat — obiceretur.*

24. *laurea linguae.* Turic. Flor. *laudare.* Ille ſubjicit al *linuae*, criticam annotationem (cf. 10, 7, 29.); hic praecedente *oppreſſa conjuratione?* Nec pluralem illum facile concoquo, *Erant — objicerentur.* An reponemus haec: „ſed" (intellige *eam* i. oppreſſam conj.) „modo — „aſſignat. Plerumque — vin„dicat. — Erat — objicere„tur." ut iterum intelligatur *oppreſſa conj.* cf. nott. critt.

24. *In carminibus.* Aptius videtur ſirui locus, omiſſa praepoſitione, ut *carminibus* fiat dativus; neque enim facile intelligitur, cui tandem rei *parcere* debuerit Cicero, niſi forte *ſuis laudibus*, ſed nemo talia lectori ſubaudienda reliquerit. Verſus illi tot calumniis adverſariorum obnoxii praeterea leguntur alter apud ipſum Cic. In Piſ. c. 30. et Philipp. 2, 8. alter apud Juvenalem 10, 122. item noſtrum 9, 4, 41. Eſſe depromtos ex carmine heroico *de ſuo conſulatu* vel *de ſuis temporibus*, ſatis apparet. Nec dubito, quin hi tituli ſint ejusdem operis, cum Manutius diverſa carmina exiſtimet ad Familiar. 1, 9. p. Graev. 91. Nihildum condidiſſe de rebus ſuis Ciceronem, aperte colligo ex epiſtola ad Luccejum Famill. 5, 12. quae ſcripta eſt Coſſ. Lentulo Marcellino et Marcio Philippo A. V. C. 697. Quod tertium ponit noſter, numeris reſolutis, ex eodem opere decerptum facile credo, miror tamen, quare maluerit Qu. deſtruere metra. Huc quoque aliquid ex illa pro domo oratione confert Geſnerus, nec tamen ſatis manifeſto cum noſtris conjunctum, cum ibi c. 34. Clodius irridere fingatur, quod Cicero ſoleat dicere, ſe Jovem eſſe, Minervam autem ſororem ſuam. Qui ſint Graeci, quorum exempla ſecutus ſit Cicero, non equidem dixerim. Pericles enim ille Olympius et Aſpaſia Juno (cf. 2, 16, 19.) huc facere non videntur;

Et, *Jovem illum, a quo in concilium deorum advocatur.* et, *Minervam, quae artes eum docuit:* quae ſibi ille, ſecutus quaedam Grae-
25 corum exempla, permiſerat. Verum eloquentiae ut indecora jactatio, ita nonnunquam concedenda fiducia eſt. Nam quis reprehendat haec? *Quid putem? contemtumne me? Non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus geſtis, nec in hac mea mediocritate in-*
26 *genii, quid deſpicere poſſit Antonius.* Et

noſtrum a ſec. m. Noſtrum praeſtare illi alteri, *laurea laudi,* quod eſt in libris Cic. in Piſ. ex ipſa dicti ratione nemo neget, aſtipulante etiam Plutarcho in comparatione Cic. et Dem. 2.; ſed locus Piſonianus *laudem* retinere paene cogit. Poſt noſtras voces *et* omittunt Turic. Flor. Camp. Contra *O* deſiderant Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *in conc.* Praepoſitionem omittunt Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Voſſ. 1. 3. *advocatur.* Turic. *advocatus* cum Alm. Sed Flor. *vocatus.* (cf. §. 22.) *quae artes eum docuit.* Sic Turic. *q. a. e. edocuit* Guelf. *q. e. a. edocuit* Ambr. 2. cum Alm. non Flor. *q. a. e. omnes d.* Camp. *q. e. a. edocuit* Jenſ. (tac. Geſn.) cum poſterr. ante Gryph. exc. Ald. qui cum reliquis *q. omnes e. a. edocuit.*

25. *ita nonnunquam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. Reliqui *ſic n.*

reprehendat. Turic. *reprehendetur.* Flor. Camp. *reprehendet.* Alm. *reprehendatur* (cf. 24.). *nec in vita, nec in gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. bis omittunt *in,* Alm. ante *gr.*

etiam minus Piſiſtratus a Minerva reductus. Minervae proprium Ciceroni cultum recte demonſtrat Geſnerus, de quo vide Cic. de Legg. 2, 17. Dion. Caſſ. 38, 17.

25. *Quid putem?* Philipp. 2, 1. Similem Antonii, ſed patrui, ſuperbiam ipſe Cicero expertus erat 9, 3, 94. Quod in altero, qui hic ſequitur, loco non tam eloquentiam laudari monet Geſnerus, quam ubertatem materiae, recte id quidem animadvertitur, ſed ineſt tamen etiam facundiae ſuae conſcientia, quam commodiſſime diſſimulata.

paulo poſt apertius: *An decertare mecum*
967 *voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium eſt. Quid enim plenius, quid uberius, quam mihi, et pro me, et contra Antonium dicere?* Arrogantes et illi, qui ſe judicaſſe de 27
cauſa, nec aliter affuturos fuiſſe proponunt. Nam et inviti judices audiunt praeſumentem partes ſuas: nec hoc oratori contingere inter adverſarios, quod Pythagorae inter diſcipulos, poteſt, *Ipſe dixit.* Sed iſtud magis minusve vitioſum eſt pro perſonis dicentium. Defenditur enim aliquatenus *aetate, digni-* 28
tate, auctoritate: quae tamen vix in ullo tanta fuerint, ut non hoc affirmationis genus tem-

26. *mihi, et pro.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. et libris Cic. quanquam noſtri mox omittunt *et*, male. Reliqui hic ignorant *et*. Pro *uberius* Flor. *verius* cum Alm. (ut et mox 32. *veriora* Turic. Flor.); ſed ex hoc ante inſertum *alia* affertur.

27. *affuturos.* Obr. *eam tuituros*, mira audacia. *inviti judices.* Turic. *inutium d.* Flor. noſtrum, ſed a rec. manu in loco raſo. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc.* *diſcipulos, poteſt.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *contigit.* Camp. etiam *philoſophos* dat pro *diſc.* *minusve vitioſum.* Flor. (a pr. m.) *in uſu vitiorum.*

28. *quae tamen.* Turic. *quantum* cum Alm. (cf. 25.) Sed Flor. *quae tanta.* *fuerint.* Turic. Flor. *fuerunt.*

27. *proponunt.* Nove dictum videtur. Accedit 12, 1, 13. ſed ipſum mollius noſtro. Apparet ibi maxime uſum hunc verbi eſſe rhetoribus peculiarem, qualem vidimus lib. 4. c. 4. In ipſa igitur cauſae *propoſitione* hoc praedicunt judicibus arrogantes illi, ſe ſui litigatoris juſtam agnoſſe vel petitionem vel defenſionem; ni feciſſent, ne acturos quidem fuiſſe; nunc illico probaturos talem.

praeſumentem. cf. 10, 5, 4. item 5, 6, 35.

perandum ſit aliqua moderatione, ſicut omnia, in quibus patronus argumentum ex ſe ipſo petet. Fuiſſet tumidius, ſi accipiendum criminis loco negaſſet Cicero, Equitis Romani eſſe filium, ſe defendente? At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum judicibus dignitatem ſuam. *Equitis autem Romani eſſe filium, criminis loco poni ab accuſatoribus, neque vobis judicantibus oportuit, neque defen-*
29 *dentibus nobis.* Impudens, tumultuoſa, iracunda actio, omnibus indecora: ſed ut quisque aetate, dignitate, uſu praecedit, magis in ea reprehendendus. Videas autem rixatores quosdam neque judicum reverentia, neque

Camp. *fuerit.* *petet. Fuiſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inſerunt *Quod.* *ſi accipiendum criminis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.); pro *acc.* Alm. *dec.* Reliqui interjectum omittunt. Camp. *niſi* pro *ſi* cum Goth. et ſec. m. Vallenſis. *loco negaſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſſe*, quorum recenſeri et Camp. miror; ſed me dormitaſſe ſuſpicor. *autem Romani.* Transponunt Turic. Flor. Guelf. *vobis judicantibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Ald. Reliqui *his j.* cum libris Cic.

29. *dignitate, uſu.* Turic. *dignitatem ſuam u.* cum Alm. (cf. 28.) Nil niſi *ſuam* inſerit Flor. *reprehendendus.* Flor. *reprehendens* cum Ambr. 2. (niſi quod *reprendens*) Goth. *reprehendes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante

28. *Equitis autem Rom.* Cic. Pro Coelio c. 2.

29. *Videas — rixatores.* Aliquid ſimile horum vide lib. 6. cap. 4.

agendi more ac modo, contineri: quo ab ipſo mentis habitu manifeſtum ſit, tam in ſuſcipiendis, quam in agendis cauſis nihil penſi habere. Profert enim mores plerumque 30
oratio, et animi ſecreta detegit. Nec ſine
968 cauſa Graeci prodiderunt, *Ut vivat, quemque etiam dicere.* Humiliora illa vitia: ſummiſſa adulatio, affectata ſcurrilitas, in rebus ac verbis parum modeſtis ac pudicis vilis pudor, in omni negotio neglecta auctoritas; quae fere accidunt iis, qui nimium aut blandi eſſe, aut ridiculi volunt. Ipſum etiam eloquentiae 31
genus alios aliud decet. Nam neque tam plenum, et erectum, et audax, et praecultum

Ald. *more ac.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Recte tenet Burm. Praecipue enim neceſſarium *more*, quod alterum magis ſecum trahit, quam ut poſſit illud ſine hoc ferri. Camp. noſtra verba poſteriore loco ponit et modo *judiciorum* pro *judicum.* *contineri: quo ab ipſo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *c. quo ipſo* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *et quo ab ipſo* Flor. *quos ipſo* Andr. Ald. Gibſ. Reliqui *ex quo ipſo.*

30. *vivat.* Turic. *jubant.* Flor. (a pr. m.) *jubeat.* Guelf. Camp. *juvat* cum Goth. Jenſ. Tarv. *etiam* abeſt a Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. pro eo *et* Guelf. *ac verbis.* Ambr. 2. Guelf. omittunt. *vilis.* Turic. *verbis* cum Alm. niſi quod hic per compendium.

31. *praecultum.* Goth. *petulcum.* Nonniſi caſum interpretor. *percultum* Obr. male. Non inauditum eſt vocabulum

30. *Graeci prodiderunt.* Soloni tribuitur ſententia τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων, vel, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον. Vide, qui haec indicant et aliter quoque ab aliis eundem ſenſum enuntiatum afferunt, Eraſmum in Adagg. 1, 6, 50. Menag. ad Laërt. 1, 58. Daviſ. ad Cic. Tuſc. 5, 16.

vilis pudor. Attende nomen adjectivum poteſtate participii uſurpatum.

ſenibus convenerit, quam preſſum, et mite, et limatum, et quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem ſuam coepiſſe *caneſcere;* ſicut veſtibus quoque non purpura coccoque
32 fulgentibus illa aetas ſatis apta ſit. In juvenibus etiam uberiora paulo, et paene periclitantia feruntur. At in iisdem ſiccum, et ſollicitum, et contractum dicendi propoſitum, plerumque affectatione ipſa ſeveritatis inviſum eſt: quando etiam morum ſenilis auctoritas immatura adoleſcentibus creditur.

noſtrum. *convenerit.* Turic. *conveniret* cum Alm. Sed Flor. *convenit* (cf. 29.). Camp. *conveniet.*

vult — caneſcere. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Modo iidem *quali.* Guelf. autem ante eam vocem omittit *et.* *coccoque.* Goth. Jenſ. *crocoque* cum Tarv. Loc. Ven. Ruſc. „Non auſim damnare antiquam „lectionem *crocoque.* Phrygibus objicitur Aen. 9, 614. *picta* „*croco et fulgenti murice veſtis.*" Geſnerus. Plurimi vetuſtiſſimique *coccum* tuentur, et eſt uſitata conjunctio mentionis *purpurae coccique.*

32. *propoſitum, plerumque.* Turic. omittit, ſed Flor. prius modo (a pr. m.) cum Alm. *affectione* uterque.

auctoritas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auctor* cum Alm.

immatura adoleſcentibus. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *in.*

31. *coepiſſe caneſcere.* Vide Cic. Brut. c. 2.

32. *paene periclitantia.* cf. 10, 1, 121. Apparet *periclitantia* ipſa vitioſa judicari, ut quae in nugas illas magnificas jam abierint; quare ea, quae juventuti poſſunt concedi et gloriae duci, dicuntur *paene* periclitari.

propoſitum. cf. 9, 4, 19.

quando etiam morum. Conjunctionis eadem vis eſt quae alterius *quoniam*, et graecae ἐπεὶ (non γὰρ), in quibus ſignificatur ejus quod argumenti loco tangitur inter omnes pervulgata notitia. Commonefacit quaſi illud *quando* lectorem rationis ejus, quam alibi ſaepe jam expertus ſit. Nam ſi, id quod

Simpliciora militares decent. Philosophiam ex 33
professo, ut quidam faciunt, ostentantibus, parum decori sunt plerique orationis ornatus, maximeque ex affectibus, quos illi vitia dicunt. Verba quoque exquisitiora, et compositio numerosa tali proposito diversa. Non 34
enim sola illa laetiora, qualia a Cicerone dicuntur, *Saxa atque solitudines voci respondent;* sed etiam illa, quanquam plena sanguinis, *Vos enim jam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque testor, vosque, Albanorum obrutae arae, sacrorum populi*

33. *dicunt.* Camp. *debent.*

34. *sola.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn. sed posteriorum uterque a pr. m.) Guelf. Camp. Reliqui *solum.*

obrutae. Ambr. 2. *obtrutae.* Camp. *o Brute.*

vulgo sentitur, ne mores quidem severissimi placent in adolescentibus, velut intempestivi neque huic aetati debiti, quanto minus orationis feretur gravitas ea, quae aut ingenio carentem arguat aut fraudis faciat suspicionem.

33. *Simpliciora militares.* Apparet singulis et aetatibus et conditionibus sua dicendi genera accommodari, qua in re milites tam brevi mentione dimitti doleo et miror; sed festinat noster ad illam satis sibi invisam philosophorum nationem. cf. 10, 1, 35. et mox §. 34. *barbam atque tristitiam.* *Simpliciora* hic accipio non quidem de animo, ut modo §. 21. sed de artificii rhetorici masculo quodam neglectu, et est proba, in summa brevitate, praeceptio. cf. §. 45.

illi vitia dicunt. Reponendum censeo *ducunt.* cf. 6, 1, 7. ad sententiam.

34. *Saxa — Albani.* Cic. pro Arch. 8. pro Mil. 31. Altera haec ex Miloniana „*quanquam* plena sanguinis" dicuntur a nostro propterea, quod sunt severa et paene sicca, si cum *laetioribus* illis conferantur. Gedoynus quidem *plena sanguinis* opposita accepit *laetioribus*, tanquam magis virum decentia, ut *quanquam* spectaret ad *non conveniat* et mirum videretur, si Ciceroniana haec, quanquam

Romani ſociae et aequales: non conveniant
35 barbae illi atque triſtitiae. At vir civilis, vereque ſapiens, qui ſe non otioſis disputatio- 969
nibus, ſed adminiſtrationi reipublicae dediderit, a qua longiſſime iſti, qui philoſophi vocantur, receſſerunt, omnia, quae ad efficiendum oratione, quod propoſuerit, valent, libenter adhibebit: cum prius, quod honeſtum ſit,
36 efficere in animo ſuo conſtituerit. Eſt quod principes deceat, aliis non conceſſeris. Imperatorum ac triumphalium ſeparata eſt aliqua ex parte ratio eloquentiae: ſicut Pompejus abunde diſertus rerum ſuarum narrator: et

35. *dediderit.* Ambr. 2. Guelf. *dederit* cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *omnia, quae ad efficiendum.* Turic. *omnique deficiendum eſt.* Flor. (a pr. m.) *omnino id eficiendum eſt.* *propoſuerit.* Turic. *propoſitione* cum Alm. non Flor. (cf. 31.). *propoſuerint* Ambr. 2. (ſed hic et modo *quae*) Guelf. Camp. et edd. ante Bad. *quod honeſtum.* Turic. Ambr. 2. Camp. *quid h.* cum Goth. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. *libenter* modo ab Obr. an conſulto omiſſum ſit, non dixerim.

36. *conceſſeris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ceſſeris.* Primae ſyllabae offecit quod praecedit *non.*

maſcula et robuſta, tamen ſpernerentur a philoſophorum ſimulata triſtitia. Quam interpretationem a vocabulo ipſo *ſanguinis* ferri non credo, ſtructura ſane vocis *quanquam* aliquatenus commendatam.

36. *Pompejus abunde diſertus.* Ineſt extenuatio quaedam in ipſo illo *abunde.* Neque enim magna eloquentia expectatur ab ejus fortunae hominibus. vide Cic. de Lege Man. c. 14. „(Pompejus) quantum dicendi gravitate et „copia valeat, in quo ipſo ineſt quaedam dignitas *impe-* „*ratoria,* vos — ſaepe cogno„ſtis.“ cf. et dicta nobis ad 3, 8, 50. Laudes illae facundiae Pompejanae Cic. pro Balbo c. 1. habere magis honoris teſtificationem quam veritatis religionem, unusquisque in-

hic, qui bello civili ſe interfecit, Cato eloquens ſenator fuit. Idem dictum ſaepe in 37
alio liberum, in alio furioſum, in alio ſuperbum eſt. Verba adverſus Agamemnonem a Therſite habita ridentur: da illa Diomedi, aliive cui pari, magnum animum ferre prae ſe videbuntur. *Ego te conſulem putem*, inquit L. Craſſus Philippo, *cum tu me non putes ſenatorem?* Vox honeſtiſſimae libertatis; non tamen ferres quemcunque dicentem. Negat 38

civili ſe interfecit. Flor. (a pr. m.) *civilis et interfuit.* Camp. modo *is* dans pro *hic* placet.

37. *in alio liberum.* Flor. (a pr. m.) *i. a. librorum.* Guelf. Ambr. 2. omittunt cum Voſſ. 1. 3. *Verba.* Turic. *verbum.* *da illa.* Turic. *de i.* Flor. Guelf. Camp. *at i.* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad i.* Ambr. 2. Correxit Regius. *pari.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (ſed in hoc apparet vitii origo *ingenium* dante pro *magnum*) *par* cum Goth. Voſſ. 3. Bern. *inquit L.* Turic. *vel* cum Voſſ. 3. Omittit Camp. *L.* Flor. cum Alm. *inquit.* Sed Flor. (a ſec. m.) Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *inquit* inſerunt poſt *Ego te,* hic omittunt, cum edd. ante Gryph. Noſtrum verum eſſe nequaquam dubito, ſive *inquit* ſolum abiit in *vel*, ſive nota praenominis perperam accepta ſimul oblitterata eſt. Nam neque carere locum verbo ſermonem indicante, neque dirimi illud tam longe a ſubjecto ſuo fero. *ferres.* Goth. *feres.* Suſpicatur Geſn. *feras.* Sed ut hoc pro *potes ferre*, ita illud pro *poteras ferre*, quoniam dictum aliquod certum ſpectatur, ſemel prolatum. cf. 6, 1, 25.

telligit. vide et Cic. ad Att. 7, 17. qui miratur epiſtolas ſuas aliis ſcribendas mandantem Pompejum. De Catone Uticenſi cf. Cic. Brut. c. 31. multum ejus eloquio tribuentem.

37. *Verba — a Therſite habita.* Iliad. 2, 225 — 242. 270. *inquit L. Craſſus.* cf. 8, 3, 39.

ſe magni facere aliquis poëtarum, *utrum Caeſar ater an albus homo ſit:* inſania. verte, ut idem Caeſar de illo dixerit, arrogantia eſt. Major in perſonis obſervatio eſt apud tragicos comicosque. Multis enim utuntur, et variis. Eadem et eorum, qui orationes aliis ſcribebant, fuit ratio; et declamantium eſt. Non enim ſemper ut advocati, ſed plerumque ut
39 litigatores dicimus. Verum etiam in his cauſis, quibus advocamur, eadem differentia diligenter eſt cuſtodienda. Utimur enim fictione perſonarum, et velut ore alieno loquimur: dandique ſunt iis, quibus vocem accommodamus, ſui mores. Aliter enim

38. *ater — ut idem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. *tragicos comicosque.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. niſi quod *comedosque.* Reliqui *c. t.*
enim utuntur. Turic. omittit. *ſcribebant.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſcribant.* Goth. *ſcribebat.*
ut advocati. Turic. Camp. *et a.* Guelf. *eſt a.* Mox Camp. omittit *ut* (ante *litig.*), pro quo Flor. (a ſec. m.) *et.*
39. *in his.* Sic Turic. Flor. Reliqui *i. iis.*
advocamur. Flor. Guelf. *advocamus* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

38. *aliquis poëtarum.* Vide quanto cum contemtu loquatur; neque enim tum oblitus, hunc fuiſſe Catullum (carm. 92.), putandus eſt.
qui — aliis ſcribebant. cf. 3, 8, 51. 2, 15, 30. 3, 1, 10.

39. *Aliter enim.* cf. 3, 8, 54. ubi idem Ciceronis locus reſpicitur, niſi quod hic etiam 16 caput orationis pro Coelio obverſatur noſtro, in quo ſunt et Caeciliani et Terentiani patris perſonae. Ex Verrinis quae mox ponuntur, cum compoſitionem tractaret, a noſtro jam in exemplum adhibita ſunt 9, 4, 71. 102. vide et 4, 2, 106. Milonianae ipſam illam, quam hic, virtutem tangit et 6, 1, 25. 5, 10.

P. Clodius, aliter Appius Caecus: aliter Caecilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur. Quid aſperius lictore Verris? *Ut adeas, tantum dabis.* 40
Quid fortius illo, cujus inter ipſa verberum ſupplicia una vox audiebatur, *Civis Romanus ſum?* Quam dignae Milonis in peroratione ipſa voces eo viro, qui pro republica ſeditioſum civem toties compeſcuiſſet, quique inſidias virtute ſuperaſſet? Denique non 41
modo quot in cauſa, totidem in proſopopoeia ſunt varietates: ſed hoc etiam plures, quod in his puerorum, feminarum, populorum, mutarum etiam rerum aſſimulamus affectus, quibus omnibus debetur ſuus decor. Eadem 42

40. *illo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *o.* *viro, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *alia* cum Alm.
pro rep. ſed. Turic. Flor. *prope ſ.* ſed prior *reditioſum.* Camp. *proprie qui pro R. P. ſ.*
41. *plures, quod.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *quod* cum Alm. *feminarum.* Turic. Flor. Camp. ſubiiciunt *que.* *populorum.* Ald. Baſil. *pupillorum* cum Gryph. (1536.) vana conjectura. *mutarum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *multarum* cum Alm. Bern. Jenſ. Tarv. E Voſſ. 1. 3. *multorum.* Noſtrum Goth. Vall. et, ut credibile, Voſſ. 2. Viciſſim §. 82. „*muta* non „deformiter" Turic. Guelf. Neque dubito, quin recte habeat *mutarum rerum*, ipſe autem calidius pronunciaverim ad 6, 1, 25. *aſſimulamus.* Turic. (quanquam hic *adſ.*) Camp. *aſſimulavimus.* Eratne igitur *aſſimulabimus?* Goth. (tac. Geſn.) *aſſimilamus.* cf. 7, 10, 9. item I. F. Gronov. ad Tac. Annal. 11, 11. et, quo ipſe ablegat, in Diatribe Statiana c. 6. recte improbantem I; ſed vide et Erneſt. ad Tac. Agr. c. 10.

41. *proſopopoeia.* cf. 3, 8, 49. 9, 2, 31. Sed haec, quae nunc tractatur, eſt proſopopoeia faciens partem alicujus cauſae.
decor. cf. 10, 1, 71.

in iis, pro quibus agemus, obſervanda ſunt. Aliter enim pro alio ſaepe dicendum eſt, ut quisque *honeſtus*, *humilis*, *invidioſus*, *favorabilis erit*, adjecta propoſitorum quoque et anteactae vitae differentia. Jucundiſſima vero in oratore *humanitas*, *facilitas*, *moderatio*, *benevolentia*. Sed illa quoque diverſa bonum virum decent, malos odiſſe, publica vice commoveri, ultum ire ſcelera et injurias: et
43 omnia, ut initio dixi, honeſta. Nec tantum, *quis* et *pro quo*, ſed etiam, *apud quem* dicas,

42. *adjecta*. Turic. *delicta* cum Alm. *adlecta* Flor. (a pr. m.) cf. §. 35. *propoſitorum*. Turic. *propoſitionum*. *anteactae*. Turic. Camp. *actae*. Flor. *actae ante*. Mox Turic. *differentiae*. *humanitas*. Goth. *jucunditas*, mire. *ultum ire*. Turic. Flor. *vult cineris*. Hic a ſec. m. *ulciſci*. Mox *et injurias* iidem (alter a pr. m.) omittunt cum Alm. qui in noſtris turbare dicitur.

et omnia — honeſta. Turic. Flor. (hic a ſec. m. utrumque *ut* tollit) *ut o. u. i. d. ut h.* poſterius cum Alm.

43. *quis*. Turic. Flor. *qui* cum Alm.

42. *honeſtus*. Apparet ex oppoſito vis vocabuli, cf. 1, 1, 28. 9, 2, 61. 11, 3, 137. Horat. ad Piſ. 213. Ita *frugi* uſurpat Plaut. in Aulul. 4, 9, 6. Eadem ratio eſt *invidioſi* ad *favorabilem*, de quo vide nos ad 4, 1, 20. et erat modo §. 28. *Invidioſus* igitur hic eſt non, ut plerumque, qui facit invidiam, ſed qui laborat ea; cf. dicta ad 4, 1, 42.

propoſitorum. Hic quidem *propoſita* ad mores magis ſpectant, quam ad artis rationes, utpote de quibus dixit modo §. 32. Eſt aliquid ſimile 2, 2, 7. Sed egere de hac poteſtate Lexicographi; id monere non ſupervacuum videtur, *propoſitum* eſſe ejus, qui non in diem vivit, ſed certam ſibi vitae rationem deſcripſit, quae ex novitia latinitate *principia* ſolent appellari.

publica vice commoveri. cf. 6, 2, 35.

ut initio dixi. „Nempe „hujus argumenti, de eo quod „decet. ſ. 14." Geſnerus.

intereſt. Facit enim et fortuna diſcrimen et poteſtas: nec eadem apud principem, magiſtratum, ſenatorem, privatum, tantum liberum, ratio eſt: nec eodem ſono publica judicia, et arbitrorum diſceptationes aguntur. Nam ut 44
orantem pro capite ſollicitudo deceat et cura, et omnes ad amplificandam orationem quaſi machinae: ita in parvis rebus judicibusque vana ſint eadem, rideaturque merito, qui apud
971 diſceptatorem de re leviſſima ſedens dicturus,

tantum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Bern. et edd. Leid. Roll. Reliqui *tamen.* Probat autem noſtrum Geſn.

ſono. Flor. (a pr. m.) Camp. *bono* cum Alm. (cf. 42.)

44. *amplificandam.* Turic. Flor. Camp. *amplificandum.* Dubito an recte. Mox Turic. *maginae et,* inſerens copulam ante *ita.* *judicibusque.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf.

43. *principem — tantum liberum.* cf. 4, 1, 72. et loca ibi demonſtrata, in quibus de dignitate cognoſcentis: adde de *principe* judice 5, 13, 6. de *privato* 5, 10, 115. *tantum liber* (velut infimae conditionis apud quem dicere poſſis) vocatur ut 7, 7, 10. *tantum civis.* Variae hominum conditiones, ſed non tanquam de jure cognoſcentium, recenſentur 5, 10, 26.

eodem ſono. In publicis enim cauſis paululum erit *inclamandum,* cf. 2, 10, 10. item de judiciis publicis 3, 10, 1. Diverſam magnarum parvarumque litium tractationem tangit et ſupra 8, 3, 14. Pro *ſono* poterat *ſpiritum* quoque dicere, velut 12, 2, 20. 1, 10, 6.

44. *in parvis rebus judicibusque.* Ne longus fieret, paulo inſolentius ipſos *judices* dixit *parvos.*

ſedens dicturus. Judicum quidem proprie eſt ſedere; agunt tamen aliqui etiam ſedentes, velut apud noſtrum 11, 3, 134. 135. et quidem *in minoribus rebus,* item apud Plin. Epiſt. 2, 19, 3. Cumulantur ergo hic quae exiguam oſtendant cauſam: *apud diſceptatorem, de re leviſſima, ſedens.* Ciceronis verba ſunt in Divin. contra Caecil. c. 13. Quod *corpore ipſo* refert ex Cic. Quintilianus, cum apud ipſum legamus *toto corpore,*

utatur illa Ciceronis confeſſione, *non modo ſe animo commoveri, ſed etiam corpore ipſo per-*
45 *horreſcere.* Quis vero neſciat, quanto aliud dicendi genus poſcat gravitas ſenatoria, aliud aura popularis? cum etiam ſingulis judicantibus, non idem apud graves viros, quod leviores; non idem apud eruditum, quod militarem, ac ruſticum deceat: ſitque nonnunquam ſummittenda et contrahenda oratio, ne judex eam vel intelligere vel capere non
46 poſſit. Tempus quoque ac locus egent obſer-

(niſi quod hic *j. quae* diremtim) cum Voſſ. 3. et edd. ante Ald. *judicibus* ſine copula Turic. Camp. Reliqui *judiciisque*, ſuadente Regio et vindicantibus Goth. Vall. Deinde *una* Ambr. 2. Guelf. Camp.

45. *quanto.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Obr. *cuncto* Turic. cum Alm. (cf. 43.) *cum* Camp. Reliqui *quin.* Non debebat probari ſtructura *neſciendi*, qualis eſt *dubitandi* per interrogationem aut negationem, ſine auctoritate. Noſtra figura eſt 10, 1, 53.

aura. Ambr. 2. *jura.* Guelf. Exc. Sant. *vita* cum marg. Baſil. (err. Burm.) *quod leviores.* Turic. *quos l.* Camp. inſerit *et.* Mox *et* inter *ſummitt. contrah.* omittunt Turic. Flor. *non poſſit.* Negationem ignorant Turic. Flor. cum Alm.

hic quidem animadvertunt VV. DD. qualia memoriae aberrantis exempla nobis plurima ſunt oblata et notata. cf. inter alia 8, 4, 28. et hic §. 19.

45. *gravitas ſenatoria — aura popularis.* Eximia proprietate opponuntur invicem *ſententiae* et *conciones.* cf. 5, 11, 42. Mox 47. eadem ratione *forum* et *curia.*

intelligere — capere. Prius ad *ſummittendum* ſpectat, alterum ad *contrahendum.* Subtiles nimis aut magnificas ſententias non *intelligit* judex ineruditior propter difficultatem, verboſiorem orationem non *capit* propter ambitum.

vation propria. Nam et tempus tum trifte, tum laetum, tum liberum, tum anguftum eft, atque ad haec omnia componendus orator: et 47
loco publico, privatone, celebri, an fecreto, aliena civitate, an tua, in caftris denique, an foro dicas, intereft plurimum, ac fuam quidque formam, et proprium quendam modum eloquentiae pofcit: cum etiam in ceteris actibus vitae non idem in foro, curia, campo, theatro, domi, facere conveniat; et pleraque, quae natura non funt reprehendenda, atque interim funt neceffaria, alibi quam mos permiferit, turpia habeantur. Illud jam dixi- 48
mus, quanto plus nitoris et cultus demonftrativae materiae, ut ad delectationem audientium compofitae, quam, quae funt in actu et contentione, fuaforiae judicialesque permittant. Hoc adhuc adjiciendum, aliquas etiam, quae funt egregiae dicendi virtutes, quo minus deceant, effici conditione caufarum. An quisquam tulerit reum in discrimine capi- 49
tis, praecipue qui apud victorem et principem

46. *tum trifte, tum laetum.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *t. laet. t. trifte.* Chiafmus ineft.

47. *quendam modum.* Turic. *quaedam modo.*

atque interim. Sic Turic. Camp. Reliqui inferunt *ideo,* prae quo Gefn. malit *adeo.*

48. *adjiciendum.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *audiendum* cum Voff. 1. 3.

49. *praecipue qui.* Turic. Flor. *praecipuaeque.*

principem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *principalem* cum

47. *aliena civitate.* Malim inferi *in.*

48. *jam diximus.* 8, 3, 11. feqq.

49. *victorem et principem.*

pro ſe ipſe dicat, frequenti translatione, fictis
aut repetitis ex vetuſtate verbis, compoſitione, 972
quae ſit maxime a vulgari uſu remota, decur-
rentibus periodis, quam laetiſſimis locis ſen-
tentiisque dicentem? Non perdant haec
omnia neceſſarium periclitanti ſollicitudinis
colorem, petendumque etiam innocentibus
50 miſericordiae auxilium? Commoveaturne
quisquam ejus fortuna, quem tumidum, ac
ſui jactantem, et ambitioſum inſtitorem elo-
quentiae in ancipiti ſorte videat? Non immo
oderit reum verba aucupantem, et anxium de
51 fama ingenii, et cui eſſe diſerto vacet? Quod

Alm. *dicat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *dicant.*
aut repetitis. Sic MSS. et edd. ante Baſil. (Camp. quidem *atque r.*; de Goth. Jenſ. tac. Geſn.) Reliqui *ac r.* Baſil. *et r.* *quae ſit.* Turic. *q. ſunt.* *laetiſſimis locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Tarv. Ald. Bad. Capper. Geſn. Bip. *latiſſimis locis* Guelf. Reliqui *l. jocis.* *periclitanti.* Turic. *periclitantia.* Jenſ. *periculi tanti* cum poſterr. ante Ald. non Camp. Regius verum ſuadet. Simili errore mox Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Sant. *inſtitutorem.*

50. *Commoveaturne.* Flor. *conveniatne.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Exc. Sant. *moveaturne* cum Voſſ. 1. 2. 3. Colb. *anxium.* Turic. Flor. *auxilium* cum Alm.
diſerto. Camp. *diſertum* cum Goth.

Ligarium deſcribere noſter videtur Gedoyno.

compoſitione. cf. 9, 4, 143. ubi valde ſimilia hisce noſtris.

laetiſſimis locis. Sunt qui et *uberes* dicuntur 5, 13, 42. 4, 1, 59. et ipſum noſtrum appoſitum eſt 4, 5, 1. cf. nos ad 10, 1, 46.

50. *Non immo oderit.* Ita continuanda oratio per interrogandi figuram; non, ut vulgo, *Non* a ceteris diſtinctione revellendum, ut ſit reſponſio ad illam priorem quaeſtionem. cf. ad ſententiam 11, 3, 3. *Non* eſt pro *nonne,* ut modo §. 49. mox 52. cf. 10, 1, 48.

mire M. Coelius in defenſione cauſae, qua reus de vi fuit, comprehendiſſe videtur mihi, *Ne cui veſtrum, atque etiam omnium, qui ad rem agendam aſſunt, meus aut vultus moleſtior, aut vox immoderatior aliqua, aut denique, quod nimium eſt, jactantior geſtus fuiſſe videatur.* Atqui ſunt quaedam actiones in 52
ſatisfactione, deprecatione, confeſſione poſitae:

51. *videtur mihi.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. v.* *aſſunt, meus.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. 3. Obr. Bip. *aſſumeris* Guelf. Exc. Sant. Reliqui *a. mens,* quod et ex Flor. diſerte refertur. Hoc ipſum in Vall. fuiſſe priusquam a ſciolo quodam lectio violata ſit, narrat Badius, Aldum laudans, hominem litteratiſſimum, qui animadverterit praepoſitum adjectivum ſequentibus particulis *aut, vel, et* ex proba latinitate debere convenire utrique vocabulorum ſequentium eas particulas. Hoc igitur ita animadverſum ab Aldo colligit ex ipſius ſcriptura Badius; neque enim ubi aliquid criticae annotationis in Qu. ab Aldo ſcriptum extet, compertum eſt mihi. At non erat, quod mutaret Aldus, cum omnes ante eum, excepto Camp., praeferrent *meus.* Regulam quidem illam latinitatis non agnoſco. *Mens* haec *moleſtior* protinus excepta a *vultu* nequaquam placet. Mox *jactatior* Goth. cum Vall. Voſſ. 2., *videantur* autem Turic. Flor.

51. *M. Coelius — comprehendiſſe.* Verbum interpretor *exhauſiſſe, ita ſignificaſſe, ut nullam ejus rei partem, in ſumma notandi brevitate, praetermitteret.* cf. 7, 3, 12. 10, 1, 48. *ſumma celeriter comprehenſa.* Coelii iſta oratio memoratur Suetonio de claris rhett. c. 2. et Feſto voce *Oreae.* Suſpicor inde fuiſſe illud *frugalitatis* etymon 1, 16, 29.

quod nimium eſt. Unice aſſentior Rollino corrigenti *q. minimum e.* Receptae nullum ego ſenſum comminiſcor. Nam quod Gedoynus reddit, geſtum ſi quis accuſet, nimiam eſſe reprehendendi aſperitatem, id quidem alieniſſimum.

52. *ſatisfactione.* cf. 6, 1, 50. *deprecatione* 5, 13, 5.

ſententiolisne flendum erit? epiphonemata aut enthymemata exorabunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes eorum diluet vires, et miſerationem ſecuritate laxa-
53 bit? Age, ſi de morte filii ſui, vel injuria, quae morte ſit gravior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam illam expoſitionis, quae continget ex ſermone puro atque dilucido, quaeret, breviter ac ſignificanter ordinem rei protuliſſe contentus, aut argumenta diducet in digitos, et propoſitionum ac parti-

52. *flendum erit.* Turic. Flor. *f. operuit* cum Alm. *epiphonemata.* Turic. *epiphonena.* *meris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *meritis* cum Alm. Mox iidem (Flor. (a pr. m.) *errorum.*

53. *quaeret.* Turic. Flor. (a pr. m.) *et;* alter ſuperſcriptum noſtrum iterum tollit a manu 3. Turic. pro *continget* modo *contingen* , et horum uterque mox *reprotuliſſe* (Flor. *re pertuliſſe*, hoc cum Guelf. Goth. Voſſ. 2. Camp. non Jenſ.) *conteſtus*, ſed Flor. a pr. tantum manu. *diducet in digitos.* Turic. Flor. *ducet in dititos* cum Alm. in pr. voce. *dicet i. d.* Guelf. Exc. Sant.

epiphonemata. Habent illa ſuperbiae et ferociae ſpeciem, qualis eſt in illo Miloniano, quod ponit noſter 8, 5, 11. quo et ipſo loco conjungitur cum *enthymemate* §. 9. Neque enim, ut continuo hic teſtatur Qu., remiſſa et humilis oratio deceat eum, qui de ſtupro maris conqueritur. Ea eſt *injuria morte gravior*, de qua aliquid ad hunc locum exponunt Burm. et Geſn. laudantes Herald. anim. in Salm. 5, 18, 15. Burm. ad Petron. c. 25. Lucian. Dial. Deor. 6 pr. ubi ὑβριστὴς Ixion. et noſter mox §. 84. Pertinet eo hoc quoque, quod *ſtupratus ſe ſuſpendit*, taedio vitae poſt tantum dedecus, 7, 4, 42.

53. *aut in narrando — aut argumenta diducet.* Badius pro iſtis *aut* legendum cenſet *an* utrobique. Equidem priore tantum loco, ubi periiſſe *an*

tionum captabit leporem, et, ut plerumque
973 in hoc genere moris eſt, intentione omni
remiſſa loquetur? Quo fugerit interim dolor 54
ille? ubi lacrimae ſubſtiterint? unde ſe in
medium tam ſecura obſervatio artium
miſerit? Non ab exordio usque ad ultimam
vocem continuus quidam gemitus, et idem
triſtitiae vultus ſervabitur, ſi quidem volet
dolorem ſuum etiam in audientes transfun-
dere? quem ſi usquam remiſerit, in animum
judicantium non reducet. Quod praecipue 55
declamantibus (neque enim me poenitet ad
hoc quoque opus meum, et curam ſuſcepto-
rum ſemel adoleſcentium reſpicere) cuſtodien-
dum eſt, quo plures in ſchola finguntur

54. *Quo fugerit.* Turic. Flor. Camp. *quod f.* *usquam.* Turic. *um.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *unquam.*

55. *Quod praecipue.* Prius omittunt Turic. Flor. cum Alm. *ſemel.* Turic. *ſemper* cum Alm. non Flor. (cf. 45.) *quo plures in.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod p. eſt in.*

ſuſpicor ob id quod ſequitur *in*, mox a librario additum *aut.* cf. 5, 4, 2. *Argumenta diducta in digitos* habes ad 4, 6, 25. ubi male 5 pro 55. 14 pro 114. Valde autem ſuſpicor intercidiſſe hic *non* inter *protuliſſe* et *contentus*, quod facile fiebat ſequente ſyllaba *con.* Neque enim *breviter* et *ſignificanter* ordinem rei proferre alienum eſt a ſumma irae concitatione; et debebat, qui injuriam acceptam vere doleret, hoc contentus eſſe, non gratiam narrationis quaerere.

54. *obſervatio artium.* Pluralem cf. ad 10, 1, 47. *obſervationem* ad 9, 4, 95. 8, 2, 22.

55. *neque enim — reſpicere.* cf. 7, 3, 30.

affectus, quos, non ut advocati, ſed ut paſſi,
56 ſubimus: cum etiam hoc genus ſimulari litium ſoleat, cum jus mortis a ſenatu quidam vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel etiam poenitentiam petunt, in quibus non ſolum cantare, quod vitium pervaſit, aut laſcivire, ſed ne argumentari quidem niſi mixtis, et quidem ita, ut ipſa probatione

56. *cum jus.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *cujus* cum Alm. Voſſ. 1. 3. item mox Flor. *obliquam* pro *ob aliquam.*

ſolum cantare. Locat. inſerit *non* cum poſterr. edd. ante Bad. jubente Regio. cf. §. 2. Sed hic manifeſta ratio omittendae negationis, pro qua teſtem Badius appellat Budaeum, Gallorum doctiſſimum. Illud obſervatione dignum, quod *ſolum* hic ponitur, non *modo*, in quo recentioris latinitatis notam agnoſcerem, niſi iis, quae ad Marcellianam (p. 73.) nimis ſecure a me olim pronunciata ſunt, nunc pauciſſima quidem ſed aliqua tamen exempla obſtare viderem; qualia ſunt apud ipſum Ciceronem de Orat. 1, 46. „neque *ſolum* „inſcientiam meam, ſed *ne* rerum *quidem* —" et ap. Liv. 5, 42. „non mentibus *ſolum* conſipere, ſed *ne* auribus „*quidem* —". *pervaſit.* Turic. Flor. Camp. *perſuaſit* cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. cf. 8, 2, 21.

niſi mixtis. Turic. Flor. *in mixtus.* Ex Alm. *immixtis,* cui continuo antecedere dicitur *argumentis,* me vix credulo.

ut ipſa. Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.*

affectus — ſubimus. „Primo „*paſſi* ex Graecorum uſu po„ſitum arbitror" [cf. 1, 2, 31.] „παθόντες, quod non „modo ad injuriam ab alio „illatam, ſed ad ipſam animi „affectionem pertinet: deinde „*ſubimus* et ipſum ex Graeco „ὑποδῦναι ductum" [cf. 6, 3, 93. item Plat. Gorg. p. Steph. 464. c. d.], „*ſubimus affectus* „h. e. tanquam perſonam induimus." Geſnerus. Vide et dicta ad §. 15.

56. *cum etiam — ſoleat.* Adnectitur hoc priori ſententiae, quo magis, quod ibi defenditur, probetur. Sic eſt ſupra §. 45. 47. Idem valet *quando* cum indicativo, velut §. 32. De genere hoc litium cf. 7, 4, 39.

cantare. Alia hic poteſtate verbum, quam de qua egimus

magis emineant, affectibus decet. Nam qui
intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur
poſſe etiam deponere. Neſcio tamen an 57
hujus, de quo loquimur, decoris cuſtodia
maxime circa eos, contra quos dicimus, exa-
minanda ſit. Nam ſine dubio in omnibus
ſtatim accuſationibus hoc agendum eſt, ne ad
eas libenter deſcendiſſe videamur. Ideoque
mihi illud Caſſii Severi non mediocriter dis-
plicet, *Dii boni, vivo: et, quo me vivere juvet,*
Aſprenatem reum video. Non enim juſta ex

in agendo. Flor. (a pr. m.) *in egendo.* Alm. *negendo* (cf. 55.).

57. *contra quos.* Flor. Ambr. 2. Camp. *circa q.* cum Bern. cf. 5, 13, 28. *Nam ſine.* Camp. *latet ſ.* mire! *ne ad eas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nec a. e.* Goth. noſtris praemittit *ut*, ſolus. *Aſprenatem.* Turic. Ambr. 2. *aſpernatem*, cum Ald. et edd. a Gryph. ante Roll. Viliores etiam *aſpernantem*, ut Guelf. Exc. Sant. Goth. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. cum Voſſ. 1. 2. 3. Noſtrum a Loc. inde ante Gryph. et mox a Roll. (in Harletis ſaltem editione). Flor. nobiscum facere dicas, ſi ſidele ſilentium.

ad 8, 6, 38. Conferendus huc noſtri locus 11, 3, 57. ſeqq. item 170. 182. item Cic. Orat. c. 18. *epilogus paene canticum*, Plin. Epp. 2, 14, 13. indicante Geſnero. *Plaſma* vocabatur a noſtro 1, 8, 2.

57. *cuſtodia — examinanda.* Mire haec junguntur, me quidem nullum ejusmodi locutionis exemplum in promtu habente; malebas *agitanda*, *agenda:* ferre poteras *exigenda*, *exhibenda*, quanquam ne haec quidem uſurpata reperio. Eritne igitur *examinare* hoc loco: cum diligentia adminiſtrare, quaſi cuncta experiendo et minima discriminis momenta explorando?

ſine dubio. Spectat ad id quod mox infertur §. 58. *Praeter hoc tamen.* cf. 1, 6, 12. Deinde *ſtatim accuſ.* interpretare Graeco αὐτίκα.

Caſſii Severi. cf. 10, 1, 22.

cauſa vel neceſſaria videri poteſt poſtulaſſe eum, ſed quadam accuſandi voluptate.
58 Praeter hoc tamen, quod eſt commune, pro- 974
priam moderationem quaedam cauſae deſiderant. Quapropter et qui curationem bonorum patris poſtulabit, doleat ejus valetudine: et quamlibet gravia filio pater objecturus, miſerrimam ſibi oſtendat eſſe hanc ipſam neceſſitatem: nec hoc paucis modo verbis, ſed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, ſed
59 etiam vere dicere appareat. Nec cauſanti

58. *tamen.* Camp. *autem.* *poſtulabit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *poſtulavit.* *valetudine.* Turic. Flor. Camp. (hic quidem *valit.* cum Jenſ. Tarv. Geſn.) *valetudinem.* cf. Drakenb. ad Liv. 5, 11, 5. item nos ad 3, 6, 76. Infra 11, 2, 35. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *valitudo* per I cum Jenſ. et poſterr. ante Ald. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. An fuit *nec* ſolum?

59. *Nec cauſanti.* Ambr. 2. *neccanti.* Guelf. Exc. Sant. *n. Cati.* ex Voſſ. 1. *n. caſerati.* Cum Rollinus jam *litigantem* interpretatus hic eſſet *cauſantem*, incredulo tamen Burm. qui latinitate Quintilianea hoc indignum putaret et intelligeret *cauſas afferentem*, quare tutorem malae adminiſtrationis accuſet, Geſnerus quidem praeter ſimilitudinem Graecae rationis, ubi ἀπὸ τῆς δίκης dicatur δικάζεσθαι, uſus eſt teſtimonio loci ex Emancipato Afranii apud Nonium 2, 157. *Vide ut facunde contra cauſeris patrem*, plura daturus in Theſauro, ubi ea nunc eſt videre; ex ſolo tamen hoc Nonii capite et vetuſtiſſimis ſane latinitatis auctoribus. Nec plane δικάζεσθαι intellexit Nonius, cum reddidit: *cauſam dicere.* cf.

58. *qui curationem — poſtulabit.* Geſnerus recte remittit ad 7, 4, 11. ubi mox §. 29. ſit de eadem decoris obſervatione. Item ad Declam. Qu. 349. in cujus ſermone (p. Bip. 341.) de hujus actionis ratione agatur.

59. *cauſanti.* cf. not. crit.

pupillo ſic tutor iraſcatur unquam, ut non remaneant amoris veſtigia, et ſacra quaedam patris ejus memoria. Jam quomodo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi cauſam oporteret, in libro, ut arbitror, ſeptimo dixi. Quando etiam ipſos loqui, quando advocati voce uti deceat, quartus liber, in quo prooemii praecepta ſunt, continet. Eſſe in verbis quod deceat, aut turpe 60
ſit, nemini dubium eſt. Unum jam igitur

nos ad 4, 1, 19. Ergo ne nunc quidem ſatis acquieſco in tali uſu, qui mox nonniſi infimae fuit latinitatis. Et adeſt facillima emendatio, ad quam manu quaſi ducimur ab Ambr. *nec peccanti*. cf. 8, 6, 30. 6, 2, 15. Stant tamen a recepta magni teſtes Turic. Flor. etiam Bern. Goth. nec poteſt negari plenior et robuſtior in ea eſſe ſententia. Et ſunt actiones tutelae male geſtae inter controverſias ſcholaſticas, velut decl. Quint. 346. 355. cf. et 6, 2, 14. *pupillo*. Ambr. 2. *pupullo* cum Bern. *ut non remaneant*. Turic. Flor. *non* omittunt cum Alm. *oporteret*. Flor. Camp. *oporteat*. *ipſos loqui, quando*. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (haec quidem *etiam* quoque deſiderant) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Stoer. Unde ſumſerit hic, non reperio; neque tamen dubito quin vere. Suſpicor antiquitus transpoſitum *Etiam quando*, unde facilius intelligitur homoeoteleuton occaſionem faciens omiſſioni. *deceat*. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *deceret*. Apparet ſumma Turic. praeſtantia, qui hic quidem cum Flor. conſentit, ſupra in *oport.* non item, plane ad Ciceronianam convenientium temporum ſeveritatem. cf. §. 56. item 8, 6, 67.

60. *Eſſe in*. Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *et*.

in libro — ſeptimo — quartus. 7, 4, 24 ſeqq. ubi quod hic *querentem uxorem* id eſſe *malae tractationis actionem*, recte monet Capper. 4, 1, 45. 46. De iſtis *Quando etiam ipſos loqui* cf. not. crit. Mox (§. 60.) de eo quod deceat in verbis, eſt 8, 3, 15—40.

huic loco, quod eſt ſane ſummae difficultatis, adjiciendum videtur, quibus modis ea, quae ſunt natura parum ſpecioſa, quaeque non dicere, ſi utrumlibet eſſet liberum, maluiſſemus, non tamen ſint indecora dicentibus.
61 Quid aſperiorem habere frontem poteſt, aut quid aures hominum magis reſpuunt, quam cum eſt filio filiive advocatis in matrem perorandum? Aliquando tamen neceſſe eſt, ut in cauſa Cluentii Habiti: ſed non ſemper illa via, qua contra Saſſiam Cicero uſus eſt: non quia non ille optime, ſed quia plurimum
62 refert, qua in re et quo modo laedat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quae ſola

difficultatis — eſſet — maluiſſemus. Turic. *difficultas — eſſe* (hoc cum Flor., pr. m., Goth., tac. Geſn., Camp.) — *invaluiſſemus.*

61. *filiive.* Sic omnes mei et ſcripti et excuſi (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Leid. cujus errorem *filiisve* propagarunt Gibſ. Burm. Capper. *Habiti.* cf. 4, 2, 16. Aſpirationem et B litteram omnes quidem libri mei; et Beckius ad Cic. ſuum praefatione teſtatur Cod. χ. in or. pro Clu. ſemper *Habitum* dare; item ad frontem orationis ipſius Vol. 5. p. 5. ubi ſuſpicor nullum Cod. inventum, qui *Avitum.* Nihil agunt Manutius et Lambinus ad Lucret. p. 179. cum videamus in Inſcrr. *Habitum* p. Grut. 295. quo et Graevius utitur ad noſtrum in Cic. tuendum, et ejusdem originis nomina p. 678, 13. *Habendum,* p. 782, 3. *Habentem.* Quanquam *Aviti* ſunt plurimi, nec error infrequens, velut Tac. Annal. 11, 35. 13, 34. Mox alterum nomen libri mei ſimplici S dant *Saſiam* ante Gryph. 1544, niſi quod Turic. nulla mentio. cf. 4, 2, 105.

60. *aſperiorem — frontem.* cf. 4, 1, 42. hic §. 85.

61. *laedat,* mater illa, in quam dicimus.

ſupererant, divine Cicero ſervavit. Primum, ne oblivifceretur reverentiae, quae parentibus debetur: deinde ut, repetitis altius cauſis, diligentiſſime oſtenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri, ſed etiam neceſſe eſſet. Primaque haec ex- 63
poſitio fuit, quanquam ad praeſentem quaeſtionem nihil pertinebat. adeo in cauſa difficili atque perplexa nihil prius intuendum credidit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidioſum, ſed ipſi, in quam dicebatur. Poteſt tamen aliquando 64
mater et in re leviore aut minus infeſta contra filium ſtare: tum lenior atque ſummiſſior decebit oratio. Nam et ſatisfaciendo, aut noſtram minuemus invidiam, aut etiam in diverſum eam transferemus: et ſi graviter dolere filium palam fuerit, credetur abeſſe ab eo culpam, fietque ultro miſerabilis.

62. *ſervavit.* Flor. *ſervabit*, idem mox *nec. eſt* (a pr. m.); deinde

63. Turic. *pertinebit*, Flor. (a pr. m.) *diceret* cum Guelf. Exc. Santen.

64. *infeſta.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *infeſte* cum Voſſ. 3. (Turic. Jenſ. per AE) corrigente jam Regio. An voluit ambiguum vitare, quia poterat intelligi ablativus? Modo *at* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum lenior.* Turic. *cum l.* cf. 11, 3. 40. 42. *fuerit.* Turic. Flor. *fuerat.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *erit* cum poſterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. *culpam.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Reliqui *culpa.*

64. *ſatisfaciendo.* cf. §. 51. 76.

ultro. Eadem poteſtate dictum qua modo *in diver-*

65 Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: et omnia nos paſſuros, nihil aſpere dicturos, teſtandum: ut etiamſi non poſſumus conviciari, nolle videamur. Etiam, ſi quid objiciendum erit, officium eſt patroni, ut id filio invito, ſed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendum eſt. Nam inter

cf. 6, 1, 31. Modo Ambr. 2. *crederetur.* cf. 5, 11, 4. Mox Guelf. Exc. Santen. *advertere.*

65. *fraude aliquorum.* Turic. inſerit *ultro miſerabiles* repetendo quae forte erant in ſuperiore verſu; et mox idem *dicturo* cum Flor. *concita.* Camp. *concitata.*

poſſumus. Sic Flor. (Turic. quidem *poſſum*, ſed unius ſyllabae intervallo relicto) Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *poſſimus.* Huic autem verbo inde a Baſil. primo ſubjicitur *non*, quod abeſt ab omnibus qui collati ſunt MSS. *filio invito.* Turic. Camp. inſerunt *ſuo* cum Alm. non Flor. (cf. §. 59.) Modo *id* Flor. (a pr. m.) omittit; et mox Turic. dat *laudare*, cum Alm.

ſum, petita ſignificatione ab eo quod uſurpatur *ultro citroque.* cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 4. Neque tamen ſufficit quod et ibi Drakenb. et in Theſauro Geſnerus interpretamento adhibent *inſuper.*

65. *concita*, intellige: „mater in filium."

ut etiamſi non poſſumus conviciari, nolle videamur. Quod hic a recentioribus poſt *poſſumus* inſeritur *non* ſenſui nequaquam conducit. Erit enim *non poſſe non conviciari* vel invitum aliquid dicere ignominioſum; ſed quis hoc appellet *conviciari*, in quo ſemper eſt voluntas et libido injuriae inferendae? neque ego Quintilianum puto cuiquam hoc conceſſurum, ut aliquando neceſſe fuerit *conviciari* matri. Immo hoc vult rhetor, remiſſum videri matri, quod omnino fieri nequibat, ut pietati reponatur, quod neceſſitatis eſt. Et ſic reddidit Gedoynus. Reſpondet alterum mox *ſi quid objiciendum erit.* In *nolendo* cf. 9, 2, 72. item *velle* ibid. §. 76.

patres etiam filiosque, cum intervenisset emancupatio, litigatum scio. In aliis quoque 66 propinquitatibus custodiendum est, ut inviti, et necessaria, et parce judicemur dixisse: magis autem aut minus, ut cuique personae debetur reverentia. Eadem pro libertis adversus patronos observantia. Et ut semel plura complectar, nunquam decebit sic adversus tales agere personas, quomodo contra nos agi ab hominibus conditionis ejusdem iniquo animo tulissemus. Praestatur hoc aliquando 67 etiam dignitatibus, ut libertatis nostrae ratio

emancupatio. Sic Turic. Reliqui *emancipatio.* cf. 6, 1, 44. Mox idem *litigatus.*

66. *necessaria.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *necessario.* Iidem mox *parte*, cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. corrigente Regio. — *libertis.* Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Santen. *libertatis.* — *patronos.* Ambr. 2. (relicto aliquanto lacunae, cum supra 65. pro *patroni* dedisset *patro*) Guelf. Exc. Santen. *nos.* Flor. *patronus.* — *personas.* Turic. Flor. *personis;* ille modo *si* pro *sic.*

67. *etiam dignitatibus.* Turic. inserit *ad* (cf. §. 24.), Camp. *vel.* Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) *e. dignationibus* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. Burmanno hoc probanti, quia saepe haec forma in bonis Codd. succedat illi alteri (de quo cf. Drakenb. ad Liv. 2, 16, 5.) non accedam in notione, qualis hic est, *concreta*, ut cum Dialecticis nostris loquar. Turicensis illam interpolationem hic non, ut alias, indicem diversae scripturae accipio, verum *aliis* inter-

cum intervenisset emancupatio. „Qui enim alias litigaret cum patre filius, qui „in ipsius potestate est? Huc „pertinet Afranianae fabulae „titulus, quem modo laudavimus ex Non. 2, 157. Nam „*Emancipato* demum licet „*causari adversus patrem.*" Gesnerus.

67. *Praestatur — dignitatibus.* Prius cf. ad 2, 17, 2. *Dignitates* autem dicuntur ut *potestates* pro hominibus in aliqua *dignitate* constitutis,

reddatur, ne quis nos aut petulantes in laedendis eis, aut etiam ambitiofos putet. Itaque Cicero, quanquam erat in Cottam graviffime dicturus, neque aliter agi P. Oppii caufa poterat, longa tamen praefatione excufavit
68 officii fui neceffitatem. Aliquando etiam inferioribus, praecipueque adolefcentulis, parcere aut mederi decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Coelio contra Atratinum,

pretor, ut voluerit is, qui hoc daret, cum patris, matris, propinquorum dignitati aliquid conceffum effet, *aliis* quoque dignitatibus quendam honorem haberi. Sed displicet vel propter id quod modo erat „*aliis* propinqq."

eis. Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Bafil. Reliqui *his.* cf. 10, 2, 11. Modo *ut petulantes* Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

68. *mederi.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voff. 1. 2. 3. Goth. *videri.* In Jenf. jam eft noftrum (cf. 9, 5, 68.), quod in nullo equidem Cod. reperiri credo. An aliqua conjectura invectum fit, dubitari poteft. Neque tamen difficultate caret, cum vix poffit demonftrari locus, ubi fic dicatur aliquis *mederi* homini (non *rei*) pro eo quod eft, corrigere, monere, emendare; nifi forte intelligitur medicina, quae paratur leniendo dolori ex neceffaria reprehenfione orto. Hanc enim Gedoyni rationem effe video, qui longo fane anfractu verborum brevia haec et praecifa reddit. Ipfa Codd. fcriptura fert interpretationem fatis pro-

magiftratibus, principibus. cf. 7, 1, 32.

in Cottam graviffime dicturus. cf. 5, 13, 20.

68. *mederi.* cf. not. crit.

pro Coelio. „In ipfo exordio „aliquoties." Gefnerus. *Contra Atratinum* hic recte dici dubito, et malim *circa A.* cf. 6, 1, 41. Mox poteft alienum videri, quod *nobilis* alicujus exemplum ponitur, cum antea dictum fuerit de *inferioribus,* nifi forte ii addito illo *praecipue adolefcentulis* ad aetatem folam aftringuntur. Fateor tamen libentius me cariturum iftis *et nobilis,* cum praefertim duplex *et* magis congruat, quam, ut nunc eft, triplex. In Sulpicio mox eft *nobilitas.* Cf. not. crit.

976 ut eum non inimice corripere, ſed paene patrie monere videatur. Nam et nobilis et juvenis; et non injuſto dolore venerat ad accuſandum. Sed in his quidem, in quibus vel judici, vel etiam aſtantibus ratio noſtrae moderationis probari debet, minor eſt labor: illic plus difficultatis, ubi ipſos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duae ſimul 69
hujusmodi perſonae Ciceroni pro Murena dicenti obſtiterunt, M. Catonis Serviique Sulpicii. Quam decenter tamen Sulpicio, cum omnes conceſſiſſet virtutes, ſcientiam petendi conſulatus ademit? Quid enim aliud eſſet, quo ſe victum homo nobilis et juris

babilem, ut *videri* jungatur cum illo quod iterum ſubauditur *parcere*. „decet aut parcere, aut ſpeciem certe habere „parcentis.“ Neque eſt quod hoc minus probemus propter mox illatum rurſus *videatur* in Qu. quem repetentem verba modo poſita toties vidimus. *Nam et nobilis et juvenis.* Turic. *et mobilis nam et j.* Noſtrum Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *N. et juv. et nob.* *aſtantibus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *adſt.*) Camp. cum Alm. Reliqui *aſſiſtentibus.* Modo *ne judici* Turic. Flor. et mox *oratio* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. Bern. Jenſ. Tarv. *his* ſcripſi e Turic. Flor. Ambr. 2. Reliqui *iis.*
minor eſt labor. Ambr. 2. Guelf. omittunt *eſt.*
69. *obſtiterunt.* Turic. *obſtiterint.* Camp. *aſtiterunt.*

patrie monere. „Quia vox „illa *patrie* a nullo, quod „ſciam, uſurpetur, mallem „*patrio more monere*, ut ex „primis ſyllabis verbi *monere* „*τὸ more* ſit abſorptum: ſed „nihil definio. plura enim „Fabius primus uſurpavit.“ Burmannus.

69. *Duae — perſonae — M. Catonis Serviique Sulpicii.* Attende genitivum redditum vocabulo *perſonae*, non nominativum, ex proba latinitate. cf. 3. 8. 53. 5. 2, 3. Id ipſum hic Badius quoque animadvertit.

antistes magis ferret? Ut vero rationem defensionis suae reddidit, cum se studuisse petitioni Sulpicii contra honorem Murenae, non idem debere actioni contra caput,
70 diceret? Quam molli autem articulo tractavit Catonem? cujus naturam summe admiratus, non ipsius vitio, sed Stoicae sectae, quibus-
dam in rebus factam duriorem videri 977
volebat: ut inter eos non forensem contentionem, sed studiosam disputationem crederes
71 incidisse. Haec est profecto ratio et, certissimum praeceptorum genus, illius viri observatio, ut, cum aliquid detrahere salva gratia

Ut vero rationem. Turic. *u. vereor* (post hanc vocem intervallo relicto) *actionum.* Quid sit quod hiet ibi scriptura, non exputo; neque enim quidquam commode videtur posse inseri. Sed vulgata non acquiesco, et ex Turic. haec eruo: *Ut vere rat.* cum enim scriptum esset vulgari errore *orationem* pro *rat.* mox *or* adhaesit illi *vere.* Jam *vere rat. redd.* habet illam *veritatis* potestatem, quae est cum aequitate et justitia conjuncta, quomodo dicitur *vere aestimare. Ut vere* autem pro *quam vere* variasse putandus est, veluti apud Cic. est ad Att. 2, 21. *ut — humilis, ut demissus erat;* in quibus ipsis locutionibus *ut* non tam ad nomen pertinet adjectivum quam ad verbum, et significatur modus magis faciendi aliquid, quam gradus praestantiae aut vilitatis in re ipsa vel persona. Camp. *ut non r.* *actioni.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Andr. Reliqui *accusationi.*

70. *studiosam.* Turic. Ambr. 2. *studiosum.* Camp. *studiorum.* Ald. *studiosorum.*

71. *ratio et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *ut cum*

Ut vero rationem. cf. not. crit.

70. *tractavit Catonem.* „Locus est divinus c. 29 sq." Gesnerus. cf. 2, 12, 2.

71. *certissimum — genus.* Hoc cave jungas verbo *est*, sed appositionem agnosce vocis *observatio.*

velis, concedas alia omnia: in hoc ſolo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, ſi poterit fieri, etiam cauſa, cur id ita ſit, vel paulo pertinaciorem, vel credulum, vel iratum, vel impulſum ab aliis. Hoc illis com- 72
mune remedium eſt, ſi in tota actione aequaliter appareat non honor modo, ſed etiam caritas: praeterea cauſa ſit nobis juſta ſic dicendi: neque id moderate tantum faciamus,

cum Alm. praeſumtum ex ſequentibus. *poterit.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *potuerit* cum Voſſ. 3. Goth. Jenſ. Tarv. cf. 7, 1, 44. 2, 22. *id ita.* Sic Ambr. 2. cum Ioann. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Ald. *dita* Turic. *dicta* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *ita* ſolum.

72. *ſi in.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *niſi* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. (a pr. m. ut viſum Badio) et edd. ante Ald. qui *ſi*, ſuadente Regio. *ſit — ſic dicendi.* Turic. Flor. *ſit — ſit dicenda.* ex Alm. *ſit — ſic dicenda.* Guelf. Exc. Sant. Camp. *ſit — ſit dicendi.* Jenſ. *ſi — ſit dicenda* cum edd. ante Bad. Noſtrum ipſum eſt in Goth. Voſſ. 2. Vall. Haeret in hisce Geſnerus, qui *illis* referri poſſe negat niſi ad §. 68. „*illis* cauſis, ſpeciebus, ubi „adverſarium nolumus laedere etc.", deinde malle ſe dicit ex vetere illa edd. ſcriptura recipere: *cauſa ſi nobis juſta ſit dicendi.* Mihi quidem moleſtum eſt aſyndeton in oratione noſtra, quodque duo ſenſus continui ordiuntur ab *Haec, Hoc.* Nec procedit vulgata ratio niſi mutatione illa Regio ſuadente facta ſcripturae *niſi.* Si *illis* neutro genere accipias pro *talibus, ejusmodi rebus;* reponi velim *Nec* (cf. 10, 5, 1.)

in ceteris, adjecta. Qui toto hoc ſenſu ab *in hoc ſolo* ad *impulſum ab aliis* acquieverunt adhuc, quod ſciam, omnes critici, videntur e voce *concedas* recte elicere ſibi viſi, quod deeſt ei verbum finitum. Id equidem probare non poſſum, cum, ut et modo §. 69., *concedere* poſcat aliquid in proximis ſibi oppoſitum, quale ibi erat *ademit.* Intercidiſſe igitur cenſeo aliquid; et quidem facillime *dicas* hauſtum poſt *ceteris* ante *adjecta.*

72. *ſi in tota — cauſa ſit — dicendi.* cf. nott. critt.

73 ſed etiam neceſſario. Diverſum ab hoc, ſed facilius, cum hominum aut alioqui turpium, aut nobis inviſorum quaedam facta laudanda ſunt. Decet enim rem ipſam probare in qualicunque perſona. Dixit Cicero pro Gabinio et P. Vatinio, inimiciſſimis antea ſibi hominibus, et in quos orationes etiam ſcripſerat: verum cauſa juſta ſit fatendo, non ſe de
74 ingenii fama, ſed de fide eſſe ſolicitum. Difficilior ei ratio in judicio Cluentiano fuit, cum Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem,

illis commune r. e. niſi tota — caritas: *praeterea cauſa ſit* (pendente hoc conjunctivo itidem a *niſi*) *n. j. ſic dicendi* etc. Ne id quidem fuerit nimium, ut ſcribas *Nec ullum* pro *Hoc illis.* *Commune remedium* intelligo πανάκειαν aliquam (paulo aliter quam mox §. 87. et ſane plerumque); multae enim ſunt noſtri admonitiones, ne forte diſcipuli perſuadeant ſibi, ſi certas quasdam artes perdidicerint ſuoque loco adhibuerint, jam ſatis eſſe proviſum utilitatibus ſuis, nec jam, ut totius orationis ſuae curam gerant, neceſſe eſſe. Valde ſimilis locus eſt 4, 2, 94—96.

73. *Decet.* Flor. Camp. *Dicet.* Margo Baſil. *Licet.* Mox Flor. *rerum* cum Alm. (cf. 65.) Guelf. *reum.* *cauſa juſta ſit fatendo.* Turic. Flor. Camp. *et juſta ſit faciendo.* Guelf. *et juſta ſic faciendo* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ut ſignificat, quanquam non diſerte prodens, Badius) Jenſ. Tarv. Ex Alm. *juſta ſit fatendo,* me quidem incredulo (cf. modo), quod ipſum dat Ald., cum praeferant Loc. Venet. Ruſc. *et juſta ſit fatendo.* Reliqui plane ad arbitrium Regii noſtram habent ſcripturam. Exc. Santen, hic ſilent, ſicut et in vicinis ſatis longo intervallo. In hisce potuiſſe acquieſcere VV. DD. quam maxime miror. Unde tandem illud *ſe,* ſi *cauſa* eſt ſubjectum? Et quae eſt ratio, ut *juſta* aliqua fiat cauſa eo,

73. *pro Gabinio et P. Vatinio.* De altero cf. Cic. pro Rabir. Poſtumo c. 8. item Val. Max. 4. 2. Dio Caſſ. 39.: de altero nos ad 6, 1, 13.

verum — ſolicitum. vide nott. critt.

74. *Scamandrum — dicere nocentem.* Cic. pro Clu. c. 17. ſeqq.

cujus egerat causam. Verum illud elegantissime, cum eorum, a quibus ad se perductus

quod is qui agit eam *fatetur* (in quo et ipso nulla *fatendi*, sed magis gloriandi occasio) se non de fama ingenii, sed de fide esse solicitum? Gedoynus quidem, ut solent Francogalli (cf. 10, 1, 150.) aliquam sententiam extudit, de ipsis verbis parum solicitus: Testari Ciceronem, justam esse reorum causam, ad quam defendendam non tam ingenio quam fide opus esse fateatur. Ut cetera taceam, hoccine dici poterit in Vatinii causa? Omnis haec commemoratio causarum difficilium Vatinii et Gabinii valde brevis est et in qua vix justa earum ratio reddi posse videatur. Neque tamen quidquam longius intercidisse dicam, cum appareat illud quod sequitur de Cluentiana diligentius tractatum et majore cura dignum habitum a nostro. Credibile igitur cito eum esse defunctum in hoc, quod levius videbatur. Equidem sane, quod probetur, nihil reperio. Nam ut infinitivus *se esse solicitum* pendeat a verbo finito *dixit*, nimia fuerit struendi audacia, cum *dicere* priore loco plane sit alius potestatis. Nemo enim ferat: „*Dixit* pro Gab. et Vatin.; sed *et* hoc *dixit* se etc." Neque multum juveris scribendo: *verum ait justa sic fac*. Regianam illam correctionem *fatendo* pro *faciendo* alienissimam esse nemo non admonitus sentiat. *Justa facere* bene dicitur is, qui, quae vera sint, tueatur; et eo referendum censeo *sic*, ut sit pro *defendendis hisce reis*. Sed quid huc faciat ista *ingenii*, cujus famam negligat, mentio, plane non assequor. Neque enim, ne infans et dicendi imperitus haberetur, timendum erat Ciceroni pristinos adversarios suos defendenti. Illud alterum sane non caret momento, fidem cerni probandis etiam inimicorum virtutibus, quod ipsum modo agnoscebat noster „*decet — persona*". Ipse Cicero pro Rabir. Postumo „suam se *fidem* de Gabinio gravius agere pati" negat. Quidquid est de hoc loco, una et altera vel addita vel mutata voce lucem ei posse contingere, non dubito, maxime si quis sententias aliquas huc facientes ex ipsis illis orationibus Tullianis alicunde protulerit; ut nunc est, intelligi posse nego. [Vid. Addenda.] In illis *non se de* Guelf. omittit *se*.

74. *illud*. Flor. *iud*. Camp. *id*. *ad se*. Turic. Flor. Guelf. *a se*. Reliqui *ipse*. Nostrum e conjectura.

perductus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. *perductus esset*. Non tam Scamander libertus Fabricii,

eſſet, precibus, tum etiam adoleſcentia ſua excuſat: detracturus alioqui plus auctoritatis, 978
ſi, in cauſa praeſertim ſuſpecta, ſe eum eſſe, qui temere nocentes reos ſuſciperet, fateretur.
75 Apud judicem vero quod aut propter alienum commodum in cauſa, quam ſuſceperimus, aut ſuum, ut perſuadendi ardua ratio, ita dicendi

Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *productus.*
adoleſcentia ſua. Guelf. *adoleſcentiam ſuam* cum edd. a Jenſ. ante Obr. quorum Badius et ſequentes *preces* quoque.
detracturus a. plus. Turic. Flor. *detractus a. plures.* Guelf. *d. a. plure.* ex Alm. nonniſi *plures.* *auctoritatis.* Turic. *auctoritas* cum Alm. non Flor. (cf. 73.).
ſi, in cauſa. Turic. Flor. (hi etiam *cauſam*) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ſicut i. c.* cum Voſſ. 2.
ſe eum. Flor. *ſi e.* cum Jenſ. Tarv. *ſuſciperet.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. exc. Camp. qui vacuus eſt ab omnibus hic, quos Regius corrigit, erroribus, nam et *timere* eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Id proprium Goth. et Voſſ. 2. quod *ſuſcepta* pro *ſuſpecta.*

75. *quod aut.* Turic. (quanquam incertiore compendio) *qui aut.* *alienum.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliquod* cum Goth. 1. (tac. Geſn.) 2. Kapp. Alm. Voſſ. 2. Andr. et edd. ante Baſil. *in cauſa.* Turic. *ac vaſa.* Mox ante *ſuſceperimus* Flor. inſerit *nos.* *aut ſuum.* Turic. *autem ſunt.* Flor. Guelf. *aut ſunt* cum Goth. 1. 2. Kapp. et edd. ante Ald. exc. Camp., qui *aut ſumitur.* Ex Alm. et Voſſ. 2. noſtrum, falſo profecto. In Vall. (ſed qui a correctio-

quam hic ejusdem patronus ad Ciceronem perductus eſt ab Aletrinatibus, et ne hoc quidem ad Ciceronis narrationem accommodate dicitur, qui Aletrinates ait a Fabricio domum ſuam adductos. Sed memoriter talia referre Qu. novimus.

plus auctoritatis. Expectes *multum, plurimum* prae illo *plus.* An fuit *detr. aliquanto plus?* Poſſit et ante *ſi in cauſa* intercidiſſe *ſibi.*

75. *Apud judicem — aut ſuum.* vide nott. critt.

expeditiſſima. Fiducia enim juſtitiae ejus noſtrae cauſae nihil nos timere ſimulabimus. Ipſe erit gloria inflandus, ut tanto clarior futura ſit fides ac religio in pronunciando, quanto minus vel offenſae vel utilitati ſuae indulſerit. Hoc et apud eos, a quibus appellatum erit, 76
ſi forte ad eosdem remittemur: adjicienda ratio vel neceſſitatis alicujus, ſi id cauſae

nibus hic non ſit immunis) *at ſuum.* Omitto plurima VV. DD. reſtituendi pericula. Noſtra in Baſil. prima, deinde immutata a Stoerio, ſequentibus Chouet. Leid. Ferri ad ſententiam poſſit, quod ex optimorum librorum ſcriptura eruere tentavi: *qui aut ira aut propter aliquod commodum a cauſa q. ſ. alienus ſit* (vel *fuerit*) *ut* cet. quanquam criticam rationem non ab omni parti praeſtem. *ejus noſtrae cauſae.* Turic. praemiſſo obſcuriore compendio, quod refert fere illud quo *con* ſignatur (niſi forte illud eſt quod uſurpatur in tertii et ſexti caſus exitu *bus.* cf. 8, 5, 18. hic §. 91.) *et nonne c.* Flor. *et noſtrae c.* Guelf. *et non eſt c.* cum Goth. 2. ni fallor, quanquam pro *cauſae* affertur *me.* Reliqui *e. non c.* Noſtrum e conjectura. Mox Turic. Flor. *ſimulavimus.* Poſt *Fiduc.* ſolus Flor. omittit *enim.* *erit — inflandus.* Turic. Flor. Guelf. *erat,* duo poſtremi et *infandus,* et Flor. mox (a pr. m.) *incluſerit.*

76. *Hoc et apud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenſ. Tarv. *Haec e. a.* Locat. cum Andr. et edd. ante Baſil. *et* omittit Flor. Reliqui *H. modo e. a.* *eos, a quibus.* Turic. Guelf. *nos quibus* cum Flor. niſi quod hic (a pr. m.) *nos in quibus.* *remittemur.* Sic Flor. quanquam ſimplici T (a pr. m.) cum Stoer. Chouet. Leid. item Vaſcoſ. (1542. F.) probante Geſnero. Reliqui *remittentur.* *neceſſitatis alicujus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. (poſtremi quidem duo prius ſolum) *neceſſitas alicuis.* *cauſae*

76. *Hoc et apud eos.* Structuram cf. ad 10, 7, 23. *adjicienda — ſuſpicionis.* Ineſt aſyndeton, ſed aptum illud reliquo quod hic quaeritur abruptae orationis ſchemati. *neceſſitas* illa et *error,* et *ſuſpicio* pertinent ad appellationem olim factam, nunc excuſandam. De *cauſae cedit* vide not. crit.

cedit, vel erroris, vel ſuſpicionis. Tutiſſimum ergo poenitentiae confeſſio, et ſatisfactio culpae: perducendusque omni modo judex ad
77 irae pudorem. Accidit etiam nonnunquam eadem cauſa, de qua pronunciarit, cognoſcatque iterum: tum illud quidem commune, apud alium nos judicem diſputaturos de illius ſententia non fuiſſe: neque enim emendari ab alio, quam ipſo, fas eſſe: ceterum ex cauſa, ut quaeque permittet, aut ignorata quaedam,

cedit. Turic. Flor. Camp. *cauſa c.* Guelf. *c. credit.* Non acquieſco in vulgata, cujus ſi eſt ſententia *convenit, congruit,* deſidero auctoritatem ita dicendi. Quidni fuerit: *cauſa concedit?* ut apud Cic. pro Quintio c. 10. *E* illud adhaeſit ex male intellecto compendio ſyllabae *con.* *ad irae.* Lepidum eſt et criticae tironibus notandum quod hic in pleriſque MSS. (nec tamen Turic. aut Flor. quanquam Alm.) *adire*, feliciter correctum a Regio, praeeunte Camp., non Jenſ. Tarv.

77. *nonnunquam eadem cauſa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui inſerit *ut.* Bad. Baſil. *nonnunquam eandem cauſam.* Reliqui *n. ut eandem cauſam.* *pronunciarit* dedimus e conjectura, reliqui *pronunciavit.* *cognoſcatque.* Turic. Flor. *cognatque.* Hic (a ſec. m.), Guelf. Exc. Santen. Camp. *cogatque* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic *agatur* transpoſitum poſt *iterum,* ſuadente Regio. Sed Bad. Baſil. *ut cognoſcat.* Tarv. *cogitatque.* Reliqui *cognoſcat.* *quam ipſo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui inſerunt *ab.* *ut quaeque.* Turic. Flor. Guelf. Exc.

77. *pronunciarit, cognoſcatque.* Facile ex proximis intelligitur judex. Conferendus autem huc eſt locus de *praejudiciis* lib. 5. c. 2. quo mox remittit §. 78.

ceterum ex cauſa. Reſpicit ad *illud quidem commune.* In *ceterum* cf. 9, 4, 85.

aut defuiſſe teſtes, aut (quod timidiſſime, et
ſi nihil aliud plane fuerit, dicendum eſt) pa-
979 tronos non ſuffeciſſe, ſuccurret. Etiam ſi 78
apud alios judices agetur, ut in ſecunda aſſer-
tione, aut in centumviralibus judiciis dupli-
cibus, parte victa, decentius erit, quoties con-
tigerit ſervare judicum pudorem: de qua re
latius probationum loco dictum est. Poteſt
evenire, ut in aliis reprehendenda ſint, quae
ipſi fecerimus: ut objicit Tubero Ligario,
quod in Africa fuerit. Et ambitus quidam 79
damnati, recuperandae dignitatis gratia reos
ejusdem criminis detulerunt, ut in ſcholis
luxuriantem patrem luxurioſus ipſe juvenis

Santen. *aut q.* *timidiſſime.* Turic. Flor. Guelf. *tumidiſſime,* viciſſim *timidius* §. 28. iidem duo priores, adjunctis Camp. et edd. ante Ald. *ſuffeciſſe.* Sic Turic. (niſi quod *ſi*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. Andr. marg. Bad. Vaſcoſ. Stephanique, Obr. probante Geſn. Reliqui *ſatisfeciſſe.*

78. *judices agetur.* Alm. *judex augetur,* nihil tale dantibus Turic. et Flor. (cf. 74.). *latius probationum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *in.* Modo Turic. Goth. (tac. Geſn.) *contingerit,* Kapp. *contingit.*

79. *quidam damnati.* Alterum *dam* deſiderant hic Codd. et quidem Turic. Flor. poſterius, Goth. Guelf. Voſſ. 2. Exc. Santen. prius cum Jenſ. Tarv. *dignitatis.* Goth. *libertatis* cum Voſſ. 2. erroris ſolo, ut videtur, ſocio. cf. 10,

78. *probationum loco.* 5, 2, 1.

79. *recuperandae dignitatis gratia.* Vide Digeſt. 48, 14, 1, 2. „Qua lege" (Julia ambitus) „damnatus, ſi alium „convicerit, in integrum re„ſtituitur." Ubi recte conferunt VV. DD. Cic. pro Cluent. c. 36. init. vide ibi Manutium.

accuſat. Id quomodo decenter fieri poſſit, equidem non invenio, niſi aliquid reperitur, quod interſit, *perſona*, *aetas*, *tempus*, *cauſa*,
80 *locus*, *animus*. Tubero juvenem ſe patri haeſiſſe, illum a ſenatu miſſum non ad bellum, ſed ad frumentum coëmendum ait, ut primum licuerit, a partibus receſſiſſe: Ligarium et perſeveraſſe, et non pro Cn. Pompeio, inter quem et Caeſarem dignitatis fuerit contentio, cum ſalvam uterque rempublicam vellet, ſed pro Juba atque Afris inimiciſſimis populo Romano

1, 15. *quomodo decenter.* Sic Obr. Sed Turic. Guelf. *quoniam docenter;* prius et Exc. Santen. Reliqui *quam decenter.* *reperitur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *reperietur* Jenſ. Tarv. iidemque modo *aliud.* Malim hic *niſi ſi.* cf. 6, 1, 34.

80. *ait, ut primum.* Turic. (hic et *rimum*) Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *aut ut p.* Modo *exiſſe* pro *haeſiſſe* Guelf. Exc. Santen. ut infra Camp. 11, 2, 11. *heſerat* pro *exierat.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 10, 10. *partibus.* Camp. Leid. (hic quidem videtur mero ſphalmate) *patribus.*

80. *Tubero — ait.* Quae hic cauſatum Tuberonem prodit noſter, ex ejus quae intercidit oratione deſumta non debent negligi, ſed diligenter comparari cum Ciceronianis in ipſius Ligariana. Nec prorſus apparet, quomodo potuerit patrem ſuum Tubero dicere, *ut primum licuerit, a partibus* Pompejanis *receſſiſſe*, ſi vere narrat Cicero, eundem Africa prohibitum nec domum veniſſe, nec ad Caeſarem; ſed ad Pompejum in Macedoniam ſe contuliſſe, c. 8. 9. Sed fortaſſe victo demum Pompejo licuit recedere ab ejus partibus. Illud quoque diſcrepat, quod filius Tubero patrem nonniſi ad frumentum coëmendum in Africam miſſum ait a ſenatu, Cicero reliquique ſcriptores eam ipſi provinciam ſenatus conſulto et forte obtigiſſe produnt. cf. 10, 1, 23.

inter quem — contentio. Similiter 4, 2, 13. *de laude inter ipſos certatum.*

ſtetiſſe. Ceterum vel facillimum est, ibi alie- 81
nam culpam incuſare, ubi fateris tuam. Verum id jam indicis eſt, non actoris. Quod ſi nulla contingit excuſatio, ſola colorem habet poenitentia. Poteſt enim videri ſatis emendatus, qui in odium eorum, in quibus erraverat, ipſe converſus eſt. Sunt enim quidam, 82

81. *incuſare.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *recuſare* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *accuſare.* *indicis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *judicis,* in quo ſane nulla ſententia, ut animadvertit Geſnerus. Gedoynus hasce nugas ſecurus reddidit. Modo pro *id* Turic. Flor. *ut* cum Alm. et mox *contigit* Turic. Flor. cum Kapp. Alm. *emendatus.* Turic. Flor. Guelf. *emendati.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *quin* pro *qui in.*

81. *Verum id jam — actoris.* Is, qui, nulla demonſtrata facti differentia, eorum incuſat alios, quae ſe commiſiſſe fatetur, oratoris dignitatem exuit et ad vilitatem indicio redimentium vitam ſe demittit.

ſola colorem habet poenitentia. cf. 10, 1, 116. item 4, 2, 88. 100. Qui ſe poenitere teſtatur admiſſorum, eumque affectum tota actionis forma profitetur, is aliquam tamen ſpeciem induit difficili illi, quam tuendam ſumſit, cauſae, ſeque ſua exempla inſectantem aliquatenus judici commendat.

82. *Sunt enim quidam, qui — faciant.* Qui hac ſcriptura acquieverunt (nec quenquam video qui haeſerit), id ſpectarunt, quod continuo inducitur pater aliquis, qui ipſe hanc ſui exempli improbationem minus inviſam faciat. Sed admoniti ſentient, puto, hoc non fieri ab hominis voluntate, ſed ab ejus conditione; quare pro maſculino hic longe aptius eſſe neutrum genus, ut ſcribatur *quaedam, quae,* leniſſima mutatione. Commendatur haec generis mutatio etiam eo quod eſt §. 83. „*Alia* praetereo.“ Neque *enim* convenit argumentationi, ſed, quocum toties illud permutatur, *etiam* (cf. 2, 13, 11.). Ita recte locum conſtitui apparebit, ſi contuleris 4, 2, 59. *Haec ſunt quae — faciant.* 4, 3, 16. *plurima ſunt quae — inſeruntur.* 5, 13, 9. *quaedam ſunt quae — poſſunt.* Sententia ſic explicatur: „Quaedam accidunt (συμβέ-„βηκε) talibus cauſis, quae effi-

qui hoc natura ipſa rei non indecens faciant: ut cum pater ex meretrice natum, quod duxerit meretricem in matrimonium, abdicat. Scholaſtica materia, ſed non, quae non poſſit accidere. Hic igitur multa non deformiter

82. *faciant.* Sic Turic. Flor. Reliqui *faciunt.* Codd. obtemperamus, cf. 10, 1, 44. *pater — in matrimonium.* Turic. *patre ex meretricem immatrimoniu.* Flor. *patre ex meretricem in matrimonium* cum Guelf. et Alm. niſi quod horum alter habet, alter dicitur habere *pater* et *meretrice.* Goth. (err. Geſn.) *pater natum quod amet meretricem* cum Voſſ. 2. (cf. 79.) Mox Vall. *pater natum ex meretrice quod amet meretricem in matrimonium;* ſed valde ſuſpicor, hic aliquam eſſe verſatam emendationem (quales non raro agnoſcit in eo Cod. Badius, velut ad §. 72.); et haec eſt obtinens a Badio inde in omnibus editis ſcriptura, ordine tamen mutato ita: *ex m. natum.* Jenſ. Tarv. *pater natum quod amet ex meretrice in matrimonium.* Locat. Ven. Ruſc. (ex Regii mente) *p. n. ex meretrice q. a. ex meretrice in m.* Noſtrum Camp. Andr. Ald. (niſi quod hic *natum ex mer.*) ex conjectura haud dubie, ſed non improbabili illa, et meliore profecto, quam eſt librarii Gothani nullam rationem habentis verborum *in matrimonium*, unde mox conflarunt VV. DD. portentoſam locutionem *amare in matrimonium* Geſnero in Theſauro quoque, ut et Forcellino, memoratam et explicitam. Brevius erat *ex mer. n. ob meretricis matrimonium;* ſed nimis manifeſta ſunt iſta in vett. veſtigia *meretricem in matrimonium,* quorum tam ſimilitudine quam litterarum M et N multitudine jacturam fecit locus. Si quid veri et antiqui eſſet in iſtis *quod amet,* probarem ego Francii conjecturam *quod habet*, vel *qui habet*, ita tamen ut ſciberem *in matrimonio*, ſubnixus aliqua Turic. auctoritate. Nunc opus eſſe verbo praepoſitionem *in* regente cum accuſativo, apparet, nec ſuccurrit ullum, quod facilius intercidere potuiſſe dicas. *quae non.* Turic. Flor. Guelf. omittunt.

„ciant, ut ne per ipſam quidem rei naturam haec reprehenſio ejus, quod ipſe feceris, ſit indecens." Alia ratio 11, 2, 30.

ſed non — accidere. An fuit *ſ. n. quae in foro n. p. a.?* cf. 4, 2, 97. Potuit eſſe exheredationis elogium, *quod meretricem in matrimonium*

dicet: vel quod omnium ſit votum parentum, ut honeſtiores, quam ſint ipſi, liberos habeant (nam et filia nata, meretrix eam mater pudicam eſſe voluiſſet), vel quod humilior ipſe fuerit (licet enim hoc dicere), vel quod non habuerit patrem, qui moneret: quin eo 83
minus id faciendum filio fuiſſe, ne renovaret domus pudorem et exprobraret patri nuptias, matri prioris vitae neceſſitatem: ne denique legem quandam ſuis quoque ſubinde liberis daret. Credibilis erit etiam propria quaedam in illa meretrice turpitudo, quam nunc hic pater ferre non poſſit. Alia praetereo. Neque

Ab Alm. nonniſi *quae* abeſſe narratur. *et filia.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. inſerunt *ſi* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (de hoc prodente Burm. apud Bad. non reperio). *et ſi ſit* absque *filia* Camp. *dicere.* Flor. (a pr. m.) *ducere.* Fortaſſe robuſtior ſententia in hoc, ſi ſcribas: *licet enim huic* (i. ejus conditionis homini) *ducere* i. meretricem. Quanquam vel ſic malis: *licebat,* vel *licuit*, quod reponere intemperantius ſane fuerit. Recepta parum explet animum. An hoc volebat, poſſe aliquem humilitatem ſuae conditionis priſtinam citra contumeliam ſuam commemorare? Sed non eſt elocutus.

83. *id.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Alm. Ald. Obr. Reliqui omittunt. *ſubinde.* Turic. *ſum.* Ex Alm. *ſū.* Guelf. Exc. Santen. *ſine.* An forte et hic *ſub diem* erat, ut 8 Pro. 29? qua ſententia eſt *in diem* apud Cic. pro Coelio c. 24. „praeſentis fraudis poenas *in diem* reſervatis.“ Sed ipſum noſtrum aliquoties eſt pro *deinde, mox.* *daret. Credibilis.* Sic Turic. Flor. (quanquam hic etiam *credibile*). Reliqui inſerunt *et.* *praetereo.* Turic. Guelf. Camp. *praeterea*

duxerit. vide 7, 4, 20. ibid. 11.
licet — dicere. cf. not. crit.
83. *ſubinde.* cf. not. crit.

nunc — ferre non poſſit. Poſtquam ex illa humilitate ad proſperiorem rei familiaris ſtatum emerſerat.

enim nunc declamamus, ſed oſtendimus, nonnunquam poſſe dicentem ipſis incommodis
84 bene uti. Illic major aeſtus, ubi quis pudenda queritur, ut ſtuprum, praecipue in maribus, aut os profanatum. Non dico, ſi loquatur ipſe: nam quid aliud ei, quam gemitus ac fletus, et execratio vitae conveniat? ut judex intelligat potius dolorem illum, quam audiat: ſed patrono quoque per ſimiles affectus eundum erit, quia hoc injuriae genus verecun-
85 dius ineſt paſſis, quam auſis. Mollienda eſt

cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *nunc declamamus.* Turic. Flor. *hunc d.* *dicentem ipſis incommodis.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ipſ. inc. dic.*

84. *major.* Guelf. Exc. Santen. *majora.* *os profanatum.* Goth. (err. Geſn.) Camp. *honos prophanatus* cum Voſſ. 2. (cf. 82.). *ac fletus, et.* Turic. Guelf. *aut f.* Camp. *aut f. et.* Jenſ. *ac f.* ſine *et*, cum Tarv. qui et *exercitatio.* *verecundius — auſis.* Turic. *verecundſſ eſt p. q. a.* Guelf. *verecundaſſem p. q. a.* Goth. omiſſo modo *injuriae* ſic: *verecundiae genus eſt p. q. a.* Camp. *verecundius eſt p. q. a.* Si recte ſiletur Flor. (memoratus ille in hoc ipſo verſu *qui ad hoc* dare cum Guelf.) habemus unum antiquiſſimum teſtem vulgatae ſcripturae. Geſnerus e Goth. eruit *quia hoc genus* (intellecto, non expreſſo illo *injuriae*) *verecundiae eſt p. q. a.* ad morem illum ſatis cognitum omittendi adver-

84. *verecundius — auſis.* cf. not. crit. Ipſum quidem, qui hanc injuriam pertulerit, facere loquentem in ista controverſia minus probare videtur noſter, certe difficilius judicare (cf. §. 53. 54. ubi valde gemina hisce noſtris, item 55.). Et proba eſt admonitio ejusdem, ſi modo, Quintiliani(Decl.313.p.210.): „Non erit alienum advocatum „dare huic accuſatori. — quoties cauſa plus juris habet „quam pudoris, ad eum transferenda eſt, qui non erubescit."

981 in plerisque alio colore aſperitas orationis, ut Cicero de proſcriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, *quam homines, honeſtis parentibus ac majoribus natos, a republica ſummoveri?* Itaque durum id eſſe ſummus ille tractandorum animorum artifex confitetur: ſed ita legibus Sullae cohaerere ſtatum civitatis affirmat, ut his ſolutis ſtare ipſa non poſſit. Aſſecutus itaque eſt, ut aliquid eorum quoque

bium *magis*, de quo vide prae aliis Drakenb. ad Liv. 34, 49, 10. In illis Livianis tamen exemplis ſaepius *tam* deeſſe agnoſcam quam *magis*, niſi ubi antecedit *volendi* verbum, lubricum illud, quodque fortaſſe cedere debeat alteri *malle*. Quintiliano autem in hoc uno loco tantum audaciae placuiſſe, vix adducor ut credam. Recepta habet quo ſe tueatur in illa ſatis mirabili ſtructura 7, 1, 56. modo *eſt* ſcribatur pro *ineſt*. Sed latere aliquid non ſinunt dubitare ſcripturae praepoſterae vett. libb. Nec videtur procedere vel illa ratio niſi interveniente infinitivo, ut aliquid facere dicatur eſſe *verecundum* i. pudori alicui, non quidem illi ſoli, qui faciat, ſed cuicunque praeſenti.

85. *alio colore.* Turic. Flor. Guelf. *alia loco re.* *durum.* Guelf. *divi.* *ita.* Flor. *id.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *id a* cum Voſſ. 2. *cohaerere.* Guelf. *coercere* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *coerceri* Camp. cum Andr. et edd. ante Baſil. *affirmat.* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m.) Guelf. *affirmat.* *Aſſecutus.* Turic. Flor.

85. *alio colore.* Sententiae ita ſunt connectendae: „Adhuc quidem colorem ſummae vehementiae dandum vidimus actioni; ſed hoc rarum eſt, et plerumque mitigandis potius judicum auribus adhibetur ille." Suſpicor itaque legendum *aliis* pro *alio.*

Cicero de proſcriptorum liberis. Orationis, quae aetatem non tulit, cauſas bene, ut ſolet, exponit Freinshemius in opere Supplementorum Livianorum l. 10. c. 45. advocatis veterum teſtimoniis, inter quae et Plinii illa laus (7, 31. p. Bip. 35.) „te (M. Tulli) „orante, proſcriptorum „liberos honores petere pu„duit."

Aſſecutus. cf. not. crit.

causa videretur facere, contra quos diceret.
86 Illud etiam in jocis monui, quam turpis esset fortunae insectatio: et ne in totos ordines, aut gentes, aut populos, petulantia incurreret. Sed interim fides patrocinii cogit quaedam de universo genere aliquorum hominum dicere, vel libertinorum, vel militum, vel
87 publicanorum, vel similiter aliorum: in quibus omnibus commune remedium est, ut ea, quae laedunt, non libenter tractare videaris; nec in omnia impetum facias, sed in id, quod expugnandum est; et reprehendens, alia laude

Guelf. Exc. Santen. Camp. *secutus* cum Voss. 2. Goth. Jens. Tarv. Nostrum e correctione Regii. Suspicor fuisse *consecutus*, cum primae syllabae compendium facile excideret. cf. 8, 3, 5. 10, 1, 25. hic §. 93. Modo Turic. *is* pro *his*, et mox idem cum Flor. Guelf. *dicere* pro *diceret.*

86. *jocis.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *locis* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit.
totos. Turic. Flor. Guelf. *toto.* mox pro *fides* Turic. Flor. *fideles*, ex Alm. *tractes.* tum *interit* Turic.
hominum. Guelf. Exc. Santen. omittunt. *vel lib.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Gryph. Sed Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *vel* cum Voss. 2. Reliqui *ut lib.* cf. 9, 4, 53. Sic et 11, 3, 5. *vel* omittunt Turic. Flor. (etsi hic a sec. m. reponit, sed ante *Equidem*) cum Alm.

87. *laedunt.* Guelf. Exc. Santen. *legunt.* *reprehendens.* Turic. Flor. (hic a sec. m. addit *re* et sic Camp.)

86. *In jocis monui.* „Supra 6, 3, 28. *In calamitatem* uti ridiculo vetat etiam „Cic. Orat. c. 26." Gesnerus. vide et 6, 3, 34.
87. *et reprehendens.* Desiderant VV. DD. accusativum. Facile fuerit pro *et* reponere *quod:* deinde malim paene *premens.* Francius conjicit *et ea r.* Rollinus *et quaedam r.* Sed singularis praestat, quia

compenſes. Sic cupidos milites dicas, ſed non 88
mirum, quod periculorum ac ſanguinis majora ſibi deberi praemia putent: eosdem petulantes, ſed hoc fieri, quod bellis magis, quam paci, aſſueverint. Libertinis detrahenda eſt auctoritas: licet iis teſtimonium reddere induſtriae, per quam exierint de ſervitute. Quod ad nationes exteras pertinet, 89
Cicero varie: detracturus *Graecis* teſtibus

prendens. Guelf. Exc. Santen. *prehendens.* Mox Goth. (tac. Geſn.) *laudem.* Turic. modo *quo exp. eſt.*

88. *Sic — ſed.* Turic. Flor. Guelf. *ſi cupidum dedicaſſet.* Goth. (err. Geſn.) Camp. *ſi cupidum dicas eſſe* cum Voſſ. 2. et, ut fertur, Alm. *ſi cupidos dicas eſſe* Jenſ. cum edd. ante Bad. Hic cum reliquis *ſi milites cupidos dicas eſſe.* Noſtrum e conjectura; et eadem mox S addimus poſt *petulantes,* ubi in libris eſt *et.* Camp. in proximis ſibi conſtat dans *putet, eundem petulantem, aſſueverit,* ubi Flor. *aſſuerint,* Goth. *adſueverunt.* Mox *iis* pro *his* ſcripſi bis ex uno Goth. (tac. Geſn.). Pro *quod bellis* Flor. *quae b.* Pro *detrahenda* Camp. *tradenda.*

unum impugnari volebat. Nec probo Lochmannum geminanda voce *alia* loco ſuccurrentem.

89. *Quod ad exteras — varie.* Ingenioſiſſime ab Rollino reperta eſt haec diſtinctio, quam et Gedoynus et Capper. expreſſerunt, laudavit Burmannus. Facile ſubaudis: *tractat, agit* vel tale quid. „Varie detrahere fidem Grae„cis“ (ut vulgo haec ordinantur) quid ſit, nemo dixerit.

Graecis teſtibus. „In oratio„ne pro Flacco c. 26. ſq. „*Sardos contemnit* in fragm. „Or. pro M. Scauro. *Conten„des et poſtulabis, ut M. Ae„milius cum ſua dignitate omni „— ſordidiſſimae, leviſſimae, „vaniſſimae genti, ac prope „dicam pellitis teſtibus condo„netur.* De *Sardis* vero ſer„monem eſſe, argumentum „Aſconii ſatis declarat.“ (cf. 1, 5, 8.) „*Allobrogum* teſti„moniis credere vetat judices „pro M. Fontejo c. 8. ſqq.“ Geſnerus.

ſidem, doctrinam iis concedit ac litteras, ſeque ejus gentis amatorem eſſe profitetur; *Sardos* contemnit; *Allobrogas* ut hoſtes inſectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum cura decoris fuit.
90 Verborum etiam moderatione detrahi ſolet, ſi qua eſt rei invidia, ſi *aſperum* dicas *nimium ſeverum*, *injuſtum perſuaſione labi*, *pertinacem* ultra modum *tenacem eſſe propoſiti*: plerumque velut ipſos coneris ratione vincere, 982
91 quod eſt molliſſimum. Indecorum eſt ſuper haec omne nimium: ideoque etiam quod na-

89. *inſectatur.* Turic. Camp. *inſectatus.* Mox *hoſtis* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Hic quidem cum cett. ante Roll. *hoſteis.*
remotum cura. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. et videtur hujus aevi fuiſſe haec ſtructura. cf. Sueton. Tiber. 42. Reliqui inſerunt *a.*

90. *moderatione.* Turic. (ſed hic et *detrahit*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *moderatio.* *aſperum.* Turic. *aſpere.* *ipſos.* Goth. *ipſe*, ſolus. Quod Obr. *ſic aſperum* reponit pro *ſi a.*, non opus eſt, cum *ſi* referatur ad *detrahi ſolet* quaſi definitionis index, quae fiat iſtius *moderationis.* Turic. *rationem* pro *ratione.*

91. *omne.* Gryph. (1544.) *omnia* cum edd. ante Obr. Sed et Exc. Santen. noſtrum. *hoc* pro *haec* Guelf. Exc. Santen.

remotum cura. vid. not. crit.

90. *Verborum moderatione.* cf. 3. 7. 25. 8. 4. 1. 2.

plerumque velut. Locum laborare abrupto nimis nec praecedentibus commiſſo dicendi genere, et ipſe ſentio cum Rollino et Burmanno. Quare huic maxime accedo, non integrum ſuſpicanti. *ipſos* referendum erit ad *aſperum* illum, *injuſtum*, *pertinacem.* Quid lacunae operiendae potiſſimum inſervire poſſit, haud facile dictu: *ita* poſt *propoſiti* inſertum ſufficere non videtur. Nec tamen magnam jacturam factam arbitror.

91. *omne nimium.* Pertexuit hic quam orſus erat §. 60. te-

tura rei ſatis aptum eſt, niſi modo quoque temperatur, gratiam perdit. Cujus rei obſervatio judicio magis quodam ſentiri, quam praeceptis tradi poteſt. Quantum ſatis ſit, et quantum recipiant aures. Non habet haec res menſuram et quaſi pondus, quia ut in cibis, alia aliis magis complent. Adjiciendum etiam 92

Camp. *eſt* Flor. (a pr. m.) omittit. *temperatur.* Sic Flor. *temperatus* Turic. Guelf. Exc. Santen. Reliqui *temperetur.* *quodam ſentiri, qudm.* Guelf. *q. ſerviri ſentiri q.* cum Exc. Santen. etſi obſcurius notata varietate. *q. ſervari ſentirique* Goth. (err. Geſn.). *Quantum ſatis.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quam ſ.* *habet haec res.* Turic. Flor. Guelf. *haberet re,* Flor. a ſec. m. *res,* Guelf. per comp. *hret.* Turic. etiam *manſuram.* *quia ut in cibis.* Turic. *q. in cib9 his* (cf. §. 75.). Flor. *q. in cibis.* Guelf. Exc. Santen. *q. in cibis his* cum Camp. (niſi quod omittit *quia*). *q. in cibis iis* Goth. Jenſ. (err. Geſn.) cum edd. ante Ald. Regius correxit.

lam, *de tractandis parum ſpecioſis,* poteratque peregiſſe videri quod ſolum ibi faciendum receperat, ſed addit duo de *apte dicendo* praecepta, alterum de modo et menſura, quod ſane potentiſſimum eſt ad apte quodcunque adminiſtrandum, de diverſis alterum virtutibus, quae ſuis quaeque locis conveniant neque in totum aut probari aut rejici poſſint. *Haec res* non ergo ad remedia difficilium cauſarum modo referetur, verum ad eloquentiam in genere. cf. 6, 4, 11.

ſentiri quam — tradi. cf. 9, 4, 120. et imprimis lib. 6. c. 5. ubi etiam huc differimur.

Quantum — aures. Poſſit videri haec ſententia continuanda prioribus, ut pendeat illud *quantum* a *tradi poteſt.* Cenſeo tamen magis conſentaneum eſſe, ut quae *ſentiri* poſſe *obſervatio* eadem et *tradi* non poſſe dicatur, ibique finem habeat ſenſus antecedens. Sic noſtra verba per aliquam apoſiopeſin poſita accipientur, quod genus orationis ſolet eſſe in praeceptis generalibus, ubi cito defungimur; quaſi praemiſiſſet haec: Tantum ego in talibus praecipio dicere, quantum etc.

breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diverſiſſimae non ſolum ſuos amatores habeant, ſed ab eisdem ſaepe laudentur. Nam Cicero quodam loco ſcribit, *id eſſe optimum, quod cum te facile credideris conſequi imitatione, non poſſis.* Alio vero, *non id egiſſe, ut ita diceret, quomodo ſe quilibet poſſe confi-*
93 *deret, ſed quomodo nemo.* Quod poteſt pugnare inter ſe videri. Verum utrumque,

92. *fere.* Turic. Flor. Guelf. *fiat*, mire! *habeant.* Goth. (tac. Geſn.) *habent*, nec tamen *laudantur.* Mox idem *iisdem.* *cum te.* Turic. omittit, ſed ab eadem manu inſerto *non* ante *facile;* et sic Flor. Guelf. *te* ſolum Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *non te* Jenſ. et edd. ante Ald. eaedem mox *poſſet.* Regius correxit. *non id.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui *ſe* anteponit, quod a Jenſ. inde habent poſt *ita.* Reliqui *non ſe id.* cf. 7, 1, 60.

92. *quodam loco — Alio vero.* Satis eſt quod demonſtrant VV. DD. Cic. Orat. c. 23. et 28. ubi ſunt horum, quae Qu. refert, ſemina magis quam expreſſa verba. Nec attinet laborare de inveniendis Ciceronianis, quae ad amuſſim reſpondeant noſtris, cum jam cognitam habeamus Quintiliani in afferendis alienis ſecuritatem. Alioqui multa ſane deſunt illi ſimilitudini; neque enim priore loco tantum tribuit Cicero illi tenui generi, ut optimum agnoſcat, neque altero ſe potiſſimum hoc egiſſe teſtatur. In hanc quidem ſententiam aliquanto magis congruit locus a Geſn. indicatus Brut. c. 93. *propter exquiſitius et minime vulgare orationis genus animos hominum ad me dicendi novitate converteram.* Illud quoque Quintiliano hic diſputanti accedit, item a Geſnero repertum, in Oratore verſus finem: *Poteſt — non ſolum aliud mihi, ac tibi, ſed mihi ipſi aliud alias videri.* Ad illam de falſo judicata facilitate ſententiam recte Badius admonet verſuum Horatii Epiſt. ad Piſ. 240 — 42.

ac merito, laudatur. Caufarum enim modo diftat: quia fimplicitas illa, et velut fecuritas inaffectatae orationis, mire tenues caufas decet, majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminet Cicero: ex quibus alterum imperiti fe poffe confequi credent; neutrum, qui intelligunt.

II. *Memoriam* quidam naturae modo effe munus exiftimaverunt, eftque in ea non dubie plurimum, fed ipfa excolendo, ficut alia
983 omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis eft labor, nifi ceterae partes hoc

93. *Caufarum enim modo.* Turic. *caufa enim enim m.* (prius quidem *enim* per compendium). Flor. Guelf. Camp. *caufa enim m.* cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tarv. Bafil. eoque recentioribus ante Gibfonum. Hic et reliqui *caufa enim modoque*, quod in optimis (ut ait) Codd. invenire profecto non potuit nifi fomnolentus hicce Criticus. Regius *que* fuaferat. Noftrum e conjectura. *convenit.* Flor. *et venit.* Guelf. *venit.* cf. 85. *eminet Cicero.* Guelf. Camp. inferunt *et* cum Goth. *intelligunt.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *intelligent.*

Incipit caput fine infcriptione in Turic. Flor. Camp. infcribitur *de memoria* in Guelf. Goth.

1. *omnia, augetur.* Camp. *plura agetur.* *inanis eft.* Guelf. Camp. omittunt *eft* cum Goth. Voff. 2. Vall. et

93. *Caufarum — modo.* cf. *modum litis* 5, 6, 2.

1. *quidam naturae — munus.* Pfeudo - Turnebus nos remittit ad 3, 3, 4. Almelovenus haec ponit Philoftrati: (Vit. Soph. 1, 22, 2.) μνήμη μὲν γὰρ δίδωσι τέχνας, αὐτὴ δὲ ἀδίδακτος καὶ οὐδεμιᾷ τέχνῃ ἁλωτός. ἔστι γὰρ πλεονέκτημα φύσεως, ἢ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς μοῖρα. *Excolendo* paffive hic dici monet Badius, a Valla jam animadverfum in Elegg. 1, 27. p. 89. cf. nos ad 6, 1, 8.

inanis eft labor. Idem apud Ciceronem judicium demonftrat Regius de Or. 1, 5. ubi *thefaurus* quoque appellatur, ut et ab Herenniano 3, 16.

velut ſpiritu continentur. Nam et omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtraque docemur, ſi, quidquid audimus, praeterfluat: et exemplorum, legum, reſponſorum, dictorum denique factorumque velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promtu ſemper habere debet orator, eadem illa vis repraeſentat. Neque immerito *theſaurus* hic *eloquen-*
2 *tiae* dicitur. Sed non firme tantum continere, verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae ſcripſeris modo iterata lectione complecti, ſed in cogitatis quoque

edd. ante Gryph. exc. Ald. *contineantur* mox Jenſ. et edd. quod cum Regius in ſua conſtitutione poſuiſſet, ut et, neſcio qua aurium ſuperbia, *veluti;* hoc neceſſarium eſſe negavit Badius, alterum ob clauſulam hexametricam valde improbavit, facta iterum *archipiratae* mentione, cf. 10, 1, 71. *legum.* Turic. Flor. Guelf. *legem* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo Camp. *audivimus,* quod placet. *dictorum denique factorumque.* Turic. *d. dinequae factorumquae.* Flor. *d. beneque f. quae* cum edd. ante Ald. niſi quod Camp. poſteriore loco *que,* quanquam diremtum. Sed Guelf. *d. benefactorum quae.* Obr. *d. bene factorumque,* quod optabat Geſn. Reliqui *dictorum beneque factorum.* Noſtrum e Turic. ſcriptura correctum.
repraeſentat. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *praeſentat* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Bad. Non auſus ſum reducere, veritus ne medii aevi ſordibus inquinarer. cf. Geſn. in Theſauro, it. Forcell. Mox Turic. Flor. *concitatis* pro *cogitatis.*

velut ſpiritu continentur. Hanc loquendi formam ſagaciter Turnebus in Adverſ. 4, 10. translatam vidit a Stoicorum placito quodam de mundo, quod his ipſis verbis profertur apud Ciceronem de Nat. Deor. 2, 7. *Haec ita fieri omnibus inter ſe concinentibus mundi partibus profecto non poſſent, niſi ea uno divino et continuato ſpiritu continerentur.* Vid. plura dantem Turneb. l. l. et Burm. ad noſtri 4, 3, 5.

rerum ac verborum contextum ſequi: et, quae ſint ab adverſa parte dicta, meminiſſe: nec utique ea, quo dicta ſunt ordine, refutare, ſed opportunis locis ponere. Quid? extemporalis 3
oratio nec alio mihi videtur mentis vigore conſtare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi ſumus, intuenda ſunt. ita cum ſemper cogitatio ultra id, quod est, longius quaerit, quidquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quaſi media quaedam manus, acceptum ab inventione tradit

2. *ea, quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Bad. *ea quae* Flor. cum Goth. Reliqui *eo quo*, corrigente Regio.

3. *nec alio.* Sic Turic. (niſi quod *alia* cum Flor. Guelf.) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. et edd. ante Ald. Reliqui *non a.* *ultra — quaerit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ultre ad id quod* (Flor. *quae*) *e. l. q.* Item modo Turic. *ſemper per.* Fateor inſolentius mihi videri dictum *id quod eſt* pro *id quod adeſt*, *id circa quod eſt* ſcil. *cogitatio.* Nec ſatis congruere arbitror indicativum *cum quaerit;* debebat eſſe *dum q.* ſed hoc alienum, quia modo praeceſſit *dum dicimus.* An forte haec placere poſſunt: *ultra ſit et quod eſt longius quaerat?* *interim.* Turic. Flor. *autem* cum Alm.; omittit Camp. *quod illa.* Turic. Flor. Guelf. *quo i.* *inventione.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *inten-*

3. *Quid? extemporalis.* Alienum prorſus *Quid?* in cujus abrupto et ſubitario dicendi genere nemo acquieſcat. Malim igitur *Quin.* cf. 6, 2, 12. 2, 4, 5. 2, 2, 13.

nec alio i. „*non* alio." cf. Drakenb. ad Liv. 3, 22, 7. Burmannus inſerendo *quam* poſt *videtur* ad illam de qua egerit ſupra 2, 4, 13. ſtructuram deducere malit locum, ut *alio* fiat neutrum. Parum recte ille, cum *alius vigor* hic ſit dictus pro *alia animi facultate* praeter *memoriam* i. ſola memoria conſtat extemporalis oratio.

ultra — quaerit. cf. not. crit.

media — manus. Rectiſſime Burmannus conferre jubet 12,

4 elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid ſit, quod memoriam faciat: quanquam plerique imprimi quaedam 984
veſtigia animo, velut in ceris annulorum ſigna ſerventur, exiſtimant. Neque ero tam credulus, ut quaſi habitu tardiorem firmio-

tione cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil. Videtur eſſe correctum a Philandro; veriſſime. Nam *intentio* eadem eſt *cogitationi*, cf. 10, 7, 10; et imperabat mutationem quod ſequitur *elocutioni*.

4. *quid ſit, quod.* Turic. *quid quod.* Guelf. Camp. *quicquid* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. qui *quid* ſolum. Noſtrum primus Bad. e Vall. Modo Turic. *in mora num* pro *immorandum.* Mox Guelf. *in primis* pro *imprimi.* *veſtigia animo.* Sic Turic. Flor. Camp. (Goth. non memoratur; cf. 84. et mox) Obr. cum Voſſ. 2. Inſerit *in* Guelf.; reliqui *noſtro:* qui et *quae* ſubjiciunt, quod abeſt a Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Vall. et edd. ante Ald. Utrumque addidit Regius. *in ceris.* Turic. Flor. *in guris.* Guelf. *in giris* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *in figuris* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Andr. (cf. modo.) Noſtrum in Vall. et repoſitum a Regio.

4. 5. *ut quaſi — naturam, ſubito.* In loco tam vexato primum vett. libb. varietatem, deinde VV. DD. emendandi pericula recenſere ſatis habebo, aliqua de meo, ſed timidiſſime, ſubjungens. Turic. *ut quam abitu t. f. m. fieri et autem*

8, 4. Eſt et ſimile, quanquam *manu* omiſſa, 10, 6, 1. 11, 3, 62. utroque enim loco comparationis index particula significat intelligi illam, quae hic expreſſa eſt, *manum.*

4. *in ceris annulorum ſigna.* „Plato Theaet. p. 135. C.“ [Steph. 191. c.] „Θὲς ἐν ταῖς „ψυχαῖς ἡμῶν ἐν κήρινον ἐκμα„γεῖον — καὶ ἐς τοῦτο — ἀπο„τυποῦσθαι ὥσπερ δακτυλίων „σημεῖα κ. τ. λ. Add. Phileb. „p. 83.“ [Steph. 38. 39.] „ubi „libro comparat.“ Geſnerus. Pſeudo-Turnebus Ariſtotelem laudat, qui (in libro de Memor. et Remin. c. 1.) et ipſe memorandi actionem comparat ſigilli impreſſioni.

ut quaſi — naturam, ſubito. cf. not. crit. Habet aliquid

remque memoriam fieri putem. Ejus autem, 5
quod ad animum pertinet, magis admirer na-

quoque ad animum pertire m. admirari n. s. Flor. Guelf. *ut quam habitu t. f. m. fieri ea autem quod* (Flor. *quoque*) *ad animum pertinere* (Flor. a pr. m. *pertire*) *m. admirari n. s.* Ex Alm. nihil nisi *ut qua abitu* et abesse *putem*, deinde *admirere*, et hoc quidem etiam in Goth. (qui alioqui nihil quidquam mutat exrecepta, ut nec ullus eorum, quos non ipse inspexi) Vall. Jens. et edd. posterr. ante Ald. quo acc. Badius et marg. Basil. cum aliquot editorum apud Gibs. margine. Nam Camp. plane exhibet vulgatam. Obrechtus *ut quemadmodum habitu t. f. m. fieri; ejus putem causam quoque ad artificium pertinere: magis admirari naturam subit tot.* Gesner. nihil mutat ex recepta, nisi quod pro *quasi habitu* malit *corporis habitu.* Badius *abitu* retinet et interpretatur *abeundo.* Obrechtus quidem et Gesnerus manifestam sententiam praestant, quorum ille omne *artificium* in memoria efficienda negantem facit Qu., hic nihil ejus a *corpore* repetendum esse affirmantem. Mihi haec maxime ad veteres ductus accedere videbantur: *ut qui* (cf. 5, 10, 44. 10, 1, 57. *ut qui dixerim.* 74. *ut qui — fuerit*) *habitu t. f. m. fieri videam, artem quoque audeam impertire. magis admirari naturam subit tot.* Nequaquam subventum loco per haec credo, sed aliqua verae emendationis semina inesse persuasum est. *habitum* h. l. et Pseudo-Turnebus et Burmannus pro ἕξει Graeca usurpatum putant, quod et ipse teneo, valde tamen adhuc diffidens huic vocis potestati. Conferendus Graeci vocabuli usus apud nostrum 10, 1, 1. 59. apud Plin. Epistt. 2, 3, 4. Negat Fabius, se illam ex eis, quae sensibus occurrant, impressionem, velut in ceram, factam posse probare, cum manifesto memoria durescat diu habendo et retinendo suas notas, quod fieri nequeat, si quotidie novis vestigiis oblitteretur id quod ante impressum fuerit, et insuper artem quoque memoriae, si contingat ulla, qualem tamen ipse jamjam sit traditurus, omnem plane evertere cerae similitudinem. (cf. 3, 3, 4.) Novi, quantum laboret illud *audeam*, nec fugit me, *artem* non addito *ejus* nimis fluctuare. Multum abest, ut teneamus ipsam Quintiliani sententiam. Sed nimis adhuc eam contaminarunt editores, et quidem ipse ille princeps.

simile, quae supra est, disputatio de risu, cujus et ipsius originem explorare deprecatur, cum miram vim extollit. 6, 3, 7. 8. 9.

turam, subito res vetustas, tanto ex intervallo repetitas, reddere se et offerre: nec tantum requirentibus; sed etiam sponte interim: nec
6 vigilantibus, sed etiam quiete compositis. Eo magis quod illa quoque animalia, quae carere intellectu videntur, meminerunt et agnoscunt, et quamlibet longo itinere deducta ad assuetas sibi sedes revertuntur. Quid? non haec varietas mira est, excidere proxima, vetera inhaerere? hesternorum immemores, acta pueri-
7 tiae recordari? Quid? quod quaedam requisita se occultant, et eadem forte succurrunt?

requirentibus. Guelf. *inquirentibus* cum Goth. *etiam sponte* Turic. Flor. (a pr. m.) *in sponte* cum Alm. *et sp.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Omittit *interim* Guelf. Mox *compositi* Guelf. cum Goth. Voss. 2. et pro *sed etiam quiete* Flor. (a pr. m.) *se dectum quiete.* Guelf. *se tectum qui.* Camp. *s. et quiete.*

6. *Eo magis quod.* Sic Flor. Reliqui *magis* ante *eo* rejiciunt et prioribus annectunt. Turic. Guelf. Camp. *eo quod.* Reliqui *quoque.* *videntur.* Sic Flor. Guelf. *videtur* Camp. *viderunt* Turic. Reliqui *videmus.* *deducta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *diducta.* Infra §. 18. vicissim *deductam* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Mox Guelf. quoque (non Goth.) *externorum* pro *hesternorum* cum Voss. 2. solito, ut monet Burm., librariorum errore, ablegans ille ad Ovid. Trist. 1, 3, 44.

6. *Eo magis quod.* Tanto dignior admiratione est haec reminiscendi facultas, quod ea ipsis quoque mutis animalibus contingit.

7. *requisita se occultant.* Lepidus est quem ponit Gesnerus Senecae patris locus: „Non enim dum quaero aliquid invenio, sed saepe quod quaerenti non comparuit, aliud agenti praesto est. *Quaedam vero quae obversantia mihi et jam ex aliqua parte se ostendentia non possum occupare, eadem securo et composito animo subito emergunt.*" in praef. 1. libri Controvv.

nec manet ſemper memoria, ſed aliquando etiam redit? Neſciretur tamen, quanta vis eſſet ejus, quanta divinitas illa, niſi hoc lumen
985 orandi extuliſſet. Non enim rerum modo, 8
ſed etiam verborum ordinem praeſtat: nec ea pauca contexit, ſed durat prope in infinitum, et in longiſſimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriae fides deficit. Quod 9
et ipſum argumentum eſt, ſubeſſe artem aliquam, juvarique ratione naturam: cum iidem docti facere illud, indocti et inexercitati non poſſimus: quanquam invenio apud Platonem,

7. *niſi hoc.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſerunt *in* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. hic cum reliquis ante Obr. *n. in hoc l. vim* (quod de Regii conjectura addunt) *o.* exc. Bad. qui *n. et l.* Badius in antiqua ſcriptura ſubaudiri *ſe* monet, quae ratio non placet, ne addito quidem poſt *niſi* eo quod facile ſane excidebat *ſe.* Emendationem Obrechti recte defendit Burm.

8. *deficit.* Turic. (qui et *patientiam*) Flor. Guelf. *defecit.*

9. *iidem.* Guelf. Camp. *idem* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum ab emendatore in Vall. repoſitum narrat. Sed tuentur et Turic. Flor. *indocti et inexercitati.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *et.* Goth. (tac. Geſn.) *ind. inexercitatique.* *poſſimus.* Tu-

niſi — extuliſſet. „niſi eloquentiam ad hoc, quod nunc „eſt, faſtigium evexiſſet.“

8. *Non enim — ordinem.* cf. 10, 6, 2.

9. *apud Platonem.* In Phaedro, loco notiſſimo p. Steph. 274. 275. Demonſtrat Geſnerus locum Plin. Epiſt. 9, 18, 2. ubi eodem quo hic uſu: „Ne „memoriam cogam — poſte„rioribus priora *dimittere.*“ Quo minus audiendus Francius, qui malit *amittimus.* Similem Platonicae opinionem profert (indicante Pithoeo) Caeſ. B. G. 6, 14. ubi, quod Druides doctrinam ſuam litteris mandare vetuerant, id factum duabus de cauſis putat, „quod neque in vulgum diſci„plinam efferri velint, neque

obstare memoriae usum litterarum: videlicet quod illa, quae scriptis reposuimus, velut custodire desinimus, et ipsa securitate dimittimus. Nec dubium est, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, et velut acies luminum a prospectu rerum, quas intuetur, non aversa. Unde accidit, ut quae per plures dies scribimus ediscendi causa, cogitatione

ric. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *possumus* cum Jens. Tarv. Ald. *videlicet quod.* Turic. *v. quo.* Flor. *v. quantum.* Guelf. Camp. *v. quo modo.* Ex Alm. *qm.* An erat *v. quatenus?*

10. *prospectu.* Turic. Flor. Guelf. (hic quidem inserto P) *promtu* cum Alm. Modo *a* Camp. omittit. *intuetur.* Camp. *intuemur* cum Goth. qui et *quasi* pro *quas*: quorum illud placet. *aversa.* Turic. Flor. *adversa* cum Alm. *ediscendi causa, cogitatione.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. *cogitatione*) Guelf. *e. sint cogitationes.* Camp. *si ediscenda sint c.* cum Bodl. Andr. Ald. (neque enim postremus sunt.) Ex Alm. nil nisi *sunt* pro *causa.* Obr. *e. sine c.* Mox etiam *contineantur* Aldus, solus. Hic igitur subjectum desideravit in vulgata, quod Badius in margine designat: *scil. mentis intentio.* Reliqui securi transierunt. Recepta ipsa est in Goth. qui et hic (vide supra 11, 1, 82.) de suo dedit *causa* pro *sint,* nec edd. recedunt, nisi quod Jens. Tarv. *edicendi* per sph. Potuit sane et Camp. ingenio aliquid dare in verbis hisce adornandis, cum Bodl. illa auctoritas imminuatur eo, quod ejus testis sit Gibsonus. Sed acquiescendum profecto non erat. *ediscendi causa* quin recte et eleganter scribatur, non dubito, Obrechtianum illud *sine* ne satis quidem latinum censens (cf. 4, 2, 118.): sed nominativo opus est sententiae. Sive igitur *si ediscenda sint* retines, sive in obscuriore ductu *sint* obrepsisse pro *causa* existimas, postrema sic refingam:

„eos qui discant, litteris con„fisos, minus memoriae stu„dere, quod fere plerisque ac„cidit, ut praesidio litterarum „diligentiam in perdiscendo „ac memoriam remittant." *securitatem* vide etiam 10, 6, 2.

10. *Unde accidit — contineat.* cf. not. crit.

ipſa contineat. Artem autem memoriae pri- 11
mus oſtendiſſe dicitur Simonides: cujus vulgata fabula eſt, cum pugili coronato carmen, quale componi victoribus ſolet, mercede pacta ſcripſiſſet, abnegatam ei pecuniae partem, quod more poëtis frequentiſſimo digreſſus in laudes Caſtoris ac Pollucis exierat. Quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebraſſet, jubebatur. Et perſolverunt, ut traditum eſt. Nam cum eſſet grande convivium 12
in honorem ejusdem victoriae, atque adhibitus ei coenae Simonides, nuntio eſt excitus, quod eum duo juvenes, equis advecti, deſi-

cogitationis vis i. e. cf. 10, 6, 4. ubi apparet *ſcribendo et ediſcendo* ab una parte opponi ab altera *cogitationis vim.* Sic mox *caſtores* Turic.

11. *abnegatam — partem.* Sic Turic. Flor. (quanquam discerptis mire ſyllabis) Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *abnegata — pars eſt,* velut Vall. Goth. Gudii quidem ad Phaedr. 4, 24. rationem legentis: *abnegatas duas ei pec. partes* non video quid commendet; nec Gronovii ad Senec. de tranquill. 14. *excitatus* pro *excitus.* *digreſſus.* Flor. *degreſſus.* Guelf. omittit. Mox *ac* pro *et* reliquorum dedi e Turic. Flor.

11. *abnegatam — partem.* „Dependet a *fabula eſt*. Badius. Ea quidem fabula legitur apud Cic. de Orat. 2, 86. Phaedrum 4, 24. Carmen ipſum hoc eſſe Simonidis, ex quo particulam Plato afferat in Protagora p. Steph. 339, ſuſpicatur Dukerus (de quo mox) p. 98, cui diverſa (ſed ante eum ſcribens) ſentit Heynius in Opuſc. Tom. 1, p. 159.; nec potuiſſent tum pugnare Grammatici, quorum litem Platonis auctoritas diremiſſet. Laudatorem gentis Scopadarum Simonidem Theocritus celebrat nobiliſſimo loco 16, 36 — 47.

12. *atque adhibitus.* Videtur rectius omitti *atque,* quod irrepſerit inter illa *AE AD.*

derare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit, fuisse tamen gratos
13 erga se deos exitu comperit. Nam vix eo li- 986
men egresso, triclinium illud supra convivas corruit, atque ita confudit, ut non ora modo oppressorum, sed membra etiam omnia requirentes ad sepulturam propinqui nulla nota possent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo quisque discubuerat cor-

12. *in modum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. domo*. (et vicissim §. 46. *modo* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. ubi frequentem hanc confusionem testatur Burm. cf. Drakenb. ad Liv. 39. 13, 3.) Ex Alm. *i. lomo*. Goth. *desiderabantur* a pr. m. mox subterpungendo sustulit, nec quidquam reposuit (err. Gesn.). *deos*. Guelf. Camp. *eos* cum Alm. ut fertur, quem tamen cum Turic. Flor. nostrum dare suspicor, quod ab Obr. inde obtinet. Reliqui omittunt; ad quos rediit Capper. cor ille Zenodoti non habens nec jecur Cratetis. Burmannus similiter confusa demonstrat, ut apud Liv. 1, 21, 3. ubi tamen non admittit Drakenb. *sese* dantem Obr. non probo.

13. *eo limen*. Flor. inserit *ultra*, cum Alm. non Turic. (cf. 11, 1, 78.) De structura receptae vide 5, 10, 96. *corruit*. Turic. *cor fuit*. *confudit, ut*. Sic Goth. cum Voss. 2. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Bad. *confunditur* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m.) Camp. (sed hic subjuncto etiam *ut*). *confundit* Guelf. (omisso *ut*) *confundit ut* Flor. cum Alm. Reliqui *contudit ut*. Modo *super* Goth. Mox *possunt* Flor. Guelf. Prae *contundendo* autem Burmannus etiam probat nostrum, appellans locum Ovid. Metam. 5, 58. suaque ad Petronium annotata c. 105. *ordine*. Ald. (e Re-

13. *confudit, ut non ora modo*. cf. not. crit.

ordine quo quisque. Haec cum sit constans libb. vett. scriptura, nolim illud quod conjectura commendarunt VV. DD., *ordinis* praeferri. Sed ne transponere quidem *quo ordine quisque* vel ita intelligere attinet, sed referam *ordine* ad *reddidisse*. In omni alia ratione Qu. *discubuisset* scripturus videtur, non *discu-*

pora suis reddidisse. Est autem magna inter 14
auctores dissensio, Glaucone Carystio, an Leo-

gii conjectura) *ordinis* cum edd. posterr. ante Burm. acc. Capper.

14. *Carystio.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *Carestio.* Mox *Leocranti* Flor. cum Voss. 2. *anagatacho* Guelf. Exc. Santen. *schopae* iidem, omnibus locis, ubi semel (15) Turic. *scobuerat.* Nam sic et Cicero „quod meminisset, quo eorum „loco quisque *cubuisset.*" cf. §. 2. *ordine refutare.*

14. *magna — dissensio.* Nos quidem erudita haec, Jupiter, et ingens controversia latuit, intercidentibus eorum, qui agitarunt, Grammaticorum operibus. Quos cum agnoscamus plerosque, Alexandrini illius musei alumnos, negotium tamen facessunt Eurypylus et Apollas Callimachus. Quorum prioris notitia erui posse videtur nulla (cf. 10, 6, 4.); alterius nomen si diversum est ab illo clarissimi poetae, plane ludificatur nos casus, cum Suidas (v. Σιμωνίδης) Callimachi, quem diserte Cyrenaeum vocat, epigramma afferat, in quo illud ipsum proditur, de quo hic agit Qu. Vid. Fragm. Callim. 71. ubi rectissime Bentlejus locum illum a Qu. demonstrari monet. Neque tamen quisquam inventus est veterum, qui hoc cognominis imponeret Callimacho. Olet autem illud plane Syriacam nominum veterum corruptelam, cujusmodi est Lucas, Silas. Equidem saevam sane sed praesentem medicinam adhibendam censeo, ut resecetur *Apollas*, velut perperam repetitum ex eo quod praecedit *Apollodorus*. Schneiderus quidem in Addendis ad Polit. Aristotelis (p. 491.) demonstrat Apollam scriptorem apud Athenaeum 9. p. 369, adjuncto, qui correctione possit eodem redigi, Apella 2. p. 63, suadetque aut *Apollam Callimachium* scribi aut inseri *et*, quae jam Bentleji fuit medicina. Posteriorem rationem prohibere videtur, quod nonnisi unum hominem Quintiliano obversatum testatur illud quod subjicit pronomen *quem*. Alteram difficillimam reddunt relicti nobis hodie versus poëtae Cyrenaei, quorum non meminisse vix potuit Qu. Doleo nihil de hac difficultate proditum a doctissimis viris Dukero et van Goens in dissertatione illius hoc praeside defensa, *de Simonide Traj. ad Rh.* 1768. 4. Glaucum Carystium celeberrimum athletam vide apud

crati, an Agatharcho, an Scopae scriptum sit id carmen: et Pharsali fuerit haec domus, ut ipse quodam loco significare Simonides videtur, atque Apollodorus et Eratosthenes et Euphorion et Larissaeus Eurypylus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem secutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam nobilem Thessalum periisse in eo convivio constat, adjicitur sororis filius: putant et ortos plerosque ab alio Scopa, qui major

pha. Camp. idem bis. *Crannone* Guelf. Camp. *Pharsali.* Guelf. Camp. *pharsalii.* Prior modo *sit* ante *id* omittit.
Eurypylus. Dedi quod solum rationem haberet, cum Locat. et multis ante Burm. item Capper. et Schneider. ad Arist. Polit. 5, 5, 7. in Add. Miror corrupto acquievisse Dukerum et van Goens, quod dant plerique, *Eurypilus;* aliqui etiam *Euripilus,* Camp. (per sph.) *Erypilus,* Tarv. *Euryphylus,* Ald. *Euriphylus.* Scripsi autem *Larissaeus* pro reliquorum *Larisseus,* itidem cum Schneidero, sed et Dukero. Nam formam Λαρισσεύς soli Jovi tribuit Steph. Byz.

15. *sororis filius.* Flor. inserit *et,* unde efficere malim *ejus.* Modo *perisse* Goth. *alio.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Ald. Obr. probante Burm. Reliqui *illo.* *major.* Turic. *majora.* Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *majore* cum Goth. Tarv.

Demosthenem pro Corona p. Reisk. 331. Pausan. 6. p. Kuhn. 475. Lucian. in Herodoto, fin. et demonstratos ibi a Solano.

hanc famam. quod *Cranone* acciderit illa triclinii ruina; neque enim totius historiae hujus auctor hic appellatur Cicero.

15. *adjicitur.* Ab historicis etiam ejus sororis filius periisse narratur. Cf. not. crit. Illud *periisse* subaudiendum etiam mox ad *putant.*

ab alio Scopa. Hic quidem, Dukero in Dissertatione citata subtilissime calculos subducente, fuit auctor gentis Scopadarum, quae viguit in Thessalia jam ante Olympiadem 46, teste Herodoto 6, 127. unde apparet longe supra Simonidis aetatem rele-

aetate fuerit. Quanquam mihi totum de Tyndaridis fabulosum videtur: neque omnino hujus rei meminit usquam poëta ipse, pro- 16

16. *meminit usquam.* Turic. Flor. (hic prius a pr. m.) *meminerit unquam* cum Alm. Posterius et Guelf. Camp.

gari illius quidem primi Scopae vitam. Commodum autem poëmatis Simonidei heroëm designat nobis Athenaeus lib. 10. p. 438. Σκόπαν Κρέοντος μὲν υἱὸν, Σκόπα δὲ τοῦ παλαιοῦ υἱιδοῦν. Quanquam Perizonius ad Ael. V. H. 12, 1. et Schneiderus ad Aristot. Polit. in Add. p. 491 sqq. potatorem hunc, de quo Athenaeus, Scopam, non diversum putant a Σκόπα τῷ νεωτέρῳ, de quo Aelianus l. l., quique Cyro juniori monile transmisit; Σκόπαν autem τὸν παλαιὸν de Simonideo nostro intelligant, quem tamen minus commode viri docti auctorem familiae Scopadarum dicunt, rationem non habentes antiquissimi illius Scopae, cujus disertam hic habemus mentionem. Creontis autem filius etiam, nisi priscus ille, certe Simonideus Scopas fuit, cum Scopadas ejus aevi omnes Κρεώνδας nominet Theocritus l. l. ubi cf. Schol. Succurritur autem ruinae domus Scopadarum ab ipso nostro, qui non quidem *omnes*, sed *plerosque* ab illo primo ortos periisse in hoc convivio historicorum sententiam esse narrat; modo, id quod monui, ad *ortos* intelligas *periisse* ex proximo, non ἀπὸ κοινοῦ *esse*; quanquam hoc plerisque VV. DD. accidisse suspicor, inter quos Dukerus etiam athletas illos Glaucum, Leocratem, Agatharchum ortos a Scopa vetustissimo, miro sane modo, sibi persuadet p. 97. Idem rectissime tenet (p. 98.), non totam ibi Scopadarum gentem extinctam, nec tantum calamitatis significari vocabulis ἀθρόα ἀπώλεια (v. Favor. ap. Stob. Serm. 103.).

16. *neque — meminit usquam poëta ipse.* Disputat Gesnerus de firmitate hujus argumenti, quod tum demum alicujus esse ponderis, si nemo eorum, qui rem narrarint, ipsius poëtae testimonio sit usus. Alioqui enim Quintiliano vivente multa potuisse Simonidis opera vetustate abolita esse. Equidem scriptorem meum de talibus fere securum animadverti, nec credo reputasse, integer ad se pervenerit Simonides an bona sui parte truncatus. Ceterum satis recte puto argumentari nostrum, qui plurima tamen Simonidis carmina cognove-

17 fecto non taciturus de tanta sua gloria. Ex hoc Simonidis facto notatum videtur, juvari 987 memoriam signatis animo sedibus, idque credere suo quisque experimento. Nam cum in loca aliqua post tempus reversi sumus, non ipsa agnoscimus tantum, sed etiam, quae in his fecerimus, reminiscimur, personaeque subeunt, nonnunquam tacitae quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata est igitur,
18 ut in plerisque, ars ab experimento. Loca

taciturus. Turic. *tacitus.* Modo Flor. *Tyndariis,* item *ipsa* pro *ipse* cum Guelf. et mox *sui* pro *sua.*

17. *Simonidis.* Flor. *Simonis,* a sec. m. *Sintonides,* et sic Guelf. cum Jens. Locat. et posterr. ante Ald. *notatum.* Turic. Guelf. *notavit* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *notari* Camp. cum Goth. Voss. 2. *notavit ut* Obr. Nostrum est in Vall. et Flor. quoque (ut videtur). *loca. aliqua.* Flor. *loco aliqua.* Guelf. Exc. Santen. *loco de aliqua.*

ab experimento. Turic. *abae experimenti,* et continuo idem *loci.*

rat: neque enim, si fama illius facti vivo jam poëta viguisset, poterat non frequentissima esse ejus apud ipsum mentio. Post fata magnorum virorum talia de iis narrari solent. Dukerus in dissertatione modo memorata p. 102. 3. famam de Tyndaridis evocantibus poëtam ipso demum mortuo natam suspicatur, eodem, quo hic Fabius, silentii argumento jam antea (p. 70.) usus in elevanda Phaedri fide, qui celeberrimam *omnia sua secum portantis* vocem Simonidi tribuit Fabb. 4, 21.

17. *credere.* Suadet Gesnerus reponi *credet.* Obrechtus nimia ductuum ipsorum cura refinxit *credet et;* Rollinus adjiciendum nostro putat *potest;* et hoc fortasse optimum, si post *experimento* excidisse dicatur.

post tempus. i. post aliquod tempus, paulo longiore interjecto tempore. Haec dicendi forma hujus videtur fuisse aetatis, et legitur apud ipsum, si modo, nostrum Decl. 289. p. 145. ubi vide Burm. ut et ad Decl. 388. p. 789. item ad I. O. 12, 3, 5.

18. *Loca discunt.* Fateor offendi me in hisce quae *di-*

discunt quam maxime spatiosa, multa varietate signata, domum forte magnam, et in multos diductam recessus. In ea quidquid notabile est, animo diligenter affigitur, ut sine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio possit percurrere. Et primus hic labor est, non haerere in occursu. Plus enim quam

18. *discunt.* Camp. *discant.* Goth. *discuntur* cum Voss. 2. Vall. Colb. *dicunt* Ald. sed mox post *signata* insertis verbis *concipienda esse*, nullo haud dubie MS. auctore, quanquam et Camp. eadem interjicit. Guelf. continuo *speciosa.* *notabile.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *nobile* cum Alm. Bodl. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Badio. Correxit Regius, neque ego cum Gesnero *non malam* dixerim antiquam scripturam. cf. 9, 3, 5. *affigitur.* Flor. *adfigunt.* Mox pro *cunctatione* Tarv. *contactione.*

scuntur locis; quanquam video sane aliquam ex ipsa in qua versamur materia lucem iis contingere. Sed in illa toties animadversa litterarum C et G confusione, non fuerit temerarium rescribere *deligunt.*

non haerere in occursu. Non adeo trita potestas *occursus*, qui hic est pro omni re, quae repente se nobis offert. Usus, quo nomen *occursus* abit in rem vel hominem ipsum qui *occurrat*, plus semel reperitur in Declamm. velut 8. p. 157. „indifferentiam" (geminorum quorundam) — „mirantur „*occursus*" i. occurrentes. 18. p. 322. „laudandus" (ob pulchritudinem) „*occursibus*." Cave autem *haerere* accipias pro *morando;* significat *titubare.* *Hic* adverbium sit an pronomen, dubitari potest. Hoc si probas, respiciet sensus noster ad praecedentem eumque repetet. Est enim hoc ipsum *non haerere in occursu*, cum „sine cunctatione ac mora par„tes domus alicujus magnae „omnes cogitatio percurrit." Sin adverbium agnoscis, *hic* i. in omni hoc negotio primum erit, quavis occasione data totam illam domum reminisci, ne ante fores quasi ejus occlusas stes nec intromittaris. *Occursum* etiam non male interpreteris quamvis illius domus partem, quae forte se offerat memoriae, ex qua deinde in omnes reliquas ordine ea discurret.

firma debet esse memoria, quae aliam memo-
19 riam adjuvet. Tum quae scripserunt vel cogitatione complectuntur, et aliquo signo, quo moneantur, notant: quod esse vel ex re tota potest, ut de navigatione, militia; vel ex verbo aliquo. Nam etiam excidentes, unius admo-

19. *Tum.* Guelf. Exc. Santen. *Tamen* cum Jens. Tarv. *complectuntur.* Turic. Flor. *complectitur.* *aliquo.* Sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Colb. Ald. *alio quo* Turic. Flor. Reliqui *alio.* *moneantur.* Turic. Flor. Camp. *moveantur* cum Goth. *moneatur* Guelf. sed correctum ex *moveatur.* Haec a §phi inde initio laborare, nemo non sentiat admonitus. Quid est *vel* ante *complectuntur,* cui nihil deinde respondet? Nisi forte *et* interpretati sunt *etiam,* admodum quidem dure. Sed convenire fortasse videbatur *alio,* ut vulgo legunt: *etiam alio;* quam quid? quaerere libet. Nec bene coit *complectuntur* praesens cum *scripserunt* praeterito. Quare e veteribus haec eruere malim: *vel c. complexi sunt,* expungendo simul *et* velut nato ex evanido illo *sunt.* Eo quoque inclinat animus, ut servetur antiquum illud *moveantur* (quanquam mox §. 21. est *admonentur,* quod sane dubitationem injicit), quia imagine aliqua opus est, animum feriente, acri, cf. locum Cic. §. 22. In prioribus, quae hic tento, nostram plane rationem Gedoynus sequitur. Secunda igitur in hoc memoriae artificio ea est administratio, ut haerentibus jam animo nostro locis, sensus vel scriptos vel cogitatos suis quemque signis instruamus, mox locis praeparatis eosdem illaturi. Sic apparet differentia locorum et imaginum; nec quidquam video, quod intelligi nequeat in hac ratione, quanquam valde, ut nobis quidem et ipsi Quintiliano videtur, operosa. *excidentes,*

19. *complectuntur — moneantur.* cf. nott. critt.

vel ex re tota — vel ex verbo aliquo. „Signum illud vel „ex re tota assumitur, ut an„cora, si de navigatione aga„tur; vel ex verbo aliquo, ut, „si periodus incipit a verbo „*solet,* poterit *sol* esse signum." Ita Rollinus; quem ego recte hoc ex veterum ratione mnemonica tenuisse existimo, maxime conferendis iis, quae praecipit scriptor Herennianus 3, 20. 21.

excidentes. Recte Capper. huc advocat 11, 3, 133. ubi *excidens,* sicut et hic, pro

nitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem ſignum navigationis, ut ancora; militiae, ut aliquid ex armis. Haec ita digerunt. 20
Primum ſenſum veſtibulo quaſi aſſignant, ſecundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, ſed ſtatuis etiam ſimilibusque per ordinem committunt. Hoc

unius. Obr. de ſuo inſerit *res*, peſſime. *ſignum.* Flor. Guelf. *magnum* cum Alm. non Turic. cf. §. 13. *ancora — ut aliquid.* Bodl. *a. vel ſpiculum m. aut a.* ſolus, mire; ſed cf. §. 29. Modo in *vel ex verbo* Camp. omittit *ex.*

20. *digerunt.* Turic. *diligerunt.* Flor. *diligenter* Guelf. *deligere* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod Jenſ. *diligere,* Tarv. autem *diligunt.* Camp. *dirigunt* cum Ald. Noſtrum narratur eſſe in Alm. (qui, pro *ita*, *itaque* habeat cum aliquot edd.), a ſec. m. in Vall. repoſitum teſtatur Badius. Prima dare videtur Andreana. *ſenſum veſtibulo.* Turic. Flor. inſerunt *bello cum;* Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *bello tum.* Camp. pro *ſenſum* dat *locum* cum Andr. Ald. et aliquot Burm. Reliqui *ſ. vel locum v.* Noſtrum unus Badius, qui ſe omnem locum ex repoſitione, i. emendatione, Vallenſis dediſſe teſtatur. Nihil erat hinc alienius quam *locus*, ei praeſertim qui errorem lectoris caveret, in quo genere eximia eſt Quintiliani diligentia. *ſecundum atrio, tum impluvia.* Flor. Guelf. *ſ. puta aſtrictum in pluvia.* Camp. *ſ. puta atrium tum in pluvia*, cum edd. ante Bad. niſi quod Tarv. *artium*, (de Jenſ. tac. Geſn.). Goth. *ſ. puta a. t. i.* cum Voſſ. 2. ex quo Burm. *ſeculum.* *cubiculis — exedris.* Flor. Guelf. *cubilis — hedris.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Bad. *c. — exhedris* (Goth. diremtim *ex hedris*). Tarv. *cubiculi — hexedris.* *ſtatuis.* Flor. *ſtatius.* Alm. *ſtacius.* Guelf. *ſtatus* cum Goth. Voſſ. 2. Noſtrum eſt in Camp. Andr. Ald. Obr. et aliquot Burm. Reliqui *ſtratis.* Noſtrum probat et bene exemplis illuſtrat Erneſtus in Clave Ciceron.

oblivifcente ſeriem orationis. Ineſt tamen ipſa *cadendi* ſimilitudo. cf. 5, 7, 11. ubi qui „titubaverint — velut in gradum *reponuntur.*"

facto, cum eſt repetenda memoria, incipiunt
ab initio loca haec recenſere, et, quod cuique
crediderunt, repoſcunt, ut eorum imagine
admonentur: ita quamlibet multa ſint, quo- 988
rum meminiſſe oporteat, fiunt ſingula con-
nexa quodam choro, ne errent conjungentes
prioribus ſequentia ſolo ediſcendi labore.

voce *impluvium.* Mox Camp. *incipimus*, male. *ut eorum.* Sic Guelf. Vall. ex eoque Bad. Reliqui *et e.* *ita quamlibet.* Sic Flor. *et q.* Camp. Reliqui *ut q.* *fiunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *fiant* Locat. cum poſterr. ante Ald. acc. Bad. Baſil. Obr. *ſunt* exhibent Exc. Santen. fortaſſe per errorem conferentis, in tanta alioqui hujus Cod. et Guelf. ſimilitudine. Reliqui *ſint.* Modo *multa ſit* Turic. Flor. Mox pro *connexa* Flor. (a pr. m.) *nececa*, a ſec. autem, niſi eſt error conferentis, *connixa.* *choro, ne errent.* Turic. (quanquam ex hoc refertur *coria*) Flor. Guelf. Exc. Santen. *corio onerant.* Solum *corio* oſtenditur ex Bodl. Vall. et ſic eſt in Camp. Goth. Mox *conſequentia* Flor. Camp. cum Alm.

20. *ut — admonentur.* „Ut „i. ſecundum quod." Badius.

fiunt ſingula — ediſcendi labore. Hic ſenſus cum non conſtanter ita, ut hic comparet, in vetuſtiſſimis libris legatur, nos autem, quam minimum fieri potuit, conceſſerimus recentium mutationibus; tamen non niſi ſuſpenſi et dubitanter de ejus ſententia pronunciabimus. Nexa haec omnia, quae animo affigimus, cum ſint inter ſe per illam aedificii cujusdam magni ſubjacentem cunctis imaginem, cavetur error, in quem poterant incidere qui nihil aliud quam ediſcunt verba ipſa, nullis nec locis nec imaginibus memoriae ſubvenientibus. Qualis autem ille eſt error? Poteſt enim duplici modo accipi, ut vel eo ipſo erretur, quod contra quam debebant conjungunt prioribus ſequentia, vel inter illud conjungendi negotium aliquid peccetur. *Conjungentes* itaque erit aut: *conjungendo*, aut: *inter conjungendum.* Prius ſi probas, inutile memoriae oſtenditur nullis intervallis conſtitutis totam orationem continuando ſemper prioribus ſequentia detexere. Et fateor hanc rationem mihi videri conſentaneam iis quae praecedunt:

Quod de domo dixi, et in operibus publicis, 21
et in itinere longo, ut urbium ambitu, et picturis, fieri poteſt. Etiam fingere ſibi has imagines licet. Opus eſt ergo locis, quae vel finguntur, vel ſumuntur: imaginibus, vel ſimulacris, quae utique fingenda ſunt. Imagines notae ſunt, quibus ea, quae ediſcenda

21. *ut urbium.* Camp. *et urbium* cum Goth,
notae ſunt. Turic. *voce.* Flor. *note.* Guelf. (hic an omitteret *ſunt*, non notavi; ſuſpicor tamen) Exc. Santen. *voces.* Certe quod vulgatur otioſum eſt et ejusdem vocabuli *notae* — *notamus* iteratione deforme. Nec quidquam vidi ſimilius gloſſae e margine textum invadenti quam haec: *Imagines notae ſunt*, vel etiam absque *ſunt.* Vox autem *quibus* ſine his optime applicatur illis proximis per parentheſin inſertis *fiunt ſingula connexa.* Dum ſuus cuivis loco ſenſus aſſignatur, recenſendis omnibus ab initio locis nihil nos poteſt effugere, nec praepoſtero ordine proferri; ſimul autem ita dirimuntur quoque a ſe invicem ſenſus diverſi, ut alter in alterum ne incurrat. Habet ſane difficultatem, quod *fiunt* jungitur participio *connexa*, prae quibus expectes *connectuntur;* niſi forte, id quod verum cenſeo, *connexa* hic nominis adjectivi poteſtate dicuntur, cui tamen obſtat adjunctus voci ablativus, unde participii proprietas magis agnoſcitur. „*Choro* quo„dam“ haec ſingula *connexa* ſignificavit Qu. ſi recte legimus locum, petita, non quidem a domo, in qua verſabamur, ſimilitudine, ſed ab ea quae eſt in choream ducentibus manuum conjunctione; et ſuadet tale quid etiam hic, probare locus noſtri geminus 9, 4, 129. „membra connexa „ſunt — ut homines — con„tinentur.“

21. *Etiam fingere — licet.* Miror neminem haeſiſſe. Incommode certe *imagines* hic appellavit noſter, quod *loci* vocabulo indigebat, cum mox et ipſe et omnes omnino ſcriptores in mnemonices tractatione *imagines* ſedulo discernant a *locis.* Neque enim quidquam profecto voluit ſignificare, niſi quod etiam ficta aedificia, non modo quae alicubi inveniuntur extructa, poſſunt inſervire artificio mnemonico. Idem docet Herennianus 3, 19. extr.

notae ſunt. cf. not. crit.

ſunt, notamus: ut, quomodo Cicero dicit, *locis pro cera, ſimulacris pro litteris utamur.*
22 Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis eſt utendum multis, illuſtribus, explicatis, modicis intervallis: imaginibus autem agentibus, acribus, inſignitis, quae occurrere, celeriterque percutere animum poſſint.* Quo magis miror, quomodo Metrodorus in XII ſignis, per quae Sol meat, trecenos et

quae utique fingenda ſunt. Sic nexus quoque manifeſtior conjunctionis *ut utamur* cum *opus eſt.* Fortaſſe etiam cum Gesnero inſerendum *et* ante *imaginibus.* Mox *diſcenda* Camp.

22. *fuerit.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. *fuerat.*

modicis. Turic. Flor. Guelf. *modis* cum Alm.

percutere. Guelf. Exc. Santen. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *percurrere* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui e Vall. noſtrum. Modo pro *autem* Jenſ. (ſed hic per ſph. *aliqui*) Tarv. et edd. poſterr. ante Obr. acc. Roll. *aliquid.* tum Camp. *celeriter quemque.* Flor. *imaginis* pro *imaginibus.* *trecenos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *tricenos* cum Goth. et edd. ante Baſil. frequenti confuſione. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 34, 8. Hic quidem ipſa *tricenorum* proceſſerit ratio, quod ſciam, MS. Gothanus *ſua* dat pro *ſuam;* quod ſane placet, ut ad *arte* referatur pronomen, non ad *memoriam;* poſitu etiam vocis *potius* hoc ſuadente. Jactabat ſe Metrodorus mnemonica magis ſua quam memoria; ubi alius ejus generis artifex unum et alterum in quovis ſigno Zodiaci fortaſſe locum poſuiſſet, ibi triginta definiens. De *vanitate* conſule nos ad 4, 1, 33.

Cicero dicit. Loco ſupra indicato de Or. 2, 86. item mox 87. Illi *de cera* et *litteris* mirifice reſpondet Herenniani dictum 3. 18. *imagines, ſicut litterae, delentur, ubi nihil illis utimur: loci, tanquam cera, remanere debent.*

22. *Metrodorus.* cf. 10, 6, 4. Qui hoc praeterea referret Metrodori artificium in artum locum plurimas infercientis imagines, non reperi quenquam. Malim autem *quod* prae illo *quomodo.* Mox unus,

ſexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque jactatio circa memoriam ſuam potius arte, quam natura gloriantis. Equidem 23
haec ad quaedam prodeſſe non negaverim, ut ſi rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda ſint. Namque in iis, quae didicerunt, locis ponunt res illas, *menſam*, ut hoc utar, *in veſtibulo*, et *pulvinum in atrio*, et ſic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi poſuerint. Et forſitan hoc ſunt adjuti, qui, 24

modo abſint *ſexageni*. Sed ſatis frequens distributiva ponere pro cardinalibus. cf. eundem Drakenb. ad 4, 16, 6. Manifeſtus imprimis Livii locus 9, 30, 3. *tribuni militum ſeni deni in quatuor legiones*, ubi plane quae hic apud noſtrum ratio. Modo *ineat* Guelf. Camp.

23. *ut ſi rerum*. Turic. Flor. Guelf. *aut ſi r.* Camp. mox *redd. ſunt.* *ponunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. Reliqui *reponunt.* *veſtibulo — atrio.* Turic. Flor. Guelf. (hic tamen *et* videtur omittere) Camp. *v. et populum i. a.* Reliqui *v. in atrio pulvinum*, ſed Goth. et Voſſ. 2. item *populum.* Ordinem MSS. reſtituimus, emendationem alicujus veterum illorum Criticorum, neſcio cujus, unice retinentes et probantes. Pro *menſam* in Guelf. eſt *merſam.* *ſic cetera.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *ſi eſſet.* Mox Guelf. *relegantes* (a pr. m.) et *poſuerunt*, ubi Flor. *repoſuerint.*

24. *forſitan hoc.* Sic Obr. facillima emendatione. Adjuvat Flor. qui et ipſe nihil aliud niſi *f. hi.* Reliqui inſerunt *in.* Mox Flor. (a pr. m.) Guelf. *actione*, et hic *vendidiſſet.*

23. *Equidem haec.* Jam de hac quam nobis explicuit mnemonice pronunciat in univerſum, minus ei tribuens, quam vulgo ſolebant rhetores. Debebat ergo hic noſter ſenſus diligenter a praecedenti ſecerni, ne forte quis crederet, praeſtigias tantum illas Metrodori parum placere noſtro. Ciceronis quidem ſub perſona Antonii benignius eſt de hac arte judicium de Or. 2, 88. Mox *quae didicerunt* facillima correctione mutem in *quae digerunt.* cf. §. 18. 20.

auctione dimissa, quid cuique vendidissent, testibus argentariorum tabulis reddiderunt. Quod praestitisse Hortensium dicunt. Minus idem proderit in ediscendis, quae orationis perpetuae erunt. Nam et sensus non eandem 989
imaginem quam res habent, cum alterum fingendum sit: et horum tamen utcunque com-

Tum e Turic. Flor. enotatum *quae Hortensius*, non addita in illo quidem vulgata, in hoc autem diserte appositum est vulgatum *Hortensius*. Insertum itaque videri debet illud *quae* sine sensu post illa *quod praestitisse*. *utcunque*. Sic Turic. Flor. cum Alm. auctores facti conjecturae Gesnerianae, quam ipse (immemor Alm.) in textum intulerat; rectissime, et obsequentibus Bipp. Reliqui *utrumque*. cf. 10, 6, 7.

24. *Quod — Hortensium dicunt.* „Hortensius — a Si„senna provocatus in auctio„ne persedit diem totum et „omnes res et pretia et emto„res ordine suo argentariis re„cognoscentibus, ita ut in „nullo falleretur, recensuit.“ Seneca pater in praef. Controv. cf. et 10, 6, 4.

cum alterum fingendum sit. Res quidem suas secum ferunt imagines; sensus, i. cogitata nostra, si notare volumus, fingendum est aliquod nostra sponte signum, nec illud certum aut unum modo est: „nam — ita fit in *imaginibus*, „ut, quae nobis diligenter „notatae sint, eae parum vi„deantur insignes aliis.“ (Scriptor ad Herenn. 3, 23.) *Alterum* quod hic dicitur, est illud ipsum signum, quo sensum notamus, diversum illud ab eo quem demonstrat sensu; duo enim profecto sunt, ubicunque signatur alterum, alterum signat. Jam in *rebus* ne signum quidem, i. alterum illud, fingere opus est, quoniam qui *mensam* reminisci cupit, is nihil nisi mensae imaginem animo affigere necesse habet. Et hanc quidem verborum nostrorum partem rectissime expressit Gedoynus: „les pensées ayant une image „purement arbitraire.“ In reliquis vitio editionum erravit. Gesnerus *alterum* retulit ad *sensus* ipsos, qui dicantur esse fingendi, cum *res* se ipsae offerant. Sed hic *sensus* ipsi non finguntur, verum effICti et constituti ante notari modo desiderant; versamur enim in arte mnemonice, non in inventione oratoria. Labor est unicuique sensui suam dare

monet locus: ſed ſermonis alicujus habiti verborum contextus eadem arte quomodo comprehendetur? Mitto, quod quaedam nullis ſimulacris ſignificari poſſunt, ut certe

locus. Hoc dant Turic. Flor. cum Alm. Colb. item margine Badii, exulans ab omnibus reliquis. Geſnerus carens noſtro vocabulo (cum non attendiſſet illam in Burm. ed. commemorationem), ad *commonet* intelligere cogebatur *ars iſta,* dure profecto; ſed aliquanto major criticus Gallaeo, qui et hic remedium ſuum tentat, *addititia* haec verba *cum alterum — commonet* pronuncians *et* (i. *quia*) *inexplicabilia.* cf. 10, 3, 2.

ſed — habiti. Turic. Flor. *ſicut ſ. alicui habitu* cum Alm. niſi quod *ſic.* Guelf. Exc. Santen. *ſi cum ſ. a. habitu* cum Goth. et fortaſſe Bodl. Andr. ex quibus non affertur *habitu.* Camp. *ſi cum ſ. a. habiti* (niſi forte in poſtremo erravi, quod et ibi eſſet *habitu*). Jenſ. *ſed cum — habitu* cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. qui ex vaga Regii conjectura, *ſed cum ſ. a. habiti,* inſertis mox poſt *contextus* hisce: *eſt ediſcendus.* Mihi quidem *ſermo habitus* hoc loco plane non ferendus videtur; quo accedit foediſſima genitivorum coacervatio, *ſermonis habiti verborum contextus;* et fortaſſe debebam in Jenſoniana acquieſcere, cujus haec ſententia: *Sed quomodo ſimul cum toto ſermonis alicujus habitu poterit verborum quoque contextus eadem hac mnemonice comprehendi et contineri:* ſed retinebat, quod vetuſtiſſimi illi *ſicut* dant, non *ſi cum.* Inde efficias: *ſed, ut* (poteſtate *quanquam*) *ſ. a. habitus, verborum — comprehendetur?* Camp. *comprehenditur* cum Jenſ. Tarv.

25. *certe.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Baſil. Vidov., quod ipſum conjiciebat Geſn. Reliqui *certae,* niſi quod Jenſ. *caeterae,* Tarv. *caetere.* Modo Flor. (a pr. m.) *ſignificet.* Annotatum eſt e Flor. *poſſunt,* quod et ipſe e Camp. retuli, quaſi in editis eſſet *poſſint.* Nunc ſuſpicor in illis (Flor. et

imaginem. Aliquo tamen modo (*utcunque*) huic neceſſitati ſuccurrit *locus;* et qui v. c. *atrio* domus illius memoriam occupantis aſſignavit certum orationis ſuae ſenſum, admonebitur illius, dum *atrium* animo obverſatur, etiamſi obſcurior fuerit *imago,* quae eundem inſtruxerat ſenſum.

ſed — habiti. cf. not. crit.

conjunctiones. Habeamus enim sane, ut qui notis scribunt, certas imagines omnium, et loca scilicet infinita, per quae verba, quot sunt in quinque contra Verrem secundae actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quasi depositorum: nonne impediri quidem eorum, quae dicit decursum necesse

Camp.) esse conjunctivum. *scilicet.* Camp. *sed;* male, inest enim levis irrisio eorum, qui innumera solent loca constituere, velut Metrodorus in Zodiaco. Nec correctione Obr. indigemus *nominum* pro *omnium.* Modo Flor. *noti.* Guelf. *notae.* *per quae.* Turic. Guelf. *p. quem.* *quot sunt in quinque.* Turic. Flor. *quod s. i. q.* Guelf. *sunt in quae sunt i. q.* Reliqui *quae s. i. q.* Nostrum levissima mutatione ex antiquissimis illis derivatum est, aptum illud imprimis in tam manifesto exemplo. *ut meminerimus.* Turic. (hic etiam *memineribus*) Flor. Guelf. *ne m.* Guelf. mox *impedire.*

quidem — decursum. Turic. *quod quae dicit dicursum.* Flor. Guelf. *quod quae d. d.* cum Alm. Ex hisce vetustissimorum scripturis tale loco auxilium quaesivi: „meminerimus etiam" (delevimus *ne*, velut natum ex errore repetendi litteras similes; *ut* deinde ab librariis refictum; pendet autem

25. *conjunctiones.* „Sive „grammatice accipias hanc „vocem, verum est; da mihi „enim notam, quae clare bre„viterque signet *num, enim„vero, tametsi?* sive conjun„ctiones intelligas connecten„di et transeundi formulas. „Cic. de Or. 2, 88. pr. *Multa „sunt verba, quae quasi arti„culi connectunt membra ora„tionis, quae formari similitu„dine nulla possunt: eorum „fingendae nobis sunt imagi„nes, quibus semper utamur.*" Gesnerus. In *conjunctionibus* cf. 1, 4, 18.

qui notis scribunt i. notarii, de quibus vide 7, 2, 24.

ut meminerimus — decursum. Haec minime sunt sana, et est de iis dispiciendum in nott. critt. Sententia manifesta. Gravatur autem hanc ipsam mnemonices reprehensionem Antonius apud Cic. de Orat. 2, 88. *Neque verum est, quod ab inertibus dicitur, opprimi memoriam imaginum pondere, et obscurari etiam id, quod per se natura tenere potuisset.*

est duplici memoriae cura? Nam quomodo 26
poterunt copulata fluere, si propter singula verba ad singulas formas respiciendum erit? Quare et Charmadas et Scepsius, de quo modo dixi, Metrodorus, quos Cicero dicit usos hac exercitatione, sibi habeant sua: nos simpliciora tradamus. Si longior complectenda me- 27
moria fuerit oratio, proderit per partes ediscere: laborat enim maxime onere: et hae partes non sint perexiguae: alioqui rursus multae erunt, et eam distinguent atque concident. Nec utique certum imperaverim modum, sed maxime ut quisque finietur locus:
990 ni forte tam numerosus, ut ipse quoque di-

oratio ab illa concessione orsa supra *Habeamus sane*, cf. 5, 10, 1.) „o. q. d.: nonne" (malim *non* solum, cf. 11, 1, 50.) „impediri *quoque*" (tantum abest ut adjuvetur hoc artificio mnemonico) „*dicendi cursum* n. e. d. m. cura?"

26. *Charmadas.* Flor. *Charneades*, et reliqui ante Burm. omnes *Carneades.* Nostrum esse in Turic. conferentis silentium testatur. cf. Cic. de Or. 2, 88. Ern. not. Capperonerius demonstrat Fortunatianum ex Pithoeanis Charmadae memorem p. 75.

27. *rursus.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Reliqui *nimis.* Mox Turic. Flor. *mute.* Guelf. conjunctim *mutuerunt.* *modum.* Turic. Flor. Guelf. *modo* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. non Camp. Regius correxit. *ni forte.* Sic Flor. Guelf. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. *in f.* Turic. (cf. de hac confusione Drakenb. ad Liv. 38, 50, 1.) Reliqui *nisi f.* quorum et Camp. cf. eundem ad 23, 1, 8. Suspicor autem post *forte* intercidisse *est.* *tam numerosus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. cum edd.

27. *laborat.* Malim *laboratur* (cf. 11, 3, 57.); neque enim in activo subjectum est manifestum. et mox *sed* pro *et.*

locus. Certa tractandi propositi pars; *materiam* barbare dicimus. *numerosum* cf. ad 10, 5, 9.

28 vidi debeat. Dandi ſunt certi quidam termini, ut contextum verborum, qui eſt difficillimus, continuet crebra meditatio, partes deinceps ipſas repetitus ordo conjungat. Non eſt inutile, iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commo-
29 neat et quaſi excitet memoriam. Nemo etiam fere tam infelix, ut, quod cuique loco ſignum deſtinaverit, neſciat: ut, ſi erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio utatur, ut ipſae

ante Ald. acc. Bad. Reliqui inſerunt *ſit* Regio ſuadente; ſed Badius (quanquam inepta quaedam de hexametri clauſula cauſatus) veriſſime monuit, adjectivum pendere e verbo *finietur*. Mox Goth. *divelli* pro *dividi*, mire, nec ineleganter.

28. *partes* — *ipſas*. Flor. Guelf. (qui et τελείαν στιγμὴν ante *deinceps*) *partis* — *ipſa*. Prius cum ipſa illa diremtione et Exc. Santen. Modo pro *continuet* Guelf. *continet*, Obr. *contineat*. *inutile* — *difficilius*. Turic. *inutilisque difficilius*. Flor. Guelf. Exc. Santen. *inutilis quo difficilius*. Ex Goth. nil niſi *inutilis*, ex Alm. contra ſolum *difficilius* affertur. Reliqui *inutile*, *quo facilius*. Noſtram e Turic. exſculpſimus. Recepta enim ſingulis, quae ediſcenda ſunt, notas apponere jubet, quod erat in illa, quam improbavit, arte. *apponere*. Goth. (tac. Geſn.) *opponere* cum Voſſ. 2. *ponere* Obr. mire. Mox Camp. *quae* pro *quaſi*.

29. *ut, ſi erit* — *notae*. Turic. Flor. Guelf. *u. ſ. e. trandus* (Flor. a ſec. m. *tradendus* et ſic Guelf.) *ad hoc* — *remedium utitur ut ipſae* (Turic. Guelf. *ipſe*) *n.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui tamen omnes *tradendus*, ipſo accedente in hac quidem voce Aldo. Ex Alm. omiſſio tantum verbi *excitent* memorata, per conferentium neglectum profecto. Sed Camp. e recepta nihil quidquam mutat, niſi quod *utitur* dat. Non igitur a Badio ſolo *tardus*, qui ſic ſe legere teſtatur, et jam tum *excitent* inſertum, ac *remedio* refictum. In hacce ſtribligine cumulandi maxime *ut*, quod ter legitur in breviſ-

29. *ut, ſi erit tardus* — *ſupra poſui.* cf. nott. critt.

excitent notae. Hoc enim eſt ex illa arte non inutile, attendere ſigna ad eos, qui excidunt, ſenſus: *ancoram*, ut ſupra poſui, ſi de nave

ſimo ſenſu ſtructurà minime latina, potuiſſe acquieſcere tot VV. DD. jure mireris. Timide quidem, ſed ut aliqua tamen laboranti loco medicina quaeratur, haec tento: *aut ſi erit tardus aliquis usque eo quoque, ad hoc remedium ſunt iterum ipſae notae.* Si per compendium eſſet ſcriptum *aliquis*, poterat turbari aliquid ob illud, quo oculus aberrabat, inſequens *ad hoc.* „Si una ad commonefaciendum non ſuffecerit nota, „quia obliti eramus, quo maxime pertineret; alteram (hoc „eſt in *iterum*) apponendo priori illi, vincimus eam et ſuo „loco alligamus." Fateor *tardus* paulo acerbius dictum videri, cum mira ante modeſtia Qu. leniiſſet idem *infelicem* appellando. cf. 10, 1, 7. Sed veram eſſe vetuſtiſſimam illam ſcripturae *trandus* emendationem; totius loci habitus dubitare non ſinit. Ita mox §. 34. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. *tradatur* pro *tardatur.* *Hoc enim eſt.* Sic Flor. quanquam inſerto a ſec. demum manu *enim.* Turic. *h H eſt,* in quibus noſtra ipſa latere unusquisque videt (cf. 8. Pro. 15.). Reliqui *Hinc eſt,* niſi quod Bad. *Hic e.* Mox Guelf. omittit *ex* cum Goth. 2. Pro *illa* Camp. *ipſa* cum Goth. Voſſ. 2. Ald. *attendere ſigna ad eos.* Turic. Flor. *adtentus a. e.* Guelf. Camp. *attentus a. e.* cum Alm. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum, ratione reddita nulla. Mox *exciderunt* a Badio inde ante Obr. acc. Roll. Burm. Capper. (item Alm. ut referunt, falſo profecto, neque enim ullus ſic codex). Pro *attendere* Obr. *appendere,* conjiciente hoc jam Francio. *poſui.* Flor. (a pr. m.) Camp. *propoſui.* Ne hic quidem ſenſus recte legitur. Suſpicor autem, trajiciendis vocabulis factum eſſe, ut *ad ſenſus eos, qui exc.* ſcriberetur in aliis Codd. in aliis autem *ad eos qui excidunt ſenſus,* quae ratio ſane elegantior. Mox jungendo duas ſcripturas exorta eſt praepoſtera illa veterum conſtitutio *non inutile adtentus a. e. q. e. ſenſus.* Nec *adtentus* per D ſcriptum invenio aliis locis in Turic. Flor. Ejecto igitur male nato illo *attendendi* verbo, difficilior fit ratio accuſativi in *ancoram,* quod etſi facile refingatur in *ancora,* malim tamen repeti a *propoſui* (nam hoc praefero, cf. 4, 1, 39.); quo hoc maxime deducor, quod *eſſet* ſcribitur, pendens illud e praeterito *propoſui, non eſt,* quo opus erat in vulgata conſtitutione. Nam

30 dicendum esset: *spiculum*, si de proelio. Multum enim signa faciunt, et ex alia memoria venit alia: ut cum translatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur id fecerimus. Haec magis adhuc astringunt, qui memoriam ab aliquo simili transferunt ad id, quod continendum est: ut in nominibus, si *Fabius* forte sit tenendus, referamus ad illum *Cunctatorem*, qui excidere non potest: aut ad aliquem ami-
31 cum, qui idem vocetur. quod est facilius in *Apris*, et in *Ursis*, et *Nasone*, aut *Crispo*, ut

qui hoc reponat pro illo, parum critice faciat. Itaque sic legam verba nostra: *Hoc enim est ex arte illa, non inutile ad eos qui excidunt sensus* (repetit quae modo dixerat: *non est inutile iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas*): *ancoram, ut supra proposui, si de nave dic. esset, spiculum, si de proelio.* ad quae cf. §. 20.

30. *cur id.* Turic. Flor. Guelf. *cum his.* Tarv. *cum haec* cum Voss. 2. Goth. *cum iis* Jens. Modo Turic. Flor. Camp. *commoveat.* Goth. paulo ante *et supra*, item *et cum.*

qui memoriam. Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *quae m.* Modo Camp. *stringunt.*

31. *et in Ursis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *in.* Modo Guelf. *concitatorem.* Mox pro *nomina omnia* Turic. Flor. Guelf., priores duo quidem et *in omnibus* antea. Mox Camp. *Aut id mem.*

30. *ut cum — commoneat.* cf. 5, 10; 44.

magis — astringunt i. firmiora reddunt, cf. 2, 2, 4. ad quem usum cf. exemplum Cic. ad Att. 10, 6. „pater — quid- „quid ego *astrinxi*, relaxat."

quod continendum est i. retinendum, ut 10, 7, 18.

31. *quod est facilius.* Malim fere *quo e. f.*

in Apris, et in Ursis. Utrumque cognomen in quibusdam gentibus usurpatum est, velut prius in Flavia apud Plin. epp. 5, 14, 4. in Arria apud Vopiscum in Numeriano, alterum frequens in inscriptionibus apud Gruterum et Muratorium. Artificium hoc mnemonicum qui inter recentes studiis adhibuerint, recen-

id memoriae affigatur, unde sunt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum te-
99 [1]nendi magis causa est, ut in *Cicerone*, *Verrio*,
Aurelio, si debent inseri. Illud neminem non 32
juvabit, iisdem, quibus scripserit, ceris ediscere. Sequitur enim vestigiis quibusdam memoriam, et velut oculis intuetur non paginas modo, sed versus prope ipsos, qui tum

si — inseri. Turic. *sed h7 misceri.* Flor. *sed hi miseri.* Alm. *si hi misceri.* Guelf. Camp. *si debet misceri* cum Bodl. *si debet inseri* Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. qui primus pluralem in verbo. Parum juvit locum Obr. distinctione mutata, ut ad sequentia haec pertinerent: *si debet misceri illud, neminem.* Burm. et ipse transitum ad proxima agnoscens: *Si* (vel *sed*) *taedet his inhaerere: illud* cet. Mihi succurrit: *Sed habet miseriam* (cf. 1, 8, 18. 5, 14, 31.) — in quo tamen abruptum illud et undique praecisum minime placet. Turic. compendium parum intelligo. *magas* supra pro *magis* in Jens. ex sphalmate esse testatur Tarv. carens hoc vitio. Inveteratius illud, quod Flor. Guelf. mox *ceteris* pro *ceris*.

32. *Sequitur.* Turic. *sq̄.* Flor. *s. q̄.* Hic a sec. m. *secuntur*, et sic Camp. Guelf. (sed hic cum cett. *sequuntur*) cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Quod mox inserunt *in* post *enim* Jens. Tarv. merus error. *quibusdam.* Turic. *quisdam.* Flor. (a pr. m.) *quasdam.* *intuetur — modo.* Turic. Flor. Guelf. *intuentur non paginis mihi.* Camp. *intuentur non paginas modo* cum Goth. *qui tum.* Turic. Flor. Guelf. *quem cum* cum Alm. Sed Camp. *quae tum* cum Goth. Voss. 2.

sentem Morhofium in Polyhist. 1, 2, 6. 48. seq. demonstrat Gesnerus.

[1] *Cicerone*, *Verrio*, *Aurelio.* De primi tertiique horum nominum origine veteres loquuntur, ut Plinius, Plutarchus, de Aurelio autem Festus in voce. Verrii qui originem demonstraret, neminem reperi.

si debent inseri. cf. not. crit.

32. *Sequitur — similis legenti.* Etsi sententia utcunque eruitur ex verbis hisce; durissima tamen est illa tam longa subjecti dilatio, quod in fine tantum comparet: *qui dicit.* Quare consulendae nott. critt.

dicit, ſimilis legenti. Jam vero ſi litura aut adjectio aliqua atque mutatio interveniat, ſigna ſunt quaedam, quae intuentes deerrare non
33 poſſumus. Haec ratio, ut eſt illi, de qua primum locutus ſum, arti non diſſimilis, ita, ſi quid me experimenta docuerunt, et expeditior et potentior. Ediſcere tacite (nam id quoque eſt quaeſitum) erat optimum, ſi non

Jenſ. Tarv. Equidem haec ita refingam: *Sequimur enim v. q. m. e. v. o. intuemur — quaecunque dicimus ſimiles legenti.* Continuo in *poſſumus* prima perſona infertur. Nec quisquam dixerit, ſubjectum elici ex *nemo* praecedente, etſi ibi *ſcripſerit* inde poterat pendere, ubi praeter neceſſitatem Francius tentat *ſcripſeris*. Alia ratio §. 46. qui locus tamen hunc defendere videri poteſt. Niſi forte et *legentibus* ſcribemus, cf. §. 47. *atque mutatio*. Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. *atque mutata* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *aut mutatio.* Modo Flor. *litore ut.* Guelf. *litterae ut.* Mox *deerrare* Turic. quoque et Flor. cum Alm. et Palat. Gebh. quo a Burm. inde rectiſſime mutarunt *errare* reliquorum libb. omnium.

33. *Haec ratio.* Recepi olitoris illius Gallaei opportunam conjecturam pro libb. omnium *Eſt r.* *ut eſt illi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. (poſteriorum quidem uterque *illa*) cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. *ut et illi* Camp. Tarv. cum Ald. Reliqui omittunt *eſt.* *eſt quaeſitum.* Turic. *eſtque ſitum.* Flor. *e. queſitum.* Guelf. Exc. Santen. *e. quod ſitum* cum Alm. ex quo *e. quod ſi tum*, falſo profecto, (cf. §. 13.). *eſt quod* ſine adjectione Goth. Voſſ. 2. Reliqui ante Geſn. *eſt quod tum*, diremtione multum diverſa. Continuant enim ſenſum priorem usque ad *ediſcere tacite;* novum ordientes poſt στιγμὴν τελείαν *Nam id quoque eſt quod tum.* Nec premenda laus Gallaei meliorem diſtinctionem ſuadentis; aut Burmanni *quaeſitum* illud ſola conjectura eruentis. Ille quidem et hic cultro rem gerebat, reponens: *Ediſcere tacitum erat optimum*, in quo tamen *tacitum* prae *tacite* mirifice placet; niſi forte mavis *tacentem*, vel *tacentes.* *ſi non.*

33. *illi* — *arti* i. mnemonicae, tractatae §§. 18—23. cf. §. 29.

ſubirent velut otioſum animum plerumque aliae cogitationes, propter quas excitandus eſt voce, ut duplici motu juvetur memoria, dicendi et audiendi. Sed haec vox ſit modica, et magis murmur. Qui autem legente 34
alio ediſcit, in parte tardatur, quod acrior eſt oculorum, quam aurium ſenſus: in parte juvari poteſt, quod, cum ſemel aut bis audierit, continuo illi memoriam ſuam experiri licet,
992 et cum legente contendere. Nam et alioqui id maxime faciendum eſt, ut nos ſubinde tentemus: quia continua lectio, et quae magis, et quae minus haerent, aequaliter tranſit. In 35
experiendo, teneasne, et major intentio eſt, et nihil ſupervacui temporis perit, quo etiam, quae tenemus, repeti ſolent: ita ſola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione

Turic. Flor. Guelf. omittunt *ſi* cum Alm. Omittit *id* modo ante *quoque* Guelf. item mox dat *voci* cum Exc. Santen. item *decuerunt* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *et audiendi.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. (cf. modo.) Goth. hic *modo* pro *motu*, quod ipſum optabat Francius, male.

34. *acrior eſt.* Turic. omittit, ſolus. *et quae minus.* Ambr. 2. omittit. Guelf. *et minus.* Modo *id* omittit Flor. et paulo ante *licet* abeſt ab Voſſ. 1. 3. *haerent, aequaliter.* Flor. *harent ae.* Ambr. 2. *haerente qualiter.* Camp. (niſi quod per E) *haeret ae.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad.

35. *repeti.* Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *reperiri* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Ioann. et edd. ante Ald. *reperiti* Ambr. 2. Modo Camp. *ſupervacanei* cum Andr. Ald. Sed Goth. *petit* pro *perit.* Guelf. *quo tenemus.* Illa, quae eſt in Voſſ. 2. omiſſione horum: *ita ſola — quanquam ſolent* caret Goth. Contra in Guelf. deſiderantur haec: *quanquam ſolent — quod exciderunt.* *iteratione.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2.

firmentur: quanquam ſolent hoc ipſo maxime haerere, quod exciderunt. Illud ediſcendo ſcribendoque commune eſt, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, digeſtum cibum, animum cogitationibus aliis liberum.
36 Verum et in iis, quae ſcripſimus, complectendis multum valent, et in iis, quae cogitamus, continendis prope ſolae (excepta, quae potentiſſima eſt, exercitatione) *diviſio* et *compoſitio*. Nam qui recte diviſerit, nunquam poterit in
37 rerum ordine errare. Certa ſunt enim non ſolum in digerendis quaeſtionibus, ſed etiam in exequendis, ſi modo recte dicimus, prima ac ſecunda, et deinceps: cohaeretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque ſubtrahi

(qui et *creba*) Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Roll. Obr. *intentione* Voſſ. 1., Reliqui *reiteratione*, defendente male Gibſono exemplo, quod eſt 2, 4, 13. cf. Oudendorp. ad Sueton. Claud. c. 17. extr. Modo Turic. *ſcribendo* ſine *que*.

36. *Verum et in iis.* Sic Ambr. 2. Camp. *V. etiam i. i.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. qui *V. his.* Guelf. *V. et his.* Reliqui *V. et in his.* *ſolae — exercitatione.* Turic. Flor. (ſed hic ſine praep. *ex*) *ſola quae pot. eſt et ex exercitatione.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic non habet *et*) *ſola excepta q. p. eſt et e.* cum Voſſ. 3. Bern. Error in *ſola* natus e ſequente E in *excepta*, neque erat quod iis hoc annumeraret exemplis Burmannus, de quibus agit ad 7, 4, 31. *potiſſima* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Chouet. exc. Ald. Quod Alm. ejusdem accuſatur ſcripturae, confuſionem interpretor Voſſ. 2. ponere volentis (cf. §. 33.). Sed §. 40. *potiſſimum* Camp. cum Andr. Baſil. et aliquot Burm. Dein Voſſ. 1. *in* praemittit voci *exercitatione*.

37. *ei nihil.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et n.* cf. 5, 10, 96.

37. *ſi modo recte dicimus.* Niſi forte ornamentis tam ambitioſe indulgemus, ut eorum nimio ſplendore rerum ipſarum compagem et articulos obſcuremus.

ſine manifeſto intellectu, neque inſeri poſſit.
993 An vero Scaevola in luſu duodecim ſcripto- 38
rum, cum prior calculum promoviſſet, eſſet-
que victus, dum rus tendit, repetito totius
certaminis ordine, quo dato erraſſet recorda-

modo *dirigendis* ſolito errore Goth. (tac. Geſn.) cf. 11, 1, 6.

38. *ſcriptorum.* Goth. *ſcruporum* cum Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Burm. exc. duabus. Nec dubito, quin Voſſ. 2. quoque idem det, quanquam et hic et Alm. Voſſ. que 1. 3. ſilentur a Burm. Vnde apparet, vilioribus Codd. accenſendos illos tres. Noſtrum enim eſt in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. ipſo, Ruſc. et Leid. quarum edd. ultima collata ſecum Exc. Santen. trahere videtur, acc. (teſte Thoma Hyde in opere de Nerdiludio) Bodl. (cujus hic omiſſam mentionem Gibſono recte exprobrat Burm.) itemque Bern. *rus tendit.* Flor. *ostendit* cum Alm. (non Turic. cf. §. 36.) *reus tendit*

38. *An vero — minus idem ordo.* cf. 10, 3, 29. De ludo *duodecim ſcriptorum* hic agere nihil attinet, Lexicis (in voce Scriptum) quaevis eo facientia larga manu praebentibus. Conſulenda etiam Clavis Ciceroniana Erneſti. Id tamen non praetermittendum, celebratam fuiſſe apud veteres in Mucio Scaevola, ſummo ICto, hujus ludi peritiam, cf. Cic. de Or. 1, 50. item vetus Epigramma a Salmaſio prolatum ad Vopiſci Proculum c. 13. et repetitum a Geſn. in Theſauro, a Burmanno in Anthol. III. Ep. 77. ubi vid. notas: — *Hoc opus* (i. hunc ludum) — *amavit — excellens Mucius ingenio.* Errores in dandis calculis (*dare* enim in hac re verbum proprium) commiſſos revocare licuiſſe, aliquot veterum locis, ut et noſtro, apparet: vide imprimis Auſon. Profeſſor. 1, 25. locum Geſnero citatum in Theſauro, ubi itidem jactuum et datorum in hoc loco memoria laudatur. Similis in πεττείᾳ Graecorum libertas, quo reſpicit Plato in Gorgia p. 461. d. et diſertius auctor Hipparchi p. 229. c. Vid. Boeckh. in Plat. Minoëm p. 40. Fateor autem, quid ad hiſtoriam noſtram faciat, *quod prior calculum promoviſſet*, mihi non liquere. An, cujus prima eſſet calculi promotio, ſi recte luderet, non poterat vinci?

tus, rediit ad eum, quicum luſerat, isque ita factum eſſe confeſſus eſt: minus idem ordo valebit in oratione, praeſertim totus noſtro arbitrio conſtitutus, cum tantum ille valeat alternus? Etiam quae bene compoſita erunt,
39 memoriam ſerie ſua ducent. Nam ſicut facilius verſus ediſcimus, quam proſam orationem: ita proſae vincta, quam diſſoluta. Sic contingit, ut etiam quae ex tempore videbantur effuſa, ad verbum repetita reddantur: quod meae quoque memoriae mediocritatem ſequebatur, ſi quando interventus aliquorum,

Guelf. Exc. Santen. *quicum luſerat.* Turic. *quo die cum cluſerat.* Flor. *quo die cum luſerat,* ſed a ſec. m. *quo cum l.* et ſic Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Equidem per transpoſitionem e vetuſtis illis eruo: *quocum* (an *quicum*) *pridie* (inde eſſe litteram ſuſpicor, quae verbo *luſerat* praemittitur in Turic.) *luſerat,* quo major appareat memoriae vis. *conſtitutus.* Turic. Flor. Camp. *conſtructus* cum Alm. Bodl. Andr. An fuit *conſtrictus*? cf. 1, 13, 1. 7, 3, 14. nihil hic fuerit niſi *firmiter comprehenſus.* Mox Camp. *alterius.* „*Alterius* conjiciebat Francius, ſed perperam, „in duodecim enim ſcriptorum ludo alternis luditur, et cal„culi promoventur." Burmannus.

39. *proſae vincta, quam diſſoluta.* Sic ed. Leid. Chouëti marg. Ambr. 2. (niſi quod hic *proſe*). Sed Turic. *proſe victata q. diſſoluta.* Flor. *proſae junctata* (a ſec. m. *juncta*) *q. diſſoluta.* Guelf. Exc. Santen. (in Exc. quidem *diſſoluta* non memoratur) *per ſe juncta q. diſſoluta.* Camp. *proſae juncta q. diſſoluta.* Reliqui *proſam vinctam q. diſſolutam,* quod aures ipſae reſpuunt. Noſtram ſcripturam inſcius miratur Gibſ., probat peritus Burm. Ceterum Goth. Jenſ. *junctam* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Bad. E Voſſ. 3. *evincta* memorat Burm. fidem noſtrae faciens. Mox *contigit* Turic. Flor. *ſequebatur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn. ſed a pr. tantum m.) *ſeque-*

quicum luſerat. cf. not. crit. 39. *ſequebatur.* cf. 10, 2, 26.
conſtitutus. cf. not. crit.

qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coëgiſſet: nec eſt mendacio locus, ſalvis qui interfuerunt. Si quis tamen 40
unam maximamque a me artem memoriae quaerat, *exercitatio* eſt et *labor:* multa ediſcere, multa cogitare, et, ſi fieri poteſt, quotidie, potentiſſimum eſt. Nihil aeque vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Quare et pueri ſtatim, 41
ut praecepi, quam plurima ediſcant, et, quaecunque aetas operam juvandae ſtudio memoriae dabit, devoret initio taedium illud et ſcripta et lecta ſaepius revolvendi, et quaſi eundem cibum remandendi. Quod ipſum hoc
994 fieri poteſt levius, ſi pauca primum, et quae

bantur cum Voſſ. 3. Ordinant Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Stoer. ita: *mediocr. mem.* quod neſcio quomodo praeplacet. *coëgiſſet.* Guelf. Exc. Santen. *cogitaſſet.* Mox lepidus in Voſſ. 3. error *emendatio* pro *eſt mendacio;* et plane ſomnolentiae index in Voſſ. 1. *honorare* pro *iterare.* Pro *nec eſt m.* Flor. (a pr. m.) *neceſſe eſt m.* Modo Guelf. *merentur.* Flor. *quia hunc* pro *qui h.*

40. *ediſcere.* Turic. Flor. Camp. *diſcere.* Mox Turic. *concitare*, ubi Ioann. Voſſ. 1. 3. *agitare:* ſed ante *ediſc.* Voſſ. 3. *multa* omittit. Haec in Florilegio Santen. corrupte enotantur: *maxima memoriae ars eſt exercitatio · nil eque augetur ut cura · vel intercidit ut negligentia.* Mox Ambr. 2. *plurime diſcant.* Guelf. *p. diſcant.*

41. *et lecta.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Mox Turic. *revolundi.* Camp. *remordendi* pro *remand.* et omittit *et* ante *ſcr.* *levius.* Leid. *lenius*, per ſph. haud dubie, nec egebat loquacitate improbantis recte quidem Gibſoni.

nec eſt mendacio — interfuerunt. Neſcio quomodo displicet haec aſſeverandi diligentia. Sed ea ſupra quoque uſus eſt. 4, 2, 86.

41. *ſtudio* i. arte et induſtria. Non deſideraturus eras vocem, ſi abeſſet. *Praecepit* haec noſter 1, 1, 35. et 2, 7, 25. ſq.

odium non afferant, coeperimus ediſcere: tum quotidie adjicere ſingulos verſus, quorum acceſſio labori ſenſum incrementi non afferat, in ſummam ad infinitum usque perveniat: et poëtica prius, tum oratorum, noviſſime etiam ſolutiora numeris, et magis ab uſu dicendi
42 remota, qualia ſunt jurisconsultorum. Difficiliora enim debent eſſe, quae exercent, quo ſit levius ipſum illud, in quod exercent: ut athletae ponderibus plumbeis aſſuefaciunt manus, quibus vacuis et nudis in certamine utendum eſt. Non omittam etiam, quod quotidianis experimentis deprehenditur, minime fidelem eſſe paulo tardioribus ingeniis recen-
43 tem memoriam. Mirum dictu eſt, nec in promtu ratio, quantum nox interpoſita affe-

odium. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. 3. Andr. et aliquot Burm. Reliqui *taedium.* Modo *pauci* Ambr. 2. Guelf. item mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adſervant* cum Alm. Omittunt *ſingulos* Turic. Flor. Alm. Quod Turic. Guelf. Exc. Santen. *addicere,* levius ſane. Pro *ad inf.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ac i.* cum Voſſ. 2. Jenſ. cf. 10, 7, 24. *prius, tum.* Turic. *pustum* (etiam *oratorium*). Camp. *prius poſtmodum.*

42. *plumbeis aſſuefaciunt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *publicis adſuefacerent.* Ex Alm. nonniſi *publicis.* Iſta *quo ſit — exercent* omittit Camp.

43. *promtu ratio.* Turic. Flor. (hic a. pr. m.) *propter uratio.* Alm. poſt compendium vocis *propter* habet: *cura.* Modo

odium laboris hujus. cf. 8, 3, 30. Hic quidem, quod raro ei contingit, *taedium* modo poſitum eleganter *odio* variavit, ne idem recurreret.

ab uſu dicendi i. oratorio, ne forte uſum *loquendi* intelligas, qui eſt etiam remotior ab orandi majeſtate, quam ICtorum illa carmina.

rat firmitatis, ſive requieſcit labor ille, cujus ſibi ipſa fatigatio obſtabat, ſive concoquitur, ſeu maturatur, quae firmiſſima ejus pars eſt, recordatio: quae ſtatim referri non poterant, contexuntur poſtera die, confirmatque memoriam idem illud tempus, quod eſſe in cauſa ſolet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito 44
effluit, et, velut praeſenti officio functa nihil in poſterum debeat, tanquam dimiſſa diſcedit. Nec eſt mirum, magis haerere animo, quae diutius affixa ſint. Ex hac ingeniorum diverſitate nata dubitatio eſt, *ad verbum ſit ediſcendum dicturis, an vim modo rerum atque ordinem complecti ſatis ſit:* de quo ſine dubio non poteſt in univerſum pronunciari. Nam ſi me- 45

Turic. Flor. *dictum.* *requieſcit.* Sic Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. *requies cum* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *quieſcit.* *ſive concoquitur, ſeu maturatur, quae firm.* Sic Turic. Flor. niſi quod ex hoc non refertur *quae.* Reliqui *ſ. maturatur atque concoquitur ſeu firmiſſima,* exc. Camp. qui in extremis hisce *ſive quod firmiſſima;* et Jenſ. *ac coquitur* cum edd. poſterr. ante Ald. (cf. 8, 4, 16.) item Goth. *ſive concoquitur.* *poſtera die.* Camp. *poſtero d.* cum Ald. Bad. Baſil. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. cf. 6, 3, 90. Mox *confirmant quae* Turic. Guelf. Modo *contextum* Camp. item *referre* cum Ruſc.

44. *eſt, ad verbum.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 3. (e Voſſ. 2. affertur *an adverbium*) Geſn. Bip. *eſt an v.* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *e. an ad v.* quorum Flor. eſſe mirer. Burm. noſtrum probans debebat recipere; cf. 5, 13, 11. Modo Goth. (tac. Geſn.) Camp. *pervelox.* Guelf. omittit *diſcedit,* item mox *poteſt* inter *non* et *in.* Ambr. 2. *dicturus.* Goth. *ſatis eſt,* quod cf. ad 4, 1, 28.

43. *quae ſtatim — poſtera die.* Haec epiphonematis loco ſubjunguntur per aſyndeton. *referri* interpretor ſingulatim repeti, *conteri* continuo orationis flumine decurrere.

tur accipere. Namque *actionem* Cicero alias *quasi sermonem*, alias *eloquentiam quandam corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quae sunt eaedem pronunciationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appel-
2 latione indifferenter uti licet. Habet autem res ipsa miram quandam in orationibus vim ac potestatem; neque tam refert, qualia sint, quae intra nosmet ipsos composuimus, quam quo modo efferantur: nam ita quisque, ut au-

sculo charactere, quo acc. Bern. Jens. Tarv. In Camp. nulla esse videtur, cum nihil annotarim; a Flor. omnem inscriptionem abesse, diserte doceor. Est autem haec ex Turic. *de pronuntiatione sub quo capite* (Jens. Tarv. *caput*) *de vocis natura de cura ejusdem de gestu de cultu quid cuique cause* (Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Bern. *causae*, Jens. Tarv. *causa*) *conveniat quid cuique parte* (Guelf. Exc. Santen. Goth. Tarv. *parti*, Jens. *pati*) *et sententiis et verbis quid* (Goth. Jens. Tarv. inserunt *et* ante *quid*) *quemque deceat intuendum est* (Ambr. 2. *instituendum est*, Guelf. Exc. Santen. Bern. *intuendum esse*, Jens. Tarv. *intuendum*, solum, Goth. utramque vocem omittit). Ex Vall. eundem capitis titulum affert Badius, nec tamen ultra vocem *verbis*. Reliquae edd. ante Gesn. inscribunt *de pronuntiatione*, exc. Obr.

1. *eaedem*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *eadem*. An forte rectius, ut ad sequens referatur, non ad *partes? vocem* enim et *motum* recte neutro genere complectaris. Modo Guelf. *quendam;* Goth. (tac. Gesn.) *Item*. Sed hic et inserit *est* inter *nomen* et *a*.

2. *neque tam*. Sic Turic. Camp. Reliqui inserunt *enim*, ubi Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *Nec e.* (tac. Gesn. et in *tam* err.) cf. 4, 2, 84. Mox Flor. *sunt;* modo Goth. (tac. Gesn.) *atque potestatem*. Voss. 2. (non Goth.) *imposuimus* pro *comp.* *nam ita*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp.

1. *Cicero*. De Orat. 3, 59. *Est enim actio quasi sermo corporis*. Orat. c. 17. *Est enim actio quasi corporis quaedam eloquentia, cum constet e voce atque motu.*

eaedem. cf. not. crit.

dit, movetur. Quare neque probatio ulla, 997 quae aliquo modo venit ab oratore, tam firma eſt, ut non perdat vires ſuas, niſi adjuvatur aſſeveratione dicentis. Affectus omnis languefcat neceſſe eſt, niſi *voce*, *vultu*, totius prope *habitu corporis*, inardeſcat. Nam cum 3 haec omnia fecerimus, felices tamen, ſi noſtrum illum ignem judex conceperit: nedum eum ſupini ſecurique moveamus, ac non ipſe

(ſed hic et *Itaque* dat) omittunt *nam.* *quae aliquo modo.* Sic Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. *q. ullo quo m,* Turic. Reliqui *quae modo.* *adjuvatur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Goth. Reliqui *adjuvetur;* et Camp. *ni.* *omnis langueſcat — inardeſcat.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. quanquam ex hoc *langueſcant* nec *inard.* memoratur. Goth. *omnes langueſcunt* (hoc tac. Geſn.) — *inardeſcunt* cum Voſſ. 2. Sed Ambr. 2. *omnes langueſcant — inardeſcunt* cum Jenſ. et Vall. ut capio Badium. Reliqui *omnes langueſcant — inardeſcant.* Camp. *totus* pro *totius.*

3. *tamen, ſi.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. *ſumus, ſi* Obr. (err. Geſn.) *ſumus, ſi tamen* Bip. Obrechtum ſequi ſibi viſi e Geſneri nota. Reliqui *ſi tamen.* Mox *eum* omittunt Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (ſed Vall. habet), item *moveamur* dant Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Ald. Paulo ante *illum* omittit Goth. *ac non ipſe.* Sic Turic. Flor. Ex Alm. *et n. i.* Goth. *an non et ipſa* cum Voſſ. 2.

2. *quae aliquo — oratore* „quae non tota eſt inartificia„lis." cf. 5, 1, 1. „quas" (orator) „— quodam modo gigneret." *Neque probatio* autem valet *ne probatio quidem.* *niſi — aſſeveratione dicentis.* cf. dicta ad 1, 4, 20.

3. *felices tamen, ſi.* Quod hic omittitur verbum ſubſtantivum, facile ſuccurrit ex antecedentis verbi prima perſona; qualis in felicitatis praedicatione frequens eſt ellipſis, etiamſi hujus quidem ipſius locutionis exemplum demonſtrare non contingit. De *igne* illo judici admovendo recte Almelovenus demonſtrat Cic. de Or. 2, 45. extr.

4 nostra oscitatione solvatur. Documento sunt vel scenici actores, qui et optimis poëtarum tantum adjiciunt gratiae, ut nos infinito magis eadem illa audita, quam lecta, delectent; et vilissimis etiam quibusdam impetrant aures, ut, quibus nullus est in bibliothecis locus, sit
5 etiam frequens in theatris. Quodsi in rebus, quas fictas esse scimus et inanes, tantum pronunciatio potest, ut iram, lacrimas, sollicitudinem afferat, quanto plus valeat necesse est, ubi et credimus? Equidem vel mediocrem orationem, commendatam viribus actionis,

et ipse Gyph. (1544.) *non et ipse* Stoer. cum posterr. ante Obr. Reliqui *ac n. et i.*

4. *infinito magis.* Sic Goth. Voss. 2. *infinitae m.* Guelf. cum Jens. Tarv. Reliqui *infinite m.* Nostrum recte commendat Burm. duobus nostri exemplis 8, 4, 25. 11, 3, 172. Sic *infinitum* adverbii loco in Decl. Qu. 357. p. 356. Mox Guelf. *delectant.* Modo Camp. *auctores.* *impetrant.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Jens. Obr. Gesn. Bip. *impetrent* reliqui, quibuscum Goth. facit, err. Gesn. Mox *nullis* Jens. Tarv. *frequens* omittit Guelf. –

5. *fictas.* Camp. *victas.* cf. 6, 3, 9. *ubi et credimus.* Guelf. *u. necessest ubi et cr.* An fuit *ibi* ante *nec. est?* Mox Flor. *adfirmarim.* Voss. 1. *affirmatum* omittens ille *momenti.*

4. *vilissimis — quibusdam impetrant aures.* Concinnitatis esse videtur ut post *quibusdam* inseratur *ita.* Simili modo *ita* usurpat noster 1 Pro. extr. „*ita* desunt, ut — corrumpant.“ 10, 1, 49. „*ita* multa, ut — petant.“ Ceterum poëtae, quales hic describuntur, nobis quoque contigerunt, celebriores fortasse apud exteros quam domi.

5. *Quodsi in rebus — ubi et credimus.* cf. 6, 2, 35. Fateor autem, in extremis hisce aliquid deesse mihi videri; adeo desinit potius quam absolvitur sententia. An a Quintiliano fuit: *ubi et creditur nobis et credimus?*

...ur, cui non fruſtra
...utem omnis actio, ut 14
...tes, *vocem geſtumque*,
...tera aures movet, per
...s ad animum penetrat
...*oce* dicere, cui etiam
In ea prima obſerva-
...*s:* ſecunda, *quomodo*
...ſpectatur *quantitate* et
...ſimplicior: in ſumma 15

...Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum
...te Gryph. Reliqui *loquimur.* cf.
...Geſn.) *et latus*, male; Camp. *fa-*

...c. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen.
...lo Flor. Guelf. *diviſas.* Turic. *ge-*
...*et geſtum.* Mox Flor. *primus eſt*, et
...Camp. *primo obſervatio.*

... Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Quan-*
...oſtro ſubjicitur in Jenſ. et cdd. po-
...*eſt* habent Alm. Baſil. Gryph. Omit-
...n Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum
...cdd. ante Ald. Reliqui addunt *eſt* poſt
...ſi attendas, ſtructurae rigor apparet et
...ntinuo junctis: *Quantitas ſimplicior, Qua-*
...Quare e vetere illa ſcriptura haec eruo:
...*ior ratio.* cf. 5, 13, 19. *in ſumma.*
...*ſummam* cum Goth. Voſſ. 2. cf. 9, 2, 72. ubi
...unt in receptam. Lubrica ſane eſt hujus va-
...catio; neque enim momentum facit quod *ad*
...t dici aut quod *in ſummam proficere.* Noſtram
...r locus Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 5. *in omni ſum-*
...s ad 1 Pro. 20. Mox *eſt* poſt *exigua* omittit Flor.
... autem Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. et
...e Ald. acc. Bad. Obr. *ſunt multi* nobiscum Turic.

. *Quantitas ſimplicior.* cf. not. crit.

Aeſchines dixiſſe videatur, *quid ſi ipſum audiſſetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo*
8 *actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis conſecutum, quam eloquentia, tradit: eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitaſſe: et Antonium et Craſſum multum valuiſſe, plurimum vero Q. Hortenſium. cujus rei fides eſt, quod ejus ſcripta tantum intra famam ſunt, qua diu princeps oratorum, aliquando aemulus Ciceronis exiſtimatus eſt, noviſſime, quoad vixit, ſecundus: ut appareat, placuiſſe aliquid eo dicente, quod legentes non inveni-

Hypocritem. cf. 1, 10, 4. 2, 17, 12. A pr. m. Flor. *andronicam.* *audiſſetis.* Guelf. *audiſſent* cum marg. Baſil.

8. *Hac Cn. L.* Turic. *haec N. Lent.* Flor. *Nam Cn. L.* Camp. *Hac enim L.* Ante *Gr.* Turic. omittit *C.* pro *tradit* idem *tradidit* et *quem* pro *quam.* Guelf. *ſecutum.*

et Antonium. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *et.* *qua diu.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *quamdiu* Flor. Guelf. (hic diremtim) cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. Reliqui *qui d.* Mox *orator* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. Sed Vall. et jam Camp. et Tarv. noſtrum dant; cf. 5, 10, 91.

Et M. Cicero. Satis aliena haec videtur praenominis adjectio: quare malim *Etiam Cic.* ut monui ad 1, 10, 4. cf. praef. noſtr. p. 79. Dixit autem haec Cicero de Or. initio cap. 56. De Lentulo, Graccho, Antonio, Craſſo, Hortenſio loca ſunt in Bruto c. 66. 89. 38. 43. 88. de Orat. 3, 56. In Hortenſio remittit jam Regius ad Gellium 1, 5. de ejus nimiis in agendo munditiis et geſtibus dicteria referentem.

8. *intra famam.* cf. 3, 1, 1. item hic §. 45. ne forte auſcultes Gallaeo corrigenti *infra f.;* quem revincit Burm. cf. Dukerum in Indice Flori h. v. noſtri quoque loci non immemorem.

mus. Et hercule cum valeant multum verba 9
per ſe, et vox propriam vim adjiciat rebus, et
geſtus motusque ſignificet aliquid, profecto
perfectum quiddam fieri, cum omnia coie-
runt, neceſſe eſt. Sunt tamen qui rudem illam, 10
et qualem impetus cujusque animi tulit, actio-
nem judicent fortiorem, et ſolam viris dignam:
ſed non alii fere, quam qui etiam in dicendo
curam et artem et nitorem, et quidquid ſtu-
dio paratur, ut affectata et parum naturalia
999 ſolent improbare; vel qui verborum atque
ipſius etiam ſoni ruſticitate, ut L. Cottam di-
cit Cicero feciſſe, imitationem antiquitatis
affectant. Verum illi perſuaſione ſua fruan- 11
tur, qui hominibus, ut ſint oratores, ſatis pu-
tant naſci: noſtro labori dent veniam, qui
nihil credimus eſſe perfectum, niſi ubi na-
tura cura juvetur. In hoc igitur non contu-

9. *hercule.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *hercle.* cf. 10, 2, 3. Mox Turic. *dum.* Voſſ. 1, *convaleant* pro *cum val.* Pro *adjiciat* Turic. *adiat.* Pro *vim* Ambr. 2. *viam* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *coierunt.* Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Baſil. *coirunt* Ambr. 2. *cor̄.* Guelf. *coiere* Goth. Voſſ. 2. *conniter.* Voſſ. 1. Modo *ſignificent* Goth. Voſſ. 2. *ne ſignificet* Voſſ. 1. *eſt* poſt *neceſſe* omittit Guelf. Mox *juris* Guelf. pro *viris.*

11. *natura cura juvetur.* Turic. *n. juventus.* Flor. (a pr. m.) *n. juventur.* Ab Alm. abeſt *cura.* *igitur.* Camp.

10. *Cottam dicit Cicero.* Loca ſunt de Orat. 3, 11, 12. Brut. 74. vide et nos ad 1, 4, 17. Ratio refellendi hos qui artem excludunt eadem quae 9, 4, 3. 4.

11. *natura cura juvetur.* Displicet homoeoteleuton continuum, quale et ſupra §. 9. *profecto perfectum.* Noſtro tamen loco remedio fuiſſe videtur cacophoniae, quod *cura* in penultima habet acutum, *natura* circumflexum.

12. *non contumaciter.* In

maciter consentio, primas partes esse naturae.
12 Nam certe bene pronunciare non poterit, cui aut in scriptis memoria, aut in iis, quae subito dicenda erunt, facilitas promta defuerit: nec si inemendabilia oris incommoda obstabunt. Corporis etiam potest esse aliqua tanta defor-
13 mitas, ut nulla arte vincatur. Sed ne vox quidem exilis actionem habere optimam potest. Bona enim firmaque ut volumus uti licet: mala vel imbecilla et inhibet multa, ut insurgere et exclamare; et aliqua cogit, ut intermittere et deflectere, et rasas fauces ac latus fatigatum deformi cantico reficere. Sed

consentio, mox iterum dans. *in* ante scriptis omittunt Turic. Flor. *defuerint* Ambr. 2. cum Voss. 1.

13. *exilis.* Sic Turic. Flor. Ex Alm. *exilii.* Reliqui *nisi liberalis.* Mox *habere* omittit Turic. item *ut* ante *volumus* omittunt Turic. Camp. Pro eodem Flor. *sit.* *insurgere et exclamare.* Sic Basil. *i. et clamare* Flor. (a pr. m.). Reliqui omittunt *et.* *ut intermittere.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *ut vel sibi intermittere* Camp. Reliqui *ut summittere.* Mox *et* nobiscum dant Turic. Ambr. 2. Guelf. Voss. 1. 3. Reliqui omittunt. *rasas.* Camp. *raucas* cum edd. ante Obr. nisi quod nostrum in marg. Gryphii (1544.).

unam vocem coaluisse putandae sunt duae, velut *non arroganter* supra 4, 2, 86. cf. 12, 1, 20.

13. *rasas fauces — reficere.* In *rasis faucibus*, quae est omnium MSS. scriptura, non debebant haerere nec alia omnia tentare VV. DD. *deforme canticum* nequaquam *vociferationem* intelligemus cum Gesnero, verum mollem pronunciandi modum, consulentem illum consauciatis, i. *rasis*, faucibus. cf. §. 20. 23. *deforme* illud est et parum virile. cf. 11, 1, 56. et quae ibi demonstrantur loca. *foedum*, quo vocabulo appellatur hoc cantandi vitium, idem plane est ac *deforme.* Satis bene Gedoynus: „un fausset „désagréable.“

nos de eo nunc loquamur, cui non fruſtra
praecipitur. Cum ſit autem omnis actio, ut 14
dixi, in duas diviſa partes, *vocem geſtumque*,
quorum alter oculos, altera aures movet, per
quos duos ſenſus omnis ad animum penetrat
affectus, prius eſt *de voce* dicere, cui etiam
geſtus accommodatur. In ea prima obſerva-
tio eſt, *qualem habeas:* ſecunda, *quomodo
utaris.* Natura vocis ſpectatur *quantitate* et
qualitate. *Quantitas* ſimplicior: in ſumma 15

loquamur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *loquimur.* cf. §. 138. Modo Goth. (tac. Geſn.) *et latus,* male; Camp. *fatigantium.*

14. *altera aures.* Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *alter a.* cum Voſſ. 1. Modo Flor. Guelf. *diviſas.* Turic. *geſtum* ſine enclitica, Camp. *et geſtum.* Mox Flor. *primus eſt,* et in ſubſequentibus Turic. Camp. *primo obſervatio.*

15. *Quantitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Quantitatis* cum Alm. *enim* noſtro ſubjicitur in Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Pro eo *eſt* habent Alm. Baſil. Gryph. Omittunt voculam nobiscum Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui addunt *eſt* poſt *ſimplicior.* Ingratus, ſi attendas, ſtructurae rigor apparet et ſimilitudo in iſtis continuo junctis: *Quantitas ſimplicior, Qualitas magis varia.* Quare e vetere illa ſcriptura haec eruo: *Quantitatis ſimplicior ratio.* cf. 5, 13, 19. *in ſumma.* Turic. Guelf. *in ſummam* cum Goth. Voſſ. 2. cf. 9, 2, 72. ubi omnes conſentiunt in receptam. Lubrica ſane eſt hujus varietatis dijudicatio; neque enim momentum facit quod *ad ſummam* ſolet dici aut quod *in ſummam proficere.* Noſtram tueri videtur locus Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 5. *in omni ſumma.* cf. nos ad 1 Pro. 20. Mox *eſt* poſt *exigua* omittit Flor. poſt *varia* autem Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. et edd. ante Ald. acc. Bad. Obr. *ſunt multi* nobiscum Turic.

15. *Quantitas ſimplicior.* cf. not. crit.

enim *grandis* aut *exigua* est: sed inter has extremitates mediae sunt species, et ab ima ad summam ac retro multi sunt gradus. *Qualitas* magis varia est. nam est et *candida*, et *fusca*, et *plena*, et *exilis*, et *levis*, et *aspera*, et *con-* 1000 *tracta*, et *fusa*, et *dura*, et *flexibilis*, et *clara*, et *obtusa*. *Spiritus* etiam *longior*, *breviorque*.

16 Nec causas, cur quidque eorum accidat, persequi, proposito operi necessarium est: eorumne sit differentia, in quibus aura illa concipitur, an eorum, per quae velut organa meat; an ipsi propria natura, an prout move-

Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. f.* *varia est. nam est et.* Turic. *v. plena n. e. e.* Flor. *v. plena est e.*, a sec. m. *v. est est e.* *et levis.* Sic Ambr. 2. et Bern. Omittunt haec Turic. Flor. (qui tamen a sec. m. ante *contracta* inserit solum *lenis*) Camp. cum Alm. Plura desiderat Guelf. et quidem haec: *et levis* — *et flexibilis.* Reliqui *et lenis.* Voci *asperae* opponendam duxi *levem* (cf. 20.), quanquam et *lenitas* est in illa oppositione, velut 10, 2, 23. ubi soli Jens. et Tarv. V habent pro N. cf. Ernestus in Technologia v. λειότης, ubi est diversa huic τραχυφωνία. Etiam Cic. de Nat. deor. 2, 58. *vocis genera — leve, asperum.*

16. *accidat.* Turic. Flor. Guelf. (hic et modo *quicquid*) *accidit* cum Goth. *an eorum.* Flor. omittit *an.* Camp. *ac eorum.* Guelf. modo *cura.* *meat; an.* Guelf. *media*

candida. Hoc ad vocem translatum vocabulum de industria tractat Demetrius de eloc. §. 86. Vide et Ernest. in Technol. Gr. in v. λευκός. De *levi voce* cf. not. crit. *Fusa* facile apparet quomodo *contractae* respondeat, si memineris usum *fundendi* 10, 5, 11.

16. *in quibus aura illa concipitur.* „De eadem re, vulgatum ille quidem errorem „secutus, Cicero de Nat. Deor. „2, 55. *Quae spiritu in pulmones anima ducitur, ex ea pars „redditur respirando, pars concipitur cordis parte quadam „etc.*" Gesnerus.

per quae velut organa meat. cf. 1, 2, 30.

an ipsi propria natura. Non dubito, quin expungendum sit

tur; lateris pectorisve firmitas, an capitis etiam plus adjuvet. nam opus est omnibus, sicut non oris modo suavitate, sed narium quoque, per quas, quod superest vocis, egeritur. Dulcis

tanquam. *lateris pectorisve.* Turic. Ambr. 2. Guelf. *l. pectorisne.* Goth. (tac. Gesn.) *pectoris laterisve.* *firmitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *infirmitas* cum Alm. *capitis etiam plus.* Goth. Voss. 2. Jens. omittunt *etiam* cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Gesn. Bip. *sicut.* Hoc cum expunctum vellet uncisque notaret Gesnerus, non attendit, spectare ista *omnia* ad universa illa quae praecedunt, deinde ne in ipso quidem *capite* sufficientem solius oris suavitatem agnosci. Ita haec de *ore* et *naribus* exempli magis speciem habent, quam ipsius, de qua agitur, rei momentum; quo apparet, *sicut* rectissime poni. *superest.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *est* cum Alm. Mox *egreditur* Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Bodl. et edd. meis praeter Camp. et Ald. ante Stoer. multisque apud Burm. redeunte eodem Rollino, quod est frugibus inventis glandes malle. E Voss.

an. Proponitur hic novum quaestionum par, quibus singulis in initio nullum *an* praemitti oportet. Eadem ratione tertium explicatur, ubi, *lateris pectorisve an capitis firmitas* plus vocem adjuvet, in incerto est. Sic enim, id quod cum paucis fecimus, haec dirimenda fuerunt, ne forte *movetur* referretur ad *firmitas,* cujus verbi solum subjectum est *vox.* De eo igitur est dubitatio, utrum propria cujusque hominis voci sit natura, an talis sit vox, qualis vis ea, per quam propellitur.

dulcis — exprobrans sonus. Hoc continuandum est iis, quae dicuntur de residua vocis parte egerenda; ne forte quis credat, permitti a nostro graviorem sonantioremque spiritum naribus excussum (eleganter Gesnerus appellat *anhelatum naribus minaciter displosis sonum*), qualis narratur fuisse Plinii majoris dormientis (Plin. Epistt. 6, 16, 13.). Is enim est *exprobrans sonus,* qui se audiri et animadverti quasi imperat, qui se auribus ingerit, qualis significatio est in beneficiis *exprobrandis,* quae oblivisci eum non patimur, in quem contulimus. Valde similis est potestas *imputandi* §. 53. Fateor autem, pro *tamen* fortasse aptius futurum *enim;* cf. 10, 2, 22.

esse tamen debet, non exprobrans sonus.
17 *Utendi* voce multiplex ratio. Nam praeter illam differentiam, quae est tripertita, *acutae*, *gravis*, *flexae:* tum *intentis*, tum *remissis*, tum *elatis*, tum *inferioribus modis*, opus est, *spatiis* quoque *lentioribus* aut *citatioribus*.
18 Sed his ipsis media interjacent multa: et, ut facies, quanquam ex paucissimis constat, infinitam habet differentiam: ita *vox*, etsi paucas, quae nominari possint, continet species, *propria* cuique est: et non haec minus auri-
19 bus, quam oculis illa dignoscitur. Augentur

1. 3. *segeritur.* *esse tamen.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. (qui tres omittunt mox *debet* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern.) Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *t. e.* Item Turic. *exprobras sonos*, Voss. 1. 3. *e. socius*, Camp. *e. s. sed.* An, omisso *debet*, fuit a Qu. manu: *d. et lenis tamen n. e. s.?* ut plane hoc cohaereret antecedentibus, more appositionis ad *vocis quod egeritur.* Exc. Santen. *esse debet* desiderare dicunt.

17. *Utendi voce.* Turic. *utenda vocis* cum Alm. non Flor. (cf. 11, 2. 49.) An fuit *utendae vocis?* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 34, 11. *tripertita.* Sic Ambr. 2. Reliqui, quantum video, *tripartita.* cf. 5, 14, 5. *Nam* omittit Goth. pro *elatis* autem Ambr. *flatis*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *inflatis* cum Voss. 1. 2. 3.

18. *his.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Basil. Omittunt Turic. Flor. (hic a sec. m. *is*) Camp. cum Alm. Reliqui *iis.* Mox *constet* Goth. cum Voss. 2. Jens. et posterr. ante Bad. cf. 1 Pro. 18. Verba *habet differentiam* omittunt Ambr. 2. Guelf. (hic et *infinita* dat) cum Voss. 1. 3. et Jens. (tac. Gesn.) posterioribusque ante Ald. qui editi omnes *infinita.* Sed Goth. (tac. Gesn.) *infinita differentia ita* cum Voss. 2. Deinde *possunt* Turic. Basil. *possent* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *disnoscitur* Turic. ut Voss. 3. *dinoscitur*, de qua varietate hic agit Burm. et ad Declam. p. 157. et ipsum *dinoscimus* Turic. infra §. 51. cum Alm. Voss. 1. 3.

autem sicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonascis, convenit: tamen multa sunt utrisque communia, *firmitas corporis*, ne ad spadonum et mulierum et aegrorum exilitatem vox nostra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abstinentia, facilis ciborum digestio, id est frugalitas,
1001 praestat. Praeterea ut sint *fauces integrae*, id 20
est, molles ac leves, quarum vitio et *frangi-*

19. *cura: negligentia.* Turic. Flor. inserunt *in* cum Alm. Reliqui interponunt *et;* nostrum e conjectura. Post *negl.* Ambr. 2. Guelf. inserunt *vel inscitia* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. et edd. posterr. ante Bad. qui exulare ineptum emblema testatur e Vall. ut abest nostris quoque bonis libris. Modo Camp. *spec. et propr.* Guelf. *voces* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *omnia* quoque pro *omnium* edd. illae. Camp. *vero* mox pro *non.* Guelf. omittit *communia.* *ad spadonum.* Turic. omittit *ad,* sed Flor. pro eodem *a* et mox *exilitate,* quod habet et Alm. Mox *vinctio* Ambr. 2. cum Bern. *junctio* Flor. Guelf. Mox *veneni* Bern. Pro *digestio* iterum *abstinentia* Turic. Flor. *idem* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Bern. Post *frugal.* Camp. inserit *et.*

20. *leves.* Camp. *lenes* cum edd. ante Bad. cf. §. 15.

19. *omnium.* Malim *omnia;* vide not. crit.

ambulatio. „Cic. ad Att. 2, „23. pr. *Cum recreandae vo*„*culae causa necesse esset mihi* „*ambulare, haec dictavi am*„*bulans,* ubi plura Graevius, „quae ad hujus rei rationem „pertinent. Breviter, *ambula*„*tio* digestionem ciborum „juvat: *unctio* transpiratione „nimia impedienda vires con„tinet, quare etiam phthisicis „commendatur: *veneris* ab„usus ut toti nervorum ge„neri; sic his, quibus ad vo„cem formandam opus est, „inimicus: quare *fibula* im„posita continebant cantores „et actores suos magistri etc. „Adde laudatam aliquoties" [velut 1, 2, 24.] „Senecae „de Porcio Latrone praefatio„nem." Gesnerus.

id est frugalitas. cf. 10, 3, 26.

tur, et *obſcuratur*, et *exaſperatur*, et *ſcinditur* vox. Nam ut tibiae, eodem ſpiritu accepto, alium clauſis, alium apertis foraminibus, alium non ſatis purgatae, alium quaſſae ſonum reddunt: ita fauces *tumentes ſtrangulant* vocem, *obtuſae obſcurant*, *raſae exaſperant*, *convulſae* fractis ſunt organis ſimiles.
21 *Finditur* etiam *ſpiritus* objectu aliquo, ſicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiamſi ultra paulum coit, aliquid tamen cavi relinquit poſt id ipſum, quod offenderat. Humor quoque vocem aut nimius impedit, aut con-

et exaſperatur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt cum Alm. Deinde *vox* abeſt ab Ambr. 2. Guelf. Mox *ſtrangulantur* Turic. ex ſequente littera V.

21. *fluxus.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ſpiritus* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Alm. Bodl. Ioann. et edd. ante Bad. (niſi quod Jenſ. per ſolitum compendium *ſpus*). Illud notabile, quod Exc. Santeniana cum Leidenſi collata nullam hic varietatem oſtendunt. Bad. quidem et Baſil. *fluctus* e Badii conjectura. Noſtrum nulla hic certa auctoritate nititur, ut et ipſum rarum eſt apud ſcriptores, Codd. ſcriptura cum repetendo antecedens nata videatur, tutius fuerit reponere *curſus* vel *decurſus*; nam ut propius accedas, non eſt neceſſe. Modo Guelf. Exc. Santen. *finguntur* pro *finditur*, item *objecto* Guelf. *Humor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum* cum Alm. *aut — aut.* Sic Turic.

20. *obtuſae* fauces, in quibus haeret Gallaeus, ſuadens prae eis *obeſas*, facile agnoſcuntur ex eo, quod pervulgatum eſt *obtundere vocem*, cf. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 9. Cum enim *claritatem* amiſerunt fauces, *obtuſae* ſunt factae. *Obeſas* equidem a *tumentibus* non dignoſcam. De *raſis* vidimus ſupra §. 13. *convulſae*, quod ipſe Gallaeus cenſet, ſunt ſpaſmo laborantes.

21. *fluxus.* vide not. crit.

ſumtus deſtituit. Nam fatigatio, ut corpora, non ad praeſens modo tempus, ſed etiam in futurum afficit. Sed ut communiter et pho- 22 naſcis et oratoribus neceſſaria exercitatio, qua omnia convaleſcunt, ita curae non idem genus eſt. Nam neque certa tempora ad ſpatiandum dari poſſunt tot civilibus officiis occupato, nec praeparare ab imis ſonis vocem ad

Flor. Camp. Reliqui *ut — ita.* *Nam fatigatio, ut.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (ex hoc tamen non affertur *ut*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. (niſi quod horum uterque *fatigato*) 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *N. et fatigatio.* *non ad.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Mox *ſed oratoribus* Turic. Flor.

22. *neceſſaria exercitatio.* Sic Turic. Camp. cum Alm. non Flor. (cf. §. 17.) Reliqui inſerunt *eſt.* Mox poſt *genus* omittunt *eſt* Ambr. 2. Guelf. cum Obr. Pro *qua* Flor. (a pr. m.) *quia.* *ſpatiandum.* Ambr. 2. Guelf. *ſpirandum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

nec praeparare. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *n. praeperare* Ambr. 2. Cum haec afuerint ab antiquiſſimis libris, credibile eſt, aliquid datum poſtmodo ſoli conjecturae. Neque enim mihi placet verbum *praeparare* in hoc loco; pro quo malim *repetere* vel tale quid, quod ei fortaſſe perſuadebo, qui inſpexerit locum a Geſnero jam demonſtratum Cic. de Or. 1, 59. Hunc profecto locum ante oculos habuiſſe noſtrum, cum iſta ſcriberet, nemo facile dubitabit.

Nam fatigatio — afficit. Hic quoque *Nam* interpretare reſpiciendo ad ſententiam paulo ante ſuppreſſam; quod rectiſſime tenuit, ſuo more circumloquens, Gedoynus, dum interponit: *Fatigationem cavere ne opus quidem eſt, ea enim* etc. cf. 9, 4, 84. 1, 5, 67. 1, 11, 10. 2, 4, 19. 27. Accuſativum autem ad *afficit* ex proximo repete *vocem;* ſic apparet, quid ſit *ut corpora.* Pariter *ut corpora* fatigatione etiam in futurum debilitari videamus, ita et *vocem* corrumpi monet.

22. *nec praeparare.* vide not. crit.

ſummos, nec ſemper a contentione condere licet, cum pluribus judiciis ſaepe dicendum
23 ſit. Ne ciborum quidem eſt eadem obſervatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus eſt: cum illi 1002
omnes, etiam altiſſimos ſonos, leniant cantu oris, nobis pleraque aſpere ſint concitateque dicenda, et vigilandae noctes, et fuligo lucubrationum bibenda, et in ſudata veſte durandum.
24 dum. Quare vocem deliciis non molliamus, nec imbuatur ea conſuetudine, quae duratura

Eſt ibi: *vocem — ſenſim excitant, eandemque — ab acutiſſimo ſono usque ad graviſſimum ſonum recipiunt et quaſi quodammodo colligunt.* Inde intelligitur, quid ſit „vocem a" (id eſt *poſt*) „contentione *condere*." Eſt enim hoc verbum in Turic. Flor. Ambr. 2. ut et Alm. Voſſ. 3. *contendere* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *cedere* Camp. cum Andr. *conquieſcere* Ald. e conjectura Regii. Reliqui *concedere*, quorum ſunt Goth. Vall. Hoc Burmannus interpretatur, domum ire vel aliquo, ubi requieſcamus; praepoſtere: oportebat enim verbum eſſe, quod regeret accuſativum *vocem*. Illud levius, quod pro *imis ſonis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *imiſſionis* vel *immiſſ.* Mox pro *Ne* Turic. Flor. Camp. *nec* cum Alm.

23. *dicenda.* Turic. Flor. cum Jenſ. *dicendi.* Pro *bibenda* Flor. (a pr. m.) *vivenda.* Sed *inſudata* conjunctim, ut e Voſſ. 1. affertur et eſt in aliquot editis, meorum MSS. nullus.

24. *quae duratura — firmetur conſuetudine.* Turic. (qui et mox *quo diſſ.*) Flor. Guelf. omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. Ambr. 2. *quam deſideratura ſit ſ. e. — ſ. c.*

pluribus judiciis, cf. 11, 1, 78. ubi ſunt *centumviralia judicia duplicia.*

23. *cantu oris.* cf. §. 13.

24. *nec imbuatur — conſuetudine.* Quamvis aſſuetus negligentiae illi, qua laborat noſter in iterandis iisdem vocabulis, valde tamen offendor hac geminata *conſuetudine*, quae quidem turbas quoque non exiguas dedit. vide not. crit.

non ſit: ſed exercitatio ejus talis ſit, qualis uſus: nec ſilentio ſubſidat, ſed firmetur conſuetudine, qua difficultas omnis levatur. Edi- 25
ſcere autem, quo exercearis, erit optimum: nam ex tempore dicentes avocat a cura vocis ille, qui ex rebus ipſis concipitur, affectus: et ediſcere quam maxime varia, quae et clamorem, et disputationem, et ſermonem, et flexus habeant, ut ſimul in omnia paremur.

cum Bern. *quam deſertura ſit — f. c.* Camp. cum Goth. (de omiſſa voce *non* tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. *quae deſiderata non ſit — f. c.* Voſſ. 3. *quam deſideratura non ſit — f. c.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Cum et haec vetuſtiſſimorum auctoritate careant, fateor me propendere in illam Ambr. ſcripturam, cui par fere tamen fuerit Goth. modo ſcribatur *quae.* Noſtra debetur Regii ingenio, qui *non* jam inveniebat in libris. Modo *imbuamur*, quod plurimae habent edd. (non Camp.) in nullo eſt MS. Deinde *ne ſilentio* Ambr. 2. Camp. cum Goth. Jenſ. Tarv. *ſubſideat* autem Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. de Goth. err. Geſn. qui perperam etiam inde enotavit *firmiter.* Mox *levetur* praeter Goth. et Voſſ. 1. (an 2?) Camp. quoque, ut ſuſpicor; male. Sententiam hanc *conſuetudine difficultas omnis levatur* excerpſit Florileg. Santen.

25. *quo exercearis, erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod non e.* *dicentes avocat a.* Turic. Ambr. 2. *dicentis avocata* cum Voſſ. 3. Sed Flor. *dicentis avocatur.* Guelf. *dicentis a notata.* Camp. *dicentis advocati* cum Voſſ. 2. *dicentis avocati* Goth. *dicentem advocata* Jenſ. cum edd. ante Ald. *dicentem avocat a* Geſn. Bip. Reliqui *dicenti avocatur.* Noſtrum e conjectura, praeeunte Geſnero. Mox Turic. *quae.* Poſt *affectus* omittunt *et* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.; male, ut notat Regius. *flexus.* Turic. Camp. *deflexus.* Hic ne ipſi quidem vetuſtiſſimo obſequendum duxi, quia de voce ſemper eſt *flexus*, non *deflexus.* Mox *in omnia* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

exercitatio — qualis uſus. cf. 29. item 1, 11, 14.

25. *et flexus* i. e. ejusmodi locos, quos deceat miſerabilis ille ſonus, ad canticum paene accedens. cf. §. 170. 1, 11, 12. Malim ſane *flexum* ſingulariter.

26 Hoc ſatis eſt. Alioqui nitida illa et curata vox
inſolitum laborem recuſabit, ut aſſueta gymna-
ſiis et oleo corpora, quamlibet ſint in ſuis cer-
taminibus ſpecioſa atque robuſta; ſi militare
iter, faſcemque et vigilias imperes, deficiant,
et quaerant unctores ſuos, nudumque ſudo-
27 rem. Illa quidem in hoc opere praecipi quis
ferat, vitandos ſoles atque ventos, et nubila
etiam ac ſiccitates? Ita ſi dicendum in ſole,
aut ventoſo, humido, calido die fuerit, reos
deſeremus? Nam crudum quidem, aut ſatu- 1005

26. *recuſabit.* Turic. *recuſavit.* Modo Guelf. omittit *illa.* Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et* pro *ut, adſueta* iidem. Turic. *item* pro *iter.* *faſcemque.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. (horum uterque male mox deſiderat *et*) cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *faſcesque.* Aliquot etiam vett. edd. de infeliciſſima Regii conjectura *facesque.* (Similis error Badii, qui *ſpatioſa* ſua in textum quoque aſſumſit.) Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *implere* cum Alm. *deficient* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Poſtremus et *quaerent,* utrumque Flor. a ſec. m. *deficiat* Camp. idemque *victores.* Flor. (a pr. m.) *pudorem* cum Alm. (cf. 22.) *ludumque* Baſil. non e ſphalmate.

27. *calido.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. *gallico* Turic. cum Alm. (cf. 26.) *gelidove* Camp. Reliqui *calidove.* Goth. (tac. Geſn.) *diſereremus* cum Voſſ. 2. *deſereremus* Vall. (tac. Burm.) *diſeremus* Jenſ. (tac. Geſn.) *deſeramus* Tarv. *diſſeremus* Voſſ. 1. 3. Mox *quidem crudum* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Neceſſario transpoſuit Regius. cf. 4, 2, 128. Guelf. *quidam crudum* et mox *quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *evecto.*

26. *faſcemque.* Virgil. Georg. 3, 46. 47. *Romanus — Injuſto ſub faſce viam carpit.* Quorum hic Pſeudo — Turnebus mentionem facit, *mulos Marianos* vide in Lexicis voce *mulus.*

nudumque ſudorem. Opponitur ei, qui in veſte perferendus eſt, §. 23.

rum, aut ebrium, aut ejecto modo vomitu, quae cavenda quidam monent; declamare neminem, qui ſit mentis compos, puto. Illud 28
non ſine cauſa eſt ab omnibus praeceptum, ut parcatur maxime voci in illo a pueritia in adoleſcentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt; nam eſt major alias; ſed propter humorem potius; nam hoc aetas illa turgeſcit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo 29
tempore tument, atque omnia velut germinant, eoque ſunt tenera et injuriae obnoxia.

28. *omnibus.* Turic. *hominibus.* Flor. (a pr. m.) *ominibus.* Turic. Ambr. 2. (hic et *adu*) *adoleſcentia* cum Voſſ. 1. Bern. *transi* Turic. *qui* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Goth. Voſſ. 1. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *non* omittitur a Turic. Flor. (hoc a pr. m.) et Alm. *propter* itidem a Turic. Flor. (hoc a pr. m. a qua et *calor eſt*). Sed Guelf. *non arbitror p. c.* et ſic Flor. a ſec. m. *alias.* Turic. *alas* cum Alm. *alis* Ambr. 2. *in aliis* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui *aliis.* Noſtrum e conjectura. *haec* Guelf. (et hic viciſſim *illo*) cum Jenſ. non Tarv. Pro *turgeſcit* Turic. *ſucceſſit* cum Alm. et Palat. Gebh. probante hoc, nempe ut ſcribatur *ſucceſcit*, quod verbum quis unquam legit? nec quidquam elegantius vulgato.

29. *germinant — tenera.* Sic Turic. (niſi quod *geminant* et obſcurius encliticam, quae poſſit accipi *quod*) cum Ald. quod a quibusdam legi jam Regius teſtatur. Flor. Camp. *g. eo quod ſunt t.* Ex Alm. *g. eo quod t.* (cf. 4, 3, 3.) Baſil. *g. eoque t.* cum aliquot Burmanni. Reliqui omittunt *eoque ſunt.* Ante *germ.* Turic. Flor. Camp. repetunt *eo tempore.* Jenſ. priore loco inſerit *maxime* inter *eo* et *tempore* cum edd. poſterr. ante Bad. *nates* quoque Guelf. pro *nares.* Pro *ſicut* Turic. *ſic.* Guelf. *vox non.* Ambr. 2. *dicens.* Pro *orationi* Turic. Camp. *ordine* cum Alm.

Sed, ut ad propositum redeam, jam confirma-
tae constitutaeque vocis genus exercitationis
optimum duco; quod est operi simillimum,
dicere quotidie, sicut agimus. Namque hoc
modo non vox tantum confirmatur et latus,
sed etiam corporis decens et accommodatus
30 orationi motus componitur. Non alia est
autem ratio pronunciationis, quam ipsius ora-
tionis. Nam ut illa emendata, dilucida, or-
nata, apta esse debet: ita haec quoque emen-
data erit, id est, vitio carebit, si fuerit os fa-
cile, explanatum, jucundum, urbanum, id
est, in quo nulla neque rusticitas neque pere-
grinitas resonet. Non enim sine causa dicitur
31 *barbarum Graecumve.* Nam sonis homines,

30. *Non alia est autem.* Turic. Flor. *n. a. sed est alia.* Error natus e compendio *al* (cf. 11, 1, 67.). Camp. *non est autem alia;* placet. De transponendo *autem* vide Drakenb. ad Liv. 6, 17, 3. item Lexica. Omittit Guelf. *quam ips. or.* item *resonet.* Pro *peregrinitas* Camp. *peregrinum* et *graecum. Verum* pro *graecumve. Nam.* Mox Guelf. *suaviloquentiorem* cum Jens. Tarv. (quanquam hi magis *sua vi loquentiorem*) et edd. posterr. ante Ald.

30. *illa — haec.* cf. 8, 6, 8. et mox hic §. 41. Gradus illi virtutis oratoriae, ut sit oratio *emendata, dilucida, ornata, apta,* ubique agnoscuntur a nostro, velut 1, 5, 1. hic autem in pronunciatione percensentur iidem §§. 30 — 33. (*emendata*) 33 — 40. (*dilucida*) 40 — 61. (*ornata*) 61 ad finem usque capitis (*apta*); nisi quod a §. 65. inde ad 167. propria gestus tractatio inseritur.

31. *barbarum Graecumve.* Hujus quidem proverbii nullum praeterea auctorem reperimus, et video accipi quasi dictum de eo, qui pronunciet parum latine, propterea que aut barbarus videatur aut Graecus; quare Gesnerus remittit nos ad 1, 1, 13. ubi de corruptis Graeco sono la-

ut aera tinnitu, dignoſcimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *ſuaviloquenti*
1004 *ore Cethegum fuiſſe:* non quod Cicero in his reprehendit, quos ait *latrare, non agere.* Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunius ratus, in ea aetate facere illorum mentionem, in qua emendari poſſunt.
Itemque ſi ipſa *vox* primum fuerit, ut ſic di- 32

31. *his.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *is* Camp. Reliqui *iis.* Jenſ. Tarv. *agit* pro *ait,* non Camp. Mox *dixit* Turic. (cf. 9, 3, 97. Etiam 6, 3, 47. Ambr. 1. *dixit,* ſed per compendium *dix.*) item *arte.* Mox Flor. (a ſec. m.) Guelf. *emendationem* pro *mentionem.*

32. *Itemque.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Bern. Reliqui *Itaque.* *ſi — fuerit, ut.* Sic Turic. Flor.

tinis agitur. Poſſit tamen non de latina modo pronunciatione uſurpatum eſſe, ſed a Graecis ipſis repetitum, ut *barbarus* et *Graecus* hic eſſet pro *vitioſo* et *emendato* in genere; in qua ratione reponendum *Graecumne* (cf. §. 16.). Sic apparet, nihil medium eſſe, ſed aut eruditum aut illiberalem unumquemque prodi, ut primum locutus fuerit. Niſi forte, hoc ſi voluiſſet, tranſpoſiturus erat *Graecum barbarumne.* Haereo autem in eo quoque, quod neutrum ponitur, non maſculinum; neque enim accuſativum quomodo hinc eruam reperio; et tamen in proximis homo dignoſcitur, non res. Sed in proverbiis cum multa ſupprimi ſoleant, potuit tamen et hoc accuſativo maſculino efferri, modo recte expleatur ſententia, quod iis facile, qui locutionem norunt. Cf. ad ſententiam univerſam 8, 1, 3. et de praeſtantia Romanae pronunciationis, cujus meminit Geſnerus, Cic. de Or. 3, 11.

Ennius — latrare. „Apud „Cic. Bruto 15. ubi et illud, „*Latrant jam quidam oratores,* „*non loquuntur.* Sic de Orat. „3, 34. de Pericle, *At hunc non* „*clamator aliquis ad clepſy*„*dram latrare docuerat.*“ Geſnerus. cf. et noſtr. 2, 15, 4.

in quadam primi libri parte. „1. 1, 37. 1, 5, 32. 33. 1, „8, 1. inprimis vero 1, 11 in„tegro.“ Geſnerus.

32. *Itemque ſi — patiatur.*

cam, *sana*, id est, nullum eorum, de quibus modo retuli, patietur incommodum: deinde non *surda*, *rudis*, *immanis*, *dura*, *rigida*, *vana*, *praepinguis*, aut *tenuis*, *inanis*, *acerba*,

(quanquam ex hoc *si* ab initio non memoratur, per incuriam puto) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bodl. Ioann. Alm. Voss. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *sit i. v. p. ut*, omisso *fuerit*. Cujus scripturae vindices narrantur Voss. 1. Andr. Sich. ita tamen ut *si* habeant, non *sit*. Mox pro *sic* Turic. Camp. *si*. *modo retuli*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 1. 3. et edd. inde a Burm. exc. Capper. is enim revocavit reliquorum *nunc dixi*, artis criticae et eloquendi peritissimus homo. Apparet, qui sint viliores Codd. (velut Guelf. Vall. Goth. Voss. 2.), hic saltem meliorum scriptura medente vitio illi nimis frequenti in nostro, cum modo fuisset (§. 31.) *de quibus dixi*, et hic *ut sic dicam*. *patietur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *patiatur*. *surda*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *subsurda*. Mox Turic.

Referenda haec sunt eo, quibus §. 30. opus esse dicebatur, ut pronunciatio vitiis careret, quorumque ope existeret illud, quod Ennius probat. Verba autem *fuerit* et *patietur* sibi invicem respondent, utrumque futuri temporis. In *patiendo* ille est Graecismus, de quo egimus ad 1, 2, 31. quanquam de rebus ingratis modo usurpatus.

surda. Hoc vocis appositum alibi non legitur, ut nec alterum, quod hic plerique, sed recentiores, libri praeferunt *subsurda*. Facillima tamen intellectu vocabuli potestas, quae non recedit ab illa, per quam *caecum* dicitur quod non spectatur. Simplex composito praetuli, praeter auctoritatem veterum librorum, eo quoque quod nihil hic in vocis malae vituperio erat mitigandum, ut nec reliqua, quae subjiciuntur, leniores habent appellationes. Recte Gesnerus utitur loco Ciceronis de Orat. 3, 11. *vox absona atque absurda*. Alioqui, cum *subrauca* Cic. Brut. 38., quidni *subsurda* dicta fuerit? et *subabsurda* vidimus 6, 3, 99. sed non de voce.

vana vox qualis sit, juxta cum Burmanno ignoro, et verum credo quod reponere velit ipse, *vasta*, cui commen-

pusilla, *mollis*, *effeminata*: *spiritus*, nec *brevis*, nec parum *durabilis*, nec *in receptu difficilis*. *Dilucida* vero erit *pronunciatio*, primum, si verba tota *exierint*, quorum pars *devorari*, pars *destitui* solet, plerisque extremas syllabas non perferentibus, dum priorum 33

pura pro *dura*. *in receptu*. Turic. Ambr. 2. *i. praeceptu* cum Bern. Sed Flor. *in praeceptum* cum Voss. 1. 3. *i. perceptum* Guelf. *i. interceptu* Camp. *i. perceptu* Jens. cum edd. posterr. ante Bad. qui ex Vall. nostrum, acc. Goth.

33. *exierint*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Andr. Ald. Obr. *exigerint* Ambr. 2. *exegerint* Guelf. Reliqui *exegerit*. Frustra Burmannus vulgatam tuetur loco 9, 4, 106. ubi *exigitur* significatu longe huic diverso. *perferentibus*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Bern. Reliqui *proferentibus*. Modo Turic. *nos* pro

dando adhibet Columell. 1, 9. *vastitatem oris* et 7, 12. *canem vasti latratus*, praeter aliquot Ciceronis loca facilia inventu: vide et Ern. Clav. h. v. Longius petitum et minus pro Quintiliani candore, quod et ipsum tentat ille, *rava*, „quae „est, teste Festo, *parum liqui-* „*da*, *proxime canum latratum* „*sonans*, unde *rabulae* dicti, „de qua vid. Heins. ad Ovid. „1. Am. 12, 19." et ipse praefert alterum. *Inanis*, quae recensetur inter diversa vitia, rectissime monetur nostrum vocabulum plane falsum ostendere. *Varia*, quae est Gesneri conjectura, forte in ipsa Campani ed. legitur (est autem frequentissima harum vocum permutatio, vid. Drakenb. ad Liv. 22, 7, 4); et fuerit, ut putat ille, „inconstans, in qua „tenorem quendam servare „non possis, quam in potestate „adeo non habeas, sed quae „subito in alium tonum quasi „elidatur." Mihi quidem ea ratio minime placet. Est *vox varia* etiam in laude §. 145. Capperonnerius Burmanni conjecturam maligne laudans et vulgatae praesidia quaerens nihil proficit.

33. *perferentibus*. Plus hoc est quam *proferentibus*. Vix enim quisquam *extremas syllabas* plane non *profert*, sed plerique non *perferunt ad audientes*. cf. 8 Pro. 15. item 4, 1, 47. *Destitui* syllabas tum puto, cum iis justa vis vocis non contingit; neque enim cum Gesnero discerptas a reliquis, „sine quibus placere aut

sono indulgent. Ut est autem necessaria verborum explanatio, ita omnes imputare et velut annumerare litteras, molestum, et odiosum.
34 Nam et vocales frequentissime coëunt, et consonantium quaedam insequente vocali dissimulatur. utriusque exemplum posuimus,

Multum ille et terris. — —

35 Vitatur etiam duriorum inter se congressus,

non, item *non* cum Flor. pro *dum*: acc. videtur Alm. qui et mox, itidem per compendium, *sono non ind.*, ubi Turic. *solo non i.* *imputare.* Sic Turic. (nisi quod *inputatte*) Flor. Ambr. 2. (et horum uterque *in*, non *im*) Guelf. cum Goth. Alm. Voss. 2. Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Gesn. Bip. Reliqui *computare.* Camp., ut nos, *annumerare* cum edd. ante Burm.

34. *dissimulatur.* Sic Turic. Flor. Reliqui *dissimulantur.* Mox in loco Virgil. omittit Turic. *ille.* Goth. *inde* pro *unde* (cf. 9, 4, 51.). Camp. *Idemque* pro *Ideoque.* Flor. *Catullo* cum Camp. et edd. ante Ald., quomodo et 6, 3, 81. cum Guelf. sed sine hisce erroris sociis.

„intelligi adeo non possint" intelligo. *Devorantur*, quae vix prodeunt ore, *destituuntur*, quae claritate carent. Ad *annumerandum* a Gesnero recte citatur Cic. de Or. 3, 11. *exprimi litteras putidius.* Supra quoque apud nostrum est *explanatio vocum* 1, 5, 33. et modo *os explanatum.* vid. Ern. Clav. Cic. h. v. item nos ad 9, 4, 34.

34. *posuimus.* 9, 4, 40. „consonantium *quaedam*" hic est non nisi *una* i. e. M, quare singularis ponitur *dissimulatur.* In exemplo quidem illo libri noni hoc *et terris* adjectum non legimus, quo ipso fit, ut utriusque, et elisionis vocalium et corruptae litterae M, non adeo manifestum fuerit exemplum. Num igitur eo loco haec vocabula ascribenda sunt? Suspicor magis, hic, ubi nunc versamur, male memorem fuisse nostrum ejus, quod supra posuerit, cum praesertim id ipsum alibi compareat 9, 3, 52. cf. not. crit.

unde *pellexit*, et *collegit*, et quae alio loco dicta sunt. Ideoque laudatur in Catulo *suavis appellatio litterarum*. Secundum est, ut *sit oratio distincta*, id est, ut, qui dicit, et incipiat ubi oportet, et desinat. Observandum etiam, quo loco sustinendus et quasi suspendendus sermo sit (quod Graeci ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμὴν vocant), quo deponendus.

35. *id est, ut, qui d.* Turic. *idem qui d.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *i. e. qui d.* cum Goth. Jens. Tarv. Ex Alm. *id qui d.* E Voss. 1. *ut quae dicat.* Haesi, an sequendi essent vetustissimi libri, hac sententia: *Secundum* illud, *ut sit oratio distincta*, quod dixi, continetur hoc praecepto: *et incipiat et desinat is qui dicit* cet. in qua ratione vides alienum *ut;* sed cum facillime intercidere potuerit, inserendum suadenti Regio contra ire non libuit. Ut nunc est, conjunctivi *incipiat, desinat* pendent ab *ut;* alioqui essent praecipientis, et pro imperativis. Locatelli ed. obtemperaverit Regio, an e MS. expresserit scripturam, dubitari potest. *et* post *oportet*, quod inserit Regius, mei praeter Jens. omnes habent. Guelf. *etiam incipiat.* Modo *ratio* pro *oratio* Ambr. 2. Guelf.

quod Graeci. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *quam.* cf. 5, 11, 3. 7, 8, 2. Modo Turic. *sustinendum sed.* Flor. *sustinendum et.* Camp. *substituendus et.*

ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμήν. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Vall. (tac. Burm.) et edd. ante Ald. exc. Camp. (nam et Jens. nonnisi unum *vel*) acc. Stoer. Chouet.

35. *alio loco.* Reponendum arbitror: *illo loco* (qualis satis frequens est confusio, cf. 10, 1, 24. item 11, 2, 15.). Neque enim potuit statim omittere ejus, quo nos modo remittebat, loci mentionem; modo latius eundem comprehendas a §. 33. usque ad 40 finem.

in Catulo. apud Cic. in Bruto c. 74.

Secundum est. Spectat hoc ad ea, quibus *dilucida* fit pronunciatio §. 33.

sustinendus — suspendendus sermo. cf. 9, 4, 68. ubi *sustinetur spiritus.*

36 Suspenditur, *Arma virumque cano:* quia illud ad sequentia pertinet, ut sit, *virum, Trojae qui primus ab oris:* et hic iterum. nam etiamsi aliud est, unde venit, quam quo venit, non

Leid. Reliqui inserunt *vel* ὑποσυστολὴν, quod pro ὑποδιαστολὴν aliquot libri dare narrantur in Leid., mihi quidem non visi. Ald. Basil. Obr. tres voces dant, quamvis Burmanno testante, desiderare eos *vel* ὑποστιγμήν. Turic. sane et Alm. *vel* ὑποστιγμὴν omittere dicuntur, sed in Turic. agnosco errorem, cum illud quod ex eo affertur, ὑποςτιτλλην manifesto sit ὑποστιγμήν. Fere sic et Ambr. 2. ὑποστιγαλιν Guelf. et ὑποστασστολη. Sed aberrationes illae firmant nostram. Sic non solo Goth. duce, id quod doctissimus Schneiderus jam fecerat, Lexicis Graecis proscribemus novitiam vocem; nec quidquam proficit verbosa Gibsoni sedulitas, si maxime in suis Bodl. et Ioann. (quod ne memorat quidem diserte) invenit ὑποσυστολήν. Nec tantum ejus oculis credo. Miror quod Camp. à Gesnero discrepantem non notavi.

36. *illud ad.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *virum.* Modo Turic. *quae,* Flor. *qui* pro *quia.*

venit, quam quo venit. Turic. Flor. *veniat q. quod v.* cum Alm. Omnia haec *non distinguendum — continetur* abesse narrantur a Voss. 2. ubi suspicor alterum vel tertium simul deesse *venit.* Nihil tale in Goth. (cf. 10, 1, 32.). Recepta premitur sane isto post *unde* indicativo, quem ego quomodo

36. *quia illud — pertinet.* Omne id quod adhuc lectum fuit, designatur pronomine *illud,* ut non opus sit cum plerisque, sed recentioribus, libris inserere *virum* post pronomen, qualis structura non est pro elegantia scriptoris nostri. cf. 1, 7, 8. 9, 3, 64. 9, 4, 65. Hoc autem tenendum in praecepto, quod *suspendere* opponitur *deponendo* vel *distinguendo.* Neque enim jubemur intervallum his locis facere pronunciandi (quod nemo non facturus erat); sed τελείαν στιγμὴν ponere vetamur. Ad *suspenditur* intelligendus *sermo,* ne forte credas, ipsa verba Virgiliana facere subjectum. Id vetat quod mox est *hic* adverbium. Subaudies igitur ante illa verba: *in his, ad illa,* vel tale quid. Quae nostri sensus ratio facit, ut diffidam illi, quam supra (1, 8, 1.) dedi *distinguendi versum* interpretationi.

diſtinguendum tamen, quia utrumque eodem modo verbo continetur, *venit.* Tertio *Italiam*, quia interjectio eſt, *fato profugus*, et 37
continuum ſermonem qui faciebat, *Italiam Lavinaque*, dividit. Ob eandemque cauſam, quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit litora.* ubi jam erit diſtinctio, quia inde alius incipit ſenſus. Sed in ipſis etiam diſtinctionibns tempus alias brevius, alias longius dabimus. Intereſt enim, ſermonem finiant, an ſenſum. Itaque illam diſtinctionem, *Litora*, 38

tuear non reperio; ſed *quod* illud Turic. et Flor. in cujus vicinia recte erat hic modus, ſtare nequit. Praeterea praeſens *veniat* loci hujus non eſt; debebat dici *venerit*, quod tamen ſi minus facere momentum credatur, inventam putem medicinam, ut expungatur ſecundo loco verbum (cujus ipſa in hoc ſenſu frequentia ſalebras habet) ſic: „unde veniat „quam quo, non diſt. — *venit.*" *eodem modo verbo.* Sic Turic. cum Alm. (quanquam per compendium *m̊*). Reliqui omittunt *modo.*

37. *quia interjectio.* Turic. *qua injectio.* Camp. *quia injectio.* cf. 8, 2, 15. 4, 2, 121. de *interjiciendo.* *dividit — Lavinaque.* Omnia haec omittit Guelf. Sed Camp. modo *Italiam* ignorat. *quarto.* Turic. Flor. *quarta.* *finiant.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *finiat.* Mox *illam* ante *diſtinct.* om. Guelf. Idem *ſpiritu*, et *ſequar*, et *altero* pro *altae.*

37. *qui faciebat.* Inſolens haec *faciendi* ſignificatio commune aliquid habere videtur cum illa grammatica, quam vide 1, 6, 13 ſeqq. „Continuus ſermo eam formam habiturus erat, ut legeretur „protinus *Lavinaque* poſt *Italiam.*"

Sed in ipſis — dabimus. Quanquam ferri ſane haec ſtructura poteſt, fateor magis mihi probari, ſi, vel expuncta vel in *his* mutata praepoſitione *in*, dativus contingat verbo *dabimus.*

protinus altero ſpiritus initio inſequar: cum illuc venero, *Atque altae moenia Romae*, deponam, et morabor, et novum rurſus exor-
39 dium faciam. Sunt aliquando et ſine reſpiratione quaedam morae etiam in periodis: ut in illa, *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magiſter equitum*, etc. Multa membra habet; ſenſus enim ſunt alii atque alii: et ſicut una circumductio eſt, ita paulum morandum in his intervallis, non interrumpendus eſt contextus. Sed e contrario ſpiri-

39. *in periodis.* Turic. *inperio.* Flor. *in periho.* Compendium illud Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) mutant expreſſo ipſo *et cetera* cum edd. ante Gryph. (cf. 5, 11, 12.)

Multa membra habet. Hoc ordine mei praeter Goth. Jenſ. edd. poſterr. ante Leid. Geſn. Bip. Hi enim *multa h. m.* Id ſoli conjecturae dedi Geſnerianae, quod cum ipſo et Bip. ſcripſi *habet* ſingulari numero, ceteris omnibus pluralem oſtendentibus. *et ſicut — circumductio eſt.* Turic. *ſuunam circumductionem.* Flor. Camp. *ſub unam circumductionem* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (niſi quod hic addit ab initio *aliquando*). *et unam circumductionem* Ambr. 2. Obr. *ſicut unam circumductionem* Voſſ. 3. *ſicut una c. e.* Voſſ. 1. Mihi liquet, in vetuſtiſſimo quoque eſſe *ſub u. circumductionem.* Ut autem tota haec ῥῆσις in vulgata laborat, ita Obr. maxime ſequendum reor reſtituentem ſic: „ut enim illa *In coetu* „*vero — etc.* multa membra habent (ſenſus enim ſunt alii at„que alii ſub unam circumductionem); ita paulum — contex„tus." Geminatum breviſſimo intervallo *enim* nihil moramur, cf. 6, 5, 4. et modo §. 30. 31. *ſub* cum accuſativo ſtructum vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 55, 1. *circumductio* eſt *periodus*, cf. 9, 4, 118. *paulo* pro *paulum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *Sed e contrario.* Sic Flor. Camp. cum Alm. *Sed eſt contrarios* Turic. Hic item *ſpiritus*

39. *ſicut — circumductio eſt.* cf. not. crit. Locus Ciceronis eſt Philipp. 2, 25. *ſurripiendum* ſpiritum cf. ad 4, 1, 78.

tum interim recipere sine intellectu morae necesse est: quo loco quasi surripiendus est: alioqui si inscite recipiatur, non minus afferat obscuritatis, quam vitiosa distinctio. Virtus autem distinguendi fortasse sit parva, sine qua tamen esse nulla alia in agendo potest. *Ornata* 40
1006 est pronunciatio, cui suffragatur *vox facilis, magna, beata, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara, pura, secans aëra et auribus se-*

cum Flor. Camp. Modo Flor. *contextis* et mox Guelf. *surripiendum.*

40. *beata.* Guelf. *boata.* Obr. *laeta.* Burm. malit *lata,* usus varietate in 5, 14, 31. (ubi et Flor. Ambr. 1. *beatissimi*) et hic §. 82. „*latiorem* vocem." Gesnerus *latum* in vitio poni arbitratur §. 10. ubi vocabulo hoc noster quidem non utitur, sed iis sane, quo ibi nos remittit Qu., locis Cicero. Burmanno autem demonstratum exemplum ipsius conjecturae repugnat; ibi enim profecto est in vitio *latitudo* vocis. *Beatam* igitur *vocem* cum Gesnero intelligere „ut *felix ingenium*" cogor, „quae virtutes omnes habeat, quae sufficiat una „omnibus contentionibus, remissionibus, quae eadem, prout „opus, sit acuta et gravis etc." quanquam plane quidem non acquiescens in hac interpretatione. Illud in genere videtur tenendum in hac appositorum vocis multitudine, non certa et ad artis formulam redacta discrimina hic notari, sed aliquid latius fundi, in quo possit una appellatio alteri valde respondere. Quid autem sit quod pro *beata* Goth. 2. et Kapp. dicuntur dare *foris,* plane non exputo [Corruptum videtur e *fortis* interpretamento. B.]. Nihil tale in meis quidem libris. Mirus etiam Aldus, id quod nemo notavit, post *beata* inserens *bona.* Robertus Titius, indicante Burm., *elata* reponebat pro *beata.* *aëra et auribus.* Sic Turic. Flor.

40. *beata.* cf. not. crit. *secans aëra et auribus sedens.* Hoc conjungendum unique vocis proprietati assignandum est, ut apparet inserto hic demum *et.* Neque enim in tanta enumerationis multitudine *et* ita subjiceretur, si ultimum aeque distaret a proximo, quam a reliquis.

dens. Est enim quaedam ad auditum accommodata, non magnitudine, sed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes

Camp. (sed hic *ora* pro *aëra*) cum Alm. Voss. 3. Ald. *erecta a.* Guelf. ut et marg. Basil. *aerae tauribus* Ambr. 2. Reliqui omittunt *et*. Modo pro *morae* Flor. *mori*. Pro *pura* Voss. 1. 3. *pulchra*, de qua confusione agentem Bentlejum consulere.

Conatur scriptor virtutes vocis quam manifestissimis notis signare, non quidem paratis illis, sed quas ipse nunc fingat. Quare minus assentior Gesnero suavitatem hic magnam vocis agnoscenti, „quae ita demul„serit auditorem, ut etiam post „dicendi finem audire illam „sibi videatur, quemadmo„dum ille Nigrini Lucianei „auditor c. 7. τῆς φωνῆς, inquit, „ὁ ἦχος ἐν ταῖς ἀκοαῖς παραμέ„νει." Ego magis ad naturalem vocis habitum refero, ut quae facile possit exaudiri et in aures imas penetret, nec quasi ad earum modo fores accidat. Aliud erat et magis figurate dictum *sedere* 9, 4, 94.

Est enim quaedam. Neminem hic quaesisse video, quae esset ratio harum sententiarum per conjunctionem *enim* nectendarum. Ne id quidem quisquam diserte monet, subjectum nostri sensus non esse *pronunciationem*, sed *vocem*. Quanquam hoc agnovit Gedoynus, qui suis fortasse popularibus recte dicere est visus, cum rationem, quare *ornatum* appellaretur aliquod pronunciationis genus, afferri audierunt eam, quod esset aliqua vox certo modo comparata etc. Sed ii ante oculos non habuerunt difficultatem, quae est in latinis, ubi, postquam suffragari dicta est ornatae pronunciationi vox *magna*, protinus subjicitur haec ejus rei causa, quia vox sit *non magnitudine*, sed proprietate accommodata ad auditum. Has turbas ut componamus, mutandum erit *enim* in *etiam* (quae est frequentissima confusio, cf. 11, 1, 82.), ut intelligatur, etiam praeter illam tantam vocis felicitatem, qualis modo tot ejus virtutibus enumerandis demonstrata erat, quaeque nonnisi raro hominibus contingere potest, esse aliquas naturae in hoc genere dotes, non quidem summas, sufficientes tamen huic negotio. *Ad hoc*, in quo et ipso lapsus est Gedoynus, significatu accipiendum erit eo, quem vidimus 3, 6, 53. *Est*, quale hic in initio sensus, saepissime animadvertimus, velut 7, 2, 11. In hac sane structura, etiam ob soni suavitatem *et* fere malis prae *etiam*, velut

in se, qui desiderantur, sonos intentionesque, et *toto*, ut ajunt, *organo* instructa: cui aderit lateris firmitas, spiritus cum spatio pertinax, tum labori non facile cessurus. Neque gra- 41

jubet Burm. ad Horat. art. poët. v. 99. Mox Camp. *atque* pro *utique*. *sonos*. Ambr. 2. *sinus* cum Bern., blandienti, sed inani, specie. Voss. 1. 3. *simul*. Guelf. *sine*.

et toto — instructa: cui. Turic. *et toto u. a. organa cui*. Flor. *et tota u. a. organa cui* cum Alm. (cf. §. 27.). Guelf. nihil nisi *et* desiderat, haec dans: *intentiones quae toto* etc. Illa quidem Florentina scriptura carere potest participio; neque tamen veram existimo. [v. Addenda.] *cum spatio*. Guelf. *tum s.* cf. 4, 1, 66. Poterat, sicubi alias, hic recte videri *tum*; sed diligentiorem tamen arbitror rationem vulgatae. Nec probandus Obr. qui mox *tum est ultra* pro *cum e. u.* item §. 44. idem *tum gratiam*. *facile cessurus*. Turic. Flor. (hic primam vocem disjunctim) *facilices rursus*. Camp. (omisso antea *non*) *f. cessurus rursus*.

4, 2, 128. Sed ne haec quidem dura mutatio, ut *enim* transeat in *et;* cf. Drakenb. ad Liv. 34, 60, 7. Fortasse tamen praestiterit *autem* reponere pro *enim*, quae et ipsa confusio rara non est; cf. 3, 3, 10. item hic §. 62. Ita nullum fuerit asyndeton in nostra sententia. *Utique* significat, id saltem non debere desiderari in ista vocis mediocritate, ut omnibus sonis satisfaciat.

toto — organo instructa. „Cui non unus modo atque „alter sonus respondeat, sed „quicunque sunt in polychordo vel hydraulico organo, „toni pareant. Vid. 11, 3, 16. „ubi tubos quosdam vel tibias intelligi, per quas spiritus meet, apertum est: sectione vero 169, *organum* esse „systema plurium sonorum. „Elegans Tertulliani descriptio ex lib. de anima c. 14. „etiam hic legatur: *Specta „portentosissimam Archimedis „munificentiam, organum hydraulicum dico, tot membra, „tot partes, tot compagines, „tot itinera vocum, tot compendia sonorum, tot commercia modorum, tot acies tibiarum, et una moles erant „omnia.* Ctesibio tribuit, et „nominat Plin. 7, 37. s. 38. et „leguntur hodie machinationes id genus in discipuli „illius Heronis Spiritalibus in „fine. Poëticas descriptiones „suppeditavimus ad Chrestom. „Plini. 47. no. 12. p. 404." Gesnerus.

vissimus autem in musica sonus nec acutissimus orationibus convenit. Nam et hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum potest: et ille praetenuis, et immodicae claritatis, cum est ultra verum, tum neque pronunciatione flecti, neque diutius
42 ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, quo remissior, hoc gravior et plenior: quo tensior, hoc tenuis et acuta magis est. Sic ima vim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis ergo utendum sonis; hique cum au-

41. *autem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ut*, foedissimo asyndeto, nec ulla proba sententia. *et hic — et ille.* Turic. Flor. Camp. *in his — ille* (omisso ante *et*), conspirante in priore varietate Alm. Sententia quidem non est nulla in hac ratione. *in his* pro *horum duorum;* nec statim sic recurrit perturbatus pronominum ordo, de quo vide modo §. 40. Elegantior tamen videri potest vulgata. Goth. *et ille — intentionem potest* omittit propter homoeoteleuton. (cf. §. 36.) Pro *ultra* Flor. *vulnera.* *praetenuis.* Guelf. *protinus* (superscripta sunt haec *ptenuis, pennis*). Obr. *pertenuis*, ut secunda Guelf. manus. Sed cf. 11, 1, 31.

42. *hoc gravior.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *et;* sed vicissim unus Camp. idem infercit mox ante *tenuis.* Pro *quo* autem *tam* Jens. et posterr. edd. ante Ald. correxit Regius. Errore carent MSS. et princeps. Mox Turic. Flor. *tenuissem acutum* pro *tenuis et acuta*, item *summarum periclitatur* pro *summa rumpi periclitatur*, proclivi errore. *ergo — excitandi, cum.* Turic. Flor. *e. utensionis eique tum a. interpre-*

41. *gravissimus — in musica sonus.* Nihil aliud *in musica* hic significat, quam si dictum esset *in chordis*, vel *in lyra*, et recte νήτης et ὑπάτης admonet Pseudo - Turnebus. cf. 1, 10, 3.

genda intentione excitandi, cum ſummittenda ſunt temperandi. Nam prima eſt obſervatio 43 recte pronunciandi, *aequalitas*, ne ſermo ſubſultet imparibus ſpatiis ac ſonis, miſcens longa brevibus, gravia acutis, elata ſummiſſis, et inaequalitate horum omnium, ſicut pedum, claudicet. Secunda *varietas*, quod ſolum eſt pronunciatio. Ac ne quis pugnare inter 44

tatione e. tum. Ambr. 2. *igitur u. ſ. h. tum a. i. e. tum.* et ſic plane Guelf. (niſi quod *ergo*, et *hi quoque*, quorum utrumque et Goth. tac. Geſn.) Ex Alm. nihil affertur niſi *interpretatione.* Camp. *e. u. ſ. ii quoque c. a. intentio eſt e. c.* cum Vall. et edd. ante Ald. Is enim *iique* cum Bad.; *hique* dare narrantur Alm. Voſſ. 1. 3. ſed *ii quoque* Voſſ. 2. *intentione* nobiscum Voſſ. 3. Reliqui *igitur* (hoc edd. poſt Camp. exc. Ald. cf. 5, 10, 54.) *u. ſ. h. c. a. intentio eſt e. c.* Suſpicor primitus fuiſſe *ſonis eſt hique*, quo minus placet verbum ſubſtantivum ponere pro ablativo *intentione*. Et hic et mox *ſummiſſis et* per duplicem M, prae quo Geſnerus maluit *ſubm.* (Nec in poſterum auctoritatibus defendemus noſtram rationem, quacum Turic. Flor. ſemper, ni fallor; reliquorum optimi plerumque conſpirant; cf. et *ſummoveri* 11, 1, 85. 12, 2, 15.) Ambr. 2. poſtremum *ſummiſiſſet*, Turic. autem, Flor. Guelf. omittunt *et* poſt participium (pro quo ipſo *ſummis* Flor.). *inaequalitatis* mox Camp. Poſt *claudicet* Jenſ. inſerit iterum *ſermo* cum edd. poſterr. ante Stoer. male, nec ullo addicente MS. Iidem qui hic et mox §. 45. *ſummiſſo.*

43. *Secunda varietas.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ſecundo varietatis* cum Alm. *quod ſolum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. ante Ald. acc. Leid. Rollin. Sed Goth. *quod ſola.* Camp. *quae ſola.* Reliqui *quae ſolum.* Modo poſt *varietas* mecum *eſt* omittunt Turic.

43. *quod ſolum eſt pronunciatio.* Non tam *varietatem* ipſam ſolam dicit eſſe pronunciationem, ſed tum demum eſſe *pronunciationem*, quae quidem mereatur hujus nominis honorem, ſi *varietur* illa. Quare maluit neutrum genus hic prae feminino. cf. 9, 4, 33. item hic §. 35. Ita

ſe putet aequalitatem et varietatem; cum illi virtuti contrarium vitium ſit inaequalitas, huic, qui dicitur *μονοειδής*, quaſi quidam unus aſpectus. Ars porro variandi cum gra- 1007 tiam praebet, ac renovat aures, tum dicentem ipſa laboris mutatione reficit: ut ſtandi, am-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. qui e Vall. inſeruit, parum eleganter, nec credo, quod narrant, eſſe in Alm. Ex illo *varietatis* vetuſtiſſimorum efficio: *varietas, id quod* cet.

44. *vitium ſit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ſ. v.* Modo *putat* Turic. et ſola Leidenſis omittit *Ac* ante *ne quis.* *qui dicitur — quaſi quidam.* Turic. *quae d, μ.* (ſaltem nihil varietatis notatur in graeco) *q. q.* Flor. *quae d.* ανομοιία (Graecum valde ſimile huic praefert Tarv. ſic: *ανομια*) *q. q.* Ambr. 2. *qui* (ſic enim refertur) *d.* MONOIΔIa *quiſi q.* Guelf. *quae d. μονωδία q. q.* Femininum *quae* ex Voſſ. 1. 2. quoque affertur, item *que* pro *qui* eſt in Goth. (tac. Geſn.) Sed Bern. *quae d. μονοειδιά qui ſi quidem.* Obr. *quae d. μονοειδία q. q.* Edd. ante Ald. hoc ordine *quae d. quaſi quidam μονοειδής* praeter Camp. qui ad amuſſim noſtrum dat, ut poſſit inde profeciſſe videri corrector ille Regius; ſed ordinem hujus tenent omnes MSS. *aſpectus. Ars porro v. cum.* Turic. *aſpectos porro v. ei.* Etiam Alm. narratur omittere *ars.* *renovat.* Ambr. 2. Guelf. *renovet.* Hic et *unum* omittit ante *diu.*

ſupra ne *dicere* quidem quenquam agnoſcebat, niſi qui diſpoſite cet. 10, 7, 12.

44. 45. *Ac ne quis — ſoni intentio.* In his qui orationem expedire cupiat, eum notas criticas inſpicere oportet. *Discordantem ab oratione vocem* demonſtrat Almelov. in loco Pliniano Epiſt. 2, 19, 6, ſed levi ſimilitudinis ſpecie deceptus, propter *discordiae,* quod ibi eſt, vocabulum. Idem in *μονοτονίᾳ* Ciceronis utitur loco Brut. c. 66. *vocis parva contentio, omnia fere ut ſimiliter atque uno modo dicerentur.* Quod ait noſter *paulo poſt ſe tractaturum*, id eſt in loco de *apta* pronunciatione a §. inde 61. Ad „nihil—unum „diu" cf. 1, 12, 7.

bulandi, sedendi, jacendi vices sunt, nihilque
eorum pati unum diu possumus. Illud vero 45
maximum, (sed id paulo post tractabimus)
quod secundum rationem rerum, de quibus
dicimus, animorumque habitus, conformanda
vox est, ne ab oratione discordet. Vitemus
igitur illam, quae Graece *μονοτονία* vocatur,
una quaedam spiritus ac soni intentio: non

45. *sed id.* Turic. Flor. Camp. *s. illud.* Et mox Flor. *pertractavimus* pro *post tr.* Turic. *post tractavimus.* Item *confirmanda* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui tamen ante hanc vocem inserit *et.* *discordet — una quaedam.* Turic. *discorde. V. i. i. q. G. μ. v. ita q.* Flor. item *ita* pro *una.* Camp. *discordare videamur. Igitur illa q. Gr μ. v. u. q.* Voss. 1. *videmus* pro *vitemus.* Goth. *quidem* pro *quaedam.* In sequentibus Voss. 2. *ac toni* dare narratur, quale nihil Goth. (cf. §. 41.); sed hic supra *ratione* (tac. Gesn.) pro *oratione* ante *discordet.*

Huc usque percensui loci, ut nunc est, vexatissimi varietates, quo facilius multiplicem ejus difficultatem demonstrare possem. Namque, ut ab hoc ordiar, minime placet, quod, cum modo Graecum vitii vocabulum retulerit, continuo, quasi nihil tale praecesserit, iterum *μονοτονίας*, ut Graece vocetur, mentionem facit. Majus autem fit illud incommodum, si scripturas vetustissimas prioris vocis Graecae intuemur. Censet quidem Capper., quae est fatua ejus oratio, neque enim lenius hic ullum congruit vocabulum, „satis probabilitatis habere videri lectionem Obrechti“ (quae est et Bern.), sed an vocabulum Graecum esset *μονοειδία*, quaerere neglexit magnus Hellenistes. Mihi liquet verbum illud, ut quisque vetustissimus est liber, exhiberi ita: *μονῳδία*, nec caret auctoritate ista appellatio, quae tamen ipsa sane novis nos premat interpretandi miseriis. Ut enim jam negligatur ea, de qua dixi, molesta *μονῳδίας* et *μονοτονίας* similitudo, quid est, quod *μονῳδίαν* reddit noster „quasi quendam unum „*aspectum?*“ Nihil illic oculi gerunt, aurium est negotium. At si rursus permittere te malis vulgatae, quippe quae careat

solum ne dicamus omnia clamose, quod insanum est; aut intra loquendi modum, quod

hisce naevis, vide mihi insolentiam et inconstantiam dicendi, ubi primum, id quod tetigi, in mero audiendi opere *aspectus* foris arcessitur, deinde Graeca dictio sic implicatur orationi, ut fiat ea, non artis aliquod vocabulum, sed latini, quo utitur noster in explanando, substantivi appositum: *μονοειδὴς aspectus.* Nec usquam in libris ostenditur, quod tamen magis ferri poterat: „quod dicitur *μονοειδής.*" Quod autem Turic. nulla notatur in hoc Graeco differentia, obscurioribus litterarum ductibus imputo, qui agnosci non potuerint. Equidem mihi ipse irascor, quod nihil sani extundo. Debebat enim, si forte *cantus* excidisset post *unus*, ratio aliqua iniri mutandae vocis *aspectus*, in qua vitium satis aperte demonstrat Turic., *aspectos* profecto non daturus, nisi aliquid male lectum ibi esset a librario. Hoc modo compendifaceremus melioreque aliquo mutaremus etiam molestum illud *ars*, quod novitium corrigentis librarii commentum esse, plane mihi persuadetur. Rursus *porro* probum est et habet solitam nostro vim in transitu et oppositione. cf. 2, 5, 5. 3, 6, 8. Alioqui *pronunciationis variandae* sane blandiri possit. Praeter haec salebrae sunt in eo quoque, quod illud *ne quis — putet* manet *ἀνανταπόδοτον*; quanquam video posse intelligi simplicem dissuasionem; sed hoc si voluisset Qu., dicturum arbitror: *Nec quisquam — putet*, non ut nunc est, ubi *Ac* jubet expectare pendentem inde sententiam. Neque enim credo jungi sic posse: „Ac, ne — aspectus, ars porro cet." Alias enim *porro* in initio sensuum poni solet. Sic apparet, opinor, etsi res et sententia satis perspiciatur in hisce, orationem tamen longe esse a sanitate, quam, ne conjecturis quidem tentandis, ei reddere mihi contingit, contento utcunque hac difficultatis expositione. Gallaeum, glossas accusantem in hisce *quasi — aspectus* et *una — intentio*, commemorare vix attinet. Verba haec *ipsa laboris — diu possumus* habet Floril. Santen. hisce solis mutatis: *mutatio, nihil*, vel *nil.* [Vid. Addenda.]

intra loquendi. Turic. *inter alloquentem* cum Alm. quanquam hoc per compendium. Flor. *intra alloquentem.* Erroris

45. *intra loquendi modum.* cf. §. 8. Solita autem *loquendi* et *dicendi* oppositio, cf. 4, 2, 118, qua usus est Eupolis,

motu caret; aut ſummiſſo murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: ſed ut in 46
iisdem partibus iisdemque affectibus ſint tamen quaedam non ita magnae vocis declinationes, prout aut verborum dignitas, aut ſententiarum natura, aut depoſitio, aut inceptio,

origo patet in Turic. Pro *debilitatur* Turic. Flor. *dedi-latus*. Camp. *debilitetur*. Mox *declamationes* foedum vitium Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Nihil tale in Camp. qui nec *caret* poſt *motu* omittit cum Jenſ. et edd. ante Ald. Sed *ſunt — quidem* paulo ante Turic. Camp.

46. *inceptio*. Turic. Flor. Camp. *interceptio* cum Alm. male; vox proba *inceptio* et hujus loci. Modo *depropoſitio* Ambr. 2. *diſpoſitio* Goth. Omnia haec omittit Guelf. *aut verborum — ſententiarum natura* inter duo *aut*. Solitus error *poſtulavit* in Turic. Flor. *alia reductiora* omittunt iidem cum Alm. *ſubductiora* dat Camp.

referente Plutarcho in Alcibiade p. 196. E. λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Quid mox ſit *etiam*, parum aſſequor. Sane *debilitatur* murmure omnis intentio, ut non videatur opus hoc tanquam inexpectatum lectori ingerere addendo *etiam*. An ita accipies: „ipſa quoque in„tentio debilitatur"? Ne hoc quidem valde placet.

46. *aut depoſitio, aut inceptio*. Haec transpoſita malit Geſnerus; praeter neceſſitatem, ut opinor, quoniam *clauſulae* notabiliores *initiis*, ut in compoſitione (9, 4, 62.), ita in pronunciatione. Neque eidem aſſentior *depoſitionem* intelligenti *θέσιν* talem, „cum ad finem ſenten„tia non illa quidem eodem „plane tenore profertur, ſed „nec praecipitatur, ſed mo„derato quodam flexu et in„clinatione *deponitur*." Hoc *clarum* eſſe ait ex iſtis §. 38. *deponam — exordium faciam*. Equidem ibi nullum flexum vocis neque quidquam proprium video artificioſae pronunciationis, ſed plenam ſenſus enunciandi concluſionem, τελείαν στιγμὴν diverſam ab ὑποστιγμῇ. *Sententiarum depoſitio* eſt ubi nullus fit *tranſitus*; neque enim antè hunc plane *deponenda* vox, ſed *ſuſpendenda*; quod mihi oſtendi videtur illo ipſo, quo Geſnerus nos remittit, loco.

aut transitus postulabit: ut qui singulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, sine quo ne membris quidem suas lineas dedissent.
47 dem suas lineas dedissent. Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobilissima pro Milone principium, nonne ad singulas paene distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Etsi vereor, judices, ne turpe sit, pro fortissimo viro dicere*
48 *incipientem timere.* Etiamsi toto proposito contractum atque summissum, quia et exordium est, et solliciti exordium: tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius et erectius, cum dicit, *Pro fortissimo viro*, quam cum, *Etsi*

47. *nobilissima.* Turic. Flor. *novissima* cum Alm. Modo Camp. *Praeponamus.* Pro *facie* idem *facile.* Flor. autem pro *judices* dat *vidit.*

48. *Etiamsi toto.* Sic Camp. *etiam toto* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *est.* Mox *commissum* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Pro *quia* Turic. Flor. *quae,* Ambr. 2. Guelf. *qua,* Camp. *quod.* Postremus cum edd. ante Ald. post conjunctionem omittit *et,* male. *cum dicit.* Sic Turic.

eminentiora — reductiora. His illustrandis praeter alia minus propria adhibet Burmannus 2, 17, 21. quo loco *eminere* et *recedere* dicuntur quaedam in opere pictoris; item Philostr. in vita Apoll. 2, 20. τὸ εἰσέχον et ἐξέχον, ubi Olearius nostro utatur (cf. 8, 5, 29.). Picturae vocabula peritissime usurpavit; cf. 8, 3, 25.

47. *in eadem facie, tamen — vultus.* Egregie et maxima cum proprietate opponuntur *facies* et *vultus* (magis quidem quam *frons* et *facies* 4, 1, 42.), et hinc, quod tamen non adeo manifestum, sua de *vultu* et *facie* sumsisse Vallam (Elegg. 4, 13. p. 315.) suspicatur Badius.

48. *contractum atque summissum.* Hic verba prope synonyma. Aliter usurpata supra 11, 1, 45.

1008*vereor*, et, *Turpe sit*, et, *Timere*. Jam se- 49
cunda respiratio increscat oportet, et naturali quodam conatu, quo minus pavide dicimus, quae sequuntur, et quod magnitudo animi Milonis ostenditur, *Minimeque deceat, cum T. Annius ipse magis rei publicae de salute, quam de sua perturbetur.* Deinde quasi objurgatio sui est, *Me ad ejus causam parem animi magnitudinem afferre non posse.* Tum invidiosiora, 50
Tamen haec novi judicii nova forma terret oculos. Illa vero jam paene apertis, ut ajunt, tibiis, *Qui, quocunque inciderunt, consuetudi-*

Camp. Reliqui *dum.* cf. 10, 6, 7. Inter *viro* et *quam* Goth. (tac. Gesn.) inserit *dicere* cum Jens. et edd. posterr. ante Gryph. Sed Guelf. *cum* omittit ante *Etsi*, ut et Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. acc. Badio. Mox Camp. pro *et Timere* dat *etiam T.*

49. *quod magnitudo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *quo m.* *rei publicae de salute.* Sic Turic. Flor. Reliqui *de r. p. s.* cum Cic. libris. Sed iidem modo *majus.* Mox *partem* et *invidiosa ora* Flor.

50. *inciderunt, consuetudinem.* Sic Turic. Flor. Guelf.

49. *quo minus pavide dicimus.* Dictum est *quo minus* pro *quia minus* (sic *eo minus* 8, 3, 13.), non *ut eo minus;* sed hoc facile intelligitur indicativo, non conjunctivo, subjecto. Parum tamen hoc attenderunt qui mox fere omnes „*quo* magnitudo — ostenditur" verum crediderunt, *quo* pronomen relativum, nisi fallor, interpretantes, quod referretur ad „*conatu*", eodemque trahentes prius *quo.* Inde est quod Rollinus *et* post *oportet* supervacuum censet, nisi forte significet *etiam;* cui nihil opponit Burmannus. Sed respondet *et* hoc alteri ante *quod*, sententia tali: „*Non solum* naturali quodam „conatu, quia sequentia minus „pavide dicimus, increscat „oportet secunda respiratio, „*sed etiam* propterea quod „magnitudo animi Milonis „ostenditur."

50. *apertis — tibiis.* Nihil

nem fori, et pristinum morem judiciorum requirunt. Nam sequens latum etiam atque fusum est, *Non enim corona consessus vester*
51 *cinctus est, ut solebat.* Quod notavi, ut appareret, non solum in membris causae, sed etiam in articulis esse aliquam pronunciandi varietatem, sine qua nihil neque majus neque minus est. Vox autem ultra vires urgenda non est. Nam et *suffocatur* saepe, et majore

Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Reliqui inserunt *veterum* e Cicerone. Sed Camp. *inciderit* et *requirit.* Pro *judiciorum* Turic. Flor. *judicio.* cf. 10, 7, 4. Guelf. *desiderant* pro *requirunt* cum marg. Basil. cf. Ern. not. ad loc. Cic. Modo pro *tibiis* Camp. *oculis* (manifesta imperiti librarii correctione). Pro *fusum* Jens. (tac. Gesn.) *effusum* cum edd. posterr. ante Basil.

51. *neque majus — est.* Guelf. *neque minus neque majus e.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *nec minus nec majus e.* Post haec verba autem Camp. iterum inserit *Non enim vester — solebat.* *suffocatur.* Sic Camp.

ad hujus proverbii illustrationem VV. DD. afferunt, nisi ut remittant ad 1, 11, 6. Equidem, Erasmo duce (Adagg. 1, 5, 96.), huc similitudinis certe causa advocaverim, quibus utitur Gesnerus ad 1, 2, 30. versus Sophocleos (Brunck. Fr. Incert. 80.): Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, Ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ (cf. Langbaen. ad Long. p. 20.). Apparet hic minus tectam significari eorum quae fiant in judicio reprehensionem, cum in proximis invidia modo eidem facta fuerit.

Nam sequens — fusum est. „Tantum abest, ut sit con„tractum atque summissum."

51. *membris — articulis.* Elegans translatio, quo deduxit usus horum vocabulorum in figuris (9, 5, 98.) et in compositione (9, 4, 122. item apud Cic. de Or. 2, 88.). Quod autem sine hac varietate negat quidquam majus aut minus esse, eodem redit quod de pictura mutuatus erat §. 46. Neque enim sine ea umbrae ullae in tabula.

nisu minus clara est, et interim *elisa* in illum
sonum erumpit, cui Graeci nomen a gallorum
immaturo cantu dederunt. Nec *volubilitate* 52
nimia confundenda, quae dicimus: qua et di-
stinctio perit, et affectus; et nonnunquam
etiam verba aliqua sui parte fraudantur. Cui
contrarium est vitium nimiae tarditatis: Nam
et difficultatem inveniendi fatetur, et segnitia
solvit animos, et, in quo est aliquid, tempo-

suffocat Turic. Flor. Reliqui *suffocata*, in quo est pravus participii tanquam adjectivi usus (cf. 11, 2, 20.). Mox Turic. *usu*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nixu* cum Voss. 2. cf. 8, 4, 9. 2, 12, 2. Guelf. *illisa* et *irrumpit*, quorum posterius a pr. m. et in Goth. fuit. *Graeci nomen.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Jens. et edd. ante Gryph. acc. Obr. Reliqui κλωσμὸν inserunt, male; nec igitur attinet vocem, quae recentiorum huic loco illustrando commentum est, emendare et ad veritatem redigere, in quo occupatur doctissimus Schneiderus in Lexico Graeco.

52. *qua et distinctio.* Turic. Flor. *quae d.* Camp. *qua d.* Modo quod sphalma Stephanianum *confidenda* mutat in *concidenda* Gallaeus, nihili est. Neque ego magis quam Burm. ullum vidi librum, qui, id quod Salmas. ad Tertull. Pall. p. 158. tanquam „editionum" lectionem notat, *fundantur* daret pro *fraudantur.* Mox Turic. Flor. *inveniendis fateretur.* item Turic. *sed iniquos aliquid*, Flor. *sed in quos aliquod* pro *et in quo est aliquid.* Ex Alm. *si iniquos*, omisso *aliquid.* Verba *promtum sit os* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Pro *lentum* Goth. (tac. Gesn.) *emptum.*

a gallorum — cantu. Quam hic in mente habuerit Qu. graecam vocem, viri docti non exputant: nam plane alienus est suffectus ille κλωσμὸς (v. Not. Crit.), quae gallinarum est glocitatio. Ad rem autem recte huc advocant Juvenalis (3, 90.) „vo-„cem angustam, qua deterius „nec Ille sonat, quo mordetur „gallina marito."

52. *est aliquid* sc. momenti, ut plene habes 9, 4, 84. Cf. 9, 4, 65.

temporibus praefinitis. Puto

ribus praefinitis aquam perdit. Promtum ſit os, non praeceps: moderatum, non lentum.
53 Spiritus quoque nec crebro receptus concidat 1009
ſententiam: nec eo usque trahatur, donec deficiat. Nam et deformis eſt conſumti illius ſonus, et reſpiratio ſub aqua diu preſſi ſimilis, et receptus longior, et non opportunus, ut qui fiat, non ubi volumus, ſed ubi neceſſe eſt. Quare longiorem dicturis periodum colligendus eſt ſpiritus: ita tamen, ut id neque diu, neque cum ſono faciamus, neque omnino ut manifeſtum ſit: reliquis partibus optime inter juncturas ſermonis revocabitur.
54 Exercendus autem eſt, ut ſit quam longiſſimus: quod Demoſthenes ut efficeret, ſcandens in adverſum continuabat quam poſſet plurimos verſus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret, calculos lingua volvens di-

53. *receptus.* Flor. *receptum* cum Alm. non Turic. (cf. §. 40.) Mox *non* ante *ubi* omittunt Turic. Flor. cum Alm. ſed Turic. prius quoque ante *oportunus* deſiderat. *diu neque* omittit Guelf. Mox Ambr. 2. *perihodon*, Guelf. *periodon.* Pro *optime* Turic. Flor. *optimum ei.*

54. *continuabat.* Guelf. *concinebat* cum marg. Baſil. (ſed ibi eſt *conciebat*) Gryph. (1536.) referente Burm.
Idem, quo. Turic. Flor. *de quo quo.* Pro *ut corpora* iidem *et c.* (cf. §. 21.)

hic verſatum illum male continuandi ſolitum librariis errorem, et reponendum eſſe *praefinitam.* Qui enim dativum *praefinitis temporibus* repetat a verbo *perdit*, quaſi *tempori perdatur* id, quod eidem non inſervit, inſolentius hoc dicendi genus vix ullis probet exemplis.

53. *reliquis partibus.* Quod hic praemitti velit Francius *in*, non opus eſt. cf. 10, 1, 88.

54. *Demoſthenes.* Vid. ad 10, 3, 25.

cere domi ſolebat. Eſt interim et longus, et 55
plenus, et clarus ſatis ſpiritus, non tamen firmae intentionis, ideoque tremulus: ut corpora, quae aſpectu integra, nervis parum ſuſtinentur. Id *βράγχον* Graeci vocant. Sunt qui ſpiritum cum ſtridore per raritatem dentium non recipiunt, ſed reſorbent. Sunt qui crebro anhelitu, et introrſum etiam clare ſonante, imitentur jumenta onere et jugo laborantia. Quod affectant quoque, tanquam in- 56
ventionis copia urgeantur, majorque vis

55. βράγχον. Ambr. 2. ΒΡΛΜΟΝ. Guelf. βκαμον. Tarv. βραγμον. E vetuſtiſſimis nil affertur diverſae ſcripturae. Id ipſum quod Tarviſina dat, Geſnerus conjectura eruit, cum adhuc quidem vox iſta Graeca incognita ſit, repetens illud e loco Hippocratis Epid. 7, 11. ubi teſte Foëſio pro βραγχώδης MSS. habent βραγμώδης. Neque enim in βράγχῳ, ut uſurpatum videamus a ſcriptoribus, poſſe, id quod hic fiat, agnoſci *longum, plenum, ſatis clarum ſpiritum.* Deinde fontem vocabuli βραγμὸς cum eodem Foëſio cenſet eſſe βραχεῖν, quod apud Heſychium reddatur ἠχῆσαι, ψοφῆσαι (et notiſſimum ſane Homericum ἔβραχε); unde deducit ſignificatum ſonum, qualis e figlinis vitioſis et rimam agentibus exeat; eumque hic a Fabio deſcribi. Quae omnia ſatis mihi blandiri fateor. *jugo.* Flor. *juga* (ſolito errore, de quo §. 52.). Alm. *honore* pro *onere*, neutro meorum addicente (cf. 53.).

56. *majorque — quae.* Turic. Flor. *major qui ſe loquentiae ingruatur major quae.* An forte praetuleris haec: *atque vis — in-*

55. βράγχον. cf. not. crit. *Sunt qui — recipiunt — reſorbent — imitentur.* Hic quoque religioſe libros ſequimur noſtros, miro modo primum indicativum, deinde conjunctivum dantes. cf. mox §. 60. Ne illud quidem Oudendorpii decretum, verbis opinionem et ſenſus animi ſignificantibus conjunctivum aſſignans, hic quidquam proficere video. cf. nos ad 11, 1, 82. et 9, 4, 33.

eloquentiae ingruat, quam quae emitti faucibus poſſit. Eſt aliis concurſus oris, et cum verbis ſuis colluctatio. Jam tuſſire, et expuere crebro, et ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, et oris humore proximos ſpargere, et majorem partem ſpiritus in loquendo per 1010
nares effundere, etiamſi non utique vocis ſunt vitia; quia tamen propter vocem accidunt,
57 potiſſimum huic loco ſubjiciantur. Sed quod-

gruat major quam quae? item *tumure* pro *humore* cum Alm. *immitti* Goth. pro *emitti*. Mecum *expuere* Camp. et edd. ante Gibſ. Reliqui S inſerunt, nec Codd. recedere narrantur, niſi quod Goth. (tac. Geſn.) *et ſpuere*. Guelf. Camp. *trocleis* ſine aſpiratione cum edd. ante Gryph. exc. Tarv. Paulo ante *alius* pro *aliis* Jenſ. (tac. Geſ.) cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Aldo. *et* ante *aliis* inſerit meorum ſolus Gryph. Sed Voſſ. 1. 3. *Eſt en al.* *loquendo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp. Reliqui *eloquendo.* Ut toties *eloqui* repoſuimus (cf. l. 9. extr.), ita hic viciſſim expellendum erat. *ſpiritus.* Ambr. 2. *ſpiritum*, et ſic e veteri libro Salmaſius ad Tertull. de Pall. p. 164. qui tamen hanc in accuſativo duriorem ſtructuram exemplis non probat. Mox Turic. Flor. *qua tamen*, iidemque omittunt *accidunt.* Camp. *vocis ſint.*

57. *Sed.* Turic. Flor. *ſe.* Mox Turic. Ambr. 2. *is* pro

56. *concurſus oris.* cf. 10, 7, 8. item hic §. 121.

trochleis. Fateor hanc ſimilitudinem abruptius inductam videri. Reponam equidem quod facile excidebat *velut.* Qui autem hic aliquid tentant, *tracheis* ſubſtituere ſuadentes pro *trochleis*, ad partes vocatis Macrobio (7, 15.) et Gellio (17, 11.), nihil prorſus agunt; quorum ſuſpicionem primus memorat Laurentius Valla apud Badium, ita tamen ut ipſius fuiſſe haud aegre agnoſcas.

proximos ſpargere. „Ablegat nos hic Burmannus ad „ſua in Petro. c. 44. obſerva„ta et Schol. Ariſtoph. Acharn. „1149.“ Geſnerus. Add. Creſoll. Vacatt. Autumn. 2, 7, 14. p. 245.

cunque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in caufis omnibus fcholisque, cantandi: quod inutilius fit, an foedius, nefcio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio fcenica, et nonnunquam ebriorum aut comiffantium licentiae fimilis? Quid vero movendis affectibus contra- 58
rium magis, quam, cum dolendum, irafcendum, indignandum, commiferandum fit, non folum ab his affectibus, in quos inducendus eft judex, recedere, fed ipfam fori fanctitatem ludorum talarium licentia folvere? Nam Ci-

his, Goth. (tac. Gefn.) *iis*. Tum Ambr. 2. *liberatur* cum Bern. Sed Flor. *candita* pro *cantandi* cum Alm. ubi Burm. fufpicatur *cantica*, vel *canticum*, ineleganti ftructura. Guelf. *inutilis*. Turic. Flor. *ante fedius*. (Nemo reponat *anne*.) Camp. *inut. an fed. fit.* *comiffantium*. Turic. *commifantium*. Bern. *comifantium*. Guelf. *comeffantium* cum Goth. (fi modo) Locat. et edd. pofterr. ante Burm. exc. Ald. Bad. Obr. eodem redeunte Capper. e quo liceat quaerere, qui fint quos *comaffantium* fcribere narrat *tanquam a κωμάζειν*. cf. 7, 10, 9. *commenfantium* Camp. *comefantium* Voff. 2. Bad. qui a *comedo* repetens duplicem M profcribit, nec S geminatam fert. *commefuntium* Jenf. (err. Gefn.) cum Vall. Tarv. Ald. *commeffantium* Obr. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 7, 5. Noftrae rationi addicere videntur Flor. Ambr. 2. ut et 3, 6, 26. Ambr. 1. ubi Flor. *comefatur* (a fec. m. *comefator*), Ambr. 2. *comifator*, Camp. *comeffator*. Pro *dolendum* mox Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *docendum* cum Voff. 1. 3. cf. mox §. 61.

58. *his affectibus*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *iis a*. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *effectibus*. cf. 8, 6, 63. Mox *indicendus* Ambr. 2. cum Bern. *foris* Guelf. cum Voff.

57. *inutilius*. cf. 11, 2, 48. De *cantu* hoc cf. §. 23.

58. *ludorum talarium*. Non eft unum, in quo haereamus,

cero *illos ex Lycia et Caria rhetoras paene cantare in epilogis* dixit. Nos etiam cantandi
59 ſeveriorem paulo modum exceſſimus. Quisquamne, non dico de homicidio, ſacrilegio,

1. 3. *rhetoras.* Sic Turic. (niſi quod *reht.*) Flor. Ambr. 2. (hic *reth.*) cum Alm. Jenſ. Tarv. Loc. Venet. *Horas* Voſſ. 1. Reliqui *rhetores.* Modo *litia* Camp. item *ſeviorem.* Obr. *in cantando* male pro *cantandi,* ubi Bern. *in cantandi.* Mox *quanquamne* Turic. Flor. cum Alm. *de* ante *hom.* omittunt Ambr. 2. Guelf. Pro *quisquam* Turic. Flor. *quis* cum Alm. Pro *fidibus ac tibiis* Voſſ. 1. 3. mire *ſub his actionibus.*

quod forma tertiae declinationis hinc aliena objicitur, cum, id quod notant VV. DD., *talarium,* non *talarem,* ludum Cicero dicat Offic. 1, 42. ad Att. 1, 16. Sed longe difficilius dictu, quae ſit ratio, cum ſcenae modo admoniti ſimus, ad aleae ludum protinus deveniendi. Cui equidem nequaquam iis concilior, quae Geſnero miniſtravit Werlhoſius, Ciceronis verbis Philipp. 2, 23. „Hominem omnium „nequiſſimum, qui non dubi„taret *vel in foro alea ludere* „cet." Etiam minus ſatisfacit Geſnerus *talium* reponi ſuadens pro *talarium,* quo dici non poteſt quantum enervetur ſententia. Ingenioſiſſima autem et neſcio an vera eſt Pithoei (ſive Danielis eſt, a Pithoeo relata, *Dan.* enim aſcribitur, cf. 6, 2, 11.) emendatio, ita refingentis vulgatam: *Lyciorum et Carum.* Huic examuſſim congruit quod continuo infertur „*Nam* — illos „ex Lycia et Caria rhet.", quodque in nulla alia loci conſtitutione ſanum videtur; cum *nam* illud hoc uno modo habeat quo referatur. Sic Gedoynus quoque, quomodo haec verteret, rationem invenit. Nec obſtat quod Cicero quidem eo, qui demonſtratur, loco Orat. c. 18. *Phrygiam* nominat, non *Lyciam;* hoc enim eſt e ſolitis noſtri erratis, nec reſpiciendum in remedio hic inveniendo niſi id, quod Quintilianus cogitabat, cum haec ſcriberet. Si tamen peccatum forte ſit hic a librario, qui *Lycia* ſcripſerit pro eo, quod Qu. ipſe voluerit, quanquam memoria lapſus, *Lydia,* fiat etiam lenior medela reponendo: *Lydorum et Carum.*

59. *Quisquamne — lite cantat.* Quid ſit faciendum in illis gravioribus oſtendit, ſed non proprio, ut hic, ad pro-

parricidio, ſed de calculis certe atque rationibus, quisquam denique, ut ſemel finiam, in lite cantat? Quod ſi omnino recipiendum eſt, nihil cauſae eſt, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, immo hercule, quod eſt huic deformitati propius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: nam 60
nec cuiquam ſunt injucunda, quae cantant
101 ipſi, et laboris in hoc, quam in agendo, minus eſt. Sunt et quidam, qui ſecundum alia vitae vitia, etiam hac ubique audiendi, quod

59. *hercule.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *mehercule,* niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. quod contra Vall. ſequi ſe teſtatur Badius. cf. 6, 3, 74. *turpius* Camp. pro *propius.* Mox pro *nec cuiquam* Ambr. 2. *ne avi quam* cum Bern. Sed Guelf. *ne avi unquam,* Goth. (tac. Geſn.) *nec cuiuquam.* Hinc fortaſſe Obr. illae deliciae: *Nam more avium cuique ſunt jucunda.* Singularem *cantat ipſe* nonniſi a Gryphio inde edd. ante Burm. Guelf. tamen *ipſis.* et Locat. Ven. Ruſc. *cantat: ipſi.*

60. *Sunt et.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Et ſunt.* Mox *qui* pro *quid* dant et *non* omittunt Turic. Flor. poſterius cum

nunciationem reſpectu 6, 2. 31. 11, 1, 53. 84. circa leviora autem ridicula artificia 8, 3, 14.

huic deformitati propius, cymbalis. Perſonant enim cymbala in Gallorum ſacris. cf. *pſalteria* 1, 10, 31.

60. *nec cuiquam — et laboris — minus eſt.* Recte ſtructuram pronominis *quisquam* cum plurali defendit Burmannus, cujus immemor erat Drakenb. ad Liv. 9, 36, 1.; male tamen ille ad hujusmodi locutiones revocat locum 9, 2, 79. ubi *inutiles* ad vocem *perſona* referendo plane aberravit. Attendenda etiam oppoſitio in iſtis *nec — et.* cf. 9, 4, 38. *in agendo* interpretare: „in recta et ab hisce deliciis aliena pronunciatione.“

alia vitae vitia. cf. 1, 8, 9. „omnia deliciarum vitia“ item hic §. 76. oculi infecti oſtenduntur mollitie hominum rel.

aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non et Cicero dicit eſſe *aliquem in oratione cantum obſcuriorem?* et hoc quodam naturali initio venit? Oſtendam non multo poſt, ubi et quatenus recipiendus ſit hic flexus, et cantus quidem, ſed, quod plerique
61 intelligere nolunt, obſcurior. Jam enim tempus eſt dicendi, quae ſit *apta pronunciatio.* Quae certe ea eſt, quae iis, de quibus dicimus, accommodatur. Quod quidem maxima ex parte praeſtant ipſi motus animorum, ſonatque vox, ut feritur; ſed cum ſint alii veri affectus, alii ficti et imitati, veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, iraſcentium, in-

Alm. *naturali initio.* Turic. *natura i.* (idem ante *quodam* iterum inſerit *et*). Noſtrum dant Ambr. 2. Guelf. Jenſ. et edd. ante Baſil. Sed Camp. *naturae vicio.* Reliqui ante Geſn. qui noſtrum reduxit, *n. vitio*, quorum videntur eſſe et Flor. Alm. (cf. 55.) *Oſtendimus* Flor. cum Kapp. *volunt* (pro *nolunt*) Turic. Flor. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Leid. exc. Gryph. Non memoratur Gothanus. Nec habet cum Voſſ. 2. et Jenſ. *quid* pro *quod.*

61. *Jam.* Turic. *an.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) *certa* pro *certe.* Flor. Ambr. 2. *is* pro *iis.* Flor. *accommodatus.* Camp. *praeſtat,* item *ficti alii,* ordine elegantiore. Mox *iraſcentium, indignantium* omittunt Turic. Flor. cum Alm. (cf. §. 58. iidem

naturali initio. Sic modo §. 49. *naturali — conatu.* Locus autem Ciceronis legitur in ipſo, quod paulo ante reſpeximus, c. 18. Orat., ubi et illud de *initio naturali*, quanquam non his ipſis vocabulis, ut poſſis pro *venit* optare infinitivum *venire*, ſed tum *et* ante *Cicero* erit pro *etiam*, nec tam eleganter referetur ad alterum illud ante *hoc.*

61. *ſonatque — feritur.* Hic quidem *vox* plane ſimilitudinem habet *chordae:* nihil in hisce voluntarii ſoni eſſe oſtenditur, ſed vox dicitur repercuſſa animi moventis imago.

dignantium; sed carent arte, ideoque sunt disciplina et ratione formandi. Contra qui 62 effinguntur imitatione, artem habent: sed hi carent natura: ideoque in iis primum est bene affici, et concipere imagines rerum, et tan-

animi motus.) Pro *carent* Goth. *canent*. *ideoque sunt.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Stoer. Chonet. Leid. Reliqui inserunt *non;* pessime, cum sic *formandi* perperam accipiatur pro hoc *formabiles.* cf. et mox §. 62. ubi in eadem vocis *ideoque* subjectione nulla est negatio. Naturalibus motibus adhibendum artis regimen; fictis veritas naturae impertienda. In illa negatione noster protinus ad eorum castra transiret, quos reprehendit supra §. 11. Non erat igitur quod hic κριτικὸν φύσημα spiraret Gibsonus, qui suos Codd. *non* dare ne diserte quidem testatus bonum Schrevelium increpat, reddendaque suae scripturae ratione etiam philosophum prorsus exuit. Hanc autem emendare, non recidere modo debebat Capper. quem miror hic lapsum, cum supra 4, 2, 29. verum vidisset. *disciplina et ratione.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. probantibus nec tamen recipientibus Burm. et Gesn. Reliqui *disciplinae traditione.*

62. *hi carent.* Ambr. 2. *i. c.* (cf. 61. 56.) Goth. *ii c.* *iis primum.* Sic Turic. Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Sed Camp. *is p.* Reliqui *his p.* Modo Flor. *effugiuntur.* Mox *verbis* idem et Turic. pro *veris.* Goth. *si velit.* Turic. Flor. Camp. *a nobis* cum Bodl. Ald. Bad. Basil. Gryph. tribus edd. ap. Gibs. anni 1542. Gibs. Rollin. Capper. In tanta erroris facilitate nihil dandum auctoritati censui, contra quam Gibs. hic repente religiosus factus. Mox Goth. *accepit* et pro *enim* idem (tac. Gesn.) *autem.* Pro *tan-*

ideoque — formandi. cf. not. crit. Quantopere hujus loci sit *rationis* vocabulum, Burmannus docet appellandis similibus sententiis 11, 2, 9. 12, 2, 4. (id quod huc maxime pertinet), Cic. de Orat. 1, 58. „(virtus) si modo tradi „*ratione* possit," sed et millies ita Ciceronem dicere testatur, neque sane attinet rem adeo notam exemplis astruere. Nam et noster fere semper ita *rationem* usurpat.

62. *bene affici — imagines*

quam veris moveri. Sic velut media vox, quem habitum a noſtris acceperit, hunc judicum animis dabit. Eſt enim mentis index, ac
63 totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque laetis in rebus *plena* et *ſimplex* et ipſa quodammodo *hilaris* fluit: in certamine *erecta* totis viribus, et velut omnibus nervis inten- 1012
ditur. *Atrox* in ira, et *aſpera* ac *denſa*, et

quam Ambr. 2. *tam*. Flor. *judicium* pro *judicum*. *index, ac*. Sic Turic. (niſi quod *judex*, ut et Guelf. Camp.) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. *velut exemplar ac* Goth. (niſi quod *ac* videtur omittere) Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. Reliqui *i. et velut exemplar ac*, ut et Camp. qui mox *quod illa* cum Flor. Ambr. 2. *habens* Goth. (tac. Geſn.) *mutatione* Flor.

63. *plena et ſimpl. et*. Turic. Flor. *plene ſ. e.* Guelf. *plena et ſ.* Reliqui *plena ſ. e.* Noſtrum e conjectura. *Ideoque* pro *Itaque* Guelf. cum marg. Baſil. *fluit: in*. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *at*. Camp. *accenſa* pro *ac denſa*. Obr.

rerum. cf. 10, 7, 15. *bene* autem dicitur pro *probe*, *naviter*.

velut media. cf. 11, 2, 3.

63. *plena*. Etſi non multum hic video, ſubit tamen quaerere, an forte *plana* reponendum? cf. 9, 4, 34. Sed nihil ſolicito. vide enim §. 15. 167.

denſa. Videntur in hoc vocis appoſito haeſiſſe plerique, quod oſtendunt variantes ſcripturae. Mihi, ut ſupra quoque monui ad §. 40. tenendum videtur, has appellationes non vulgo agnitas uſuque publico tritas fuiſſe, ſed luctari quodammodo noſtrum cum lingua latina, ut rei parum manifeſtae nec niſi aegre notas admittentis, qualis eſt vox, vocabula ſibi praeſtet ſignificantia; quae ſane translata eſſe oportet, cum praeſertim leves etiam ejus umbrae ſignandae ſint. *Denſam* igitur vocem oppono ei, quae *hilaritate* quaſi *diffunditur*, nec valde, ut diverſam ab *aſpera* oſtendam, laboro. Solent enim haec nomina conjungi, neque, id quod dixi, herbarum quaſi peritum hic agit Qu. qui certas ex arte notas

respiratione crebra. Neque enim potest esse longus spiritus, cum immoderate effunditur. Paulum in invidia facienda *lentior*, quia non fere ad hanc nisi inferiores confugiunt: at in blandiendo, fatendo, satisfaciendo, rogando, *lenis* et *summissa*. Suadentium, et monen- 64
tium, et pollicentium, et consolantium *gravis*. In metu et verecundia *contracta*, adhortationibus *fortis*, disputationibus *teres*, miseratio-

pro eodem *ac depressa*. Flor. mox *crebras*. *Paulum*. Sic omnes mei etiam de quibus tacet Gesn. ante Gryph. quo duce reliqui *Paululum*, neque credo Burm. ex Alm. Voss. 2. notanti *Paululum*. cf. 10, 7, 24. Sic et §. 94. Camp. *paululum* solus. Sed §. 96. praeter Turic. Flor. Camp. *paululum* omnes. Mox omittunt *in* Turic. Flor. Guelf. (qui et solus *invidi*) Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. Ex Ambr. 2, affertur quidem *in*, non satis confido tamen. Necessaria praepositio (alia conditio 10, 1, 88.). Mox Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *lenior* cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Vall. Obr. *levior* Jens. cum posterr. edd. ante Ald. *ac in bland*. Turic. Flor. errore se ipso fatente. cf. 5, 3, 2. *et i. b.* Goth. *aut i. b.* Voss. 3.

64. *adhortationibus*. Flor. (hic quidem divisim) Camp. (cf. 3, 6, 53.) *abhortationibus*. Guelf. *adhortantibus*.

singulis floribus et fruticibus accommodet. Quod autem mox est *crebra*, ablativum casum accipio pertinentem ad *respirationem*. Quae deinde *disputationibus* quaeritur *teres* vox, ejus ipsius quoque appellationem ab similitudine quaesitam recte Gesnerus *volubilem* alias dici monet.

lentior. Veram hanc esse vocem, pro qua aliae objiciuntur in quibusdam libris, id quoque suadet quod infra §. 167. est *lentius* in simili sententia; unde apparet praeterea, quid sit, quod *inferiorum* hic sit mentio. Neque enim illi tam aspere solent incessere quibus nocere cupiunt. cf. et §. 111. *Humiliorum* esse invidiam supra quoque vidimus, 11, 1, 17.

ne *flexa* et *flebilis*, et conſulto quaſi obſcurior: at in egreſſionibus *fuſa*, et ſecurae claritatis, in expoſitione ac ſermonibus *recta*, et
65 inter acutum ſonum et gravem media. *Attollitur* autem concitatis affectibus, compoſitis *deſcendit*, pro utriusque rei modo altius vel inferius. Quid autem quisque in dicendo poſtulet locus, paulum differam, ut de geſtu prius dicam: qui et ipſe voci conſentit, et animo cum ea ſimul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, ſatis vel ex eo patet,

flebilis. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *flexibilis* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Ald. Auctoritates praegravat ratio ipſa et locus geminus 170. Deinde ſtant a nobis Goth. Vall. et fortaſſe aliquot praeter hos. Mox *obſcuri oratione greſſionibus tuſa* Turic. Flor. ubi vulgata trans ipſas turbantis librarii ſordes pellucet. Ambr. 2. *o. a. ingreſſionibus f.* cum Jenſ. Tarv. Baſil. *o. a. i. greſſionibus f.* Guelf. *o. I. egreſſ. f.* Camp. *fuſa* omittunt Voſſ. 1. 3.

65. *rei.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. *infelicius* Turic. Flor. pro *inferius.* Mox Turic. Flor. *eos ſ. par recti. Is. Modo digeſtu* pro *de g.* Ambr. 2. *ipſi* autem Guelf.
oratore. Vid. not. exeg.

65. *in oratore.* Fateor commoveri me altera, quae eſt in Campani editione, ſola quidem, quantum ſcio, ſcriptura: *in oratione.* Confuſio frequentiſſima; neque tamen neceſſaria mutatio. Quod autem *concitatos* hic *affectus* Capperonnerius interpretatur πάθη, *compoſitos* ἤθη, (cf. 10, 1, 48. item 9, 2, 3.) recte eum facere cenſeo; quanquam poterant videri participia potius iſta vocabula *conc.* et *comp.*, quam appoſita et artis propria, unde paulo diverſa naſceretur ſententia, ut, poſtquam *compoſiti* eſſent illi ante *concitati* affectus, vox deſcenderet, attolleretur autem, cum *concitarentur.* Sed magis, ut dixi, congruit diverſas hic agnoſcere affectuum ſpecies, ex rhetorum praeceptis notatas; in cujusmodi rebus demonſtrandis ſolet laudabilis eſſe hujus viri ſollertia.

quod pleraque, etiam citra verba, ſignificat. Quippe non manus ſolum, ſed nutus etiam 66
declarant noſtram voluntatem, et in mutis pro ſermone ſunt, et ſaltatio frequenter ſine voce intelligitur atque afficit, et ex vultu ingreſſuque perſpicitur habitus animorum: et animalium quoque ſermone carentium ira, laetitia, adulatio et oculis et quibusdam aliis corporis ſignis deprehenditur. Nec mirum, ſi iſta, 67
quae tamen in aliquo poſita ſunt motu, tan-

66. *ſaltatio.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. cum Alm. Vall. Bern. Burm. Geſn. Bip. Reliqui *ſalutatio.* Teſtes addidi locupletiſſimos, nec debebat, qui obloquitur, Capper. diſſimulare auctoritatem Vall. et Bern. quod ipſum exprobrat Burm. in Epiſtola ad Capp. p. 63. Confuſionem horum *ſalt.* et *ſalut.* Burm. demonſtrat e notis Jureti ad Symmachi Epiſt. 8, 41. Mox *adſigit* Turic. *affigit* Flor. cum Alm. Inter *declarant* autem et *noſtram* Camp. inſerit *ſcilicet.* Turic. (hic quidem *vultum* per errorem) Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Exc. Santen. Camp. hoc, quo nos, ordine *vultu ingreſſuque* cum Ald. Baſil. Gryph. Rollin. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *v. progreſſuque* cum poſterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *i. vultuque.* Ex Voſſ. 1. 2. *In progreſſu.* Goth. (tac. Geſn.) mox *proſpicitur* cum Voſſ. 3. modo autem idem *frequens* pro *frequenter.*

67. *poſita ſunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *ſ. p.* Sed Turic. Flor. Camp. *motum,* et Camp. *animali* pro *aliquo.* Flor. *volent.* Mox pro *tacens* Turic. Flor. *tanges.* Turic.

66. *ſaltatio.* Pantomimorum artem unusquisque hic agnoſcet, quam hoc vocabulo noſter ſignificat §. 89. 1, 11, 18. 19. indicante Geſnero. Idem admonet libelli Luciani περὶ ὀρχήσεως, unde „qua„lis et quantae artis illa fue„rit ſaltatio" diſci poſſit. cf. 1, 5, 36. Si quis forte *inceſſu* malit pro *ingreſſu,* conferat is 1, 3, 1. ubi Turic. Flor. Ambr. 1. quoque MSS. *ingreſſum* tuentur; item infra §. 112.

tum in animis valent; cum pictura, tacens opus, et habitus ſemper ejusdem, ſic in inti-
mos penetret affectus, ut ipſam vim dicendi 1013
nonnunquam ſuperare videatur. Contra ſi geſtus ac vultus ab oratione diſſentiant, triſtia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, ſed etiam fides deſit. Decor quoque a geſtu atque a
68 motu venit. Ideoque Demoſthenes grande quoddam intuens ſpeculum, componere actionem ſolebat. Adeo, quamvis fulgor ille ſiniſtras imagines reddat, ſuis demum oculis credidit, quod efficeret. Praecipuum vero in actione, ſicut in corpore ipſo, caput eſt, cum ad illum, de quo dixi, decorem, tum etiam

Flor. Camp. *in habitu* pro *habitus* cum Alm.; et Camp. *eodem* quoque. *in* ante *intimos* omittunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Voſſ. 3. Colb. Tarv. *ab oratore* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. (cf. 65.). Sed Turic. Flor. Ambr. 2. *diſſentiat* (cum Voſſ. 1. 3.). iidem praeter Camp. (qui modo *aut* pro *ac*) *triſtitia.* Mox ante *motu* praepoſitionem omittunt Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.; inſerentibus Burm. accenſet Alm. quod miror. Ego, quamvis operoſior hic videri poſſit repetitio praepoſitionis, ſummae auctoritatis teſtes ſequi non audeo, cum *atque* propter ſequentem vocalem poſitum videatur: cf. 9, 4, 137.

68. *quoddam.* Turic. huic voci praemittit *condam.* Camp. pro eadem *quoque.* Pro *fulgor* Flor. *vulgor* (cf. 6, 3, 9.). Poſt *ille* inſerunt *in* Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Ald. ſed excuſi illi etiam *redeat* (de Jenſ. err. Geſn.). Pro *ipſo* Flor. *ipſe.*

67. *vim dicendi — ſuperare.* Remittit Pſeudo-Turnebus lectorem ad 6, 1, 32.

68. *Demoſthenes grande — ſpeculum.* Vid. praeter laudatos ad 10, 3, 25. Apul. Apol. p. 87. Ed. Gentil. 283. Elmenh.

ad significationem. Decoris illa sunt, ut sit 69
primo rectum, et secundum naturam. Nam et dejecto humilitas, et supino arrogantia, et in latus inclinato languor, et praeduro ac rigente barbaria quaedam mentis ostenditur. Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus, ut cum gestu concordet, et manibus ac lateribus

69. *Decoris illa sunt.* Diremtionem, quam primus repraesentavi, habuisse videtur Bern. quem Burm. narrat incidere post *significationem.* Vulgo in vetustissimis et ante Leid. haec continuantur usque ad *ut sit.* Mox interpunxerunt ante *Illa,* quod pravum sentiens. Obr. nimium sibi sumsit, non solum στιγμὴν τελείαν ponens pod *sign.* sed pro *Decoris* scribens *Capitis.* Mox Turic. Flor. Camp. Jens. (non Goth. err. Gesn.) nobiscum *et* omittunt ante *dejecto* cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui inferunt. *dejectio* Ald. *inclinatio* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Santen. *languore praeduro* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *langor et p.* Goth. (tac. Gesn.) *languens p.* Camp. *l. e. praedura* Flor. (idem modo *supina*). *languor p.* Jens. cum edd. ante Bad. *ipsa actione — manibus.* Pro hisce Turic. Flor. *ipso sermone m. u. c. gestus c. m.* cum Camp. qui tamen *gestu* dat. Ex Alm. *gestus* et omissio copulae post *concordet.* In tanta haec praeferentium auctoritate aegre patior inde me divelli et hanc comminiscor rationem interpretandi: „Quomodo movendum sit caput, id ex iis ipsis quae cum „maxime dicuntur (*ex ipso sermone*) sumetur, ut, cum gestus „dicendis quibusque consentiat, ipsum quoque caput idem, „quod manus et latera" (nam ea faciunt gestum) „agat." Sed vulgata haud dubie magis blanditur, cum praesertim *sermonem* illum an recte intellexerim valde haeream. *consequatur* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *et lateribus* Goth. (tac. Gesn.)

69. *Decoris illa sunt.* Haec prior est tractandi capitis in actione pars, mox §. 71. quantum *significando* valeat caput, demonstrat. *Decor* autem h. l. consueta est significatione pulchritudinis, non ea, quam toties agnovimus, congruendi, velut 11, 1, 41.

supino arrogantia. cf. indicante Gesnero §. 122.

ipsa actione — manibus. cf. not. crit.

70 obſequatur. Aſpectus enim ſemper eodem vertitur, quo geſtus, exceptis quae aut damnare, aut non concedere, aut a nobis removere oportebit: ut idem illud vultu videamur averſari, manu repellere:

— — *Dii talem avertite peſtem.*
— — *Haud equidem tali me dignor honore.* 1014

71 Significat vero plurimis modis. Nam praeter annuendi, renuendi, confirmandique mo-

70. *aut non concedere, aut a nobis.* Turic. Flor. *aut c. a n.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *a. c. a. a n.* cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. qui primus habet *non.* Quod Obr. ejecit denuo. Recte hoc fieri negat Burmannus, quia in exemplo *Haud equidem* cet. nulla ſit conceſſio. Equidem tam negantem quam ajentem hinc alienam judico ſententiam; cumque in vetuſtiſſimis unum tantum verbum *concedere* interjiciatur iſtis *aut et a:* illud quoque expungere malim, quam quidquam corrigendo ei foris arceſſere. Exempla nonniſi duo afferuntur et *damnandi* et *a ſe removendi,* neque tam placent hic terna *aut,* quam bina. cf. 11, 1, 68. et hic §. 35. An forte áliquis allaverat ad *damnare* ſynonymum *condemnare*, unde factum ſit *concedere?* Guelf. *adverſari.* Mox *terris* e verſu Virgiliano omittunt nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 3. quod ego non inde repeto cum Burm., quia librarius memoria aberraverit ad Aen. 3, 265. *Di talem avertite caſum;* ſed a ſolita ipſius noſtri incuria; cf. 5, 11, 20. 9, 4, 85. Iisdem auctoribus inter duo loca Virgil. proſcripſi *et,* quibus accedunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. cf. 6, 2, 32. Turic. Flor. *quidem.* Ambr. 2. *ego quidem* cum Voſſ. 3.

71. *confirmandique.* Guelf. *conformandi.* Exc. Santen. *conformandique.* Turic. Flor. Camp. omittunt *et admirationis* cum Voſſ. 3. *ceſtu miſcenici* turbae ſunt Flor. ſed Guelf. g. *ſcenia* et *putaverunt vitioſum.* Locat. Ven. Ruſc. communi

70. *aut non concedere, aut a nobis.* cf. not. crit. Loca Virgiliana vide Aen. 3, 620. 1, 335.

tus, ſunt et verecundiae, et dubitationis, et
admirationis, et indignationis noti et commu-
nes omnibus. Solo tamen eo facere geſtum
ſcenici quoque doctores vitioſum putaverunt.
Etiam frequens ejus nutus non caret vitio:
adeo jactare id, et comas excutientem rotare,
fanaticum eſt. Dominatur autem maxime 72
vultus. Hoc ſupplices, hoc minaces, hoc
blandi, hoc triſtes, hoc hilares, hoc erecti,
hoc ſummiſſi ſumus. hoc pendent homines,

errore *guſtum. nomen* Turic. Flor. inſerunt inter *nutus* et *non* cum Alm., hoc quidem per compendium. *ideo* Goth. cum Voſſ. 2. *id comasque et concutientem r. phreneticum* Obr. quod reponendo infra ſe deſcendit vir doctiſſimus, quanquam *et concut.* pro *excut.* Bern. quoque. *planaticum* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Rollin. Vetustiores libri rectam ſcripturam dant.

72. *Dominatur.* Turic. *dominator.* Flor. *dominatorum.* Floril. Santen. ſubjicit his *in dicendo* pro *autem,* ut ſententia abſolvatur. *hoc blandi — ſummiſſi.* Omittit haec omnia Guelf. pro noviſſimo ponens *miſſi.* Turic. Flor. *hoc recti.* cf. 11, 1, 16. ubi non praecedit C. An ita voluit Qu.? ut *rectus homo* eſſet cui *recti oculi,* de quibus Bentl. ad Hor. Carm. 1, 3, 18. Infra §. 82. *erectam* pro *rectam* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. Mox Floril. Santen. *haec t. haec hylares haec e. haec ſ. proferre debemus. ab hoc pendent homines hoc intuentur hoc ſpectant etiam antequam ſermo proferatur hic eſt ſ. p. o. v.* mira mutandi et turbandi libidine. Id ſaltem non ita male,

71. *fanaticum eſt.* Quid ſit *fanaticum,* Lexica optime docent, nec opus demonſtrare loca plurima veterum, ubi divino numine inſtinctorum talis habitus proponitur, quorum Badius, indicante Valla, ſatis aptum poſuit Lucani 1, 566: *crinemque rotantes Sanguineum populis cecinerunt triſtia Galli,* item Ulpiani (Dig. XXI. tit. 1. de Aedil. Ed. l. 1. §. 9.): *apud Vivianum quaeritur, ſi ſervus inter fanaticos non ſemper caput jactaret —.* Burmannus ad Florum remittit, ubi vide Dukerum 3, 19, 4.

hunc intuentur, hunc ſpectant, etiam antequam dicimus. hoc quosdam amamus, hoc odimus. hoc plurima intelligimus, hic eſt
73 ſaepe pro omnibus verbis. Itaque in iis, quae ad ſcenam componuntur, fabulis artifices pronunciandi a perſonis quoque affectus mutuan-

quod *ab hoc pendent* maluit monachus, ubi praeter Francium idem volentem mire patientes video VV. DD. duriſſimae ſtructurae. Reponam *hinc* pro *hoc,* quanquam ad defendendum noſtrum Catulli loco ex Epithal. Thet. 70. utitur Burmannus. Turic. *huc ſpectatur,* pro quo ab eadem manu repoſitum *hunc,* nihil mutata voce altera. Sed Flor. a pr. m. *ſpectantur,* mox *ſpectatur.* Ambr. Guelf. Exc. Santen. *hoc intuentur hic ſpectatur.* Jenſ. *hoc i. hoc ſ.* cum edd. poſteriorr. ante Ald. Vulgatam a Vall. defenſam teſtatur Bad. quocum conſentiunt Goth. Camp. et, ut ſuſpicor, Voſſ. 2. Recurrit autem Bad. ad eundem de quo egit ad 3, 11, 26. verſiculum, qui hic quidem revincatur. *dicimus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. pro *dicamus* reliquorum cum Goth. Voſſ. 3. (an 2?). *ducimus* Turic. cum Alm. (cf. 55. et de ſtructura 3, 6, 1.). *ſemper* pro *ſaepe* Turic. Flor. Camp. *plura* Goth. ut modo 70. *pluribus* Guelf. *prae omn.* Goth. male.

73. *Itaque.* Goth. *Ita* cum Voſſ. 2, 3. *his* Guelf. Camp. *quae ſcaenam* Turic. *quam ſcenam* Flor. *q. a. cenam* Ambr. 2. *q. in*

72. *hunc intuentur, hunc ſpectant.* Niſi quis manifeſtis auctoritatibus vicerit, aliquam eſſe horum hoc loco verborum differentiam, a librariis ego, non a Quintiliano, eſſe haſce reduvias confidenter dixerim et cultro ſanandas. Poſterius autem recidam. Cf. not. crit. etiam in *hoc pendent.*

hoc quosdam — intelligimus. Poſtremo verbo apparet, illos qui intelligant eſſe audientes, non dicentes; neque enim *intelligimus* ſignificare dicas: *intelligere nos teſtamur.* Ablativum igitur accipies quaſi *ex hoc, propter hunc.* Nec obſtare arbitror, quod modo ſane in prima illa perſona erant oratores ipſi. *Intelligere* uſurpatur eodem quo 10, 1, 103. modo.

73. *a perſonis.* i. e. ab ipſarum larvarum ſcenicarum habitu. Quem autem hic noſtri locus non admoneat

tur: ut ſit *Aërope* in tragoedia *triſtis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comoediis vero praeter aliam obſervatio- 74
nem, qua ſervi, lenones, paraſiti, ruſtici, milites, meretriculae, ancillae, ſenes auſteri

ſcena Camp. *Aërope.* Sic Turic. Flor. (quorum uterque *et ſi* pro *ut ſit*) Ambr. 2. cum Alm. Bern. item Voſſ. 3. niſi quod hic *Erope*. Guelf. Exc. Santen. *Europae*. Reliqui *Niobe* (Camp. *niobae*). Etiam hic obnoxii corrigentium libidini apparent Codd. quales Goth. Voſſ. 2. Vall. *media* Ambr. 2.

74. *qua.* Turic. Flor. *equa* cum Alm. Sed Flor. et *leonem*. Guelf. *paraſciti*. *milites, meretriculae.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. Reliqui inſerunt *vetulae*, noſtrum illius Horatiani ad Piſon. 123. 124.?

Aërope — triſtis. Aërope, Catrei Cretenſis filia, ſtuprum paſſa a patre tradita eſt Nauplio, ut eam mari ſummergeret ſive, ut alii tradebant, apud exteros venderet. Verum hic Atreo ſive (nam haec eſt conſtans in hac hiſtoria confuſio) Pliſtheni in connubium eam dedit, e quo Agamemnonem poſtea et Menelaum filios illa ſuſcepit. Haec, quae tangit Sophocles in Ajace 1295 ſſ. plenius, teſte Scholiaſte ad h. l., expoſita erant in Creſſis fabula Euripidis (ἡ ἱστορία ἐν ταῖς Κρήσσαις Εὐριπίδου). Tamen ne prima illa Aëropes fata (de quibus cf. Apollod. quoque 3, 2, 2.), ſatis apta illa quidem triſti perſonae effingendae, ipſam fabulae materiam fuiſſe credamus, obſtant fragmenta inde ſervata, et maxime duo Scholiaſtae Ariſtophanei teſtimonia, alterum ad Veſp. 760. ubi jurgia inter Atreum et Aëropen inde memorantur, alterum ad Ran. 873. ubi Euripides hanc feminam in Creſſis dicitur introduxiſſe πορνεύουσαν. (Cf. Bentl. Ep. ad Mill. p. 23. ſive Ed. Lipſ. 471.) Satis nota enim ſunt adulteria Aëropes cum Thyeſte, et inde orta luctuoſiſſima illa diſſidia epulaeque Thyeſteae. Quae omnia, quantumvis tragica, tamen non ita ſunt comparata, ut ipſa Aërope ex omnibus veteris tragoediae feminis prae ceteris tanquam *triſtis* menti auctoris noſtri obverſari potuiſſe videatur: quanquam Sophocles etiam, ſive in Atreo, ſive in altera fabula Thyeſte, ultima etiam Aëro-

ac mites, juvenes ſeveri ac luxurioſi, matronae, puellae, inter ſe discernuntur, pater ille, cujus praecipuae partes ſunt, quia interim concitatus, interim lenis eſt, altero erecto, altero compoſito eſt ſupercilio: atque id oſtendere maxime latus actoribus moris eſt,

tamen probante Geſnero. Mox *ancillae* omittunt Voſſ. 1. 3. *ſanes* Flor. *latus*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Geſn. Bip. *latiis* Vall. Reliqui *Latinis* e prava *latus* ſe intelligere negantis Regii conjectura; inter quos ſilentio conferentis redigi Ambr. 2. miror. *auctoribus* Guelf. *moribus et* Turic. Flor. cum Alm. *his* Guelf. Camp.

pes fata, quam in mare abjecerit Atreus, tractaviſſe narretur ap. Schol. Eurip. Or. 810. et latinae quoque fuerint olim tragoediae Atreus, Thyeſtes, Ennii, Accii, Pacuvii, qui aliter tractare potuerint partes illius feminae. Verum haec omnia tam ſunt incerta et lacera, ut tutiſſimum utique feciſſe videamur; Spaldingius, qui quod antiquiſſimi libri miniſtraſſent in textu poneret, de altera lectione, ſive ea correctio eſt, in notis monens; ego, qui lacunam in commentariis illius hic relictam ita explerem, ut quae de Aërope et tragoediis illam exhibentibus mihi innotuiſſent in medium proferrem, cetera doctiorum examini relinquens. Conferri autem praeterea poſſunt Hygin. fab. 86 et 88. Schol. ad Stat. Theb. 4, 307. in Barthii Commentario, Serv. ad Aen. 11, 262. *Niobes* nomine ſane nobiliſſima dramata inſcripſerunt Aeſchylus et Sophocles, de quib. vid. Brunck. in fragm. Soph. Sed neſcio an minus recte diceretur *triſtis* Niobe, quae ſuperba potius et arrogans fuit, quamque nonniſi in ultimo dramatis actu ſummo ſane qui unquam fuit maerore oppreſſam producere potuit poeta. Buttm.

74. *erecto — compoſito — ſupercilio*. C. A. Boettiger in doctiſſima Proluſione de Perſonis ſcenicis, vulgo Larvis, Vimar. 1794. 4. p. 13. not. uberiorem hujus loci declarationem a Spaldingio noſtro expetiverat; cui deſiderio ſatisfaciendi conſilium tantum reperimus in ſchedis ejus, ubi poſt notulam conferre jubentem ſupra 1, 11, 10. et hic §. 79., laudatamque illam ipſam Boettigeri diſſertationem ſpatium va-

quod cum iis, quas agunt, partibus congruat. Sed in ipſo vultu plurimum valent oculi, per 75
quos maxime animus eminet, ut citra motum

75. *animus eminet.* Ambr. 2. Guelf. *anima ſeminat.* Voſſ. 1. 3. *anima ſemanat.* Floril. Santen. *anima ſe movet.* Reliqui *a. emanat.* Noſtrum e conjectura dedimus, ut gnoſticum Quintiliano colorem abstergeremus et foediſſimam hoc quidem loco iterationem „(lacrimae) *manant.*“ Eadem corruptela cuum relictum erat. Quod nunc melius certe expleri non poteſt, niſi inſerendis iis ipſis, quae vir ille harum rerum et omnis antiquitatis peritiſſimus huc ſpectantia ibi protulit. Sunt autem haec:

„Laudare debuiſſent interpretes locum Pollucis, 4, 144. „ubi ſenex ἡγεμὼν“ [h. e., monente eodem Boettigero p. 6. not. „qui primas partes „agit in fabula, ſive, ut Quin„tilianus h. l., *cujus praecipuae „partes ſunt*“] „τὴν ὀφρὺν „ἀνατέτακεν (ſic legendum e „Cod. Voſſ.)“ [vulgo ἀνατέταται, quod non damnem. Buttm.] „τὴν δεξιάν. Adde „quae de Lycomedeo ſene „paulo inferius (145.) com„memorat Pollux“ [ὁ δὲ Λυκομήδειος — ἀνατείνει τὴν ἑτέραν ὀφρὺν, πολυπραγμοσύνην παρενδείκνυται]. „Huc pertinet „quod perſona Thamyris in „tragoedia Sophoclis duplici „oculo formata eſſe dicitur „ab eodem Polluce 4, 141. „quod ad dimidiatas hasce „perſonas referendum eſſe „pulchre vidit Leſſingius (*Le„ben des Sophocles* p. 105. ſqq.) „veſtigia ſecutus Abbatis Du „Bos (Reflexions crit. ſur la „Poeſie et la Peinture To. III. „p. 189.). Atque hinc lucem „accipit obſcuriſſimum epi„gramma Callimachi (53. Ern. „28. Brunck.) ubi verba illa „ἥμισυ δ᾽ ὤπται haud dubie „referenda ſunt ad perſonam „ejusmodi dimidiatam, cujus „altera pars in fornace figuli „nimis percocta et igne in„fuſcata eſſet. — Nec deſunt „in ectypis gemmarum, quas „Ficoronius publicavit, exem„pla quae apprime huc fa„ciunt. Huc enim referen„dum eſſe putem figuras tab. „XLVI. ubi quae diſſectae et „quaſi bifrontes apparent „larvae, in unum vultum „coaluiſſe putandae ſunt, et „tab. LX. ectypon e plaſmate, „quod appellant, ſmaragdi.“

75. *animus eminet.* cf. 9, 2, 40. locum Ciceronianum. Item Cic. Tuſc. Disputatt. 2, 26. „(animus) maxime *eminet* „contemnendis et deſpicien„dis doloribus.“ Idem Somn. Scip. extr. „animus — *eminebit*

quoque et hilaritate eniteſcant, et triſtitiae quoddam nubilum ducant. Quin etiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant. Motu vero intenti, remiſſi, ſuperbi, torvi, mites, aſperi fiunt: quae, ut actus popoſcerit, fin-
76 gentur. Rigidi vero et extenti, aut languidi et torpentes, aut ſtupentes, aut laſcivi et mobi-

apud Gell. 10, 3. in Cic. loco Verr. 5, 62. et viciſſim apud Liv. 3, 24, 4. *ut cetera* Turic. *et cetera* Flor. Omittit *et* ante *hilar.* Turic. ſed Floril. Sant. haec omnia: *citra m. q. et.* *triſtitiae.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Florileg. Santen. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Ald. Reliqui *triſtitia* de Regii conjectura, inutili illa, cum *quoddam* illud poſt genitivum commodiſſime ſubjiciatur. Obr. *inducant*, male. Turic. *quia utrum punit.* Flor. *quia ut rumpunt.* Camp. *qua irrumpunt*, omiſſo *dolore.* Jenſ. Tarv. *letitiae.* Turic. Flor. *manent.* Camp. *manat.* In hac voce hic deſinit Florileg. Modo *his* omittit Flor. *iis* dant Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Baſil. *ſuper ultor vi* Flor. mire diſcerpens et turbans.

76. *et extenti.* Ambr. 2. Guelf. omittunt copulam. *et exerciti* Voſſ. 1. 3. An fuit *exerti?* (cf. §. 92. ubi Turic. Flor. *exercitur* cum Alm. it. §. 116.) Nam quod illuſtrandi cauſa Burmannus demonſtrat Tiberii (Sueton. Tib. c. 7.) „*oculos* „*contentos* et tumentes," huc facere non arbitror. *aut ſtupentes.* Haec omittunt Jenſ. Tarv. forte haud dubie, ſed

„foras." Liv. 2, 5. 8. „*eminen*„*te* animo patrio" quanquam noviſſimum locum poſſis aliter interpretari. Plin. epiſt. 6, 17, 5. „notabiliter — pri„mum metus ejus, mox gau„dium *eminuit.*" Ovid. Heroid. 12, 38. „*Eminet* indi„cio prodita flamma ſuo," indicante Oudend. ad Suet. Calig. 15. De oculorum in oratore vi eximius, quem hic quidem ſpectavit noſter, locus eſt Ciceronis de Or. 3, 59.

quae — fingentur. Recte neutro genere uſus eſt in eo, quales fierent oculi; habitus enim oculorum demonſtrantur, non oculi ipſi.

76. *extenti.* cf. not. crit. *aut ſtupentes.* cf. not. crit.

les, aut natantes et quadam voluptate ſuffuſi, aut limi et, ut ſic dicam, venerei, aut poſcentes aliquid pollicentesve nunquam eſſe debebunt. Nam opertos compreſſosve eos in dicendo quis, niſi plane rudis aut ſtultus, habeat? Et ad haec omnia exprimenda in 77
palpebris etiam et genis eſt quoddam

nihilo minus commode. Neque enim quidquam vidi ſimilius allitae ad marginem gloſſae, qua fortaſſe *torpentes* interpretari aliquis voluerit. In ceteris quidem hisce omnibus bina ubique vitia producuntur; *ſtupentes* iſti *oculi* ſoli et incomitati comparent, nec quidquam habent propriae aut a reliquis diverſae pravitatis. Turic. *laſci.* Camp. *laſcivii.* Guelf. ante *laſc.* dat *et:* eandem copulam ante *nat.* dant Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. male. Viciſſim pari errore *aut mob.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *manantes* Turic. *narrantes* Voſſ. 1. 3. *venerii* Ambr. 2. Guelf.

aut poſcentes — eſſe debebunt. Turic. *aliquid pollicentes debebunt.* e Flor. *poſcentes debebunt* (pro *pollicentes n. e. d.* ubi diſerte quidem non doceor an iterum ſit *poſcentes*, ſed ſuſpicor ita eſſe). Alm. *nunquam* (vel *nonnunquam*) *eſſe* deſiderare narratur. *aut poſcentes pollicentesve dedecebunt* Camp. Noſtra eſt in Ambr. 2. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Baſil. Reliqui *nonnunquam* pro *nunquam* prava ſententia, quae aperta vitia commendet. Sed et hanc, quam probamus, librariis, non ſcriptori ipſi, deberi exiſtimo, motus auctoritate vetuſtiſſimorum; et fortaſſe verum eſt et antiquum quod exhibet Camp. (cf. 3, 9, 8. 8, 3, 11.) quanquam magis, fateor, placebat *nunquam decebunt*; ſed *nunquam* non eſt in MSS. *habeat* abeſt a Flor., ſolo. *compreſſosque* Guelf.

77. *et genis.* Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.* cf. §. 67.

nunquam eſſe debebunt. cf. not. crit.

Nam opertos — habeat? Eadem forma erat ſupra §. 21. item mox §. 80. 117. 4, 1, 11.

77. *palpebris — et genis.* Qui eſt apud Plinium uſus, ut *palpebrae* ſint pro iis, quae *cilia* etiam appellantur, pilis oculorum, idem hic reperitur; nec differt Francogallorum nunc quoque ratio, *palpebras* (paupieres) praeter ſolitam poteſtatem ita uſurpantium, teſte Lexico Academicorum.

78 deſerviens iis miniſterium. Multum et ſuperciliis agitur. Nam et oculos formant aliquatenus, et fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur: ut una res in ea plus valeat, ſanguis ille, qui mentis habitu movetur, et, cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur

deſerviens iis. Sic Goth. (tac. Geſn.) Ald. Bad. *d. is* Turic. *ſerviens iis* Ambr. 2. *ſerviens his* Guelf. Exc. Santen. *deſerviens* absque pronomine Camp. *obſerviens iis* Jenſ. cum edd. ante Ald. Reliqui *d. his.*

78. *demittitur.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *emittitur* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, neceſſario. Protinus *et* Flor. pro *ut.* Camp. *ut ulla in eo.* Ald. *u. nulla r. i. e.* cum Baſil. Gryph. probante id Regio. *movetur ut cum* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Ald. qui ipſe cum Bad. *mov. cum* ad Regii mentem. Diremtio autem ante Chouet. perverſiſſima obtinet, ut ante *ſanguis* interpungatur.

accepit. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *accipit.* Modo

78. *ut una res — ſanguis ille.* Hic, ubi plerique interpretes nihil viderunt, cum aquam ſibi haerere teſtatus eſſet Burm., debebant Capper. et Geſnerus, quorum alter profecto locum intellexit, aliquid lucis affundere. Nec eſt difficile attendenti, ipſam eam rem unam, quae ſola plus ſuperciliis in fronte valeat, eſſe ſanguinem illum, qui in fronte aut profuſus aut repreſſus pudorem et metum prodit. Mirum autem ſemper mihi viſum eſt, quod veteres nunquam fere ruboris illius in parte oris oculis inferiore meminerunt, ſed in ſola fronte omnem erubeſcendi rationem ponunt. *Infirmam verecundia cutem* hic appellat quod aliis locis *mollem frontem,* cf. 6, 4, 11. *Accepit* autem, non *accipit,* dixiſſe videtur, ut hoc ſemel ita uniuscujusque natura comparatum demonſtraret, non varium et mutabile pro quaque occaſione. Neque tamen certo dicam, *refugit* producta an correpta penultima pronunciari debeat; quoniam in ea re nihil eſt ſemel conſtituti nec perpetui; quanquam concinnius videtur, ſi et illic fuerit praeteritum tempus, quod ipſum exprimitur in participio *temperatus.*

1016 in ruborem; cum metu refugit, abit omnis et pallore frigeſcit; temperatus medium quoddam ſerenum efficit. Vitium in ſuperciliis, 79
ſi aut immota ſunt omnino, aut nimium mobilia, aut inaequalitate, ut modo de perſona comica dixeram, diſſident, aut contra id, quod dicimus, finguntur. *Ira* enim contractis, *triſtitia* deductis, *hilaritas* remiſſis oſtenditur. Annuendi quoque et renuendi

infirmam verecundiam Turic. *infirma v.* Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. exc. Ald. Bad. *et apollo refrigeſcit* Flor. *et pallor refrigeſcit* Guelf.

79. *aut immota.* Ambr. 2. Guelf. inſerunt *ut.* Camp. *autem i.* Mox Turic. Flor. *ſomno* pro *omnino.* Turic. *inaequalia modo* cum Alm. ex quo et ipſo affertur nota in littera A. Sed *inaequalia modo* Flor. *inaequalia aut m.* Camp. *inaequalia aut ut m.* Tarv. *inaequalitate aut m.* Ambr. 2. *in aequalitate u. m.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Mox *perſona c.* Ambr. 2. omiſſo *de,* ſed *perſonam comicam* Guelf. Exc. Santen. item ſine praepoſitione. *diſſilent* Flor. *diſſideret* Camp. Pro *Ira enim* Guelf. *Ut e.* cum Jenſ. *Etenim* Locat. cum poſterr. edd. ante Stoer. (exc. Tarv. Bad.), quae omnes mox, cum Jenſ., inſerunt *pudor* poſt *remiſſis,* recte improbante Badio, qui noſtram eſſe et in Vall. teſtatur. Ex Alm. haec afferuntur: *etenim contractis et hilaritas remiſſis oſtenditur,* me quidem vix credulo. *diductis* Turic. Flor. cum Locat. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Bad. qui verum dare narrat Vall. Mox *hilaritate* Turic. Flor. *renuendique* Guelf. *renuendive* Jenſ. cum Goth. Voſſ. 2. edd. ante Stoer. omnes ſine *et* praecedente. Pro *ratione* Ambr. 2. *voratione* cum Voſſ. 3. *moratione* Voſſ. 1. *in oratione* Guelf. Exc. Santen. Mox Turic. Flor. (hic et *ut* pro *aut*) Camp. *remittuntur* cum Alm. *dimittuntur* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 1. 3. *relevantur* Camp.

pallore frigeſcit. Ablegat nos hinc Pſeudo-Turnebus ad locum Macrobii Saturn. 7, 11. lepidum ſane, quanquam ratione quidem naturali valde alienum.

79. *modo — dixeram.* §. 74.

80 ratione demittuntur, aut allevantur. Naribus labrisque non fere quidquam decenter ostendimus, tametsi derisus iis, contemtus, fastidium significari solet. Non et *corrugare nares*, ut Horatius ait, et inflare, et movere, et digito inquietare, et pulso subito spiritu excutere, et diducere saepius, et plana manu resupinare, indecorum est: cum emunctio etiam frequentior non sine causa reprehenda-
81 tur. Labra et porriguntur male, et scinduntur, et astringuntur, et diducuntur, et den-

80. *decenter.* Turic. Flor. *decedenter.* Florileg. Santen. *vix quicquam* pro *non fere quidqu.* Mox pro *dirisus iis* Flor. *dori sui.* Ambr. 2. Guelf. *derisui* cum Voss. 3. *derisim* Jens. Tarv. *densus* Goth. (tac. Gesn.) Nostrum Obr. e conjectura, qui quod de suo subjicit *interim*, nequaquam probo. Reliqui *derisus.* Mox Florileg. Santen. copulam *et* ante quatuor prima verba desiderat, post *inquietare* demum eam reducens, sed omittens idem verba *et did. saep.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *inquitare.* *pulso subito spiritu.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *impulso s. spiritu* Ambr. 2. Guelf. Reliqui *impulsu s. spiritum.* Sed Camp. *et pulso — resupinare* omittit. *deducere* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *et ex plana m. resonare* Turic. Flor. cum Alm. nisi quod inde *ea* pro *ex.* Tarv. *indecore.* Guelf. *frequenter* cum Goth. Voss. 2. et edd. a Jens. ante Ald. *emunccio* Ambr. 2.

81. *Labra et porriguntur.* Turic. *labrae porrigatur.* Camp. *l. p.* sine *et* cum Kapp. *astringuntur* mecum Camp. et vett. edd. MSS. fere inserunt D. *et ducuntur* Turic. Flor. cum Alm. *et deduc.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic mox *et* omittit) cum Goth. 1. 2. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. *ac plene* Turic. Flor. ut et infra §. 85. iidem, eoque loco et Alm. *et* ante *dentes*

80. *ut Horatius ait.* Epist. 1, 5, 23.

81. *Labra — scinduntur.* „Quid hic sibi velit *labra scindere*, equidem me non satis „assequi fateor. Cogitabam, „an non *scindi* queant dici la„bra, cum a forti compressio-

tes nudant, et in latus ac paene ad aurem tra-
huntur, et velut quodam faftidio replicantur,
et pendent, et vocem tantum altera parte di-
mittunt. Lambere quoque ea et mordere,
deforme eft: cum etiam in efficiendis verbis
modicus eorum effe debeat motus. Ore enim
magis, quam labris, loquendum eft. Cervi- 82
cem rectam oportet effe, non rigidam aut fu-

Camp. omittit, ante *vocem* Turic. Flor. *penderent* Camp. *Jam veri* pro *lambere* Flor. cum Alm. (nifi quod *vere*) non Turic. (cf. 72.). *efferendis* pro *efficiendis* Ald. Bad. Bafil. Gryph. ad mentem Regii, quod recte improbat Burm. remittens nos ad 1, 11, 4. ubi idem tenet contra eandem aliquot edd. mutationem. cf. I. F. Gronov. ad Senec. de Ira 1, 3. *conficiendis* Floril. Santen. per compendium. *eorum debeant* Turic. Flor. Profecto et hic fuit *eorum deceat.* cf. 76. *e. effe debet* Floril. Santen. *effe* extra verfum adjecto. Camp. *modici e. motus debeant effe.*

82. *Cervicem.* Turil. Flor. Camp. *cum c.* Poftremus etiam *oporteat.* Pro *collum* Turic. Flor. *longum* cum Alm. Inferit

„ne fubito laxantur, et cum „poppyfmate quodam diffi„liunt. Werlhofius hoc fpe„ctans, quod *fcindere* labra „oppofitum eft *porrigendis*, „fimpliciter *fcindi* dicit, cum „a porrectione illa antrorfum „facta fubito in utrumque „latus trahuntur.“ Gefnerus. Ipfum fere Quintiliani verbum retinens Gedoynus (fendues) an popularibus intelligatur, parum novi. Fieri poteft, ut ipfum illud quod mox legimus *diducuntur* fit jam hic in *fcindendo;* ibi enim veteres libri omnes *deducuntur*, quod interpretari conatur Badius: „(fortaffe) de inferioribus tantum loquitur „(labris): nam, fi utraque „deducantur, non nudentur „dentes. verum pro diverfis „intelligatur, ut turpe fit et „*deducere et facere ut denudentur dentes.*“

vocem — parte dimittunt. „Imitantur, hoc geftu eos, qui „altero labiorum angulo tubulum tenent Nicotianae, „altero apertiore fumum „efflant.“ Gefnerus.

eorum — debeat. cf. not. crit.

pinam. Collum diversa quidem sed pari deformitate et contrahitur et tenditur: sed tenso subest et labor, tenuaturque vox ac fatigatur. Affixum pectori mentum minus claram, et 1017
83 quasi latiorem presso gutture facit. Humerorum raro decens allevatio atque contractio est. Breviatur enim cervix, et gestum quendam humilem atque servilem, et quasi fraudulentum facit, cum se in habitum adulationis, ad-
84 mirationis, metus fingunt. Brachii moderata projectio remissis humeris, atque explicanti-

in ante *coll.* Camp. *trahitur* Turic. Flor. *et tenso* iidem; item *labore.* Flor. *minas clarum.*

83. *raro decens.* Turic. Flor. inserunt *et.* Camp. *rara et d.* Turic. *adlev.* Flor. *contractatio.* Goth. *contradictio*, qui et *ac* pro *atque* (tac. Gesn.). Turic. Flor. *breviatus.* Camp. *breviata.* Voss. 1. *conjux.* Guelf. *fraudentum.* Locat. *habitu* cum Ven. Rusc. nec *habitus*, ut putat Burm., sed ablativum et legit et improbavit Badius. *admirationis* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. *nutus* Bad. ex Ald. ubi meis oculis *metus* agnosco, paulo obscurius tamen in Ald. 1514. expressum, nec absimile voci *nutus.* Male autem et hoc et aliud quoque,

82. *diversa quidem.* Cave hanc *diversitatem* referri putes ad *cervicem* quae praecedit. Pertinet hoc ad alterum ipsius *colli* vitium.

Affixum pectori mentum. Nihil hic proprie de *mento* praecipitur, sed prius illud *contrahendi colli* vitium exponitur, quod fit, cum in pectus procumbit caput. Inde est quod *latior* quae jam fit vox respondet ei quae modo erat *tenuata.* Quare *hebetiorem* pro *latiorem*, soli Obrechti, ut suspicor, ingenio debitam scripturam, plane non probo. Pseudo-Turnebus *tenuatam* vocem repetit inde, quod distento collo tendatur arteria atque tenuetur; itaque vox sit exilior; contra, cum detrahatur de longitudine arteriae, eandem tamen fieri latiorem et sic graviorem vocem erumpere. Recte ille, si quid video.

83. *cum se — fingunt.* Malim *quo* prae *cum*, satis leni emendatione. cf. 2, 15, 6.

bus ſe in proferenda manu digitis, continuos et decurrentes locos maxime decet. At cum ſpecioſius quid uberiusque dicendum eſt, ut illud, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*, expatiatur in latus, et ipſa quodammodo ſe cum geſtu fundit oratio. Manus vero, ſine 85
quibus trunca eſſet actio ac debilis, vix dici

motus, commendat Badius. *manu*. Flor. *manum*. Ambr. 2. *magnum*. Mox *continuo ſed decurrentis* Flor. *decurrentis* etiam Ambr. 2. *ſpecioſius*. Goth. (tac. Geſn.) *ſpecioſum*, idemque modo *Ac* pro *At*, Camp. autem *Ut*. Locat. *Aut* cum Venet. Ruſc. Pro *uberiusque* Camp. *aut uberius* (err. Geſ. in Goth. qui non recedit), idemque *ſit* mox pro *eſt*, et *reſponderet* in loco Cic. Flor. *expiator*. Turic. Flor. *ut ipſa*. Turic. *ſecum* et *fundito ratio*.

85. *actio*. Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) ſed hic a pr. m. *oratio*, male, aberrante ad ſuperiora librario; cf. 4, 1, 32. Sic viciſſim infra §. 96. Guelf. Exc. Santen. *actioni* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. Mox hic Flor. *patet quod*. Ambr. 2. *ipſa verb*. Goth. (tac. Geſn.) *perſequatur* (idem *ac* deſiderat ante *debil.*). Obr. *proſequantur*, quod etiam Francius conjecerat. *Per* verum eſt, quia hic non id ſpectatur, quod manus verba *ſequitur*, ſed quod *omnia* ſequitur. Alioqui nihili ſit *paene*. Ambr. 2. *propeſt*. Turic. Flor. *ipſa loquan-*

84. *decurrentes locos*. cf. 11, 1, 6. 9, 4, 61. 12, 9, 2. *expatiatur in latus — oratio*. Cave idem ſubjectum agnoſcas in utroque verbo. Quae enim fuerit *oratio* quae *expatietur in latus?* At hoc eſt brachium, vel geſtus brachio faciendus, qui jam non *moderate projicitur* i. e. adverſum modo procedit, ſed etiam *in latus* egreditur. cf. §. 93. 114. Cum tamen duritie non careat, quod ſic lector ſibi ipſe fingere quaſi cogitur orationem, nec perfectam et dubitatione vacuam accipit a ſcriptore; ſubiit ex vetuſtiſſimorum ſcriptura, *ut* pro *et*, haec efficere: „*ut* ipſa — *fundat* oratio." cf. §. 98. „*ut* — *videatur*." De *fundendo* conſule 10, 5, 11. *Saxa et ſolitudines* Cic. pro Archia c. 8. vide noſtr. 11, 1, 34.

85. *vix dici poteſt*. Transponendum cenſeo *d. vix p.*

poteſt, quot motus habeant, cum paene ipſam verborum copiam perſequantur. Nam ceterae partes loquentem adjuvant, hae, prope
86 eſt ut dicam, ipſae loquuntur. His poſcimus, pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, ſupplicamus, abominamur, timemus; gaudium, triſtitiam, dubitationem, confeſſionem, poenitentiam, modum, copiam, nu-
87 merum, tempus, oſtendimus. Non concitant?

tur. Neſcio quomodo elegantius mihi videbatur, ſi eſſet: *prope eſt ut ipſae loquantur.* Pro *eſt* Goth. *ſunt.*

86. *loquuntur. His.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *Annon.* Nimia fit et taedii pleniſſima interrogationum iteratio; necdum in eo eramus, ut quaerendo quaſi nota res geri poſſet; docendi ſumus ante: mox recte ſubjiciuntur inſtantes illae et aſſenſum flagitantes quaeſtiones. Simile noſtro §. 72. *timemus; gaudium.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *interrogamus* inſerunt Jenſ. Tarv. Reliqui inſerunt *interrogamus negamus*, niſi quod Guelf. i. *negemus.* Vetuſtiſſimis teſtibus libens obſecutus ſum. Quanquam enim *negamus* ſane aliquando manibus, et aliquem *interrogandi* geſtum conſuetum teſtatur noſter §. 101.; hic tamen inter meros affectus incommode lentiores illi mentis motus inſeruntur; etiam in fine, ubi inſurgere debebat rerum magnitudo. Voſſ. 2. pro *minamur* dat *vocamur*, quo vitio caret Goth. (cf. §. 45.); quod autem vidiſſe ſe ait Bad. *miramur*, factum bene, quod in meis quidem libris non comparet, quia mox *admirantur* §. 87. Obr. *abominamur* omittit; inconſulto, opinor. Turic. poſt *tempus* inſerit *dubitavimus* cum Alm. ſed Flor. *dubitavibus*, Camp. *dubitamus*, ſurſum vagante librarii oculo.

87. *Non concitant?* Sic Turic. Flor. cum Alm. *Nam c.*

prope eſt — loquuntur. cf. not. crit.

86. *numerum — oſtendimus.* Admonet hic Pſeudo-Turnebus artis illius, de qua vidimus ad 1, 10, 35. Recte, opinor: quanquam quae ſit talis ſignificatio *temporis*, minus liquet, et dicas fortaſſe, hic quidem latius agi de manus officio, non artificialem illum geſtum ſpectari.

inhibent? ſupplicant? probant? admirantur? verecundantur? Non in demonſtrandis locis ac perſonis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? Ut in tanta per omnes gentes nationesque linguae diverſitate hic mihi omnium hominum communis ſermo videatur.
Et hi quidem, de quibus ſum locutus, cum 88
ipſis vocibus naturaliter exeunt geſtus: alii ſunt, qui res imitatione ſignificant: ut ſi ae-

Camp. Reliqui inſerunt *eaedem*, ſed Voſſ. 1. 3. *eodem*. Noſtro ordine *inhibent ſupplicant* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *inh. prob. ſuppl.* Camp. Reliqui *ſ. i. p.* Jenſ. *Nonne in.* cum edd. poſterr. ante Bad. cf. 10, 1, 48. Camp. nobiscum *ac perſonis*. Turic. Flor. *at p.* Reliqui *atque p.* Ambr. 2. Guelf. *aut verborum* (pro *adverbiorum*) cum Voſſ. 1. 3. Bern. *praenominum* Guelf. cum marg. Baſil. qui etiam „*et* verb. *et* praen." Goth. *cantu* (pro *tanta*). Turic. Flor. Camp. omittunt *hominum* poſt *omnium* cum Alm. Recte utrumque retinendum ſuadet Oudend. ad Sueton. Tit. c. 8. Poſt *videatur* Obr. ſubjicit *haberi*, unde plena fit hexametri clauſula, quae in vulgata nonniſi a ſcandente eruitur, et hoc quidem proſae nocere rectiſſime negat I. H. Voſſius; vide nos ad 9, 4, 52.

88. *hi quidem.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Baſil. Reliqui *ii q.* ſed Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

87. *ſupplicant.* Miror neminem haeſiſſe in hoc verbo. Quid enim eſt, quod *ſupplicandi* iterum mentionem facit noſter (cf. modo §. 86.), cum praeſertim hic manifeſta ſint actionum paria, nec *ſupplicant* ita reſpondeat illi *probant*, ut *concitare inhibendo*, *admirari verecundando?* Suſpicor ergo pro *ſupplicant* reponendum *ſpernunt*. [Sagax utique inventum; quod ſi audax ſimul videatur, auctor ſim ejiciendi plane illud *ſupplicant*, quod unum ſedem fixam in codd. non habet: ut tria ultima verba ſine parallelismo adjecta ſint, ſicut ultima etiam in praecedentibus nomina. BUTTM.]

grum, tentantis venas medici ſimilitudine, aut 1018 citharoedum, formatis ad modum percutientis nervos manibus, oſtendas, quod eſt genus

89 quam longiſſime in actione fugiendum. Abeſſe enim plurimum a ſaltatore debet orator, ut ſit geſtus ad ſenſum magis, quam ad verba, accommodatus: quod etiam hiſtrionibus paulo gravioribus facere moris fuit. Ergo ut ad ſe manum referre, cum de ſe ipſo loquatur, et in eum, quem demonſtret, intendere, et aliqua his ſimilia permiſerim: ita non, effingere ſtatus quosdam, et quidquid dicet oſtendere.

90 Neque id in manibus ſolum, ſed in omni geſtu ac voce ſervandum eſt. Non enim aut in illa periodo, *Stetit ſoleatus Praetor populi Romani*, inclinatio incumbentis in muliercu-

etiam pro *et* cum edd. poſterr. ante Bad. *ſimilitudinem* Turic. Flor. *cithari dum formatur* Flor.

89. *a ſaltatore.* Turic. Flor. omittunt *a.* *ad ſenſum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *ad ſenſus.* Ambr. 2. *accomodatur.* Camp. *aut in eum* cum Ald. *ſibi* pro *his* Goth. *iis* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. *et* poſt *permiſerim* inſerunt Turic. Flor. iidem mox *dicet* omittunt cum Alm.

90. *illa per.* Goth. (tac. Geſn.) *illo p.* Flor. *propter populum romanum.* Camp. *in muliercula.* Turic. Flor. *meſſana.*

88. *tentantis venas.* Docet Burmannus exemplis Sueton. Tiber. c. 72. et Ovid. Heroïd. 20, 159. *tentare* proprium eſſe verbum in explorando venarum pulſu.

89. *a ſaltatore.* „Vid. ſupra „66. Add. mox 91. it. 128.“ Geſnerus. Addit Almelov. hic §. 181. et l. 1. c. 11. initium, item 1, 12, 14. Erudite ad hunc locum Lochmannus diſputat de corruptela morum per pantomimos invecta, teſte advocato Zoſimo.

90. *Stetit ſoleatus.* Cic. in

lam Verris effingenda eſt: aut in illa, *Caedebatur in medio foro Meſſanae*, motus laterum, qualis eſſe ad verbera ſolet, torquendus: aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum 91
mihi comoedi quoque peſſime facere videantur, qui, etiamſi juvenem agant, cum tamen in expoſitione aut ſenis ſermo, ut in *Hydriae prologo*, aut mulieris, ut in *Georgo*, incidit,

Hic et *mox* pro *vox*. Ambr. 2. Guelf. *dolori* cum Alm. (nil tale in noſtris, cf. 81.) Voſſ. 3. *dolor* Camp. *erudienda* Turic. Flor. cum Alm. Voſſ. 1. Tentat Burm. *edenda*. Ego verum cenſeo vulgatum, quanquam inſolens eſt, quod ſciam, locutio. Sed *eruitur* quidquid cum labore ex profundo protrahitur, et ita *vox* hoc loco. cf. 6, 2, 25. Eadem confuſio 10, 2, 6. Quare jam rejicio, quod ſuccurrerat *emugienda* (nam *erugienda* et nimium et nusquam adhuc repertum). cf. 2, 12, 9. Ne Lochmanni quidem placet, quanquam leniſſima conjectura: *erudenda*.

91. *tamen in expoſitione.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Alm. Tres priores *ut Hydriae*. Modo *quod etiamſi* pro *qui e.* Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. (in hac ratione omnes hoc faciant comoedi, quod non eſt vero ſimile. Alia ratio 5, 6, 64.). *georgico* Turic. Flor. *georgio* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Bad. qui e Vall. noſtrum. Sed et in Guelf. Goth. Camp. hoc, cum Voſſ. 2. litteram I inſerere dicatur ante O. Mox *et eſſem.* Guelf. *Adeo ut in* Flor. Guelf. *quoque aliqua* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. An fuit antiquitus: *Adeo eſt in illis quoque al.?*

Verr. 5, 33. cf. 8, 3, 64. 65. *Caedebatur.* Verr. 5, 62.
vox — eruenda. cf. not. crit.

91. *in expoſitione.* Hic fortaſſe non eſt reprehendendus Capper. admonens eſſe *expoſitionem* dictam pro *narratione;* quanquam facile hoc attendenti patebat. Nam, quo ablegat hinc nos, ad cap. 2. lib. 4. ſingulis prope ſententiis idem ingerens lectorem enecat.

Hydriae — Georgo. Menandri fabularum, in Romanam fortaſſe conſuetudinem translatarum, nomina haec

tremula vel effeminata voce pronunciant. Adeo in illis quoque eſt aliqua vitioſa imitatio,
92 quorum ars omnis conſtat imitatione. Eſt autem geſtus ille maxime communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus, et principiis utilis cum leni in utramque partem motu modice prolatus, ſi-

92. *contrahitur.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Pro *explicitis* Turic. Flor. *explicis.* Ambr. 2. *rexplicitis.* Guelf. *replicitis.* Mox Guelf. *levi* cum Goth. Vall. Pro *ad id quo* Turic. Flor. *adita.* Ex Alm. refertur *adita quo*, me quidem non credulo. Goth. *ad id quod* cum Voſſ. 2. Camp. ſed hic et *ferat.* Jenſ. (tac. Geſn.) *et id quo* cum edd. poſterr. ante Ald. exc. Tarv. qui *et in quo.* In recepta deſidero auctoritatem dicendi primum „obſecundare *ad* aliquid" deinde „*ad* „*id* quo" pro „*eo* quo." Sed dum tento „*ita ut* manus fera„tur" mihi ipſe non ſatisfacio. Mox *ſed dum* Turic. Flor. cum Alm. Ald. (err. Burm.) Poſſit blandiri *dum* absque *ſed.* Guelf. *explorando* (idem mox §. 94.) cum marg. Baſil. et Gryph. (1536.) Camp. *exprobando et* idem mox §. 94.

eſſe Geſnerus monet. Vid. ap. Clericum p. 32. et 178.

92. *quo — contrahitur.* Cave eum animo concipias geſtum, ubi medius digitus apprehendat pollicem, qui non injuria improbatur a Gottſchedio et eſt ſane fatuae neſcio cujus elegantiae. *Contrahitur* digitus, ut mox apparet, (§. 93. *ſub pollicem veniunt*, §. 94. *contracti — premuntur*) cum in ſuos articulos compreſſus alteri ſupponitur. Quanquam vel is, qui hic demonſtratur geſtus, paulo inſolentior nobis videri poteſt. Facile tamen agnoſcitur, qualis ſit, comparando eos qui deinde traduntur duo, quorum noviſſimus ille indicis protenſi quam maxime eſt manifeſtus. Si quaeris, quid ſit „geſtus *cer*„*tus*", cum addatur *in narrando*, apparet ſignificari geſtum, qui narrantem nihil dubitare oſtendat de iis, quae referat. *Productior* eſt, cum longius in adverſum abit a corpore *liberiusque*, ut mox eſt, *exeritur.* cf. §. 84. Almelovenum viſum ſibi agnoviſſe hunc geſtum apud Sponium Miſcell. p. 44. in Polyhymnia, revincit Burmannus.

mul capite atque humeris ſenſim ad id, quo
manus feratur, obſecundantibus: et in nar-
rando certus, ſed tum paulo productior: et
in exprobrando et coarguendo acer atque in-
ſtans. Longius enim partibus his et liberius
1019 exeritur. Vitioſe vero idem ſiniſtrum quaſi 93
humerum petens in latus agi ſolet: quan-
quam adhuc pejus aliqui transverſum bra-
chium proferunt, et cubito pronunciant. Duo
quoque medii ſub pollicem veniunt: et eſt
hic adhuc priore geſtus inſtantior, principio
et narrationi non accommodatus. At cum tres 94
contracti pollice premuntur; tum digitus ille,

coarguendo. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Baſil. *in arguendo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph. Reliqui *arguendo.* *his.* Omittunt Turic. Flor. cum Alm. neſcio an recte, ſicut 10, 1, 88. *partibus* dicitur pro *aliquot partibus.* Receptam ταυτολογίᾳ laborare dicas. *is* Ambr. 2. *iis* Camp. cum edd. ante Baſil.

93. *idem.* Ambr. 2. *id eſt.* Guelf. Exc. Santen. *ad.* Mox *ſi noſtrum q. numerum* Turic. Flor. (hic et mox §. 94. *numerum*, ubi idem Camp.) cum Alm. *brachio* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *ſuppollunt veniunt* Voſſ. 3. *adhuc prior aegeſtas* Voſſ. 1. *narratio* Turic. Flor. *commodatus* Turic. Flor. Ambr. 2. (hic et *adhuic*) Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. Bern. Omittit *non* Camp.

94. *tum digitus.* Turic. Camp. *tunc d.* et ſic, opinor, Flor. quoque, ex quo *tē*, ubi ſuſpicor eſſe *tc̄*. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 12, 15. Cort. ad Plin. Epp. 1, 13. not. 4. Jenſ. *cum d.* cum edd. poſterr. ante Bad. Modo *Atque* Guelf. *obtinet* pro

ad id, quo. cf. not. crit.

ſenſim — obſecundantibus. Redditur idem mox §. 100. *ſub aſſentientibus.*

partibus his. cf. not. crit.

94. *digitus ille.* „Cic. de „Orat. 2, 45. ex perſona Antonii: *Quae mehercule ego,* „*Craſſe, cum a te tractantur* „*in cauſis, horrere ſoleo: tanta vis animi, tantus impetus,* „*tantus dolor, oculis, vultu,*

quo uſum optime Craſſum Cicero dicit, explicari ſolet. Is in exprobrando et indicando, unde et ei nomen eſt, valet: et allevata ac ſpectante humerum manu paulum inclinatus affirmat: verſus in terram et quaſi pronus ur-
95 get: aliquando pro numero eſt. Idem ſummo

optime Flor. *in is in exp.* (et Turic. quidem per compendium *exprobrã*) Turic. Flor. *unde et ei.* Sic Flor. cum Alm. non Turic. (cf. 90.) Reliqui omittunt *et.* Goth. *manu parum.* Poſt *inclinatus* Turic. Flor. inſerunt *is* cum Alm. *urget: aliquando.* Flor. Ambr. 2. Guelf. inſerunt *et* cum Alm. Voſſ. 3.; Turic. *ut.* Mox *pro humero* Camp. cum Gryph. (1536.).

95. *Idem.* Guelf. *Id eſt.* Stoer. Chouet. Leid. *Item.* Mox Jenſ. *leniter* cum Alm. (ut fert Burm.) et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. acc. Gibſ. Obr. cf. §. 103. item Walker. ad Cic. de N. D. p. Daviſii 244. Vocem omittit Guelf.

„*geſtu*, digito *denique* iſto tuo „*ſignificari ſolet* etc.“ Gesnerus.

unde et ei. Videtur transponendum *et.*

allevata — — affirmat. Indicat Almelovenus numos quosdam Claudii apud Alb. Rubenium in Numiſm. Ducis Croyiaci tab. 19. n. 8. et 12. qui figuram exhibent alii juvenis, alii feminae indicem attollentis, manu paulum verſus os inclinata, cum epigraphe: Conſtantia Auguſti. Admovit autem illis Rubenius quoque noſtrum Quintiliani locum: quam recte, non dixerim. Sed multo minus Eckhelio aſſentiri poſſum, qui in D. N. to. VI. p. 236. ad ſilentium viri conſtantis eum geſtum refert, cum tamen, ſi fides quidem imaginibus, nimis ab ore remota ſit manus, ita ut aeque facile humerum ſpectare dixeris. Buttm.

aliquando pro numero eſt. Haec verba minima diſtinctione praecedentibus antea jungebantur: in qua ſenſuum continuatione recte utique Spaldingius copulam *et* e vetuſtis codd. inſertam volebat, de Regii et Pſeudo-Turnebi ſententia, triginta numerum eo geſtu ſignificari, verbo tantum in ſchedis monens, minime credulus illis. Qui ſecundis curis profecto in meam ſententiam deveniſſet. Quippe neque hic neque §. 86.

articulo utrinque leviter apprehenſo, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad disputandum eſt. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent: tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores deſcenderunt. Eſt et ille vere- 96
cundae orationi aptiſſimus, quo quatuor primis leviter in ſummum coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore refertur ad nos manus, et deinde prona ac paululum prolata laxatur. Hoc modo coepiſſe Demoſthenem 97

apprehenſo. Turic. Flor. *adſponſo* cum Alm. *depulſo* Voſſ. 1. *apprenſo* Camp. *tamen inimo* Ambr. 2. *t. in uno* Guelf. Exc. Santen. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *minimo* — *Acrius tamen* omittunt Voſſ. 1. 3. propter homoeoteleuton. *ultimus digitis* Flor.

96. *Eſt et.* Guelf. *Et et.* Voſſ. 1. 3. omittunt *et.* Turic. Flor. *verecundi* cum Alm. *vere* Voſſ. 1. 3. *dignis* Voſſ. 3.

refertur. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *fertur,* exc. Aldo, qui *feratur.* cf. §. 89. 103.

97. *Hoc modo.* Flor. *homo* cum Alm. non Turic. (cf. 94.). *creditur* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Obr. male. Guelf. *demiſſoque.* Exc. Sant. *dimiſſoque.* Camp. *Teſiphonte;* Locum Ciceronis hic ut 11, 1, 19. exhibent Turic. Flor. Ambr. 2. (poſtremi duo *ingeni*) Guelf. (niſi quod hic omittit *ſentio*) cum Alm. Bern. Sed Jenſ. *ſi quid eſt ingenii mei judices q. ſ. q. ſ. e.* cum Vall. et edd. poſterr. ante Ald. Refinxit ad Cic. Regius, ſed jam Camp. ita, ut et reliqui. Superiore ne optimi quidem codicis ulla poteſt eſſe auctoritas. Buttm.

de notiſſimo illo in manu numerandi officio agi poteſt, ut recte illic vidit Sp. Cf. §. 117. Et hic quidem nonniſi ſimplex ſimpliciſſimi numeri extenſo indice demonſtratio indicatur, ut noſtra diſtinctione admiſſa ſtatim apparet. In particula autem *et* poſt *urget*

95. *articulum potius.* Transpoſito *potius* clarior erat ſententia.

96. *Eſt et ille.* Hic quidem nullum videtur aliud ſubjectum niſi *geſtus.* cf. 112.

credo in illo pro Ctesiphonte timido summissoque principio: sic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si, judices, ingenii mei, quod sentio quam sit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorsum spectantibus digitis colligitur in nos; et fusius paulo in diversum resolvitur, ut quodammodo sermonem ipsum
98 proferre videatur. Binos interim digitos di- 1020
stinguimus, sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus intra spectantibus, sed ne

loco Jens. et rell. a Cicerone non abludunt. *in nos.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Gesn. Reliqui *in os,* quorum est Goth. Vall. Modo *tollitur* Voss. 1. *colligit* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *nos effusius* Guelf. *diversa* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Leid. exc. Ald.

98. *Binos.* Ambr. 2. Guelf. *bonis.* Alter et mox *digitis* a sec. m. Dein Jens. (tac. Gesn.) *incerto* cum edd. posterr. ante Ald.

97. *sic formatam Ciceronis.* „Non credit Fabio, certe non „probat hunc gestum P. Francius in Specim. Eloq. exter. „p. 63. Ac sane, sive septentrionalis plaga frigidiores „nos facit, sive aetas nostra „moderatior tardiorve est, „gestus quidam Quinctilianei „parum decere nostros homi„nes videntur." Gesnerus. Locum esse principii Tullianae pro Archia nemo nescit. cf. 11, 1, 19.

aliquatenus. Displicet quam maxime hoc adverbium alteri superadditum. Malim *aliquanto*, et magis etiam *aliquando.*

in nos. Rectissime Gesnerus hanc scripturam tuetur, quia, quod alibi legitur, *in os* „ursorum" sibi esse videatur „aut simiarum, non orato„rum." cf. §. 89. 103. Idem illustrandis istis, *ut quodammodo — videatur,* haec addit: „ad hoc satis esse videtur, si „collecta et versus dicentem „directa manus in diversum „s. ad auditores dum refertur, „resolvatur, ut prodire ex „clauso videatur oratio." Quod reponere velit Francius *sursum* pro *deorsum*, faciliorem sane ad imaginandum praestat gestum, sed hoc non est criticum agere.

illis quidem tenſis, qui ſupra ſunt. Interim 99
extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipſe prioribus ad medios articulos jungitur: interim quartus oblique reponitur; interim quatuor remiſſis magis quam tenſis, pollice intus inclinato, habilem demonſtrando in latus, aut diſtinguendis, quae dicimus, manum facimus, cum ſupina in ſiniſtrum latus,
prona in alterum fertur. Sunt et illi breves 100
geſtus, cum manus leviter pandata, qualis voventium eſt, parvis intervallis, et ſubaſſen-

99. *Interim.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Bern. Reliqui praemittunt *Duo*, quod eodem redit, ſed nec opus erat et anaphorae figura in fronte *interim* poſcebat. *unam pollicis* Jenſ. Tarv. Poſt *quam* omittunt *tenſis* Turic. Flor. cum Alm. *demonſtrando in latus.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *i. l. d.*

diſtinguendis. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Bern. Reliqui *diſtinguendo.* Mirum quod ex Alm. refertur *demonſtrandis aut diſtinguendo* (cf. 97.).

100. *voventium.* Turic. *fomentium* cum Alm. Bodl. Et Flor. per compendium *fomtiū.* Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *foventium* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. poſterr. ante Gryph. (exc. Baſil. qui *vomentium*, in quas ſordes forte, ut ſpero, incidit) acc. Obr. *faventium* Guelf. Exc. Santen. Noſtrum jam in Camp. cf. §. 68. *maxime altera facie pace e. q. dimide* Turic. Flor. *apte* Camp. Ex Alm. *m. altera facie apta parce.*

100. *leviter pandata.* Non alienum, quod hic annotare Vallam Badius refert, illud Curtii, „copidas vocabant „gladios *leviter curvatos* fal„cibus ſimiles." *Pandatur* autem manus, cum, quantum fieri poteſt, recurvatur, ita ut cavitas quaedam fiat in tergo ejus, non in vola. Neque eſt quod cum Geſnero metuas, contrariam eſſe manum talem *ſupinis* illis, quibus vota ſollemnia fiebant: recurvari enim poteſt manus etiam ſupina, h. e. cujus vola ſurſum ſpectat; neque hic, ut ipſe obſervat Geſnerus, ſollemnia vota indicat Quintilianus. Buttm.

tientibus humeris movetur, maxime apta parce et quasi timide loquentibus. Est admirationi conveniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos a minimo collecta digitos, redeunte flexu simul explica-
101 tur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes gestum componimus: plerumque tamen vertentes manum, utcunque composita est. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter est, unguem pollicis summo

Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *parte*, et modo iidem *sub assent.* diremtim, acc. in hoc Ald. sed Guelf. *subassentibus*. Mox Jens. *Et admirationi* cum edd. posterr. ante Ald. *Est cum admirationibus* Voss. 1. 3. *ac singulos a minimos* Turic. (hic postrema junctim) Flor. cum Alm. *in minimo* Guelf. *ad s.* Gamp. *digito* Jens. cum edd. posterr. ante Basil. *explicantur* Turic. Flor.

101. *vertentes.* Jens. *verentes*, ne Tarv. quidem imitante, sed hoc inveniebat et corrigebat Regius. *utrumque* Guelf. (cf. 11, 2, 24.) *uterque* Voss. 1. *mediumque, qua dexter est.* Turic. *mediumque quantum gueris d. e.* Flor. *mediumque qua ungeris d. e.* Alm. *mediumque quam queris d. e.* Guelf. *medium qua d. e.* Camp. *mediumque dextrae.* Andr. *mediumque contingens dextrae.* Vidov. (1538.) *mediumque contingens qua d. e.* cum Colin. (1541.) Steph. (1542.) Vascos. (1542.) *pollicis.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Voss. 1.

quo manus — explicatur atque convertitur. Qui hunc gestum, qualis tandem deberet mente concipi, nobis interpretari vellet, vidi neminem. Scilicet manifestior erat, quam ut explanatione indigeret. Equidem nihil hic video; illud imprimis ignorans, quid sit *manus per singulos collecta digitos.* An igitur sensim et aspicientibus iis qui audiunt complicantur digiti, ut minimus primus tangat quartum et sic deinceps? Qui inspexerit Gedoynum, mira licentia usum nec tamen perspicui quid eruentem inveniet. cf. §. 105.

101. *mediumque, qua dexter est.* cf. not. crit.

ſuo jungens, remiſſis ceteris, eſt et approbantibus, et narrantibus, et diſtinguentibus decorus. Cui non diſſimilis, ſed compreſſis tri- 102

Reliqui *pollici.* Hanc ſcripturam qui teneat, nemo geſtum expediet. Qualis enim *ſuus* indici eſt *pollex?* An ejusdem manus, cujus et ipſe? Apage iſtas ambages. Genitivus ſolus probam ſententiam praeſtat, ubi *index* (proximus pollici digitus) *medium pollicis unguem ſummo ſuo* (indicis ungui) *jungit.* Displicit tamen vel hic verbum *jungendi,* malimque prae *ſuo jungens* haec: *ſuo contingens,* non adeo dura mutatione. In antecedentibus autem longe abeſt ut acquieſcam. Primum *que* encliticum, poſt *medium,* qui ferri poſſit, non video. Nam quod *proximus* eſt *pollici,* natura ipſius fit digiti et fabrica corporis humani, cui geſtus ille *jungendi* non poteſt applicari per particulam *que,* quaſi vel junctio iſta pariter ſit ſempiterna vel vicinia pollicis et indicis itidem a voluntate pendeat. Deinde vetuſtae illae ſcripturae ſatis oſtendunt, quod vel absque iis patebat, verba *qua dexter eſt* minime ſana eſſe; nec VV. DD. nihil hic monentes, vel capio vel fero. Doleo tamen et ſubiraſcor, quod nihil ipſe extundo. Neque enim ſatis acquieſco in eo quod ſuccurrit e §. 109. *medium* (*qui* — vel *quanquam* — *tantum geſtus dexter eſt*). Illud autem *contingens* Andreanae, a corrigente haud dubie erutum, neque ductibus veteribus ſatisfacit neque ſtructuram relinquit probabilem ſequente *jungens.* Maxime blanditur *dextrae* (cf. 109.) *unguem* facili continuatione ſtructum, ſed obſtat, qui infertur, genitivus alter *pollicis;* et tamen remanent illa Turic. Flor. Alm. monſtra procurationem deſiderantia. Id quidem teneo, interjectis iſtis ſignificari unguem pollicis in dextra manu, ne forte quis credat, perinde eſſe, in utracunque fiat geſtus. Eo deducor, quia mox in geſtu Graecorum ſophiſtarum huic noſtro ſimili adjicitur *etiam utraque manu.* Nec tamen eo magis fero *unguem jungi qua dexter eſt.* Expectat locus felix aliquod critici acumen.

et narrantibus. Turic. om. *et.*

102. *compreſſis.* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *compl'etis* cum Voſſ. 1. 3. *complitis* Flor. cum Alm. (cf. 99.). *complexis* Goth. cum Voſſ. 2. Vulgatam commendat §. 94. Modo Flor. *non diſſimis.* Voſſ. 1. 3. *indiſſimilis.* Turic. Camp. omittunt *plurimum.* Guelf. *Eadem* pro *etiam.* Turic. Flor. *ſua g. con-*

bus digitis, quo nunc Graeci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata ſua geſtu velut corrotundant. Caeſim

rutundant velut ceſi. Ex Alm. nihil niſi quod omittere *velut* narratur. Ambr. 2. Guelf. (niſi quod hic *caeſini*) *ſua g. corrutunda velut caeſim* cum Goth. 2. ſed hic *ceſi.* Camp. *ſua g. velut cornu tundunt ceſus.* Jenſ. *ſua g. velut corrotunda caeſim* cum Voſſ. 1. qui *corrutenda,* et 3. qui *corrocunda,* et edd. poſterr. ante Ald. Hic *ſuo g. velut cornu tundunt caeſim* cum Vall. a ſec. m. et reliquis ante Geſn., niſi quod praeter ipſum et Bad. *ſua.* Goth. 1. *ſua g. velut cornu tundant caeſim* cum Voſſ. 2. Kapp. Noſtrum primum in Vall. litura agnovit Badius, probante Burm. *cornu* ex ſola corrigentium libidine

102. *enthymemata — corrotundant.* Rectiſſime Geſnerus ad fidem huic ſcripturae faciendam appellat Juvenalem 6, 449. ubi matrona juſto doctior *curvum ſermone rotato Torqueat enthymema.* Idem Dionyſii Halic. λέξιν στρογγύλην, quam ille et δικανικὴν dicat, et Ariſtophanis (Acharn. 686.) στρογγύλα ῥήματα, quorum collectiones et concluſiones ipſo hujus geſtus circulo Graeci illi oſtenderint; ſed vim vocis *caeſim* mihi quidem non ſatis aperuit. Quod ego vocabulum utrocunque retulerim, quid ei faciam non reperio. Geſnerus ſane ſequenti ſenſui tribuens, quam rationem praeivere Jenſonus, Tarv. et Aldus (non Badius, ut narrat Burm.) ſic demum intelligi poſſe cenſet, „quae „ſit *manus lenior* aut quis ſit „promittentis geſtus;“ *caeſim* enim eſſe *extrorſum,* quo projiciatur manus. Haec ita ſe habere magnopere dubito. Nec tamen multum proficio ex vetuſtiſſima verborum collatione, ubi eſt *corrotundant velut caeſim,* et comparationis index particula adverbio *caeſim* aſſignatur, non verbo *corrotundare.* Praeterquam enim quod ſanitatis illius et ſobrietatis eſſe non videtur, Quintilianum decentis, inſolentius hoc verbum ſine aliqua molliendi formula dimittere, quomodo tandem *caeſim* aliquid *corrotundetur,* parum aſſequor. Quod aliquatenus huc faciat, reperio noſtrum in enthymematum tractatione caventem, ne nimia eorum multitudine ſtipetur oratio 5, 14, 30. ubi eſt oratio „concluſionibus certis „et crebris, et in unam prope „formam cadentibus, *conciſa.*“ Sic et 9, 4, 126. *caeſim* idem fere eſt quod *membratim.* Jam

102 manus lenior promittit et aſſentatur, citatior hortatur, interim laudat. Eſt et ille urgentis orationem geſtus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu et explicat manum. Eſt et illa cava et rara, et ſupra 103 humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus. A peregrinis ſcholis tamen prope recepta tremula, ſcenica eſt. Di-

natum. *lenior.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *levior* cum Voſſ. 3. a pr. m. *aſſentantur* Ambr. 2. (niſi quod *adſ.*) cum Voſſ. 3. *laudatur* Turic. (qui et *hortator*) Flor. Mox *urgens* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. quo rediit κριτικώτατος ille noſter Capper. Modo Camp. *et* ſolum ſine *eſt.* Flor. *urguentis* (ut et §. 94. Ambr. 2. *urguet*). Mox Obr. (non Leid. quoque, ut narrat Capper.) *orationis,* male; ſed pejus Gibſ. *geſtûs.* Voſſ. 1. 3. *vulgari.* Turic. Flor. Camp. *celeri* ſine inclitica, cum Alm. neſcio an recte. Modo *contrahitur* Ruſc. ſolus, ſed per compendium, non Locat. ut refert Burm. Idem error Burm. §. 114. *adverſus* tribuentis Locatellianae, quod ſphalma eſt ſolius Ruſc.

103. *rara.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *rata* cum edd. poſterr. ante Bad. exc. Tarv. qui mira a Jenſ. defectione verum. *lata* Obr. Mox *elatam* Guelf. *ornatrix* Goth. (cf. 3, 8, 54. et 8, 3, 11.)

tamen. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et marg. Baſil. *tum* Camp. Reliqui *jam.* Flor. (a pr. m.) *receptat remula.* Ambr. 2. item *remula* cum Voſſ. 1.; apparet, quam arte haec coierint in vett. libris. Turic. Flor. *digitis.*

revulſo hoc a *manu leniore* adverbio, non equidem vereor, ut intelligi ea poſſit. Singulis enim digitorum geſtibus percenſendis hic aliquid de totius manus motu adjicitur, vel inſeritur. Interim quoniam nihil adhuc certi hic agnoſco, Geſneri circulos turbare nolui.

103. *rara.* „id eſt diviſis, „ſed in *concavitatem*" (vocabulum ſibi habeat) „incurvis „digitis." Badius.

A peregrinis — ſcenica eſt. Cavet, ne hortatrix illa, quam probat, manus tremorém quoque aſſumat ab oratoris dignitate alienum et ſcenae ſoli debitum. Diremtio haec a

gitos, cum ſummi coierunt, ad nos referre, cur quibusdam displicuerit, neſcio. Nam id et leviter admirantes, et interim ſubita indignatione, velut paveſcentes, et deprecantes,
104 facimus. Quin compreſſam etiam manum in poenitentia vel ira pectori admovemus, ubi

Camp. *digiti.* idem poſt *coier.* inſerit *et.* *ad nos.* Turic. Flor. *ad eos* cum Alm. Reliqui *ad os.* Noſtrum e conjectura (cf. 96. 97. et mox 105.). Guelf. *quibus displicuerint.* Camp. *quibusdam displicuerunt.* Jenſ. Tarv. *quibusdam displiciunt;* correxit Regius. *id* poſt *Nam* omittit Goth. cum Voſſ. transponit Camp. cum Baſil. Gryph. (1536.) Vidov. *leniter* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. quem in nota Vall. *leviter* dantem per ſphalma dicere arbitror. Commovent me magnopere auctoritates, nedum cum Regio ne admonendam quidem litterae V reſtitutionem cenſeam; ſed praegravat ratio §§. 95. 96. ubi *leviter* plane eſt pro *paululum.* cf. 10, 3, 21.

104. *Quin.* Guelf. *Qui* cum Voſſ. 1. *in poenitentia vel ira.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *in ſignum* (niſi quod Bad. inconſulto, opinor, *ſinum*) *poenitentiae vel irae;* quod revocanti Gibſono ipſi ſuboluit aliquid de gloſſemate fortaſſe hic verſante; ſed Ioann. quem teſtem addit et aliquot edd. auctoritas vicit nobis primis inducta eſt, reliqui ante *tremula* interpungunt, eamque ad *ſcenica eſt* integram faciunt ſententiam, praeciſam illam, nec Quintilianeae ſanitatis. Nempe quaeſiverunt aliquod attributum, quod adderetur *manui illi cavae — rarae — elatae — hortatrici.* Sed eſt in hisce praeceptis imprimis frequentata noſtro ſtructura verbi ſubſtantivi, de qua egimus ad 9, 3, 12. et alibi. Qualis hic valde maniſeſta §. 100. Corrigente hic Francio *ſolis* pro *ſcholis* profecto non indigebamus; quod ſi viciſſim fieret, ingenium erat. Illud equidem certo non dicam, *a ſcholis recepta* utrum ſint ſcholae quae receperint, an Romani rhetores qui a ſcholis. Prius tamen verius puto, et *accepta* in altera ratione dicendum fuiſſe, quod tamen excludebatur ab illo *prope.* Gallaeum *ſcholas* hic *provinciales* agnoſcentem ſatis probo, niſi forte *graecas* in ipſa urbe notat noſter.

vox vel inter dentes expreſſa non dedecet, *Quid nunc agam? Quid ſacias?* Averſo pollice demonſtrare aliquem, receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis 105
motus ſex partes habeat, ſeptimus ſit ille, qui in ſe redit, orbis, vitioſa eſt una circumverſio: reliqui, ante nos, et dextra laevaque, et ſurſum et deorſum aliquid oſtendunt: in poſteriora geſtus non dirigitur. Interim tamen velut rejici ſolet. Optime autem manus a ſini- 106

ſuſpicionem, quibus accedunt Goth. Voſſ. 1. 2. 3. *non dedecet.* Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. *non decet.* Perſpp. Ruſc. *n. decedet.* Quod Burm. e notis Badii colligi exhibitum a quibusdam *dediſſet* narrat, nihil tale in ed. anni 1516., qua ſola Badiana utor, notis inſtructa, compareat (cf. 76.).

facias. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Reliqui *faciam.* Mox *aliquem* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *aliquid.* Modo *adverſo* Guelf.

105. *habeat.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *habet.* Omittunt *que* poſt *ſeptimus* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui addunt. *geſtum* Turic. Flor. Camp. (hic et mox *dirigunt,* ut modo viciſſim Voſſ. 1. *oſtenditur*). Modo *relinqui* Flor. Pro *velut rejici* Turic. Flor. *ut rei* cum Alm. *velut rei* Voſſ. 1.

106. *Optime autem.* Turic. *O. tamen.* Mox Camp. *in dextram.* Deinde *poni* nos e conjectura, nam Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ponere* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. exc. Aldo, qui *deponere* cum Baſil. et aliquot edd. ap. Burm. *ponitur* Voſſ. 1. 3. ſed iidem modo quoque *ponitur.* Reliqui *deponi,* quorum jam Camp. niſi forte

105. *una circumverſio.* E ſeptem hisce motus partibus ſeptima ſola (i. e. *una*) vitioſa, cum in ſe redit orbis (i. e. *circumverſio*). *Circumverſionis* reprehenſio ita videtur accipienda, ut non ſimul et *converſio* improbetur, quae inter geſtus eo, ubi haeſimus, loco §. 100. recenſetur.

stra parte incipit, in dextra deponitur: sed ut poni, non ut ferire videatur: quanquam et in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: et nonnunquam resilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adjecerunt, *ut manus cum sensu et inci-* 1022
peret, et deponeretur. Alioqui enim aut ante vocem erit gestus, aut post vocem: quod est
107 utrumque deforme. In illo lapsi nimia subtilitate sunt, quod intervallum motus tria verba esse voluerunt: quod neque observatur, neque fieri potest: sed illi quasi mensuram tarditatis celeritatisque aliquam esse voluerunt; neque immerito, ne aut diu otiosa esset manus, aut, quod multi faciunt, actionem con-

dormitavi. Post *fine* ante *interim* iterum *et* Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3. Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. *cito tum* Camp. *nonnunquam et resilit* Camp. *vel ad artifices* Turic. Flor. omissis *mirantibus. Hic veteres.* Mox *deponeret* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Gryph. Modo *manus consensu* Voss. 1. 3.

107. *In illo.* Voss. 1. 3. *In illa.* Mox *quod* omittit Goth. *metus* pro *motus* Turic. Flor. Camp. *neque obs. neque* nobiscum Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nec obs. neque* Ambr. 2. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Bad. Reliqui *nec o. nec.* Item Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *neque inmerito.* Reliqui *nec i.* Pro *quasi* modo Goth. (tac. Gesn.) *tanquam.* Transponit Camp. *celeritatis tarditatisque.* Ambr. 2. *alia quam.* Guelf. *aliqua.* Jens. (tac. Gesn.) omittit cum edd. posterr. ante Ald. *divo* bis posito O solus Jens. per sph. *esse* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Correxit Regius.

106. *veteres artifices.* cf. 4, 1, 9. 4, 2, 118. Sed *artifices* sunt praeceptores pronunciationis, ut mox §. 112. quales fuere Plotius Nigidiusque §. 143. item Plinius §. 143. 148. Laenas §. 185. quorum tamen duo postremi *veteribus* non accensentur.

tinuo motu conciderent. Aliud eſt, quod et 108
fit frequentius et magis fallit: ſunt quaedam
latentes ſermonis percuſſiones, et quaſi aliqui
pedes, ad quos plurimorum geſtus cadit: ut
ſit unus motus, *Novum crimen*; alter *C. Cae-*
ſar; tertius, *Et ante hanc diem*; quartus, *Non*
auditum; deinde, *Propinquus meus*; et, *Ad*
te; et, *Quintus Tubero*; et, *Detulit*. Unde 109

108. *quod et fit.* Turic. Flor. Camp. *et* omittunt cum Alm. et edd. ante Bad. *manus* (pro *magis*) Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. perſecutione* Turic. Flor. *l. ſ. frequentius* Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. p.* Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Ald. *ad aliquos* Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *G. Caeſar* Camp. et hic et mox. Suſpicor a Qu. fuiſſe ſine compendio *Gai C.* Mox *non auditum* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. exc. Ald. qui cum reliquis *inauditum* e Cic. iidemque idem mox, niſi quod in Exc. Santen. nulla mentio. *propinquos* Turic. *et ad te apti et tuque tu vero* (quod pro *Tubero* non rarum in Turic. teſtatur Ulricus, ut eſt 10, 1, 23.) *et detulit* Turic. Flor. *et atte et que tubero et d.* Ambr. 2. *ad te et Q.* (hoc compendium habet Guelf. quoque, ſed Camp. praenomen omittit) *T. d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. ſed ex hoc *et* ante *ad* quoque refertur, quod abeſt eo loco in Goth. *Etate Q. T. d.* Voſſ. 3. *et ad te quae T. et d.* Voſſ. 1. *et ad te et Quintus T. d.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *et ad te Quintus T. d.* Noſtrum e liquidis codicum veſtigiis.

107. *conciderent.* Veriſſimam cenſeo Regii κρίσιν, qui reponi volebat *concideret*, ut ad manum referretur verbum, non ad *multos* illos in parentheſi latentes; nam ad *artifices veteres* ſpectare nemo ſanus dixerit. Altera profecto minus lenis mutatio, ut ſcribatur *otioſae eſſent manus.* Nullus tamen codex addicit.

108. *magis fallit.* Quod cavimus ad 2, 12, 3., ne *latere* intelligeretur *fallere*, etiam hic locum habet.

percuſſiones. cf. 9, 4, 51. 75.

id quoque fluit vitium, ut juvenes, cum scribunt, gestum praemodulati cogitatione sic componant, quomodo casura manus est. Inde et illud vitium, ut gestus, qui in fine dexter esse debet, in sinistrum frequenter desinat.
110 Melius illud, cum sint in sermone omni bre-

109. *ut juvenes.* Turic. Flor. Camp. *et j.* cum Jens. Tarv. Modo *quodque* Turic. Flor. *gestum.* Sic Turic. Flor. Camp. *gestus* Goth. cum Voss. 1. 2. 3. Reliqui *gestu.*

cogitatione. Sic Voss. 1. 3. cum marg. aliquot edd. Reliqui *cogitationem.* *componunt* Turic. Flor. Camp. *manus sit* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Gryph. *infinite* Turic. Flor. pro *in fine* cum Alm. *dextrae esse* Camp. (cf. 101.). *in sinistram* idem cum edd. ante Stoer. exc. Ald. (cf. 113.).

110. *sermone omni.* Ambr. 2. (qui et modo *sit* pro *sint*) Guelf. Exc. Santen. *s. omnia* cum Bern. *quidam* Turic. *atque* (pro *ad quae*) Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. qui omittit *recipere spiritum*, datque *hoc gestum.* Pro *quia sequitur* mox *qui adquiritur* Turic. Flor. Ex Alm. refertur *quia acquiritur.* Mox *hunc d.* Camp. hic modo, non supra; cum Basil. et Steph. utrobique dent masculinum cum Cic. cf. Drakenb. ad Liv. 8, 11, 15. nos ad 11, 2, 43. I. H. Voss.

109. *gestum praemodulati cogitatione.* Hanc scripturam, quam sibi dari cupiebat Gesnerus, cum vetustissimi libri fere praestent, non dubitavi recipere. „Inter commentan„dum" ait ille „scribendum„que de gestu ad illos pedes, „ad illas percussiones, accom„modando cogitant; unde fit, „ut componant nonnunquam, „sicut praemodulati et gesti„culati intra animum sunt." Est sane in altera loci constitutione *gestu p. cogitationem*, quod ipsum quoque verum possit videri; si memineris eorum quae legimus 2, 11, 4. et 10, 3, 15. 21. ubi gestus ipse inservire inventioni cogitur. Sed nisi *gestus* est qui fingitur cogitatione, non video, quomodo dici possit *casura est manus*, futuro tempore. Id tamen sedulo cavendum, quod Gesnerus quidem attendisse non videtur, ne *componere* de alia re dictum putemus quam de *numeris oratoriis.* Qui *componere*, nullo adjecto accusativo, usurpet in genere pro *lucubrando*, *scribendo*, is in manifestum Gallicismum incidat.

vox vel inter dentes expressa non dedecet, *Quid nunc agam? Quid facias?* Averso pollice demonstrare aliquem, receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis 105 motus sex partes habeat, septimus sit ille, qui in se redit, orbis, vitiosa est una circumversio: reliqui, ante nos, et dextra laevaque, et sursum et deorsum aliquid ostendunt: in posteriora gestus non dirigitur. Interim tamen velut rejici solet. Optime autem manus a fini- 106

suspicionem, quibus accedunt Goth. Voss. 1. 2. 3. *non dedecet.* Guelf. Camp. cum Voss. 1. *non decet.* Perspp. Rusc. *n. decedet.* Quod Burm. e notis Badii colligi exhibitum a quibusdam *dedisset* narrat, nihil tale in ed. anni 1516., qua sola Badiana utor, notis instructa, comparet (cf. 76.).

facias. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Reliqui *faciam.* Mox *aliquem* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *aliquid.* Modo *adverso* Guelf.

105. *habeat.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *habet.* Omittunt *que* post *septimus* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui addunt. *gestum* Turic. Flor. Camp. (hic et mox *dirigunt,* ut modo vicissim Voss. 1. *ostenditur*). Modo *relinqui* Flor. Pro *velut rejici* Turic. Flor. *ut rei* cum Alm. *velut rei* Voss. 1.

106. *Optime autem.* Turic. *O. tamen.* Mox Camp. *in dextram.* Deinde *poni* nos e conjectura, nam Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ponere* cum Alm. Goth. Voss. 2. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo, qui *deponere* cum Basil. et aliquot edd. ap. Burm. *ponitur* Voss. 1. 3. sed iidem modo quoque *ponitur.* Reliqui *deponi,* quorum jam Camp. nisi forte

105. *una circumversio.* E septem hisce motus partibus septima sola (i. e. *una*) vitiosa, cum in se redit orbis (i. e. *circumversio*). *Circumversionis* reprehensio ita videtur accipienda, ut non simul et *conversio* improbetur, quae inter gestus eo, ubi haesimus, loco §. 100. recensetur.

mus: hac inſtamus, inculcamus, inſigimus. Plus autem affectus habent lentiora: ideoque Roſcius citatior, Aeſopus gravior fuit, quod
112 ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque obſervatio eſt. Itaque in fabulis, juvenum, ſenum, militum, matronarum gravior ingreſſus eſt: ſervi, ancillae, paraſiti, piſcatores citatius moventur. Tolli autem manum artifices ſupra oculos, demitti infra

112. *motus quoque.* Goth. *motusque.* Mox *obſervatione. Itaque* Guelf. Exc. Santen. *ancillulae* Ambr. 2. quod neſcio ubi inventum recte improbat Badius. *ancillimae* Ruſc. (non Locat. ut Burm.) Modo *militum* omittit Guelf. (cf. 75.), *eſt* autem ante *ſervi* Camp. Pro *piſcatores* Badius malle ſe *venatores*, nihil tamen mutare ait. *citatus moventur* Flor. (ut ſupra Voſſ. 1. 3. *citator Aeſopus*). *intra pectus* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui tres poſtremi *dimitti*) Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. (ex quo et *demittere*) Bern. et edd. ante Bad. *eum petere* Turic. Flor. (qui et *a* ante *cap.* omittunt) Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. cujus nullam a Geſneri diſcrepantem ſcripturam notavi.

„hoc verbum Cod. Colb. ed, „Par. Steph. Vaſcos." (anni 1542. omnes) „Gryph." (1536.) „Colin." (1541.) „Vidov." (1538.) „et certe gloſſatoris „videtur, qui *congerimus* ex-„plicabat: tria enim ſequen-„tia verba totidem prioribus, „non quatuor, recte reſpon-„dent, et opponuntur, ut recte „Badius animadvertit." Burmannus. Hanc ego κρίσιν veriſſimam cenſeo (cf. not. crit. ad 76.). Badius autem ubi hoc dicat, non invenio (cf. 104.). Meorum quidem librorum nullus praeter ed. Gryph. (1544.) omittit vocem.

Roſcius — Aeſopus. Cf. inter alia Cic. de Or. 3, 26. ubi *ille alter* eſt Aeſopus, quem, ut et alias Roſcium, virum optimum idem Cicero oſtendit Pro Sextio c. 56. 58.

112. *ſervi — citatius moventur.* „Hinc ille in Heautontimorumeni prologo v. 37. „*ſervos currens* non minus di-„ſerte ſignatus quam *iratus* „*ſenex, edax paraſitus, ſyco-„phanta impudens, avarus* „*leno.*" Geſnerus.

pectus vetant: adeo a capite eam petere, aut ad imum ventrem deducere, vitiosum habetur. In sinistrum intra humerum promove- 113
tur; ultra non decet. Sed cum aversantes in laevam partem velut propellemus manum, sinister humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente consentiat. Manus sinistra 114
nunquam sola gestum recte facit: dextrae se

113. *In sinistrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. (quanquam hic U an A det in nomine, diserte non doceor) *ir sinistram* Bodl. (err. Burm.). *sinistrum* absque praepositione Camp. *ad sinistram* Ambr. 2. Guelf. cum Colb. Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *ad sinistrum* Ald. Reliqui *At sinistram.* (cf. §. 114.)

promovetur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (quanquam per compendium) Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *provehatur* Camp. cum Bodl. *promoveatur* Ald. Reliqui *promovere.* Mox *adversantes* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Tarv. (cf. 4, 1, 10. et mox) *eum* pro *cum* Locat. Ven. Rusc. *sini iterum humerus* Turic. (quanquam hic et *umerus*) Flor. *sim iter humerus* Alm. *sinister iterum h.* Camp. Equidem nihil hic praeter vulgatum latere arbitror. *dexteram* Guelf. Camp.

114. *gestum recte.* Transponunt *r. g.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *adversis* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. (non Flor. cf. 102.) Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Modo *degerimus* Flor. *in sinistram* Camp. quod probat Badius nescio ubi oblatum. *utrumque* Jens. cum

adeo a capite eam petere — vitiosum. Cum constans sit veterum scriptura, qua *eum*, masculino genere, vindicatur, eandem adoptandam quidem non duco, sed quod suadet Dan. (vid. ad 6, 2, 11.) *eum gestum repetere* eatenus sequor, ut reponi cupiam *a capite gestum repetere*, quocum conspirat §. 118. Neque enim credo, *eum* ita ἀπὸ κοινοῦ potuisse dici, ut intelligeretur *gestus;* quanquam tale quid est §. 96. *Petere* an ipsum quoque recte dicatur, in neutram partem affirmem. Nostrae rationi commodissime applicantur sequentia.

frequenter accommodat, ſive in digitos argumenta digerimus, ſive averſis in ſiniſtrum palmis abominamur, ſive objicimus adverſas, ſive in latus utramque distendimus, ſive ſatisfacientes, aut ſupplicantes. Diverſi autem ſunt hi geſtus, ſive ſummittimus, ſive adorantes attollimus, ſive aliqua demonſtratione aut invocatione protendimus, *Vos Albani tumuli atque luci.* Aut Gracchanum illud, *Quo me miſer conferam? in Capito-*

edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. et aliquot Burmanno citatis, quo male rediit Obr. *ſive ſupplicantes* Camp.

115. *geſtus, ſive ſummittimus.* Omittunt *ſive* Turic. Flor. Ambr. 2. (qui et modo *hic*) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Ineſt in hiſce multa ſcabrities, quam ego ſic emendo, meam rationem peritis facile perſuaſurus: *distendimus. Diverſi a. ſ. h. g. ſive ſatisfacientes aut ſupplicantes ſummittimus, ſive* cet. Nec opus erat Pithoeano illo, ſeu Danielis, invento, ut poſt *ſupplic.* insereretur *jungimus.* Sed mox qui erant dativi *demonſtrationi, invocationi,* neceſſario erant mutandi ablativis, ut haberet quo referretur *aliqua;* quod neminem attendiſſe valde miror. Nihil ſane adjuvabant Voſſ. 1. 3. *demonſtrationis aut invocationis* dantes.

conferam? in Capitolium, ad fratris ſanguinem? an. Sic Turic. (niſi quod hic *fraris*) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (ſemel enim ſic ponit Burm., deinde *ſanguinem redundat* ibi eſſe refert, falſo haud dubie) Goth. Voſſ. 1. 2. 3. (ſed et hic Voſſ. 1. 3. *quo me miſerant,* Voſſ. 1. *quo me vertam* dare narrat Burm., turbans profecto aliqua) Vall. Jenſ. Tarv. *conf. i. C. at fr. ſanguinem madet an* Camp. Reliqui *c. quo*

114. 115. *diſtendimus — ſummittimus.* vide nott. critt.

115. *Vos Albani tumuli.* Cic. pro Milone c. 31.

Gracchanum illud. Idem refert Cicero de Or. 3, 56. quanquam paulo aliter et uberius, ſive conſulto contraxit Qu. (ſicut fecit 9, 3, 36.), ſive memoria lapſus eſt. Complurium ſcriptorum ſimilem dubitationis colorem demonſtrat Vulpius ad Catull. 63, 177. p. 291. nec noſtri immemor.

1024 *lium, ad fratris ſanguinem? an domum?* Plus 116
enim affectus in his junctae exhibent manus;
in rebus parvis, triſtibus, mitibus breves;
magnis, laetis, atrocibus exertiores. Vitia
quoque earum ſubjicienda ſunt, quae quidem
accidere etiam exercitatis actoribus ſolent.
Nam geſtum poculum poſcentis, aut verbera 117
minantis, aut numerum quingentorum flexo

vertam in Capitoliumne? at fr. ſanguine redundat. an e Cicerone, jubente Regio; Badio recte dubitante. *domum? Plus.* Sic ſupra poſiti cum Camp. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *matremne ut miſeram lamentantemque videam et abjectam* itidem e loco Cic.

116. *triſtibus, mitibus.* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Bad. transponunt, quod ſequentibus non congruit. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. pro *mitibus* dant *militibus*, quod corrigit Regius. Sed Camp. voci *mitibus* praeterea anteponit *brevibus.* Mox *brevibus* pro *breves* Turic. Flor. Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. *exertiores* dedimus e conjectura (cf. 76. et 118. ubi Locat. *exercito*). *exercitiores* Turic. Flor. Camp. (hic quidem — *ciores*) cum Alm. *exteriores* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. (err. Geſn.) marg. Baſil. Reliqui *extenſiores.* Quod continuo reliqui ſubjiciunt *ſunt,* abeſt a Turic. Flor. Camp. *ſubicient ſunt* Turic. Flor.

116. *junctae — manus.* Cave complicatas ſeque invicem apprehendentes intelligas, quod geſtibus adhuc demonſtratis nequaquam conveniat. Sunt ſimul geſtum facientes dextra et ſiniſtra, qua de re a §. 114. inde praecepit.

117. *numerum — efficientis.* Hic quidem geſtus plane igitur improbandus; neque enim alias numeros exprimentem actionem ab arte alienam judicat noſter. cf. §. 86. et 94. Quo in genere quid ſcitum ineptumve fuerit, a nobis definiri vix poterit. „Hunc (numerum) ita „deſcribit Ven. Beda, *Quum „dicis quinquaginta, pollicem „exteriori artu inſtar Graecae „literae* Γ *curvatum ad pal„mam inclinabis: quingenta „vero in dextra, quemadmo„dum quinquaginta in laeva „facies.* Convenit Nic. Smyr„naeus, ut compoſitum utrum„que edidit in Spicilegio

pollice efficientis, quae ſunt a quibusdam ſcriptoribus notata, ne in ruſticis quidem
118 vidi. At ut brachio exerto introſpiciatur latus, ut manum alius ultra ſinum proferre non audeat, alius, in quantum patet longitudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut repetito ultra laevum humerum geſtu ita in tergum flagellet, ut conſiſtere poſt eum parum tutum ſit, aut ſiniſtrum ducat orbem, aut temere ſparſa manu in proximos offendat, aut

117. *vidi.* Pro hoc *dixi* Jenſ. Tarv. quod corrigit Regius. Numerum hic quidem in Vall. primitus nota ſignatum fuiſſe teſtatur Badius, mox *quingenarium* ſcriptum, tandem corrigendo ad vulgatae rationem redactum; ſe *quingentos* malle. In vetuſtioribus libris nihil discrepat ſcriptura.

118. *At ut brachio.* Turic. Flor. *aut vibratio* cum Bodl. *aut in b.* Guelf. *aut ut b.* Ambr. 2. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. err. Burm. qui Ioann. Voſſ. 1. 5. ut recte noſtrae ſcripturae teſtes exhibeat, vereor. *aut ad tectum.* Turic. Flor. *aut fectus* cum Alm. *interdum* (pro *in tergum*) Turic. Camp. cum Alm. *conſiſteret* Flor. *an ſiniſtrum* Turic. Flor. *totum* Ambr. 2. Guelf. *timere* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Bern. *proximoque defendat* Turic. Flor. *ſaepe ſcio ſaepe venire* Turic. Flor. *ſ. ſc. venire* Jenſ. cum edd. poſterr. (non Camp.) ante Ald.

„Euang. Pe. Poſſinus, et cum „hoc Fabricius p. 166. ſq." Geſnerus. Cf. Fabr. B. G. Vol. 7. pag. 770. not. Harl. Vol. 8. pag. 674.

118. *introſpiciatu latus.* Hoc etiam Quintiliani aevo, ubi ſane nulli ſine tunica amictus, potuiſſe fieri recte docet Geſnerus, quia manicae tunicarum ad cubitum modo pertinuerint, quae „ſi laxio-„res eſſent retro actae vel re-„plicatae, nudam partem ſub-„axillarem oſtenderent."

ſiniſtrum ducat orbem. Eſt hoc illud vitium, quod tetigit ſupra §. 109, ut in ſiniſtrum geſtus deſinat; finis enim eſt in *orbe* (§. 105.).

in proximos offendat. Hujus ſtructurae unum adhuc exemplum reperi indicante

cubitum utrumque in diversum latus ventilet, saepe scio evenire. Solet esse et pigra, et 119
trepida, et secanti similis: etiam uncis digitis, aut capite dejiciatur, aut eadem manu supinata in superiora jactetur. Fit et ille ha-

119. *secanti.* Turic. Flor. *sevam* cum Alm. Omisso mox, quod reliqui habent, *interim,* Turic. Flor. *similis etiam* cum Alm. Mox transponens Goth. (tac. Gesn.) *uncis etiam.* Turic. *dicitis.* Dein Turic. Flor. Guelf. Camp., ut nos, *aut capite.* Reliqui inserunt *a.* Item *manu supinata* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui *manus s.* Ambr. 2. Guelf. omittunt *habitus — solet* cum Voss. 1. 3. *qui ipse in statuis* Camp. *pretenso* Goth. Jens. (tac. Gesn. hic tamen, ut sequentes, per *ae*) cum edd. ante Stoer. exc.

Forcellino Solin. c. 40. *in ea* (cornua) *offenderit.* Sed est et apud nostrum 6, 3, 67. *ad fornicem offendere.*

119. *Solet esse et pigra — jactetur.* Hic nemo videtur quaesisse, quod esset subjectum. Nempe omnes *manum* agnoverunt, quod fatetur Gedoynus, et sane, quoniam *uncis* aliquid *digitis* fieri narratur, vix licet ab hoc subjecto recedere. Sententia tamen ipsa idem valde alienum est. Praeterea apparet nequaquam sanum esse locum; nec salva res est, si cum Gallaeo et Gesnero „*ut* capite dejiciatur" scripseris. *manu* quidem *supinata* libris auctoribus restituimus, cum editorum *manus*, nominativus, ferri plane nequeat. Ipse igitur ἀπὸ κοινοῦ repetendum esse censeo subjectum, quod sit *actio.* Sic *eadem,* pronomen eo relatum, nominativum accipiemus. Conjunctivos *dejiciatur, jactetur* cum iis, quos dixi, VV. DD. ab *ut* repeto, quod ante *uncis* inferendum reor. Quid tamen ad actionem *capite dejiciendam* proprie faciant *digiti unci*, non satis dixerim [vid. Addenda.]. Ad *secanti similis* elegans est Gesneri annotatio: „Πρίοντι, serra utenti. „Lepide Hippocrates f. qui „auctor est operis de Diaeta „1, 9. Ὥσπερ οἱ τέκτονες τὸ „ξύλον πρίουσι, καὶ ὁ μὲν ἕλ„κει, ὁ δὲ ὠθέει, τὸ αὐτὸ ποι„έοντες." Vocem quae praecedit *supinata* Gallaeus, more vel potius morbo suo, expungit.

Fit et ille — extendit. „Hunc „habitum sive gestum adeo „frequentem in statuis nec „ipse cognovi nec a scriptori-

bitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenso, manum infesto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui

Camp. Ald. *inferte* Ambr. 2. omittit Turic. *potens o manum infeste pollici* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Voss. 3. *protendit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *placentis qui* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3.

„bus tangi memini.“ Haec cum a Spaldingio hic adnotata reperissem, artium antiquarum peritos adii. Sed ne hi quidem talia in statuis videre se meminerant. Monebant tamen iidem de communi illa antiquorum signorum, maxime in manibus, labe, quae multa hujus generis nobis invidit. Sunt autem in scriptura etiam quaedam observatu digna. *Infestum pollicem* aliquoties legimus, neque dubitari potest, quin ex re gladiatoria translata sit locutio. Vid. poetam anonymum in Antholog. Burm. lib. 3. carm. 82. v. 28. *Sperat et in saeva victus gladiator arena, Sit licet* infesto pollice *turba minax.* Hinc pollex ita conformatus, etiam ubi miti negotio inserviret, hoc tamen epitheton retinuit. Spectat autem huc maxime locus Appuleji Metam. 2. p. 124. Elm. 142. Oudend. „— suberectus „in torum porrigit dexteram „et *ad instar oratorum* conformat articulum, duobusque „infimis conclusis digitis ceteros eminentes porrigens et „*infesto pollice* clementer „subridens infit.“ Cui loco recte admovetur ille Fulgentii Planciadis de Contin. Virg. p. 143. Munck. 742. Stav. „Itaque compositus in dicendi „modum, erectis in iota duobus digitis tertium *pollicem* „*comprimens,* ita verbis exorsus est.“ Quem locum duriuscule tractavit Gesnerus (in Lex. v. *Pollex*). Nam *comprimere* ex vi ipsa vocis nihil aliud est, quam ita contrahere digitum, ut articulorum tubera promineant. Unde clarissime jam apparet, quid fuerit *pollex infestus.* Qui cum in lenissima oratorum actione ostendi solitus fuerit, multo minus mirum, eundem fuisse in habitu pacificatoris h. e. componentis sua gravitate turbas populares viri alicujus vel principis vel ducis, qui terrere etiam malos debebat. Et hoc igitur aliunde nobis ignotum discimus ex hac ipsa Quintiliani relatione; qui eundem in oratoribus habitum ut nimis arrogantem im-

1025 se dicere *sublata manu* jactant. Adjicias licet 120
eos, qui sententias vibrantes digitis jaculantur, aut manu sublata denunciant, aut, quod per se interim recipiendum est, quoties ali-

120. *Adjicias.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic quidem *ce*) *adiciat* cum Alm. (quanquam hic duplici I) et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Adjiciant.* Mox *vibrantis* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *vibratis.* Sed *dicit* Turic. *dic̄* Flor. pro *digitis.* Deinde *ut manu* Turic. Flor. Guelf. *sublatu* Turic. *denuncianti* Turic. Flor. cum Alm. *unguis* Flor. Ambr. 2. *quatiens* Guelf. *ungulis* Camp. *erigantur* Turic. Flor. Camp.

probasse videtur. — Audacior autem utique quam pro nostri more locutio *habitus pacificator:* nam illa de animalibus, *bos arator*, *equus bellator*, quae vel ipsa in prosa oratione rara sunt (vid. Broukh. ad Tib. 1, 11, 46.), non ejusdem plane sunt generis. Tamen appositum illud in genitivum aliquem deflectere conari, audacius etiam esset in nostra criticorum quam illud in oratoris persona. — Denique pronomen relativum ter hic positum in uno sensu minus se in nostro, qui ei vitio nos assuefecerit, gravari, Spaldingius ait. Nam haec omnia ab illo ad h. l. praeparata erant: executus sum ego: quod ideo monendum erat, ne, si quid in his commissum fuerit, illi imputetur. Buttm.

sublata manu. cf. 2, 12, 9.

120. *sententias vibrantes.* cf. 10, 1, 60. Addit Burmannus Petron. c. 118. suaque ad Petron. c. 47. annotata. In *jaculando* remittit nos Burm. ad 6, 3, 43. 9, 2, 79.

denunciant. Cave accusativo, qui praecedit, jungas hoc verbum; quae nihili esset locutio. Tam consueta et propria est hujus verbi cum nominibus mala, pericula, iras et similia significantibus conjunctio, ut per se solum *minandi*, *mala denunciandi* vim acceperit. Vid. Schulting. et Burmann. ad Quint. Decl. 8, 9. Sic Cicero in Epist. ad Att. lib. 2. postquam ep. 20. dixerat: *Clodius adhuc mihi denunciat periculum*, ep. 22. de eodem: *volitat*, *furit*, *nihil habet certi*, *multis denunciat*.

per se. Etsi ingenii quadam specie blanditur Gallaei conjectura, reponentis *parce* pro hisce, nequaquam tamen mutatione locus indiget. Modo ne fiat hic gestus cum ridicula sui venditatione, *per se* interdum recte adhibebitur. Ita *per se* structum aliquoties vi-

quid ipsis placuit, in ungues eriguntur: sed vitiosum id faciunt, aut digito, quantum plurimum possunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portan-
121 tium composita. His accedunt vitia non naturae, sed trepidationis, cum ore concurrente rixari; si memoria fefellerit, aut cogitatio non suffragetur, quasi faucibus aliquid obstiterit insonare; in adversum tergere nares; obambulare sermone imperfecto; resistere subito

eum Alm. *quantum plurimum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *quanto pl.* Mox *recte* Turic. Flor. cum Alm. item *autem duobus* Turic. *portandum* Camp.

121. *accedunt.* Turic. Flor. Camp. *accidunt.* Mox *natura* Turic. Flor. Camp. *trepidatione* Camp. *cum more* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *incurrente* Camp. *sed memoria* Goth. (tac. Gesn.). *cognatio* Flor. *non adversum* Guelf. *quoniam omnia* Ambr. 2. Guelf. *cuiquae* Ambr. 2.

dimus, ut Prooem. tot. op. extr. 5, 8, 5. 7, 4, 7. 9. 13. 9, 4, 137. Gestum eundem demonstrat 2, 3, 8.

121. *cum ore — rixari.* cf. §. 56. Sunt hi conatus, sed irriti, vincendi *infantem*, quem Horatius appellat (Sat. 1, 6, 57.), *pudorem.* Cave autem sensum a vocula *si* ordientem cum hoc conjungas; pertinet ad *insonare*, quod tenuit Gedoynus, reliqui non videntur attendisse; Capper. manifesto turbavit.

in adversum — nares. Hoc quid esset, nemo quaesivit, scilicet satis per se manifestum; equidem interpretationem requiro, et interim nihil aliud significari suspicor, quam quod vidimus §. 80. *nares — plana manu resupinare.* Quod enim Gedoynus muci tollendi modum parum decentem intelligit, hinc alienum videtur; et est ejus rei verbum proprium *emungere.* In *aversum* tergeri videntur nares, cum demulcentur manu intra vergente et descendente; in *adversum*, cum eadem et surgit et extra tendit. Neque huic interpretationi officere credo, quod aliquo recidere deprehenditur noster, quod jam tetigerat.

resistere. cf. 11, 2, 46.

et laudem silentio poscere: quae omnia persequi prope infinitum est. Sua enim cuique sunt vitia. Pectus ac venter ne projiciantur, 122
observandum: pandant enim posteriora; et est odiosa omnis supinitas. Latera cum gestu consentiant. Facit enim aliquid et totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi quam manibus ipsis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto se ipse moderans, et virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus fecisse 123
creditur Cleon, et usitatum est, et indignan-

122. *venter.* Ambr. 2. *veter.* Flor. *pronunciantur* cum Alm. *projiciatur* Guelf. *pronuncient* Camp. Mox *pandent* Voss. 1. *otiosa* Turic. Flor. *viciosa* Camp. *suppinata* Turic. Flor. cum Alm. (nisi quod hic simplici P), *supinatas* Ambr. 2. *suspinatas* Voss. 3. *in numerum* Camp. *articulis* Jens. (tac. Gesn.) Tarv.

123. *Cleon, et usitatum est.* Turic. Flor. *de onestu sitatum est* (nisi quod Flor. *si tatu*). *Deon u. e.* Voss. 1. (qui et modo *ferre*) 3. Modo *creditur* omittit Goth. solus, ut opinor. Guelf. post *usit. est* inserit *per alios,* mire. *indignatos* Guelf. cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *indignatus* Voss. 1. *et* post *decet* omittunt Turic. Flor. Camp. *desiderat et frons* Turic. Flor. Camp. Suspicor fuisse *d. et Non f.* Mox *femur. Quanquam* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. et edd. ante Gryph. Reliqui inserunt *pedum (quod minimum est)*

laudem — poscere. cf. 4, 2, 37. adde 8, 5, 14.

122. *supinitas.* cf. §. 69. item 82. indicante Gesnero. Modo *pandant* cave intransitivum credas verbum cum Gesnero in Thesauro, sed retractante statim ipso suum errorem; minus tamen a *pandendo* repetes, quod accidit ei cujus ope usus est vir eruditissimus in indice Quintilianeo.

in Oratore. c. 18.

123. *Cleon.* De hoc cf. nos ad 1, 10, 18. Hic quoque

tes decet, et excitat auditorem. Idque in Calidio Cicero deſiderat, *Non frons*, inquit, *percuſſa*, *non femur*. Quanquam, ſi licet, 1026
de fronte diſſentio. Nam etiam complodere
124 manus ſcenicum eſt, et pectus caedere. Illud quoque raro decebit, cava manu ſummis digitis pectus appetere, ſi quando nosmet ipſos alloquimur, cohortantes, objurgantes, miſerantes: quod ſi quando fiet, togam quoque inde removeri non dedecebit. In pedibus

nulla ſupploſio ex Cicerone, ubi tamen *pedis*. *Nam etiam*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn. ſed prior *Non* quoque pro *Nam*) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *N. et*. Mox *et* ante *pectus* omittunt Ambr. 2. Guelf.; omnia autem interjecta inter *manus* et *manu* cum poſteriore ipſo deſiderant Turic. Flor. Camp. cum Alm

124. *raro*. Jenſ. *rara*, correctum Regio, ſed ſolus.

alloquimur. Sic Turic. Flor. (quanquam hi *adl.* et poſterior etiam *cohartantes*) Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bad. *alloquamur* Baſil. Reliqui *alloquemur*. Mox *fiat* Jenſ. cum edd. poſteriorr. ante Bad. *dedecebit*. Sic Ambr. 2. *decedebit* Turic. Flor. cum Alm. in quo noſtrum agnovit Burm. cf. §. 76. 80. Reliqui *decebit*. Modo *removere* Goth. (tac. Geſn.) cum Bad. Baſil. Gryph. *obſervatur* Guelf. Camp. cum Obr. *dextero* Guelf. cum Bad. Baſil. *eadem* Turic. Flor. Ambr. 2. quorum poſtremus *deform eſt*. An primitus afuit *eſt*?

traditur malim prae *creditur*: cf. 10, 2, 20. De *femine feriendo* cf. 2, 12, 10.

in Calidio. cf. 10, 1, 23. Locus Cic. eſt in Bruto c. 80.

deſiderat, *Non frons*. cf. not. crit.

Nam etiam complodere. „Quod ipſum levius tamen „eſt et temperatius quam frontem percutere."

124. *non dedecebit*. Cum operae pretium erit tantum affectum prae ſe ferre, quantus eſt in illo geſtu, ne toga quidem debebit intervenire manui et pectori. Si improbare voluiſſet hanc togae remotionem (v. Not. Crit.), *tamen* erat inſerturus alicubi in hac ſententia.

obſervantur ſtatus et inceſſus. Prolato dextro ſtare, et eandem manum ac pedem proferre, deforme eſt. In dextrum incumbere interim 125
datur, ſed aequo pectore: qui tamen comicus magis, quam oratorius geſtus eſt. Male etiam in ſiniſtrum pedem inſiſtentium dexter aut attollitur, aut ſummis digitis ſuſpenditur. Varicare ſupra modum, et in ſtando deforme eſt, et, accedente motu, prope obſcenum. Procurſio opportuna brevis, moderata, rara. 126

125. *incumbere.* Jenſ. *procumbere* cum edd. poſteriorr. ante Ald. *recumbere* Obr. male. *ſed eo quo pectore* Flor. Omnia verba a *pedem* (§. 124.) ad alterum *pedem*, comprehenſo hoc, omittit Guelf. *dextera aut tollitur* Turic. Flor. *dextera ut tollitur* Ambr. 2. *dextra tollitur* Camp. *dexter aut tollitur* Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. *dextere a. a.* Voſſ. 2. *dextre a. a.* Goth. *dextra a. a.* Voſſ. 1. *in tanto* Turic. Flor. cum Alm. *inſtando* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *eſt acc. muto* Turic. Flor.

126. *Procurſio.* Camp. *percuſſio.* cf. 9, 1, 27. *conveni etiam et moderatio* Turic. Flor. *convenientia et a.* Ambr. 2. Guelf. *convenit e. et a.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. qui *convenit et a.*, et Par. Vaſc. Steph. qui *convenit etiam a.* Noſtrum ipſum Stoer. Chouet. Reliqui *conveniens etiam a.* ſed Obr. interpungens colo poſt *conv.*, male. *Uſura* Voſſ. 1. 3. *ſuro* Bern. *manilio* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Burm. *Manlio* Ambr. 2. Guelf. Burm. et poſterr. *manilia* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum e Voſſ.

125. *aequo pectore.* „Non „propendente, corpusque in „dextrum pedem pronum ſe„quente."

obſcenum. Cavet Geſnerus, ne quis pudenda hoc modo aſpici credat, tecta illa aut tunicis aut certe campeſtribus; ſed in ipſo motu et geſtu eſſet quod pudicos dedeceat. In *varicando* Burmannus ablegat ad Heinſ. in Ovid. Art. 3, 303, memorem loci noſtri.

126. *Procurſio — rara.* Appoſitorum primum, *opportuna,* attributum facit (cf. mox §. 128.), reliqua ad ſubjectum pertinent. Qui hoc non aguo-

Conveniet etiam ambulatio quaedam, propter immodicas laudationum moras: quanquam Cicero *rarum incessum*, neque ita longum probat. Discursare vero, et, quod Domitius Afer de Sura Mallio dixit, *satagere*, ineptissimum: urbaneque Flavus Virginius inter-

1. 3. et constantiae causa. cf. Drakenb. ad Liv. 34, 55, 2. Epit. 67. de permutatione nominum. Ad 6, 3, 54. Flor. Ambr. 1. *Manlium*, nihil enim notatur. *flavos* Turic. Flor. Ambr. 2. (cf. 7, 4, 40. ubi Flor. quoque *flavom*, Ambr. 1. non notatur). *Flavius* edd. a Badio inde, qui hoc e Vall. conspirantibus in vitium Guelf. Goth. Nostrum edd. ante Bad. (err. Burm.). Illud levius, quod *verginius* Turic. Flor. Ambr. 2. Gnelf. *antisophiste* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. Reliqui *antisophista*. cf. 3, 4, 10. vide et Cic. Acad. 2, 23. nominativum *sophistes*, et ad Att. 7, 3. p. 103. a. Graecismum in accusativo *Piraeea* usurpantem; item nostrum 4, 1, 77. Mox *quod* Turic. Flor. Ambr. 2.

verunt, sententiam parum absolvi crediderunt; totamque turbarunt, cum vix dicturi sint, qualis intelligatur procursio *opportuna*.

laudationum moras. cf. §. 121. item Lucian. rhet. praec. c. 21. p. 22. Vol. 3. Rtz. ibique Gesneri not. Totus ille Luciani libellus habet multam eorum agendi vitiorum insectationem, quae noster quoque reprehendit, velut cantandi insaniam (supra §. 57. seqq.) c. 19.; motum obscenum (§. 125.) eodem c. (βάδιζε μεταφέρων τὴν πυγήν); utrumque c. 15. (μέλος ἀναίσχυντον καὶ βάδισμα); nec pigebit conferre integrum. *Rarus incessus* suadetur a Cic. loco modo cit. Orat. c. 18. De *ambulatione* agentem Hotomanum demonstrat Capper. ad Cic. pro Rosc. Amer. c. 8. p. Graev. 155. Crassi nulla erat *inambulatio* Cic. Brut. 43.

de Sura Mallio. cf. 6, 3, 54. Humili loco natum suspicor hominem, si vera, ut videtur, quam Manliorum et Malliorum diversitatem probant Manutius ad Cic. pro Plancio c. 5. et Sigonius ad Fastos a. 648. *Sura* certe Manliorum non comparet cognomen.

Flavus Virginius. cf. 8, 3, 33.

rogavit de quodam suo antisophiste, *quot mil-*
1027 *lia passuum declamasset?* Praecipi et illud 127
scio, ne ambulantes avertamur a judicibus, sed sint obliqui pedes ad consilium nobis respicientibus. Id fieri judiciis privatis non potest. Verum et breviora sunt spatia, nec

127. *avertamur.* Flor. *avertamus.* Indicativum *sunt* Ambr. 2. *concilium* Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Burm. acc. Bip. *adversi* Guelf. *sint — simus* Alm. solus MS. cum Locat. et posterr. ante Leid. *tamen ne recedere* Turic. Flor. *etiam resiliunt* Camp. Tarv. Ald. Suspicor fuisse *enim r.* cf. 2, 13, 11.

de — suo antisophiste. cf. Ernest. ad Sueton. Tiber. 11. Lucianus hac voce aliquoties utitur, sed figurate, ita ut addatur genitivus vitium aliquod significans, velut μαγγανείας Pseudomant. 43., τρυφῆς Calumn. c. 16., ψευσμάτων Philops. c. 39. Proprie geminum usurpat vocabulum ἀντίτεχνον Saltat. c. 84. Calumn. c. 2., idem et Gregorius Nazianzenus, cujus loca profert Cresollius in theatro rhet. 5, 14.

127. *ad consilium.* cf. 4, 1, 21.

Id fieri — non potest. Quia unus tantum judex est in *privatis judiciis.* cf. 8, 3, 14. 6, 10, 115. Hisce enim locis, praesertim si adjungas Plin. Epp. 6, 33, 9, plane apparet, non magis cum *privatus judex*, quam cum *privatum judicium* dicitur, omnem excludi *centumviralium* judiciorum mentionem. Tenendum, id quod monuimus ad l. 5, causam privatam agi posse et apud centumviros et in judicio privato, quod imprimis Ciceronis verbis Orat. 21. probatur memorantis *stillicidii* causam, quae tamen ipsa est inter centumvirales illas de Orat. 1, 38. Qui nostro est *privatus* judex, is Juris scriptoribus dicitur *pedaneus*, (cf. et 11, 1, 44.). Centumviralia, quorum scena in basilica Julia instruitur, judicia habent sane talium praeceptorum observationem; sed non iis solis prospiciendum erat. Hoc *privatarum causarum* et *privati judicis* discrimen qui probe tenuerit, is Siccamae (de Judicio CVirali ed. Zepern. Hal. 1776. 8. p. 24.) sententiam justis limitibus circumscribet.

aversi diu sumus. Interim tamen recedere sensim datur. Quidam et resiliunt, quod est
128 plane ridiculum. Pedis supplosio, ut loco est opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis:* ita crebra et inepti est hominis, et desinit judicem in se convertere. Est et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus insistentium. Longissime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuisse, unde etiam saltationis quoddam genus *Titius* sit appella-
129 tum. Reprehendenda et illa frequens et concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irrisit et Julius, quaerens,

128. *aut finiendis.* Turic. *ut f.* Mox *ut fin. sit acrebra* Flor. *f. sic et crebra* Camp. *ac levem* Turic. Flor. *a. laevom* Ambr. 2. (cf. modo 126.) *bagilatio* Turic. Flor. cum Alm. sed hic duplici L. *qualem initio Cic.* Turic. Flor. *tutius sit* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Ab Aldo inde ante Burm. edd. *Tityo* — *Tityus* praepostere (ut et 6, 3, 71.), nullus MS.

129. *Repr. et illa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *R. est i.* Camp. Reliqui *R. est et i.* Mox *mutatio* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Curione praetore* Guelf. cum marg. Basil.

Julius. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Vall. Basil. (sed hic et *C. J.*) Reliqui *Junius*, quod cum optimi dent Codd. eo devenio suspicionis, ut Qu. ipse aliquid turbaverit, librarii autem e Cicerone correctionem petierint. *et* ante hoc nomen omittit Camp. *inlustre reloqueretur* Turic. (hic quidem divisim *in l.*) Flor. *in lunt reloqueretur* Ambr. 2. *i. lintere l.* Guelf. *e l. l.* Goth. (aberrante nota Gesn. ad *declamasset* §. 126.) Camp. cum Voss. 2. Vall. Bad. et aliquot edd. apud Burm.: quod e Cicerone assum-

Quidam et resiliunt. cf. not. crit.

128. *ut ait Cicero.* de Orat. 3, 59. *non crebra supplosio pedis* in Crasso Cic. in Brut. c. 43. De saltatione cui nomen *Titius* c. 62. ibid.

129. *in Curione patre* —

quis in lintre loquèretur? et Sicinius: nam cum, aſſidente collega, qui erat propter valetudinem et deligatus et plurimis medicamentis delibutus, multum ſe Curio ex more jactaſſet, *Nunquam*, inquit, *Octavi*, *collegae tuo gratiam referes*, *qui niſi fuiſſet*, *hodie te iſtic muſcae comediſſent*. Jactantur et humeri: 130
quod vitium Demoſthenes ita dicitur emendaſſe, ut, cum in anguſto quodam pulpito ſtans diceret, haſta humero dependens immineret: ut, ſi calore dicendi vitare id excidiſſet, offen-
1028 ſatione illa commoneretur. Ambulantem loqui ita demum oportet, ſi in cauſis publicis,

tum; nec praeſtare ad ſententiam videtur. *et Sicinius.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic tamen *ſcinus*, Goth. *ſcinius* cum Voſſ. 3. an 2.?) Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *C.* Mox *adſiſtentem* Turic. Flor. (hic poſt *ſt* inſerit *l*). *medic. delibutus.* Sic Turic. Flor. Ambr, 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *propter dolorem artuum* e Cicerone; male. *pluribus delibutus m. propt. dol. art. multum* Goth. (tac. Geſn.) Camp. niſi quod hic *plurimis.* Mox *Numquid* Camp. *referres* Flor. *teiſtice* Flor. Ambr. 2. transponit Goth. (tac. Geſn.) *iſtic te.*

130. *Jactantur et humeri.* Turic. *ac tantu et umeri.* Pro *vitare id* Burmannum tentantem *v. ictum* nequaquam probo. *oportet, ſi in — judices, quod.* Sic MSS. mei omnes et

Julius — Sicinius. cf. Cic. Brut. c. 60. unde haec expreſſa, quemque conſulendo intelliges, qua occaſione affuerint in concione conſules Cn. Octavius et C. Scribonius Curio. Nihil ego hic transponendi medela ſanandum arbitror, qualem tentat celeberrimus Schneiderus ad locum Ciceronis (p. Wezel. XXXVII. ſq.), cum abactus ille muſcarum tam apud Cic. quam apud noſtrum fiat ipſo corpore vacillantis Curionis, ſitque etiam acrior jocus, ſi totus homo flabelli inſtar fuiſſe dicatur, non tantum geſticulantes ejus manus.

130. *Demoſthenes — dicitur emendaſſe.* cf. §. 68.

in quibus multi ſunt judices, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus.
131 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *ſi* ante *quod* demum inſerunt: ſed nullus MS. hoc dare putandus eſt. *vaſis ſingularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

131. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *I. non referendum* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *I. vero referendum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *I. vero non referendum* Ald. *I. vero refellendum* Bad. Baſil. cum aliquot Burm. *I. non ferendum* ex Alm. Voſſ. 1. 3. refert Burm. Videtur noſtra eſſe e vera viri alicujus docti conjectura. *rejecta numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Ubi ſine praepoſitione ſtruatur *usque*, niſi cum loca, quo perveniendum ſit, demonſtrantur, non memini me animadvertere. *reduxerunt ut ſiniſtra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *geſtu* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. *ſpacientur et fabulentur* Camp. cum Bad. Baſil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exſtringuere* Turic. *l. extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod hic ſine *ut*. *moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* ſed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

131. *Illud vero non ferendum — odioſum.* Hic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari poſſe exiſtimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquiſſe ſibi viſi ſunt. Noſtra tamen verba ſatis, opinor, aſſequimur. De induſtria hic togae mentio non fit, ſed levitas illa atque irreverentia notatur ſpatiandi ſimulque ſabulandi, quae ſcriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi uſum docenti ſuccurrebat. Ei vitio nunc praepoſtera ſiniſtrae manus nudatae et exertae geſticulatio accedit. Toga igitur, quae ſiniſtra, minus actuoſa illa et vibrante, ſuſtineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior ſit manus ipſa, in humerum ſiniſtrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos ſinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra ſinum usque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur et fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem transeam, ineptiſſime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, 132
cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *ſi id.* Turic. Flor. *ſuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *decet* reliqui. *diverſis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam geſtus peragit; quod quam ſit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et ſemper et maxime agendo inſervit dextra (cf. §. 114.) ſine ullo laevae miniſterio probatur aut placet. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caeſare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi aſtricta dextrae apprehenſione continendus eſt. Hoc eſſe videtur quod in laeva *reſtringere* manum appellat noſter, uſu verbi ſane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec ſi eſſet manifeſta librorum ſcriptura, ſatis facile intelligeretur: etſi paulo inſolentior eſt oratio, quod ait ſe inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem ſubjungat. Sed fortaſſe aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. crit.

ſportulam dictare. Servis ſuis librariis imperant praebendam effuſis hisce laudatoribus ſportulam. Remittit nos Geſnerus ad Plin. Epiſt. 2, 14, 4. „in media baſilica — „tam palam ſportulae quam „in triclinio dantur." Nota ſportularum petendarum turpitudo, teſte maxime Juvenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato.* Structuram attende et cf. 9,

in quibus multi ſunt judices, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus.
131 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *ſi* ante *quod* demum inferunt: ſed nullus MS. hoc dare putandus eſt. *vaſis ſingularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

131. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. I. *non referendum* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *I. vero referendum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *I. vero non referendum* Ald. *I. vero refellendum* Bad. Baſil. cum aliquot Burm. *I. non ferendum* ex Alm. Voſſ. 1. 3. refert Burm. Videtur noſtra eſſe e vera viri alicujus docti conjectura. *rejecta numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Ubi ſine praepoſitione ſtruatur *usque*, niſi cum loca, quo perveniendum ſit, demonſtrantur, non memini me animadvertere. *reduxerunt ut ſiniſtra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *geſtu* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. *ſpacientur et fabulentur* Camp. cum Bad. Baſil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exſtringuere* Turic. *l. extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod hic ſine *ut. moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* ſed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

131. *Illud vero non ferendum — odioſum.* Hic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari poſſe exiſtimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquiſſe ſibi viſi ſunt. Noſtra tamen verba ſatis, opinor, aſſequimur. De induſtria hic togae mentio non fit, ſed levitas illa atque irreverentia notatur ſpatiandi ſimulque ſabulandi, quae ſcriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi uſum docenti ſuccurrebat. Ei vitio nunc praepoſtera ſiniſtrae manus nudatae et exertae geſticulatio accedit. Toga igitur, quae ſiniſtra, minus actuoſa illa et vibrante, ſuſtineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior ſit manus ipſa, in humerum ſiniſtrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos ſinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra ſinum usque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur et fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem transeam, ineptiſſime ſieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, 132
cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *ſi id.* Turic. Flor. *ſuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *decet* reliqui. *diverſis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam geſtus peragit; quod quam ſit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et ſemper et maxime agendo inſervit dextra (cf. §. 114.) ſine ullo laevae miniſterio probatur aut placet. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caeſare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi aſtricta dextrae apprehenſione continendus eſt. Hoc eſſe videtur quod in laeva *reſtringere* manum appellat noſter, uſu verbi ſane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec ſi eſſet manifeſta librorum ſcriptura, ſatis facile intelligeretur: etſi paulo inſolentior eſt oratio, quod ait ſe inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem ſubjungat. Sed fortaſſe aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. crit.

ſportulam dictare. Servis ſuis librariis imperant praebendam effuſis hisce laudatoribus ſportulam. Remittit nos Geſnerus ad Plin. Epiſt. 2, 14, 4. „in media baſilica — „tam palam ſportulae quam „in triclinio dantur." Nota ſportularum petendarum turpitudo, teſte maxime Juvenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato.* Structuram attende et cf. 9,

in quibus multi ſunt judices, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus.
131 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *ſi* ante *quod* demum inſerunt: ſed nullus MS. hoc dare putandus eſt. *vaſis ſingularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

131. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *I. non referendum* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *I. vero referendum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *I. vero non referendum* Ald. *I. vero refellendum* Bad. Baſil. cum aliquot Burm. *I. non ferendum* ex Alm. Voſſ. 1. 3. refert Burm. Videtur noſtra eſſe e vera viri alicujus docti conjectura. *rejecta numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Ubi ſine praepoſitione ſtruatur *usque*, niſi cum loca, quo perveniendum ſit, demonſtrantur, non memini me animadvertere. *reduxerunt ut ſiniſtra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *geſtu* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. *ſpacientur et fabulentur* Camp. cum Bad. Baſil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exſtringuere* Turic. *l. extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod hic ſine *ut. moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* ſed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

131. *Illud vero non ferendum — odioſum.* Hic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari poſſe exiſtimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquiſſe ſibi viſi ſunt. Noſtra tamen verba ſatis, opinor, aſſequimur. De induſtria hic togae mentio non fit, ſed levitas illa atque irreverentia notatur ſpatiandi ſimulque ſabulandi, quae ſcriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi uſum docenti ſuccurrebat. Ei vitio nunc praepoſtera ſiniſtrae manus nudatae et exertae geſticulatio accedit. Toga igitur, quae ſiniſtra, minus actuoſa illa et vibrante, ſuſtineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior ſit manus ipſa, in humerum ſiniſtrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos ſinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra ſinum usque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur et fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem transeam, ineptiſſime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, 132
cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *ſi id.* Turic. Flor. *ſuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *decet* reliqui. *diverſis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam geſtus peragit; quod quam ſit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et ſemper et maxime agendo inſervit dextra (cf. §. 114.) ſine ullo laevae miniſterio probatur aut placet. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caeſare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi aſtricta dextrae apprehenſione continendus eſt. Hoc eſſe videtur quod in laeva *reſtringere* manum appellat noſter, uſu verbi ſane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec ſi eſſet manifeſta librorum ſcriptura, ſatis facile intelligeretur: etſi paulo inſolentior eſt oratio, quod ait ſe inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem ſubjungat. Sed fortaſſe aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. crit.

ſportulam dictare. Servis ſuis librariis imperant praebendam effuſis hisce laudatoribus ſportulam. Remittit nos Geſnerus ad Plin. Epiſt. 2, 14, 4. „in media baſilica — „tam palam ſportulae quam „in triclinio dantur.“ Nota ſportularum petendarum turpitudo, teſte maxime Juvenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato.* Structuram attende et cf. 9,

verſis ſubſelliis ſedenti, contumelioſum. Reclinari etiam ad ſuos, et manibus ſuſtineri, niſi plane juſta fatigatione, delicatum; ſicut
135 palam moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus et vis illa dicendi ſolvitur, et frigeſcit affectus, et judex parum ſibi praeſtari reverentiae credit. Transire in diverſa ſubſellia, parum verecundum est. Nam et Caſſius Severus urbane adverſus hoc facientem lineas popoſcit. Et ſi aliquando conci-

Geſn.) a prima manu. *in ſedente contumelioſum eſt recl.* Floril. Sant. *ſedenti jam cont.* Turic. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Poſt *cont.* inſerunt *eſt* plerique, nec tamen Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *relinctri* Turic. Flor. *relinari* Ambr. 2. *Inclinari* Camp. *fatigatione.* Sic marg. Baſil. Reliqui *fatigatio eſt*, niſi quod a Jenſ. inde ante Ald. omittunt *eſt* acc. Baſil. *deligatum niſi palam* Turic. Flor. *d. fuerit p.* Obr. *excedentis* Camp.

135. *et vis — ſolvitur.* Flor. *et illa tuas de ſolvetur.* Fateor diſplicere mihi receptam, cum *vis illa* parum accommodate dicatur, quippe de qua nihil neque hic fuerit diſputatum neque ita vulgo jactetur, ut pronomen *illa* locum recte tueatur. Quid inſit Flor. ſcripturae, cui nihil ſimile in Turic. aut Alm., non exputo. *e. v. i. d. reſolvitur* Camp. cum Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. *frigeſcit et adfectus* Ambr. 2. *reverentia* Turic. Flor. Ambr. 2. *C. et ſeverus* Turic. Flor.

facientem lineas. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *facientem lineam* Guelf. *facientes lineas* Voſſ. 3. Reliqui *facientes lineam.* Mox *concitatetur nunquam* Turic. Flor. *concitare iter* Goth. (tac. Geſn.)

3, 1. pro qua vetuſtior eſt hic §. 90. 125. *adverſa ſubſellia* ſunt 6, 1, 39. item *adverſarii* 5, 7, 32, ſed et *diverſa* mox §. 133. De *excidente* vide 11, 2, 19.

133. *adverſus hoc facientem lineas popoſcit.* Quae hic dicuntur, *lineas* eſſe in amphitheatris, ferreas eas ſedilia dirimentes, ſatis perſuaſit Geſnerus et ad noſtrum locum et in Theſauro itemque ad Varr. R. R. 3, 5, 4. Ne igi-

tate itur, nunquam non frigide reditur. Multa 134
ex his, quae praecipimus, mutari neceſſe eſt ab iis, qui dicunt apud tribunalia. Nam et vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur,
1029 ſpectet; et geſtus, ut ad eundem tendens, elatior ſit, neceſſe eſt; et alia, quae occurrere, etiam me tacente, omnibus poſſunt. Idemque ab iis, qui ſedentes agent. Nam et fere

134. *Multa ex his.* Turic. *ex iis* (om. *Multa*) cum Alm. *et ex iis* Flor. *multum e. iis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. *Et multum e. his* Camp. e quo et Obr. *his* aſſumſimus. *praecepimus* Turic. Flor. Guelf. Obr. *mutare* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. *dicunt animalia tribunalia* Flor. cum Alm. *ſpectat* Turic. Flor. Camp. (quorum hic modo „*et* eum"). Mox *ut* ante *ad* omittunt Guelf. Goth. *occurſe* Flor. *occurrentes* Goth. (tac. Geſn.). Modo pro *quae* Jenſ. *quoque* cum edd. ante Bad. *agent.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *agunt.* Vocem omittunt Ambr. 2. Guelf. nec male. *fit lis in* Camp. *idem impetus* Flor. Ambr. 2. Guelf.

tur in aliena ſubſellia irrumperet is, qui ridebatur, patronus, in judiciis quoque lineas pangi juſſit Caſſius. Cui rationi cedent quae Salmaſius probat in Exercc. Plin. p. 647. de linea unde evolabant curſores: cf. Pierſ. ad Moer. p. 104. Apparet autem jocum ſemel conjectum in aliqua, quam Caſſius ageret, cauſa, non vero improbatum eſſe morem, qui vulgo obtinuerit; quare recte ſingularem tuemur *facientem.* Sic participiis hoc numero, nec addito nomine ſubſtantivo, utitur noſter 6, 3, 62. 64. 66. 88. 90. Tanto impetu agentem Calvum demonſtrat Seneca pater Controv. 3, 19.

frigide, cum riſu audientium. cf. 5, 7, 26. Sic *frigidiſſime* 6, 1, 39.

134. *apud tribunalia.* Aſcon. Ped. in Divinat. p. 34. „*a* „*ſubſelliis*, non *a tribunalibus.* „Sunt enim *ſubſellia* tribuno-„rum, triumvirorum, quae-„ſtorum, et hujuscemodi mi-„nora judicia exercentium, „qui non in ſellis curulibus „nec *tribunalibus*, ſed in ſub-„ſelliis conſidebant." Cf. 156.

ſedentes. cf. 11, 1, 44.

fit hoc in rebus minoribus: et iidem impetus actionis eſſe non poſſunt, et quaedam vitia
135 fiunt neceſſaria. Nam et dexter pes a laeva judicis ſedenti proferendus eſt, et ex altera parte multi geſtus neceſſe eſt in ſiniſtrum eant, ut ad judicem ſpectent. Equidem plerosque et ad ſingulas ſententiarum clauſulas video aſſurgentes, et nonnullos ſubinde aliquid etiam ſpatiantes: quod an deceat, ipſi viderint: cum
136 id faciunt, non ſedentes agunt. *Bibere*, aut

135. *ſedenti.* Guelf. Camp. *ſedentis* cum Goth. Jenſ. (err. Geſn.) et edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid. Sed Bip. iterum *ſedentis.* Nobiscum faciunt Turic. Flor. Ambr. 2. Verba *et ex altera* — *neceſſe eſt* abſunt ab Ambr. 2. Guelf. ut et Voſſ. 1. 3. *ſiniſtrum erant* Flor. *clauſulas ſententiarum* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. quod placet ob inſuavem veteris ſtructurae ſonum. *aſſurgentes, et.* Sic Alm. *aſſurgenti ſ et* Flor. *adſurgenti ſunt et* Turic. Reliqui *aſſurgentes ſibi et.* Apparet, quo errore natum alienum iſtud primum *ſunt,* mox *ſibi.*

136. *Bibere.* Flor. *vivere.* cf. 7. 2. 48. *proferre* Guelf. Exc. Santen. *potius quam m. quam* Turic. Flor. *potius m. quam* Guelf. *et* continuo omittit Camp. *conceptum* Goth. (tac. Geſn.)

135. *dexter pes — proferendus eſt.* Hoc deforme eſſe dicebat §. 124.

geſtus — in ſiniſtrum eant, contra praeceptum §. 114.

aliquid — ſpatiantes. Simili uſu *aliquid* poſuit 2, 10, 10. „paululum *aliquid* inclamare."

ipſi viderint: cum. Nihil hic difficultatis, quare inſerere velis *et* cum Burmanno, et proxima ſic refingere: *num ſedentes agant?* Subauditur, et commodiſſime quidem: „id „ſaltem teneo, nequaquam ſe„dentes eos agere, cum id fa„ciunt." Quod expreſſit Gedoynus.

136. *Bibere — abſit.* Tantae dementiae exemplum ſibi ipſi oblatum in templo S.

etiam *esse* inter agendum, quod multis moris fuit, et est quibusdam, ab oratore meo procul absit. Nam si quis aliter dicendi onera perferre non possit, non ita miserum est non agere, potiusque multo, quam et operis et hominum contemtum fateri. *Cultus* non est 137
proprius oratoris aliquis, sed magis in oratore conspicitur. Quare sit, ut omnibus honestis debet esse, splendidus et virilis. Nam et toga, et calceus, et capillus, tam nimia cura, quam negligentia, sunt reprehendenda. Est aliquid in amictu; quod ipsum aliquatenus tempo-

137. *in oratore.* Ambr. 2. *in ora* cum Jens. Voss. 3. *in hora* Guelf. cum Cod. Bongarsii apud Salm. Exerc. Plin. p. 328. B. *in ore* marg. Basil. *mora* Voss. 1. *more* Leid. Burm. marg. Chouet. *ut omnibus.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *in;* sed Guelf. *conspicitur ut sit in omnibus*, praeposuere. Mox *honestas* Floril. Sant. quod horum particulam exhibet, hac sola voce mutata. *viridis* Turic. Flor. *negligentiae* Ambr. 2. Guelf. *contentione* Guelf. *Nam et veteribus* Turic. Flor. Camp. *breves pusillos fuerunt* Flor. cum Alm.

Dionysii prope Lutetiam testatur Burmannus ad h. l. ubi is qui parentabat duci Biturigum bis vino os colluerit inter orandum.

137. *omnibus honestis.* cf. 11, 1, 42.

Est aliquid in amictu. „Momentum aliquod facit ad „commendandum oratorem „modus injiciendae humeris „togae; sed in hoc ipso, quid „deceret, aliis aliter tempo- „ribus judicatum est.“ Commode autem Almelovenus ad partes vocat Athenaei locum 1. p. 21. c. ubi Callistratus, Aristophanis Grammatici discipulus, dicitur incusasse Aristarchi in amiciendo negligentiam, φέροντός τε καὶ τοῦ τοιούτου πρὸς παιδείας ἐξέτασιν. *Amictus*, ut notum est, proprie pertinet ad togam, cum *induatur* tunica et quidquid interius membra tangit.

rum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus: perquam breves poſt illos fue-
158 runt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Graecorum, veſte continebatur. Sed nos de praeſentibus loquimur. Cui lati clavi jus

138. *uſos.* Turic. Flor. *vox* cum Alm. *principi eos* Turic. Flor. *aliquorum brachium* Ambr. 2. Guelf. (ex Exc. Santen. *alioquorum* continuatum) cum Jenſ. ſolo; niſi quod a pr. m. Vall. ita dediſſe credibile eſt. *veſtes continebantur* Guelf. *cuilati clavius* Flor. *cui laticlavus* Goth. (err. Geſn.) *cui latus clavus* Voſſ. 2. me quidem incredulo. *genua lavium poſterioribus* Turic. Flor. *g. levium p.* ex Alm.

138. *in principiis.* In prooemiis modo haec agendi differentia: neque enim progreſſis longius oberant anguſtiae togarum; quippe qui, ardentibus jam omnibus, in humeros veſtem rejicerent. cf. 144. 45. 49.

quorum brachium — continebatur. „Cicero pro M. Coe„lio c. 5. *Nobis quidem olim* „*annus erat unus ad cohiben*„*dum brachium toga conſtitu*„*tus.* Loquitur de primo in „forum aditu. Sen. Exc. Contr. „5, 6. *Apud patres noſtros,* „*qui forenſia ſtipendia auſpi*„*cabantur, nefas putabatur bra*„*chium extra togam exſerere.*“ Geſnerus.

ſicut Graecorum. „Aeſchi„nes in Timarch. p. 174. B.“ (p. 4, 23. Steph.) „Οὕτως „ἦσαν σώφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖ„νοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ „Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, — „ὥστε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράτ„τομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχον„τες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ„τε“ [edd. τι, recte] „ἐδόκει „εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ „πράττειν· ac provocat dein„de ad Solonis Salamine ſta„tuam, in qūa ἀνάκειται ἐντὸς „τὴν χεῖρα ἔχων.“ Geſnerus. Nimirum hic mos erat in antiquiori Graecia frugi hominum in omni vita, ut apparet e ſcriptorum locis ad illum Aeſchinis allatis a Tayloro: qui cum Quintilianum infra 12, 10, 21. de antiquis oratoribus Atticis eadem iterum praedicantem „per translatio„nem“ ad ipſius eloquentiae frugalitatem ſpectare putat, neque noſtrum hunc locum ante oculos habuit, neque ipſa quae tractabat ſui oratoris verba bene perpendit.

138. 139. *Cui lati clavi* — — *cinctis ſummiſſior.* Hic lo-

non erit, ita cingatur, ut tunicaę prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad me-

cus ab omnibus, qui de re vestiaria et maxime de utroque clavo scripserunt, ad partes vocatus varieque tractatus est. Prostant autem hae Aldi P. F. Manutii, Oct. Ferrarii, Alberti Rubenii, dissertationes in volumine Thesauri Graeviani sexto, cui ipse etiam Graevius nonnulla huc potissimum facientia praefatus est. Alberto autem Rubenio illud imprimis acceptum debetur, quod de natura clavorum illorum certiores hodie sumus. Constat enim nunc quidem inter omnes, clavum fuisse lineam sive virgam purpurei coloris ita tunicae intextam, ut a summo pectore ad imam oram descenderet: deinde, latum clavum nonnisi unum fuisse in media tunica, cujus loco, quibus jus lati clavi non esset, equites, duo angustos gerebant. Nam ceterorum, quibus ne angusti quidem clavi jus esset, ratio hic quidem nulla haberi potuit. Jam cum Quintilianus nostro hoc loco cincturae in tunica angusticlavia rationem det, et mox lati modum praecipiat hunc „ut „sit paulum *cinctis* summis-„sior"; ipsa sententiarum series jubere videtur, ut *cinctis* his pro ablativo habeamus, qui a comparativo pendeat. Quod si tenemus, ex hac *cinctorum* oppositione manifestum fit, tunicam laticlaviam cingi solitam non fuisse, ut cum fastu aliquo latus ille clavus deflueret. Quae ratio confirmatur loco Suetonii notissimo de Caesare, c. 45. „Usum „enim *lato clavo* ad manus „fimbriato, nec ut unquam „aliter quam *super eum cin-„geretur* et quidem fluxiore „cinctura. Unde emanasse Sul-„lae dictum, optimates saepius „admonentis, ut male *prae-„cinctum* puerum caverent." Latum clavum ad *manus* fimbriatum omnes recte intelligunt de tunica laticlavia manicata, quae fimbrias habuerit in manicis. Hanc igitur tunicam, praeter morem, incinxisse Caesarem, ex hoc loco, collato praesertim Quintilianeo, nemo non intelligeret: nisi accederet tertius etiam Macrobii Saturn. 2, 3., ubi memorata Caesaris „praecin-„ctura" subjicitur: „qui ita „*toga praecingebatur*, ut tra-„hendo laciniam velut mollis „incederet: adeo ut Sulla tan-„quam providus dixerit Pom-„pejo: Cave tibi illum pue-„rum male praecinctum." Hic itaque locus ansam dedit nonnullis, maxime Graevio in notis ad Suetonii l. l., ut de *cinctura* etiam *togae* cogita-

dios poplites usque perveniant. Nam infra

rent, quae proprio vocabulo *praecinctura* dicta ſit. Eam fieri putant illo, quem mox Quintilianus memorat, *velut balteo.* Quod ſi admittimus, *cinctis* in noſtro loco accipi etiam poſſit pro dativo, ut praecipiat Qu. eam lati clavi longitudinem, qua, poſt factam praecincturam illam, *paulum ſummiſſior* ſit h. e. aliquantum infra ſinum propendeat. Mihi tamen de ullo togam incingendi more, praeter illum, qui dictus eſt *cinctus Gabinus,* nondum perſuaſum eſt, *praecinctum*que, juxta ac Ferrarius, eodem quo *cinctum* ſignificatu dictum exiſtimo. Certe illud vocabulum non, ut Graevius ait, ſemper de toga uſurpari, manifeſtum eſt (id quod Ferrarius contra Rubenium jam tetigit pag. Theſ. Graev. 1143.) verbis Pedonis in elegia de Maecenate, quibus *discinctum* Maecenatem praefert bene *praecinctis,* eidemque tribuit *tunicas ſolutas,* in quibus apud Senecam quoque Epiſt. 114. incedit, ut et Malthinus ille perſonatus apud Horatium Sat. 1, 2, 25. „demiſſis tunicis." Nec temere cuiquam credam, „altius ac nos Praecinctis „unum" cum ſcriberet Horatius (Sat. 1, 5, 6.), ante oculos habuiſſe togam balteo illo conſtrictam. Quare iis me acenſeo, qui *tunica* apud Macrobium reponendum judicant pro *toga.* Vid. Ald. Nep. in Theſ. Graev. VI. p. 1197. B. C. Ferrar. ib. p. 642. E. Nam quod *laciniam* traxiſſe Caeſarem ait Macrobius, potuit ea tunicae eſſe, cum talares tunicae nequaquam ſint inauditae. *Super latum clavum* ut dictum ſit de ipſa purpura, non de tunica tota, verba Suetonii ferre mihi non videntur: nam qui *fimbriatum latum clavum* dixerat, is cum *eum* mox dicit, eundem, hoc eſt tunicam, deſignare putandus eſt: neque ex veterum quidem ſcriptorum relationibus ullam rationem comminiſcor, qua *infra purpuram* (h. e. inferiore ad perpendiculum loco) *cingi* potuerit is, qui, ut peculiare ſibi, *ſuper* illam cinctus fuiſſe narratur. Quam unicam dubitationem ipſe etiam Graevius (ad Sueton. l. l.) ſolvere non valebat. Vulgo igitur, qui latum clavum haberent, interiores modo tunicas cingebant, non eam, in qua eſſet purpura; contra Caeſar ſuper ipſam cingebatur. Ita apparet *cinctos* appellari a noſtro, qui anguſto clavo uterentur, qualis fuit Maecenas eques, cujus ipſe anguſtus clavus discinctus fluebat. Latus clavus inferius demittitur quam anguſtus, qui, ut recte

mulierum eſt, ſupra centurionum. Ut pur- 139
purae recte deſcendant, levis cura eſt. Notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus eſt, ut ſit paulum cinctis ſummiſſior. Ipſam togam rotundam eſſe, et apte caeſam velim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars ejus prior mediis cruribus optime terminatur, poſterior eadem portione altius qua cinctura. Sinus decentiſſimus, ſi 140

139. *purpurae.* Camp. *purpura,* et mox Turic. Flor. Camp. *deſcendat.* Satis apparet occaſio errori data, ut *purpurae* ſcriberetur, quoniam ſequitur *re* in *recte;* nec dubitarem tenere ſingularem, niſi hoc me moveret, quod adhuc anguſtum clavum habentium actionem regere videtur noſter, ejus autem binas purpuras fuiſſe non hoc ſolo loco teſte doceat Rubenius; vid. not. exeg. Quare et adducor, ut 8, 5, 28. *latum* pariter et *anguſtum* clavum indicari credam. *paulum cruris* Guelf. *fiet* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *poſteriore eadem* Turic. Flor. *qua cinctura.* Sic Bern.

Geſnerus, propter ipſam cingendi rationem attollitur. [Vid. Addenda.]

139. *togam rotundam eſſe — velim.* Haec togae rotunditas an fuerit plane circularis, vehementer dubito, cum τήβεννον Dionyſius ajat eſſe ἡμικύκλιον τῷ σχήματι. Quare quod Geſnerus ad §. 131. tenendum firmiter cenſet, „eſſe „rotundam circulari ſectione „in medio apertam ad eum „modum, ut, ſi explicatam „humi ponas, utraque ejus „ora circularem lineam refe„rat, minorem majori inclu„ſam" mihi nequaquam perſuadet. Tantum ſane liquet, opponi quadratis veſtibus Romanas, velut cum, qui togam exuerant metu Mithridatis, dicuntur μεταμφιέσασθαι τετράγωνα ἱμάτια apud Athenaeum l. 5. p. 213. coll. Cic. pro Rabir. Poſt. c. 10. Sed hoc ne forte quisquam eo traheret, ut clauſae fuerint togae induſiorum noſtrorum inſtar, diu eſt cum caverunt VV. DD.

eadem — qua cinctura. Ut priores tunicarum oras demiſſiores eſſe juſſerat poſterioribus, ſic et eadem portione togam aſcendere vult a tergo ſupra ejusdem oram priorem.

140. *Sinus — ſupra imam togam.* Sinum togae, qui qui-

aliquanto ſupra imam togam fuerit, nunquam

Reliqui *quam* c. ſed Gronovius (Theſ. Graev. Vol. 6. p. 692. E.) noſtrum conjecerat; neceſſario, cum absque hac ſcriptura locus fruſtra tentetur miroque VV. DD. errore intelligere ſibi viſi ſint verba, quae ſententia plane carent. Permutationem, per ſe probabilem, demonſtrat in libris frequentem Drakenb. ad Liv. 6, 35, 9, et Goth. in noſtri 4, 1, 47 dat *quam* pro *qua* (tac. Geſn.), ubi *eadem* antecedit, ut hic quoque.

140. *aliquanto ſupra.* Turic. Flor. *aliquo ultra.* Guelf. *aliquo ſuper.* Mox *unam* pro *imam* Goth. (tac. Geſn.) cf. Bentl. ad Hor. ad Piſ. 32. *ne ſtrangulet* Voſſ. 3. *nec ſtragula* Turic. Flor. *eſt ſed et* Ambr. 2. (qui tamen *eſt* a ſec. m. habere dicitur) Guelf. *et eſſet* Voſſ. 1. 3. *continentur* Guelf. *iniciendus* Ambr. 2. Camp. *injiciendo* Guelf. *extremum oram* Turic. Flor. neque latere aliquid, neque ſolo caſu erratum dicere auſim.

dem proprie dicitur, cavum illud appellari, quod infra rugas in pectore tumentes ex capaciſſimo veſtimento interius corpori applicatur, vulgo et ſine controverſia agnoſcitur. Cui rationi quomodo congruat, ut unquam hic ſinus in ima toga haeſerit, nedum ut aliquando vel infra eam deſcenderit, nequaquam comminiſcor. Ferrarius ſane in ſumma illa togarum laxitate ſinus potuiſſe longius fluere ſignificat, hunc ipſum tractans noſtri locum; ut ſacci inſtar infra extremam laciniam pendulum ſinum ſibi finxiſſe videatur, quod Fabius tanquam mollius improbaverit. Graev. Theſ. Vol. 6. p. 694. C. Aldus nepos aſſutos vel appenſos ſinus animo concipit, nemini jam ſuam rationem probaturus; quanquam et hoc modo intelligi queat ſinus ima toga inferior. ib. p. 1198. A. Hac ſe difficultate premi ſentiens Geſnerus, in reliquorum interpretum leviſſimo ſilentio, ſinum hic *togae* intelligendum negavit, et *tunicae* aliquem *ſinum* agnoſcendum ſtatuit, quem ſignificet noſter; et qui Caeſaris quoque fuerit morientis, prodente Suetonio c. 82. Quod remedium ut periculoſum ita ab hoc loco alienum exiſtimo, cum tunicae jam habita mentione totus nunc in componenda toga verſetur ſcriptor. Ad aliquam igitur mutationem devenio, quam niſi neceſſariam ducerem, ne verbo quidem indicarem: *tunicam* reponendum cenſeo pro *togam.* In genibus ſinum deſinere vult Fa-

certe ſit inferior. Ille, qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum oblique ducitur, velut bal-
1031 teus, nec ſtrangulet, nec fluat. Pars togae, quae poſtea imponitur, ſit inferior: nam ita et ſedet melius, et continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicae, ne ad lacertum in actu redeat: tum ſinus injiciendus humero,

bius, et eae profecto ſunt *partes*, quas *ſinu abscondi* ſignificat Juvenalis 9, 33. Sentio, quantum diſplicitura ſit conjectura, quae *nigrum in candida vertere* videtur; ſed tueor me auctoritate Aldi nepotis, qui eandem ſuaſit mutationem in loco illo Macrobii: vid. ad §. 139.

Ille — velut balteus. Hunc eſſe illum rugarum complicatarum, qui ab aliis dicitur, *umbonem*, ad unum omnes agnoverunt. Tuber eſt veſte ampliſſima ſub dextro humero ad ſiniſtrum procurrente ſtructum, in cujus ponderoſa mole fulcrum habet et firmitudinem vaſtiſſimus togae ambitus, cuique inſeritur innititurque quae pars a ſiniſtro humero demittitur, ſed ita ut infra ipſum umbonem dependeat, et haec eſt ea „*pars togae, quae poſtea imponitur.*" Res ſatis apparet inſpicienda illa, quae a Philippo Rubenio in Electis primum propoſita fuit, ſtatua togata, mox Alberto Rubenio et Ferrario repetita; nec deſunt plurimae ſtatuarum effigies idem demonſtrantes. In illa ſane luculentiſſima Rubeniana id imprimis dolendum, quod neque ipſe qui protulit, neque qui poſtea ſunt uſi, indicarunt, ubi inveniretur ſpectanda haec imago. Neque enim exempli modo vice excogitatam credo; quae fuerit alieniſſima diligentia. Habet ea inferiorem oram longe, quam Quintilianus praefinit, demiſſiorem, ut Ciceronis temporibus congruere videatur. cf. §. 143.

Subducenda — pars aliqua tunicae. Cum colobia eſſent tunicae, tamen aliqua earum pars ab humero in lacertum porrigebatur, quae ne affrictu adverteret et turbaret agentem, *ſubducenda* i. e. recurvanda et in alas intrudenda erat. Recta verſione uſus eſt Gedoynus, *retrouſſer.*

tum ſinus injiciendus humero. Hunc ego ſinum cum Rubenio et Geſnero fluctuantem togae partem, non proprie ſed generatim dictam, puto, quae dextro humero injiciatur. Eſt tamen quod impediat intellectum *tum,* quaſi ceteris, quae adhuc tractavit, jam peractis

cujus extremam oram rejeciſſe non dedecet.
141 Operiri autem humerum cum toto jugulo non oportet, alioqui amictus fiet anguſtus, et dignitatem, quae eſt in latitudine pectoris, perdet. Siniſtrum brachium eo usque allevandum eſt, ut quaſi normalem illum angulum

141. *alioqui.* Ambr. 2. *aliqui.* Guelf. *anguſtior* cum marg. Baſil.; placet. *amictu* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Stoer. Mox *perdit* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Bad. *iſtum* Guelf. *angelum* Flor. Ambr. 2. *ſupra quod* Goth. (tac. Geſn.)

demum humero injici hic ſinus debeat. Haeret autem in dextro plerumque veterum ſtatuarum humero togae pars, reducta illa a collo nec niſi ſummo fere tergo applicita, quam hic a noſtro ſignificari plane credo. Eam ſane, cum primum amicimur toga et antequam ſub dextro in ſiniſtrum humero rugae illae congeruntur, exerto mox dextro brachio continendae, imponi neceſſe eſt una cum parte ſiniſtra. Neque enim, quo tempore brachium veſte continebatur, aliter injici toga potuit quam ut pariter utrobique collum velaret; quae mox, liberiore agendi more obtinente, ut minus in genere adducebatur, ita a dextro maxime collo recedebat. Quo minus tamen, cum Ferrario aliisque, ſinum hic *ſiniſtro* humero injiciendum praecipi putem, obſtat aſpectus ipſe togarum in ſtatuis, qui dextram veſtis laciniam ita in ſiniſtrum humerum duci oſtendit, ut ſiniſtram laciniam ſubeat, eaque tegatur, nequaquam autem imponatur eidem; quod fortaſſe contra fuit in illo Graecorum, et Platonis imprimis, ἐπιδέξια ἀναβάλλεσθαι, de quo vide Heind. ad Theaetet. p. 400, item Böttigerum ad vaſa Hamiltoniana 2, p. 55. Quid ſit *rejicere extremam oram ſinus*, infra disputabimus ad §. 144. Fateor autem, hic maxime mihi aquam haerere, cum circuitum omnem amictus oculis perſequi adhuc quidem nequaquam mihi contigerit. Solatio tamen eſt Geſneri de ſe idem fatentis ſimplicitas. Gallaeus expungendis pro gloſſa verbis *injiciendus humero cujus* faciliorem ſane nanciſcitur loci rationem, ſed ſuo, i. e. temerario, remedio.

141. *normalem — angulum.* Qui ſit e lacerto et brachio.

faciat. Super quod ora ex toga duplex aequa-
liter ſedeat. Manus non impleatur annulis, 142
praecipue medios articulos non transeuntibus:
cujus erit habitus optimus, allevato pollice,
et digitis leviter inflexis, niſi ſi libellum te-
nebit: quod non utique captandum eſt. Vi-
detur enim fateri memoriae diffidentiam, et
ad multos geſtus eſt impedimento. Togam 143
veteres ad calceos usque demittebant, ut Graeci
pallium. Idque ut fiat, qui de geſtu ſcripſe-
runt circa tempora illa, Plotius Nigidiusque
praecipiunt. Quo magis miror Plinii Secundi
docti hominis, et in hoc utique libro paene
etiam nimium curioſi, perſuaſionem, qui ſo-
litum id facere Ciceronem velandorum vari-

142. *ſedeat. Manus non impleatur.* Turic. Flor. omittunt, cum Alm. *adlevatio* Turic. Flor. *niſi libellum* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sic et mox §. 153. *niſi funebres* Goth. (tac. Geſn.) cf. 4, 1, 70. ſed *bellum* Ambr. 2. cf. 8, 6, 73.

143. *demittebant.* Scribunt *di* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. *potius gidinusque* Turic. Flor. (hic quidem — *niusque*). *et nimium* Goth. (tac. Geſn.) *velandorum.* Sic Turic. Flor. Guelf. (hic duplici L) cum Alm. Goth. et edd. ante Ald. *vel androrum* Ambr. 2. cum Bern. Reliqui *velandurum* mutatione non neceſſaria. Ambr. 2. modo *homines*

143. *Plotius Nigidiusque.* De priore cf. dicta ad 2, 4, 42. Alterius de geſtu libros inter plurimos alius argumenti qui praeter noſtrum memoraret, inveni nullum. Doctiſſimus Romanorum fuit ſecundum Varronem, ejusdemque aetatis. Ad eum epiſtola eſt Cic. ad Fam. 4, 13. ubi vide VV. DD.

Plinii — in hoc utique libro. Studioſi titulo inſcriptum librum haud dubie deſignat noſter. cf. 3, 1, 21. item hic §. 148.

velandorum varicum gratia.

cum gratia tradit: cum hoc amictus genus in ſtatuis eorum quoque, qui poſt Ciceronem
144 fuerunt, appareat. Palliolum, ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, et focalia, et aurium ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo. Sed 1052
haec amictus obſervatio, dum incipimus: procedente vero actu, jam paene ab initio narrationis, ſinus ab humero recte velut ſponte delabitur: et cum ad argumenta ac locos ven-

pro genitivo cum Voſſ. 3. *trahit* Turic. Flor. (hic et *gratiam*). *facit* Camp. Mox *in* ante *ſtatuis* omittunt Turic. Flor. *poteſt Ciceronem* Ambr. 2.

144. *veſtiuntur, et focalia.* Turic. (hic *vocal.*) Flor. Camp. *v. f.* cum Alm. *incipiamus* Turic. Flor. *incoepimus* Guelf. *incepimus* Jenſ. Tarv. *inceperimus* Obr. *initio nationis* Flor. *dilabitur* Flor. Camp. *anni ſtrotogam* Flor. *etiam haereat* Turic. Flor. *autem ſi h.* Camp.

Dio Caſſius hoc quoque dicterio Fufium ſuum Calenum armat in Ciceronem l. 46. p. Reim. 461. In ejusdem varices dictum et Vatinius conjecit apud Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter cum *perſuaſionem* notet Plinii, ſubit mutare *tradit* in *credit.*

144. *Palliolum.* „Capiti „aegrotorum involvendo ſer„viebat. Ovid. Art. 1, 733. „*Arguat et macies, nec turpe* „*putaris Palliolum nitidis im*„*poſuiſſe comis.* Sen. Quaeſt. „nat. 4. extr. *Videbis quos*„*dam graciles, et palliolo fo*„*calique circumdatos pallentes* „*et aegros.*" Geſnerus. Cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 104.

ſinus ab humero — delabitur. Cum *ſinus* mentio fiat, *humerus* non poteſt eſſe, niſi *dexter;* a quo jam plane defluit toga. Apparet enim *ſinum* appellari quicquid a dextro humero demiſſum laxius fluit, totam denique dextram togae laciniam; cf. dicta ad §. 140. not. 4. Quamobrem cum mox *ſinum* jubemur *dejicere,* cave eodem referas, quo pertinet quod *rejicitur a ſiniſtro;* nam et ibi *dexter* eſt ſinus, ut cum Gronovio agnoſcit Geſnerus. Viciſſim *toga* dicitur quod onerat humerum ſiniſtrum. Ea cum rejicienda eſt, reminiſcemur eorum quae praecipiebantur §. 131; nec *a ſiniſtro*

tum eſt, rejicere a ſiniſtro togam, dejicere etiam, ſi haereat, ſinum conveniet. Laeva a 145

145. *Laeva.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. cum Bern. Reliqui (quod in Flor. maxime miror) *laevam* exc. Loc. et poſterr. ante Burm. (praeter Baſil. Stoer. Chouet.) qui de Regii conjectura *laenam*, praepoſtera illa, cui nec Bodl. addicit nec Andr. indicante Gibſono. Vulgatam, multis ſane teſtibus ſubnixam, Geſnerus interpretatur intelligens *togam* i. „partem togae laevam ſ. laevo humero incumbentem, quae „cum a brachio retrorſum, verſus humerum, et hinc deor„ſum agatur, in lacerti regione colligatur neceſſe eſt.“ Magis tamen ſibi placituram teſtatur Burmanni emendationem *Laeva etiam*. Eam ipſam igitur cum praeſtet Codd. optimorum ſcriptura, quanquam ſono minus ſuavi, quando nihil interjicitur continuis duabus A, acquieſcendum eadem duxi. Nec ut *laeva* hic de ulla alia re quam de *manu* diceretur, ferendum videbatur. Verum ne ſic quidem ſatis doceam, qui tandem accuſativus intelligendus ſit ad *abducere*. Geſnerus „Facile“ ait „eſt *togam* ſupplere“. Hanc ſi noſtra ratione interpretatur pondus illud in laevo humero aggeſtum, eſt ſane quod moneatur abducendum a faucibus et ſummo pectore, ne „jugulus totus operiatur“; ſed tum miror huic

aliter accipiemus niſi neutro genere, non ſubaudito *humero*, ſed velut dictum *a ſiniſtra manu inde;* ut Gallaeano commento *ad ſiniſtrum* nequaquam indigeamus. Erit igitur *rejicere*, nullo adjecto, ſurſum amovere, in collum conjicere, qualem ſignificationem, ut dixi, vidimus §. 131., et plane ut hic mox ſtruitur verbum §. 146. *in dextrum humerum ab imo rejicere*, ubi *ab imo* reſpondet τῷ *a ſiniſtro;* ſed ibi quoque Gallaeo male tentante *ad imum*. Sic *in ſiniſtrum* §. 109. 113. 114. 135. nec certo dicam §. 140. *ad ſiniſtrum* eſſe maſculino genere, ſubaudiendo *humerum*. Propriam hanc *rejiciendi* poteſtatem ſi recte tenemus, aptior fortaſſe continget ſuperiorum (§. 140.) interpretatio. Suſpicor enim, *extremam ibi ſinus oram rejectam, quae non dedeceat*, eſſe altius et ad ipſum prope collum ſublatam in dextro humero ſummam togam. Continuatur ſaltem protinus cautio, *ne humerus cum toto jugulo operiatur*. Ut nunc eſt, verba iſta parum aſſequor.

145. *Laeva;* cf. not. crit.

faucibus ac ſummo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia eſt, ſic amictus quoque
146 habet actum quendam velut proeliantem. Itaque ut laevam involvere toga et incingi paene furioſum eſt: ſinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere ſolutum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem ſinum ſiniſtro brachio non ſubjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, et
147 calori concitationique non inhabile. Cum vero magna pars eſt exhauſta orationis, utique afflante fortuna, paene omnia decent, ſudor ipſe et fatigatio, et negligentior amictus, et

miniſterio adhiberi *laevam* manum, quae difficilius id peragat. Contra ſi *ſinum*, quo vocabulo utitur Burmannus, abducemus a faucibus (et hunc accuſativum e proximo repeti conſentaneum eſt); non video, quid opus ſit a faucibus abducere id quod jam humero dejectum eſt. An et hic fraudi nobis eſt ignoratio amictus Romani? *ardet enim* Turic.

146. *toga.* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *togam* (ſed hic et *leva* modo). *eſt ſic ſinum in dextr.* Camp. *eſt ſinui v. i. d.* Turic. Flor. *deligatum* Turic. Flor. *ſi noſtro brachio* Turic. *calore concitationisque* Turic. Flor.

147. *fatigatio neglentior aut ictus* Turic. Flor. *et* omittit Camp. quoque.

146. *laevam involvere toga.* Hoc amictus ſchema locis valde appoſitis illuſtrat Ferrar. p. 626. B. C. velut Livii 35, 16, 11. ubi vid. Duker. et Drakenb.

incingi — furioſum. Hunc eſſe cinctum Gabinum, de quo egimus ad §. 139. ſatis manifeſtum eſt, cum, revocata a tergo in pectus lacinia, ſibi ipſa eſt cingulo toga. Qui togae habitus quoties furoribus quaſi accinxerit civilibus Romanos, apud Appianum imprimis videre eſt, ſi quis conſulat indicem Schweighaeuſeri voce διαζωσάμενος.

ſoluta ac velut labens undique toga. Quo magis miror hanc quoque ſuccurriſſe Plinio curam, ut ita ſudario frontem ſiccari juberet, ne comae turbarentur, quas componi poſt paulum, ſicuti dignum erat, graviter et ſevere vetuit. Mihi vero illae quoque turbatae prae ſe ferre aliquid affectus, et ipſa oblivione curae hujus commendari videntur. At ſi incipientibus aut paulum progreſſis decidat toga, non reponere eam, prorſus negligentis, aut pigri, aut quomodo debeat amiciri neſcientis eſt. Haec ſunt vel illuſtramenta pronunciationis, vel vitia: quibus propoſitis, multa co-

148 (beside "Quo magis"), 149 (beside "At ſi incipientibus")

148. *curatam ut* Turic. Flor. *ſiccari viveret* Flor. *quam componimus paulum* Turic. Flor. *quam c. p. p.* Camp.

149. *in capientibus* Turic. *inſtrumenta pronunciationis* Turic. Flor. cum Alm. Habet ſane in quo haereas *illuſtramenti* vocabulum, quod alibi quidem non objicitur, et dicas, *inſtrumenta* pro ſubſidiis vel hic poſſe ferri. Aptius tamen *vitiis* opponuntur *illuſtramenta*, quae ſunt dicta pro *luminibus*, ut et *illuſtrare* orationem 4, 3, 4. 8, 6, 14. 11, 1, 2.

148. *ne comae turbarentur.* „Videtur ob id ipſum vetuiſſe „Plinius nimiam comarum „negligentiam, ne deinde cu„ra molliore et turpicula ea „reparanda eſſet. Quam male „audierint alioquin, qui ni„mis comae ſtuderent, qui „*uno digito*, ne turbarent ali„quid, *caput ſcalperent*, no„tum eſt." (cf. Juv. 9, 133.) „Turbatas comas *affectus ali„quid prae ſe ferre* videri, non „ignorabat Rullus iſte, qui *ut* „*denunciaret omnibus vim tri„buniciam, meditabatur etiam* „*eſſe corpore inculto et horri„do, capillatior quam ante, bar„baque majore*, Cic. in Rull. „2, 5." Geſnerus.

149. *ſi — decidat toga.* Significatur ſinus a dextro humero delabens.

illuſtramenta. cf. not. crit.

quibus propoſitis. „Quorum „cum poſſit et debeat dele„ctus fieri;" cf. dicta ad 3, 8, 42. Nam et hic *propoſita* non eſt praeterito tempore nec hiſtorice accipiendum, ſed ratio eſt quae infra 12, 1, 3.

150 gitare debet orator. Primum, *quis*, *apud quos*, *quibus praesentibus* sit acturus. Nam ut di- 1035
cere alia aliis, et apud alios magis concessum est: sic etiam facere. Neque eadem in voce, gestu, incessu, apud principem, senatum, populum, magistratus, privato, publico judicio, postulatione, actione similiter decent. Quam differentiam subjicere sibi quisque, qui
151 animum intenderit, potest. Tum qua de re dicat, et efficere quid velit. Rei quadruplex observatio est. *Una* in tota causa. Sunt enim tristes, hilares, sollicitae, securae, grandes, pusillae: ut vix unquam ita sollicitari parti-

150. *quis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Ioann. Alm. Voss. 1. 2. Colb. marg. Basil. Reliqui *quid.* Mox *concessum est* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Alm. Voss. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *convenit.* Item *magistratus* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Reliqui singularem. *decentium differentiam* Turic. Flor. *decent differentiam* Camp.

151. *nunc qua de re* Turic. *tunc q. d. r.* Flor. Guelf. *dicat et er litre ficere quid* Turic. Flor. *ut nunquam* Camp. *ut vix nunquam* Locat. Ven. Rusc. de praepostera Regii conjectura. Campani ratio prae vulgata placet. *non et summa minerinus* Turic. *non et summa meminerimus* Flor. *non et summet minuerimus* Camp. *ut non in summa m.* Alm. Reliqui omittunt *et.*

150. *Primum, quis — acturus.* Apparet primam divisionis partem fieri *personam*, cui mox subjicitur §. 151. *res.* *Persona* autem est et agentis (*quis*) et audientium (*apud quos*, *quibus praesentibus*). Horum *apud quos* mentio est ad *magistratus* usque, reliqua *privato — actione* pertinent ad *praesentes.*

apud — populum. cf. dicenda mox ad §. 153.

postulatione. De hac cf. Coel. ad Cic. famill. 8, 6. ibique Manutium. An igitur pro *actione* rescribemus *accusatione*?

bus earum debeamus, ut non et ſummae me-
minerimus. *Altera*, quae eſt in differentia 152
partium, ut in prooemio, narratione, argu-
mentatione, epilogo. *Tertia* in ſententiis
ipſis, in quibus ſecundum res et affectus va-
riantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum
ut eſt vitioſa, ſi efficere omnia velimus, imi-
tatio: ita quibusdam niſi ſua natura redditur,
vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus, 153
niſi ſi funebres erunt, gratiarum actione, ex-
hortatione, ſimilibus, laeta et magnifica et
ſublimis eſt actio. Funebres conciones, con-
ſolationes, plerumque cauſae reorum, triſtes
atque ſummiſſae. In ſenatu conſervanda au-
ctoritas, apud populum dignitas, in privatis

152. *Quartam quoque in verbis* Turic. Flor. An fuit *q. denique in v.?* Mox *ita* poſt *imitatio* omittunt, *naturae* ante *redditur* dant, *igitur* poſt *aufertur* omittunt Turic. Flor.

153. *exhortatio* Turic. Flor. *magnitudini et ſubt.* Turic. Flor. cum Alm. *conſultationes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. *conſulationes* Ambr. 2. Camp. Vocem omittunt Turic. Flor. *cauſae deorum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

152. *efficere omnia.* Suſpicor reponendum *effingere o.* cf. 10, 3, 4. item hic §. 89.

153. *Igitur in laudationibus.* Quam adhuc a §. inde 150. propoſuit partitionem, eam ordine percenſet hinc ad §. 177. usque.

plerumque cauſae reorum. Eodem aſyndeto *plerumque* ponitur 9, 1, 5.

In ſenatu — auctoritas. Hic quidem deliberativum genus deſignari exiſtimo (quanquam et judicia ſiebant in ſenatu hoc tempore), ubi maxime opus auctoritate dicentis, qui niſi gravis et honeſtus appareat, nemini quidquam perſuadebit. cf. §. 184.

apud populum dignitas. Qualia his quidem temporibus populi judicia expectes? Qui nihil aliud quam *publica judicia* ſignificari exiſtimet, cum protinus ſubjiciatur *in*

modus. De partibus caufae, et fententiis verbisque, quae funt multiplicia, pluribus di-
154 cendum. Tria autem praeftare debet pronunciatio: *conciliet*, *perfuadeat*, *moveat*: quibus natura cohaeret, etiam *delectet*. *Conciliatio* fere aut commendatione morum, qui nefcio quomodo ex voce etiam atque actione pellucent, aut orationis fuavitate conftat: *perfuadendi* vis affirmatione, quae interim plus ipfis 1034

Exc. Santen. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. Voff. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Vall. *rerum* dare teftatur Badius, per operarum vitium, ut opinor, cum vellet fcribere *reorum*.

154. *cohaeret, etiam*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inferunt *ut*. Sed *cohaereat ut e*. Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. Tarv. *ac actione* Goth. (tac. Gefn.) cf. 11, 2, 41. 6, 2, 7. *perlucent* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. exc. Bafil. cf. 6, 2, 13. ubi, ut hic Turic., ita viciffim Flor. cum recepta facit. 7, 10, 16. omnes confentiunt. vide et 8, 3, 25. Hic Obr. *prolucent*, forma quam uno Senecae loco defendunt de vita beat. c. 32. ubi tamen *produxit* meliores Codd. tefte Forcellino. Mox *auctorationis* Flor. *affeveratione* pro *affirm*. Ald. cum edd. pofterr. ante Burm. de Regii optato. Sed noftrum tuentur MSS., etiam mei omnes, quo acc. Exc. Santen. *probationis* Flor.

privatis, cf. 3, 10, 1. et hic §. 130, ei obftat quod modo (§. 150.) continuantur haec *apud populum* et *publico judicio*. An igitur declamationibus hoc totum affignandum erit, ubi caufae apud populum actae fingantur? In iis *dignitas* cuftodienda, ne ulla βωμολοχία contaminemur. *Modus* denique *in privatis* idem eft pronunciationis, qualis fuit elocutionis 8, 3, 14. Eo ipfo loco eft *populus*, fed in *fuadendo*. An et hic de eodem cogitabimus? Sed ne fic quidem quidquam hic agnofco nifi fcholam.

154. *praeftare debet*. cf. §. 151. *efficere quid velit*.

ex voce — atque actione pellucent. Sicuti ex oratione 6, 2, 13.

affirmatione. Hanc plane

probationibus valet. *An iſta*, inquit Calidio 155
Cicero, *ſi vera eſſent, ſic a te dicerentur?* et,
*Tantum abeſt, ut inflammares noſtros animos:
ſomnum iſto loco vix tenebamus.* Fiducia igi-
tur appareat, et conſtantia, utique ſi aucto-
ritas ſubeſt. *Movendi* autem ratio aut in re- 156
praeſentandis eſt, aut imitandis affectibus.
Ergo cum judex in privatis, aut praeco in pu-
blicis dicere de cauſa juſſerit, leniter eſt
conſurgendum: tum in componenda toga,
vel, ſi neceſſe erit, etiam ex integro injicien-
da, duntaxat in judiciis (apud principem
enim et magiſtratus ac tribunalia non licebit)

155. *abeſt.* Turic. Flor. omittunt cum Alm.

156. *auteſt ratio* Ambr. 2. *autem eſt r.* Guelf. cum Goth. et edd. ante Bad. et quidem omiſſo *eſt* poſt *repr.* (Goth. tac. Geſn.); ſed Guelf. utrobique. *a. r. etiam aut* Bad. *repraeſendis eſt ut a mitandis* Turic. *re praeſenti aut imitandis* Camp. *reprehendendis a. i.* Voſſ. 1. 3. *leniter eſt conſurgendum.* Sic Turic. Flor. Camp. (niſi quod hic *leviter*) cum Alm. Vall. Reliqui *eſt* omittunt. *tum imponendo* Guelf. *t. ponenda* Goth. (tac. Geſn.). *dunt. injugus* Turic. *d. inuigiis* Flor. *in jugiis* Alm. *et tribunalia* Turic. Flor. Guelf. *libebit*

pro *aſſeveratione* dici, quam et huc inferre cupiebant, vidimus ad 5, 12, 12.

155. *Calidio Cicero.* cf. §. 123.

156. *repraeſentandis — imitandis.* ſuis — alienis. In *repraeſentando* cf. 6, 1, 31.

praeco — juſſerit. vide 6, 4, 7.

in componenda toga. „Itaque probamus apud Plin. „epiſt. 2, 3, 2. antiquam le„ctionem: *Surgit, amicitur, „incipit.*" Geſnerus. *Injiciendam ex integro* interpretor, cum forte delapſa fuit humero. cf. §. 149. 140.

non licebit. „In quibus „ſcilicet ad nutum paratus „aſtat orator, ut ſtatim inci„pere poſſit." Geſnerus. cf. §. 134.

paulum commorandum, ut et amictus sit decentior, et protinus aliquid spatii ad cogitandum.
157 Etiam cum ad judicem nos converterimus, et consultus praetor permiserit dicere, non protinus est erumpendum, sed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, et judex se ipse componit.
158 Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, *quem stetisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiae procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione sunt quaedam non indecentes, ut appellant scenici,

Turic. *paulum commorandum.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *est* inserunt. *et protenus* Alm.

157. *converteremus* Turic. Flor. *consultus praeter permiserit* Turic. Ambr. 2. *consultum praetermiserit* Guelf. *consultus permiserit* Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Alm. et edd. ante Stoer. exceptis Jens. (tac. Gesn.) et Tarv. qui *consultus praetermiserit.* Mox *mora. ira* Turic. Flor. Camp. *delectant* Turic. Flor. *componi* Turic.

158. *imo totoque* Ambr. 2. *in hanc cunctatione* Turic. Ambr. 2. *suspirationem* Turic. Flor. *suspitione* Guelf. *ea diutius* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. *eo di.* Jens. cum edd. posterr. ante Basil. hic *eoque d.* cum Gryph. Gibs. et aliquot Burmanni. *ea diu cujus* Ambr. 2.

et amictus — et protinus. Ingratum sane est, quod ad *aliquid spatii* repetere cogimur *sit*, cum praesertim priore loco sola sit, quam dicunt, copula ad *decentior* pertinens illa, hic aliquam quoque attributi partem expleat. Nec tamen Gallaeum, ante *protinus* inserentem *sit*, probo. Sed quid si post *cogitandum* intercidit *contingat*?

158. *Homerus Ulixis exemplo.* Iliad. 3, 217. seqq.

ut appellant scenici. Suspicor demonstrari, qui praecepta dant actionis scenicae, quales vidimus oratorum actum regentes *artifices* §. 106. Nisi forte rectius intelligun-

morae, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, simulare conatum, suspiratione sollicitudinem fateri, aut quod quem-
1035 que magis decet: eaque diutius, si judex non-
dum intendet animum. Status sit rectus, ae- 159
qui et diducti paulum pedes, vel procedens minimo momento sinister: genua recta, sic tamen, ut non extendantur. Humeri remissi,

159. *status quid rectum seu sed deducti* Turic. *status quid est rectu seu sed deducti* Flor. *status quid r. ae. e. d.* Camp. *S. si r. ae. e. d.* Rusc. *Status quidem sit r. ae. e. d.* Ald. *rectus aequi et* ipsum inest in istis *rectu seu sed*, cum *seu* corruptum sit e littera S et male continuato *equi*, cujus ultima littera distracta et ipsa et corrupta cum sequenti copula transiit in *sed*. Illud autem *quidem* post *status* non magis probo quam Badius. *pedes vel — sic tamen* omittunt Ambr. 2. Guelf. *momento* omittunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Stoer. exc. Ald. et marg. Basil. ac Gryph. *extendam. Humeri* Turic. *dextera* Guelf. *prolatum ultra* Guelf. *spectans quando* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth, Jens. et edd. posterr. ante Basil.

tur ipsi comoedi et tragoedi. *Rhythmicos* quidem, quos comparare aliquis velit, amoliti sumus 9, 4, 68.

infringere articulos. Rectissime Forcellinus. in Lexico huc advocat locum Petronii (cap. 17.) „manibus inter se „usque ad articulorum strepi„tum contritis", cum praesertim apud eundem mox c. 23. legatur „*infractis* manibus con„gemuit." Dicas tamen, distensos quoque usque ad strepitum articulorum singulos digitos posse accipi. In *capite mulcendo*, haec nostri verba Gesnerus comparat cum Luciani rhetore orationi praeludente T. 3. p. 13. (Rhetorum praecept.); non quidem incommode, quanquam κρίσις ejus minime probanda. Sed ille ἐπισπασάμενος ὁπόσον ἔτι λοιπὸν τῆς κόμης profecto *caput demulcet*.

159. *procedens — sinister*. cf. §. 135.

Humeri remissi. Non opus esse arbitror emendatione quam tentat Gesnerus: *demissi*. Sed ipse idem inesse vul-

paulum commorandum, ut et amictus sit [illegible] tior, et protinus aliquid spatii ad cogitandum. 157 Etiam cum ad judicem nos converterimus, et consultus praetor permiserit dicere, non protinus est erumpendum, sed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum [illegible] cturi cura delectat, et judex se ipse componit. 158 Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, quem stetisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiae procellam effunderet, dicit. In hac cunctatione sunt quaedam non indecentes, ut appellant sceni[illegible]

Turic. *paulum commorandum.* Sic Turic. Flor. Ca[illegible] Reliqui *est* inserunt. *et protenus* Alm.

157. *converteremus* Turic. Flor. *consultus praetor* [illegible] *serit* Turic. Ambr. 2. *consultum praetermiserit* Ghelf. [illegible] *tus permiserit* Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Al[illegible] et edd. ante Stoer. exceptis Jens. (tac. Gesn.) et Tarv. [illegible] *consultus praetermiserit.* Mox *mora. ira* Turic. Flor. Ca[illegible] *delectant* Turic. Flor. *componi* Turic.

158. *imo toto que* Ambr. 2. *in hanc cunctatione* Turic. Ambr. 2. *suspirationem* Turic. Flor. *suspiritione* Guelf. [illegible] tius Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. [illegible] Jens. cum edd. poster. ante Basil. hic *eeque* [illegible] cum Gryph. Gibl. et aliquot Burmanni. [illegible] Ambr. 2.

et amictus — et protinus. [illegible]

[illegible] quid si post cogitandum intercidit contingat?

155. *Homerus Ulixis exemplo.* Iliad. 3, 217. seqq.

ut appellant scenici. [illegible] demonstrari, qui pro- [illegible] dunt actionis scenicae [illegible] videmus orator[illegible]

longe proferre, partem togae ſiniſtra tenere,
ſtare diductum, vel rigidum, vel ſupinum,
vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi ſo-
lent, ad occipitium ductis. Prooemio fre- 161
quentiſſime lenis convenit pronunciatio. Ni-
hil enim eſt ad conciliandum gratius vere-
cundia: non tamen ſemper. Neque enim
uno modo dicuntur exordia, ut docui. Ple-
rumque tamen et vox temperata, et geſtus
modeſtus, et ſedens humero toga, et laterum
lenis in utramque partem motus, eodem ſpe-
ctantibus oculis, decebit. Narratio magis pro- 162
latam manum, amictum recidentem, geſtum
diſtinctum, vocem ſermoni proximam, et tan-
1036 tum acriorem, ſonum ſimplicem frequentiſ-

161. *enim eſt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *eſt enim.* Mox *Neque* nobiscum pro aliorum *Nec* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cf. 5, 10, 120. *enim modicuntur* Turic. Flor. *omnino in uno modo dicuntur* Guelf. *et genus modeſtius* Turic. Flor. (hic tamen tertiam vocem cum vulgata). *et g. m.* Guelf. Camp. Reliqui *ac g. m.* quod minus aptum.

162. *diſtinctum* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *voci* Turic. Flor. *et tantum acriorem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Bodl. Alm. Ioann. Voſſ. 1. (niſi quod *ac* dicitur eſſe ibi). *ac tamen acriorem* Camp. cum Andr. Nobiscum facit Obr. ſed omiſſo *et.* Voſſ. 3. *cantum*

161. *ut docui.* 4, 1, 40 ſeqq. Quod *plerumque lenem convenire* ait, ibidem eſt §. 55. ſed eodem ſpectat etiam 9, 4, 132.

162. *geſtum diſtinctum.* Hic qualis ſit, maxime apparet §. 35. 47. cf. 4, 2, 36. ubi ipſa quoque pronunciatio *diſtinguendo* adhiberi jubetur. Cavetur ergo geſtus generalior, qui non ad ſingulas ſe applicet res et ſenſus, cujusque non ſint partes manifeſtae.

vultus ſeverus, non moeſtus, nec ſtupens, nec languidus: brachia a latere modice remota: manus ſiniſtra, qualem ſupra demonſtravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paulum prolata ultra ſinum geſtu quam modeſtiſſimo,
160 velut expectans quando incipiendum ſit. Vitioſa enim ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, et quaſi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo ſit magis torvus, ſuperciliis aſtringere: capillos a fronte contra naturam retroagere, ut ſit horror ille terribilis: tum, id quod Graeci frequentiſſime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare excreare, pedem alterum

160. *perfricari* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. 3. *perfricare* Goth. (tac. Geſn.). *improbiorem* Camp. cum Andr. et marg. Colon. *confidentiam volum* Turic. Flor. *confidentiam v.* Guelf. Camp. *capillo* Ambr. 2. *ut ſi h.* Jenſ. Tarv. *frequentiſſime* omittit Guelf. *laborumque motum* Turic. Flor. prius etiam Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *librorumque m.* Guelf. Exc. Santen. *labrorumque m.* Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Voſſ. 2. Ald. *ridere* pro *clare* prava conjectura Obr. *excreare* omittunt Ambr. 2. Guelf. *pacem — tegure* Turic. Flor. poſterius cum Alm.

gato mox ſuſpicatur. In *demittendo* aliquis tamen actus eſt oratoris; qui cum *remittit* humeros, omnia naturae relinquit. Contrarium eſt, cum *ad occipitium ducuntur humeri* §. 160.

qualem — demonſtravi. §. 142.

160. *lacunaria.* Commodum Paſſeratius Caprum demonſtrat Grammaticum *laquearia,* non *lacunaria,* dici jubentem p. Putſch. 2246. In re ipſa cf. praef. noſtr. p. LXXXVIII.

crebro — motu commentari. Elegans χαρακτηρισμὸς demonſtrans eum, qui jamjam dicturus aſtet, inveniendo adhuc intentum et inſpicientibus audituris digitorum labiorumque motu quae intra ſe cogitat manifeſtantem.

longe proferre, partem togae ſiniſtra tenere, ſtare diductum, vel rigidum, vel ſupinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi ſolent, ad occipitium ductis. Prooemio fre- 161
quentiſſime lenis convenit pronunciatio. Nihil enim eſt ad conciliandum gratius verecundia: non tamen ſemper. Neque enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen et vox temperata, et geſtus modeſtus, et ſedens humero toga, et laterum lenis in utramque partem motus, eodem ſpectantibus oculis, decebit. Narratio magis pro- 162
latam manum, amictum recidentem, geſtum diſtinctum, vocem ſermoni proximam, et tan-
1036 tum acriorem, ſonum ſimplicem frequentiſ-

161. *enim eſt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *eſt enim.* Mox *Neque* nobiscum pro aliorum *Nec* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cf. 5, 10, 120. *enim modicuntur* Turic. Flor. *omnino in uno modo dicuntur* Guelf. *et genus modeſtius* Turic. Flor. (hic tamen tertiam vocem cum vulgata). *et g. m.* Guelf. Camp. Reliqui *ac g. m.* quod minus aptum.

162. *diſtinctum* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *voci* Turic. Flor. *et tantum acriorem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Bodl. Alm. Ioann. Voſſ. 1. (niſi quod *ac* dicitur eſſe ibi). *ac tamen acriorem* Camp. cum Andr. Nobiscum facit Obr. ſed omiſſo *et.* Voſſ. 3. *cantum*

161. *ut docui.* 4, 1, 40 ſeqq. Quod *plerumque lenem convenire* ait, ibidem eſt §. 55. ſed eodem ſpectat etiam 9, 4, 132.

162. *geſtum diſtinctum.* Hic qualis ſit, maxime apparet §. 35. 47. cf. 4, 2, 36. ubi ipſa quoque pronunciatio *diſtinguendo* adhiberi jubetur. Cavetur ergo geſtus generalior, qui non ad ſingulas ſe applicet res et ſenſus, cujusque non ſint partes manifeſtae.

ſime poſtulabit, in his duntaxat, *Q. enim Ligarius, cum eſſet in Africa nulla belli ſuſpicio*, et, *A. Cluentius Habitus pater huiusce.* Aliud in eadem poſcent affectus, vel concitati, *Nubit genero ſocrus;* vel flebiles, *Conſtituitur in foro Laodiceae ſpectaculum acerbum et miſerum toti Aſiae provinciae.*

163 Maxime varia et multiplex actio eſt probationum. Nam et proponere, partiri, interrogare, ſermoni ſunt proxima, et contradictio-

acriorem lepido errore. Reliqui *ac t. apertiorem* ab Jenſ. inde. *Q. enim.* Sic Ambr. 2. (fortaſſe tamen pleno praenomine) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Tarv. cf. Erneſt. ad loc. Cic. Reliqui *Q. igitur* et recentiores pleno praenomine. Sed Turic. Flor. *enim* praenomine omiſſo. *in Africa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Alm. Jenſ. Tarv. Haec omittunt Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *adhuc.* Mox *poſcent* Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. et err. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. *poſceret* Guelf. Reliqui *poſcunt.* Mox *flevilis* Turic. Flor. *flexibiles* Guelf. *flebilis* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *conſtituatur* Goth. (tac. Geſn.) *laeudiciae* Flor. *laodiciae* Camp. *laodice* Goth. (tac. Geſn.) Tarv. (hic per AE). *lodiceae* Jenſ. cum edd. ante Ald.

Q. enim Ligarius. Pro Lig. c. 1. *A. Clu.* et *Nubit* pro Clu. c. 5. *Conſtituitur* in Verr. 1, 30.

163. *contradictionem ſumere.* Non equidem cum Geſnero *ſumtam contradictionem* interpretor *repetitam* eam, quae ab adverſario fuerit prolata. *Sumere* in argumentando cum toties ſit *praeſumere*, ſtatuere quod argumentis nondum effectum ſit, accipio et hic *contradictionem* adverſarii *praeſumtam;* cf. 5, 13, 46. *Proponere, partiri* quid eſſet, de induſtria tractavit noſter l. 4. c. 4. 5. In his igitur nihil elatius ſectandum erit, ſed plane loquendum. Ut magnam cum compoſitione affinitatem habet pronunciatio. Cf. ad haec de *ſermone* 9, 4, 131.

nem ſumere. Nam ea quoque diverſa propoſitio eſt. Sed hanc tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronunciamus. Argumentatio plerumqne agilior, et acrior, et 164 inſtantior, conſentientem orationi poſtulat etiam geſtum, id eſt, fortem celeritatem. Inſtandum quibusdam in partibus, et denſanda oratio. Egreſſiones fere et lenes, et dulces, et remiſſae, *raptus Proſerpinae*, *Siciliae de-*

163. *hanc tamen.* Sic Turic. Flor. Omittit pronomen Camp. Reliqui *haec t.* Verba *aliquando irridentes* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Voſſ. 3. Mox *pronunciatio* pro *pronunciantes. Argumentatio* Turic. Flor. cum Alm.

164. *geſtus* Turic. Flor. neuter tamen *conſentientes* ante. *poſtulat enim* Goth. (tac. Geſn.). *celeritatem ſtandum* Turic. *celeritates tantum* Flor. poſterius cum Alm. *Celeriter inſtandum* Obr. prava novandi libidine. *fere et lenes* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui omittunt *et*: cf. modo §. 161. *et vox temp.* Pro *fere, vero* Guelf. *remiſſae, raptus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Voſſ. 3. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *ut.* Mox *Neque enim mirum* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph.

Nam ea — propoſitio eſt. „Cum contradictionem adver„ſarii ipſe prior profers, ni„hil aliud quam *proponis* (ut „hoc praecedenti ſimile eſſe „liqueat), quanquam non tua „tu argumenta, ſed diverſae „partis." Referebat oſtendere, in contradictionibus quoque ſumendis non eſſe ultra ſermonem pronunciatione tendendum. Mox tamen fatetur, plus ſcenicae virtutis exigi interdum in *contradictione pronuncianda*, quoniam ea ſoleat condiri aut irriſione adverſarii aut ejusdem imitatione, ad comicam prope feſtivitatem accedente, nec jam ſolo ſermone tranſigenda. Ita ſaltem horum inter ſe ſenſuum nexum agnoſcere mihi videor.

164. *fortem celeritatem.* Elegans accommodatiſſimi geſtus ſignificatio.

raptus Proſerpinae — laus. cf. 4, 3, 13. item 9, 2, 55.

150 gitare debet orator. Primum, *quis*, *apud quos*, *quibus praeſentibus* ſit acturus. Nam ut di- 1033 cere alia aliis, et apud alios magis conceſſum eſt: ſic etiam facere. Neque eadem in voce, geſtu, inceſſu, apud principem, ſenatum, populum, magiſtratus, privato, publico judicio, poſtulatione, actione ſimiliter decent. Quam differentiam ſubjicere ſibi quisque, qui
151 animum intenderit, poteſt. Tum qua de re dicat, et efficere quid velit. Rei quadruplex obſervatio eſt. *Una* in tota cauſa. Sunt enim triſtes, hilares, ſollicitae, ſecurae, grandes, puſillae: ut vix unquam ita ſollicitari parti-

150. *quis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Ioann. Alm. Voſſ. 1. 2. Colb. marg. Baſil. Reliqui *quid.* Mox *conceſſum eſt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *convenit.* Item *magiſtratus* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui ſingularem. *decentium differentiam* Turic. Flor. *decent differentiam* Camp.

151. *nunc qua de re* Turic. *tunc q. d. r.* Flor. Guelf. *dicat et er litre ficere quid* Turic. Flor. *ut nunquam* Camp. *ut vix nunquam* Locat. Ven. Ruſc. de praepoſtera Regii conjectura. Campani ratio prae vulgata placet. *non et ſumma minerinus* Turic. *non et ſumma meminerimus* Flor. *non et ſummet minuerimus* Camp. *ut non in ſumma m.* Alm. Reliqui omittunt *et.*

150. *Primum, quis — acturus.* Apparet primam diviſionis partem fieri *perſonam*, cui mox ſubjicitur §. 151. *res. Perſona* autem eſt et agentis (*quis*) et audientium (*apud quos, quibus praeſentibus*). Horum *apud quos* mentio eſt ad *magiſtratus* usque, reliqua *privato — actione* pertinent ad *praeſentes.*

apud — populum. cf. dicenda mox ad §. 153.

poſtulatione. De hac cf. Coel. ad Cic. famill. 8, 6. ibique Manutium. An igitur pro *actione* reſcribemus *accuſatione*?

bus earum debeamus, ut non et ſummae meminerimus. *Altera*, quae eſt in differentia 152
partium, ut in prooemio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in ſententiis ipſis, in quibus ſecundum res et affectus variantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut eſt vitioſa, ſi efficere omnia velimus, imitatio: ita quibusdam niſi ſua natura redditur, vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus, 153
niſi ſi funebres erunt, gratiarum actione, exhortatione, ſimilibus, laeta et magnifica et ſublimis eſt actio. Funebres conciones, conſolationes, plerumque cauſae reorum, triſtes atque ſummiſſae. In ſenatu conſervanda auctoritas, apud populum dignitas, in privatis

152. *Quartam quoque in verbis* Turic. Flor. An fuit *q. denique in v.?* Mox *ita* poſt *imitatio* omittunt, *naturae* ante *redditur* dant, *igitur* poſt *aufertur* omittunt Turic. Flor.

153. *exhortatio* Turic. Flor. *magnitudini et ſubt.* Turic. Flor. cum Alm. *conſultationes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. *conſulationes* Ambr. 2. Camp. Vocem omittunt Turic. Flor. *cauſae deorum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

152. *efficere omnia.* Suſpicor reponendum *effingere o.* cf. 10, 3, 4. item hic §. 89.

153. *Igitur in laudationibus.* Quam adhuc a §. inde 150. propoſuit partitionem, eam ordine percenſet hinc ad §. 177. usque.

plerumque cauſae reorum. Eodem aſyndeto *plerumque* ponitur 9, 1, 5.

In ſenatu — auctoritas. Hic quidem deliberativum genus deſignari exiſtimo (quanquam et judicia fiebant in ſenatu hoc tempore), ubi maxime opus auctoritate dicentis, qui niſi gravis et honeſtus appareat, nemini quidquam perſuadebit. cf. §. 184.

apud populum dignitas. Qualia his quidem temporibus populi judicia expectes? Qui nihil aliud quam *publica judicia* ſignificari exiſtimet, cum protinus ſubjiciatur *in*

puli Romani; non enim haec rixantis modo dixit: et, *Vos, Albani tumuli;* neque enim, quasi inclamaret, aut testaretur, locutus est: tamen infinito magis illa flexa et circumducta sunt, *Me miserum, me infelicem.* et, *Quid respondebo liberis meis?* et, *Revocare tu me in patriam potuisti, Milo, per hos; ego te in eadem patria per eosdem retinere non potero?* Et cum bona C. Rabirii uno sestertio addicit,
173 *O meum miserum acerbumque praeconium.* Illa quoque mire facit in peroratione velut deficientis dolore et fatigatione confessio: ut pro eodem Milone, *Sed finis sit: neque enim prae lacrimis jam loqui possum.* Quae similem ver-

172. *pr. non enim quasi inclamare et aut* Turic. Flor. cum Alm. omissis interjectis ex homoeoteleuto, quare suspiceris, iterum quoque pro *neque enim* fuisse *non enim,* quod anaphorae commendatione sane blanditur. *quas inclamaret* Ambr. 2. Guelf. *detestaretur* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *quidquid respondebo* Ambr. 2. cum Bern. An fuit *Quid? quid r.* Mox *adjicit* Guelf. Camp. cum Jens. Tarv. *adicit* Goth. (tac. Gesn.) *miserum non acerbumque* Turic. Flor.

173. *misere facit* Turic. Flor. Camp. *dolore* Ambr. 2. *et pro eodem* Camp. *praeclarimis* Flor.

observatio per se acuta et judicii plenissima, illa quamvis invidiosa in Antonium et Clodium nequaquam increpantis modo fuisse pronunciata a Cicerone; et mirifica eloquendi concinnitas in hisce: *non rixantis modo dixit, non, quasi inclamaret aut testaretur, locutus est.*

infinito magis. cf. §. 4. Loca mox sunt Milonianae c. 37. et 38. extr. Pro C. Rabirio Post. c. 17. Nec dubito, quin recte Bentlejus ad Horat. Sat. 1, 4, 14. ex ipso Cicerone reponi jubeat *nummo* pro *uno.* Librorum tamen meorum nullus recedit a vulgata.

bis habere debent etiam pronunciationem. Poſſunt videri alia quoque hujus partis atque 174
officii, *reos excitare*, *pueros attollere*, *propinquos producere*, *veſtes laniare*: ſed ſuo loco dicta ſunt. Et quia in partibus cauſae talis eſt varietas, ſatis apparet, accommodandam ſententiis ipſis pronunciationem, ſicut oſtendimus. Sed verbis quoque, quod noviſſime dixeram, non ſemper, ſed aliquando.
1039 An non haec, *miſellus* et *pauperculus*, ſum- 175
miſſa atque contracta; *fortis* et *vehemens* et *latro*, erecta et concitata voce dicendum eſt?

174. *alii quoque* Turic. Flor. *cauſae talis eſt.* Sic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. *parte talis eſt* Turic. Flor. cum Alm. profecto, qui hic turbare narratur. *cauſa et aliis e.* Ambr. 2. *cauſae et aliis* Guelf. cum edd. ante Ald. *cauſae etiam aliis e.* reliqui, ſine ſenſu manifeſto. *ſi verbis* Turic. Flor. Camp.

175. *At non* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 2. Vall. Bern. *et pauperculus* omittunt Turic. Flor. *vehemens elatio* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *dicendum eſt* pro *dicenda ſunt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. Hoc igitur in tanto conſenſu verum, eique in praecedentibus *hoc* pro *haec* aptandum judico. Cf. nos ad 1, 11, 13. 2, 17, 30. (Vid. Addenda.)

174. *ſuo loco dicta.* Supra 6, 1, 30.

quia — talis eſt varietas. „Eo quod pro quaque cauſae „parte varianda eſt pronun„ciatio, apparet protinus ſen„tentiis quoque ſingulis ean„dem eſſe accommodandam; „quod ipſum tot exemplis „proferendis oſtendimus.“ Neque enim haec partes cauſae agendi differentia demonſtrari potuit niſi ſententiis ex quaque earum promendis. Reſpicit autem ſuam diviſionem §. 153.

175. *haec — dicenda ſunt.* Vid. not. crit.

Accedit enim vis et proprietas rebus tali aſtipulatione: quae niſi aſſit, aliud vox, aliud 176 animus oſtendat. Quid? quod eadem verba mutata pronunciatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Aliter enim dicitur, *Tu mihi quodcunque hoc regni;* et, *Cantando tu illum?* et, *Tune ille Aeneas?* et, *Meque timoris Argue tu, Drance.* Et, ne morer, intra ſe quiſque vel hoc, vel aliud, quod volet, per omnes affectus verſet: verum eſſe, 177 quod dicimus, ſciet. Unum jam his adjiciendum eſt, cum praecipue in actione ſpectetur

176. *negant.* Omittit Camp. *mihi quod cuique eo regni* Turic. Flor. *cantando tullium* Turic. *done ille* Turic. Flor. *Aeneas ſed ſequem timoris argutiis tu dranie* Turic. Flor. *argue* omittit Guelf. *drances* Camp. *Et nemo rerum intra quiſque* Turic. Flor. *Et nemo rerum i. ſ. q.* Ambr. 2. cum Bern. *Et nemo rerum inter ſ. q.* Guelf. *Et ne moremur i. ſ. q.* Voſſ. 3. *ho vel* Ambr. 2. *homo vel* Guelf. *per omnis* Flor. Ambr. 2.

niſi aſſit — oſtendat. Conjunctivus in poſteriore verbo plane potentialis eſt: δείξειεν ἄν. Quare alieniſſima Francii conjectura *oſtentat;* nec attendenda Camp. ſcriptura *oſtendit,* fortaſſe et ipſa a corrigente profecta: cf. 5, 12, 20. ubi alia ratio.

176. *eadem verba mutata pronunciatione.* Hoc commode docet exemplo pronominis ſecundae perſonae in locis Virgilianis Aen. 1, 78. Ecl. 3, 25. Aen. 1, 617. 11, 383. Cum tamen ternis ter differentiis rem diſtinguat (cf. per paria euntem §. 87.), miror, plus tribus, minus novem, exemplis defungi noſtrum. Nunc nihil in Virgilianis hiſce agnoſco, niſi admirationem et contemtum, tam recta oratione quam per interrogationem ſignificata.

decor, saepe aliud alios decere. Est enim latens quaedam in hoc ratio, et inenarrabilis: et ut vere hoc dictum est, *caput esse, decere quod facias*; ita id neque sine arte esse, neque totum arte tradi potest. In quibusdam 178
virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipsa delectant. Maximos actores comoediarum, Demetrium et Stratoclea, placere diversis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter deos, et juvenes, et bonos patres, servosque, et matronas, et graves anus

177. *decor.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *decorum* reliqui, nisi quod *deorum* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. quod inveniebat Regius. *alios decedere* Turic. Flor. *esse, decere.* Sic Turic. (nisi quod *capud* modo, et *decedere*) Flor. Camp. cum Alm. *artis* inserunt reliqui. Sed *qui* post *quod* addit male Camp. *ista id* Turic. Flor. *id ita* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald.

178. *delectatur* Turic. Modo *in quibus vitia* Floril. Sunten. per errorem. *auctores* Camp. cum Jens. Tarv.

Stratoclea. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quorum duo postremi omittunt *et*) cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bodl. Andr. *Stratoclem* reliqui. cf. 4, 1, 77. item 12, 10, 24. *vidissemus* Turic. Flor. Quid lateat, non exputo; nisi forte turbatum fuit male continuando *vidi sed illud minus.* Goth. *videmus*, cui obstat mox *erat.* Ambr. 2. *illum minus.* Turic. Flor. *melius set enim.* Guelf. *m. fit e.* Voss. 1. 3. *m. sit e.* Goth. *m. fiunt e.* Camp. *m. sunt e.*

177. *decor.* cf. 11, 1, 41. *caput esse, decere.* vide Cic. de Or. 1, 29. Mox quod *potest* Gesnerus mutandum censet infinitivo *posse*, non persuadet mihi. Opponuntur haec *verum est caput esse decere* et *nequit sine arte esse aut totum arte tradi.* Id ipsum apparet positu adverbii *ut*, quod in Gesneri ratione inter *est* et *caput* demum poni debebat.

178. *Demetrium et Stratoclea.* De his quidem actoribus scenicis nihil praeterea comperi.

optime, alter acres ſenes, callidos ſervos, paraſitos, lenones, et omnia agitatiora melius. Fuit enim natura diverſa. Nam vox quoque 1040
179 Demetrii jucundior, illius acrior erat. Annotandae magis proprietates, quae transferri non poterant, manus jactare, et dulces exclamationes theatri cauſa producere, et ingrediendo ventum concipere veſte, et nonnunquam dextro latere facere geſtus: quod neminem alium praeter Demetrium decuit: nam-

179. *adnotandae memoriae magis* Turic. Flor. (ex hoc quidem *memorae*, et mox *proprietatis*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Facilius ſane fuit vocem moleſtiſſimam ejicere quam emendare; ſed ipſe bonam copiam ejurare cogor. Id quidem apparet, adjecto aliquo appoſito ad *proprietates* longe melius procedere, quod ſubjungitur iisdem, *quae transferri non poterant.* Indicabantur itaque *proprietates*, quae nullo negotio videbantur cum alio communicari; ut eo mirabilius eſſet, eas ipſas a Demetrio ad Stratoclea non potuiſſe transferri, nec viciſſim. [Quid ſi *mimicae?* h. e. quae non in hominis cujusque natura, ſed in hiſtrionis arte ſitae erant; ita ut ab altero in alterum imitando viderentur poſſe transferri. Buttm.] *theatri eam pr.* Jenſ. cum edd. po-

179. *Annotandae magis.* cf. not. crit.

et dulces — producere. Hic quoque nihil aliud agnoſco niſi *plaſma* (cf. §. 168.), quod non quidem *proferatur* modo, ſed *producatur* i. diutius continuetur ac trahatur, et quidem *theatri*, i. ſpectatorum (cf. 1, 2, 9.), *cauſa*, iis ut placeat actor. Ita mox aliquid *populo datur*, eo tamen, ni fallor, discrimine, ut prius honeſtiores etiam complectatur, alterum ad *ſummam* magis *caveam* ſpectet. cf. 2, 12, 10.

ventum concipere veſte. Ponunt illuſtrandi cauſa locum Ovidianum Art. 3, 301. *Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras Excipit, extenſos fertque ſuperba pedes.*

dextro latere facere geſtus. Hoc illud ipſum eſſe cenſeo, de quo agit §. 74. *id oſtendere maxime latus.*

alium praeter Demetrium. cf. not. crit.

que in haec omnia ſtatura et mira ſpecie adjuvabatur. Illum curſus, et agilitas, et vel 180 parum conveniens perſonae riſus (quem non ignarus rationis populo dabat), et contracta etiam cervicula. Quidquid horum alter feciſſet, foediſſimum videretur. Quare norit ſe quisque, nec tantum ex communibus praeceptis, ſed etiam ex natura ſua capiat conſilium formandae actionis. Neque illud tamen 181 eſt nefas, ut aliquem vel omnia vel plurima deceant. Hujus quoque loci clauſula ſit eadem, neceſſe eſt, quae ceterorum eſt, regnare

ſterr. ante Ald. *producere ut in egrediendo* Turic. *p. ut ingrediendo* Flor. Camp. *p. et in ingr.* Alm. *dextra latere* Jenſ. Tarv. *alium Demetrium* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *a. quam D.* Camp. *a. niſi D.* Voſſ. 1. 3. Suſpicor fuiſſe *alium ut D.* *omnia quaſi ſtatura* Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *o. quali ſt.* Alm. Fruſtra quaero, quid lateat. *ſpatiae adjuvitur* Turic. Flor. *ſ. admirabatur* Goth.

180. *curſuſus* Ambr. 2. *perſonae reus* Turic. Flor. *contraetata* Camp. *cervicalia* Camp. cum Goth.

181. *clauſulae eadem* Turic. *clauſae eadem* Flor. *clauſula eadem* Alm. *certorum eſt* Turic. Flor. *non enim* omittunt Turic. Flor. *neque* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *proſequemur* Camp. *temporibus, affectionibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *temporibus affectationibus* Jenſ. cum edd, poſterr. ante Ald. qui *affectibus* cum Bad. qui hoc et in Vall. eſſe narrat; mire, quoniam Goth. Voſſ. 2. noſtrum. *effictionibus* Baſil. Gryph. de conjectura Regii. *moleſte putemur* Turic. cum Alm.

180. *vel parum — riſus.* Hic igitur fuerit ad aures accidens ſpectatorum, movensque alterum ſibi reſpondentem ipſorum. Sed dubitari poteſt, an recte legamus *riſum,* nulla tamen alia voce magnopere ſe commendante. cf. not. crit. *rationis* interpretare: *rectae r.*

181. *nefas.* cf. 10, 2, 5.

maxime modum. Non enim comoedum esse, sed oratorem volo. Quare neque in gestu persequemur omnes argutias, nec in loquendo distinctionibus, temporibus, affectionibus
182 moleste utemur. Ut si sit in scena dicendum,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,
Cum arcessor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?

Hic enim dubitationis moras, vocis flexus, varias manus, diversos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit, nec vult nimium esse condita. Actione enim constat, non imitatione.
183 Quare non immerito reprehenditur pronun- 104

182. *num eam* Camp. *arces ultro* Turic. Flor. *Hice dubitatione moris* Turic. Flor. *H. e. dubitationes m.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. Jens. (tac. Gesn., nisi quod posterior cum Tarv. inserit *est* post *enim*) Tarv. Ald. *H. e. dubitatione moris* Camp. *H. e. dubitatione moras* Locat. cum Alm. (ut fertur) et edd. ante Ald. de Regii conjectura. Nostra est a Badio rectissime emendante, *varia manus* Turic. Flor. *diversos natus* Turic. *d. actus* Camp. *d. tutius* Voss. 1. *orator sapit* Guelf. Exc. Santen. *vult minimum* Turic. Flor. Camp.

183. *aeque re non* Turic. *equare non* Ambr. 2. *pron. et vultuosa.* Sic Turic. Flor. *et* omittunt reliqui.

distinctionibus, temporibus, affectionibus. Lucem accipiunt duo priora §§. 35—40. Postremum sanum esse nequit, nec quidquam melius reperio Regiana emendatione, suadentis *effictionibus;* cf. §. 89. 152. 174. 175.

moleste, „nimia et odiosa „diligentia." Usum adverbii copiose illustrat, nostro quoque adhibito loco, Vulpius ad Catull. 42, 8. p. 140. cf. mox §. 183. et in re ipsa 1, 11, 3.

183. *pronunciatio — vultuosa.* Gesnerus eodem voca-

ciatio et vultuosa, et gesticulationibus molesta, et vocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex Graecis veteres transtulerunt, quod ab iis sumtum Laenas Popilius posuit, esse *hanc inotiosam actionem.* Optime igitur 184 idem, qui omnia, Cicero praeceperat, quae

cf. §. 164. *moleste et* Ambr. 2. cum Voss. 1. *molesta — mutationibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *et Graecis veteris* Turic. Flor. *et graeca v.* Camp. *ab iis.* Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ab is* Ambr. 2. *a bonis* Guelf. *a nobis* marg. Basil. *ab his* reliqui (cf. §. 134.). *Lenax* Goth. (tac. Gesn.) Nos nomen per diphthongum scribimus, hic quidem sine auctoritate libb. Sed ita Turic. et 3, 1, 21. *hanc mocosam* Flor. Ambr. 2. cum Bern. (cf. Salm. ad Treb. Pollionis Gallien. c. 8. p. 208, nihil agens et quantumvis erudite ineptiens non solum nostro sed et Ciceroni ad Att. 1, 13. obtrudenda voce inaudita, revictus idem ab J. Fr. Gronovio ad Sen. Nat. Quaest. 1, 1.) *h. vitiosam* Guelf. *h. invitiosam* Goth. *h. injocosam* Voss. 1. 3. *h. in ociosam* Camp. *h. mucosam* Tarv. cum Andreana. *actione* Camp.

bulo utentem demonstrat Ciceronem Orat. c. 18. Similia sunt ipsius quoque Ciceronis *actuosus* et sequiorum *gestuosus.*

veteres transtulerunt. Demonstrantur ii, quos cognovimus §. 106. Cave autem *transtulerunt* accipias de vocabulo in latinum converso, cui non congruit quod „ex „*Graecis*" dicitur, non „ex „*Graeco.*" Nec, si hoc spectasset Qu., integram locutionem subjecisset: *esse hanc.* A *veteribus* igitur hoc sumsit ipse recentiorum unus praeceptorum *Laenas*, de quo cf. 10, 7, 32.

inotiosam actionem. Nec latinam, id quod sane non mirum, nec Graecum huic respondens vocabulum demonstrare adhuc habuerunt VV. DD. nisi quod aptissime Gesnerus confert Lucian. Philopatr. c. 25. p. 614. τὴν πολυάσχολον μαθηματικὴν i. astrologiam. Nec igitur dubitare licet, quin ἄσχολον ὑπόκρισιν dixerint Graeci rhetores, etsi nondum nobis quidem animadversi. Talis pronunciatio fuerit *satagentium*, non *agentium.* cf. §. 126.

ſupra ex oratore poſui: quibus ſimilia in Bruto de M. Antonio dicit. Sed jam recepta eſt actio paulo agitatior, et exigitur, et quibusdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni et gravis auctoritatem.

184. *qua ſupra* Turic. *M. Antonio.* Sic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Tarv. Plenum reliqui praenomen, ſi fides in talibus conferentium diligentiae. *ſed etiam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. qui *recepta et* pro *r. eſt* dare narratur. *paulo etiam agitatior* Obr. ſed *paulo* ipſum omittit Guelf. *et exigeritur* Turic. Flor. *et exiguitur* Ambr. 2. *etiam e.* Jenſ. Tarv. *et jam e.* Locat. cum edd. poſterr. ante Bad. acc. Baſil. *etiam et e.* Bad. Gryph. Quid in verbo productius lateat eo, quod vulgo legimus, non exputo; ſed eſt ſalebrarum aliquantum in iſtis *et exigitur, et — convenit.* Jenſoniana quidem ſcriptura paulo terſior, prae qua tamen malim: *quae et exigitur et — convenit.* Qui *exigant* ſunt et judices et auditoria. *necdum actori ris c. actoris elegentiam* Turic. Flor. ſumma vitii paritate, quanquam in Turic. *actori* in fine verſus et inde natus error.

184. *ſupra ex oratore.* „Reſpicit puto ſ. 122. In Bruto „de M. Antonio c. 38. *Ge„ſtus erat non verba exprimens, „ſed cum ſententiis congruens: „manus, humeri, latera, ſupplo„ſio pedis, ſtatus, inceſſus, „omnisque motus, cum verbis „ſententiisque conſentiens.*" Geſnerus.

et exigitur. cf. not. crit.

viri boni — auctoritatem. Latens et gratus ad ea quae continuo tractanda ſunt tranſitus.

ARGUMENTUM LIBRI XII.

Pro. Gravitas argumenti. — Oratorem esse debere virum bonum Cap. 1. — 3. malum ne posse quidem oratorem fieri, cum idem careat sapientia; — 7. mente libera; — 10. ipsorum, quae tractet, scientia; — 13. fide. — 22. Quid respondendum iis, qui Demosthenem et Ciceronem tanquam malos viros obiiciant. — 32. malos destitui eo, quod in quacunque re optimum sit et efficacissimum. — 35. malas tamen etiam artes rhetori tractandas esse, ut noscantur; — 45. fieri item posse, ut contra veritatem agat vir bonus, malasque causas defendat. — Cap. 2. Mores oratori excolendi. — 3. naturam ad virtutem non sufficere. — 10. philosophiae opera danda, — 14. dialecticae; — 19. ethicae; — 23. physicae. — 31. oratorem nulli se addicere sectae debere, sed optima quaeque exercitatione et studio complecti. — Cap. 3. Jus civile noscendum. — Cap. 4. Exemplorum copia paranda. — Cap. 5. Plurimum valere animi, et quibus data sit, corporis praestantiam. — Cap. 6. Qua aetate initium agendi faciendum. — C. 7. — 7. Quales causae potissimum suscipiendae. — 12. An gratis agendum. — C. 8. Summam in discenda causa diligentiam esse ponendam, litigatorem saepius audiendum, instrumenta inspicienda. — C. 9. — 7. Nimia laudis cupido reprehenditur. — 13. Male dicentiam nocere fere et causae et actori. — 21. Quaenam scripto sint praeparanda et quomodo improvisis occurrendum. — C. 10. De genere dicendi. — 10. plurimum differre genera exemplo docetur pictorum et sculptorum. — 12. Recensentur Oratores Latini — 15.

Ciceronis laus et defensio. — 19. Divisio inter Atticos, Asianos, Rhodios. — 26. Demonstratur vera Atticorum virtus, contra affectatores ejus. — 35. Latinos elocutione tantum a Graecis vinci; quod linguae inopia fieri in elementis maxime et accentu docetur. — 39. huic incommodo sententiis et luminibus medendum. — 48. refelluntur qui omnem ornatum repudiant. — 57. An discrimen servandum in agendo et in scribendo. — 65. Alia divisio inter subtile, grande et floridum genus. — 72. his multa interjacere mixta. — 72. usum esse omnium. — 76. longe diversum esse corruptum licentiosumque genus. — 80. bona illa facilia etiam fieri studio: sed modum servandum esse in omnibus. — C. 11. — 7. Finem orandi faciendum esse antequam annis deficias. — Peroratio operis. — 13. non magnam nimis et arduam esse tot artium conjunctionem. — 20. tempus, modo recte utaris, non deficere. — 30. quid praestari possit, exemplis virorum illustrium docetur; et mordicae quoque eloquentiae uberrimos fructus esse monetur. — 31. Conclusio.

M. FABII QUINTILIANI
DE
ORATORIA INSTITUTIONE
LIBER DUODECIMUS.
PROOEMIUM.

1042 Ventum est ad partem operis destinati longe gravissimam. Cujus equidem onus si tantum opinione prima concipere potuissem, quanto me premi ferens sentio, maturius consuluissem vires meas. Sed initio pudor omittendi, quae promiseram, tenuit: mox, quanquam per singulas prope partes labor cresceret, ne perderem, quae jam effecta erant, per omnes dif-

onus sit si Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. Modo *quidem* Camp. *quanto premi forens* Turic. Flor. *q. m. prime f.* Voss. 1. 3. An *q. p. me f.?* Pro *quanto* Guelf. *quantum*, Camp. *quam nunc.* Mox *omittendo* Turic. Flor. *praemiseram* Camp. *quoque partes* Guelf. cum Jens. et edd. post. ante Stoer. *libor* Flor. *me sustentavit* Turic. Flor. cum Alm. *mensus temptavi* Guelf.

1. *pudor omittendi.* cf. *verecundiam negandi* Bro. 1, 3. 3, 5, 15. Sed hic *pudet ipsum*, illic *verecundatur* aliorum causa.

2 ficultates animo me ſuſtentavi. Quare nunc quoque, licet major quam unquam moles premat, tamen proſpicienti finem mihi conſtitutum eſt vel deficere potius, quam deſperare. Fefellit autem, quod initium a parvis ceperamus. Mox velut aura ſollicitante provecti 1043 longius, dum tamen nota illa, et plerisque artium ſcriptoribus tractata praecipimus: nec adhuc a litore procul videbamur, et multos circa velut iisdem ſe ventis credere auſos habebamus.
3 Jam cum eloquendi rationem noviſſime repertam, pauciſſimisque tentatam ingreſſi ſumus: rarus, qui tam procul a portu receſſiſſet, reperiebatur. Poſtquam vero no-

2. *majori — mole premar* Camp. (niſi quod hic *primar*) cum edd. ante Stoer. acc. Gibſ. qui et Bodl. teſtem adjungit. Noſtri noſtram (quanquam *molet* Flor.), commendatam ipſa varietate, cum modo *quanto me premi* praeceſſerit. *vim quam* pro *unquam* Ambr. 2. *efficere potius* Voſſ. 1. *ſperare* Guelf. *initium aparuiſſe* Flor. *ſollicitanti* Turic. Flor. *dum tamen.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *d. tantum* reliqui. *plerisque parcium* Flor. *velut iisdem* omittunt Turic. Flor. Camp. *auros habemus* Turic. *auras habemus* Flor.

3. *pauciſſimos quae* Turic. Guelf. Pro *Jam — tentatam* Goth. nil niſi *tam.* Turic. *ingreſſumus.* *qui tam procul.* Primi dedimus e conjectura Geſneri. *quia procul* Turic.

2. *deficere — deſperare.* cf. 2, 12, 12.

nec adhuc — et multos. Haec legitimo illo copularum *nec* atque *et* vinculo junguntur (ut mox §. 4. *nec — et longius*), ita ut *et* prope litus eſſe, *et* multos habere navigationis ſocios noſtrum appareat, qui etſi *longius provectus* nihil tamen praeter nota illa tractet. *Dum*, ut aliqui quoque vidimus, proprio uſu indicativum praeſentis ſibi vindicat.

3. *rarus — reperiebatur.* cf. 6, 2, 3.

bis ille, quem instituebamus, orator, a dicendi magistris dimissus, aut suo jam impetu fertur, aut majora sibi auxilia ex ipsis sapientiae penetralibus petit: quam in altum simus ablati, sentire coepimus. Nunc *coelum undique et undique pontus.* Unum modo in illa 4
immensa vastitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipse, quamvis tanta atque ita instructa nave hoc mare ingressus, contrahit vela, inhibetque remos, et de ipso demum genere dicendi, quo sit usurus perfectus orator, satis habet dicere. At nostra temeritas

qui procul Camp. *q. jam p.* reliqui. *ratus qui* Guelf. *ratis quae* Jens. cum edd. post. ante Ald. *reperietur* Turic. Flor. cum Alm. *orator jam dicendi* Guelf. *o. dicendi* Voss. 1. 3. *aut in suo impetu* Turic. Flor. *et ipsis sententia* Ambr. 2. *sumus ablati* Jens. Tarv. cum Goth. *sententiae coepimus* Guelf.

4. *modo in illo* Flor. Mox *ipse* et *ita* omittit Guelf. *mare hoc nave* Guelf. *contrahet* Ambr. 2. *est de ipso* Turic. Camp. *At.* Ambr. 2. *ad.* Goth. (tac. Gesn.)

coelum — pontus. Rectissime judicat Gesnerus, nihil hinc scripturae Virgilianae Aeneïd. 5, 9. accedere auctoritatis, cum Quintilianus memoriter referens loca veterum toties ea immutaverit. Sunt tamen MSS. qui pro vulgato *maria undique et undique coelum* nostra ipsa exhibeant in versu Virgiliano. Idem Gesnerus demonstrat Ovidianum illud Trist. 1, 2, 22. *Nihil est nisi pontus et aër,* cui accedit Horatii dictum *nihil astra praeter Vidit et undas* Carm. 3, 27, 31. 32. Aliquid ejusmodi obversatum est nostro.

4. *M. Tullium.* In eo, qui Orator inscriptus est, libro. Fateor autem, hanc per tot membra continuatam similitudinem mihi non valde placere: cf. 2, 4, 7.

inhibetque remos. De *inhibendo* non quidem *remos,* sed *navem,* nota res est, quid se errasse Cicero ipse confessus sit ad Att. 13, 21. qui tamen loci de Or. 1, 33. secundus fuit. Haud diligentius

etiam mores ei conabitur dare, et assignabit officia. Ita nec antecedentem consequi possumus, et longius eundum est, ut res feret. Et probabilis tamen cupiditas honestorum, et velut tutioris audentiae est tentare, quibus paratior venia est.

I. Sit ergo nobis *orator*, quem consti- 1044

Ac. Dein *mores enim* Turic. Flor. *adsignavit* iidem. *antecedentemque c.* Camp. *res paret* Turic. Flor. cum Alm.

Et probabilis. Sic Turic. Camp. conjunctionem omittunt reliqui. *velitioris* Turic. Flor. cum Alm. quanquam ex hoc *relitioris.* Sed *veluti oris* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *velocioris* Camp. *tutioris* solum Goth. Jens. cum edd. ante Gryph. *vel tutioris* reliqui praeter Obr. cui nostrum acceptum referimus. *audentiae.* Sic Ambr. 2. Camp. cum Voss. 1. 2. Obr. *audiente* Turic. cum Bodl. *audientiae* Flor. Guelf. Exc. Sant. cum Alm. *audaciae* reliqui.

Inscriptio capitis in Ambr. 2. (neque enim ulla in Turic. Flor.) Guelf. Goth. *non posse oratorem esse nisi virum bonum*, cum edd. praeter Camp. Obr. Gesn. Bip. Primus quidem solus uncialibus eam litteris dat. Nulla capitum hic distinctio in Exc. Santen.

1. *constituimus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc.

versatum hic esse nostrum credo, aut mutandum *remos* in *remis*, quae ratio impeditior est deficiente accusativo. Nec retro cedentem significare voluit Ciceronem, quod est in *inhibenda nave*, plane ad artis modulum dicta. Vide et Valcken. ad Herodot. 8, 84. Not. 30. Mongaltus ad locum Ciceronis in nostra et ipse est sententia.

ut res feret. Haec verba praecedentibus continuanda sunt; non autem ad sequentia trahenda, quod quibusdam e veteribus etiam placuit. Significant autem *pro re nata*, velut mox c. 1. extr.

audentiae. cf. 8, 3, 27. et videtur mollius vocabulum altero *audaciae.* Ante *quibus* non *eos* intelligi, sed *ea*, facile apparet.

1. *constituimus.* vid. not. crit.

tuimus, is, qui a M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus;* verum, id quod et ille posuit prius, et ipsa natura potius ac majus est, utique *vir bonus.* Id non eo tantum, quod, si vis illa dicendi malitiam instruxerit, nihil sit publicis privatisque rebus perniciosius eloquentia, nosque ipsi, qui

Sant. cum Alm. Voss. 3. Vall. Bern. Jens. Tarv. *instituimus* reliqui. „Sensus est, is orator quem constituimus i. „definimus esse oratorem, sit is qui etc. Non enim jam „de institutione sed de constitutione oratoris loquitur.“ Badius. Nec sufficit quod Burmannus ait praeteritum posse agnosci in verbo, cum praesertim optimi codd. alterum vindicent. „Quem *constituimus* oratorem“ eundem dicit noster quem mox „qui *mihi* sit orator.“ Alia videtur ratio infra §. 28. item 1. Pro. 9. Continuo *quia* Turic. Flor. (hic tamen diremtim) omisso *is.* Sed Ambr. 2. Guelf. *et quia* cum Bern. (posteriores duo itidem diremtim). *et quare* Voss. 3. Mox *definitur* Camp. *verum idque quod et ille* Turic. Flor. Camp. Nobiscum faciunt Ambr. 2. Guelf. Basil. *et* ante *ille* omittunt reliqui. *et ipsa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. *etiam i.* reliqui. *non eo,* omisso *Id,* Leid. cum Steph. *vis ulla* Goth. (tac. Gesn.). *malitia* Turic. Flor. *nosque ipsi.* Sic Turic. Flor. (nisi quod

a M. Catone finitur. cf. 2, 15, 1. Mox *utique vir bonus* referes ad illud quod praecesserat *sit nobis.* Interjecta ista *id quod — majus est,* legitimam habent structuram formulae *id quod:* cf. 3, 6, 1. hic §. 9. item Drakenb. ad Liv. 6, 17, 6.

Id non eo tantum. Qui hic aliquid interpretamenti afferre dignati sunt, veteres illi philologi, male supplendum statuerunt *spectat,* vel *pertinet,* cum *eo* loci acciperent adverbium et sic devenirent ad mutandum mox *quod* in *ut.* Est autem pro *propterea.* cf. 4, 2, 80. Nec tamen difficultate caret locus, cui anacoluthon quoddam inest, non quidem negligentia, sed consulto admissum. Procedebat enim ratio consueta hoc modo, ut post illud *non tantum* inferretur *sed etiam,* quod nus-

pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati sumus, pessime mereamur de rebus humanis, si latroni comparamus haec
2 arma, non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura in eo, quod praecipue in-

hi *ipsa* et continuo *quae*) Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Gryph. Ex Alm. *nos quoque i.* reliqui *sed nos quoque i.* Praepostera ratione, qua suum damnum majus eloquentiae incommodo significet, et mox tamen a sua persona, per figuram aliquam modestiae, ad naturam ipsam recedat. Nimia sibi licere ratus est, qui haec mutavit, ut *sed quoque* undeunde extunderet. In mutata autem ea, quae adhuc obtinuit scriptura, id quoque notandum, quod nulla est diversitas earum rerum, quae per *non tantum* et *sed — quoque* opponuntur invicem. *pro uili uili parte* Turic. *pro uili utri p.* Flor. *comparamus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *comparemus* reliqui. *non multi* Bern. vicissim mox §. 6. *militum* pro *multum* Camp.

2. *quidem de* Bern. *loquar* Flor. *quod praecipue — vi*quam hic comparet. Sententia eo redit, non tantum eloquentiam omnemque ejus augendae et provehendae laborem in damnum cedere humani generis, si viri mali fiant oratores; sed vocis ipsius munus a natura hominibus concessum sic converti in eorundem perniciem et poenam. Gradus est ab arte nocente ad naturam novercam. Jam, pro illo quod expectabatur *sed etiam*, magno cum affectu interjecit: *Quid de nobis loquor?* Eleganter autem *instruxerit* dictum est quasi *armaverit*, sed levius, ut posset mox insurgere oratio iis quae memorantur *armis*. Habet sane *Id* aliquam structurae insolentiam, qua ut levarentur, aliquot editores omiserunt, satis leviter illi. Equidem pronomen refero ad praeceptum modo datum, ut *vir bonus* sit orator, nec quidquam intelligo nisi illud ipsum *sit*, nominativum agnoscens in vocabulo *Id*, non accusativum, quasi subaudiendo *praecipio, dico*, quae fortasse aliquis probet. Sed simplicissima ratio est, ut ita haec cogitando continuaverit noster: „vir bonus sit orator, „sitque id (i. talis) non propterea solum, sed" cet. [Vid. Add.]

dulsisse homini videtur, quoque nos a ceteris animalibus separasse, non parens, sed noverca fuerit, si facultatem dicendi, sociam scelerum, adversam innocentiae, hostem veritatis invenit. Mutos enim nasci, et egere omni ratione, satius fuisset, quam providentiae munera in mutuam perniciem convertere. Longius tendit hoc judicium meum. Neque enim
1045 tantum id dico, eum, qui mihi sit orator, *virum bonum esse oportere:* sed ne futurum quidem oratorem, nisi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam concesseris iis, qui, proposita honestorum ac turpium via, pejorem sequi malent, neque prudentiam, cum

detur omittunt Turic. Flor. cum Alm. *quo praecipue* Ambr. 2. cum Jens. et edd. post. ante Ald. (nisi quod prius omittit Rusc.). *indulsisset* Camp. cum Goth. *inclusisse* Voss. 1. *indulxisse* Voss. 2. *nos quoque* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. male transponentes. *quo nos* sine *que* Turic. Flor. Continuo *a* om. Goth. *animantibus* Camp. *superasse* Guelf. Exc. Sant. *parans est* Turic. Flor. *parens est* Camp. *multos enim sciet gere omni* Turic. Flor. *multos e. non n. e. e. o.* Guelf. *m. autem n. e. e. o.* Camp. *multos* Voss. 2. 3. quoque et Bern. *Muros etiam n.* Goth. (err. Gesn.) *Muta e.* Voss. 1.

3. *tendit* om. Voss. 1, 3. *qui mihi sit orator.* Sic Camp. *qui mi sit o.* Turic. *qui misit o.* Flor. cum Alm. *mihi* om. reliqui. *oporterem nisi virum,* omissis interjacentibus, Turic. cum Flor. et Alm. nisi quod ex his *oporterem* non affertur. *eis qui proposita* Flor. *his q. p.* Guelf. *priorem* Goth. (tac. Gesn.). *malent.* Sic Turic. Ambr. 2. *mallent* Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. *malunt* Camp. cum edd. ante Bad.

2. *quoque nos — separasse.* remittit ad 2, 16, 16. 17. Recte Pseudo-Turnebus nos

in graviſſimas frequenter legum, ſemper vero malae conſcientiae, poenas a ſemet ipſis improviſo rerum exitu induantur.
4 Quod ſi neminem *malum* eſſe, *niſi ſtultum* eundem, non modo ſapientibus dicitur, ſed vulgo quoque ſemper eſt creditum: certe non fiet unquam ſtultus orator. Adde quod ne ſtudio quidem operis pulcherrimi vacare mens, niſi omnibus vitiis libera, poteſt: primum quod in eodem pectore nullum eſt honeſtorum turpiumque conſortium, et cogitare optima ſimul ac deterrima non magis eſt unius animi, quam ejus-
5 dem hominis bonum eſſe ac malum: tum illa quoque ex cauſa, quod mentem tantae rei intentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa carentibus, curis oportet. Ita demum enim libera, ac tota, nulla diſtringente atque alio

qui cum reliquis *malint* ex ipſius conjectura: cf. 1, 5, 64. *prudentiam cujus in* Turic. Flor. Camp. *p. iis cum in* Voſſ. 1. *p. cum* Jenſ. cum edd. ante Ald. Noſtrum Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *p. qui in* Ald. cum edd. ante Stoer. *p. iis qui in* reliqui. *inducantur* Gryph. cum poſterr. ante Obr. peſſime.

4. *ſapientibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *a ſ.* reliqui. *Adde* om. Turic. Flor. cum Alm. cf. 10, 1, 33. *ſtudia* Turic. Flor. *pulcherrimae* Flor. *quod ſi in* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *bonum eſt ac* Turic. Flor. *eſſe bonum ac* Camp.

5. *omnibus etiam culpa aliis carentibus aliam etiam cu-*

4. *ſapientibus dicitur.* Velut toti Socraticae domui.

5. *nulla — ducente cauſa.* Non profecto diſplicet Rollini conjectura, *cura* reponi cupientis. Nam quod modo eſt *aliis — curis,* Quintiliano condonandum. Nec procul *cauſa.*

ducente causa, spectabit id solum, ad quod accingitur. Quod si agrorum nimia cura, et 6
1046 sollicitior rei familiaris diligentia, et venandi voluptas, et dati spectaculis dies, multum studiis auferunt: (huic enim rei perit tempus, quodcunque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam? quarum impotentissimae cogitationes somnos etiam et illa per quietem visa perturbant. Ni- 7
hil est enim tam occupatum, tam multiforme,

ris Turic. Flor. *oporteat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. ut suspicor. male.

6. *agrocorum n. cur tuendi et sollitiora* Turic. Flor. (hic *sollciora*). *corporum* pro *agrorum* Ald. cum edd. post. ante Stoer. de conjectura Regii levi illa et intemperanti, quam tamen reduxit Gibs. *et venandi* om. Turic. Flor. cum Alm. et latere videtur in illo quod praesumserunt *tuendi*. Ante *venandi* om. *et* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. (qui transponit etiam *vol. ven.*), cum Voss. 2. et edd. ante Basil. nec displicet, si paria accipiantur duo occupationum, quibus singulis interjiciatur copula. *quorum impotentissime* Turic. *somnus* Turic. Flor. *etiam et*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Inserunt *ipsos* reliqui. *perturbent* Ambr. 2. Guelf. cum Jens. Tarv.

7. *Nihil enim est* Camp. *tam* om. Goth. *celeratum* Turic. Flor. *mens mala* Floril. Sant. non displicet. *specuriis* Turic. *prae curis* Guelf. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. *labore* om. Turic. Flor. cum Alm. *etiam cum* Ambr. 2.

6. *Quod si agrorum nimia cura — dati spectaculis dies.* Aliquid simile hisce 1, 12, 18. *cupiditatem.* cf. 5, 12, 6. et mox §. 24. *cupiditas corrumpat.* Mox *illa per quietem visa* i. somnia nemo non accusativum acceperit, nec quidquam hinc alieni habet, in quo tamen haeret Burmannus, quod *impotentes affectuum cogitationes perturbant somnia* i. terrore ea complent. *visa* nominativum existimare sustinuit Capper.

tot ac tam variis affectibus concifum atque laceratum, quam mala mens. Nam et cum infidiatur, fpe, curis, labore diftringitur: et jam, cum fceleris compos fuit, follicitudine, poenitentia, poenarum omnium expectatione torquetur. Quis inter haec litteris, aut ulli bonae arti locus? Non hercle magis, quam frugibus in terra fentibus ac rubis occupata.
8 Age, non ad perferendos ftudiorum labores neceffaria frugalitas? Quid igitur ex libidine ac luxuria fpei? Non praecipue acuit ad cu-

Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum Vall. et edd. ante Ald. *et etiam cum* Voff. 3. *et cum* Ald. de Regii conj. fed fic et Floril. Sant. *compos fuit.* Sic Camp. *compofuit* Turic. Flor. *compofuerit* Alm. *compos fuerit* reliqui. *poenit. et poen.* Floril. Sant. *follicitudinem omnium* Turic. *poenit. poen.* omiffis. *articulos. Non* Flor. Ambr. 2. *arti cultus. N.* Jenf. cum edd. poft. ante Ald. acc. Bad. *hercule* Guelf. folus hic quidem; cf. 11, 3, 9. *interea* Jenf. meorum folus.

8. *aut luxuriae* Jenf. cum edd. poft. ante Bad. *et l.* Goth. (tac. Gefn.). *nomen praecipue acui* Turic. Flor. *lau-*

7. *concifum atque laceratum.* An dicemus, obverfatum effe locum Platonicum, quo refpicit Tacitus Annal. 6, 6.? cf. Heind. ad Gorg. Plat. §. 170. p. 269. Eft enim longe convenientior Taciti verbis ille ex Gorgia prolatus fenfus, quam quem indicat Lipfius reipublicae Plat.

compos fuit. Dictum pro hisce: *compos factus eft.* [Nifi forte melius ita explicandum: *patravit quod voluit.* Buttm.]

aut ulli bonae arti. Apparere puto, *artem* hic generatim dici de omni occupatione, ἐπιτηδεύματι, moribus, non proprie de eruditione, quae jam erat in *litteris.* Plerumque enim *bonae artes* funt hominis, non ftudiofi, nec ad litteras pertinent.

8. *neceffaria frugalitas.* cf. 11, 3, 19.

piditatem litterarum amor laudis? Num igitur malis esse laudem curae putamus? Jam hoc quis non videt, maximam partem orationis in tractatu aequi bonique consistere? Dicetne de his secundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Denique, ut 9
maximam partem quaestionis eximam, demus, id quod nullo modo fieri potest, idem ingenii, studii, doctrinae, pessimo atque optimo
1047 viro: uter melior dicetur orator? Nimirum qui homo quoque melior. Non igitur unquam malus idem homo, et perfectus orator.
Non enim perfectum est quidquam, quo melius est aliud. Sed, ne more Socraticorum nobismet ipsi responsum finxisse videamur, 10

dis esse. Num iidem. *laudum. N.* Goth. (err. Gesn.). Mox *esse* om. Guelf. *in tractatum* Flor. *malos a. iniquos* Flor.

9. *eximiam* Camp. cum Jens. Tarv. Voss. 2. sed Goth. non item. *demus de id* Turic. Flor. et mox *id enim ingenii* iidem. *quid homo* Turic. Flor. *quod h.* Camp. *malis idem* Flor. *malus id est* Ambr. 2. *Non igitur — orator* om. Camp.

10. *est nemo re Socr.* Turic. Flor. (nisi quod hic *nemore*). De *est* et *sed* confusis cf. §. 2. *sit aliis adeo* Turic. Flor. cum Alm. *et audeat* Turic. *futurum oratorem* om. Ambr. 2. Guelf.

laudem curae. Ne hic quidem *laudis curam* dixit; cf. 3, 8, 46. item 9, 3, 74.

in tractatu aequi bonique. cf. 1. Pro. 16.

9. *idem ingenii.* Suspicor interponendum *esse;* neque enim eo omisso recte subjiciatur *quod nullo modo fieri potest;* nisi putide admodum hoc referas ad ipsum verbum *demus*, quasi nos ipsi impertiamus *ingenium, studium, doctrinam. Demus* est *concedamus;* cf. 4, 1, 24.

10. *more Socraticorum.* Videtur hoc vulgo objectum esse philosophis Socraticis, fingere sibi faciles nec valde formidabiles adversarios.

ſit aliquis adeo contra veritatem obſtinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, ſtudio, doctrina praeditum nihilo deteriorem futurum oratorem malum virum, quam bonum. Con-
11 vincamus hujus quoque amentiam. Nam certe nemo dubitabit, omnem orationem id agere, ut judici, quae propoſita fuerint, vera et honeſta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir perſuadebit, an malus? Bonus qui-
12 dem dicet ſaepius vera atque honeſta. Sed etiam ſi quando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, poteſt) falſo haec affirmare conabitur, majore cum fide neceſſe eſt audiatur. At malis hominibus ex contemtu opinionis, et ignorantia recti, nonnunquam excidit ipſa ſimulatio. Inde immo-

11. *Nam certe.* Sic Turic. Camp. *hoc* inſerunt reliqui. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *orationem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *oratorem* reliqui. *agere vitium quae* Turic. Flor. *propoſita* om. Turic. Flor. cum Alm. *prepoſita* Ambr. 2. *vara* Ambr. 2.
quidem dicet. Sic Turic. Flor. Camp. *et* inſerunt reliqui.

12. *quod occideret* Flor. *majore* om. Camp. *malus ho-*

12. *ut mox docebimus.* Infra a §. inde 33. Qui tamen minus faveat noſtro, poterit ſane miris modis exagitare eum hoc quoque inter commoda virtutis recenſentem, quod ſpecies ejus externa et bona fama inde nata poſſint interdum fucum facere judicibus.

opinionis. cf. 2, 12, 5.

immodeſte — ſine pudore. Puto intereſſe, quod prius modo caret, alterum mentiendi turpitudinem non ſentit. *Proponere* enim poteſtate illa oratoria dicitur, qua indicunt res mox probandas: cf. 11, 3, 163. Vir malus hic quoque nimia pollicetur, ſtandi iis ſecurus.

deſte proponunt, ſine pudore affirmant. Sequitur in iis, quae certum eſt effici non poſſe, deformis pertinacia, et irritus labor. Nam ſicut in vita, in cauſis quoque, ſpes improbas habent. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides deſit, videaturque talis advocatus malae cauſae argumentum. 13

14 Nunc de iis dicendum eſt, quae mihi quaſi conſpiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demoſthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna reſponſi invidia

minibus Turic. Flor. *conceptu* Jenſ. cum poſterr. ante Bad. *unde immodeſte* Camp. *pudore adfirmantur* Turic. Flor. *pondere a.* Camp. cum Andreana.

13. *pertinatio* Flor. *vita, in.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* inſerunt reliqui. *ut iis etiam* Turic. Placebat, niſi quod *his* pro *talibus* dictum accipio.

14. *reclamare* Guelf. *at quicqui malum* Turic. Flor. *at quicquid m.* Camp. *accipimus* Turic. Flor. *Cicero qui hujus* Turic. *C. cujus* Camp. *C. atque h.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *magni reſponſa* Turic. Flor. *magis r.* Camp. *ſubeunda mitigandae,* omiſſo *eſt,* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſubeunda eſt — ut omnia* om. Flor.

13. *ſpes improbas* i. nimias, nec ulli fruſtrationi cedentes.

talis advocatus. Qualis Pollioni viſus eſt Labienus. cf. 4, 1, 11.

14. *magna reſponſi invidia.* Haec eo cernitur, quod ne hos quidem viros ad ſummam, quo eniti poſſit natura humana, eloquentiam perveniſſe dicturus eſt §. 18. *mitigat* ergo *aures* negans illam multis creditam horum improbitatem. De ipſa locutione cf. 4, 5, 9. *Enim,* quo levari ſe cupit Regius, inchoat illam *aurium mitigationem,* quod ipſum monuit Badius.

ſubeunda eſt, mitigandae ſunt prius aures. 1048
15 Mihi enim nec *Demoſthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congeſta ſunt, credam; cum pulcherrima ejus in republica conſilia et
16 finem vitae clarum legam. Nec *Marco Tullio* defuiſſe video in ulla parte civis optimi voluntatem. Teſtimonio eſt actus nobiliſſime conſulatus; integerrime provincia adminiſtrata; et repudiatus vigintiviratus; et civilibus bellis, quae in aetatem ejus graviſſima inciderunt, neque ſpe neque metu declinatus

15. *tam graviorum* Turic. cum Alm. *dignus* om. Camp. *congeſtas incredam* Turic. *cum pulcherrima.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *et* inſerunt reliqui. *ejus rei publicae* Ambr. 2. Guelf. (quanquam hic *r. p.*) cum Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald.

16. *Nec* om. Turic. Flor. cum Alm. Pro *Marco* notam ſolam Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Stoer. *cujus optimi* Flor. Camp. *Teſtimonium eſt habitus* Camp. *integerrime — vigintiviratus* om. Turic. Flor. cum Alm. *neque ſpe* om. iidem. *metus declinatus* Turic. Flor. *idem* pro *id eſt* Camp. *optimis partibus rei p. ſe j.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *jungerentur* Turic. Flor.

15. *Demoſthenes tam gravi — invidia.* Geſnerus ad Lucianum ablegat in encomio Demoſthenis ſumma quaeque de ejus animo referentem: qui certe, quae fuerit multorum ſui temporis hominum de oratore ſententia, prodit. Nobis quoque opera Demoſthenis volventibus nemo hoc eripiet, addictum patriae civem fuiſſe et rigidum libertatis ſatellitem. *Invidia* hic eſt pro *infamia*, ſed lenius vocabulum. Nimis tamen prope ſe ipſum hic ſequitur.

16. *in ulla parte.* cf. 2, 16. 18.
repudiatus vigintiviratus. vid. Vellej. 2, 45. collato Dione Caſſ. 38, 1 ſqq., ipſumque Ciceronem ad Att. 9, 2. et lib. 2, 6.

animus, quo minus optimis ſe partibus, id
eſt, reipublicae, jungeret. Parum fortis vi- 17
detur quibusdam: quibus optime reſpondit
ipſe, *non ſe timidum in ſuſcipiendis, ſed in
providendis periculis:* quod probavit morte
quoque ipſa, quam praeſtantiſſimo ſuſcepit
animo. Quodſi defuit his viris ſumma vir- 18
tus: ſic, quaerentibus, an oratores fuerint,
reſpondebo, quomodo Stoici, ſi interrogen-
tur, an ſapiens Zeno, an Cleanthes, an Chry-
ſippus, reſpondeant, Magnos quidem illos ac
venerabiles, non tamen id, quod natura ho-

18. *ſi interrogantur* Turic. Flor. *ſi interrogarentur* Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. Hoc ipſum verum ſuſpicor, modo et mox *reſpondebant* reponatur pro *reſpondeant.* Neque enim recte ſe Stoicorum exemplo tuetur noſter, ſi illorum quoque reſponſionem fingit modo, qualem poſſint reddere, non prodit eam, quam vere dederint. Latere autem, quod probo, in ipſa vetuſtiſſima ſcriptura puto. *Chryſippus ipſe, reſp.* Sic Ambr. 2. *Ch. ipſi r.* Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *ipſe* om. reliqui. Sed Goth. *Ch. qui r.* *magno quidem* Flor. *ſummum habebat* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Baſil. *ſ. habeat* Camp. non male.

17. *reſpondit ipſe.* Haec ipſa quidem, quae continuo recenſentur, Ciceronis verba non invenio, nec demonſtrarunt VV. DD. Sententiam ſaepiſſime profert, cum in epiſtolis queritur de temeritate Pompejanorum, velut Famill. 6, 21. multisque praeterea locis. Geſnerus hanc vanam Ciceronis et pro ipſo jactationem arguit, qui ne morti quidem ejus multum fortitudinis affuiſſe cenſet, ſimul uſus ipſa Senecae patris ad laudem Ciceronis tendente Suaſoria 7. *praeſtantiſſimo — animo.* Non eſt quod cum Francio et Burmanno reponere velis *praeſentiſſimo.* cf. 6, 1, 25. 18. *ſi interrogentur.* cf. not. crit.

19 minis ſummum habet, conſecutos. Nam et Pythagoras, non *ſapientem* ſe, ut qui ante eum fuerunt, ſed *ſtudioſum ſapientiae* vocari voluit. Ego tamen ſecundum communem 1049 loquendi conſuetudinem ſaepe dixi, dicamque, *perfectum oratorem* eſſe Ciceronem; ut amicos et *bonos viros*, et *prudentiſſimos* dicimus vulgo, quorum nihil niſi perfecte ſapienti datur. Sed cum proprie, et ad legem ipſam veritatis loquendum erit, eum quae-
20 ram oratorem, quem et ille quaerebat. Quanquam enim ſtetiſſe ipſum in faſtigio eloquentiae fateor, ac vix, quid adjici potuerit, invenio, fortaſſe inventurus, quod adhuc absci-

19. *conſecutos ut Pyth.* Camp. *ſed ut qui* Turic. *ſe et qui* Jenſ. Tarv. *ſe ut et qui* Locat. Ven. Ruſc. *ante fuerunt* Camp. *et ſtud.* Turic. *vocare vol.* Turic. Flor. Camp. *viros ſed prudentiſſime* Turic. Flor. Poſtremum Alm. quoque. *cumque proprie* Turic. Flor. *erit cumque oratorem* Turic. Flor. (qui poſterior infra etiam §. 34. *cum ad* pro *eum ad*): ab Alm. *quaeram* abeſſe dicitur. *quaeram eloquentiae oratorem* Camp. *quaerebat* om. Obr.

20. *ſtetiſſe eum* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Ald. *eloquentiae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quid adhuc* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui viciſſim ſupra *quod adjici*) c. Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. ante Gryph. *absciſurum.* Ita ſine libris etiam hic emendare debui vulgatum *abſciſſurum*, cum alibi addicentes

19. *quem et ille quaerebat.* Veluti in Oratore c. 2. 29. Demonſtrat Geſnerus et Craſſi ſententiam de Or. 3, 22.

20. *quid adjici — quod — absciſurum.* cf. 10, 1, 106. *illi nihil detrahi poteſt, huic nihil adjici.* — *adhuc* i. ad ea ſ. praeter ea quae jam abscidiſſe putandus eſt.

ſurum putem fuiſſe (nam fere ſic docti judicaverunt, *plurimum in eo virtutum, nonnihil fuiſſe vitiorum:* et ipſe ſe multa ex juvenili abundantia coërcuiſſe teſtatur): tamen quando nec ſapientis ſibi nomen, minime ſui contemtor, aſſeruit; et melius dicere, certe data longiore vita, et tempore ad componen-

illos habuiſſem; vid. ad 9, 4, 118. Nemo quidquam *abſcindet* ſupervacui, ſed aut *recidet* aut *abscidet.* *nam et fuiſſe ſic dicti* Turic. Flor. *ipſe ſe.* Sic Turic. Flor. Camp. transponunt reliqui. *ex juvenili.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *illa* inſerunt reliqui. *juvenali* Ambr. 2. *tamen quia* Guelf. *quando donec ſapientiſſimum ſibi* Turic. Flor. Ex Alm. *ſapientiſſimum* ſolum affertur. *certa data* Guelf. *longiora ut et tempora ad componendam ſecuriora* Turic. Flor. cum Alm. (quanquam ex hoc *tempore*, *componendum*, *ſecuriore* afferuntur). Nos eam repraeſentamus ſcripturam, quam Burmannus ſuaſit, et a qua libri ceteri in eo tantum recedunt, quod pro *et tempore ad* dant *et te. ad* Ambr. 2. Guelf. *et ſe ad* Goth. cum Voſſ. 2. *et ad ſe* Camp. *aetate ad* Jenſ. cum edd. ante Ald. qui nihil mutat niſi quod ex Regii conj. dat *ſeveriore;* hinc Baſil. *et aetate ad ſe c. ſev.* Gibſ. Obſ. *et aetate ad c. ſev.* reliqui *et aetate ad c. ſecuriore.* Quod autem Burmannus ſcripturam Voſſ. 2. et Goth. *ſe* in *ſeculo* fortaſſe mutandam eſſe putabat, fefellerat eum ratio mutationis conſulto factae ab aliquo, qui *componere* dici pro *elucubrando* non ferebat. Hic tamen uſus aliis quoque locis fit manifeſtus, velut 12, 10, 50. ubi itidem non additur id quod *componitur*, ut fit alibi et ibid. §. 49. *a componendis — orationibus*, quae opponuntur *dicendo.* Non igitur eſt ubique numerorum cura intelligenda, cum *compoſitio* uſurpatur. *Aetatem* hic quidem aevum Ciceronianum acceperunt, ſed hoc in illa *vitae* vicinia non licebat, ubi unusquisque erat ad ipſius *aetatem* i. annos relatu-

ipſe — teſtatur. cf. 12, 6, 4. Geſnerus ponit locum e Bruto c. 91. de Melone, qui Ciceronem redundantem coërcuerit; ubi vide Wezel. *longiore — ſecuriore.* cf. not. crit.

dum securiore, potuisset: non maligne crediderim, defuisse ei summam illam, ad quam
21 nemo propius accessit. Et licebat, si aliter sentirem, fortius id liberiusque defendere. An vero M. Antonius *neminem a se visum eloquentem*, quod tanto minus erat, professus

rus, ut est supra §. 16. Illam ipsam tamen intellexerunt qui reponebant *severiore*, praepostere illi, si plus quam sexagenarium ad maturitatem tandem et severitatem scribendi perventurum expectarunt. *crediderunt defuisse* Turic. *enim* pro *ei* Camp.

21. *et ligaliat si* Flor. *liberiusque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. et edd. ante Gryph. *et liberius* reliqui. *eloquentiae quam t. m. érit* Turic. Flor. *enim* pro *etiam* Camp. *hunc* pro *adhuc* Guelf. c. Goth. Voss. 2. 3. *quae semper est* Turic. Camp. *qui superest* Guelf. *aeternitatem* Flor. cum Bern. (siquidem, quod verosimile est, siglae Bern. et Obr. confusae sunt ap. Burm. in Addendis). *perfectus* Ambr. 2. cum Voss. 3. *perfectum* Guelf.

non maligne. Hoc simili modo continuandum ut supra 11, 3, 12.

21. *licebat, si aliter.* Non metu, sed vero praestantiae Ciceronianae sensu, tam caute se in hac ejus reprehensione versari testatur. Quidni enim ipsi liceat *perfectum* fortiter negare Tullium, cum ne eloquentem quidem („quod minus") se unquam vidisse dicat Antonius, et Tullius ipse quaerat, non inveniat eum, quem probaturus sit, oratorem? Ea vis est in figura orationis, quam aliquoties animadvertimus, *An vero — ego non.* cf. 11, 2, 38. Gesnerus mire aberrat, contemtum Ciceronis hoc aevo ingruentem, aulam principum ei minus faventem, causas existimans, quare *licuerit* ei hoc fortius defendere; aut, si *aliam sententiam* accipias de laudibus summis Ciceronis, per Domitianum, qui has ei facile indulserit, licuisse hoc etiam suspicans. Loca Ciceronis de Antonii et suo judicio vide apud nostrum 8. Pro. 13. et modo hic §. 19. *Quaerendi* autem vocabulum in quo consulto haeret noster apud Cic. est in Orat. c. 21. 29.

est; ipse etiam M. Tullius *quaerit adhuc eum*, et tantum imaginatur ac fingit: ego non audeam dicere, aliquid in hac, quae superest, aeternitate inveniri posse eo, quod fuerit, perfectius? Transeo illos, qui Ciceroni ac De- 22
mostheni ne in eloquentia quidem satis tribuunt: quanquam neque ipsi Ciceroni Demosthenes videatur satis esse perfectus, quem *dormitare* interim dicit; nec Cicero Bruto Calvoque, qui certe compositionem illius etiam apud ipsum reprehendunt; nec Asinio utrique, qui vitia orationis ejus etiam inimice pluribus locis insequuntur. Concedamus sane, 23
quod minime natura patitur, repertum esse

22. *aut Dem.* Camp. *in eloquentiae* Ambr. 2. *satis — Demosthenes* om. Guelf. ex homoeoarcto, nam quae continuo sequuntur ita ibi transposita leguntur: *satis videatur esse*, ut et in Goth. Jens. (tac. Gesn.). *satis* secundo loco omittit Obr. *interdum* Camp. *reprehendit* Turic. Flor. Solum tamen reprehensorem Calvum agnoscere non placet. Nec insolens corruptela; cf. 3, 6, 52. *pluribus locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *in* inserunt reliqui.

23. *patitur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *patiatur* reliqui. Cf. §. 9. *id quod — potest.* Mox

22. *Ciceroni Demosthenes — dormitare.* Verbum ab Horatio ad Ciceronem secure translatum. cf. 10, 1, 24.

Cicero Bruto Calvoque — apud ipsum. cf. 9, 4, 1. Apparet igitur *compositionem* hic esse numeros oratorios, quo vel *certe* illud deducit.

Asinio utrique. „Patri et „filio, quorum hic *de comparatione patris et Ciceronis* „libros edidit lectos Plinio „epist. 7, 4, 4. et refutatos a „Claudio Imp. teste Sueto. c. „41. Add. Gell. 17, 1." Gesnerus. Iniquissimum Ciceronis obtrectatorem Asinium Pollionem ostendit Seneca pater Suasor. 6.

aliquem malum virum, ſumme diſertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo. Nam nec omnibus, qui fuerint manu promti, viri fortis nomen conceſſerim, quia ſine virtute
24 intelligi non poteſt fortitudo. An ei, qui ad defendendas cauſas advocatur, non eſt opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gratia avertat, nec metus frangat? ſed proditorem, transfugam, praevaricatorem donabimus oratoris illo ſacro nomine? Quod ſi mediocribus etiam patronis convenit haec, quae vulgo dicitur, *bonitas:* cur non orator ille, qui nondum fuit, ſed poteſt eſſe, tam ſit mo-
25 ribus, quam dicendi virtute perfectus? Non enim forenſem quandam inſtituimus operam, nec mercenariam vocem, nec, ut aſperioribus verbis parcamus, non inutilem ſane litium advocatum, quem denique *cauſidicum* vulgo vo-

nihilo — negabo om. Guelf. *eum* om. Camp. *Nam* om. Turic. Flor. cum Alm. et Turic. quidem apice impoſito voci *nec*, pro qua Goth. (tac. Geſn.) Camp. *neque*, ſicut mox ante *cupiditas* dant *neque* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 3, 9, 5. et mox §. 25.

24. *advocator* Ambr. 2. *gratia vertat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *transfugatorem* Camp. *eſſe ſitam ſit* Guelf. *majoribus quam* Flor.

25. *quendam* Guelf. *quadam* Turic. *mercenaria* Guelf. *neque ut* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic et *neque merc.*). *aſperius verbis* Turic. Flor. *non utiles an elitium*

25. *ut aſperioribus — parcamus.* Rabulam, ut recte monet Pſeudo-Turnebus, dicturus erat. vide infra 12, 9, 12.

non inutilem — advocatum. vide not. crit.

cauſidicum. Ita nonniſi per contemtum nominari eos, quos patroni nomine, nedum

cant; ſed virum, cum ingenii natura praeſtantem, tum vero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum, datum tandem rebus humanis, qualem nulla antea vetuſtas cognoverit, ſingularem, perfectumque undique, optima ſentientem, optimeque dicentem. In 26
hoc quota pars erit, quod aut innocentes tue-

quem Turic. Flor. Ex Alm. affertur *non utile ſane quem*, unde Burmannus conjicit *n. inutilem plane advocatum quem*, quoniam *litium advocatum* an recte dicatur dubitandum ſit. Quod quidem plane ei aſſentior; ſed medelam non item probo. Nam *advocatum* et ipſum abeſſe ab Alm. oblitus videtur, nec valde credulus ego illi vocis *litium* omiſſioni. Habetque hoc etiam difficultatem, quod, cum ſit in his manifeſtus ad honeſtiora vocabula reditus, tamen *advocatus* aut potior eſt (cf. 4, 1, 7.), aut ſaltem non inferior *cauſidico*. Ut non multum abſit, quin vetuſta illa ſcriptura indicio utar vocis *litigium* (ad modum *mancipii*) de homine etiam in familiari ſermone uſurpatae („non inutile ſane litigium"). Quod ſi, ut par eſt, diſplicuerit, vide an reponendum videatur *litium inſtrumentum*. [Vid. Add.] *cauſadicum* Ambr. 2. *vulgo dicant* Flor. *eum* pro *cum* Camp. *praeſtante* Turic. Flor. *tot* Turic. Camp. omittunt. Placet. Mox *agnoverit* Camp. *optime ſent.* Goth. ſolus.

26. *his hoc quod apers erit* Turic. Flor. (hic *aſperſerit*). *tuebatur* Turic. Flor. *aderit* om. Turic. Flor. cum Alm. *ſummum* Turic. *ſummis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *operibus* om.

omnium honorificentiſſimo, oratoris non digneris, docet Burmannus ad eum Petronii locum (c. 46.), ubi cum praecone (plane ut ap. Juv. 6, 438.) componitur cauſidicus. Plane autem appoſite ad noſtrum locum verba ibi afferuntur Cic. de Orat. 1, 46. „Non enim cauſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc ſermone noſtro conquirimus, „ſed eum virum, qui primum „ſit hujus artis antiſtes" cet. Cf. etiam initium Dialogi de Oratoribus.

26. *quota pars — quod.* Imminutionem ineſſe tali interrogationi exempla pro-

bitur, aut improborum ſcelera compeſcet, aut 1051
in pecuniariis quaeſtionibus veritati contra calumniam aderit? Summus ille quidem in his quoque operibus fuerit, ſed majoribus clarius elucebit, cum regenda ſenatus conſilia, et popularis error ad meliora ducendus.
27 An non talem quendam videtur finxiſſe Virgilius, quem in ſeditione vulgi, jam faces et ſaxa jaculantis, moderatorem dedit?

Tum pietate gravem ac meritis ſi forte virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectisque auribus aſtant.

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, poſt haec adjiciet *dicendi peritum*,

Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſed majoribus.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. *in* inſerunt reliqui. *ac pop.* Camp.

27. *tale quaedam* Turic. *inde ſedit.* Turic. *dedit.* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. poſt. ante Baſil. adjiciunt *animi.* Quod, refictum duntaxat in *animis*, neceſſarium ſtructurae cenſeo, quae in illo *dedit* finem non habet. *aſtant.* Hoc, non *adſt.*, dare Turic. Camp. diſerte moneor. *adjiciet.* Sic Turic. (quanquam *adi*-

bant; nec erat quod Burmannus *quae* optaret prae *quod.* Illud inſolentius, quod non adjicitur genitivus, velut *laudis* aut ſimilis; nam ſic fere ſtruitur, ut apud Juvenalem (3, 61.): *quota portio faecis Achaeae* i. Graecorum quidem minimum. Neque tamen ideo reponere velim: *Hujus hoc quota pars erit, quod.* Quanquam ꝟ. var. lect.

27. *dedit.* vide not. crit.

adjiciet. Promittit quaſi hoc noſter Virgilium legentibus, modo attendere velint apud poëtam ſequentia; et congruit illud quod praeceſſit praeſens,

Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

Quid? non in bellis quoque idem ille vir, quem inſtituimus, ſi ſit ad proelium miles cohortandus, ex mediis ſapientiae praeceptis orationem trahet? Nam quomodo pugnam ineuntibus, tot ſimul metus laboris, dolorum, poſtremo mortis ipſius exciderint, niſi in eorum locum pietas, et fortitudo, et honeſti praeſens imago ſucceſſerit? Quae certe melius perſuadebit aliis, qui prius perſuaſerit ſibi. Prodit enim ſe, quamlibet cuſtodiatur, ſimulatio: nec unquam tanta fuerit loquendi facultas, ut non titubet atque haereat, quoties ab animo verba diſſentiunt. Vir

28 (at "Quid? non in bellis … vir,"); 29 (at "… ſucceſſerit? Quae certe")

ciet) Guelf. cum Voſſ. 3. *adjecit* reliqui. *dictis amicos* Flor.

28. *ſimul mecum cum laboris.* Turic. Flor. *dolorum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. 3. *doloris* reliqui. *honeſti patris* Jenſ. e compendio ſcripturae, ut recte Geſn. Sed ne in Tarv. quidem recurrit. Inveniebat Regius.

29. *loquendi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Alm. Voſſ. 2. 3. Obr. *eloquendi* reliqui. *non* pro *ut non* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *quae non* Obr. *titubet adhaereat quoties* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *t. ac h. q.* reliqui. [Spaldingio certum erat eliminare vitioſum *ac*. Eidem tamen *t. haereatque* edi jubenti morem non geſſi. Nam qui *et* non poſuit poſt — *et*, eidem *que* obtrudere verebar ante *qu* —. Feci itaque quod unum relictum erat. BUTTM.] *ſub animo* Guelf. Exc. Sant. Mox pro *Vir a. m. aliud* Turic. Flor. *vir bonus in aliis aliud.*

habemus. Locus eſt Aen. 1, 148.

28. *pugnam ineuntibus.* cf. 2, 16, 8.

autem malus aliud dicat neceſſe eſt, quam
30 ſentit. Bonos nunquam honeſtus ſermo de-
ficiet, nunquam rerum optimarum (nam ii-
dem etiam prudentes erunt) inventio: quae
etiamſi lenociniis deſtituta ſit, ſatis tamen na-
tura ſua ornatur: nec quidquam non diſerte,
31 quod honeſte, dicitur. Quare, juventus, im-
mo omnis aetas, (neque enim rectae volun- 1052
tati ſerum eſt tempus ullum) totis mentibus
huc tendamus, in hoc laboremus: forſan et
conſummare contingat. Nam ſi natura non
prohibet et eſſe virum bonum, et eſſe di-
cendi peritum: cur non aliquis etiam unus
utrumque conſequi poſſit? cur autem non
32 ſe quisque ſperet fore illum aliquem? Ad
quod ſi vires ingenii non ſuffecerint, tamen

30. *Bonus nunq.* Ambr. 2. *Bonis n.* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *bonos unquam* Turic. et mox iterum *unquam. lenocinii* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *tamen ſatis* Flor. *dicitur* om. Guelf.

31. *omnes aetates* Turic. Flor. (hic quidem *omnis*) Camp. *omnis aetate* Alm. *in hoc laboremus.* Sic Camp., *in haec l.* Turic. *in haec elaboraremus* Flor. *in haec elaboremus* Ambr. 2. Guelf. c. Alm. *in hac el.* Goth. Jenſ. c. Voſſ. 2. Tarv. *in hoc el.* reliqui. Cf. nos in Prooem. Vol. 3. p. XI. ſed et 2, 8, 8. *contingant* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. *et* poſt *prohibet* om. Camp. c. Stoer. Chouet. Leid. *bonum* om. Turic. Flor. *dicidi p.* Turic.

32. *ſufficerent* Turic. Flor. cum Alm. *usque* om. Turic.

31. *in hoc laboremus.* Mihi quidem dubitatione caret *hoc* eſſe accuſativum, pro quo Senec. Epiſt. 108 *in rem unam laboremus* affert Burm. et idem Cic. ad Famil. 5, 12. p. Ald. 63. b. *in eo genere laborarunt.* alienum hinc agnoſcit, cujusmodi eſt et noſtri locus 5. 10, 119. cf. hic not. crit.

ad quem usque modum processerimus, meliores erimus ex utroque. Hoc certe prorsus eximatur animo, rerum pulcherrimam eloquentiam cum vitiis mentis posse misceri. Facultas dicendi, si in malos incidit, et ipsa judicanda est malum; pejores enim illos facit, quibus contigit. Videor mihi audire quos- 33
dam, (neque enim deerunt unquam, qui diserti esse, quam boni, malint) illa dicentes: Quid ergo tantum est artis in eloquentia? cur tu de coloribus, et difficilium causarum defensione, nonnihil etiam de confessione locutus es, nisi aliquando vis ac facultas dicendi expugnat ipsam veritatem? Bonus enim vir non agit nisi bonas causas, eas porro etiam sine doctrina satis per se tuetur veritas

Flor. c. Alm. *procul eximatur* Turic. (hic *eximatus*) Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *animo rem* Turic. Flor. (hic conjunctim) Camp. *animorum* Ambr. 2. Guelf. c. Jens. Tarv. *rerum* om. Ald. *posce* Ambr. 2. *incidat* Camp. *contigit.* Sic Turic. Flor. *contingit* reliqui.

33. *neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cf. 11, 3, 161. *dicerent unquam* Turic. *erunt u.* Guelf. Exc. Sant. *diserti essent* Flor. *malunt* Goth. (tac. Gesn.). *custode* pro *cur tu de* Flor. *etiam defensione* Turic. Flor. c. Alm. *e. de confesso* reliqui. Nostrum e conjectura. *est* pro *es* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Bern. *ac facultas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (a sec. m.) *et f.* reliqui. *ipsa in veritate* Turic. Flor.

32. *rerum pulcherrimam.* cf. 1, 12, 16.

ne. velut 4, 2, 68 — 75. 11, 1, 76.

33. *nonnihil — confessio-*

34 ipsa. Quibus ego, cum de meo primum opere 1053
respondero, etiam pro boni viri officio, si quando eum ad defensionem nocentium ratio duxerit, satisfaciam. Tractare enim, quomodo aut pro falsis, aut etiam pro injustis aliquando dicatur, non est inutile, vel propter hoc solum, ut ea facilius et deprehendamus, et refellamus; quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent,
35 fuerint. Neque enim Academici, cum in utramque disseruerunt partem, non secundum alteram vivent: nec Carneades ille, qui Romae audiente Censorio Catone non minoribus viribus contra justitiam dicitur disseruisse, quam pridie pro justitia dixerat, injustus ipse vir fuit. Verum et *virtus* quid sit, adversa ei *malitia* detegit, et *aequitas* fit

34. *opere spondebo* Turic. Flor. *o. respondebo* Alm. *Tractare.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *protractare* Ambr. 2. c. Bern. Jens. Tarv. *pertractare* reliqui. *facilius non deprendamus refellamus* Turic. *f. ut deprendamus r.* Flor. *f. e. deprendamus e. r.* Camp.

35. *in utraque* Turic. *disseruerunt.* Sic Camp. *dissenserunt* Turic. Flor. *differunt* Goth. (tac. Gesn.) *dixerunt* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *disserunt*, suadente Regio, reliqui. *vivent.* Sic Turic. Flor. Camp. *vivunt* reliqui. *nec Carneades.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *ne C.* Ambr. 2. Guelf. *nec Arn.* Voss. 3. *neque C.* reliqui. *minoribus verbis* Camp. *ei malitiae* Flor. *ex iniquae contemplatio* Turic. Flor. *contra his prob.* Turic. c. Alm.

35. *Carneades — dicitur disseruisse.* cf. ad 2, 15, 23. Consulatur autem, qui haec fusius narrat, Lactant. Divin. Instit. 5, 13. et 16.

ex *iniqui* contemplatione manifeſtior, et plu-
rima contrariis probantur. Debent ergo ora-
tori ſic eſſe adverſariorum nota conſilia, ut
hoſtium imperatori. Verum et illud, quod 36
prima propoſitione durum videtur, poteſt
afferre ratio, ut *vir bonus* in defenſione cau-
ſae velit auferre aliquando judici veritatem.
Quod ſi quis a me proponi mirabitur, (quan-
quam non eſt haec mea proprie ſententia,
ſed eorum, quos graviſſimos ſapientiae ma-
1054 giſtros aetas vetus credidit) ſic judicet, ple-
raque eſſe, quae non tam factis, quam cau-
ſis eorum, vel honeſta fiant, vel turpia. Nam 37
ſi *hominem occidere*, ſaepe virtus, *liberos ne-
care*, nonnunquam pulcherrimum eſt; aſpe-
riora quaedam adhuc dictu, ſi communis
utilitas exegerit, facere conceditur: ne hoc
quidem nudum eſt intuendum, qualem cau-
ſam vir bonus, ſed etiam quare, et qua men-

36. *judicii veritatem* Turic. Flor. *ſic judicent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. nec diſplicet Bur-manno ob antecedens *ſi quis*. Ego errore natum ſuſpicor eorum, qui hoc cum graviſſimis illis ſtruerent.

37. *pulch. eſſe* Turic. Camp. *quidem unum quam intelle-gendum qualem* Turic. Flor. c. Alm. *q. nondum e. i. q.* Jenſ. Tarv. *intuendum* om. Voſſ. 1. 3. Suſpicor e recepta *unquam* excidiſſe poſt *nudum*.

36. *auferre — judici verita-tem*: cf. 4, 5, 6. „quos gra-„viſſimos — aetas vetus cre-„didit" inter eos imprimis cenſendus videtur Panaetius ex loco Ciceronis de Off. 2, 14. extr. cf. noſter 2, 17, 26 ſeqq.

37. *hominem occidere — necare*. Sp. Ahalae, Scipionis Naſicae, Bruti, Manlii exempla animo obverſantur.

38 te, defendat. Ac primum concedant mihi
omnes oportet, quod Stoicorum quoque aſper-
rimi confitentur, facturum aliquando virum
bonum, ut mendacium dicat, et quidem non-
nunquam levioribus cauſis: ut in pueris ae-
grotantibus, utilitatis eorum gratia multa
fingimus, multa non facturi promittimus:
39 nedum ſi ab homine occidendo graſſator aver-
tendus ſit, aut hoſtis pro ſalute patriae fal-
lendus: ut hoc, quod alias in ſervis quo-
que reprehendendum eſt, ſit alias in ipſo ſa-
piente laudandum. Id ſi conſtiterit, multa
jam video poſſe evenire, propter quae ora-
tor bene ſuſcipiat tale cauſae genus, quale,
40 remota ratione honeſta, non recepiſſet. Nec

38. *uti pueris* Obr. non neceſſaria mutatione. *non facturа* Turic. Flor. cum Andreana. *non futura* Camp.

39. *in ſeris* Turic. c. Alm. *reſpondendus e. ſ. alius i. i. ſ. laudandus* Turic. Flor. c. Alm. *alias in — eſt ſit* om. in Voſſ. 2. retinet Goth. *recepiſſet.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *ſuſcepiſſet* reliqui, concinnitatis gratia.

40. *ſed ne hoc* pro *nec hoc* Turic. Flor. c. Alm. Habet

38. *ut mendacium dicat.* cf. 2, 17, 27. Exempla recte diſſimulandae veritatis habet etiam Plato in lib. 2. reipubl. p. 382. Steph.

39. *nedum.* Hic longius quid inſerendum eſt cogitatione legentis, velut *ut ſit vetitum mentiri.* Nam ut nunc eſt, expectabas potius: *ſed multo magis etiam,* quod referretur ad *levioribus cauſis.* (Et hoc monet Capper.) Eſt anacoluthiae quiddam in hac ſtructura voculae *nedum,* quale, ſed mollius illud, apud Livium 10, 32, 4. demonſtrat Drakenborchus. (cf. et Liv. 45, 29, 2. et Oudend. ad Sueton. Galb. 5.) Propius etiam noſtro Liv. 7, 4, 3: „quem armorum etiam pro „patria ſatietas teneret, *nedum* „adverſus patriam.“

hoc dico, quia ſeveriores ſequi placet leges, pro patre, fratre, amico periclitantibus; tametſi non mediocris haeſitatio eſt, hinc *juſtitiae* propoſita imagine, inde *pietatis*. Nihil dubii relinquamus. Sit aliquis inſidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne ſalvum eum nolet is, qui a nobis finitur, ora-

duritiei aliquantum in ſono *nec hoc*, in quo aliquoties variare codd. vidimus: cf. 4, 2, 93. 9, 3, 97. Malim *neque h. tametſi mediocris* Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Bern. peſſime, et ſpero immunem revera erroris Turic. *inde pietas* Guelf. cum Bern. Subjicitur *non* continuo ante *nihil* a Geſnero ſolo, non quidem, ut videtur, per ſphalma, ſed ut ſuccurreretur tenebris ſententiae. *nihil dubitare linquamus* Turic. Flor. c. Alm. *nolet.* Sic Goth. Jenſ. cum edd. poſt. ante Gryph. (niſi quod Baſil. *vo-*

40. Impeditus locus, cujus explanatio cum neque Spaldingio neque mihi ſucceſſiſſet, Boeckhium etiam conſultavi. Is eum, qui unus verus ſit, ſenſum emergere poſſe negavit, niſi haec, *Nec hoc dico pro patre, fratre, amico periclitantibus*, jungantur, illa autem, *quia ſeveriores ſequi placet leges*, ſeorſim dicta et praeoccupata ibi exiſtimentur, cum vera eorum ad normam logices ſedes ſit poſt verbum *periclitantibus*. Omnia autem plenioribus verbis ſic eſſe explicanda: „Neque hoc „ita dico, quaſi pro patre, fra„tre, amico periclitantibus re„veraque noxiis contra verita„tem et juſtitiam dicere liceat: „ſeveriorem enim in talibus le„gem ſequi mihi etiam placet: „tametſi non mediocris haeſi„tatio ſit, ipſa pietate contra „juſtitiam nitente: ut facile „fortaſſe ſit in hoc etiam ge„nere cauſam fingere, quae „plerisque ad demonſtranda „illa ſatisfaciat. Sed ponamus „exemplum extra omnem du„bitationis anſam poſitum.“ Eſſe autem hanc veram ſententiarum ſeriem, mihi quidem plane exploratum eſt; neque breviloquentiam in illis, *neque hoc dico pro patre* etc., moraturum quemquam judico, immo ne ipſam quidem illam transpoſitionem, modo pro *quia* ſcriptum eſſet *nam*. Quare integrum aliis relinquo judicium, an *quia* etiam eo modo uſurpari poſſit, an

tor? an, si tuendum susceperit, non tam
falsis defendet, quam qui apud judices ma-
41 lam causam tuetur? Quid si quaedam bene
facta damnaturus est judex, nisi ea non esse
facta convicerimus: non vel hoc modo ser-
vabit orator non innocentem modo, sed et-
iam laudabilem civem? Quid si quaedam ju- 1055
sta natura, sed conditione temporum inutilia
civitati sciemus: nonne utemur arte dicen-
di, bona quidem, sed malis artibus simili?
42 Ad hoc nemo dubitabit, quin, si nocentes
mutari in bonam mentem aliquo modo pos-
sint, sicut posse interdum conceditur, salvos
esse magis e republica sit, quam puniri. Si

let) acc. Obr. *nollet* reliqui. cf. §. 3. *defendet qui apud quam judices* Turic. *multam causam* Turic. Flor.

41. *quodsi quaedam bene* Turic. mox in altero membro *quid si quidem* Turic. Flor. *juxta* Turic. *matura* Guelf. *artibus similia* Ambr. 2. Camp. c. Voss. 1. 3. *a. simillima* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid.

42. *Ad hoc.* Sic libri omnes ante Burm. qui *At h.* e marg. Basil. obsequente solo Gesnero. *quid si noc.* Turic. (qui et *dubitavit*) Flor. *quando s. n.* Jens. c. edd. post. ante Ald. Correxit Regius. *mutari bonam* Turic. Flor. *imitara b.* Camp. *inter conced.* Turic. Prius omittunt Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 2. 3. Erat profecto *interim.*

esse magis. Sic Turic. Flor. c. Voss. 1. *eos* inserunt reliqui. *et rempublicam* Turic. Flor. *utile rei p.* (omisso *sit*) Camp. *liceat* Turic. Flor. c. Alm. cf. 4, 2, 83. *virum tum*

ejus loco *nam*, vel si mavis *quia* reponendum sit. Buttm.

utrumne. Amat vocem noster. cf. 5, 11, 28.

42. *Ad hoc.* Est transeundi formula, potestate ea, quam vidimus 6, 3, 6. et passim.

liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui vera objicientur, non id aget, ut ſalvus ſit? Da nunc, ut crimine manifeſto 43
prematur dux bonus, et ſine quo vincere hoſtem civitas non poſſit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum, et alioqui malum civem, et ſibi inimicum, tamen, quia utilem ſciebat ducem, imminente bello palam conſulem ſuffragio ſuo fecit: idque admirantibus quibusdam reſpondit, *A cive ſe ſpoliari malle, quam ab hoſte venire.* Ita, ſi fuiſſet

vera Flor. Camp. *v. tunc v.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. *v. cum v.* Goth. c. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad aget et ſalvus* Turic. *et* ex Alm. quoque affertur.

43. *hoſtem.* Sic Colbert. Mſ. et Obr. curis ſecundis. *hoſtes* Camp. *honeſtem* Ambr. 2. *honeſte* reliqui. *non poſſet* Turic. Flor. *nonne comm.* Turic. Flor. c. Alm. *nonne ei c.* reliqui. Noſtrum e conj. Cf. 11, 3, 87. Videtur noſter magis amare ſimplex, ut modo aliquoties poſuit. *advocavit* Turic. *advocabitur* Guelf. *Ruſſum* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. ut et iterum. *et alioqui.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. et adoptavit Geſn. *et alios qui* Flor. *et aliqui* Ambr. 2. *et alioquin* Voſſ. 3. *et aliquando* Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. *alioqui et,* de conjectura Regii, reliqui; ad quorum unum vel alterum cum collati ſint codices mſſ., eos qui ſilentur dixeris dare inverſum hunc ordinem; quod mihi tamen non fit probabile. *quem* pro *civem* Turic. Flor. c. Alm. *utile* Turic. Flor. *idque admirantibus.* Sic nos e conj. *atque adm.* Turic. Flor. Camp. *atque id adm.* Goth. cum reliquis, ut ſuſpicor, quos *atque adm.* dare Burmannus refert, ante Baſil. *atque id mirantibus* reliqui, nimis operoſe. *ſpoliare* Camp. *Ita, ſi.* Sic Tu-

43. *Fabricius Cornelium.* Gell. 4, 8. vide Cic. de Or. 2, 66. item

orator, non defendiſſet eundem Rufinum vel
44 manifeſti peculatus reum? Multa dici poſ-
ſunt ſimilia, ſed vel unum ex iis quodlibet 1056
ſufficit. Non enim hoc agimus, ut iſtud
illi, quem formamus, viro ſaepe ſit facien-
dum: ſed ut, ſi talis coëgerit ratio, ſit ta-
men vera finitio, *oratorem eſſe virum bo-*
45 *num, dicendi peritum.* Praecipere vero ac
diſcere quomodo etiam probatione difficilia
tractentur, neceſſarium eſt. Nam frequen-
ter etiam optimae cauſae ſimiles ſunt malis,
et innocens reus multis veriſimilibus premi-
tur: quo fit, ut eadem actionis ratione de-
fendendus ſit, qua, ſi nocens eſſet. Jam in-
numerabilia ſunt bonis cauſis malisque com-

ric. Flor. Camp. cum edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. *hic* inſerunt reliqui.

44. *dici poſſent* Jenſ. c. edd. poſt. ante Gryph. *ex iis.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *ex his* reliqui. *viro re ſit facienda* Turic. Flor. *ſaepe* tantum om. Camp.

45. *Praecipue* Guelf. (cf. 6, 5, 2.) omiſſis mox *neceſſarium eſt.* Sed Turic. Flor. *neceſſario eſt* cum Alm. *neceſſe eſt* Goth. Jenſ. c. edd. poſt. ante Gibſ. exc. Ald. (cf. 5, 10, 69.). Tuentur noſtrum Ambr. 2. Camp.

viriſimil. bis Ambr. 2. *eadem reſponſionis accommodatione* Obr. mira libidine. *def. ſit.* Sic Turic.

44. *ſi talis.* Malim *ſi talia.* [Mihi, ob nexum ſententiarum, praeſtabilior videtur vulgata, in qua verbum ſpectat ad *oratorem.* Buttm.]

45. *probatione.* Cave hoc referas ad *tractentur,* ſed conjunctum voci *difficilia* accipe *probatu diff.* monente id jam Badio. Neque velim ſcribi *probationi.* cf. Drakenb. ad Liv. 45, 30, 2.

Jam innumerabilia. Hic nemo de ſubſtituendo *Nam* cogitet, ut hoc imputetur neglectui illi noſtri ſcriptoris ſo-

munia, *teſtes*, *litterae*, *ſuſpiciones*, *opiniones*. Non aliter autem veriſimilia, quam vera, et confirmantur et refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur oratio, manente honeſta voluntate.

II. Quando igitur orator eſt *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non poteſt; virtus, etiamſi quosdam impetus ex natura ſumit, tamen perficienda doctrina eſt: *mores* ante omnia oratori ſtudiis erunt excolendi, atque omnis honeſti juſtique di-

Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. *ſ. d.* reliqui. *cauſis in aliisque in aliisque* c. Turic. Flor. (ſed hic nonniſi ſemel). *animi* poſt *opiniones* inſerit Camp. *et* ante *conf.* om. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *refellentur* Turic. Flor. Solum *confirmantur* dat Obr. non ex typographi quidem ſphalmate. *ut referet* Turic. Flor. *u. r. ferret* Ambr. 2. *u. r. fieret* Guelf. *flectatur* Guelf. c. Goth. Obr. *oratio non manente h.* Turic. Flor. Camp. c. Bodl. et Andreana. *oratio, vero manente, et h.* ed. Obr. Apparet, quantum nocuerit in *ō* deſinens vocabulum. *hon. vol.* om. Ambr. 2.

Inſcriptio: *Cognoſcenda oratori quibus mores formantur* Turic. Ambr. 2. (hic litteris uncial.) Guelf. (hic *formentur*) Goth. (hic *c. eſſe. o.—formentur*). Ut Goth. etiam Jenſ. c. edd. poſt. ante Obr. acc. Burm. Capper. In Flor. nulla memoratur.

1. *igitur a1 oratores vir* Turic. Quid hoc loco ſignificet nota, non exputo. *oratori ante omnia* Camp. *excolito*: ſed *Jam* non modo tranſitum facit, ſed novi quid adjungit, ſignificatque *praeterea*, *inſuper*. cf. nos ad 6, 4, 9. item Drakenb. ad Liv. 3, 34, 8.

1. *virtus — doctrina eſt*. cf. haec etiam citantem Valcke-

ſciplina pertractanda, ſine qua nemo nec vir bonus eſſe, nec dicendi peritus poteſt.
2 Niſi forte accedimus iis, qui natura conſtare mores, et nihil adjuvari diſciplina putant: ſcilicet, ut ea quae manu fiunt, atque eorum etiam contemtiſſima, confiteantur 1057
egere doctoribus: virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum eſt, obviam et illaboratam,
3 tantum quia nati ſimus, habeamus. Abſtinens erit, qui id ipſum, quid ſit abſtinentia, ignoret? Et fortis, qui metus doloris,

lenda Turic. *honeſtius utique* Flor. *qua omnia cur bonus* Turic.

2. *accedimus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 2. *accidimus* Turic. *accedemus* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *accedamus* reliqui. *is qui* Ambr. 2. *cui* ſolum Turic. *ea quae.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *quidem* inſerunt reliqui. *fiant at quae eorum* Camp. *regere doct.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *quo nihil* Turic. *quo ad eos* Turic. *quod ad d.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. c. Voſſ. 1. Bern. *accedat* Camp. c. edd. ante Bad. *accedere* Baſil. qui et modo *quoad* junctim. *obv. illab.* omiſſo *et* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. *nati ſumus* Camp. c. Goth. et edd. (niſi quod Jenſ. Tarv. *naoti*) ante Stoer.

3. *qui id ipſum* omittere dicitur Flor. ſed Turic. *quid ipſum*, poſt quae repetit ex antecedd. haec *tantum quia* — *abſtinens erit* et continuo pergit *quid ſit a.* Aut igitur librarius Flor. codicis, aut is qui hunc contulit, eandem repetitionem ante oculos habens, aberravit. Sed *id ipſum* abeſt a Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. quorum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quicquid ſit.* *ignoret.* Sic Turic.

naer. ad Hippolyt. v. 79. pag. 174. *mores excolendi* ſunt apud noſtrum 4. Pr. 3.

mortis, ſuperſtitionis, nulla ratione purgaverit? Et juſtus, qui aequi bonique tractatum, qui leges, quae natura ſunt omnibus datae, quaeque propriae populis et gentibus conſtitutae, nunquam eruditiore aliquo ſermone tractarit? O quam iſtud parvum putant, quibus tam facile videtur! Sed hoc transeo, de 4
quo neminem, qui litteras vel primis, ut ajunt, labris deguſtarit, dubitaturum puto. Ad illud ſequens praevertar, ne dicendi qui-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Goth. (err. Geſn.) c. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Obr. *ignoraret* Camp. quod ſibi repertum correxit Regius *ignorarit*, obſequentibus reliquis. *ratione purgationis* Turic. Flor. c. Alm. ex errore illo perperam continuandi; cf. 5, 9, 13. *r. pugnaverit* Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. Gryph. 1536. cf. 7, 1, 12. Mox *virtus* pro *juſtus* Guelf. *nunquam eruditiore.* Sic nos e conj. Nam Turic. Flor. *quam e.* cum Alm. *num e.* Ambr. 2. *nun e.* Guelf. *non e.* reliqui. *tractarit.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voſſ. 3. *tractaverit* reliqui. *parvum.* Sic nos e conj. *pavorem* Turic. Flor. c. Alm. *parum* reliqui. Cf. 1, 1, 18. *quibus non facile* Jenſ. Tarv. *q. tam non f.* Locat. Ven. Ruſc.

4. *deguſtaret* Ambr. 2. c. Voſſ. 1. *deguſtaverit* Goth. (tac. Geſn.) *Ad aliud* Camp. *praevertar.* Sic

3. *tractatum — tractarit.* Hic quidem inſigniter ſui oblitus erat noſter, et gravius etiam peccavit quam in „*modo* illo *modo* terminato" 9, 4, 125. *tractatum* autem *aequi* dicere imprimis amat, velut hic §. 15. 16. 12, 1, 8. 5, 10, 72. 118. In genere de disputatione philoſophica hic §. 19. *tractatum.*

4. *de quo neminem — dubitaturum puto.* Quid igitur cenſes illos, Fabi, qui virtutem doceri negarunt graviſſimi veterum philoſophorum? Sed qui virtutis artem nullam agnoſcerent, ii noſtro videbantur quales qui nullam eloquentiae. cf. 2, 21, 3.

ad illud — praevertar. Duplicem diſciplinae moralis

dem ſatis peritum fore, qui non et naturae vim omnem penitus perſpexerit, et mores
5 praeceptis ac ratione formarit. Neque enim fruſtra in tertio de Oratore libro L. Craſſus cuncta, quae *de aequo*, *juſto*, *vero*, *bono*, deque iis, quae ſunt contra poſita, dicantur, propria eſſe oratoris affirmat: ac philoſophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non ſuis. Idem tamen confitetur, ea jam eſſe a philoſophia petenda, videlicet quia magis haec illi videtur in
6 poſſeſſione earum rerum fuiſſe. Hinc etiam

Ambr. 2. (niſi quod *pre*) Obr. *praevertat* Guelf. *revertar* reliqui. Pro ſincera illa ſcriptura, quam et Burmannus tuetur ad Gronov. not. in Plin. 38, 8. ablegans, deſerendi fuerunt vel optimi codd. *nec* pro *ne* Turic. Flor. Camp. *ſatis* om. Guelf. *fore* om. Turic. Flor. Camp. *moris* Flor. *morum* Camp. *formaret* Flor. *firmarit* Goth. (tac. Geſn.) *firmavit* Camp. cf. 10, 1, 1. et Drakenb. ad Liv. 8, 35. 9. Hic quidem *formare*, tenui discrimine tamen, praeſtat.

5. *dicantur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Obr. *dicuntur* reliqui. *adſirmate philoſophos* Turic. qui volebat, opinor, *a. et ph.* Mox *cum ad dic.* Turic. Flor. c. Alm. *uti rhetorum* om. Flor. ſed lacuna relicta. *jam philoſophia* Turic. Flor. (quanquam ab hoc abeſſe *a* diſerte non monetur) Camp. c. Alm. *magis h. i. videtur in* om. Turic. Flor. c. Alm.

utilitatem deſcripſerat §. 1. *Illud ſequens* plane ſic dicitur ut 4, 5, 13. *praeverti* eſt *potius ſe convertere*, quod Pliniorum uterque (cf. not. crit.) uſurpat, et videtur hujus maxime aetatis fuiſſe, ut docent Lexica, quanquam Horatius jam poſuit Serm. 1, 3, 38.

5. *tertio de Or. libro.* C. 19. 27. 31. poſtremo tamen maxime.

illud eſt, quod Cicero pluribus et libris et
epiſtolis teſtatur, dicendi facultatem ex in-
timis ſapientiae fontibus fluere: ideoque ali-
1058 quamdiu praeceptores eosdem fuiſſe morum
atque dicendi. Quapropter haec exhortatio
mea non eo pertinet, ut eſſe oratorem phi-
loſophum velim: quando non alia vitae ſe-
cta longius a civilibus officiis, atque ab omni
munere oratoris receſſit. Nam quis philo- 7
ſophorum aut in judiciis frequens, aut cla-
rus in concionibus fuit? Quis denique in

6. *et libris.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *et* om. reliqui. *epiſtolis* om. Guelf. *aliquando diu* Camp. *hoc exertatio* Turic. *haec cohortatio* Guelf. Exc. Sant. *mea* mox abeſſe dicitur ab Alm. Voſſ. 3. Mei quidem libri non deſiderant.

7. *ac jud.* pro *aut in j.* Turic. (qui et *judicis*) Flor. *plerique eorum vitandam praecipiunt* ex praepoſtero Regii monitu Bad. Baſil. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. praeter ali-

6. *Cicero — teſtatur.* Loca demonſtrare longum eſt. Sed ex epiſtolis velim plura mihi in promtu eſſe. Nunc unum, quod huc traham, reperio in epiſtola ad Catonem (famil. 15, 4. extr.), ubi et ab illo et a ſe ipſo philoſophiam in forum atque in rempublicam deductam eſſe ait. E *libris* magna exemplorum copia ſuppeditat, et hoc quidem de juncto officio philoſophi et oratoris, de Orat. 3, 15. ubi cf. noſtri 1. Prooe. 13. ſicuti et in omni hac cum philoſophis quaſi lite. In *fontibus ſapientiae* ad partes vocandus locus Tuscul. 1, 3. extr. item quodammodo Orat. c. 21.

oratorem philoſophum. Quod hic Geſnerus agnoſcit Domitiani demerendi ſtudium, de eo egimus ad 1. Pro. 15. Pithoeus commodum demonſtrat Macrobii verba In Somn. Sc. 2, 17. „Soli — ſapien-„tiae otio deditos ut abunde „Graecia tulit, ita Roma ne-„ſcivit" (quanquam ibi mendoſe vulgatur *non neſcivit*, quod inepte tuetur Pontanus). cf. et 11, 1, 35.

ipſa, quam maxime plerique praecipiunt, reipublicae adminiſtratione verſatus eſt? Atqui ego illum, quem inſtituo, Romanum quendam velim eſſe ſapientem, qui non ſecretis disputationibus, ſed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat.
8 Sed quia deſerta ab his, qui ſe ad eloquentiam contulerunt, ſtudia ſapientiae,

quot edd. Burmanno memoratas. *Atqui.* Sic Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Leid. acc. Gibſ. Obr. *atque* reliqui; cf. 9, 4, 139. 8, 6, 32. 8 Pro. 27. *eo illum* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. c. Leid. *ſe* ante *vere* inſ. Ald. de conj. Regii.

8. *ab his.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *ab iis* reli-

7. *quam — praecipiunt.* Qui hic aliquid inſerendum deſiderarunt, velut *vitandam, fugiendam*, ii *praecipere* dictum putaverunt velut *ſuadere*, ita ut in recepta ſcriptura philoſophi illi reip. adminiſtrationem *ſuſcipiendam* praeciperent. Et uſurpatur ita ſane verbum, ut 1, 1, 16. *idem praeceperunt*, item §. 34. 1, 10, 29. *ſi — ſtudium* (muſices) — *praeciperem*, ibid. §. 51. *hanc a me praecipi.* Sed eſt et *artem praecipere* pro *a. docere*, ejus praecepta dare, ut noſtro 10, 1, 69. *quae praecipimus*, et Ovid. Triſt. 2, 486. *artem nandi praecipit:* nam *oratoriam artem praecipere*, quod ex noſtro ponit in Theſauro Geſnerus, non invenio. Frequentius eo tamen eſt *praecipere de arte*, ut mox §. 9. Multi autem philoſophi reipublicae adminiſtrandae praecepta dederunt, Phormiones quidam Hannibalem inſtituentes viſi illi noſtro praeceptori, qui averſatur umbratiles doctores. Sententiam recte tenuit Gedoynus; cum Burm. et Capper. aberrarint.

Romanum — ſapientem. Non Graeculi cujusdam ſimilem; ſicuti noſter dixit *Romanum pudorem* 8, 3, 39. Mox *exhibere*, quod ſtruitur ſine *ſe*, quomodo *praeſtare* uſurpatur, defendit exemplis Burmannus Juſtin. 8, 4. 27, 2. cf. et Oudend. et Wolf. ad Sueton. Vitell. 17. *vere civilem virum* habes et 1. Pro. 10. item 11, 1, 55. hic §. 21.

non jam in actu ſuo atque in hac fori luce verſantur, ſed in porticus et in gymnaſia primum, mox in conventus ſcholarum receſſerunt; id quod eſt oratori neceſſarium, nec a dicendi praeceptoribus traditur, ab iis petere nimirum neceſſe eſt, apud quos
1059 remanſit, evolvendis penitus auctoribus, qui de *virtute* praecipiunt; ut oratoris vita cum ſcientia divinarum rerum ſit humanarumque conjuncta. Quae ipſae quanto majo- 9
res ac pulchriores viderentur, ſi illas ii do-

qui. *de quis* pro *qui ſe* Turic. *ſtudii ſap.* Turic. Flor. *actus ſuo* Turic. *et in gymnaſia.* Sic Camp. et latet praepoſitio in hisce Turic. Flor. *porticu ſed ingenii ſi a* (Flor. *in genus ia*). *nec adiciendi* Flor. Ambr. 2. *nec adicendum* Voſſ. 1. *n. adjiciendum* Voſſ. 3. *n. adjicendi* Bern. *n. adjiciendi* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *trad. et ab* Goth. (tac. Geſn.) *ab his* Camp. *neceſſarium eſt* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quos* om. Ambr. 2. *evolvendis.* Sic Camp. *volendi* Turic. Flor. *volvendi* Alm. *Evolvendi*, diremta a proximis ſententia, reliqui. *auctoribus.* Sic Turic. Camp. *ductoribus* Flor. *auctores* reliqui. Mox pro *ut oratoris* Turic. Flor. *autoribus.*

9. *maj. hic. pulchr. videretur* Turic. *ſi illa ſi doceretur* Turic. Flor. *ſi illas l doc.* Ambr. 2. *ſi illa ſcilicet d.* Guelf. c. marg. Baſil. *poſſunt* Flor. c. Gryph. et poſterr. ante Obr. acc. Roll. *utinam* ſine *que* Guelf. cf. 6, 3, 5.

8. *in actu ſuo.* Ubi id ipſum agitur, quod ſtudia illa praecipiunt. Ita rationem pronominis reddere videor.

in porticus — — ſcholarum. Primum quae apud veteres Graecos fuerit philoſophiae conditio, mox quae apud Romanos ſuoque tempore declarat. Bene autem Stoïcam a reliquis ſectis ſecernit, quoniam ea ſola non in gymnaſio.

ſcientia — humanarumque. Nota veterum ſapientiae definitio; cf. Cic. de Offic. 2, 2. Tuſcul. 4, 26. Diligenter autem hoc loco *vita* cum *ſcientia* componitur.

cerent, qui etiam eloqui praeſtantiſſime poſſent? Utinamque ſit tempus unquam, quo perfectus aliquis, qualem optamus, orator hanc artem ſuperbo nomine et vitiis quorundam bona ejus corrumpentium inviſam, vindicet ſibi, ac, velut rebus repetitis, in
10 corpus eloquentiae adducat. Quae quidem cum ſit in tres diviſa partes, *naturalem*, *moralem*, *rationalem:* qua tandem non eſt cum

hanc artem. Sic Ambr. 2. Guelf. c. Obr. *h. partem* reliqui; cf. 12, 1, 16. Vulgata ob eas quae mox (§. 10.) ſunt *tres partes* ferri nequit. *vindicent* Flor. Ad hujus §. vocem *Utinamque* deſinit commentarius Regianus.

10. *in triſtis d.* Flor. *qua tandem.* Sic Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *quam tamen* Turic. *quae tamen* Flor. Camp.

9. *Utinamque — unquam.* Poſterius recte tuetur Badius contra Regium negantem citra negationem poni. Sed ea ipſa eſt in interrogatione; qualem frequentiſſimam demonſtrat idem Badius in illis *en erit unquam Ille dies* Virg. Ecl. 8, 7. De hac forma Burmannus ablegat ad J. F. Gronovium ad Liv. 30, 21, 8. Sed tractavit jam Erythraeus in Indice Virgil. v. *unquam.* Optime *unquam* reſtitutum Ovidii verſui Amor. 1, 6, 25. ab Heinſio monet Burm. ubi ſane nulla nec negatio, nec interrogatio.

hanc artem. Significat philoſophiam, cui nomen ab originis ſuae modeſtia deflexum, jamque arrogantiae ſuſpectum (cf. 1. Pro. 14.) invidiam fecerit. Ejus autem triplicem diviſionem tetigerat in Prooemio quoque totius operis §. 15. Quarum partium eadem, quae noſter (cf. 6, 2, 8.), vocabula ponunt Seneca Epiſt. 89. et Macrobius in fine libelli de Somnio Scipionis; ſed hic *rationalem* nequaquam, ut cum Seneca Qu., ad dialecticen aſtringit, verum de *incorporeis* ſermonem eſſe tradit, cum *de motu et immortalitate animae* disputetur, quae naturali philoſophiae ab illis impertiuntur. *Corpus eloquentiae* dicitur, cujus quaſi membra ſint ſingulae, quas orator mente complectitur, artes (cf. 12, 1, 25.).

oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem retro agamus, de ultima illa, quae tota verſatur in verbis, nemo dubitaverit, ſi et proprietates vocis cujusque noſſe, et ambigua aperire, et perplexa discernere, et de falſis judicare, et colligere ac reſolvere, quae velis, oratorum eſt. Quanquam ea non tam eſt 11
minute atque conciſe in actionibus utendum, quam in disputationibus: quia non docere modo, ſed movere etiam ac delectare audientes debet orator: ad quod impetu quoque ac viribus et decore eſt opus: ut vis

c. Alm. *quae tandem* reliqui. *agimus* Turic. Flor. Camp. *in verbis* om. Turic. Flor. *cujuscumque* Turic. Goth. (tac. Geſn.). *noſſet amb.* Turic. Flor. (hic a pr. m. *noſcet*). *noſce et a.* Ald. *oratorum eſt.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. *oratoris eſt* reliqui.

11. *cauſa* pro *ea* Guelf. cf. 4, 1, 19. 9, 4, 63. *ſi* pro *eſt* Turic. Flor. *conſciſe* Camp. cf. 12, 1, 20. *ac viribus et.* Sic Turic. *de v. et* Flor. *et v. ac* reliqui. *viſa major* Turic. *vis aï major* Voſſ. 1. 3. *majorem* pro *m. eſt* Ambr. 2. Guelf. *ripus multosque gurgitis que tenuis* Flor. (omiſſis *tract. ſlu.*) *quem tenuis* Turic. Sed Alm. hic turbare narratur, qui monſtra Florentina praeferre eſt putandus.

10. *ſi — oratorum eſt.* Dicitur *ſi* pro *ſiquidem.* cf. 1, 2, 17. item 2, 14, 4. et Drakenb. ad Liv. 7, 13, 6. *colligere ac reſolvere*, quae manifeſto ſibi invicem opponuntur, prius *ratiocinandi*, τοῦ συλλογίζεσθαι, alterum *refutandi* poteſtate accipienda. In *reſolvendo* cf. 5, 13, 12.

11. *ut vis amnium — reſultantis.* Luculentiſſima ſimilitudo, ſed eadem fere alteri 5, 14, 31. cf. 12, 10, 25. Minus huc facit, quod comparat Burmannus 5, 8, 2. ad quem locum *decurrendi tractum* ſimilibus dicendi generibus e ſcriptoribus illuſtrat. In *reſultando* cf. 9, 4, 66.

amnium major eſt altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae, et
12 objectu lapillorum reſultantis. Et ut palaeſtrici doctores illos, quos *numeros* vocant, 1060
non iccirco diſcentibus tradunt, ut iis omnibus, quos didicerunt, in ipſo luctandi certamine utantur, (plus enim pondere et firmitate et ſpiritu agitur) ſed ut ſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio
13 dederit, efficiant: ita haec pars dialectica, ſive illam dicere malumus *disputatricem*, ut

12. *Sed ut p.* Turic. Flor. Camp. *paeſtrici* Turic. *nervos vocant* Camp. c. Andreana, Ald. Bad. Baſil. et aliquot Burmanni, qui eandem corruptelam demonſtrat ap. Ovid. Am. 1, 1, 18. Triſt. 4, 4, 4. *ut iis.* Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *vitiis* Turic. *ut his* reliqui. *quos didicerunt.* Sic nos ex veſtigiis codicum. *quo didicerunt* Turic. Flor. *quae didicerunt* Camp. c. Ald. *qui didicerunt* Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Ald. *hi qui didicerunt* Baſil. *ii qui didicerint* reliqui. *et firmitate et* om. Flor. lacuna relicta. *ſit copia.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *ſubſit c.* reliqui, cujusmodi nihil alibi vidi. *eſt* pro *ſe* Goth. (tac. Geſn.) *dederint* Guelf. *efficiantur* Tarv. c. edd. poſt. ante Ald.

13. *malumus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ma-*

83. 11, 3, 183. 12, 10, 73. 8, 3, 56.

12. *quos numeros vocant.* cf. 10, 1, 4.

unum aut alterum — efficiant. Pronomina plane ſunt maſculino genere accipienda et ad *numeros* referenda; unde eo deducor, ut pro *efficiant* reponere velim *effingant.* cf. 11, 3, 181.

13. *disputatricem.* cf. 2, 20, 7. item 7, 3, 14. ubi *cavillatrix*, et totus ille locus a §. 12 — 17. ſicuti alter quoque 4, 5, 25. quibus eadem fere hisce noſtris disputantur contra nimiam dialectices diligentiam. Libro quarto etiam, ut hic, *ſecandi* verbo operoſitas dividendi notatur §. 6. 25. Quo magis conciliemur

eſt utilis ſaepe et finitionibus et comprehen-
ſionibus, et ſeparandis, quae ſunt differen-
tia, et reſolvenda ambiguitate diſtinguendo,
dividendo, illiciendo, implicando: ita ſi
totum ſibi vindicaverit in foro certamen, ob-
ſtabit melioribus, et ſectas ad tenuitatem ſuam
vires ipſa ſubtilitate conſumet. Itaque repe- 14
rias quosdam in disputando mire callidos,
cum ab illa cavillatione disceſſerint, non ma-
gis ſufficere in aliquo graviore actu, quam
parva quaedam animalia, quae in anguſtiis
mobilia, campo deprehenduntur. Jam qui- 15
dem pars illa *moralis*, quae dicitur *Ethice*,

luimus Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. (an 2.?) *malimus* reliqui. *et eſt utilis* Goth. (tac. Geſn.) *differentiae* Turic. Flor. Camp. *ambig. diſting.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Bad. exc. Raſc. *et* inſerunt reliqui. *dividendo* om. Turic. (qui *diſtigendo inliciendo*) Flor. Guelf. c. Alm. *obſtavit* Turic. Flor. (ut et Flor. §. 31. *debevit*). *ſectans* Camp. *conſumat* Turic. Flor. Camp.

14. *Quosdam reperies* Floril. Sant. integram et diremtam ſententiam efficiens. *in disputatione* et mox *cum vero ab i.* idem. *c. ab illa vero* Goth. c. Alm. Voſſ. 1. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. *ſufficiunt* Floril. Sant. *disceſſerit* Turic. *prava* Camp. *anguſtis* Turic. *in campo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Baſil.

15. *quidem* om. Goth. (tac. Geſn.) *et haec et certe* Guelf. *et hic certe* Flor. *et hic e certe* Ambr. 2. *certe*

uſui huic inſolentiori *ſectas vires* dicendi: vide et 5, 10, 90. 5, 11, 30.

comprehenſionibus. Recte Capper. hanc vocem illuſtrat remittendo lectorem ad 2, 15, 1. 11. vide nos ad 11, 1, 51.

14. *quam parva — deprehenduntur.* Licebit et hic digitum intendere ad conſum-

certe tota oratori est accommodata. Nam in tanta causarum (sicut superioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quaerantur, alia finitionibus concludantur, alia jure summoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipsa inter se concurrant, vel in diversum ambiguitate ducantur: nulla fere dici potest, cujus non aliqua in parte

om. Camp. *t. o. e. decommodata* Flor. *t. oratoris e. accommodata* Bern. *t. oratori est. Nam* Ambr. 2. *t. oratoris est. Nam* Guelf. c. Goth. Jens. et edd. post. ante Ald. recte improbante Bad. quia modo haec forma praecesserit §. 10. *tota causarum* Locat. Ven. Rusc. *sicut superioribus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. *sicut in s.* Voss. 3. *ut in s.* Goth. *ut s.* reliqui. *alia — concludantur* om. Turic. Flor. c. Alm. *summoveantur.* Sic libri mei omnes Guelf. Goth. Camp. Roll. Gesn. Bip. qui *subm.* cf. 11, 3, 42. *non aliqua in parte.* Sic Camp. *n. aliquam in parti* Turic. *n. a. i. parti* Flor. *in parte non aliqua* Goth. (tac. Gesn.) *n. p. i. a.* reliqui. *tracti aequi* Turic. *tracta ae.* Flor. c. Alm. *repperiantur* Turic. Flor. *reperiantur* Guelf. c. Jens. et edd. post. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Roll. pessime ignorata ratione genitivi in *aequi ac boni.* *quis nesciat* Camp. *sola* om. Camp.

matissimam, qua noster pollet, et comparandi et eloquendi proprietatem. Cf. §. 11.

15. *vel transferantur.* In hisce technicis et veteres solent dormitare interpretes et Burmannus ac Gesnerus securi fere transcurrunt, si quid objicitur difficultatis. Solus Capper. rei ipsi animum fere intendit, qui ne hic quidem cessavit, sed verum vidisse non est putandus. Monet is, *vel* esse epexegeticum verbi *summovere*, quo manifestius fiat lectori, statum translativum significari illo jure summovente. Hoc autem, ut per se fatuam quandam habet facilitatem somnolento lectori plus justo indulgentem, ita minime congruit duplici, quod continuo infertur, *vel.* Neque enim quisquam dicet, *vel — concurrant* et *vel — ducan-*

tractatus aequi ac boni reperiatur. Pleras-

tur interpretando illi *colligantur* inſervire. Tantum unicuique liqueat neceſſe eſt: Recenſentur diverſa cauſarum genera, et quidem ſtatus 1) conjecturalis (*c. quaerantur*), 2) finitivus (*f. concludantur*), 3) legalis (*j. ſummoveantur*). Hujus quidem tertii ſtatus mox ſingulae quaeſtiones comparent: 1) ſyllogiſmus (*alia colligantur*, cf. lib. 7. c. 8.), 2) leges contrariae (*ipſa inter ſe concurrant*, cf. lib. 7. cap. 7.), 3) amphibolia (*in diverſum ambiguitate ducantur*, cf. lib. 7. cap. 9.). In hoc, qui agitur, cenſu cauſarum facile deſideres 1) *qualitatis* ſtatum, 2) quaeſtionem legalem *ſcripti et voluntatis*. (cf. lib. 7. cap. 6.) Et prior quidem conſulto eſt praetermiſſus, mox proferendus in illis: *Plerasque — conſiſtant.* Neque enim attinebat probare, qualitatis ſtatum indigere praeceptis philoſophiae moralis, quod ſponte intelligitur. De illa autem quaeſtionis legalis (*ſcripti et voluntatis*) omiſſione, alia res eſt. Ea profecto carere non poterat haec enumeratio, ut eſſet integra. Quibus ita accurate, ut quidem mihi videor, perpenſis, eo adducor, ut aliquo modo obrutam ſuſpicer hujus partis mentionem, quae ab ipſo ſcriptore haud dubie fuerit facta. Nam verba *vel transferantur* meram gloſſam interpretor, profectam illam ab ejusmodi librario, qualem ſcriptorem Quintilianum Capperonnèrius credidit. Accedit quod ne probat quidem *transferendi* appellationem noſter in hac re. cf. 3, 6, 68—84. Sed illud quoque in noſtri loci ſcriptura displicet, quod *aliæ* praemittitur verbo *colligantur*. Apparet enim, quoties *alia* hic ponatur, novum ſignificari ſtatum; cujusmodi nihil eſt in *colligendo*, quo ſpecies tantum aliqua legalium quaeſtionum demonſtratur i. *ſyllogismus*. Neque hoc attendit is, qui alioqui ſatis bene verſatus eſt in hoc loco, Gedoynus. Sed viſus eſt ſibi majorem hic agnoſcere diviſionem, reddens ita: *les autres enfin ſur les loix, dont on fait voir la liaiſon avec le fait en queſtion par voïe de ſylogisme;* plurima ille de ſuo addens ad praeciſam ſcriptoris noſtri in hoc loco brevitatem. Cenſeo igitur, loco illius *alia* hic quoque *vel* reponendum eſſe. Emendare autem haec tam corrupta ne aggredior quidem, quibus, me quidem judice, et adjiciendo et ſubtrahendo nocuerint librarii. Sententiae conſuletur talibus fere: *ſummoveantur, ut vel aliud ſcriptum oſtendatur* (ſive mavis *ſit*) *voluntas alia, vel aliqua colligantur* etc.

que vero eſſe quis neſcit, quae totae in ſola
16 qualitate conſiſtant? In conſiliis vero quae
ratio ſuadendi eſt ab honeſti quaeſtione ſe-
poſita? Quid illa etiam pars tertia, quae
laudandi ac *vituperandi* officiis continetur?
Nempe in tractatu recti pravique verſatur.
17 An de *juſtitia*, *fortitudine*, *abſtinentia*, *tem-
perantia*, *pietate* non plurima dicet orator? 1061
Sed ille vir bonus, qui haec non vocibus
tantum ſibi nota atque nominibus aurium te-
nus in uſum linguae perceperit, ſed qui vir-
tutes ipſas mente complexus ita ſentiat, nec
in cogitando laborabit, ſed, quod ſciet,

16. *eſt abſti quaeſtione* Turic. Flor. *e. ab honeſta q.* Voſſ. 1. 3. *qui in laetitia quae laud.* Turic. Flor. (ſed hic *let.* et *que*) *Quin i. e. p. t. q. l.* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. Bern. Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. (niſi quod Baſil. Gryph. 1536. Vidov. *quinetiam illa*). *quid honeſti quae laud.* Camp. mire. *Quid* autem, praeter hunc, ſolus vindicare videtur Goth. niſi quod Turic. *qui*, quod fere cum *quid* permutatur. Nec video, quomodo aliter procedat iſta per *nempe* inducta ſententiae abſolutio.

17. *tantum ſi bona nota* Turic. Flor. c. Alm. *t. ſed n.* Camp. *tenus ac in* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Andr. Ald. pravo connectendi ſtudio, cum neque copula indigeat ſenſus, et haec ipſa corruptelam arguat. cf. 12, 1, 29. *lingua* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Alm. Voſſ. 1. 2. Vall. *perceperat* Turic. Flor. c. Alm. *et qui* Turic. Flor. *ſentiat.* Sic Turic. Flor. Camp. *ſentiet* reliqui. *nec in agendo cogitando* Goth. (tac. Geſn.) *cogitando laborabit.* Sic Turic. Flor. (niſi quod ſolito uterque errore — *vit*); *ita* inſerunt reliqui, manifeſto repetitum ex proximis; quanquam Badius *non ita* hic quoque interpretatur *non multum.* *quod ſciret* Turic. Totus hic ſermo parum videtur exploratus eſſe a VV. DD. Qui, cum *ſentiet* legant omnes, continuare coguntur, quid-

17. *nec in cogitando — vere dicet.* cf. not. crit.

vere dicet. Cum sit omnis generalis quae- 18

quid hic tribuitur viro bono, et soli pronomini *qui* applicare, ut verbum ipsum sententiae repetendum sit ex illo *dicet* in quaestione praecedente posito, quasi ita illi respondeatur: „dicet quidem orator, sed ita demum dicet, si „fuerit vir bonus, qui etc." In hac autem *ille* non placet, positu saltem amandandum post *bonus* et ne sic quidem satis clarum. Hanc difficultatem mecum qui senserit, sententiam integram in hisce requiret, verbo suo principali non carentem; eaque potiemur, si pro *sed quod sciet* scripserimus *et q. s.* unde legitima illa nascetur copularum *nec—et* structura. Sic *perceperit—sentiat* absolvit subjectum i. eum, de quo agatur, virum bonum, quem deinceps noster dicat „*nec* laborare, *et* dicere". Si quis tamen *sed* maluerit propter opposita *laborandi* et *vere dicendi* verba, ei succurret scriptura Gothana, unde haec eruat: *nec in agendo nec in cogitando laborabit.* Oneratur sane tribus *sed* haec nostri oratio: sed hoc ferre didicimus; nec quidquam proficit Turic. *et qui virtutes* exhibens pro *sed q. v.* Attendere autem decet venustam locutionem *aurium tenus in usum linguae*, ubi demonstratur transitus ille celerrimus severae de moribus et virtute doctrinae ab aure ad os, pectore animoque nequaquam contactis. Vir malus dicendi studiosus arripit quaecunque de justitia audierit, ut mox deblateret eadem. Nec satis illi, qui *lingua* scriberent pro *linguae*, ceperunt *usum linguae*, quae jam coepit *in quaestu esse* (cf. 1. Pro. 15.), quaeque hic cum aliquo contemtu dicitur, velut *mercenaria vox* 12, 1, 25. „*Qui* autem *ita* „*sentiat* sicut loquitur" is demum audiendus est de virtute dicens; dicit enim *vere* i. sensibus ex ipso animo promtis, quique sibi ipsi fidem faciant apud auditores; cf. 4, 2, 38. Superest ut moneamus, *non* illud ante *vocibus* commune esse toti sensui, non adhaerescere soli participio *nota* aut particulae *tantum;* quare propagabimus negationem ad verbum ipsum *perceperit*, cui deinde respondet *sed — ita sentiat.* Hanc nos structurae rationem tollendis aliquot, quae male haec distinebant et sepiebant, virgulis planiorem fecimus. [Vid. Add.]

18. *Cum sit omnis.* Sic Turic. *c. autem o.* Guelf. c.

18. *generalis quaestio —* his *potentior* accipias ea vi, *quod universum est.* Cave in qua usurpatum est 10, 1, 17. et

ſtiò ſpeciali potentior, quia univerſo pars continetur, non utique accedit parti, quod univerſum eſt: profecto nemo dubitabit, generales quaeſtiones in illo maxime ſtudiorum more verſatas.

19 Jam vero cum ſint multa propriis brevibusque comprehenſionibus finienda, unde etiam ſtatus cauſarum dicitur *finitivus:* nonne ad id quoque inſtrui ab iis, qui plus in hoc ſtudii dede-

Gbth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *c. autem ſit o.* Camp. c. Ald. Baſil. *c. ſit autem o.* reliqui. *qua* pro *quia* Turic. Flor. *pars utique cont.* Sic Turic. Flor. *utique* om. reliqui. *quod in univ.* Voſſ. 1. *eſt* om. Turic. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. *verſatis* Turic. Flor. *verſitas* Guelf.

19. *brevique c. finiendis* Turic. Flor. *brevibus c. finienda* Guelf. c. Voſſ. 3. *finitimus* Camp. *ab his* Turic. Camp. *ſtudio* Flor. c. Alm. *aequi diſpoſitione* Camp. *a* pro *aut* Turic. *pars ad rat.* om. Camp. *parum ad mor.* Ambr. 2. c. Voſſ. 1.

alibi, ubi ad cauſas vincendas refertur. Quod cum ipſi Spaldingio hic acciderit, turbatum hic aliquid putabat. Sed *potentior* dictum hic philoſophico ſenſu; plus enim valet generalis quaeſtio et plura efficit, eo quod plura complectitur. Illud porro, quod in quaque materia univerſum eſt, non utique *accedit* (ἕπεται, ſic optime Boeckhius) parti. Quae cum ita ſint, facile efficitur, eum, qui in dicendo ſe nunquam deſtitui volet, generalibus quaeſtionibus operam dare debere; neque quisquam dubitabit, eas in illo maxime, quem graeci philoſophi praeferebant, ſtudiorum more quam ſubtiliſſime ſemper tractatas eſſe. Ita haec ſi explicamus, non ſolum in illo *more* (pro quo ne quis tentet *genere*, cautum volo) nemo haerebit, ſed et perfectum *verſatas* non ſine ratione adhibitum agnoſcemus, quod pro *verſari* poſitum et ipſe cum Spaldingio, antequam cum Boeckhio haec communicarem, mirabar. Buttm.

runt, oportet? Quid? non quaeſtio juris
omnis, aut verborum proprietate, aut ae-
qui disputatione, aut voluntatis conjectura
continetur? quorum pars ad rationalem,
pars ad moralem tractatum redundat. Ergo 20
natura permixta eſt omnibus iſtis oratio,
quae quidem oratio eſt vere. Nam ignara
quidem hujusce doctrinae loquacitas erret,
neceſſe eſt, ut quae vel nullos, vel falſos
duces habeat. Pars vero *naturalis*, cum eſt
ad exercitationem dicendi tanto ceteris ube-
rior, quanto majore ſpiritu de divinis re-
bus, quam humanis loquendum eſt, tum
illam etiam moralem, ſine qua nulla eſſe, ut
docuimus, oratio poteſt, totam complectitur.
Nam ſi regitur providentia mundus, admi- 21
niſtranda certe bonis viris erit respublica. Si
divina noſtris animis origo, tendendum ad
virtutem: nec voluptatibus terreni corporis

20. *quae quidem oratio* om. Turic. Flor. c. Alm. *loquacitatis erit* Flor., poſterius c. Alm. *utique vel* Turic. Camp. (ſed hic prius diremtim). *hebeat* Camp. *de* om. Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *eloquendum eſt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Voſſ. 3. Sed huc non videtur facere compoſitum; cf. 9, 4, 147.

21. *ad virt. tendendum* Turic. (quanquam hic *tenendum* c. Flor.) Camp. In Turic. tamen noſter ordo per

20. *quae quidem oratio eſt vere.* Eodem redit haec exceptio, quo locus elegans 10, 7, 12. Mox autem pro „ignara „*quidem*" malim „i. *quae*„*dam*".

ut docuimus. modo §. 15.

21. *ſi regitur providentia.* cf. 5, 5, 6.

ſerviendum. An haec non frequenter tra-
ctabit orator? An *de auguriis*, *reſponſis*,
religione denique omni, de quibus maxima
ſaepe in ſenatu conſilia verſata ſunt, non erit 1062
ei diſſerendum, ſi quidem, ut nobis placet,
futurus eſt vir civilis idem? Quae denique
intelligi ſaltem poteſt eloquentia hominis o-
22 ptima neſcientis? Haec ſi ratione manifeſta
non eſſent, exemplis tamen crederemus. Si-
quidem et Periclem, cujus eloquentiae, et-
iamſi nulla ad nos monumenta venerunt, vim
tamen quandam incredibilem cum hiſtorici,
tum etiam, liberrimum hominum genus, co-
mici veteres tradunt, Anaxagorae phyſici con-
ſtat auditorem fuiſſe: et Demoſthenem, prin-

notam reponitur. *An de aug.* Sic Camp. *Jam d. a.* reliqui. *futuros ſed vir* Flor. *idem* om. Camp.

22. *rationi* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſaltem* pro *tamen* Turic. Flor. c. Alm. *Periclem*, accuſativo Romano, ad unum omnes mei, quare nihil mutare ſum auſus. *pervenerunt* Camp. placet, *hiſtoricum etiam uberrimum* Turic. Flor. poſtremum c. Alm. *etiam* om. Camp. c. Goth. *hom. genus.* Sic Turic. Flor. Guelf. g. *h.* reliqui. *Graeciae oratorem* Turic. Flor. Camp.

Quae denique — ſaltem. Cum interrogatio ſit inſtar negationis, facile intelligitur *ſaltem*, valens *quidem*. cf. 6, 5, 15.

22. *liberrimum — genus, comici.* cf. 2, 16, 19. 10, 1, 82. De *cum* et *tum* cf. 4, 1, 66. *Hiſtoricorum*, qui teſtati ſunt praeſtantiam eloquentiae Pericleae, maximus Thucydides. *Liberrimi*, nihil erant adulationi daturi, et tunc ipſum *conviciabantur.* cf. et 12, 10, 24. ubi Demoſthenicae δεινότητος origo Platonica iterum demonſtratur. Hoc autem de philoſophis doctoribus oratorum ſumſit a Cicerone Orat. c. 4.

cipem omnium Graeciae oratorum, dediſſe
operam Platoni. Nam M. Tullius, non tan- 23
tum ſe debere ſcholis rhetorum, quantum
Academiae ſpatiis, frequenter ipſe teſtatur.
Neque ſe tanta in eo unquam fudiſſet uber-
tas, ſi ingenium ſuum conſepto fori, non
ipſius rerum naturae finibus terminaſſet. Ve-
rum ex hoc alia mihi quaeſtio exoritur, quae
ſecta conferre plurimum eloquentiae poſſit:
quanquam ea non inter multas poteſt eſſe
contentio. Nam in primis nos *Epicurus* a 24
ſe ipſe dimittit, qui fugere omnem diſcipli-
nam navigatione quam velociſſima jubet. Ne-
que vero *Ariſtippus*, ſummum in voluptate
1063 corporis bonum ponens, ad hunc nos labo-

23. *teſtatur.* Sic Camp. *teſtatus* Turic. Flor. *teſtatus eſt* reliqui. *fuiſſet ubertas* Turic. Flor. Ambr. 2.; idem, ſed omiſſo etiam antea *ſe*, Camp. c. Voſſ. 1. 2. 3. Stoer. Chouet. Leid. *fuiſſe ubertates* Guelf. *rerum* om. Guelf. (qui et *natura*) cum Goth. *inter multos* Camp. c. edd. ante Baſil.

24. *Epic. in primis nos* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Stoer. ordine nequaquam displicente. *a ſe ipſo* Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. (non Ald. ut Burm.) *velociſſime* Turic. Flor. (ſed uterque *veluc.*) Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Goth. Voſſ. 1. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Pro *jubet* autem Turic. *juvet*, Flor. *vivet*. Mox *ſum in volupt.* Turic. *ſicut i. v.* Camp. *adhuc nos* Turic. *adhuc nos ad* Tarv. et edd. poſt. ante

23. *M. Tullius — teſtatur.* Facile ſuccurrit VV. DD. locus Orator. c. 3. *fateor me — extitiſſe.* Sed cum *frequenter* dicat noſter, requiro plura hujus confeſſionis loca. *Nam autem* hic inſervit transeundo ad aliquid, quod etiam manifeſtius ſit praecedenti. cf. 9, 4, 84. In *Pericle* et *Demoſthene* conſtabat hoc communi fama, ſed *Cicero* de ſe ipſe teſtatur.

ſe — fudiſſet. cf. 11, 3, 84.

24. *Epicurus.* cf. 2, 17, 15.

rem hortatur. *Pyrrhon* quidem quas in hoc opere habere partes poteſt? cui judices eſſe, apud quos verba faciat, et reum, pro quo loquatur, et ſenatum, in quo ſit dicenda ſententia, non liquebit. *Academiam* quidam utiliſſimam credunt, quod mos in utramque partem diſſerendi ad exercitationem forenſium cauſarum proxime accedat. Adjiciunt loco probationis, quod ea praeſtantiſſimos in eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* ſtudio quoque ſe quodam oratorio jactant. Nam theſes dicere exercitationis gratia fere eſt ab

Ald. *hortatur.* Sic Camp. *ortatus* Turic. *ortatur* Flor. *adortatus* Alm. *hortetur* Jenſ. c. edd. poſt. ante Bad. *adhortetur* reliqui. *Pyrrhon.* Sic Flor. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. 3. et edd. poſt. ante Baſil. (quanquam plerique corrupta forma). Nos Graecam formam praetulimus, cf. 1, 5, 60. 11, 3, 178. Pro hoc tamen nomine *Patronus* Guelf. c. marg. Baſil. *habere partes.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (et hi quidem tres *partis*) Guelf. Camp. *habere in hoc opere partes* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Gryph. *i. h. o. partes habere* reliqui. *rerum* pro *reum* Ambr. 2.

25. *quidem* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Alm. et edd. poſt. ante Ald. *ad judicium loco* Turic. Flor.

eſt ab iis. Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac.

25. *praeſtantiſſimos — viros.* „Platonem primo ipſum, „quem audiviſſe modo dictus „eſt Demoſthenes, tum Car„neadem, ipſumque Cicero„nem.“ Geſnerus. Cf. et 12, 1, 35.

ſtudio — oratorio. i. aliquid ſingulari ſuo ſe hujus artis amore praeſtitiſſe. Unicuique autem in mentem veniat, quos et Geſnerus memorat, Ariſtotelis et Theophraſti, item Theodectae aliorumque. Sed exercitationem theſium dicendarum diſerte tribuit Ariſtoteli Cicero Orat. c. 14. extr. indicante Pſeudo-Turnebo. vide et 3, 1, 14.

iis inſtitutum. *Stoici*, ſicut copiam nitoremque eloquentiae fere praeceptoribus ſuis defuiſſe concedant neceſſe eſt, ita nullos aut probare acrius, aut concludere ſubtilius contendunt. Sed haec inter ipſos, qui velut ſa- 26
cramento rogati, vel etiam ſuperſtitione conſtricti, nefas ducunt a ſuſcepta ſemel perſuaſione discedere. Oratori vero nihil eſt neceſſe in cujusquam jurare leges. Majus enim 27
eſt opus atque praeſtantius, ad quod ipſe tendit, et cujus eſt velut candidatus, ſi qui-

Geſn.) niſi quod duo poſtremi transponunt *ab iis eſt* c. edd. poſt. ante Stoer. *eſt ſtabilis* Turic. Flor. unde effici poſſit etiam *ab illis*. Reliqui *eſt ab his*. *opinione* pro *copiam* Turic. Flor.

26. *vel* pro *velut* Guelf. *ducant* Turic. Flor. Camp. quod fortaſſe praeferendum. *oratorium nihil* Turic. Flor. Fraudi fuit compendium $\overset{o}{u}$ i. e. *vero*; cf. 8, 6, 43. 7, 2, 41. 7, 1, 53. 6, 2, 30. 5, 14, 5.

27. *enim opus* omiſſo *eſt* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Baſil. nec displi-

copiam nitoremque — defuiſſe. cf. Ciceronis locus poſitus ad 2, 15, 35.

fere praeceptoribus. Dubitari poteſt, ſuone morbo hic iterum poſuerit *fere* noſter, an librariorum culpa irrepſerit.

26. *Sed haec inter ipſos.* i. philoſophos. De ſtructura cf. 11, 3, 144. Eodem enim redit ſpecies haec apoſiopeſeos. Philoſophorum ſectas, ſemper cum aliquo contemtu ſibi commemoratas, vel militibus, vel enthuſiaſticorum ſacrorum conſortibus, velut agyrtis quibusdam, comparat. Prius eſt in mentione *ſacramenti* (et eſt *ſacramento rogatos* in Decl. Quint. 3. p. Bip. 42. ut apud Livium quoque), pro quo mox redditur *in leges jurare*, plane ad modum loci Horatiani Epiſt. 1, 1, 14. Neque enim fas erat militem unquam abeſſe ſignis. cf. 7, 4, 14.

dem est futurus cum vitae, tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum dicendi facundissimum quemque proponet sibi ad imitandum: moribus vero formandis quam honestissima praecepta, rectissimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, sed tamen erit plurimus in maximis quibusque ac natura
28 pulcherrimis. Nam quae potest materia reperiri ad graviter copioseque dicendum magis abundans, quam *de virtute*, *de republica*, *de providentia*, *de origine animorum*, *de amicitia?* Haec sunt, quibus mens pariter atque oratio insurgant: *quae vere bona*,

cet. *exemplum dicendi.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *bene* inferunt reliqui. *vere* pro *vero* Turic. *diliget* Ambr. 2. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) c. Bern. (err. Burm.)

quedam ut. Turic. Flor. *quid est u.* Camp. *et tamen* Turic. Flor. *plurimis* Turic. Flor. Guelf. *quibusque actura* Turic. *q. atque natura* Guelf. *quibus natura* Camp. *pulcherrimus* Jens. c. edd. post. ante Bad. qui nostrum conjectura assecutus videtur.

28. *vera bona* Camp. c. Andreana. *vero b.* Jens. c. edd. ante Ald. *quod mitiget* Guelf. *quae mitigent* Basil.

27. *cum — tum.* Hic quoque legitima agnoscitur particularum ratio, quia mirabilius est ipsam *eloquentiam*, non *vitam* modo, indigere majoribus, quam quae vulgaris sectarum philosophia praestet. Quanquam igitur *eloquentia* infra *vitam* est, tamen insurgit oratio, si, quod *vitae* soli deberi credebamus, id *eloquentiae* quoque perficiendae necessarium docemur.

28. *quae vere bona — opinionibus vulgi.* Haec valde commonent illorum quae sunt apud Horatium Epist. 1, 18, 96 — 103., ita tamen, ut nequaquam inde sumta videantur, sed utrique scriptorum sponte subnata, et quae utrumque optimo cuique lectorum

1064 *quid mitiget metus, coërceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque coeleſtem.* Neque ea ſolum, quae talibus diſci- 29
plinis continentur, ſed magis etiam, quae ſunt antiquitus dicta ac facta praeclare, et noſſe, et animo ſemper agitare conveniet. Quae profecto nusquam plura majoraque, quam in noſtrae civitatis monumentis repe-

c. edd. poſt. ante Obr. ut et *coërceant, eximant* eaedem, ſed nullus ita vetus liber. *nos* om. Flor. *metum* Camp. Poſt *coeleſtem* addunt *pariant* vel *pariat* Chouet. Leid. Gibſ. Rollin.

29. *neque eam quae ſolum* Turic. *ſunt antiquitus.* Sic Turic. Camp. *tradita* inſerunt reliqui, unde *dicta et facta* contrahunt naturam nominum ſubſtantivorum, cum potius ſint participia ad *antiquitus* referenda. *dicta acta praecl.* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. *convenit* Guelf. c. Obr. *nos quam* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. (ex quo *non q.* Burm. per errorem, ut ſuſpicor.) *majora quam* Guelf.

commendaverint olim et commendent.

animumque coeleſtem. Qui hic repetendo proximo verbo *eximat* acquieſci poſſe judicarunt, nihil plane vidiſſe cenſendi ſunt. Manifeſta eſt lacuna, quam miror a Burmanno modo agnitam narrare Geſnerum, de ſuo ſenſu tacentem. Supplementa adhuc tentata parum adjuvant. *Animus coeleſtis*, poſtquam *originem animorum* inter quaeſtiones noſter recenſuit, non poteſt niſi hauſtam e divina natura mentem declarare; quare, cum ad mores regendos fere pertineant quae adhuc poſita ſunt verba *mitiget, coërceat, eximat*, nihil convenientius reperio quam ut duobus vocabulis inſeratur *deceat.* [Elegans conjectura: cui tamen, cum in talibus certitudo attingi non poteſt, meam etiam adjungere licebit: *animumque coeleſtem levet.* Buttm.]

29. *antiquitus dicta ac facta praeclare.* Apparet hujusmodi adverbia in *itus* exeuntia non tam locum et tempus *unde* ſignificare, quam *ubi.*

30 rientur. An fortitudinem, juſtitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemtum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, aliique innumerabiles? Quantum enim Graeci praeceptis valent, tantum Romani, quod eſt
31 majus, exemplis. Tantumque non cognatis id e rebus admoneri ſciet, qui non modo proximum tempus, lucemque praeſentem in-

30. *ut* pro *An* Turic. Flor. c. Alm. *fidem, continentiam* om. Turic. Flor. c. Alm. *aliqua innum.* Ambr. 2.

31. *tantum quod* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ.
e
3. Vall. Ald. Baſil. Obr. *non conognotis ſi de ribus ad veri qui non* Turic. *non cognotis ſi de ribus ad veri q. n.* Flor. *n. c. i. e r. admoveri q. n.* Ambr. 2. *n. c. i. e r. amoveri q. n.* Guelf. *n. c. idem r. admoneri q. n.* Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. *n. c. id eſt r. admoveri q. n.* Bern. *n. c ſideribus admoneri q n.* Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. acc. Obr. Illud quod hic legimus *ſciet* nullus meorum habet ante Gryph. (1544.), niſi quod defectum ejus in Camp. non notavi, per errorem haud dubie; nec quidquam princeps illa editio praeterquam quod *id e* omittit. *lucemque praeſentem.* Sic libri et ſcripti et

30. *quod eſt majus.* Velim anteponi hisce *id*, quod facillime excidebat. Inde orietur legitima illa ſtructura *id quod* (cf. §. 8.), quae praemiſſa voci *exemplis* excitat lectorem et pondus addit ſequenti. Certe Tacitum ſi forte dedecuerit minus praeciſa hujusmodi oratio, Quintiliani noſtri eadem eſt prorſus; nec Geſnero, gloſſam ſuſpicanti, aſſentiar. Similis autem eſt vox Ajacis apud Ovidium Metam. 13, 11. 12. „quantumque ego Marte feroci, Quantum acie valeo, „tantum valet iſte loquendo.“ Admonet Paſſeratius loci Ciceroniani de Or. 3, 34. „ut „virtutis a noſtris, ſic doctri„nae ſunt ab illis“ (Graecis) „exempla repetenda.“

31. *Tantumque — ſciet.* De his cf. not. crit.

tueri fatis credat, fed omnem pofteritatis memoriam, fpatium vitae honeftae, et curriculum laudis exiftimet. Hinc mihi ille juftitiae

excufi ad unum omnes praeter Gefnerum et Bip. qui *locumque p.* Quae illius, nifi eft fphalma, audacula conjectura vix cuiquam probabitur. Acquievit autem Gefnerus in ea, quam, ab ipfo quidem non nominatus, praeiverat Capperonerius, interpretatione, ut *tantum non* effet *prope*, diceretque Qu. „Quicunque pofteritatis memoria curriculum laudis metietur, is fciet i. e. fentiet, fe idem" (probat enim Gefn. Gothanam fcripturam) i. e. ad eandem rem „cognatis prope exemplis admoneri." *Eandem rem* intelligit, opinor, virtutem qualem praeftiterunt Romani illi heroës. *Prope* autem *cognata exempla* vocat, quae ejusdem funt populi, quanquam non ejusdem familiae. At quam leve hoc, quamque non dignum, quod tam operofe fignificaretur! Adde quod hanc vocum *tantum non* ftructuram apud noftrum non reperio: cf. ad 6, 2, 4. Quanquam in Declamatt. Quint. eadem eft etiam frequens. Nec quidquam agitur recentiorum quibuslibet interpretationibus, cum omni auctoritate careat, unde pendent illae, verbum *fciet*. Nihil equidem extundo; fed hoc difpicere videor, *tantum quod non* nequaquam effe folicitandum, quod fpeciem praebeat illius apud Ciceronem quoque, pro *nifi quod non*, occurrentis formulae: cf. Erneft. Clav. v. *tantum*, et Gronov. ad Liv. 31, 4, 6. (err. Ern.). Turicenfi illi pro *cognatis* fcripturae aliquid reconditius fubeffe fufpicor: et in illis *fideribus* latet fortaffe *fed rebus* cum oppofitione praecedenti ablativo reddenda. Ex illis autem *ad veri*, addenda littera *t*, verbum finitum eft eruendum. Denique hoc etiam diligenter attendendum, fintne illa *credat*, *exiftimet*, ut nunc eft, modi potentiales habendi, an refingendo illo *qui* (ficut *quin* fcribit Obr.) ad praecepti rationem traducendi. Dolet fane hariolantis et trepidantis partes agere in loco honefti affectus pleniffimo, non explanantis; fed qui adhuc fibi vifi funt intelligere, longius etiam a vero fuerunt. Quorum Gedoynus quidem robori et gravitati fententiae maxime profpexit, fecurus tamen verborum fcriptoris. *Hinc* ante *mihi* om. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voff. 3. *fuperatam libertatem* Guelf.

haustus bibat, hinc sumtam libertatem in causis atque consiliis praestet. Neque erit perfectus orator, nisi qui honeste dicere et sciet, et audebit.

III. *Juris* quoque *civilis* necessaria huic viro *scientia* est, et morum ac religionum ejus reipublicae, quam capesset. Nam qualis esse suasor in consiliis publicis privatisve poterit, tot rerum, quibus praecipue civitas continetur, ignarus? Quo autem modo patronum se causarum non falso dixerit, qui, quod est in causis potentissimum, sit ab al-

1. Inscriptio: *necessariam* (Turic. — *um*) *juris civilis oratori* (Ambr. 2. — *is*) *scientiam* (Turic. *sententiam*) est in Codd. meis (in Ambr. 2. quidem uncialibus litteris, in Goth. *oratori* continuo post *necess.*) exc. Flor., itemque in edd. ante Gesn. exc. Camp. et Obr. Sed a Basil. inde *esse* inserunt ante *scient.* *Juris quodque* Turic. *J. quicque* Flor. *necessario* Flor. *qui* ante *scient.* ins. Turic. Flor. Quid lateat, non exputo. *privatis vel* Flor. *vel privatis* Camp. *dixerat* Turic. Flor. *ab* om. iidem. *dissimulas* Flor. *poetarum scripta verum scripta pron.* Flor. c. Alm. miro vitii consensu: nihil ejusmodi e Turic. *poeticarum s. p.* Camp.

in causis atque consiliis] apud judices et in senatu: cf. 3, 8, 65.

1. *Juris quoque civilis — scientia.* „Julius Severianus „libello de Arte dicendi: *Ora-„tori juris civilis neque omit-„tendum studium est, nec pe-„nitus appetendum. Nam nec „rudis esse debet juris orator; „et si se multum juris scien-„tiae dederit, plurimum de „cultu oratoris atque impetu „remittit.* Quod fortassis ex „antiquo scriptore mutuatum „a Julio Severiano, Fabius „hic quasi ex professo repre-„hendere videtur.“ Passeratius, communicante, ut videtur, Pithoeo. Badius autem a Valla huc advocatum commode locum Pomponii *de origine juris* (Dig. 1, tit. 2, 2. §. 43.) memorat, qui Ser.

tero petiturus? paene non diſſimilis iis, qui poëtarum ſcripta pronunciant. Nam quo- 2
dammodo mandata perferet, et ea, quae ſibi a judice credi poſtulaturus eſt, aliena fide dicet: et ipſe litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnunquam minore incommodo poſſit, cum domi praecepta et compoſita, et ſicut cetera, quae in cauſa ſunt,

2. Turicenſis *non* dans pro *Nam* auctoritate ſua paene perſuaſit. Sed aptius tamen videbatur cauſam ſubjici, quare tam ſimilis eſſet patronus juris civilis ignarus comoedo aliena pronuncianti. *perferret* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 3. *perfert*, omiſſa copula *et*, Camp. *et ea* om. Tarv. Loc. Ven. Ruſc. Sed Jenſ. pro his dat *eaque*. *quodquod ut fieri* Turic. nec aliter Alm. (errante in compendio Burm.). *quod autem fieri* Guelf. cum marg. Baſil. *Quid quod fieri* Camp. c. Bodl. Andreana et edd. ante Ald. qui *Quod ſi fieri*. Sed *Quod ut ferri* Voſſ. 1. Mox *poſſunt* Camp. qui et *percepta*. *et fit ut certa quae* Turic. Flor. *et ut fit certa q.* Camp. In vulgata *ſicut et* transponunt Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Burm. Capper. Cum in minutis hisce plurima turbata ſint, rectam rationem ſervaſſe videtur Campanus (*et, ut fit, certa quae in c. ſ.*). Qua ſcriptura admiſſa participia iſta ſat numeroſa, ut *praecepta*, *compoſita*, ſicut et mox *certa*, accipiantur pro nominibus ſubſtantivis, *cognita* autem, tanquam verum participium, applicetur illi *certa*. „Fieri poteſt ſine magno incommodo, ut aliena, ſibique aliunde tradita, pronunciet orator quatenus quae a litigatore domi *praecepta*"

Sulpicium, orandi poſt Ciceronem principem, narrat, conſulto a ſe aliquoties de jure Q. Mucio et parum intellecto, deinde ab hoc ipſo propter ignorantiam juris correptum, totum ſe juri civili diſcendo tradidiſſe.

qui poëtarum ſcripta pronunciant i. hiſtriones, operae modo ſcenicae, non eorum quae dicunt auctores ipſi. Ita his *aliena ſcripta* tribuit noſter 6, 2, 35.

2. *egebit auxilio.* Similia habes 6, 4, 6. 7. ubi, ut mox hic quoque, *minores*.

cum domi — ad judicem

in diſcendo cognita ad judicem perferet: quid fiet in iis quaeſtionibus, quae ſubito inter ipſas actiones naſci ſolent? non deformiter reſpectet, et inter ſubſellia minores

(ſic dicuntur, quoniam *diſcente* patrono *praecipit* litigator) „accepit, et *compoſita* i. condicta, item *certa quae in cauſa* „*ſunt* i. *partem cauſae nulli dubitationi obnoxiam* (cf. 2, 4. „33. 5. 4. 8. 5. 5. 3.), quam probe ei, ut fieri ſolet, in„culcavit litigator, quatenus haec, inquam, judici expo„net." Habet ſane illud *ut fit* aliquantum obſcuritatis, ſitne ad *cognita* referendum, ſicut adhuc ipſe interpretatus ſum, an ad *perferet.* In hac quidem ratione fieri vulgo dicet noſter, ut *certa* in cauſa, neque magna jurisconſulti ſollertia eruenda, verboſe tractent oratores illi a juris civilis ſcientia alieni. „Quidquid a docente litiga„tore reſciſcere poteſt patronus, id quidem ſat bene oran„do commendabit, vel nulla juris peritia adjutus: ſed „quota haec pars eſt in tota actione dicendorum?" [Hanc viri optimi demonſtrationem, qua mihi quidem minimo perſuaſit, premere tamen nefas duxi; etſi, quod volebat idem, recipere in textum Campani ſcripturam non ſuſtinui. Nam cum toties ſimilium vocum confuſione peccatum ſit in antiquiſſimis illis, levis ſane error erat *ſit ut* facientium ex illo *ſicut*, et *certa* e *cetera;* manifeſtaque hujus ſcripturae correctura eſt illud quod in ſola principi editione legitur. Senſus autem vulgatae mihi quidem impeditus non videtur. „Non magno incommodo haec etiam, quae ſunt e jure civili petenda, domi a jurisperito praecepta et compoſita (cf. 4, 1, 54.) et cum ceteris, quae in ipſa cauſa ſunt, in diſcendo cognita ad judicem perferet." Buttm.] *perferret* Turic. Flor. *perfert* Ambr. 2. c. Goth. Voſſ. 2. Ald. *praefert* Guelf. Exc. Sant. *in his* Camp. Pronomen omittunt Goth. et edd. rel. ante Ald. *quaeſitionibus* Flor. *ipſa ſanctionibus naſci* Flor. qui et mox *non* omittit, ſed lacuna relicta. *reſpectet niſi ſubſelli m.* Turic. Flor. (hic quidem *ſubſeli*). *re ſpectet inter ſ. m.* Camp.

perferet. Vid. not. crit. — Quid ſit *cauſam diſcere,* mox enarrabit noſter capite hujus libri octavo. cf. 5, 7, 7, 7, 1, 4.

advocatos interroget? Poteſt autem ſatis di- 3
ligenter accipere, quae tum audiet, cum ei dicenda ſunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue pro ſuis dicere? poſſit in actionibus: quid fiet in altercatione, ubi occurrendum continuo, nec libera ad diſcendum mora eſt? Quid, ſi forte peritus juris ille non aderit? Quid, ſi quis non ſatis in ea re doctus, falſum aliquid ſubjecerit? Hoc enim eſt maximum ignorantiae malum, quod credit eum
ſcire, qui moneat. Neque ego ſum noſtri 4
moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut ad arculas ſedent, et tela agentibus ſummi-
1066 niſtrant: neque idem Graecos quoque ne-

3. *Poteſt aut* Jenſ. (mero ſphalmate, quoniam ne in Parv. quidem) Ald. Bad. Baſil. ingrato aſyndeto. *cum alicienda ſunt* Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. *c. adjicienda ſ.* Camp. Voſſ. 1. 3. *c. dicenda ſ.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ingenue poſſit pro ſuis dicere in act.* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. qui plane omittit verbum *poſſit*. *fiet* om. Goth. Vall. *ſ. intercatione* Flor. *ad dicendum* Goth. (tac. Geſn.) *ora* Flor. *hora* Camp. *quod ſi forte* Turic. Camp. *aderit et quid* Camp. *a. quod* Jenſ. *non ſatis* om. Guelf. *maxime* Flor.

4. *ſumminiſtrant.* Mſſ. hic quidem *ſubm.* *Graeco* Turic. omiſſo *quoque*. *tuſis* pro *cauſis* Flor.

3. *in altercatione.* cf. lib. 6. cap. 4.

4. *velut ad arculas — ſumminiſtrant.* Cf. 5, 7, 8. Neſcio autem quam bene provocant ad Virg. Aen. 10, 333. ubi Achatae inclamat Aeneas *Suggere tela mihi*, magnam mox haſtam capeſſens. Certo quibus *arculis* in ipſo proelio *aſſidere* potuerit Achates non video, ſive in ipſo eas curru militari cum Geſnero fingas, ſive alibi. Quare fuiſſe tales ſuſpicor in palaeſtris aliisve exercitiorum locis. BUTTMANN.

ſcio factitaſſe, unde nomen his *pragmaticorum* datum eſt. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo ſuum cauſis, ſed omnia, quae profutura ſunt, debet. Itaque eum nec inutilem, ſi ad horam forte conſtiterit, neque in teſtationibus faciendis eſſe imperitum velim. Quis enim potius praeparabit ea, quae, cum aget, eſſe in cauſa velit? Niſi forte imperatorem quis idoneum credit in praeliis quidem ſtrenuum et fortem, et omnium, quae pugna poſcit, artificem: ſed neque delectus agere, nec copias contrahere atque inſtruere, nec proſpicere commeatus, nec locum capere caſtris ſcientem: prius eſt enim

5. *nec utilem* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *oram* Turic. Ambr. 2. *Quis enim pro tuis* Camp. *praeparavit* Turic. Flor. *cum ageret* iidem. *ſi forte* Flor. *dilectus* Flor. Ambr. 2. c. Voſſ. 3. *agere* om. Guelf. *neque inſtruere* Guelf. *certa pro certe* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. Bern. Tarv. Loc. Ven. *parere* b. Flor.

pragmaticorum. vid. 3, 6, 59.

clamorem — ſuum. „Quo „ad clepſydram latrent.“ vid. Cic. de Or. 3, 34, cf. et 6, 4, 6.

5. *ſi ad horam — conſtiterit.* Rectiſſime contra Burmannum, de oratore ad clepſydram dicente haec interpretantem, Geſnerus obſervat, „non eſſe hic ſermonem de „agenda cauſa apud judices, „ſed de *praeparandis* quae pa„tronus in cauſa eſſe velit, „nempe vel apud praetorem „ſive in jure, ubi *lis* ſit *con„teſtanda,* vel in teſtationibus „faciendis.“ Ad conteſtandam autem litem et quodcunque praevium apud praetorem fiebat, *hora* erat condicta litigatoribus. Ad quam ſi forte orator ille *conſtitiſſet* i. intereſſet (*conſiſtunt* enim in jure qui ab alterutra parte adſunt; cf. Lexica), utilem et ipſum vult eſſe Quintilianus. Buttm.

in teſtationibus faciendis. cf. 5, 7, 33.

certe parare bella, quam gerere. Atqui ſimil- 6
limus huic ſit advocatus, ſi plura, quae ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum praeſertim hoc, quod eſt maxime neceſſarium, nec tam ſit arduum, quam procul intuentibus fortaſſe videatur. Namque omne jus, quod eſt *certum*, aut *ſcripto* aut *moribus* conſtat: *dubium* aequitatis regula examinandum eſt. Quae ſcripta ſunt, aut poſita in 7
more civitatis, nullam habent difficultatem: cognitionis ſunt enim, non inventionis: at quae conſultorum reſponſis explicantur, aut in verborum interpretatione ſunt poſita, aut

6. *quae* om. Turic. Flor. c. Alm. Sed *ad*, quod apud Locatellum non invenerunt Bad. et Burm. in meo certe exemplo legitur. *reliquerint* Flor. *maxime* om. Guelf.
nec tam. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. *nec tamen* Turic. Flor. *non tam* reliqui. *omnis vis* Turic. Flor. *certum quod ſcriptum* Turic. Flor. c. Alm. *c. aut ſcriptum* Camp. *c. ut ſcripto* Jenſ. (tac. Geſn.).

7. *habet* Turic. Flor. Mox inter *difficultatem* et *cognitionis* Turic. Flor. inſerunt verba ex §. 12. (quae tamen illic etiam ab iisdem ponuntur) ita: *ſequebantur aliqui pigritiae adrogantioris qui ſubito frontae confincta inmiſſaque;* cujusmodi illud quoque eſt profecto, quod ſuum cod. turbare multa inferciendo narrat Almelovenus. *cogitationis ſunt enim* Turic. Flor. *poſita jam in recti* Turic.

† † †

6. *nec tam ſit arduum.* Librorum ſcriptura *nec* facile defenditur, ſi memineris ineſſe *ne ſit quidem tam arduum;* cujusmodi exempla nobis quoque in ſuperioribus ſunt animadverſa, nunc quidem non occurrentia, et aliquoties nuper demonſtravit I. H. Voſſius ad Tib. 1, 2, 30. 37. 1, 7, 45. 69.

Haec mane cum ſcripſiſſet *Georgius Ludovicus Spalding*, veſpere ereptus eſt Quintiliano, et his litteris univerſis,

in recti pravique discrimine. Vim cujus-
que vocis intelligere, aut commune pruden-
tium eſt, aut proprium oratoris: aequitas
8. optimo cuique notiſſima. Nos porro et bo-
num virum et prudentem in primis orato- 1067
rem putamus, qui cum ſe ad id, quod eſt
optimum natura, direxerit, non magnopere
commovebitur, ſi quis ab eo conſultus diſ-
ſentiet; cum ipſis illis diverſas inter ſe opi-
niones tueri conceſſum ſit. Sed etiam ſi
noſſe quid quisque ſenſerit volet, lectionis
opus eſt: qua nihil eſt in ſtudiis minus la-

poſita aut recti Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. Mox *notiſſima eſt* Goth. Jenſ. (tac. *Geſn.*) cum edd. poſt. ante Stoer.

8. *virum bonum* Camp. Mox *id* om. Turic. Flor. Camp. *natura dixerit* Flor. Verbum om. Ambr. 2. Guelf. *nat. duxerit* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. *commobitur* Flor. Ambr. 2. *conabitur* Goth. *ſi quis habeo c.* Turic. *diſſentiat* Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) c. edd. poſt. ante Stoer. exc. Bad. Baſil. *etiam noſſe ſi quis quae ſenſ.* Camp. *nolle* Guelf. *noſſe quod quisque* Turic. *noſſe quisque* Goth. *lectione* Alm. Vall. Bad. c. edd. aliquot poſt. genitivum vindicante G. J. Voſſio in Ariſtarcho 7, 8. Mox *quia nihil* Turic. Flor. Camp.

et ſiquid in quocunque genere boni aut re aut humaniſſimo gaudio plauſuque juvandum erat.

8. *Nos porro.* vid. ad 2, 3, 5. Directa autem eſt oppoſitio, quae eſt in voce *porro*, contra nimiam quam quis tribuere poſſit juris conſultis auctoritatem.

ipſis illis. Naturalis verborum ordo erat „*illis* — inter ſe ipſos“, ut *ipſos* ſubjecto infinitivi adhaereret. Nunc more ſollemni ob verbum *concedendi* mutatum in dativum, et non ſine vi in fronte locutionis poſitum eſt. „Quid mirum, ſi a nobis diſſentiunt, qui ipſi inter ſe?“

boriosum. Quodsi plerique, desperata facul- 9
tate agendi, ad discendum jus declinaverunt; quam id scire facile est oratori, quod discunt, qui sua quoque confessione oratores esse non possunt? Verum et M. Cato cum in dicendo praestantissimus, tum juris idem fuit peritissimus: et Scaevolae Servioque Sulpicio concessa est etiam facundiae
virtus. Et M. Tullius non modo inter agen- 10
dum nunquam est destitutus scientia juris, sed etiam componere aliqua de eo coeperat: ut appareat, posse oratorem non di-

9. *vel discendum* pro *ad d.* Guelf. *sua quaeque* Ambr. 2. *mencato* pro *M. Cato* Flor. *praestantissimos* Turic. *tum — peritissimus* om. Turic. Flor. c. Alm. *fuit idem* Goth. Jens. c. edd. post. ante Stoer. *servique* Flor. *iustus* pro *virtus* Turic. Flor. omissis ob homoeoteleut. seqq. *Et — destitutus.*

10. *in agendum* Ambr. Guelf. *in agendo* Camp. *nusquam* Obr. *non dicendo* Goth. Voss. 2. Ioann. Camp. *tanti juri* Guelf. *tanti viri* Ambr. 2. *etiam dicendo* Flor.

9. *desperata — declinaverunt.* „Cicero pro Murena „c. 13. Videntur plerique „jurisconsulti initio multo „hoc maluisse (ut oratores fie„rent). Post cum id assequi „non potuissent, istuc potis„simum sunt delapsi, ut ajunt „in Graecis artificibus" etc. [cetera quaere apud nostrum 8, 3, 79.] Gesnerus.

10. *M. Tullius — coeperat.* Constat e Gellio (1, 22.) librum scripsisse Ciceronem qui inscriptus erat *de jure civili in artem redigendo.* Quem cum absolutum nunquam fuisse ex hoc Fabii loco suspicatus esset Bynckershoeckius, apte Bachius (Hist. Jurisprud. Ro. 2, 2, 43.) reposuit, id hoc loco valere verbum *coepisse,* quod hoc uno libro edito initium Cicero fecerit eorum, quae de jure civili scribere in animo haberet. Ceterum qui de Ciceronis Jurisprudentia scripserint indicavit Harlesius in Notit. Script. Latin. II. p. 149.

ſcendo tantum juri vacare, ſed etiam do-
11 cendo. Verum ea, quae de moribus exco-
lendis ſtudioque juris praecipimus, ne quis
eo credat reprehendenda, quod multos co-
gnovimus, qui taedio laboris, quem ferre
tendentibus ad eloquentiam neceſſe eſt, con-
fugerint ad haec deverticula deſidiae. Quo-
rum alii ſe ad album ac rubricas tranſtule-

11. *praecepimus* neque in Jenſ. (err. Geſn.) neque in ullo meorum: lectum tamen id alicubi dicas Obrechto, qui hinc effecerit ſuum *praecepimus modo* (err. Burm.); cui noſtrum profecto nemo poſtponet. *nonne quis* Guelf. Goth. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. qui (ex cod. Vall. haud dubie, err. Burm.) noſtram reſtituit, merito rejecto Aldino commento *non aequius eo quis cr.* Mox *reprend.* Camp. *quem fere* Flor. Ambr. 2. Camp. *diverticula* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. aliq. poſt. Mox *ad* om. Turic. *rubrica* Ambr. 2. Guelf. 6. Voſſ. 3. *formula velud* Turic. *formula v. u.* Flor. c. Alm. *legii* Turic. *legu* Flor. *legum* Alm. *quidem* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. c. Alm. *eſſem mal.* Turic *elegentes* Flor. *egentes* marg. Baſil. *ſolum* Turic. Flor. Camp.

11. *ad album — eſſe maluerunt.* „Hic *album* dixit pro „Jure praetorio et *rubricas* „pro Jure civili, quod XII ta„bulis continebatur: ut et „*formularios* ad praetorias re„tulit formulas, *legulejos* ad „jus civile et XII tabb. le„ges.“ Verba ſunt Turnebi in Adverſ. 4, 5. quae nos ideo hic ponimus, quod Geſnerus quoque in Theſaurum ſuum v. *Albus* inferre ea dignatus eſt, omiſſis tamen illis quae ad XII tabularum leges rubricas juris civilis reſtringere videbantur. Recte ille quidem: ſed male eadem reſtrictio in *legulejis* relicta eſt. Nam utique univerſum jus civile, quod inde a XII tabularum tempore legibus, conſuetudinibus et conſultorum reſponſis obtinuit, homineſque qui haec omnia memoria tenebant, a Quintiliano demonſtrantur. Sed in eo ſane non falſus eſt Turnebus, quod ad jus civile *rubricas* ſpectare dicit; hoc enim vel ſola illa „Maſuri rubrica“ apud Perſium docet (5, 90.

runt, et formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleji quidam* esse maluerunt, tanquam utiliora eligentes ea, quorum solam facilitatem sequebantur: alii pigritiae arrogantioris, qui su- 12

12. *aliqui pigr.* Turic. Flor. supra §. 7. sed hic e Turic. nulla varietas. *aliique p.* Flor. c. Voss. 3. *aliquae p.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (quae mox *pigritiores*). *adrogantiorisque subito* Turic. Flor. (sed supra uterque vulgatam, nisi quod *adr.*) *arrogantiores q. s.* Guelf. *arrogatio-*

Excepto siquid Masuri rubrica vetabat), qua libri Masurii Sabini de Jure Civili intelliguntur. Tales enim libri, in quibus totum jus civile tanquam in corpus redactum erat, manibus illorum de vulgo jurisconsultorum terebantur; et *minio* in illis aut verba ipsa legum, aut si mavis capita juris picta erant. De praetoribus autem edicta sua in *album* referentibus et in publico proponentibus vide plura apud eundem Gesnerum; quorum huc maxime faciunt „*se-„dentes ad album*" i. leguleji edictum praetoris ediscentes et singula aliis commonstrantes, e Senec. Epist. 48. Neque tamen erat cur *formularios* etiam ad solum jus praetorium spectare putaret Turnebus. Quamvis enim formulae agendi a praetore praescribi solerent; non tamen in his solis versabatur hominum illorum peritia, sed in multitudine illa formularum, quae in omni re civili valebant, quasque illi in numerato semper habebant, agentibusque ministrabant: quemadmodum hae etiam libris concinnatae habebantur, quales erant libri illi Maniliani sive leges venalium vendendorum a M' Manilio collectae, de quibus vid. Ernest. Clav. Cic. in Indice Legum v. Manilianae. In *legulejis* denique nemo haereat. Quare restat, ut quae indigitat Qu., apponamus verba Ciceronis de Orat. 1, 55. „Ita est tibi jurisconsultus „ipse per se nihil nisi *legule-„jus quidam* cautus et acutus, „praeco actionum, *cantor for-„mularum*, auceps syllaba-„rum."

12. *subito.* post navatam per aliquod tempus eloquentiae operam.

bito fronte conficta, immissaque barba, veluti despexissent oratoria praecepta, pau- 1068
lum aliquid sederunt in scholis philosophantium, ut deinde in publico tristes, domi dissoluti, captarent auctoritatem contemtu ceterorum. Philosophia enim simulari potest, eloquentia non potest.

visque qui s. Camp. *confincta* Flor. (et ita Turic. Flor. §. 7.) *philosophanti ut* Turic. Flor. c. Alm. reliqui *philosophorum ut.* Nostrum e conj. Burmanni certissima. Nam sui temporis „istos qui philosophi vocantur" (11, 1, 35.) *philosophantes* vocare nostrum decebat, non *philosophos,* quo nomine antiquos illos tantum, tametsi in hos etiam iniquus, appellat; cf. 12, 2, 7. Sic *philosophari* per contemptum *cum Graeculis* usurpavit rhetor ille in oratione post Redit. in Senat. 13. ubi Caesoninus Calventius plane iisdem, quos hic videmus, coloribus pingitur. *ut demum in* Camp. *tristeque doniti* Turic. Flor. *dissolati* Turic. *his solati* Flor. *contempti* Turic. *contenti* Flor.

conficta. Molesti sunt VV. DD. *constrictam, contractam,* quin et *constructam* frontem nobis propinantes, quasi vero sola *fronte* non satis haec omnia indicentur, neque optimum sit *conficta* vocabulum. Vindicavit autem illud nostro jam Davisius in curis secundis ad Caes. B. G. 1, 39. non satis apto quidem loco, sed aptum afferens Senecae (de Tranq. 15.) „frontem suam „fingere." Commodum etiam Badius admonet verborum Juvenalis (2, 8.) de his ipsis hominibus: „*Frontis* „*nulla fides.* Quis enim non „vicus abundat *Tristibus* obscenis?" et quae sequuntur.

immissa. *Immittitur* prolixa coma humeris, barba pectori: hinc *immissa* utraque dicitur aeque bene ac *promissa.* Exempla quaere in Gesneri Thes.

despexissent. Praeteritum refer ad tempus illud, quo rhetorum scholas quasi taedio pleni relinquebant. Ut facile careamus arguta Gebhardi conjectura *depexuissent*; quae vel eo nomine displicet, quod barbam hic *immittunt,* non qui confusam antea et impexam, sed qui tonsam potius et bene curatam gesserant.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo, quae conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quaeque quotidie aguntur, debeat noſſe; verum ne ea quidem, quae ſunt a clarioribus poëtis ficta, negligere. Nam 2
illa quidem priora, aut teſtimoniorum, aut etiam judicatorum obtinent locum: ſed haec quoque aut vetuſtatis fide tuta ſunt, aut ab hominibus magnis praeceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam ſenibus auctoritas major eſt, quod plura noſſe et vidiſſe creduntur: quod Homerus frequentiſſime teſtatur. Sed non eſt expe-
1069 ctanda ultima aetas, cum ſtudia praeſtent;

1. Inſcriptio: *Item hiſtoriarum* eſt in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. *Neceſſariam oratori cognitionem hiſtoriarum* Goth. *tum vet.* Guelf. *adeo u. n. e. m. adeo quae* (Flor. *que*) Turic. Flor. *conſtricta* Camp. *in hiſtoriis* Guelf. *quoque* pro *quaeque* Ambr. 2. *cotidie ag. debeant n.* Camp. *claribus* Turic. *claris* Camp.

2. *Nam illi quidam priora* Turic. Flor. *N. ea quidem propria* Jenſ. (tac. Geſn. de *ea*) c. edd. poſt. ante Ald. *N. i. quae propria* Voſſ. 1. *propria* etiam Ambr. 2, Guelf. *etiam* om. Turic. Flor. Camp. *vetuſtis* Ambr. 2. *loca ficta* Flor. *ergo plurima* Turic. Flor. *noſſe vidis cred.* Turic. *praeſentent* Guelf. *cogitationem* Ambr. 2. Guelf. a.

2. *vetuſtatis fide tuta ſunt.* Non quidem *tuta* ſunt hiſtorica fide: ſed quoniam iis, tanquam exemplis ex hiſtoria ſumptis, uſi ſunt homines ab antiquis inde temporibus, *tutum* eſt nobis etiam idem facere.

ultima aetas i. ſenectus. *praeteritis* — *videamur* i. juvenes etiam inſtar ſenum ſimus.

et quae virtutes facillime generet, esse inter adversa, multisque in causa fuisse, ut bona ingenii studiique in lucem non prolata, situ quodam secreti consumerentur.
3 Sciat autem, si quis haec forte minus adhuc peritus distinguendi vim cujusque verbi, leget, non probitatem a me reprehendi, sed verecundiam, quae est timor quidam, reducens animum ab iis, quae facienda sunt; unde confusio, et coepti poenitentia, et sub-

esse inter adversa. Sic Turic. (nisi quod hic *esset*) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. c. Vall. Alm. Bern. *esset interim adversa* Flor. (de *interim* tamen non disette monente qui contulit). *esse interimque adversa* Voss. 3. *esse interque adversam* Voss. 1. Ceteri *esse interim adversam.* Quae scriptura bis peccat. Nam qui *vitium* quantumvis venia dignum dicit verecundiam, is, quasi de quo monendi simus, inferre non potest, eam *interim* esse adversam: neque rursus si *interim* tantum est adversa, *multis* illa potuit esse perniciosa. Manifesto autem docent sequentia, sedulo recedere nostrum a vulgari opinione, qua verecundia a *probitate* parum distinguitur. Huic igitur scriptoris menti unice convenit quod maximus optimorum librorum consensus praestat; dum vulgata in scriptis adhuc collatis, praeter levem illum Voss. 2. (siquidem recte silentem de eo Burmannum interpretor) integra nusquam extat. *et bona* Turic. Flor. *prolata sit a quodam* Flor. *consummarentur* Camp.

3. *aut* Turic. Flor. *quis ad haec* Camp. Mox *ad hunc* Turic. Flor. (hic quidem junctim). *leges* Turic. Flor. *repraendi* Camp. *quae* ante *est* om. Turic. Flor. *quam* pro *quae est* Ambr. 2. Guelf. *abducens* Camp. cum Andreana. Sed praestat vulgata. Timor enim non *abducit*, sed eum qui jam ad faciendum processerat *reducit.* *ab his* Guelf. Camp. *sunt facienda* Obr. *inde confusio* Turic. Flor. Ambr.

3. *reducens.* v. not. crit.

itum silentium. Quis porro dubitet vitiis ascribere affectum, propter quem facere honeste pudet? Neque ego rursus nolo eum, 4
qui sit dicturus, et solicitum surgere, et colorem mutare, et periculum intelligere: quae si non accident, etiam simulanda erunt. Sed intellectus hic sit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima est autem emendatio verecundiae *fiducia:* et quamlibet imbecilla frons magna conscien-

2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. omn. exceptis Ald. et recentioribus inde a Gryph. In sollemni et proclivi harum vocum confusione vulgatam retinendam putavi, cum aptior hic videretur sensuum continuatio.

4. *Nego ego* Goth. (tac. Gesn.) *et* ante *solicitum* om. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. exc. Ald.

colorem mutare. Sic Jens. (de priori voce tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. *colore mutare* Turic. Flor. Camp. Reliqui *colore mutari.* Apparet, mendum vetustum diverso modo correctum fuisse. Nos priorum editorum rationem praetulimus, quod verisimilius ablativum natum putamus ex accusativo cum apice, quam activum e passivo. *Mutare colores* habes ap. Horat. I. Ep. 16, 38. ubi vid. Bentl. Alterius formulae, quamvis nemo inventam eam repudiet, exempla nunc non suppeditant. Affine tamen est quod ap. Tacit. Ann. 4, 54. mihi demonstravit amicissimus Carol. Schneider. *vultu et sermone flecti. accciderent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. Bern. *acciderant* Voss. 1. 3. Mox *erant* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hic fiet* Flor. *concidamur* Flor. *autem est* Camp. *et quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *etiam quamlibet* Jens. Ven. *et-*

honeste. „Malim honesta." Ita Spald. in Schedis, ipsas has artes, opinor, melius nomine quam adverbio indicari ratus. Sed ita et 7, 1, 53. *Tu impie fecisti, cum exheredationem meruisti;* et Horat. Rex eris, si *recte facies;* ubi actiones ipsae adverbio signantur.

4. *colorem mutare* v. not. crit.

5 tia ſuſtinetur. Sunt et naturalia, ut ſupra dixi, quae tamen et cura juvantur, inſtrumenta, *vox*, *latus*, *decor:* quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas noſtra copioſiores: ſed cum diceret eminere inter aequales *Trachalus* videbatur: ea corporis ſublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, geſtus praeſtantia, vox quidem non, ut Cicero deſiderat, paene tragoedorum, ſed ſuper omnes quos ego quidem audierim tra-
6 goedos. Certe cum in baſilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris eſt, cogerentur, atque omnia clamo-

iam quaelibet Tarv. Locat. Ruſc. quod merum ſphalma mireris adoptatum ab Ald.

5. *ingenii faciant* Guelf. *cum decere temere inter* Turic. Flor. *aequalis* (ut et paulo poſt *ſuper omnis*) Ambr. 2. *non ut* ante *Cicero* om. Turic. Flor. inſerentes mox *non* ante *paene*. *deſide paene* Ambr. 2. *deſiderabat p.* Guelf. *audiverim* Jenſ. *tragoedos. Certe cum* om. Turic. Flor. c. Alm.

5. *ut ſupra dixi.* Pro. op. 27. De *Trachalo* vid. 10, 1, 119.

ut Cicero. De Orat. I, 28. „In oratore autem acumen „dialecticorum, ſententiae „philoſophorum, verba prope „poëtarum, memoriae juris-„conſultorum, vox tragoedo-„rum, geſtus paene ſummo-„rum actorum eſt requiren-„dus.“ Vides in voce *paene* memoria lapſum Quintilianum. Recte autem Cicero: modo ne Francogallorum noſtri temporis tragoedos mente concipias.

6. *baſilica Julia* vid. Intpp. ad Suet. Calig. 37.

quatuor — judicia. cf. 10, 5, 30. et not. Spald. ad 5, 2, 1.

ribus fremerent; et auditum eum et intellectum et, quod agentibus ceteris contumelioſiſſimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed, hoc votum eſt et rara felicitas: quae ſi non aſſit, ſane ſufficiat ab iis quibus quis dicit audiri. Talis eſſe debet orator et haec ſcire.

1071 VI. Agendi autem initium ſine dubio ſecundum vires cujusque ſumendum eſt. Neque ego annos definiam: cum *Demoſthenem* puerum admodum actiones pupillares ha-

6. *auditioſum eum* Turic. Flor. quod monſtrum natum arbitror ex var. lect. *ioſum* ſuperſcripta voci *contumelioſiſſimum*: nam *contumelioſum* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Obr. exc. Ald. *memineret ſed* Turic. Flor. *notum* Voſſ. 1. Jenſ. c. edd. poſt. ante Baſil. exc. Ald. Frequentem confuſionem notavit Geſn. in Theſ. v. *Votum.* *ſi non ad id ſane* Turic. Flor. c. Alm. *ab his* Turic. Ambr. 2. Camp. *dicit* om. Guelf. Mox *et* ante *haec ſcire* om. Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. Voſſ. 1, 3. obſequente Obrechto, qui antea *debet eſſe.*

1. Inſcr. *Quod ſit incipiendi cauſas agere tempus* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. et poſter. et ita Turic. niſi quod *quid* et *agendi.* Ceteri ſilentur. *ditionis pupillares* Flor.

laudatum. vid. ad 4, 2, 37.

votum. Mira et elegans breviloquentia de re votis tantum comprehendenda; ut alias *votum* eſt res votis expetita et impetrata; vid. Geſn. in Theſ.

quibus quis. Spald. in Schedis: „Malim *q. quisque:* cf. „4, 1, 46." Non accedo. Nam hic graece etiam τὶς locum haberet, non ὁ ἀεί.

1. *puerum admodum.* μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ, ut ipſe Demoſthenes ait, ubi hanc ſuam contra tutores ipſius litem tangit adv. Mid. 23. (p. 539. Rſk.) Erat autem XVIII annos natus: vid. locos a Spaldingio ibi allatos.

buisse manifestum sit; *Calvus*, *Caesar*, *Pollio* multum ante quaestoriam omnes aetatem gravissima judicia susceperint; praetextatos egisse quosdam sit traditum; *Caesar Augustus* duodecim natus annos aviam pro rostris
2 laudaverit. Modus mihi videtur quidam te-

1. *populares* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. et edd. post. ante Bad. qui veram e Cod. Vall. reposuit; relabentibus tamen in vitiosam aliquot poster. si fides Burm. qui Gryph. (1536.) quoque memorat: sed veram habet Gryph. 1544. *calvos* Flor. *Pollio. Matius. ante* Camp. Ald. in hoc certe errante Burmanno, qui Andr. et Ald. *Pollio Matius multum ante* dare narrat, nimiumque haeret in sphalmate: cui Spaldingius etiam ne tantulum quidem tribuisset, quantum fecit in nota ad 5, 1, 18. si tum ei contigisset scire, nullum usquam in scriptis codd. ejus nominis esse vestigium. *susceperunt* Turic. Flor. c. Jens. et edd. post. ante Ald. *eosdem* pro *quosdam* Basil. altero in marginem rejecto (turb. Burm.). *natus* om. Turic. c. Alm. *laudavit* Camp. c. Goth.

2. *Modus mihi* om. Flor. vacuo tamen spatio relicto.

Calvus, *Caesar*, *Pollio* — *susceperint*. Disertius de his tribus Dialogus de Oratorib. 34. „Nonodecimo aetatis anno L. Crassus C. Carbonem, „*uno et vicesimo Caesar* Dolabellam, *altero et XX* Asinius „*Pollio* C. Catonem, non multo aetate antecedens *Calvus* „Vatinium iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque „cum admiratione legimus." Usus est et hoc et nostro loco Lipsius in Exc. ad Tacit. Ann. 3, 29. ubi simul sat certis argumentis *aetatem quaestoriam* definit anno aetatis XXV. Add. eund. Lips. de Magistr. P. R. c. 5. (to. 3. p. 1435.) Ernest. ad Suet. Calig. 1, 1.

judicia susceperint. Non subtiliter agunt, qui *judicia causas* hic interpretantur Capper. et Index Gesnerianus; quamvis ita etiam loqui potuisset noster. Nam si quis *in judicium* adducitur *subitque* judicium, patronus *suscipere* illud pro eo dici potest; sicut *accipit* judicium et reus et patronus. Vid. Cic. Quint. 20. (62 et 63.) Verr. III, 22. (55.)

Caesar Augustus. Sueton. Octav. 8.

nendus, ut neque praepropere destringatur

et mox posito *tenenda*. Verba *mihi videtur* transponit Camp. *nec propere* Guelf. *neque propere* Goth. Jens. c. ed. post. ante Ald. *destringatur*. Sic Ambr. 2. *destringantur* Flor. *distringantur* Turic. *distringuatur* Voss. 2. Tarvis. et edd. post. ante Ald. Reliqui *distringatur*. Veram

2. *destringatur*. v. not. crit. *ut neque* — *destringatur* — *et* — *proferatur*. Miror neminem adhuc quicquam monuisse de hoc loco, qui a sollemni illo conjunctionum *neque* — *et* usu plane abhorret; cum posterior pars non affirmative, uti par erat, sed negative velit intelligi. Fuerunt quidem qui singula nomina per *neque* — *et* copulari posse crederent; quarum doctrinam tangit et repudiat Ruhnken. ad Vell. 2, 45. (cf. Bentl. ad Horat. I. Sat. 6, 68.) sed duo integra orationis membra ita conjuncta nemo, quod sciam, sibi visus est invenire. Nam Livii locus (4, 29.): *Nec libet credere, et licet, in variis opinionibus*, cujus me admonuit amicissimus Carolus Schneider, sed ita, ut diversum esse ipse intelligeret, huc trahi non potest. Quamvis enim in posteriori ibi membro mente repetendum sit negatio *non credere*; ilico tamen sentitur et causa et maxima diversitas, eo quod non ad verbum *licet* repetenda est negatio, ita ut *et licet* esset pro *nec licet*; quod longe alium ibi et incongruum sensum efficeret. Hic vero *et* — *proferatur* plane est idem quod *neque* — *proferatur*. Per se igitur tractandus est noster locus; quem qui sanum judicat, novo negligentiae genere scriptorem superius *ut neque* ita dicat respexisse, quasi scripserit *ne et*. Quod cum in Quintilianum vix cadat, reliquum est ut corruptum locum statuamus. Facillima autem corrigendi eum ratio esset sane illa, quae et mihi et duobus amicis Schneidero et Boeckhio in mentem statim venit, quaque *ut nec* (vid. V. L.) mutaretur in *ut ne*. Verum hujus formulae usus apud hos potissimum auctores, qui ab antiquitate magis remoti sunt, rarior est, et semper causam aliquam habet; qualis est, cum is qui loquitur ita sensus disponere vult, ut negatio praefigatur rei ipsi negatae serius ponendae, quo facto remanet *ut* in fronte propositionis (e. g. *ut lex Fufia et Valeria ne valeat*); aut cum sensus prohibitivus et cautionalis, qui est in simplici *ne*, minui debet, quod

immatura frons, et quicquid est illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemtus operis innascitur, et fundamenta jaciuntur impudentiae, et, quod est ubique perniciosissimum, praevenit vires fiducia. Nec rursus differendum est tirocinium in senectutem. Nam quotidie metus crescit, majusque fit semper, quod ausuri sumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum sit, incipere jam serum est. Quare fructum studiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum

scripturam sine libris jam commendavit Burmannus persuasus iis quae Cuperus in Obss. 4, 5. de his verbis observarat; tametsi usus in *fronte* ibi non tangitur. Sed facile apparet particulae *dis* translatum huc sensum esse posse nullum. *est ubicumque* Turic. Camp. c. Alm.

5. *differendus* Ambr. 2. *senectute* Flor. Camp. *majusque sit* Goth. Mox alterum *est* post *serum* omittere refer-

a nostro loco alienissimum est; aut cum consilium illud negativum sive cautio pendet a verbo vel sermone sensus affirmativi, sed nondum absoluti, h. e. objectum aliquod desiderantis, qualia sunt *facere, operam dare, munus ejus est, postulare, ut ne —*; quae omnia hujus loci non sunt. Quare servato illo *ut neque*, vocula *et* utique mutanda est. Neque tamen ejus loco satisfacit *aut:* non enim *aut* alterum *aut* alterum metuendum est, si *modus* non *tenetur*, sed utrumque. Unicum itaque, ni fallor, relictum est, ut legamus *nec quicquid.*

innascitur, intell. animo juvenili. Quod longe praestantius inutili Obrechti conjectura, quam textui immisit, *nascitur.*

3. *fructum — viridem et adhuc dulcem.* Multum haereo in hac appositorum conjunctione. Hoc tamen ex voce *adhuc* recte colligere videor, cogitasse nostrum de *fructu vitis* (cf. 8, 3, 8.); sed remanet dubitatio, potueritne *mustum*, quod *viride* fortasse non inepte dicitur, solo *fructus* no-

et veniae ſpes eſt, et paratus favor, et audere non dedecet; et, ſi quid deſit operi, ſupplet aetas; et, ſi qua ſunt dicta juveniliter, pro indole accipiuntur: ut totus ille Ci- 4
1072ceronis pro Sexto Roſcio locus, *Quid enim tam commune, quam ſpiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejectis?* Quae cum ſex et viginti natus annos, ſummis audientium clamoribus dixerit, deferviſſe tem-

tur Flor. alterum poſt *ſpes* Ambr. 2. *veniae ſpes.* Sic dedimus ex egregia, quam Spaldingius etiam admodum probaverat, Daviſii conjectura, prolata in curis ſecundis ad Caeſ. B. G. 1, 40. quamque certam reddit vel ſola concinnitas in his *veniae ſpes* et *favor paratus.* Libri omnes *venia et ſpes.* *foveret audere* (an *audire*) Flor. *favor audere* Jenſ. (non Goth., err. Geſn.) et aliquot poſteriores. *audire non decet* Voſſ. 3. *operari* Turic. Flor. cum Alm. *ſuppleta etas* Turic. Flor. *ſi quando ſunt d.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *ſi qua dicta ſunt* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *juvenaliter* Ambr. 2. Guelf.

4. *uti totus* Goth. (tac. Geſn., qui contra errat, cum voculam *pro* omittere narrat eundem cod.) *luctus ejectis* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *quae ex et vig.* Flor. *q. c. ſex vig.* Camp. *deferviſſe.* Sic (niſi quod pars

mine indicari; an *vino*, cui quamvis dulci ſemper aliqua auſteritas, ſive ſeveritatem mavis, accedit, commode opponi potuerint ipſae *uvae*, quibus purpureis etiam *viror* aliquis adeſt. Quicquid eſt, praeludentem manifeſto habes Quintilianum comparationi Ciceronianae mox ponendae.

pro indole. „i. tanquam ſi„gna indolis magna quondam „promittentis.“ Spald.

4. *pro Sexto Roſcio.* C. 26. (72.) ubi eſt *Etenim quid tam eſt commune.* Quae autem hic ſubjiciuntur, deſumpta ſunt ex Oratore 30. (107.), ubi ita Cicero: „Quantis illa cla„moribus adoleſcentuli dixi„mus de ſupplicio parricida„rum? Quae *nequaquam ſa„tis deferbuiſſe poſt aliquanto „ſentire coepimus.*“ Ad haec ipſa verba cum manifeſto hic reſpiciat Qu., memini ante

pore, et annis liquata jam senior idem fatetur. Et hercule quantumlibet secreta studia

per *u*) Ambr. 2. Guelf. Vall. Goth. Jens. (tac. de hoc Gesn.) Bad. neque aliter profecto in antiquioribus illis, unde Turic. *de eruisse* Alm. *deeruisse*. Reliqui *deferbuisse*: quod quamvis in Ciceronis verbis, quae hic laudat Qu., hodie legatur (v. not. exeg.), et utraque genuina sit forma (v. Prisc. 9, p. 866.), nemo tamen invitis optimis libris nostro illam obtrudat. Eadem autem inter scriptos et editos discrepantia ap. Cic. pro Coel. 18. ubi v. Lamb. *et* ante *annis* om. Turic. *hercule*. Sic Guelf. Camp. *equi-*

hos viginti amplius annos in magna quae tamen intercedit inter utrumque locum discrepantia multum laborare Spaldingium: qui id maxime mirabatur, quod *defervisse* Qu. hic dicat, quae Cicero *nequaquam defervisse*. Quod etsi in utrovis seorsim loco non inepte dictum videretur: nam qui *postea defervisse* narrat, idem eadem antea *nondum defervisse* demonstrat: suspicabamur tamen, aliquid corruptelae accessisse, ut tanta existeret sermonis diversitas. Quam dum diligenter considero, in superfluo illo *annis liquata* detegere mihi videbar misere distractum Ciceronianum illud *aliquanto:* idque statim Spaldingio admodum probavi; qui ut maturius quondam de his omnibus cogitaret, in schedas hoc meum observatum conjecit. Ubi nunc tandem non modo hoc, sed illud etiam reperio, quam nimii uterque tum eramus, ut cetera etiam Ciceronis verba, quorum spectra quaedam nobis obvolitabant, extunderemus. Sed haec tempore nunc deferverunt. Apparet enim, memoriter haec omnia referentem Quintilianum ita loqui, quasi Cicero in illo demum libro eam confessionem faciat, quam pridem factam narrat. Quod sane, rem si spectas, leve discrimen est. Quin illi ipsi *aliquanto*, quod fortasse aliis etiam blandiatur, quodque omissione copulae *et* in Cod. Turic. juvatur, patrocinari nunc non amplius sustineo. Nam quantumvis displiceant vina illa *liquata*, quae disertissimo *defervescendi* verbo explicationis gratia subjecta, non profecto juvenilem exuberantiam sed senilem verbositatem sapiunt: vereor tamen, ut recte aliquis dicatur *aliquanto senior* juvene XXVI annorum. Ha-

contulerint, eſt tamen proprius quidam fori profectus, alia lux, alia veri discriminis facies; plusque, ſi ſepares, uſus ſine doctrina quam citra uſum doctrina valet. Ideoque nonnulli ſenes in ſchola facti ſtupent novitate, cum in judicia venerunt, et omnia ſuis exercitationibus ſimilia deſiderant. At illic et judex tacet, et adverſarius obſtrepit, et nihil temere dictum perit: et, ſi quid tibi ſumas, probandum eſt: et laboratam con-

dem Goth. Voſſ. 2. Reliqui *hercle.* Nos, quamvis antiquiſſimi ſileantur, conſtantiam ſecuti ſumus: cf. 11, 3, 9. *contulerunt* Turic. Camp. *alia viri* Ambr. 2. *plusquam* ſphalma in Tarv. Ruſc. non Locat. (err. Burm.) neque, quod fecit Badius, Regio tribuenda ſcriptura, cujus caſtigationes jam deſierant in cap. 2. *uſus doctrina quam*, omiſſo *ſine*, Turic. Flor. c. Alm. *uſum ſ. d. q.* Camp. Mox *citra uſum doctrinae* Turic. Flor. Comp. *valet.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *valeat.*

5. In voce *exercitationibus* deficit Ambr. 2.
tibi ſumas. Sic Turic. (niſi quod *ſummas*) Flor. c. Alm. Reliqui inſerunt *ipſe.* Sane *ſumere ſibi* eſt arrogantiae verbum; de eo autem quod ſine probationibus in medium profertur *ſumere* ſolum adhiberi ſolet (vid. 5, 11, 3. 2, 11, 14.). Sed huic, ſi quod eſt, incommodo parum medetur allitum *ipſe*, quo alioquin etiam facile caremus. Illud autem *tibi* minime otioſum eſt. Nam ſicut apud Ciceronem Acad. 4, 19. verbo eidem *ſumpſero* oppoſitionis cujusdam gratia additum eſt *a me;* ita hic, ubi nihil, quod

beant itaque ſua et Cicero et Quintilianus.

Ceterum leve illud diſſidium inter eos, qui Feneſtella duce XXVI annos natum pro Sex. Roſcio Ciceronem dixiſſe ſtatuebant, et qui cum Aſconio Pediano XXVII, verbo tetigiſſe ſufficiat. Vid. Gellium 15, 28.

5. *Ideoque — deſiderant.* Cf. 10, 5, 18. et ibi notata, quibus adde Petron. c. 1.

tibi ſumas. vid. not. crit.

5 tia ſuſtinetur. Sunt et naturalia, ut ſupra dixi, quae tamen et cura juvantur, inſtrumenta, *vox*, *latus*, *decor*: quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas noſtra copioſiores: ſed cum diceret eminere inter aequales *Trachalus* videbatur: ea corporis ſublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, geſtus praeſtantia, vox quidem non, ut Cicero deſiderat, paene tragoedorum, ſed ſuper omnes quos ego quidem audierim tra-
6 goedos. Certe cum in baſilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris eſt, cogerentur, atque omnia clamo-

iam quaelibet Tarv. Locat. Ruſc. quod merum ſphalma miſeris adoptatum ab Ald.

5. *ingenii facient* Guelf. *cum decere temere inter* Turic. Flor. *aequalis* (ut et paulo poſt *ſuper omnis*). Ambr. 2. *non ut* ante *Cicero* om. Turic. Flor. inſerentes mox *non* ante *paene*. *deſide paene* Ambr. 2. *deſiderabat p.* Guelf. *audiverim* Jenſ. *tragoedos. Certe cum* om. Turic. Flor. c. Alm.

5. *ut ſupra dixi.* Pro. op. 27. De *Trachalo* vid. 10, 1, 119.

ut Cicero. De Orat. I, 28. „In oratore autem acumen „dialecticorum, ſententiae „philoſophorum, verba prope „poëtarum, memoriae juris- „conſultorum, vox tragoedo- „rum, geſtus paene ſummo- „rum actorum eſt requiren- „dus." Vides in voce *paene* memoria lapſum Quintilianum. Recte autem Cicero: modo ne Francogallorum noſtri temporis tragoedos mente concipias.

6. *baſilica Julia* vid. Intpp. ad Suet. Calig. 37.

quatuor — judicia. cf. 10, 5, 30. et not. Spald. ad 5, 2, 1.

ribus fremerent; et auditum eum et intellectum et, quod agentibus ceteris contumeliosissimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc votum est et rara felicitas: quae si non assit, sane sufficiat ab iis quibus quis dicit audiri. Talis esse debet orator et haec scire.

1071 VI. Agendi autem initium sine dubio secundum vires cujusque sumendum est. Neque ego annos definiam: cum *Demosthenem* puerum admodum actiones pupillares ha-

6. *auditiosum eum* Turic. Flor. quod monstrum natum arbitror ex var. lect. *iosum* superscripta voci *contumeliosissimum*: nam *contumeliosum* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. post. ante Obr. exc. Ald. *memineret sed* Turic. Flor. *notum* Voss. 1. Jens. c. edd. post. ante Basil. exc. Ald. Frequentem confusionem notavit Gesn. in Thes. v. *Votum*. *si non ad id sane* Turic. Flor. c. Alm. *ab his* Turic. Ambr. 2. Camp. *dicit* om. Guelf. Mox *et* ante *haec scire* om. Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. Voss. 1, 3. obsequente Obrechto, qui antea *debet esse*.

1. Inscr. *Quod sit incipiendi causas agere tempus* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. et poster. et ita Turic. nisi quod *quid* et *agendi*. Ceteri silentur. *ditionis pupillares* Flor.

laudatum. vid. ad 4, 2, 37.

votum. Mira et elegans breviloquentia de re votis tantum comprehendenda; ut alias *votum* est res votis expetita et impetrata; vid. Gesn. in Thes.

quibus quis. Spald. in Schedis: „Malim *q. quisque:* cf. „4, 1, 46." Non accedo. Nam hic graece etiam τὶς locum haberet, non ὁ ἐκεῖ.

1. *puerum admodum.* μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ, ut ipse Demosthenes ait, ubi hanc suam contra tutores ipsius litem tangit adv. Mid. 28. (p. 539. Rsk.) Erat autem XVIII annos natus: vid. locos a Spaldingio ibi allatos.

buisse manifestum sit; *Calvus*, *Caesar*, *Pollio* multum ante quaestoriam omnes aetatem gravissima judicia susceperint; praetextatos egisse quosdam sit traditum; *Caesar Augustus* duodecim natus annos aviam pro rostris
2 laudaverit. Modus mihi videtur quidam te-

a. *populares* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. et edd. post. ante Bad. qui veram e Cod. Vall. reposuit; relabentibus tamen in vitiosam aliquot poster. si fides Burm. qui Gryph. (1536.) quoque memorat: sed veram habet Gryph. 1544. *calvos* Flor. *Pollio. Matius. ante* Camp. Ald. in hoc certe errante Burmanno, qui Andr. et Ald. *Pollio Matius multum ante* dare narrat, nimiumque haeret in sphalmate: cui Spaldingius etiam ne tantulum quidem tribuisset, quantum fecit in nota ad 3, 1, 18. si tum ei contigisset scire, nullum usquam in scriptis codd. ejus nominis esse vestigium. *susceperunt* Turic. Flor. c. Jens. et edd. post. ante Ald. *eosdem* pro *quosdam* Basil. altero in marginem rejecto (turb. Burm.). *natus* om. Turic. c. Alm. *laudavit* Camp. c. Goth.

2. *Modus mihi* om. Flor. vacuo tamen spatio relicto.

Calvus, *Caesar*, *Pollio* — *susceperint*. Disertius de his tribus Dialogus de Oratorib. 34. „Nonodecimo aetatis anno L. Crassus C. Carbonem, „*uno et vicesimo Caesar* Dolabellam, *altero et XX* Asinius „*Pollio* C. Catonem, non multo aetate antecedens *Calvus* „Vatinium iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque „cum admiratione legimus." Usus est et hoc et nostro loco Lipsius in Exc. ad Tacit. Ann. 3, 29. ubi simul sat certis argumentis *aetatem quaestoriam* definit anno aetatis XXV. Add. eund. Lips. de Magistr. P. R. c. 5. (to. 3. p. 1433.) Ernest. ad Suet. Calig. 1, 1.

judicia susceperint. Non subtiliter agunt, qui *judicia causas* hic interpretantur Capper. et Index Gesnerianus; quamvis ita etiam loqui potuisset noster. Nam si quis *in judicium* adducitur *subitque* judicium, patronus *suscipere* illud pro eo dici potest; sicut *accipit* judicium et reus et patronus. Vid. Cic. Quint. 20. (62 et 63.) Verr. III, 22. (55.)

Caesar Augustus. Sueton. Octav. 8.

nendus, ut neque praepropere destringatur

et mox posito *tenenda*. Verba *mihi videtur* transponit Camp. *nec propere* Guelf. *neque propere* Goth. Jens. c. ed. post. ante Ald. *destringatur*. Sic Ambr. 2. *destringantur* Flor. *distringantur* Turic. *distringuatur* Voss. 2. Tarvis. et edd. post. ante Ald. Reliqui *distringatur*. Veram

2. *destringatur*. v. not. crit. *ut neque — destringatur — et — proferatur*. Miror neminem adhuc quicquam monuisse de hoc loco, qui a sollemni illo conjunctionum *neque — et* usu plane abhorret; cum posterior pars non affirmative, uti par erat, sed negative velit intelligi. Fuerunt quidem qui singula nomina per *neque — et* copulari posse crederent; quarum doctrinam tangit et repudiat Ruhnken. ad Vell. 2, 45. (cf. Bentl. ad Horat. I. Sat. 6, 68.) sed duo integra orationis membra ita conjuncta nemo, quod sciam, sibi visus est invenire. Nam Livii locus (4. 29.): *Nec libet credere, et licet, in variis opinionibus*, cujus me admonuit amicissimus Carolus Schneider, sed ita, ut diversum esse ipse intelligeret, huc trahi non potest. Quamvis enim in posteriori ibi membro mente repetendum sit negatio *non credere*; ilico tamen sentitur et causa et maxima diversitas, eo quod non ad verbum *licet* repetenda est negatio, ita ut *et licet* esset pro *nec licet*; quod longe alium ibi et incongruum sensum efficeret. Hic vero *et — proferatur* plane est idem quod *neque — proferatur*. Per se igitur tractandus est noster locus; quem qui sanum judicat, novo negligentiae genere scriptorem superius *ut neque* ita dicat respexisse, quasi scripserit *ne et*. Quod cum in Quintilianum vix cadat, reliquum est ut corruptum locum statuamus. Facillima autem corrigendi eum ratio esset sane illa, quae et mihi et duobus amicis Schneidero et Boeckhio in mentem statim venit, quaque *ut nec* (vid. V. L.) mutaretur in *ut ne*. Verum hujus formulae usus apud hos potissimum auctores, qui ab antiquitate magis remoti sunt, rarior est, et semper causam aliquam habet; qualis est, cum is qui loquitur ita sensus disponere vult, ut negatio praefigatur rei ipsi negatae serius ponendae, quo facto remanet *ut* in fronte propositionis (e. g. *ut lex Fufia et Valeria ne valeat*); aut cum sensus prohibitivus et cautionalis, qui est in simplici *ne*, minui debet, quod

immatura frons, et quicquid eſt illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemtus operis innaſcitur, et fundamenta jaciuntur impudentiae, et, quod eſt ubique perniciosiſſimum, praevenit vires fiducia. Nec rurſus differendum eſt tirocinium in ſenectutem. Nam quotidie metus creſcit, majusque fit ſemper, quod auſuri ſumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum ſit, incipere jam ſerum eſt. Quare fructum ſtudiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum

ſcripturam ſine libris jam commendavit Burmannus perſuaſus iis quae Cuperus in Obſſ. 4, 5. de his verbis obſervarat; tametſi uſus in *fronte* ibi non tangitur. Sed facile apparet particulae *dis* translatum huc ſenſum eſſe poſſe nullum. *eſt ubicumque* Turic. Camp. c. Alm.

5. *differendus* Ambr. 2. *ſenectute* Flor. Camp. *majusque ſit* Goth. Mox alterum *eſt* poſt *ſerum* omittere refer-

a noſtro loco alieniſſimum eſt; aut cum conſilium illud negativum ſive cautio pendet a verbo vel ſermone ſenſus affirmativi, ſed nondum abſoluti, h. e. objectum aliquod deſiderantis, qualia ſunt *facere, operam dare, munus ejus eſt, poſtulare, ut ne —;* quae omnia hujus loci non ſunt. Quare ſervato illo *ut neque*, vocula *et* utique mutanda eſt. Neque tamen ejus loco ſatisfacit *aut:* non enim *aut* alterum *aut* alterum metuendum eſt, ſi *modus* non *tenetur*, ſed utrumque. Unicum itaque, ni fallor, relictum eſt, ut legamus *nec quicquid.*

innaſcitur, intell. animo juvenili. Quod longe praeſtantius inutili Obrechti conjectura, quam textui immiſit, *naſcitur.*

3. *fructum — viridem et adhuc dulcem.* Multum haereo in hac appoſitorum conjunctione. Hoc tamen ex voce *adhuc* recte colligere videor, cogitaſſe noſtrum de *fructu vitis* (cf. 8, 3, 8.); ſed remanet dubitatio, potueritne *muſtum*, quod *viride* fortaſſe non inepte dicitur, ſolo *fructus* no-

et veniae spes est, et paratus favor, et audere non dedecet; et, si quid desit operi, supplet aetas; et, si qua sunt dicta juveniliter, pro indole accipiuntur: ut totus ille Ci- 4
1072 ceronis pro Sexto Roscio locus, *Quid enim tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejectis?* Quae cum sex et viginti natus annos, summis audientium clamoribus dixerit, defervisse tem-

tur Flor. alterum post *spes* Ambr. 2. *veniae spes.* Sic dedimus ex egregia, quam Spaldingius etiam admodum probaverat, Davisii conjectura, prolata in curis secundis ad Caes. B. G. 1, 40. quamque certam reddit vel sola concinnitas in his *veniae spes* et *favor paratus.* Libri omnes *venia et spes.* *foveret audere* (an *audire*) Flor. *favor audere* Jens. (non Goth., err. Gesn.) et aliquot posteriores. *audire non decet* Voss. 3. *operari* Turic. Flor. cum Alm. *suppleta etas* Turic. Flor. *si quando sunt d.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *si qua dicta sunt* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *juvenaliter* Ambr. 2. Guelf.

4. *uti totus* Goth. (tac. Gesn., qui contra errat, cum voculam *pro* omittere narrat eundem cod.) *luctus ejectis* Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 3. *quae ex et vig.* Flor. *q. c. sex vig.* Camp. *defervisse.* Sic (nisi quod pars

mine indicari; an *vino*, cui quamvis dulci semper aliqua austeritas, sive severitatem mavis, accedit, commode opponi potuerint ipsae *uvae*, quibus purpureis etiam *viror* aliquis adest. Quicquid est, praeludentem manifesto habes Quintilianum comparationi Ciceronianae mox ponendae. *pro indole.* „i. tanquam si„gna indolis magna quondam „promittentis.“ Spald.

4. *pro Sexto Roscio.* C. 26. (72.) ubi est *Etenim quid tam est commune.* Quae autem hic subjiciuntur, desumpta sunt ex Oratore 30. (107.), ubi ita Cicero: „Quantis illa cla„moribus adolescentuli dixi„mus de supplicio parricida„rum? Quae *nequaquam sa„tis deferbuisse post aliquanto „sentire coepimus.*“ Ad haec ipsa verba cum manifesto hic respiciat Qu., memini ante

pore, et annis liquata jam ſenior idem fatetur. Et hercule quantumlibet ſecreta ſtudia

per *u*) Ambr. 2. Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. de hoc Geſn.) Bad. neque aliter profecto in antiquioribus illis, unde Turic. *de eruiſſe* Alm. *deeruiſſe.* Reliqui *deſerbuiſſe*: quod quamvis in Ciceronis verbis, quae hic laudat Qu., hodie legatur (v. not. exeg.), et utraque genuina ſit forma (v. Priſc. 9, p. 866.), nemo tamen invitis optimis libris noſtro illam obtrudat. Eadem autem inter ſcriptos et editos diſcrepantia ap. Cic. pro Coel. 18. ubi v. Lamb. *et* ante *annis* om. Turic. *hercule.* Sic Guelf. Camp. *equihos* viginti amplius annos in magna quae tamen intercedit inter utrumque locum discrepantia multum laborare Spaldingium: qui id maxime mirabatur, quod *deferviſſe* Qu. hic dicat, quae Cicero *nequaquam deferviſſe.* Quod etſi in utrovis ſeorſim loco non inepte dictum videretur: nam qui *poſtea deferviſſe* narrat, idem eadem antea *nondum deferviſſe* demonſtrat: ſuſpicabamur tamen, aliquid corruptelae acceſſiſſe, ut tanta exiſteret ſermonis diverſitas. Quam dum diligenter conſidero, in ſuperfluo illo *annis liquata* detegere mihi videbar miſere distractum Ciceronianum illud *aliquanto*: idque ſtatim Spaldingio admodum probavi; qui ut maturius quondam de his omnibus cogitaret, in ſchedas hoc meum obſervatum conjecit. Ubi nunc tandem non modo hoc, ſed illud etiam reperio, quam nimii uterque tum eramus, ut cetera etiam Ciceronis verba, quorum ſpectra quaedam nobis obvolitabant, extunderemus. Sed haec tempore nunc deferverunt. Apparet enim, memoriter haec omnia referentem Quintilianum ita loqui, quaſi Cicero in illo demum libro eam confeſſionem faciat, quam pridem factam narrat. Quod ſane, rem ſi ſpectas, leve diſcrimen eſt. Quin illi ipſi *aliquanto*, quod fortaſſe aliis etiam blandiatur, quodque omiſſione copulae *et* in Cod. Turic. juvatur, patrocinari nunc non amplius ſuſtineo. Nam quantumvis displiceant vina illa *liquata*, quae diſertiſſimo *deferveſcendi* verbo explicationis gratia ſubjecta, non profecto juvenilem exuberantiam ſed ſenilem verboſitatem ſapiunt: vereor tamen, ut recte aliquis dicatur *aliquanto ſenior* juvene XXVI annorum. Ha-

contulerint, est tamen proprius quidam fori
profectus, alia lux, alia veri discriminis fa-
cies; plusque, si separes, usus sine doctrina
quam citra usum doctrina valet. Ideoque 5
nonnulli senes in schola facti stupent novi-
tate, cum in judicia venerunt, et omnia suis
exercitationibus similia desiderant. At illic
et judex tacet, et adversarius obstrepit, et
nihil temere dictum perit: et, si quid tibi
sumas, probandum est: et laboratam con-

dem Goth. Voss. 2. Reliqui *hercle.* Nos, quamvis antiquissimi sileantur, constantiam secuti sumus: cf. 11, 5, 9. *contulerunt* Turic. Camp. *alia viri* Ambr. 2. *plusquam* sphalma in Tarv. Rusc. non Locat. (err. Burm.) neque, quod fecit Badius, Regio tribuenda scriptura, cujus castigationes jam desierant in cap. 2. *usus doctrina quam*, omisso *sine*, Turic. Flor. c. Alm. *usum s. d. q.* Camp. Mox *citra usum doctrinae* Turic. Flor. Comp. *valet.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *valeat.*

5. In voce *exercitationibus* deficit Ambr. 2. *tibi sumas.* Sic Turic. (nisi quod *summas*) Flor. c. Alm. Reliqui inserunt *ipse.* Sane *sumere sibi* est arrogantiae verbum; de eo autem quod sine probationibus in medium profertur *sumere* solum adhiberi solet (vid. 5, 11, 5. 2, 11, 14.). Sed huic, si quod est, incommodo parum medetur allitum *ipse*, quo alioquin etiam facile caremus. Illud autem *tibi* minime otiosum est. Nam sicut apud Ciceronem Acad. 4, 19. verbo eidem *sumpsero* oppositionis cujusdam gratia additum est *a me;* ita hic, ubi nihil, quod

beant itaque sua et Cicero et Quintilianus.

Ceterum leve illud dissidium inter eos, qui Fenestella duce XXVI annos natum pro Sex. Roscio Ciceronem dixisse statuebant, et qui cum Asconio Pediano XXVII, verbo tetigisse sufficiat. Vid. Gellium 15, 28.

5. *Ideoque — desiderant.* Cf. 10, 5, 18. et ibi notata, quibus adde Petron. c. 1.

tibi sumas. vid. not. crit.

gestamque dierum ac noctium studio actionem aqua deficit: et omisso magna semper flandi tumore in quibusdam causis loquendum est: quod illi diserti minime sciunt.
6 Itaque nonnullos reperias, qui sibi eloquentiores videantur, quam ut causas agant. Ceterum illum, quem juvenem tenerisque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, et incipere a quam maxime facili ac favorabili causa velim, ferarum ut catuli mol-

in tuam rem sit, transmissurus adversarius ponitur, dativus commodi recte adjunctus est. Neque vana sic est species arrogantiae: ut *sumere sibi* ab omni parte tutum sit; et antiquissimorum librorum scripturam absque ceterorum interpolatione repraesentare debeamus. *a qua deficit* Camp. Jens. *a qua defecit* Tarv. et edd. post. ante Ald. qui *aqua defecit* c. Voss. 1. Bern. *commisso* Turic. Flor. *tumore* Flor. *ille* Flor. *deserti* Jens. (tac. Gesn.)

6. *reperies* Jens. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. ante Basil. *minentem in foro* Turic. Flor. *n. i. foro* Camp. *incipere qui cum maxime* Turic. *incipere m.* sed vacuo relicto spatio medio Flor. *i. quam m.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. Praepositionem, quae, si certa silentio fides, est in Alm. Voss. 3. et aliis fortasse, omittere non audeo, quamvis in autographo etiam codicis Turic. non videatur fuisse. Omitterem, si vel unum exemplum hujus verbi cum ablativo solo suppeditaret; quod contra rationem certe non peccat. *ferarum ut catuli.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. neque aliter esse suspicor in Alm. qui omittere illud *ferarum* narrare habet locum 8, 3, 6. *ornatus —sanguine et viribus niteat.* Unde tralatio etiam apparet a nitore corporis juvenilis et succulenti.

6. *viribus nitentem.* Cave a verbo *niti* participium arcessas, quod accidit ei qui indicem Gesnerianum consarcinavit v. *Niti*, dum in altero verbo *Nitere* habet locum 8, 3, 6. *ornatus —sanguine et viribus niteat.* Unde tralatio etiam apparet a nitore corporis juvenilis et succulenti.

1075 liore praeda ſaginantur: et non utique ab
hoc initio continuare operam, et ingenio
adhuc alendo callum inducere; ſed jam ſci-
entem, quid ſit pugna, et in quam rem ſtu-
dendum ſit, refici atque renovari. Sic et 7
tirocinii metum, dum facilius eſt audere,
transierit, nec audendi facilitatem usque ad
contemtum operis adduxerit. Uſus eſt hac
ratione M. Tullius: et cum jam clarum

tur. *u. c. f.* reliqui. *ſanguinantur* Flor. *ſed etiam ſcientem quid ſit jam p.* Turic. Flor. (niſi quod hic om. *ſit*) Camp. et, quod mireris, Ald. (tac. ex parte Burm.). *ac et renov.* Guelf.

7. *metuendum* Guelf. *meum dum* Voſſ. 3. *audiendi* Turic. Flor. *facultatem* Bern. et, ut videtur, Argent. Obrechti enim temeritas procudit: *metam — transierit, nec dicendi facultatem —* . *Uſus eſt hac.* Sic nos primi dedimus. Nam in libris fere omnibus *uſus eſt et h.* Solus e noſtris Guelf. omittit *eſt*, vocabulo *uſus* praecedentibus applicato. Eandem autem voculam in Argent., ut videtur, non invenit Obr. qui dat *Uſus et h.* Sed longe moleſtior eſt conjunctio, tum ob ſenſum, qui nullam requirit, tum ob poſitum, cum deberet ante *M. Tullius.* Hanc igitur illo indicio uſi omiſimus. Sed Obrechtus omiſit alterum *et* ante *cum*, ut participium *uſus* adhaere-

ſaginantur. Hoc verbum hic non, ut exhibent lexica nonnulla, de ſimplici nutritione poſitum eſt, ſed exprimitur eo ſimul roborandi catulos quaſi conſilium.

7. *et — transierit, nec — adduxerit.* Legitimae hujus ſtructurae, quam ſunt qui in dubium vocant, exempla praeter illa quae in lexicis et apud Turſellinum ſunt, exhibent Heuſinger. ad Cic. Off. 3, 3, 4. Goerenz. ad Cic. Leg. 1, 4. §. 13. Fin. 3, 15. §. 50.

M. Tullius. Vide uberius haec narrantem ipſum in Bruto c. 91.

meruisset inter patronos, qui tum erant, nomen, in Asiam navigavit, seque et aliis sine dubio eloquentiae ac sapientiae magistris, sed praecipue tamen Apollonio Moloni, quem Romae quoque audierat, Rhodi rursus formandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operae pretium venit, cum inter se congruunt praecepta et experimenta.

VII. Cum satis in omni certamine virium fecerit, prima ei cura in suscipiendis caussis erit: in quibus defendere quidem reos profecto quam facere vir bonus malet: non

ret verbo *navigavit.* *qui tunc* Jens. et edd. post. ante Basil. *Romae* om. Guelf. c. Bern. Voss. 1. 3. ex edd. autem solus Basil. *rursus reformandum* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. item Basil. *responsum reform:* Goth. Nos non tautologiam cum Badio improbamus in illis *rursus re—;* vid. Spald. ad 2, 4, 13.; sed nimietatem sensus in solo *reformandi* verbo, miramurque Gesnerum, qui in Thes. v. *Reformo* hoc praeferre videtur. *tum inter* Flor. Camp. *praecipuum venit* Jens. (tac. Gesn.) *pretium tenuit* Tarv. et edd. post. (*tenuit* Locat. *tinuit* Rusc. in quo sphalmate annotando de novo errat Burm.) ante Bad. qui veris argumentis genuinam scripturam asseruit.

1. Inscr. *Quae in suscipiendis causis oratori observanda sint* (Guelf. *sunt*) Turic. Guelf. Goth. et edd. inde a Jens. *Cum satiri omni ne certamine* Turic. Flor. *C. satis in omne certamen* reliqui. Nostra ad ductum vetustorum librorum constituta; longe aptior enim hic certaminum quasi palaestricorum (cf. 9, 4, 8. 10, 3, 6. 12, 2, 12.), in quibus vires fecerit, mentio, quam forensium, in quae. *jurium* Goth. Camp. *res* pro *reos* Turic. *malet.*

sine dubio — sed — tamen. vid. ad 1, 6, 12.
1. *in omni certamine* v. not. crit. — *vires facere* v. ad 10, 3, 3.

tamen ita nomen ipſum accuſatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci poſſit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitae vocet. Nam et leges ipſae nihil valeant, niſi actoris idonea voce munitae: et ſi poenas ſcelerum expetere fas non eſt, prope eſt, ut ſcelera ipſa permiſſa ſint: et licentiam malis dari, certe contra bonos eſt. Quare neque ſociorum querelas, 2
nec amici vel propinqui necem, nec erupturas in rempublicam conſpirationes inultas patietur orator: non poenae nocentium cupi-

Sic Tarv. Ven. Raſc. Ald. Bad. Gryph. Obr. Bip. mallet reliqui et ſcripti quidem, ſi fides conferentibus, omnes. Certiſſima tamen noſtra ſcriptura; quam Geſnerus, varietatem ignorans, conjectura aſſecutus eſt, ſed *malit* etiam proponens. Conſentit in noſtra Spald. in ſchedis, conferre jubens 12, 1, 40. ubi idem accidit in verbo *nolet*. *accuſationis* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Voſſ. 1. Bern. *neque publ.* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *aliquid ad* Guelf. *vocat* Flor. *valent* Camp. et edd. ante Leid. exc. Ald. Sane conjunctivum in tali ſtructura non expectabam: tamen cum peccare eum in leges ſermonis nemo dixerit, ſcriptura editorum quamvis antiquiſſimorum contra ſcriptos omnes revocari non poterat. *auctoris* Guelf. *autoris* Baſil. Gryph. (1536). *voce in unitate* Flor. *v. unitate* Alm. *v. imitatae* Camp. *et ſi pe celerum* Flor. *expertae fas* Guelf. *exigere ſ.* Floril. Sant. *ut* om. Guelf. *ſint permiſſa* Floril. Sant.

2. *neque* ante *amici* et ante *erupt.* Camp. *propinqui eodem* id. *necem receptiurus in remp.* Turic. *nec eſt receptiurus i. r.* Flor. *neceſſe* pro *necem* Goth. et ita e Voſſ. 1. *conſpirationis ſimultas* Flor. c. Alm. (ex quo tamen

nomen — accuſatoris. Ita nominari contigit M. Bruto, juriſconſulti filio, ut refert Cicero de Off. 2, 14. ubi in eundem ſenſum diſputat.

valeant v. not. crit.

dus, sed emendandi vitia, corrigendique mores. Nam qui ratione traduci ad meliora non 1074 possunt, solo metu continentur. Itaque, ut accusatoriam vitam vivere et ad deferendos reos praemio duci, proximum latrocinio est: ita pestem intestinam propulsare, cum propugnatoribus patriae comparandum. Ideoque principes in republica viri non detrectaverunt hanc officii partem: creditique sunt etiam clari juvenes obsidem reipublicae dare malorum civium accusationem, quia nec odisse improbos, nec simultates provocare,

prior vox non laudatur). c. *multas* Guelf. et fortasse Goth. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Rusc. (non Locat. err. Burmann.)

5. *accusatoria vita* Camp. *defandos* Flor. *defendendos* Turic. Camp. Jens. c. edd. ante Basil. exc. Ald. *premi duci* Turic. *primi d.* Flor. *praemiis d.* Camp. *primo d.* Jens. Tarv. Rusc. *praepuls.* Turic. *Ideo p.* Guelf. Basil. *detractaverunt* Edd. ante Bad. acc. Basil. (et sic 2, 1, 5. iidem exc. Basil.) sollemni variatione, de qua vid. laudatos Gesnero in Thes. *creditque sed* Turic. *et clari* Goth. (tac. Gesn.) *nec sultas provocarent n.* Turic. Flor.

5. *accusatoriam vitam vivere.* Burmannus confert illud Catonis apud Festum *vecticulariam vitam vivere*: quod blanditur; nam *vecticularius* est τοιχωρύχος; sed dictum est illud non de vecticulariis ipsis, sed de iis qui instar furum ejusmodi repente largiter habent, repente nihil.

propulsare, cum propugnatoribus p. comparandum. Eandem breviloquentiam in Justino 4, 3. demonstrat Burmannus: *ausi facinus nulli tyranno comparandum.* Similia congesserunt Vorstius ad Justin. 1, 7. 2, 14. et J. F. Gronovius ad Liv. Epit. 46. nostri etiam loci non oblitus.

clari juvenes: vid. ad 5, 13, 5.

nisi ex fiducia bonae mentis videbantur. Idque cum ab Hortensio, Lucullis, Sulpicio, Cicerone, Caesare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum est: quorum alter appellatus *sapiens*, alter nisi creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum. Neque defendet omnes orator, idemque portum illum eloquentiae suae salutarem non et- 4

4. *idque ab H.* Turic. Flor. *i. cum H.* Guelf. *hostensio* Turic. *culucullis* Flor. *lucillis* Guelf. Goth. Camp. *Luculo* Jens. (err. Gesn.) *Lucullo* Tarv. et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. reposuit nostram. Vid. not. exeg. *plerisque aliis* Camp. *pluribusque a.* Andr. *pluribus a.* Stoer. Chouet. Leid. *appellatus sap.* Sic Turic. Flor. *est* inserunt reliqui. Mox *alter* ante *nisi* om. Guelf. c. Voss. 3. *vix sotio cujus reliq.* Turic. Flor. *relinquerit* Goth. (tac. Gesn.) *reliquit* Voss. 3. *namque defendat omnis orator idem portumque* Turic. Flor. (nisi quod ille *defendant*, hic *defendet*, uterque *partumque*) Guelf. Jens. et edd. post. ante Basil. (nisi quod *defendet* Bad. etiam ex Vall.); in qua scriptura *omnis* nominativus habebatur singularis, et post. *idem* distinguebatur. *Namque defendet omnis orator, idemque portum* Camp. Basil. et edd. post. ante Gesn. eademque scriptura est in Goth. neque quicquam diversita-

4. *Luculli.* L. Lucullus cum M. fratre (an consobrino; vid. Verheyk. ad Eutrop. 6, 7.); quorum mentio et alibi conjuncta, ut in aedilitate magnifica ap. Cic. de Off. 2, 16. quique cum alia in prima aetate simul egerunt, tum P. Servilium augurem, patris accusatorem, reum et ipsum fecerunt: vid. Cic. Acad. 4. init. Plut. in Lucull. init.

cui reliq. h. n. locum. Nove dictum puto, sed ut facile tamen intelligatur. Nam cum dicatur *locus est alicui rei* vel *alicujus rei*, dici proprie deberet „in me locus non est „hujus nominis." Nunc pro *in me* dativum posuit ob verbum *relinquere.*

idemque. i. idem ille qui innocentes servat.

facit. Neque vero pudor obstet, quo minus susceptam, cum melior videretur, litem, cognita inter disceptandum iniquitate, dimit-
7 tat, cum prius litigatori dixerit verum. Nam et in hoc magnum, si aequi judices sumus, beneficium est, ut non fallamus vana spe litigantem. Neque est dignus opera patroni,

Guelf. *obest* Camp. *inter disceptandum.* Sic Goth. Voss. 2. Ald. Steph. Gryph. *i. discendum* Turic. Flor. c. Bodl. Alm. Jens. et edd. ante Steph. *i. dicendum* reliqui (in quibus Bern. dicitur habere *int. cogn. dic.*). Vera videtur Gesneri observatio, neminem nisi levem *suscipere* causam, antequam *didicerit.* Sed mirum quoque, si inter *dicendum* h. e. in ipsa oratione resipiscit orator. Quare utique praeferendum erat *inter disceptandum* h. e. in disceptatione forensi; quod Badius etiam suadebat. Et facilius certe e scriptura *disceptandum*, quam ex alterutra reliquarum nasci potuerant ceterae. *dimittas* Goth.

7. *verum ne in hoc* Turic. Flor. *magnum.* Sic Camp. *magimum* Turic. *maximum* reliqui. Agnoscis gradus corruptionis. Aptior autem utique hic positivus. *varia spe* Guelf. *neque enim dignus* Guelf. Goth. Jens.

tatem attollendi. Male Gesner. *dignitatem* accipit, quasi dictum esset „contra merita causae," solo nixus Ciceronis loco Inv. 2, 53. justitiam definientis „quae suam cuique „tribuit dignitatem"; unde tamen nemo probet, *dignitatem* in usu etiam fuisse de eo qui *non dignus* est honore. Optime autem Spaldingius monet in schedis, verbis hisce *contra dignitatem* respici illa *contra humiles.* Nimirum expectari poterat in altero hoc membro addendum *contra potentes.* Sed haec cum in ista tempora vix caderent, illud addidit, quod perinde est ac si dixisset „nisi contra poten„tes et digniores, certe con„tra dignitatem" i. contra suam suique ordinis dignitatem.

dimittat — dixerit. In verbis hisce tertiae personae ablegat Spaldingius ad notata sibi ad 2, 15, 12.

7. *si aequi judices sumus.* Hoc in sua Qu. persona dicit,

qui non utitur consilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem esse volumus, injusta tueri scientem. Nam si ex illis, quas supra diximus, caussis falsum tuebitur, erit tamen honestum, quod ipse faciet. Gratisne ei semper agendum sit, tractari potest. Quod ex prima statim fronte dijudicare, imprudentium est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis et illo quem exigimus animo dignissimum, 8

Mox *quae supra* Camp. neque tamen de omissione vocis *caussis* quicquam notavit Spald.; contra in Jens. his oculis lego *quas* et omissum tamen video *caussis*.

8. *gratis ei* Turic. Flor. *sit* post *agendum* om. Flor. Mox *sit longe* Guelf. *et in loquendo exigimus* e Guelf. enotavit Spald. in marg. autem Basil. signo posito ante *et*, legitur *quem in loquendo e.* (err. Burm.) Sed Bern. et, ex Argent. utique, Obr. *et illo quem in eloquente exegimus* (Obr. *exigemus*). Cum nihil tale in ceteris mss. compareat, illud autem *in loquendo* in Guelf. tam facile ex illoquem extiterit: duae alterae scripturae mihi quidem sunt correctionis manifestissimae. Neque apparet, cur *eloquentem* prae *oratore* Quintilianus hic potissimum nomina-

illud autem *ut non fallamus* in oratoris: quae notabilis est negligentia.

8. *Gratisne.* Hanc quaestionem ne forte credas lege Cincia jam decisam, qua dona ob caussam orandam capere vetitum erat; observandum est, hanc legem sub Caesaribus, relatam quidem esse aliquoties, sed ita ut temperamenta quaedam acciperet, quibus dona remuneratoria intra certum modum capere permissum esset. Quae omnia diligenter persecutus est Brummer in singulari *de lege Cincia* tractatu, recuso in Brummerianis Lips. 1712. 8.

tractari. „in utramque partem disputari." SPALD. cf. 10, 5, 8. 9.

quis ignorat, quin. Insolita forma; de qua Spald. olim sic: „Quaestio pro negatione, ut *quin* possit subjici." Recte.

nos homines bonasque caufas tuenti non fit
metuendus ingratus: quodfi futurus, malo
12 tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere vo-
let orator ultra quam fatis erit: ac ne pau-
per quidem tanquam mercedem accipiet, fed
mutua benevolentia utetur, cum fciat fe tanto
plus praeftitiffe. Non enim quia venire hoc
beneficium non oportet, perire oportet. De-
nique ut gratus fit, ad eum magis pertinet,
qui debet.

ferunt reliqui (fed pro *etiam* Camp. *eft*, Goth. *effe*). „*ab-effe alicui*" noftro familiare, v. 1, 12, 11. 2, 5, 13. 6, 8, 84. *tuendi* Turic. *fint* Flor. *metuendis* Turic. Flor. *quodfi.* Sic Flor. *quid fi* Turic. Camp. Tarv. et edd. poft. ante Ald. *qui fi* reliqui.

12. *utraque quam* Jenf. et edd. poft. ante Ald. *fatis eft* Goth. *mutua volentia* Turic. Flor. *uteretur* iid. *cum fciat fe* om. Turic. Flor. duo priora tantum omittere narratur Alm. *fciet* Guelf. Goth. c. Voff. 2. 3. *non enim quia venire h. b. non oportet perire.* *denique* Turic. Flor. Atque hanc fcripturam, in Argent. etiam haud dubie inventam, altero *oportet* ex ingenio auxiffe putandus eft Obr. quem nos fequimur. Ad antiquiffimos illos proxime accedit Guelf. particula *enim* tantum omiffa. Editi omnes poft verbum *praeftitiffe* ita: *quia nec venire h. b. oportet, nec perire. D.* in qua fcriptura confpirat e fcriptis Gothanus quidem omnino, e Voffianis autem 1. 3. in pofteriori tantum parte, 2. in priori: ex illis enim refertur *non quia venire;* ex hoc, *non oportet perire. d.* Vulgatam cum proxime praecedentibus nullo pacto cohaerere cuivis patet: at

quibus caufas clientum quafi fuas fuoque periculo certa pactione fufcipiebant. Apta autem affert idem quamvis feriorum temporum legis Cod. 2, 6, 5. verba, quibus pactiones ejusmodi „cum gravi „damno litigatoris et *deprae-„datione*" fieri dicuntur. Cf. priorum etiam temporum leges ab intpp. ad illam laudatas.

VIII. Proxima *discendae causae* ratio,
quod est orationis fundamentum. Neque
enim quisquam tam ingenio tenui reperie-
1077 tur, qui, cum omnia, quae sunt in causa,
diligenter cognoverit, ad docendum certe ju-
dicem non sufficiat. Sed ejus rei paucissimis
cura est. Nam ut taceam de negligentibus, 2
quorum nihil refert, ubi litium cardo ver-
tatur, dum sint, quae vel extra causam ex
personis aut communi tractatu locorum oc-

verissimum et sensum et nexum praebet vetusta illa scriptura, modo sensus verbi *oportet* repetatur ad *perire*. Burmanno tamen *debet* post infinitivum inserere suadenti, tanquam haustum ab insequenti voce, morem nemo geret: nam quis vel negligenti in talibus nostro obtrudet quod mox ingratissime recurrat? Quare extra omnem dubitationem positum credo quod Obrechtus dedit. Nisi ipsam omissionis ansam verius repraesentari putes scribendo: *Non enim quia v. h. b. non oportet, oportet perire.*

1. *Inscr. Que in agendis* Turic. per err. *Q. i. docendis* Flor. Guelf. c. Bern. *Q. i. discendis causis sint observanda* Goth. et sic fere edd. *Proximam* Jens. *oratoris* Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Bern. et edd. post Jens. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Capper. In recepta conspirant Turic. Flor. c. Alm. Scriptos ceteros illa videtur insidere lectio. *fundamenta* Turic. Flor. *enim* om. Camp. *quisq. negotio tenui* Guelf. *reperietur.* Sic Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) c. Vall. Voss. 1. 2. 3. Basil. *repereretur* Turic. Flor. c. Alm. *reperitur* reliqui (qui sunt e mss. Goth. tantum, et edd. inde a Tarvis. omnes exc. Basil.).

2. *taceamus* Obr. *qui vel* Camp. c. Goth. *ac communi* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *a c.* Goth. (tac. Gesn.) *communium* Camp. et hoc ipsum conjectaverat antea Spald., ut ex schedis cognosco. Sed hoc ipsum in causa est, ut et

2. *communi tract. loc.* v. not. crit.

fingendum etiam sit, potest, cur non sit orator, quando, quod difficilius est, oratorem
6 facit? Hi porro non tantum nocerent, si omnia scriberent, uti gesta sunt. Nunc consilium et colores adjiciunt, et aliqua pejora veris: quae plerique cum acceperunt, mutare nefas habent, et velut themata in scho-

Flor. c. Alm. *imitandum etiam sit* Camp. *mutandum fingendum e. s.* Voss. 3. (cui scripturae Vall. teste Badio praemittit *quid* ex emend. haud dubie). *imitandumve s. e. si* Jens. (tac. de *imit.* Gesn.) et edd. post. ante Ald. (err. in Locat. Burm.). Eadem, sed cum *sit,* habent Ald. (err. Burm.) Bad. Basil. *imitandum s. e. sit* Gryph. *imitandum fugiendum e. s.* aliquot ap. Burm. *mutandum fugiendum e. s.* Stoer. Chouet. Leid. Mihi recepta, quam tuentur Guelf. et Goth. quaeque in vetustis illis nonnisi ob homoeoteleuton manca est, unice vera videtur: neque indiget eadem Obrechtiano additamento *quandoque* post *etiam.* *oratorem facit.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voss. 3. Bern. (nisi quod ex hoc *est et oratorem*). Hanc optimam scripturam in V. L. delitescere jusserunt VV. DD. aequo animo ferentes taediosam repetitionem vulgatae, quae omittit vocabulum *oratorem.* Cf. 10, 1, 65.

6. *Nunc et consil.* Obr. *adicient* Turic. Tum proximum *et* ante *aliqua* om. Turic. Flor. *mutare.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Jens. et edd. post. ante Ald. acc. Bad. *immutare* reliqui. *schola* Flor.

vel invidiam rei; cf. 9, 2, 92. Idem, cum ita fit, ut plane diversa res evadat, *mutatio* est, diversa a *fictione,* quae ne materiam quidem e causa sumit.

6. *pejora veris,* „dum *vera* „quae sunt in causa incom„moda velare student, homi„nes inepti adjiciunt saepe, „quae sunt pejora illis.“ Hoc ut monerem, Rollino debetur, nomen *veris* pro dativo habenti, et Obrechto in eundem sensum interpungenti.

themata — custodiunt. vid. 4, 2, 28.

iis posita custodiunt. Deinde deprehenduntur, et causam, quam discere ex suis litigatoribus noluerunt, ex adversariis discunt. Liberum igitur demus ante omnia iis, quo- 7
rum negotium erit, *tempus* ac *locum*: exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verbose et unde volent repetita ex tempore exponant. Non enim tam obest audire supervacua, quam ignorare necessaria. Frequenter au- 8
tem et vulnus et remedium in iis orator inveniet, quae litigatori in neutram partem

custodiunt deprehenduntur Turic. *ex cujus litig.* Flor. *voluerunt* Goth. (tac. Gesn.) *ab advers.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. a Jens. ante Stoer.

7. *is* (ex Alm. *iis*) *nisi quorum* Turic. Flor. c. Alm. *erit* Turic. verbum om. Camp. *ultro* om. Turic. Flor. dixerisque natum e seqq., sed verius, ob eandem caussam omissum. Plane enim hujus loci est particula, „Non patienter modo auscultemus verbose explicantes, sed ut ita „faciant, ultro exhortemur." *quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *volunt* Turic. Flor. Camp. *volet* Guelf. *repetita ex tempore.* Sic Jens. (tac. Gesn. de illo ut) et edd. post. ante Gryph. exc. Ald. *repetito e. t.* Turic. Flor. c. Alm. ex quo sphalmate nata, quam hucusque concoxere VV. DD., reliquorum omnium scriptura *repetito tempore.* Quod quam eleganter dictum sit, et quam bene hic praecipiatur, quod mox (§. 8. *Nec semel* etc.) docebitur, ipsi viderint. Nostrum quam necessarium, v. not. ex. *exponant* Turic. *exponavit* Flor. *exponat* Jens. et aliquot edd. *abest.* Flor.

8. *in his* Guelf. Camp. *inv. et quae litigator* Flor. relicto mox spatio loco horum *in neutram.* Mox

deprehenduntur. cf. 1, 1, 80. 1, 8, 21.

7. *ultro* v. not. crit.

ex tempore. ut quam verissime et planissime, et sine fuco exponant. cf. 9.

habere momentum videbantur. Nec tanta sit acturo memoriae fiducia, ut subscribere audita pigeat. Nec semel audisse sit satis: cogendus eadem iterum ac saepius dicere litigator, non solum quia effugere aliqua prima expositione potuerunt, praesertim hominem (quod saepe evenit) imperitum; sed
9 etiam, ut sciamus, an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, et, tanquam non doceant causam, sed agant, non ut cum patrono, sed ut cum judice loquuntur. Quapropter nunquam satis credendum est, sed agitandus omnibus modis, et turbandus, et
10 evocandus. Nam ut medicis non apparen-

tanta sint Turic. Flor. *t. sunt* Camp. *memoriae diffici ut* Turic. Flor. c. Alm. *iterum dicere ac saep.* Guelf. *dicant* pro *dicere* Jens. (tac. Gesn.) *non quia* Voss. 1. 3. *qui effugere* Camp. *quod eff.* Turic. *et positione* Flor. *hominem prosequens quod* Turic. Flor. (sed hic *prosequens*) cum Alm. In quo additamento quid lateat, felicioribus divinandum relinquo.

9. *non noceant* Flor. *sed cum judice* Guelf. Goth. Jens. et edd. post. ante Bad. *loquantur* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. c. Voss. 2. et edd. ante Ald.

8. *subscribere. Subscribimus,* subnotamus audita, cum non omnia verbo tenus tanquam dictata calamo excipimus: sed ea potissimum quae memoriae usui futura sunt.

9. *nunquam satis credendum est.* nunquam ab omni parte fidendum est ei. Quam vocis *satis* rationem exemplis astruere nequeo. Est tamen ab eo, quod recte, opinor, dicitur „non satis credo tibi."

evocandus, velut e latebris, in quibus se et vitia causae abscondit. Ita non opus Gesneri, quam ipse non admodum urget, conjectura *avocandus.*

tia modo vitia curanda ſunt, ſed etiam inveniénda, quae latent, ſaepe ipſis ea, qui ſanandi ſunt, occulentibus: ita advocatus plura, quam oſtenduntur, aſpiciat. Nam cum
1079 ſatis in audiendo patientiae impenderit, in aliam rurſus ei perſonam transeundum eſt, agendusque adverſarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra poteſt, quicquid recipit in ejusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infeſtiſſime, ac premendus. Nam, dum omnia quaerimus, 11
aliquando ad verum, ubi minime expectavimus, pervenimus. In ſumma, optimus eſt in diſcendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, teſtem populum, paratiſſimas conſignationes, ipſum denique adverſarium quaedam non negaturum. Ideo 12

10. *ſed etiam — ſanandi ſunt* om. Flor. *ea ipſis* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. *quae ſananda ſunt* Turic. (niſi quod *ſen.*) Camp. c. Alm. Sed hic deſerendi erant optimi codd. Quamvis enim *ipſis* non ineleganter ſic uſurpatur, hic tamen, ubi praecedit *medicis*, non tolerandae foret negligentiae. Sed facilis poſt vocem *ea* lapſus erat librarii. In Obrechti autem ſcriptura *qui curandi ſunt* non correctionem ſed errorem agnoſco. *accipiat. nam* Guelf. Marg. Baſil. *impenderint* Guelf. *rurſus perſonantur tr.* Turic. Flor. *transeundem* Turic. *animo excog.* Goth. (nimirum *aīo, oīo*). *recipi* Guelf. *disputationi* Turic. Flor. *disputatione* Alm. *discrepatione* Voſſ. 2. *natrā* Turic. *naturam* Flor. *nam* Camp.

11. *ad verborum* Flor. c. Alm. *perveniemus* Voſſ. 1. Obr. *permittit* Jenſ. *non egeturam* Turic.

12. *conſignationes.* „Vide „Turneb. 2 Adv. 27. *Conſi*„*gnationes* illae, ſunt tabulae „teſtimoniales obſignatae, de

que opus eſt intueri omne litis inſtrumentum: quod videre non eſt ſatis, perlegendum erit. Nam frequentiſſime aut non ſunt omnino, quae promittebantur, aut minus continent, aut cum alio aliquo nocituro permixta ſunt, aut nimia ſunt et fidem hoc ipſo
13 detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum aut turbata cera, aut

12. *ome* Turic. *latus inſtrumenta* Turic. Flor. *videri* Camp. *nocitura* Turic. Flor. Jenſ. c. edd. ante Ald. *hoc ante ipſo* om. Guelf. non male.

13. *denique linum, tum rupa aut turbata certe* Turic. Flor. niſi quod hic *cere.* — *d. l. rupt. rupta aut turbata*

„quibus lib. 5. c. 7. Teſtatio„nes vocavit c. 3. hujus li„bri (§. 5.)." Capperonnerius. Turnebus l. l. cum noſtro loco apte componit hunc Cic. pro Quint. 6. „neceſſa„rios — corrogat; — veniunt „frequentes; *teſtificatur* iſte „P. Quintium non ſtitiſſe, et „ſe ſtitiſſe; *tabulae maxi„mae ſignis hominum nobilium* „*conſignantur.*"

13. *linum — invenies.* „A„ſcribamus hic etiam locum „claſſicum Paulli ſent. 5, 25. „5. *Ampliſſimus ordo decre„vit, eas tabulas quae publici* „*vel privati contractus ſcriptu„ram continent adhibitis teſti„bus ita ſignari, ut in ſumma* „*marginis ad mediam partem* „*perforatae, triplici lino con„ſtringantur, atque impoſitum* „(quid ſi *impoſitae?*) *ſupra li„num cerae ſigna impriman„tur, ut exteriores ſcripturae* „*fidem interiori ſervent. Aliter tabulae prolatae nihil mo„menti habent.* Vide plena „manu iſta illuſtrantes viros „doctos ad illa Sueto. Nero. „c. 17. *Adverſus falſarios tunc* „*primum repertum, ne tabulae* „*niſi pertuſae, ac ter lino per* „*foramina trajecto, obſigna„rentur.*" Geſner. Utilis etiam Badii ſeu potius Vallae annotatio: „Et ad illud *li„num ruptum*" (ſc. annotavit Valla) „Ulp. lib. XXVIII. de „teſtamentis" (Dig. 28. tit. 1, 22.) „*Si ſigna turbata ſint* „*ab ipſo teſtatore, non vide„tur ſignatum.* Et paulo poſt: „*Signatas tabulas accipi opor„tet, ſi*" (verius editur *et ſi*) „*in linteo, quo tabulae invo„lutae ſint, ſigna impreſſa ſae-*

sine agnitore signa frequenter invenies: quae,

[illegible]

cera Camp. (sic Spald. quidem enotavit, nisi quod in voce *rupt.* in superiori litterae *t* parte lineolam imperfectam addidit, quam non intelligo). *d. l. ruptum aut turbata caetera* Voss. 1. 3. Bern. Marg. Stoer. Nostram (nisi quod Guelf. et aliquot edd. *caera*) dant Guelf. Goth. Jens. et edd. omnes ante Burm. quibus libris accensendi mss. etiam qui silentur, ut Alm. Voss. 2. Burmannus autem primus recepit conjecturam Salmasii (v. not. exeg.) *turbatam ceram.* Cui cum libri vetusti certe non suffragentur, restituenda utique erat pristina scriptura, ut liberum de loco aliorsum etiam utili judicium relinqueretur. Scriptura porro Obr. *intervenient* loco illius quod mox legitur *invenies,* manifesta est correctio ejus qui illud *turbata cera* nominativum crederet. Vid. not. exeg. *sine agnitore.*

„*rint.* Justi. lib. II. de pupil- „lari substitutione" (Instit. 2, 16, 1.) „*Separatim inferio-* „*ribus partibus scribere, eam-* „*que partem proprio lino pro-* „*priaque cera consignare et in* „*priori parte testamenti cave-* „*re, ne inferiores tabulae vivo* „*filio et adhuc impubere con-* „*stituto*" (hoc verbum in edd. non comparet) „*aperiantur.* „Paulus in sententiis lib. IV." Sic. Appositus autem est idem ille e libro V. Sent. locus cum notabili in extrema parte varietate hac: *atque imposito supra lino cerea signa imprimantur: ut exterior scriptura fidem interioris servaret. Aliter tabulae prolatae nihil omnino valent.* Cum illo tempore (ipsa Badii ed. est anni 1516.) Pauli sententiae nondum fuerint editae (Ed. princ. est a. 1525.), peritiores judicent, an in codice haec ita scripta invenerit Valla, an tacite emendarit: quod tamen in postrema verba, quorum varietas sensum non mutat, non cadit. Apparet autem ex his omnibus *ceram* in Quintiliani verbis non esse ceram scriptoriam, qui error videtur fuisse Gesneri, Ciceronis illa Verr. 2, 76. (de lituris in cera) conferri jubentis, sed ceram signis imprimendis lino, quod tabulas constringebat, infixam. Hanc ceram cum ipsis signis turbari necesse erat, si quis linum ad aperiendas per fraudem tabulas inde expedire conaretur. Jam igitur cum linum et cera junctim uni effectui inservirent, nihil cogebat *turbatam ceram* seorsim in casu accusativo hic memorari, quem reponi jubebat Salmasius de Mod. Usur. p. 451 sqq.

nisi domi excusseris, in foro inopinata decipient: plusque nocebunt destituta, quam non promissa nocuissent. Multa etiam, quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit,

Sic Camp. Goth. (err. Gesn.) et (incertum e codice an Salmasii auctoritate) Obr. *s. adsiitoriae* Turic. *s. adsutoriae* Flor. c. Alm. *s. agnitione* reliqui. Nostrum Salmasius nullo, opinor, codice nixus suaserat; neque tamen Burmannus et Gesnerus quamvis probatum sibi receperunt, id fortasse reveriti, quod vocabulum *agnitor* ex nullo hactenus bono scriptore allatum sit; quam eorum religionem minime damno; tametsi facile appareat, verbalia in *tor*, quae multis loquendi formis ita inserviunt, ut participia substantiva recte dixeris, in latine loquentium potestate fuisse. Talis autem est forma haec, *signa sine agnitore reperire*, i. signa quidem reperire, sed *qui agnoscat ea* neminem. Quod nequaquam latine dixeris *signa sine agnitione reperire.* Comparentur etiam vocabula *notor*, *cognitor* de teste, qui testatur se nosse aliquem, et esse illum ipsum, quem se esse dicat. Quare nunc ubi illam formam duo libri diserte exhibent; ipsaeque vetustissimorum corruptelae ejusdem, non alterius, vestigia monstrent; reponendum utique erat, quod, si e Camp. editi nostri fluxissent, nemo profecto hodie expelleret. *quae ni* Guelf. Goth. *excesseris* Flor. Camp. c. Alm. *docebunt* Turic. Flor. *quam promissa* Flor. *quam non provisa* Camp. *docuissent* Flor. *quae diligator* Flor. *q. dicit litigator*

ubi totam hanc materiam tractat. Imo optime et plane latina structura ablativi sunt instar appositi ad linum: „linum ruptum aut turbata cera —invenies.“ Neque posterius *aut* prius illud respicere credendum est, quod ita tantum ratio cogeret, si tertium etiam praecederet *aut* ante *linum*. Nunc simplex est sensuum continuatio significans, reperiri alias laesam sive in lino sive in cera obsignationem, alias integra quidem omnia, sed falsis signis, quae a testibus pro suis non *agnoscantur*. De vocab. *agnitor* vid. not. crit.

destituta. Secure hunc locum transierunt VV. DD. quasi trita omnia offerentem, qui diligentius tamen inspectus difficultatis plenus est.

patronus eruet, modo per omnes, quos tradidimus, argumentorum locos eat. Quos ut circumspectare in agendo, et attentare singulos minime convenit, propter quas diximus causas; ita in discendo rimari necessarium est, quae *personae*, quae *tempora*, quae *loca*, *instituta*, *instrumenta*, ceteraque, ex quibus non tantum illud, quod est artifi-

Voss. 1. *patronus seruet* Guelf. c. Goth. Voss. 1. 3. Bern. *tradimus* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (non Jens., err. Gesn.) *locos erat* Flor.

14. *circumscriptare* Turic. Flor. omissis proximis his *in ag. et attentare.* Mox *sit in disc.* Flor. *sic in d.* Camp. *ita etiam in d.* Tarvis. et edd. post. ante Stoer. exc. Basil. *quae personae* om. Guelf. *quae tempora* om. Turic. Flor. c. Alm. *locus* Turic. Flor. sed Alm. vocem omittit. *tempora et loca* Guelf. c. Goth. *instrumenta instituta* Camp. *ceterarum ex* Turic. Flor. c. Alm. *caetera ex* Guelf.

Quanquam illud non moror, quod, cum praecedens *quae* nonnisi ad indicia illa referri possit, paulo negligentius eo deflectit oratio, ut ipsa instrumenta significentur voce *promissa*. Sed quid sunt instrumenta *destituta?* Quae quamvis *auctoritate destituta* fortasse dixeris, hic tamen *destituentia* potius, oratorem puta, dicenda erant, cum opposita sint *non promissis*. Nam quod posuit Gedoynus „car vous „serez obligé d'abandonner „ces pièces" non sine acumine quidem est, sed a consuetudine loquendi plane alienum. Quare non dubito scripsisse Fabium *destituto*. „Plus haec „nocebunt oratori destituto, „quam nocuissent non pro„missa ei a litigatore." Quippe tum sibi cavisset vir peritus remediumque defectui invenisset.

14. *propter quas diximus* „supra 5, 10, 122 sq. Add. „Cic. de Orat. 2, 34." Gesner.

instituta de moribus, consuetudinibus, agendique rationibus eorum, inter quos causa versatur, accipiendum.

non tantum — artificiale — prob. genus. Cf. 5, 1, 1. 2.

ciale probationis genus, colligi possit, sed qui metuendi testes, quomodo sint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an odio, an contemtu laboret; quorum fere pars prima superiores, proxima pares, tertia humiliores premit. Sic causam perscrutatus, propositis ante oculos omnibus, quae prosint noceantve, tertiam deinceps personam induat judicis, fingatque apud se agi causam, et, quod ipsum movisset de eadem re pronunciaturum, id potentissimum, apud quemcunque agetur, existimet. Sic eum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit.

IX. Quae sint in agendo servanda, toto fere opere exsecuti sumus: pauca tamen propria hujus loci, quae non tam dicendi arte, quam officiis agentis continentur, attingam.

cum Goth. Jens. *probati g.* Turic. Flor. c. Alm. *posset* Turic. Flor. *invidae* Flor. *ac odio* Jens. c. edd. post. ante Ald. Male.

15. *quae* ante *prosint* om. Camp. *deinde personam* Jens. et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *de eadem pronunc.* Turic. *apud quenque* Guelf. *existimet. Sic.* Haec est scriptura Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *et.*

1. Inscr. *Quae in agendis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *Quae servanda in agendo oratori sint* Goth. *Q. s. i. agendis causis o. s.* Jens. et edd. plerique. In verbis auctoris; *Quae sunt* Guelf. Camp. Jens. et edd. ante Ald. *opere exsunius* Turic. Flor. *b. sumus executi* Obr. *officiis agendis* Turic. Flor. c. Voss. 1. 3. Bern. *officiis agendi* reliqui. Vitiosum loquendi genus. Nam *officium agendi* vix quicquam sit, nisi officium patroni agendi causam clientis; *officia agendi* nihil omnino significant. *Officia* requiruntur *ejus qui agit, agentis.* Hoc autem revera scripsisse Quintilia-

Ante omnia, ne, quod plerisque accidit, ab utilitate eum causae praesentis cupido laudis abducat. Nam ut gerentibus bella non sem- 2
per exercitus per plana et amoena ducendus est, sed adeundi plerumque asperi colles, expugnandae civitates quamlibet praecisis impositae rupibus, aut operum mole difficiles;

tum ex mendosa vetustorum codd. scriptura patet: unde veram jamdudum reposueram, cum casu tandem (silent enim de eo Burmannus et ceteri) vidi, edidisse ita, Argentinensi quoque, ut videtur, *agendis* dante, Obrechtum. Neque de veritate hujus scripturae dubitare sinit illud quod statim subjicitur *eam*. Nam verbum quidem tertiae personae saepissime, pronomen vero vix invenies, non expresso in praecedentibus, ad quod referatur, nomine. *nec quod* Camp. *ab* om. Turic. Flor. *obducat* Flor.

2. *praescisis* Camp. *impositae rebus ut o.* Turic. Flor. e. Alm. (quanquam ex hoc *ut* non affertur). *i. montibus a. o.* Goth. Voss. 2. Colbert. Jens. et edd. post. (exc. Ald.) ante Bad. qui (mero sphalmate, cum esset *īpositae*) habet *positae montibus a. o.* quod repetierunt aliquot posteriores. Nostram post Camp. et Ald. de meis primus habet Stoer. e scriptis autem praeter eos qui silentur (Voss. 1. 3. Bern. etc.) certe Guelf. neque dubium, quin vera sit certaque crisis Burmanni, alteram *montibus* receptae interpretamentum esse. Illa autem vetustorum scriptura nata, non e compendio, qualia sunt qui maximo eruditorum taedio ubique comminiscuntur, sed ex interitu aliquot litterarum, quo

1. *praesentis.* „Junge *praesentis laudis.* Est autem ea „immatura illa laus et cruda, „quae in horam captatur, ver„borumque lenociniis petitur, „postponenda tardiori illi, at „durabili, quae re, vincendis„que causis prudentiorum suffragiis acquiritur. Conf. 4.“ SPALD.

2. *praecisis.* Non ita frequens de *praeruptis* et *abscissis* vocabulum, cujusque exemplum hoc ipsum cum paucissimis aliis in Lexicis poni solet.

ita oratio gaudebit quidem occasione laetius decurrendi, et aequo congressa campo totas vires populariter explicabit: at si juris anfractus, aut eruendae veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatisque sententiis velut missilibus utetur; sed operibus, et cuniculis, et insi-

genere toties in iisdem peccatum vidimus. *quidem gaudebit* Camp. male. *accusatione* Turic. Flor. *laetius.* Sic Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Goth. Voss. 2. *laetus* Flor. *latius* reliqui. Diligenter omnia perpendi antequam hanc scripturam loco pellerem, cum *latè dicere, latus orator, sermo,* et similia toties apud nostrum etiam occurrant (e. g. 5, 5, 15. 5, 14, 33. 12, 10, 25.), comparatio autem lati itineris tam apta hic videatur. Tamen latam orationem non eandem esse, quae florida, de qua hic agitur, ex ipsis illis locis, et ex specimine etiam *lati et fusi* generis, quod habuimus supra 11, 3, 50. cognosces. Contra *laetum* hujus imprimis loci esse senties conferendo illa 4, 3, 1. 8, 3, 88. 11, 1, 34. 12, 10, 80. et prae ceteris illud 11, 1, 49. *decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem.* Translationem porro spatii, necessariam sane, dabit *campus* in illis quae subjiciuntur; non minus autem necessarium est, quod respondeat alteri parti ex *planis et amoenis* in imagine ipsa. Ita religio potius esse debuit plurimorum et optimorum codd. scripturam diutius e textu arcere. *et quo congr.* Turic. Flor. *ex aequo a.* Goth. (tac. Gesn.) *tota* Guelf. *explicavit* Turic.

3. *at si vires an factus* Turic. Flor. *erudiendae* Flor. e. Voss. 1. *obequitavit* Flor. *amiculis* Guelf. *sed insi-*

laetius v. not. crit.

populariter. Haec una vox inter translatas omnes proprie significat. Spectat enim ad popularem per sententias delectationem: cf. 2, 10, 11. 8, 3, 12.

3. *operibus.* Ex brevi spatio duplici, quanquam bellico utroque significatu repetitum vocabulum; de munimentis modo; hic de vineis arietibusque. Ceterum digitum intendit Spaldingius in sche-

diis, et occultis artibus rem geret. Quae 4
omnia non, dum fiunt, laudantur, sed cum
108 facta sunt: unde etiam minus cupidis opi-
nionis plus fructus venit. Nam cum illa di-
cendi vitiosa jactatio inter plausores suos de-
tonuit, resurgit verae virtutis fortior fama:

diis Flor. Camp. Habet quod blandiatur; ut sit distinctio inter ea quae machinis et instrumentis, et quae astu fiunt. Tamen cum aliquis etiam per cognata transitus hic sit, novare nil volui, praesertim ubi tam pronus librarii lapsus. *acutis* Camp. *regeret* Flor. c. Alm.

4. *etiam cupidissimis opinionis* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Joan. Alm. Voss. 1. (qui et *opinionibus*) Jens. et edd. post. ante Ald. *e. cupidis minus o.* Vall. Voss. 2. 3. (hos duo enim Burmannus, qui Voss. 1. memorat, utique non tacuisset, si a sua scriptura recederent) Stoer. et edd. post. ante Gesn. exc. Obr. qui codicum plurimorum scripturam dedit, sed deleta voce *plus*, ita haec, ut videtur, intelligens: „unde (i. ex qua tardiori laude) vel cupidissimis gloriae fructus venit": quod non uno nomine displicet. Nos praeeuntibus Aldo et Gesn. in ea scriptura acquiescimus, quam non Gothanus tantum, sed, cujus major est auctoritas, Camp. etiam exhibet. Nimium enim verisimile est vetustiorem scripturam natam esse sphalmate ex illo *cupidis minus*, sicut hoc ex nostra per mendosam qualem toties vidimus transpositionem extiterat, illis *minus opinionis, plus fructus* apparentem quendam sed revera nullum sensum praebentibus. *fluctus* Turic. *plosores* Flor. *retonuit* Turic. Flor. *vera et virtutis* Turic. Flor. Camp. (c. Alm. qui habet *Uet* [a]) et edd. ante Ald. cui scripturae

dis in nimium hoc allegoriam premendi studium, quale notaverat etiam 2, 4, 7.

4. *opinionis*. Vid. 2, 12, 5. et hic 7.

nec judices, a quo ſint moti, diſſimulant; et doctis creditur; nec eſt orationis vera laus,
5 niſi cum finita eſt. Veteribus quidem etiam diſſimulare eloquentiam fuit moris: idque M. Antonius praecipit, quo plus dicentibus fidei, minusque ſuſpectae advocatorum inſidiae forent. Sed illa diſſimulari, quae tum erat, potuit: nondum enim tantum dicendi lumen acceſſerat, ut etiam per obſtantia erumperet. Quare artes quidem et conſilia lateant, et quicquid, ſi deprehenditur, perit. Hactenus eloquentia ſecretum habet.
6 Verborum quidem delectus, gravitas

Flor. addit *fartior*, ſuaviter ſenſum rotundans. *judices ſunt a quo ſint motus* Turic. *j. a. q. ſ. motus* Flor. cum Alm. *et doctis quae cr.* Turic. Flor. Fortaſſe *diſſimulant; doctisque creditur.* *finita et vet.* Camp.

5. *quod plus* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *ſed illas forent mulari quae cum erat* Turic. Flor. mira ſtribligo, in qua nil tamen latere arbitror. *obſtanti er.* Flor. *obſtantiam er.* Camp. Goth.

et doctis vid. not. crit.

5. *Veteribus — diſſimulare.* Cf. 4, 1, 9.

M. Antonius praecipit. „Credo de ipſius M. Antonii „opere loqui. Sed et apud „Ciceronem 2 de Orat. libro „hoc ait M. Antonius.“ Valla. De libro Antonii vid. 3, 1, 19. *Diſſimulatorem artis* vocat eundem Qu. 2, 17, 6. cf.

6. Locus Ciceronis, Vallae obverſatus, eſt in principio illius libri: *Antonius probabiliorem hoc populo orationem fore cenſebat ſuam, ſi omnino didiciſſe nunquam putaretur, atque ita ſe graviorem fore, ſi — ne noſſe quidem Graecos videretur.*

acceſſerat. Jejunum non immerito Spaldingio viſum olim hoc verbum, quare *accenderat* conjectabat, ut *lumen* ſit quartus caſus. Si iterum haec tractaſſet, *accenſum erat* fortaſſe tentaviſſet.

ſententiarum, figurarum elegantia, aut non ſunt, aut apparent. Sed propter hoc ipſum oſtendenda non ſunt, quod apparent: ac ſi unum ſit ex duobus eligendum, cauſa potius laudetur, quam patronus. Finem ta-

6. *eligentia* Flor. *Sed propter.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *vel* inſerunt reliqui. *oſtendenda.* Sic Turic. Flor. Camp. *oſtentanda* reliqui; cujus ſcripturae auctor non ſenſit longe venuſtius, ob reſpondens *apparent*, proprium hic vocabulum uſurpatum eſſe quam translatum. *ac ſi unum ſit ex duobus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. niſi quod duo priores mendoſe *duabus*, ex Alm. autem *ſit* non affertur. Hoc tamen eſt in Camp. quoque, ceterum conſpirante cum reliquis, qui dant *aut ſi unum e duobus.* Jenſoniana tamen pro *e duobus* habet *eſt duobus;* quod ſphalma, quale mihi quidem videtur, Obrechtus arripiens *eſt e duobus* edidit. Vulgatam repetierunt VV. DD. imo gallice interpretati ſunt grammatico nexu contenti, logicum non curantes. Atqui cum dicitur: „aut „ſi unum e duobus eligendum", non aliter eſt ac ſi in antecedentibus forent haec: „neutrum quidem oſtentandum „eſt, neque cauſa, neque oratoris elegantia;" cui nunc ſubjungeretur: „ſi tamen non potes quin oſtentes aliquid, „cauſa potius fac ut laudetur." Quaſi ne hoc quidem ſufficere debeat ſeverior paulo orator. Sed vel eo ſolo damnanda erat vulgata, quod in praecedentibus quidem oſtentatio in ſolis verborum lenociniis ponitur; formula vero *aut ſi* cauſae oſtentatio, tanquam illis comprehenſa, nunc ſeparatur. Adoptanda igitur erat vetuſta ſcriptura *ac*, qua vocula utrumque orationis membrum ad modeſtiam oratori commendandam aequaliter ſpectare demonſtratur: vid. not. exeg. *laudatur potius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

6. *oſtendenda.* vid. not. crit.

ſi unum ſit ex duobus eligendum. *Unum* i. unum modo. „Si cauſa tota ex iis tantum, „quos ſupra (§. 3.) tetigimus, „locis pendeat, quae veneres „dicendi parum admittant, „aut, ſi illis indulgeas, ne„gligenda ſit cauſa: tunc huic „potius quam ſibi laudem pa„rabit orator verae laudis ſtu„dioſus." (Capp.)

Finem. „Eventum." Spald. Cf. ad 2, 15, 6, 8, 3, 11

men hunc praeſtabit orator, ut videatur optimam cauſam optime egiſſe. Illud certum erit, neminem pejus agere, quam qui displicente cauſa placet: neceſſe eſt enim, ex-
7 tra cauſam ſit, quod placet. Nec illo faſtidio laborabit orator non agendi cauſas minores, tanquam infra eum ſint, aut detractura ſit opinioni minus liberalis materia. Nam et ſuſcipiendi ratio juſtiſſima eſt officium, et optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant: et abunde dixit be-
8 ne, quisquis rei ſatisfecit. At quidam etiam ſi forte ſuſceperunt negotia paulo ad dicendum tenuiora, extrinſecus adductis ea rebus

agere om. Turic. c. Alm. *dispicent cauſa p.* Turic. *displicentiam pl.* Camp. (natum ex compendio $\overline{ca}$). *ex cauſam ſi quod* Turic. *ſi* Flor. etiam.

7. *nec ullo* Turic. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. Recepta ſcriptura digitum intendit in certos oratores; altera fortior videtur, neque parcit iisdem. Anceps deliberatio: in qua ſatius duxi auctoritatem ſequi plurimorum, illud tamen etiam reputans, quod, ſi *ullo* legatur, neceſſarium ſit jungere „faſtidio *non* agendi", quod inſolitum videbatur; nunc *non agendi* tanquam per appoſitionem adjectum eſt ad haec *illo faſtidio*. *laboravit* Turic. Flor. *orator* om. iid. cum Alm. *quam* pro *tanquam* Goth. (err. Geſn.) *quamtam* Jenſ. *ſunt* Turic. Flor. *ſuſpiciendi* Turic. *bene qui rei* Guelf. c. Vall. Goth. Voſſ. 2. Stoer. et edd. poſt. ante Gibſ. *ſatisfacit* Turic. Camp.

8. *etiam qui forte* Obr. ſine cauſa. *ſuſceperint* Goth. et edd. ante Stoer. *paulum* Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. Gryph. *adductis ea*

7: *illo faſtidio — non agendi.* vid. not. crit.

108 circumliniunt, ac, si defecerint alia, conviciis implent vacua causarum; si contingit, veris; si minus, fictis: modo sit materia ingenii, mereaturque clamorem dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut eum ne vera quidem objecturum, nisi id causa exigit, credam. Ea est enim 9
prorsus *canina*, ut ait Appius, *eloquentia*,

rebus Turic. Flor, *circumlinunt* Bern. Sed alteram formam praetulit etiam 1, 11, 6. *difficerunt* Turic. Flor. (sed hic uno F). *defecerunt* Guelf. c. Bern. *causarum conic veris* (cum lineola supra *I* mediae vocis) Turic. *c. conicit v.* Flor. *c. si comat v.* Alm. *c. s. contingat v.* Camp. *sin minus* Goth. (tac. Gesn.). *ingenua* Guelf. Jens. et edd. post. ante Ald. *mereaturque quedam ore modum dicitur* Flor. *objectorum* id. *exigitur* Turic. Flor. *credam eam. est* Flor. Camp.

8. *merebtur.* vid. 4, 2, 89. 77. Eundem sensum in forma activa v. infra 12, 11, 8.

9. *canina, ut ait Appius, eloquentia.* Fons, nobis certe, hujus dicti est fragmentum Sallustii ap. Nonium voce *Rabula* (lib. 1. p. 60. Ed. Merc.) „Inde et Sallustius, *Canina,* „*ut ait Appius, facundia exer*„*cebatur:*" unde in complurium auctorum scripta manavit, quorum loca quaere apud intpp. ad Sallustii fragm. Havero. II. p. 119. et 129. Lactantius autem (6, 18.) in Ciceronem illud contorsit: quod ideo moneo, ne quis ab ipso Sallustio, aut etiam Appio quodam, in Ciceronem directum credat, deceptus ea fragmenti Sallustiani conceptione, quam videre est apud Haverc. p. 129. Quis fuerit autem ille Appius, frustra locis indicatis quaeras. Sed facile est conjectu, fuisse antiquum illum App. Claudium Caecum, cujus carmen morale vel sententiae lectae sunt olim, alleganturque Ciceroni Tusc. 4, 2. Pseudo-Sallustio init. primae Or. de Rep. Ord. Festo in *Stuprum.* Prisciano VIII. p. 792. Quae loca non sine voluptate a venerandae illius antiquitatis studiosis conferentur; quanquam materia fortasse superest quaestionibus de antiquitate sermonis et de metro fragmentorum illorum.

cognituram male dicendi subire: quod fa-

9. *cognituram.* Sic omnes omnino mss. (nisi quod Flor. *conniturum*, Voss. 3. *cognitura*) et edd. antiquiores ante Ald. qui primus, ex mera haud dubie conjectura, invexit *censuram*, quod omnes deinde retinuerunt praeter unum Obr. qui, quod rationem non exposuit, imitatorem habuit neminem. Suspecta tamen recepta fuit Rollino etiam. *maledicendi* Tu-

cognituram male dicendi subire. *Cognuturae* vocabulum hucusque lectum est in unico tantum loco Suetonii Vitell. 2. ubi de aliquo *sectionibus et cognituris uberius compendium nacto* narratur, certumque est significari eo munus vel officium *cognitoris;* quod satis probabiliter refertur ibi ad cognitorem publicum, qui res gereret aerarii sive fisci ejusque caussa cum maximo suo compendio delatorem ageret. Generaliori autem notione cognitor est, quicunque *alienam litem suam facit* et loco veri litigatoris in foro agit, quem sensum supra tetigit Spaldingius ad 3, 6, 70. et uberius explicatum vide in Lexicis: ubi illud etiam invenies, odiosum factum fuisse cognitoris nomen, cum saepissime sive adulandi sive alicujus commodi causa malae etiam et injustae lites eo modo susciperentur: quo pertinet illud *si cognitor* ap. Horat. 2. Sat. 5. 38. (vid. Bentl.) et illi „mu„liercularum taeterrimarum „cognitores" apud Cic. Verr. 3, 34. §. 78. Hinc cum invidia adhibebatur vocabulum; ut ap. Liv. 39, 5. „Ne suas „quidem simultates pro ma„gistratu exercere boni exem„pli esse: *alienarum* vero *si„multatium* tribunum plebis „*cognitorem fieri* turpe — es„se." Integrum hunc locum posui ob aliquam cum nostro similitudinem. Nam patronus etiam, qui pro causa tantum clientis verba facere debet, quando ipsius affectus simultatesque suas quasi facit, et, quod litigatori condones, convicia etiam in adversarios jacit, non sine vi et invidia ita traducitur, ut qui *cognituram male dicendi subeat*, hoc est, cognitor ejus fiat in maledicendo. *Cognituram* enim *subire* eodem modo dictum ut *negotium subire*, *defensionem subire* et similia. Sed haec omnia per viros doctos ignota manerent, quorum socordia constans omnium librorum scriptura, a jejuno Aldi commento loco turbata, in varietate lectionis latebat.

cientibus etiam male audiendi praesumenda patientia est. Nam et in ipsos fit impetus frequenter, qui egerunt, et certe petulantiam patroni litigator luit. Sed haec minora sunt ipso illo vitio animi: quod maledicus a malefico non distat, nisi occasione. Turpis vo- 10
luptas et inhumana et nulli audientium bono grata a litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt, quam defensionem. Sed neque alia multa ad arbitrium eorum facienda sunt: hoc quidem quis hominum liberi modo sanguinis susti-

ric. *malis dicendi* Camp. *et male aud.* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *petulantiam patroni.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Inverso ordine reliqui. *illo ipso* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quod.* Sic Turic. Flor. Camp. *quo* reliqui: quod scabram facit orationem et in se ipsum quodammodo redeuntem sensum. Sed hoc facilius sentitur quam verbis exponitur. Quare satis habeo nostram scripturam et codicum auctoritate firmare, et usu Quintiliani. Nam infra etiam cap. 10, 17. *quod* ponitur ita, ut rationem reddat sententiae propositae, mutarique possit cum particulis *nam, quippe;* neque dubium, quin multa e superioribus etiam exempla afferre possem, si minus hospes ad hunc scriptorem accessissem. *maledictus a malefitio* (Flor. *malevitio*) *non dictat* Turic. Flor. *maledictus* est etiam in Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. Sed hae sunt aberrationes: ne quis forte tentet *maledictum a maleficio;* quod verum sensum non haberet.

10. *bona gratia* Turic. Flor. *bona grata* Guelf. c. Voss. 5. *si neque* Turic. *eo facienda* Turic. Flor. c. Alm. *eorum arbitrium* Goth. (tac. Gesn.) *liberinus sanguinis* Guelf.

praesumenda. „sumpta pa„tientia praeparare se debet ad „male audiendum.“

quod maledicus. vid. not. crit.

10. *Sed neque alia — hoc*

neat, petulans esse ad alterius arbitrium?
11 Atqui etiam in advocatos partis adversae libenter nonnulli invehuntur; quod, nisi si forte meruerunt, et inhumanum est respectu communium officiorum, et cum ipsi, qui dicit, inutile (nam idem juris responsuris datur), tum causae contrarium, quia

11. *nisi forte* Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibs. exc. Ald. Gryph. Vid. not. exeg. *meruerint* Camp. et edd. ante Gryph. *respectum* Flor. *criminum offic.* Guelf. *et tum ipsi* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *tum* Goth. (tac. Gesn.) *qui plane* Guelf. c. Voss. 1. Bern. *Tum*

quidem —. Pronunciatione juvanda est relatio, quae est inter haec duo membra, in hunc sensum: „Sed sicut alia „etiam multa ad eorum arbi„trium non facienda sunt, ita „hoc *certe* (quidem) minime: „nam quis — sustineat?"

petulans esse. Non est quod rariorem hanc in soluta oratione constructionem pronunciet Burmannus, quam supra quoque 3, 6, 64. habuimus; quaeque in verbo *sustinere*, quoties eodem fere quo *audere* sensu usurpatur, plane necessaria est.

11. *nisi si forte.* Cf. Spald. in not. crit. ad 3, 10, 2. Non ubique tamen duplicata haec forma locum habet: certe facile sentitur differentia inter id quod hic est *nisi si forte* et ironicum illud *nisi forte* 1, 10, 6. 23. 2, 3, 6. 3, 5, 3. Sed 4, 1, 70. etiam, ubi *nisi si* est in ironia, *si* delendum erat. Nam cum libri omnes careant ibi voce *nisi*, male integra hac particula sartus fuit defectus; cum sola syllaba *ni* vere videatur absorpta a praecedente *im.* Contra 4, 3, 5. legitimum est *nisi si*, neque ulla ibi varietas. Alium usum, quo particulae *nisi forte* ad vitandam ironiae speciem separantur, apud Ciceronem notavit Goerenzius ad Fin. 1, 17, 56.

quia plane — inimici. Insolitus vocis *plane* positus. Nam cum expectares ita dictum „quia adversarii fiunt „plane inimici," nunc *plane* ad totam orationem spectat, pro eo quod plenius ita efferri possis „quia id plane efficitur, „ut adversarii fiant et inimi„ci." Recte autem distinctio ab Obrechto primum invecta est, ne jungas: „(illi) fiunt

plane adverſarii, fiunt et inimici, et quantulumcunque eis vitium eſt, contumelia augetur. Super omnia perit illa, quae pluri- 12
mum oratori et auctoritatis et fidei affert,
1083 modeſtia, ſi a viro bono in rabulam latratoremque convertitur, compoſitus non ad animum judicis, ſed ad ſtomachum litigatoris. Frequenter etiam ſpecies libertatis de- 15
ducere ad temeritatem ſolet, non cauſis modo, ſed ipſis quoque, qui dixerunt, periculoſam. Nec immerito Pericles ſolebat optare, ne quod ſibi verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo, id ego de omnibus ſentio, qui tan-

et ante *adverſarii* inſerunt Gryph. 1544. et edd. poſt. ante Obr. male. Mox *et* ante *quantul.* om. Guelf. *eis.* Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. qui *his,* cum reliquis. *vitium* ſphalma Tarv. quod repetierunt poſteriores ante Bad. cum ipſo Ald. *jurium* Camp.

12. *oratori auctorit.* Guelf. *infrabula* Turic. *infrabulam* Flor. *in tabulam* Jenſ. Tarv. quod ſphalma cum verboſe, ut ſolet, et memorat et corrigit homo fatuus ſane et glorioſus Merula, mendax iterum audit Burmanno. *latronem qui* Turic. *latronemque* Flor.

15. *liberatis* Flor. *ipſis quoque dixerint opericuloſam* Turic. Flor. *periculoſum* Camp. *in mente* id. *ego onnibus* Turic. Flor. *e. et o.* Camp. Tum *qui* om. Flor.

„plane adverſarii et inimici."

15. *Pericles.* Plut. in vita p. 284. Ἀεὶ πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων ηὔχετο τοῖς θεοῖς μηδὲ ῥῆμα μηδὲν ἐκπεσεῖν ἄκοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν ἀνάρμοστον. Quanquam in his nihil proprie de *offenſione*: ut videatur aut Plutar-

tundem poſſunt nocere. Nam quae fortia, dum dicuntur, videbantur, ſtulta, cum lae-
14 ſerunt, vocantur. Nunc quia varium fere propoſitum agentium fuit, et quorundam cura tarditatis, quorundam facilitas temeritatis crimine laboravit: quem credam fore in hoc oratoris modum, tradere non alie-
15 num videtur. Afferet ad dicendum curae ſemper quantum plurimum poterit. Neque enim hoc ſolum negligentis, ſed mali, et in ſuſcepta cauſa perfidi ac proditoris eſt, pejus agere, quam poſſit. Ideoque ne ſuſcipiendae quidem ſunt cauſae plures, quam
16 quibus ſuffecturum ſe ſciat. Dicet ſcripta

14. *nunc qui varium* Jenſ. *hunc qui v.* Tarv. *vere* Flor. *facilitatis* Guelf. *modo tradere* Goth.

15. *afferret* Guelf. *affert* Jenſ. et edd. ante Ald. *dicendum jure ſ.* Flor. *hoc ſolum.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hoc* om. reliqui. *ſed mali.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. Ald. *et mali* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *ſed et mali* reliqui. *cauſa* om. Turic. Flor. c. Alm. *ſe ſuffecturum* Camp.

chus latius aut noſter anguſtius extuliſſe Periclis ſententiam.

14. *varium — fuit, et — laboravit.* Memorabile hujus perfecti ἀορίστου apud proſae ſcriptorem (nam de poetis vid. Bentl. ad Hor. 3. Od. 23, 19.) exemplum, cui C. Schneider adjungendum mihi miniſtravit illud ap. Senecam de Ira 2, 3. „Itaque et fortiſſimus „plerumque vir, dum armatur, expalluit, et ſigno pugnae dato ferociſſimo militi „paululum genua tremuerunt." Quanquam ibi longe plus cauſae eſt in medias res lectores rapiendi.

propoſitum, vid. 9, 4, 19. 11, 1, 32. 42.

16. *Dicet ſcripta.* „Scripto „praeparabit, quae dicturus „eſt."

quam res patietur plurima, et, ut Demosthenes ait, si continget, et sculpta. Sed hoc aut primae actiones, aut quae in publicis ju-

16. *quam res.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. qui primus in contextu posuit *quum*, ne verbulo quidem de mutatione monens, nisi quod Obrechtum *quam* dare annotavit, quasi vero non ceteri omnes. Hinc, et ex consensu meorum, tantum non certum est reliquos etiam mss. *quam* exhibere: quod restitui: nam Gesn. et Bip. Burmannum secuti sunt; Capper. non item. *patiatur* Goth. Jens. et edd. post. ante Ald. *et* ante *sculpta* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 5. *etiam sculpta* Camp. *contingeret, sculpta* dedit Obr. quod aptius sane videtur in re quae fieri non facile potest. Nos tamen in verbis ex alio scriptore sumptis, necdum inventis, a codicum scriptura recedere nefas duximus. *sculptas et ut hoc ut prima actionis* Turic. Flor. *sed haec* Camp. Mox *quae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *publicis judiciis.*

quam res patietur plurima. Alibi etiam obvia est trajectio particulae *quam* in verbo *posse* (*quam possum plurima*), cujus vicem plane gerit formula *res patitur.*

ut Demosthenes ait. „Nondum inveni, ubi. Sed multa „Plutarchus in vita p. 1557 „sq. quam fugerit ex tempore „dicere, quamque ea in re Periclem imitatus sit." Gesner. Dixerit hoc Demosthenes respondens adversario, qui illud ei objecisset: sicut factum videmus in Midiana, ubi se ἐσκέφθαι καὶ μεμεριμνῆσθαι τὰ δίκαια λέγειν concedit, et alio acute dicto telum illud adversarii retorquet. Itaque in sensu verborum *sculpta dicere,* qui merus est jocus, non multum laborandum; quanquam major utique cura in expoliendis, quae dicturus est orator, exprimitur hoc nimii sensus verbo; cui aptandum fortasse *contingeret* (vid. not. crit.). Gedoynum autem qui vertit „et même qu'il n'ait „*perfectionné,* s'il y a moyen" in errorem inductum credo a Philandri nota, observantis Quintilianum hic, contra Diomedis regulam, dixisse *sculpta* pro *scalpta.* Quippe Diomedes (v. Gesn. Thes.) *scalpere* omni sensu semper dicendum contendit. Gedoynus autem videtur nescio quid de scalpro eradendis litteris intellexisse.

in publicis judiciis. Dum

diciis poſt interjectos dies dantur, permiſerint: at cum protinus reſpondendum eſt, omnia parari non poſſunt; adeo ut paulo minus promtis etiam noceat ſcripſiſſe, ſi alia ex diverſo, quam opinati fuerint, occurre-
17 rint. Inviti enim recedunt a praeparatis, et
tota actione reſpiciunt, requiruntque, num 1084

Sic Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. qui primus, neſcio an caſu, *jud. publ.* eumque ſecuti ſunt poſteriores omnes. Sed Turic. Flor. *ſupplices judicis,* c. Alm. niſi quod ex hoc *judiciis.* Tum *poſt* om. Guelf. *aut tum* Guelf. *aut cum* Voſſ. 1. 3. Mox marg. Baſil. habet *ideo et narret* pro *noceat.* An fuit *ideo paulo m. p. e. nocet?* Sed vulgata praeſtat. *ſi* om. Turic. Flor. *fuerint, occurrerint.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. (niſi quod 1. habet *occurrint*) Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *fuerint, occurrerunt* Camp. *fuerunt, occurrerint* Bad. Baſil. Gryph. Roll. Capper. et alii ap. Burm. *fuerant, occurrerint* Stoer. Chouet. Gibſ. Obr. Burm. Geſn. Bip. *fuerant, occurrent* ſolus Leid. Vides e ſcriptis iis, qui diligentius memorari ſolent, ſolum Alm. hic ſileri; quo tamen neutiquam adducor, ut hunc dare Burmanni ſcripturam credam. Plusquamperfecto certe poſt illa *poſſunt, noceat,* locus nullus eſſe poteſt. Repoſui itaque conſtantem codicum ſcripturam eandemque grammaticae rationi quam maxime conſentaneam, parum curans delicias eorum, qui repetitam terminationem *rint* videntur non tuliſſe.

17. *nota actione* Guelf. Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. Ioan.

ſa, quae ad accuratius haec intelligenda faciant, ab aliis in medium proferantur, haec interim ſufficiant. In privatis judiciis ſemel prima actione ad docendos judices juſta oratione agebatur: cetera altercatione fere abſolvebantur. In publicis judiciis major ſollemnitas. Quare ſi prima actione multa ab adverſario prolata eſſent, quae diligentiorem refutationem requirerent; ob rei gravitatem judiciique dignitatem, nova poſt aliquot dies actio dabatur, in qua ab utraque parte praeparatis iterum orationibus agi poterat.

aliquid ex illis intervelli, atque ex tempore dicendis inſeri poſſit: quod ſi fiat, non cohaeret, nec commiſſuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, ſed ipſa coloris in-
aequalitate detegitur. Ita nec liber eſt im- 18
petus, nec cura contexta; et utrumque alteri obſtat: illa enim, quae ſcripta ſunt, retinent animum, non ſequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolae dicunt, *pede*

Jenſ. et edd. ante Ald. *aliquod* Turic. *inter belli atque* Turic. *intervalli a.* Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *intervallis a.* Goth. Camp. Jenſ. et edd. ante Burm. qui e Voſſ. 2. noſtrum recepit, quod eſt etiam in Flor. et agnoſcitur in Turic. corruptela. Vulgatum olim *intervallis* Obrechtus commate non poſt ſed ante hoc vocabulum poſito ſenſui commodum reddere tentabat: fruſtra. *dicendi* Turic. Flor. *dicentis* Guelf. *inſeret* Voſſ. 1. 2. *poſſunt* Turic. Flor. *quod* om. Guelf. c. Voſſ. 1. *vincto* Camp.

18. *liber imp.* omiſſo *eſt* Camp. *optat* Guelf. *iis actionibus* Turic. Goth. (tac. Geſn.) *agricolae debent* Goth. (tac. Geſn.)

17. *intervelli. Intervellendi* vocabulum in Lexicis ſatis explicatum actum deſignat tollendi ex integro aliquo ea quae nimia videntur; et ita fere uſurpatum eſt ſupra 10, 7, 5. Alias igitur avulſae illae partes abjiciuntur: hic vero *intervelli* per contemptum aliquem dicitur de iis quae ad uſum raptim excerpuntur.

18. *illa enim — non ſequuntur.* Quae praeparata ſunt, *retinent* animum, dum in id ipſum intenti ſumus, ut memoriter ea proferamus; quae ex tempore dicuntur, libere vagantem animum quaſi *ſequuntur.* Contrarii motus: qui ſe invicem tollunt. Manifeſtum hunc Quintiliani ſenſum tam parum aſſecutus eſt Obrechtus, ut nefando auſo plane interverteret eum ſcribendo ex conjectura: „Illa enim, quae ſcripta ſunt, retinent animum; quae ex tempore dicenda ſunt, non ſequuntur."

omni — pede ſtandum eſt. Graecum ὅλῳ ποδὶ idem pro-

19 *ſtandum eſt.* Nam cum in propoſitione ac refutatione cauſa conſiſtat, quae noſtrae partis ſunt, ſcripta eſſe poſſunt: quae etiam reſponſurum adverſarium certum eſt, (eſt enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum afferre poſſumus, ut cauſam bene noverimus; alterum ibi ſumere, ut dicentem adverſarium diligenter audiamus.
20 Licet tamen praecogitare plura, et animum ad omnes caſus componere: idque eſt tu-

19. *praepoſitione* Camp. *et refut.* Goth. (tac. Geſn.) *quae nrẽ parte ſunt* Flor. *q. non re parte ſ.* Turic. *q. non reperta ſ.* Camp. *et ſe poſſunt qua etiam* Turic. Mox alterum *eſt* om. Turic. *eſt enim* om. Flor. *refellantur* Camp. *unum parum* (non *partum*, err. Geſn.) Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. Mox *et* pro *ut* Guelf. *ubi ſumore* Goth. (tac. Geſn.) *ſummovere dicentem* Guelf. Sed in marg. Baſil., ſigno poſito ante *ſumere*, eſt *ſummopere dicente* Camp.

20. *praecogitare multa* Camp. *omnis* Flor. *o. cauſas* Guelf. Camp. c. edd. ante Gryph. exc. Ald. *exponere*

verbium eſſe, nemo dubitaverit; quanquam non ſatis ad noſtrum locum apposite ὁλῃ δυνάμει illud exponat Suidas, et plane inepte Apoſtoles de celeritate agendi intelligat. Vocem autem *omni* cum Turnebo (in Adverſariis etiam 7, 19.) de numero accipere, quanquam hoc joculari modo fieri poſſit („*man muſs auf allen* „*Füſsen ſtehn*“), comparatio tamen graeci proverbii vetat. Quare ductum credo a vitio ſtandi, quo vel digitis vel calci vel alteri pedis lateri maxime innituntur nonnulli. Sed neque hoc ſatis explanatum eſt, cur *agricolae* potiſſimum hoc verbo utantur. Credo autem hoc fieri, cum demonſtratur parum proficere ruſticum, qui uni alterive parti, ut frumento, hortis, pomis, apibus, pecori, ſoli operam det: nullam negligendam eſſe; non ideo tantum ut, cum per tempora jaceat una, ſuſtenteris tamen ceteris; ſed quoniam nulla eſt quae non ex

tius ſtilo, quo facilius et omittitur cogitatio, et transfertur. Sed ſive in reſpondendo fuerit ſubito dicendum, ſive quae alia exegerit ratio, nunquam oppreſſum ſe ac deprehenſum credet orator, cui diſciplina et ſtudium et exercitatio dederit vires etiam facilitatis: quemque armatum ſemper, ac velut 21
in procinctu ſtantem, non magis unquam in cauſis oratio, quam in rebus quotidianis ac domeſticis ſermo deficiet; nec ſe unquam propter hoc oneri ſubtrahet; modo ſit cauſae diſcendae tempus: nam cetera ſemper ſciet.

Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *et ſive* Flor. *et ſine* Turic. *ſed ſive reſpondendis* Jenſ. (de omiſſo *in* tac. Geſn.) Tarv. *fuerint* Guelf. *alia exegerit.* Sic Turic. Flor. Camp. *ita* inſerunt reliqui. *non quae preſſum* Turic. Flor. *non preſſum* Goth. (de *non* tac. Geſn.) Camp. (niſi quod per *ae*) c. Voſſ. 2. *nunquam preſſum* Alm. Vall. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *non oppreſſum* Voſſ. 1. 3. Bern. Pronomen *ſe* omittere dicitur Alm. Mox *ac depreſſum* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 1. 2. Vall. Locat. Ven. *ac deprenſum* Jenſ. Tarv. Sed Guelf. haec omnia *nunquam — orator* om. *cum* pro *cui* Jenſ. (tac. Geſn.) *et* ante *exerc.* om. Turic. Guelf.

21. *magis quamquam* Turic. Flor. *propter* om. Guelf. *praeter hoc* Goth. (tac. Geſn.) *dicendae* ſphalma Gryph. 1544. quod tranſiit in poſteriores ante Obr. quodque repetiit Bip.

ceteris utilitatem capiat, nulla quae ceteris non impertiat aliquid, quod ſine illis tanquam inutile abjiciendum eſt.

20. *facilius — et transfertur.* Facile enim, dum ſcripta relegis, cogitationem minus idoneam agnoſcas et deleas, aut in commodiorem locum transferas.

ſive quae alia. Forma *quae* alteri *qua* hic praelata ob euphoniam.

X. Superest, ut dicam *de genere oratio-* 1085 *tionis*. Hic erat propositus a nobis in divisione prima locus tertius: nam ita promiseram, me de *arte*, de *artifice*, de *opere* dicturum. Cum sit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formae, sicut ostendam; in omnibus his et *ars* est et *artifex*: plurimum tamen invicem differunt; nec solum specie, ut signum signo, et tabula tabulae, et actio actioni; sed genere ipso, ut Graecis Tuscanicae statuae, ut Asianus elo-

1. In Turic. et Flor. nulla inscr. *De genere dicendi* Guelf. Goth. et reliqui. *praepositus* Guelf. *rhetorices utique oratoris* Turic. Flor. *rhetoris a. o.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.), c. Vall. Voss. 2. 5. (nisi quod hic *rhetores*) Basil. Stoer. Chouet. Leid. *r. a. oratores* Camp. *omn. iis et* Turic. Jens. (tac. Gesn.) *omnibus et* Guelf. Goth. *et tabula tabulae, et actio actioni.* Sic Turic. Flor. (nisi quod hic *actiones* sequente *at*). Guelf. Obr. (ex Arg. haud dubie) Burm. Capper. *e. t. t. ac actioni actio* Jens. et edd. post. ante Basil. acc. Gesn. Bip. *e. t. t. e. actione actio* Alm. Basil. *et tabula tabula et actione actio* Goth. (tac. Gesn.) Gryph. item Camp. nisi quod hic utrumque *at* omittit. *e. t. tabula et actio actione* Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Vossianos silet Burm. ut videantur nostram dare. *ut Graecis.* Sic Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Obr. *in Graecis* Turic. *ut a Gr.* reliqui. *ut Asianus.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic lepide *asinianus*). *et A.* reliqui praeter Camp. qui conjunctionem omittit, ut modo.

1. *propositus*, supra 2, 14, 5. *Tuscanicae statuae.* Recepta hodie est inter eruditos sententia, Tuscanica quae ab antiquis dicuntur opera, et ipsa revera Graeca fuisse, sed ad primordia illa artis referenda, quae a Graecis in Italiam translata, per colonias ejus gentis aliosque populos, Tuscos etiam, invaluerint. Hujus autem generis in statuaria non

quens Attico. Suos autem haec operum genera, quae dico, ut auctores, sic etiam amatores habent: atque ideo nondum est perfectus orator, ac nescio an ars ulla, non so- 2

perinde atque in architectonice videtur potuisse permanere usus, cum in Italia quoque elaboratior illa et proprie sic dicta Graeca ars vigeret: neque infra in enumeratione sculptorum Quintilianus ejus generis auctores ponit, quamvis ipsa opera ut rudia verbo tangat. Nisi itaque meliora me artium historiae periti edoceant, minus commodo hoc usum exemplo nostrum censebo; cum ratio ipsa et respondentia illa Asianae et Atticae eloquentiae genera, hic etiam duo diversa quidem sed simul vigentia postulent, quorumque non *amatores* modo, antiquissima quaeque deosculantes, sed *auctores* etiam illis ipsis temporibus extiterint.

2. *nescio an ars ulla.* „Difficilior hic ratio formulae „*nescio an*, cum non protinus insequatur *ulla*" [ut scilicet ope litterae *n* in vocula *an* fiat *nulla*], „sed antevertatur *ars*. Non tamen audacia videtur, vel hic reponere *nulla*." Spald. Vid. eundem ad 6, 3, 6. et not. crit. ad 7, 2, 41. 9, 4, 1. 10, 1, 65. In omnibus his locis enim negationem e conjectura (nisi quod 7, 2, 41. unum Campanum auctorem habuit) satis facili sane post ipsum *an* emendatione, aut reposuit aut reponendam suasit. Sane 2, 1, 10. 3, 1, 2. 6, 3, 8. 8, 4, 8. 12, 11, 17. formulam *nescio an* secundum legem criticorum usurpatam a Quintiliano invenio: sed, quod probe observandum, in omnibus hic locis (plura autem mihi quidem, qui ea quae editorem decet diligentia hunc scriptorem non perlegi, non innotuerunt) is tantum vocum illarum usus prostat, quo junguntur verbis augentibus, laudantibus, asseverantibus („nescio an *plurimum*, *minimae*, *efficacius* etc."); negationi junctas easdem apud nostrum non reperio. Neque tamen hoc eo dico, quod de aliorum auctorum usu satis certo (*haud scio an nemo* et sim. vid. Duker. ad Flor. 3, 12. Drakenb. ad Liv. 37, 54.) dubitem: sed Quintiliani huic operi immittere meo arbitrio, quod libri ubique omnes (si unum ex tot, et uno loco, excipis) non agnoscunt, cujusque aliud exemplum apud eundem non est; hoc, inquam, non sustineo, nollemque factum a Spaldingio. Quid enim si fluctuavit in hoc etiam

lum quia aliud in alio magis eminet, sed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim judicio cujusque atque proposito.
3 Primi, quorum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda sunt, clari pictores fuisse dicuntur *Polygnotus* atque *Aglaophon*, quorum simplex color tam sui studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut

2. *qui alind* Turic. *in alia* Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *quod uno omn.* Turic. Flor. *cuique* Turic. Flor.

3. *vetustis* Turic. Flor. *viscenda* Turic. *miscenda* Voss. 1. 3. (Dixeris fuisse qui darent *non vetustis modo miscenda.*) *sunt.* Sic Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid. acc. Rollin. *sint* reliqui. *tum sui* Guelf. *habeat* Flor. c. Alm. *illa pro rudia*

usus? Quid si Quintilianus eam normam secutus est, ut *nescio an plurimum* et similia sensu affirmativo, *nescio an ullum*, *an enarrabile* (cujusmodi verba per se non affeverant; sed extenuant) negativo usurparet? Quin interest aliquid inter simplicem negationem, qualis est *nullus*, quamvis per *nescio an* diffidenter prolatam, et illam de *ullo* haesitationem: atque ego illam pro hac ponendo sensum minuere verear.

Ceterum *ars ulla*, post vocem *orator*, breviter dictum est loco ejus, quod plenius est *artifex in arte ulla.*

3. *clari pictores.* In his et in statuariis qui mox recensentur faciemus ut Gesner. et priores, studiososque ablegabimus ad Plinii libros 34. 35. et ad Francisci Junii Catalogum Artificum; nisi ubi haec etiam adminicula dubii aliquid relinquunt, ut statim in primis duobus.

Polygnotum filium fuisse *Aglaophontis* notum ex Simonidis epigr. ap. Paus. 10, 27. ex Plat. Ion. p. 532. e. et ex Dione Chrys. 55. init. qui simul narrat eum patre in pictura magistro usum. Quid igitur est cur priori loco Polygnotum memorat Quintilianus hic, ubi temporis ratio

1086 futurae mox artis primordia maximis, qui post eos extiterunt, auctoribus praeferant,

Turic. *i. prorudia* Flor. (unde nimium tamen fores effingere *praerudia*). *prope prorudia* Camp. *futura* Locat. Ven. Bad. *post hos* Guelf. *pictoribus* Camp. c. Goth. Voss. 2. Andr. Ald. *praeferant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Exc. Sant. c. Alm. Voss. 2. Bern. Goth. Bas.

aliqua habetur? Et ne hoc leve putes, en Plinium etiam, qui lib. 35. c. 9. Polygnotum clarum fuisse tradit ante Ol. XC., Aglaophontem illa ipsa. Erunt qui haec ita dirimant, ut duos fuisse Aglaophontes pictores statuant, patrem et filium; et hunc quidem esse dicant quem Dio Chrys. l. h. innuit his verbis: Πολύγνωτος δὲ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄμφω (μαθηταὶ γεγόνασι) τοῦ πατρὸς Ἀγλαοφῶντος. Sed alium jam hujus filium, nobilem et ipsum pictorem, *Aristophontem* novimus cum aliunde tum ex Platonis Gorg. p. 448. b. Εἰ δέ γε ἤσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος, ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; Δῆλον ὅτι ζωγράφον. Quid, tres igitur filios nobiles pictores habuit Aglaophon? Concedam ita esse potuisse: sed hoc certissimum est, et Platonem et Dionem nonnisi duos in animo habuisse ita nobiles, ut altero nominato alter sponte cuique in mentem veniret. Quid multa? Noverant Graeci illi auctores non nisi Polygnotum et Aristophontem, filios Aglaophontis. Quid igitur fiat Aglaophonti apud Plinium et Quintilianum? Idem profecto quod Aglaophonti apud Athenaeum. Is enim lib. 12. p. 534. d. pictum ab eo narrat Alcibiadem celeberrimorum ludorum victorem, quod in antiquum illum Polygnoti patrem per tempora non cadit. Atqui idem de *Aristophonte* narrat Plutarchus Alcib. p. 199. d. Vides igitur confusos pridem patrem et filium, pictorem utrumque; quod saepius factum, in tam similibus nominibus, et in Romanorum maxime libris, nemo mirabitur; quamvis non facile decernas, ipsine scriptores an doctiores etiam subinde librarii ita peccarint. Certe notatu dignum videtur, apud Plinium Aglaophontem quidem illum minorem inter artifices memorari, sed nulla ejus opera recenseri mox cap. 11; contra Aristophontis tabulas indicari, cujus inter ar-

φαντασίας vocant, *Theon Samius*, ingenio et gratia, quam in ſe ipſe maxime jactat, *Apelles* eſt praeſtantiſſimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis 1087 ſtudiis inter praecipuos, et pingendi fingendique idem mirus artifex fuit.
7 Similis in ſtatuis differentia. Nam duriora, et Tuſcanicis proxima *Callon* atque *Hegeſias*,

les tali finitione careat. *phantaſias* Camp. vacuum ſpatium in Jenſ. φαντασίας Tarv. Sed Locatellus primus recte. *Theo* ſolus Tarv. ſed haec nulla auctoritas omiſſo tantum apice. *et ingenio et gr.* Guelf. *ipſe in ſe* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer. exc. Ald. *ipſae maximae at jacta tapellis* Turic. *i. m. at jactatapellis* Flor. *ceteris at optimis* Turic. *c. aliis o.* Flor. *optimis et udis* Guelf. *o. erudis* Voſſ. 3. *optimus erudis* Voſſ. 1. *et ante ping.* om. Goth. (tac. Geſn.)

7. *tuſcanis* Turic. Flor. *tuſchaicis* Camp. *Callon*. Sic Turic. Flor. *callo* Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *calo* marg. Baſil. et (addito *que*; vid. mox) Voſſ. 1. *colon* Voſſ. 2. *Calon* reliqui. *atque Hegeſias*. Sic Guelf. Camp. Exc. Sant. *a. Hegeitas* Bern. *et egeſtus* Voſſ. 3. Sed Voſſ. 1. praecedenti nomini ita adnectit *Caloque et egeſcas*. Reliqui *atque Egeſias*. Nos dedimus quod boni libri dant, optimi voluerunt. Sed cum ignotum inter ſtatuarios nomen ſit *Hegeſiae*, Broukhuſius et Burm. perquam probabiliter emendant *Hegias*. Hic enim inter antiquiores illos memoratur Plinio 34, 8. et Pauſaniae 8, 42. ubi Athenienſis dicitur. Aliunde tamen haec etiam nominis forma non affertur; et apud Plinium quidem loco primario in antiquioribus editionibus eſt *Hegleas* et *Eglias*; alter ejusdem capitis locus in iisdem ſcribitur ita: „*Hegiae* Minerva Pyrrhusque rex laudantur, et Celetizontes

raro aut plane non contingit videre. Quod confirmatur eo quod in pauciſſimis quae ejus memorantur tabulis Oreſtes eſt matrem occidens. Plin. 35, 11. Plut. de aud. poetis c. 3.

7. *Hegeſias*. v. not. crit.

lius lineas traditur. Nam Zeuxis plus mem- 5
bris corporis dedit, id amplius atque augustius ratus, atque, ut existimant, Homerum secutus, cui validissima quaeque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumscripsit omnia, ut eum *legum latorem* vocent, quia deorum atque heroum effigies, quales ab eo sunt traditae, ceteri, tanquam ita necesse sit, sequuntur. Floruit 6
autem circa Philippum et usque ad successores Alexandri pictura praecipue, sed diversis virtutibus. Nam cura *Protogenes*, ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate *Antiphilus*, concipiendis visionibus, quas

5. Ab hac inde paragrapho sigla illa al (vid. ad 10, 7, 14.) in Turic. et Flor. saepius recurrit, ut notabimus. Manifesto autem in quibusdam locis valet, alias et cum ipsa lectionis varietate, ut statim, in textum migravit; aliis locis nondum de ea mihi quidem liquet. *corporis al edidit dedit id* Turic. Flor. *aut augustius* Guelf. c. Voss. 3. *quoque* Camp. *qui deorum* Turic. *qui ad d.* Guelf. *quod d.* Camp. Mox *sunt* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Voss. 2. *sectantur* Voss. 1.

6. *sed ex diversis* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 2. Goth. Jens. et edd. post. ante Gryph. *s. a div.* Camp. *cum* pro *cura* Guelf. Exc. Sant. Jens. c. edd. post. ante Ald. in qua scriptura mox *ratione* retrahitur interpunctione ad praecedens nomen, et sic sequentes etiam ablativi, ut Apel-

[huc refer Zeuxin]: *extrema corporum facere et desinentis picturae modum includere rarum in successu artis invenitur. Ambire enim debet se extremitas ipsa et sic desinere, ut promittat alia post se, ostendatque etiam quae occultat.*

6. *concipiendis visionibus.* Cf. 6, 2, 29. 30. Apparet autem hunc artificem mirandum fuisse in pingendis iis quae

φαντασίας vocant, *Theon Samius*, ingenio et gratia, quam in se ipse maxime jactat, *Apelles* est praestantissimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis 108
studiis inter praecipuos, et pingendi fin-
7 gendique idem mirus artifex fuit. Similis in statuis differentia. Nam duriora, et Tuscanicis proxima *Callon* atque *Hegesias*,

les tali finitione careat. *phantasias* Camp. vacuum spatium in Jens. φαντασίας Tarv. Sed Locatellus primus recte. *Theo* solus Tarv. sed haec nulla auctoritas omisso tantum apice. *et ingenio et gr.* Guelf. *ipse in se* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *ipsae maximae at jacta tapellis* Turic. *i. m. at jactatapellis* Flor. *ceteris at optimis* Turic. *c. aliis o.* Flor. *optimis et udis* Guelf. *o. erudis* Voss. 3. *optimus erudis* Voss. 1. *et ante ping.* om. Goth. (tac. Gesn.)

7. *tuscanis* Turic. Flor. *tuschaicis* Camp. *Callon.* Sic Turic. Flor. *callo* Guelf. c. Voss. 3. Bern. *calo* marg. Basil. et (addito *que*; vid. mox) Voss. 1. *colon* Voss. 2. *Calon* reliqui. *atque Hegesias.* Sic Guelf. Camp. Exc. Sant. *a. Hegeitas* Bern. *et egestus* Voss. 3. Sed Voss. 1. praecedenti nomini ita adnectit *Caloque et egescas.* Reliqui *atque Egesias.* Nos dedimus quod boni libri dant, optimi voluerunt. Sed cum ignotum inter statuarios nomen sit *Hegesiae*, Broukhusius et Burm. perquam probabiliter emendant *Hegias.* Hic enim inter antiquiores illos memoratur Plinio 34, 8. et Pausaniae 8, 42. ubi Atheniensis dicitur. Aliunde tamen haec etiam nominis forma non affertur; et apud Plinium quidem loco primario in antiquioribus editionibus est *Hegleas* et *Eglias;* alter ejusdem capitis locus in iisdem scribitur ita: „*Hegiae* Minerva Pyrrhusque rex laudantur, et Celetizontes

raro aut plane non contingit videre. Quod confirmatur eo quod in paucissimis quae ejus memorantur tabulis Orestes est matrem occidens. Plin. 35, 11. Plut. de aud. poetis c. 3.

7. *Hegesias.* v. not. crit.

jam minus rigida *Calamis*, molliora adhuc supra dictis *Myron* fecit. Diligentia ac decor in *Polycleto* supra ceteros, cui quanquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. Nam ut hu- 8
manae formae decorem addiderit supra verum, ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque gravio-

„pueri; et Castor et Pollux ante aedem Jovis Tonantis „Agesias.“: Ultimum nomen non immerito omiserant posteriores: sed Harduinus e mss., ut ait, restituit *Hegesiae*, nihil praeterea de hoc nomine hic annotans; quod equidem e varietate lectionis irrepsisse puto. Ad priorem autem locum Quintilianei *Hegesiae* meminerat Harduinus, eumque sibi visus erat reperire in inscriptione apud Reinesium, quae est notissima illa in Borghesiano quem vulgo dicunt Gladiatore ΑΓΑΣΙΑΣ ΔΩΣΙΘΕΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Nomen tamen Ἀγασίας, si genuinum, derivandum est ab ἄγαμαι miscendumque neque cum ionico Ἡγησίας, neque cum dorico Ἀγησίας. Sed adhuc fortasse diligentius inspiciendum marmor ipsum, ut sciamus, an liquida sit illa scriptura. Interim hoc quidem ex his omnibus apparet, nondum licere editori Quintiliani a libris in hoc nomine recedere. *jam minu frigida* Turic. Flor. (hic quidem junctim *minufr.*). *j. mulfrigida* Guelf. *lami frigida* Jens. *j. m. frigida* Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 5. Tarv. et edd. post. ante Gryph. *j. m. frigidus* Vall. Recepta unde sumpta sit, nescio: sed esse videtur in Voss. 2. Deinceps loco nominis *Calamis* in Turic. Flor. est *al. calmus.* Sed *calamus* Voss. 3. *calinus* Camp. Vall. Goth. Voss. 2. *polyclito* hic et mox Guelf. s. Voss. 1. Bern. *super cet.* Guelf. *tribuatur* Jens. c. edd. ante Bad. acc. Ald.

8. *humane decorem*, omissa voce *formae*, Guelf. *explicuisse* Goth. Camp. c. Voss. 3. *auctoritate* Flor. *gra-*

supra dictis. „his proxime postpositam (v. Spald. ad 2, „dictis.“ Vid. 2, 1, 10. — 19, 2.) comparativo jungas Vocem autem *adhuc* quamvis oportet.

rem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas. At quae *Polycleto* defuerunt, *Phi-*
9. *diae* atque *Alcameni* dantur. *Phidias* tamen diis quam hominibus efficiendis melior artifex creditur, in ebore vero longe citra aemulum, vel si nihil nisi *Minervam Athenis*, aut *Olympium* in Elide *Jovem* fecisset: cujus pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptae religioni videtur; adeo majestas operis deum aequavit. Ad veritatem *Lysippum* ac *Praxitelem* accessisse optime affirmant. Nam *Demetrius* tanquam nimius in ea reprehenditur, et fuit similitudinis quam pulchritu-

tiorem Guelf. Exc. Sant. *utra levis* Flor. *u. levas* Guelf. *u. lenes* Goth. *Alcmeni* Goth. (tac. Gesn.) *Alcimoni* Camp.

9. *creditur.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Sant. c. Alm. Bern. Voss. 2. Colb. Ald. *traditur* reliqui. In sollemni permutatione (cf. 10, 2, 20.) illud praetuli non solum ob librorum auctoritatem, sed quoniam de Phidiae arte et praestantia non traditio quaedam, sed judicium etiam tum erat et persuasio. *cuj. pulchr. adj.* om. Turic. Flor. c. Alm. *ideo* Guelf. *ac Praxit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. et sic in superioribus bina semper nomina per *atque.* Reliqui *et P.* certe Goth. et edd. nam silentio de codd. nulla in talibus fides. *minus in ea* Guelf. Exc. Sant. *in ea nimius* Camp. *n. in eo* Obr. (err. Burm.)

9. *efficiendis.* „Pro *effigiandis*, ut cum Apulejo loquar, vel *effingendis*. Macrob. 6. Sat. 17. *hac materia vel maxime in efficiendis simulacris utantur.* Cod. Theod. leg. ult. de artific. *Efficiendos sacros vultus.*" Colomesius. Cf. 5, 12, 21. item Dukerum ap. Oudend. ad Sueton. Domit. 19. qui tamen malebat h. l. *effingendis*.

dinis amantior. In oratione vero si species intueri velis, totidem paene reperias ingeniorum quot corporum formas. Sed fuere quaedam genera dicendi conditione temporum horridiora, alioqui magnam jam ingenii vim prae se ferentia. Hinc sint *Laelii*, *Africani*, *Catones* etiam *Gracchique*, quos tu licet *Polygnotos* vel *Callonas* appelles. Me- 10

10. *pene* (Flor. *poenae*) *al. recipias ing.* Turic. Flor. *p. recipias i.* Alm. *p. reperies i.* Jenf. (tac. Gefn.) c. Voff. 3. *quod corpora f.* Flor. *fuerunt* Camp. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Gryph. *conditione al corporum horr.* Turic. Flor. *c. corporum h.* Alm. *horridior* Turic. *aliquin* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. aliquot poft. *magna alia ingenii prae* Turic. Flor. e. Alm. omiffa voce *vim;* ut paene fufpicere *magnalia* Tertulliani jam noftro ufurpata. *vim ingenii* Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *praeferentia* Voff. 2. 3. *Hinc fint.* Sic Turic. Flor. quos deferere non poteram, cum hujus conjunctivi eadem fit ratio, quae fequentium *teneant, efflorefcat.* Reliqui *funt*, fiquidem diligenter omnes funt collati. *laedi* Turic. *Catones etiam.* Sic Turic. Flor. (nifi quod hi *canores*) Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. c. Alm. Voff. 1. 2. Ald. Reliqui *etiam* omittunt; quos cur contra fcriptos tantum non omnes fequerer non erat. Neque fine illo *etiam* in fine longioris feriei fervari poterat *que;* quod *Catones* tantum *Gracchosque* nunc copulat. *Callonas.* Sic Flor. Camp. *Callones* Tarv. *calones* Goth. Jenf. et edd. poft. ante Bad. acc. Bafil. Gibf. Obr. *Calonas* reli-

10. *fpecies.* Hae *generibus:* hic etiam opponuntur. Cf. §. 1. 2.

magnam jam — vim. cf. not. crit.

Hinc fint Laelii. i. ex hoc numero (v. ad 3, 6, 37.) effe dicamus Laelios. — Conferantur autem in C. *Laelii* Sapientis et Scipionis *Africani* minoris eloquentia infr. §. 39. it. 1, 1, 6. Cic. Brut. 82. *Catonem* Cenforium et *Gracchos* conjunctos habes etiam 2, 5. 21.

diam illam formam teneant *L. Crassus*, *Q.*
11 *Hortensius*. Tum deinde efflorescit non multum inter se distantium tempore oratorum ingens proventus. Hic vim *Caesaris*, indolem *Coelii*, subtilitatem *Calidii*, diligentiam *Pollionis*, dignitatem *Messalae*, sanctitatem *Calvi*, gravitatem *Bruti*, acumen *Sulpicii*, acerbitatem *Cassii* reperiemus. In iis etiam, quos ipsi vidimus, copiam *Senecae*, vires *Africani*, maturitatem *Afri*, jucunditatem *Cri-*

qui; nisi quod silentur manuscripti Burmanniani. *tenent* Goth. *t. vel Crassusque Hortensius* Flor. *t. L. Crassus Hortensiusque* Guelf.

11. Verba *Tum deinde — — proventus* om. Guelf. *distantium temporum* mendose Stoer. et edd. post. ante Burm. *Hic vim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Bern. *Hinc v.* reliqui. Quae sequuntur, eo, quo nos, ordine dant Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Sed Alm. omittit *Brutum, Sulpicium, Cassium;* Guelf. cum Voss. 2. *Pollionem Messalam, Calvum.* Reliqui modo nominatos tres ultimo loco exhibent; ut appareat, omissos primo, mox ad marginem notatos, tandem non suo loco insertos esse. Nam, ut hoc unum memorem, quam male *gravitas*, interjectis dissimillimis, distracta sit a *dignitate* et *sanctitate*, nemo non sentiat. Nunc varietates singulorum verborum ponemus. *Calidii* vid. ad 10, 1, 23. Pro *Pollionis* Voss. 1. *polidis*, Turic. Flor. *calvi quis*, mire. Tum *nessalae* Turic. Flor. *scantitatem* Turic. Flor. *calvii* Camp. *breviter* pro *Bruti* Turic. *sulpitia* Turic. Flor. *cervitatem* Turic. Flor. *reperimus* Goth. (tac. Gesn.) *In iis.* Sic Turic. (nisi quod uno I) Guelf. *his* reliqui; sed silentur Burmanniani. *videmus* Stoer. Chouet. Leid. *julicantem Crispi* Flor.

11. *Hic vim Caesaris* etc. Cum iis, qui in singulis viris verbo hic indicantur, characteribus conferantur judicia de iisdem supra 10, 1, 113. usque ad finem capitis. Nam

spi, sonum *Trachali*, elegantiam *Secundi*. At 12 *M. Tullium*, non illum habemus *Euphranorem* circa plurium artium species praestantem, sed in omnibus, quae in quoque laudantur, eminentissimum. Quem tamen et suorum homines temporum incessere audebant ut tumidiorem, et Asianum, et redundantem, et in repetitionibus nimium, et in salibus aliquando frigidum, et in compositione fractum, exultantem, ac paene, quod procul absit, viro molliorem. Postea vero 13 quam triumvirali proscriptione consumtus est, passim qui oderant, qui invidebant, qui aemulabantur, adulatores etiam praesentis po-

12. *A M. Tullium* Goth. (tac. Gesn.) *adam T.* Flor. *plurimum* Flor. *quae tamen* Flor. *incessore audiebant* Turic. Flor. *timidiorem* Jens. (tac. Gesn.) *et Asianum et videbunt et red.* Turic. Flor. sed ex Alm. *et videbitur* affertur. Facile quidem elicitur *et videbant ut redundantem:* sed illepida haec foret variatio, cum non appareat, cur *tumidior* quidem incessatur, *redundans* rideatur. Quare ex male repetitis syllabis *et redund.* natam credo scribliginem olim, quae in verbum illud transierit. *reddudantem* Turic. *et repetitionibus* Voss. 2. non male; vid. 1, 11, 5. *compositionem* Turic. Flor. *exultantem* om. iid.

13. *passim al. qui oderant passim quid inviderant* Turic. *p. al qui oderant passim quod ederant qui viderant* Flor. *p. quod erant q. i.* Voss. 3. *p. quod oderant q. i.* Voss. 1. *inviderant* Camp. quoque. *quae mulaban-*

omnes ibi memorantur prae- qui debebat, successit mox ter Calidium, de quo vid. ad *Postea vero quam* ... 10. 1. 25. ... *exultantem* Cf. 9, 4, 103.

12. *Quem — incessere.* Vid. 10, 2, 16. ... A 1804, 182. ... *et suorum.* In ... 13. *qui aemulabantur.* Non locum alterius *et*, quod ... aemuli illi virtutis et prae-

tentiae, non responsurum invaluerunt. Ille tamen, qui jejunus a quibusdam atque aridus habetur, non aliter ab ipsis inimicis male audire, quam nimiis floribus et ingenii affluentia, potuit. Falsum utrumque, sed tamen illa mentiendi propior occasio.
14 Praecipue vero presserunt eum, qui videri Atticorum imitatores concupierant. Haec manus, 1089
quasi quibusdam sacris initiata, ut alienige-

tur Turic. *q. emulabant* Guelf. *responsum* Flor. *atque aridus.* Sic Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. *et a.* reliqui. *habebatur* Turic. Flor. quod verum fortasse; quanquam ab alterutro ad alterum facilis lapsus in compendio *habatur.* Tum, omisso *non*, Turic. Flor. ita: *aliter ab ipsis inimicis alia inimicis quam nimius flor.* Ex Alm. autem Burm. sic. „*Aliter ab inimicis.*] *Alia inimicis.*" quae relatio ob omissum quidem in lemmate *ipsum* suspecta, tamen originem confusionis in illis codd. praebere videtur. Mox *nimius* Alm. quoque. *sit tamen* Turic. Flor.

14. *concupiebant* Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. acc. Gryph. Gibs. Obr. Roll. *cupiebat* (sic) Basil. *concupierunt* Goth. In vitioso *concupiebant* „fere omnes" conspirare Burmannus notavit. Nostrum dant praeter edd. aliquot recentiores Guelf. et Bern. In quo acquievi, quamvis *concupiscebant* vel *cupiebant* malim.

quasi om. Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigenam*

stantiae (ut 10, 1, 62.), sed famae et gratiae, ut Hortensius olim fuerat; vid. 11, 3, 8.

habetur. vid. not. crit.

Illa mentiendi propior occasio. „Malim fere agnoscere „neutrum in *illa.*" Spald. Acute et vere. *Illa* enim respicit illud *jejunus — habetur,* quae non est occasio mentiendi, sed ipsum mendacium. „In „illum" itaque „sensum mentiendi propior est occasio."

14. *concupierant.* v. not. crit.

alienigenam i. non Atticum et tantum non barbarum. *illis* i. Atticae eloquentiae. De ceteris hujus et seq. §. cf. not. crit.

nam parum ſtudioſum devinctumque illis legibus inſequebatur: unde nunc quoque aridi, et exucci, et exangues. Hi ſunt enim, qui ſuae imbecillitati ſanitatis appellationem, quae eſt maxime contraria, obtendunt; qui quia

parum ſtudioſum. Sic Camp. *u. a. p. ſtatioſum* Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigena metrum ſuperſtitioſum* Guelf. Exc. Sant. it. Bern. quanquam ex hoc vox *alienigena* non ponitur. *ut alienigenam et virum ſuperſtitioſum* reliqui, praeter Obr. qui effinxit *u. a. metrorum ſuperſtitioſum,* quod recte diſplicuit Burmanno. Mihi ſcriptura Camp. a qua leviter recedit corruptela vetuſtorum, ſatis commoda viſa eſt (cf. 9, 4, 16.): inde autem conjecturis et mendis concretae reliquorum ſcripturae. Non multum autem repugnem, ſi quis *et* inde ſumptum ante *parum* inſerere velit; quanquam ſine eo ſequentia commodius fortaſſe voci *alienigena* ulterius explicandae inſerviunt. Sed vocem *eum* indidem exculptam acceptiorem fortaſſe legentibus tradam. Quae omnia ut incerta hic ponere malui. In ea autem ratione quam Burmannus et Geſner. commendant, *et parum ſuperſtitioſum,* bene quidem habet ſuperſtitionis mentio (cf. 4, 2, 85. 9, 4, 25.), ſed diſcrepat ab uſu vox *parum,* quae *non ſatis* valens, verbis ſenſus deterioris jungi non poteſt, niſi per ironiam, quae hic non placeret. *devictumque* Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 3. *inſequebantur* Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. 1544. quod a Geſnero laudatum (cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. 2, 1.) ſi ſcripti etiam tradant, nemo repudiet.

15. *exſuti* Flor. *exſucti* Voſſ. 1. *exucci* Camp. *exuci* Jenſ. et alii. Ego *exucci, exangues* ſcribendo Spaldingii conſtantiam in hoc libro ſervare utique debui (ipſo hic etiam in ſchedis jubente), alias *exſuccus, exſanguis,* oculis, non ſane auribus, ſcribens; nihiloque minus eos ridens, qui *exſilium* quoque et ſimilia nobis anxie religioſi repraeſentant. *imbecillitatis ſan. appellatione quae ex max.* Guelf. *obtendant* (Turic. *optendant*) *qui quia* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Bern. et edd. ante Stoer. unde non dubium ceteros etiam codices, quos Burmannus perinde ut editos tacet, ita exhibere. Reliqui, ex neſcio cujus arbitrio, locum ita conſti-

clariorem vim eloquentiae, velut ſolem, ferre non poſſunt, umbra magni nominis delitescunt. Quibus quia multa, et pluribus locis, Cicero ipſe reſpondit, tutior mihi de hoc
16 diſſerendi brevitas erit. Et antiqua quidem illa diviſio inter *Atticos* atque *Aſianos* fuit:

tuunt, ut omiſſo *qui*, et verbis *hi ſunt enim* — *obtendant* parentheſeos ſigno incluſis, verbum *deliteſcunt* ex ſuperioribus *Unde nunc quoque aridi* etc. pendere faciant. Qui non animadverterunt nullam in his eſſe logicam conſecutionem. „Olim Attici qui ſibi videbantur Ciceronem inſe-„quebantur: unde nunc quoque aridi oratores Atticorum „nomine ſe tutantur." Nam Atticos indicari hoc *magno nomine* (cf. 21. 26.) et illi viderunt; neque in Ciceronem (quem ratio ſane logica requirit) quisquam hoc cogat. Et fac ad Ciceronem haec quocunque modo redeant; quomodo „Cicero ipſe reſponderit" illis, qui „nunc quoque" eum inceſſunt? Sed aridis illis omnium temporum pſeudo-Atticis reſpondiſſe dici poteſt. Reduxi igitur antiquam et omnium codicum ſcripturam, in qua ad *nunc quoque* mente repetendum eſt *Ciceronem inſequuntur.* Tum novo ſpiritu infit oratio: *Hi ſunt enim* etc. Verum ſic *obtendendi* et *deliteſcendi* verba ad unum eundemque modum redigenda erant: quod contra codices me feciſſe nemo vitio vertet; eo minus, quod conjunctivi (*obtendant*) poſt illa *hi ſunt* in tanta aſſeveratione plane nulla ſit ratio. Fieri quidem poteſt, ut in duabus hisce paragraphis ipſa Quintiliani manus nondum usquequaque ſit repraeſentata: ſed omnia tamen expuli quae nulla auctoritate nitebantur, et praeter indicativum *obtendunt*, non repoſui niſi quod libris legitime firmatur, imo ſolam editionis principis ſcripturam, a qua antiquiſſimi codices in levioribus tantum recedunt, reduxi.

16. *illa quidem* Goth. (tac. Geſn.) *Att. atque Aſ.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) ç. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. (niſi quod Camp. *A. et A.*). Reliqui

15. *Cicero ipſe reſpondit.* c. 82 ſqq. Orat. c. 7 ſqq. Vid. Geſnero indicante Brut.

cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur; in his nihil superflueret, illis judicium maxime ac modus deesset. Quod quidam, quorum et *Santra* est, hoc putant accidisse, quod, paulatim sermone Graeco in proximas Asiae civitates influente, nondum satis periti loquendi facundiam concupierint: ideoque ea, quae proprie signari poterant, circuitu coeperint enunciare, ac deinde perseverarint. Mihi autem orationis 17
differentiam fecisse et dicentium et audientium naturae videntur: quod Attici, limati quidam et emuncti, nihil inane aut redun-

As. atque *Att.* scilicet ob sequens *hi—illi*: cf. 11, 3, 30. *cum ii* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *in his*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jens. et edd. ante Gryph. 1544. acc. Obr. Reliqui *et* praemittunt. *maximi* Turic. Flor. Guelf. *maximum* Jens. Locat. *modus at denique quod* Turic. Flor. *m. denique q.* Alm. *stantra* Goth. *sanctra* Jens. Ald. *sancta* Flor. cum Kapp. Locat. Ven. *satira* Voss. 3. *concupierunt* Camp. *signa pot.* Turic. Flor. *deinde persev.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui inserunt *in eo*, quod est scholium. *perseveraverint* Camp. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *perseverarent* Guelf. c. Voss. 3.

17. *differentia* Camp. *atti elimati* Turic. *quidam*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.)

16. *Santra.* Nobilis Grammaticus, quem laudat auctor vitae Terentii, saepiusque Festus et alii.

perseverarint. Hoc verbum haeret eidem, cui *coeperint*, infinitivo: cf. 6, 4, 19. *perseverent adhibere*, it. 5, 8, 19. 7, 1, 30.

17. *quod Attici.* vid. 12, 9, ...

limati quidem. Notus hic pronominis *quidam* usus, quo additur vocabulis significationis translatae, vel nimiae, vel

dans ferebant; Asiana gens, tumidior alioqui atque jactantior, vaniore etiam dicendi
18 gloria inflata est. Tertium mox, qui haec dividebant, adjecerunt *genus Rhodium:* quod velut medium esse atque ex utroque mixtum 1090
volunt. Neque enim Attice pressi, neque Asiane sunt abundantes: ut aliquid habere
19 videantur gentis, aliquid auctoris. *Aeschi-*

et, noli dubitare, scripti omnes: nam Burmannus, qui nullum memorat, indiligentiae manifestus est. Edd. omnes inde a Jens. *quidem*, quod vel positione falsum se prodit, cum oppositio Asianorum post nomen *Attici* locum illi assignaret. Sed ibi etiam facile eo caremus. Genuinum *quidam* ignoratio sensus oblitteravit. *enucti* Turic. *alioquin et jactantior* Jens. et edd. post. ante Bad. qui habet *aliboqui et j.* cum edd. post. ante Burm. qui primus dedit nostrum, unde sumpserit, ne verbo quidem monens: esse tamen in Spaldingianis certe mss. (excepto Guelf. qui habet *aliquid etiam jact.*) et in Camp. silentium in collationibus, quae factae sunt ad edd. Burm. et Gesn., demonstrat. Itaque formam *alioquin* ante vocalem spernere debui, idque eo confidentius, quod infra etiam §. 65. forma *alioqui* ante *et* optimis firmatur libris. Sed 2, 17. 51. ante *ubi* Flor. habet *alioquin*, Guelf. *alioquim*.

18. *ac ex utroque* e Goth. enotavit Spald., cum Gesn. posuisset *velut* tanquam varietatem vocis *atque*. Mox verba *mixtum volunt — ut aliquid* desunt in Turic. Flor. et Alm. *aliquid ut habere* Camp. non male.

alia de causa excusandae, et idem fere valet quod adverbia *quodammodo, quasi*, quorum posteriori saepe etiam jungitur. Cf. supra 10 5, 11. *leguleji quidem*, it. hic 19. et superius 14.; et vid. Goerenz. ad Cic. Acad. 1, 5. 21. 2, 10, 38. Fin. 4, 7. 16. 5, 25, 74.

alioqui. „cf. 2, 15, 9. 12, 10, 63." Spald.

19. *Aeschines.* Scholam rhetoricam Rhodi aperuisse Aeschinem, non contemnendi auctores narrant, Plutarchus

nas enim, qui hunc exilio delegerat locum, intulit eo ſtudia Athenarum: quae, velut ſata quaedam coelo terraque degenerant, ſaporem illum Atticum peregrino miſcuerunt. Lenti ergo quidam ac remiſſi, non ſine pondere tamen, neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, ſed lenibus ſtagnis ſimiles habentur. Nemo igitur dubitaverit, 20 longe eſſe optimum genus Atticorum. In quo ut eſt aliquid inter ipſos commune, id eſt judicium acre terſumque: ita ingenio-

19. *delegerit* Turic. Flor. *ſtudio* iid. *velud* Turic. *ſita* Turic. Flor. *caelum terramque* iid. c. Alm. in quo accuſ. Burm. ablegat ad Heinſ. ad Ovid. Pont. 3, 1, 45. quem eo tantum fructu conferas, ut ſentias diverſiſſima eſſe, quae proſtant ibi exempla. *ſapore* Flor. ubi ſola apicis omiſſio ſtructuram nobis poeticam protulit. *peregrinum* Guelf. *quidam.* Sic, niſi quod Voſſianos et Alm. iterum ſilet Burm. (vid. 17.), mſſ. non modo omnes, Bernenſi etiam hic a collatore ſuo non neglecto, ſed editi etiam ante Bad.: ut dubium nemini eſſe poſſit, vulgatum *quidem* arbitrio ſive hujus ſive Vallae invectum eſſe. Quod quamvis hic ſine reprehenſione locum obtineret, conſenſui tamen librorum dandum erat, ut illud reponeremus, quod hic etiam legitima vi ſua fungitur. *hae remiſſi* Turic. *fontibus pluris* Flor. *f. impuris* (en correctorem!) Guelf. *levis ſtagnis* Camp. *lentibus ſt.* marg. Baſil. (err. Burm.)

20. *communes* Turic. Flor. *idem* pro *id eſt* Turic. item ing. Guelf.

in vit. Demoſth. p. 857. [illegible] Philoſtr. de Vit. Sophiſt. 1, 18, 2. Phot. cod. 61 et 264. unde ludum litterarum fecerunt vulgares grammatici.

maiores patris ejus ludimagiſtri. *Lenti quidam.* Cf. 17. Mitigatur autem hic pronomine nomen, quod videri poſſit nie-

21 rum plurimae formae. Quapropter mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues, et lucidos, et significantes, et quadam eloquentiae frugalitate contentos, ac semper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic Atticus? Sit *Lysias*: hunc enim amplectuntur amatores

21. *falsum multum* Turic. *fallum m.* Flor. *videtur* Turic. Flor. Camp. *tenuis et* Camp. *tenuisset* Guelf. c. Voss. 3. *et quadam.* Sic Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. *sed q.* reliqui. Particula *sed* locum hic non habet, cum ne a *lucido* quidem et *significanti* sermone recte tanquam diversa secernatur *eloquentiae frugalitas*; cf. not. exeg. nunc ubi jam praecessit *tenuis*, ferri plane non potest particula adversativa. Unice verum *et*, quo annectitur id, quod praegressa tria velut una cogitatione complectitur. Leviores autem auctores sequi poteram, ubi vel conjectura agere licitum erat. Meursium vero (Spicil. ad Theocr. p. 84.) proponentem *significantes se — contentos*, nemo audiet. Cf. 9, 2, 44. *dilucida et significans descriptio.* *fragilitate* Guelf. *inter pallium* Camp. c. Voss. 1. *amplectimur* Goth. Voss. 2.

miae vituperationis. Cf. 11, 3, 52.

21. *solos esse Atticos — tenues* etc. Cave in subjecto et praedicato erres. Subjectum est *tenues* et quae sequuntur.

lucidos, et significantes. Hae virtutes propriae sunt generis tenuis et simplicis et eloquentiae illa frugalitate juvantur. Cf. 5, 14, 33. 10, 1, 74.

manum intra pallium. Vid. ad 11, 3, 138.

quis erit hic Atticus? Non pronomen *hic*, sed adverbium accipio, ita explicandum „haec „si ita sint“, ut in illo *Hic miramur* ap. Cic. Manil. 13. et alibi saepius.

hunc enim — modum; „Mensuram omnis ejus, quod Atticum vocari debeat, ajunt „esse Lysiam.“ Gesner. Recte: ut *amatores* respiciat Lysiam, et *nominis* pendeat a nomine *modum*: verbum autem *amplectuntur* et ad *Lysiam* et ad *modum* referatur: „hunc tanquam modum et „mensuram Atticae orationis „venerantur.“

iſtius hominis modum. Non igitur jam usque ad *Coccum* et *Andocidem* remittemur? Interrogare tamen velim, an *Iſocrates* Attice dixerit. 22
Nihil enim tam eſt *Lyſiae* diverſum. Negabunt. At ejus ſchola principes oratorum dedit. Quaeratur ſimilius ali-

ad cocum Guelf. Kapp. *ad solum* Flor. *remittamur* Camp. c. Goth. Voſſ. 2.

22. *ſocrates* Turic. Flor. et edd. ante Ald. (err. Burm.) *eſt* ante *Lyſiae* om. Turic. Guelf. *diverſum alia negant* Turic. Flor. c. Ald. in qua ſcriptura vox *alia* nata eſt haud dubie ex ſigla *al*, cum qua toties in his codd. variam lectionem, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed praeſtat *Negabunt* poſt illud *velim.* *aliqua imperidis* Tu-

Non igitur jam usque ad Coccum. „Coccus, Athenienſis, „Iſocratis diſcipulus, teſte Sui„da in v. Sed Quinctilianus „eum videtur antiquiorem ſta„tuere non ſolum Iſocrate, „ſed etiam Lyſia. Niſi forte „locum ſubobſcurum de Coc„ci et Andocidis contemtu in„terpretari malis." Ruhnkenius in Hiſt. Oratt. Gr. p. 64. Similia Spaldingius in ſchedis, Ruhnkenii libro nondum inſpecto. Sed idem, cum mox Pericles, illis etiam vetuſtior, inter indubitate Atticos recenſeatur, vidit, de aetate hic non agi. Nimirum C. et A. hic ponuntur tanquam extremi tenuitatis fines, *ad quos* tamen nihil impediat quo minus *remittamur*, ſi Demoſthenem jam et Iſocratem relinquentes ad Lyſiam nos contulerimus. *Non — remittemur?* i. non manifeſtum eſt, nos, quando Lyſiae nos applicuerimus, ad C. etiam et A. remiſſum iri? Ita minime opus eſt Geſneriana correctione *Num.*

In ſeqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittant, multum tamen inter ſe et a Lyſia diverſos, imo plerosque copia et figuris ad Aſianum genus vergere demonſtret; quos illi reſpuant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuiſſe moneat. De ſingulis autem inſpiciendum eſſe eundem illum Ruhnkenii libellum, vix eſt quod moneam.

22. *ſimilius aliquid.* Perſtat in neutro poſt illud *nihil tam diverſum.*

quid. *Hyperides* Atticus? Certe. At plus indulsit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum*, *Aristogitona*, et his priores, *Isaeum*, *Antiphontem*: quos, ut homines, inter se
23 genere similes differentes dixeris specie. Quid 1091
ille, cujus modo fecimus mentionem, *Aeschines*? nonne his latior, et audentior, et excelsior? Quid denique *Demosthenes*? non cunctos illos tenues et circumspectos, vi, sublimitate, impetu, cultu, compositione su-

ric. Flor. *aliquid*. *Pericles* Camp. *certe plus*, omisso *At*, Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gesn.) c. Alm. Voss. 2. *et aut p.* Voss. 3. Bern. Receptam contra vetustos illos defendo: nam aliter non recte procedit diverbii ratio. *et iis priores* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. praeter Tarvis. qui lepide *et diis p.* Mox *iseneum antephosita* Flor. (unde miror ex Turic. non enotatum *Antiphonta*). Sed *is eum* Guelf. verbis deinceps *Antiph.* — *similes* omissis. *Iscum* Goth. *quo sunt hom.* Voss. 1. 3. *genere dissimiles* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. correxit. *dixerat* Turic. Flor.

23. *facimus* Guelf. *nonne his* — *Demosthenes* om. Guelf. *iis* Jens. (tac. Gesn.) et edd. aliquot. *nonne cunctos* Jens. et edd. post. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum ex Vall. *num c.* Camp. *teretes* pro *tenues* Camp. *sublimitate vi* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *in subl.* Voss. 3. *culto*

ut homines. „Sicut homi„nes, quatenus homines sunt, „genere similes (e. g. Attici) „specie tamen (facie, corpore, „ingenio, cet.) differunt; ita „illos, quatenus oratores sunt „etc.“ Minime difficilem sensum non perspexerunt tamen Badius et Gedoynus.

23. *latior*. Cf. 11, 3, 50. et Spaldingii not. crit. ad 5, 14, 33. Quanquam non satis perspicio, qua mente ibi hunc nostrum locum laudaverit. Nam quod illic pro *lato* ex Obrechti conj. reposuit *laeto*, probo id quidem, sicut eandem mutationem e codd. admisimus supra 12, 9, 2: sed neque hic propositam eam in sche-

peravit? non insurgit locis? non figuris gaudet? non translationibus nitet? non oratione ficta dat tacentibus vocem? non illud 24

Turic. Flor. non surgitio non f. Turic. Flor. n. surgit l. n. f. Camp. n. ingurgit l. nec f. Guelf. dat tacentibus vocem. Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. Bodl. Jens. et edd. ante Vascos. 1542. teste Gesnero, acc. Gryph. 1544. Gibs. Obr. Roll. datur (sed ur per compend.) dicentibus Guelf. dat carentibus reliqui. Sed tacentibus esse etiam in mss. Burmanni, ex eo patet, quod tam misere editos ille circumspicit, qui dent carentibus; pateteque simul, quam nulla nequam sit silentio ejus de mss. fides. Non negarim tamen carentibus in ms. quodam, a Gallandio fortasse, inventum. Sed immerito praelatam hanc scripturam contendo. Nimirum capti sunt viri docti elegantia quadam, quae illis videbatur, grammatica, qua verbum carentibus sine casu suo ante accusativum insertum est: cum tamen majori etiam elegantia tacendi verbum de voce carentibus usurparetur. Sed quid est cur proprium sensum hinc excludamus? Certe silentio hominum infacundorum, qui moesti astant, silentio indignantium, mirantium callidus orator utitur tanquam loquentium voce.

dis a viro optimo necessariam puto, neque in locis Ciceronis et Taciti, quos nostro in nota illa ad 5, 14, 55. adjunxit, de tali correctione cogitare potuit ipse. Sane in loco quem hic in margine notavit Spald. e Dialogo de corr. eloq. c. 14. conjungitur *laeta et audentior oratio*: sed non minus commode *latior et audentior* hic; cum laetum opponatur *arido*, latum *angusto*.

locis. Cave hunc ablativum eodem modo quo sequentes, *figuris*, *translationibus*, accipias et de locis oratoriis intelligas, uti facit Gedoynus. Sic enim plane non apparet, cur *insurgere* potissimum *locis* dicatur orator. *Locis* dictum hic ut 9, 4, 85. de opportunitate. Demosthenes, orator alias minime tumidus, tamen, ubi opportunum est, et res poscit, insurgit. Fateor aliquanto negligentius Quintilianum hunc ablativum ceteris diversissimis miscuisse. Sed talem jam novimus nostrum: et hic tamen positus verborum, tenore juvandus, ambiguitatem tollit. „Non „*insurgit* locis? non *figuris* „gaudet?"

tacentibus. vid. not. crit.

jusjurandum per caesos in Marathone ac Salamine propugnatores reipublicae, satis manifesto docet, praeceptorem ejus *Platonem* fuisse? quem ipsum num Asianum appellabimus, plerumque instinctis divino spiritu vatibus comparandum? Quid *Periclea?* similemne credimus Lysiacae gracilitati, quem fulminibus et coelesti fragori comparant Comici, dum illi conviciantur?
25 Quid est igitur, cur in iis demum, qui tenui venula per calculos fluunt, Atticum saporem putent? ibi demum thymum redolere dicant? Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius in-

24. *quem num*, omisso *ipsum*, Turic. Flor. Camp. Aegre tamen hoc adjecto caream. *appellavimus* Turic. Flor. —*amus* Camp. *Periclem* Guelf. Camp. *pericle afuisse nec credimus* Turic. Flor. Vix dubitari potest, in antiquioribus, unde haec fluxerunt, fuisse: *Quid Periclem? afuissene credimus a Lysiaca gracilitate?* enclitica *ne* nota figura pro *nonne* posita. Sed haec nolui lectoribus obtrudere, antequam de aliorum etiam codicum scriptura constaret. Nam Burmanno de omnibus suis hic tacenti fidem habere nequeo. In forma accusativi nominis *Pericles* cf. 11, 3, 178. 12, 2, 22. it. 10, 1, 80. et ibi Turic. *fragore* Flor. Guelf. *convicientur* Jens.

25. *Quod est* Turic. Camp. *quid enim* Guelf. Mox *quod in his* Camp. Basil. *his* etiam Guelf. Sed *quod in iis* Ald. et edd. plerique post. ante Stoer. *venulae* Guelf. *pro calc.* Camp. *per calsus* Turic. Flor. sed *callis* ex Alm: *putant* Guelf. *ubi dem* Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod ex hoc junctim). *sibi demum* Voss. 1. *iis finibus* Tu-

24. *jusjurandum.* vid. ad 9, 2, 62. In enthusiasmo autem hujus Demosthenei loci, *Platonem* agnoscit Qu.

similemne. v. not. crit. *fulminibus.* vid. 2, 16, 19. 12, 2, 22. Conferatur etiam Cic. de Orat. 3, 34. unde, ut

venerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plus, quam acceperit, seminis reddat; quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit. Ita nunc si quis 26
ad eas Demosthenis virtutes, quas ille summus orator habuit, tamen quae defuisse ei,

ria. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. *fertiliorumve* Turic. Flor. *fertilitatem ve* Camp. *negaturis acticam* Guelf. *reddant* Turic. Flor. *hanc hujus ejus terrae* iid.

26. *Ita nunc si quis ad.* Sic Turic. Flor. Camp. Ald. *I. s. q. nunc ad* Alm. Voss. 1. 3. *I. nunc s. q. nunc ad* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. (in Locat. err. Burm.) *Itaque nunc s. q. ad* Guelf. Obr, *Itaque nunc s. q. nunc ad* Bad. *Itaque s. q. nunc ad* reliqui. In illis *Ita* et *Itaque* v. Goerenz. ad Cic. Leg. 2, 2, 5. (p. 111.) In nostro loco forma *Ita* indignationem adjuvat. Neque ignavum est anteversum illud *nunc.* — *tamen quae de ge-*

monet Spald. formam hujus observationis sumpsit Qu.

25. *negaturos Atticam.* „Recte sane illi," dicant tirones. Qui monendi sunt verbum *negare* hic in duo sua, ut plerumque, elementa resolvendum, esse „*Dicent* (nec sine „contemptu illi), *non tamen* „esse hic Atticam."

hanc — fidem Menander. „*Fides certa segetis* ap. Hor. „Od. 3, 16, 30. non minus „quam *fundus mendax* apud „eundem Od. 3, 1, 30. nota „sunt. Sed et Plinius Paneg. „32, 4. *fallacem unius anni* „*fidem* de sterilitate Aegypti „dixit. Menander jocatus vi„detur in *fidem terrae Atti*„*cae*, quae depositum cum fi„de, licet non cum fenore, „reddat. Sterilem enim fuisse „et apibus quam vervecibus „aut bubus opimis commo„diorem, eaque de causa πενίας „non minus quam παιδείας „συντρόφους Atticos, pervul„gatum est." Gesner.

26. *Ita nunc.* v. not. crit.

tamen quae. Transponere interpretando possis has voces: sed melius *tamen* sollemni usu accipias pro *certe, saltem.*

sive ipsius natura, seu lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatius moveat, audiam dicentem, *Non fecit hoc Demosthenes?* 1093
et si quid exierit numeris aptius; fortasse non possit; sed tamen si quid exierit, non erit Atticum? Melius de hoc nomine sentiant, credantque *Attice dicere esse*
27 *optime dicere.* Atque in hac tamen opinione

nere sive Turic. Flor. c. Alm. Mira variatio: in qua quid lateat, sive quomodo ex aptissima utique vulgata nasci potuerit, plane non assequor. Pro *ei* autem *et* Guelf. c. Voss. 3. *seu.* Sic Turic. Flor. Guelf. *sive* reliqui. *viderent* Turic. Flor. c. Alm. *audeat* iid. *audiat* Camp. c. Voss. 2. *si quid numeris exierit* Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 3. nisi quod hi *muneris.* Ob homoeoteleuton autem verba *aptius* — usque ad alterum *exierit* om. Guelf. c. Voss. 1. 3. Sed pro *exierit* bis *dixerit* Turic. Flor. c. Alm. quod quamvis stare possit, e mendo tamen natum judico, tum incredulus caeco casui Persii imitatori (vid. not. exeg.), tum variationem agnoscens in bifaria relatione: *adjecerit — fecit* — de oratore; *exierit — erit* — de voce.

lege civitatis. vid. ad 2, 16, 4.

et si quid exierit. Non de nihilo est quod Badius monet, alludere nostrum ad illud Persii *Non ego cum scribo, si forte quid aptius exit: Quando haec rara avis est: si quid tamen aptius exit, Laudari metuam.* Nam quem poetam illo 10, 1, 94. elogio ornat, cujusque et versus et verba toties in medium profert; quidni eleganti etiam allusione loco ejus memoriter omnibus noto utatur? Add. not. crit.

Attice — optime dicere. Dissimilis aliquanto, ut observat Valla, est Ciceronis sententia Brut. 84. *ita fiet, ut non omnes qui Attice iidem bene, sed ut omnes qui bene iidem etiam Attice dicant.* Sed Cicero priori loco siccos illos et jejunos Atticorum imitatores notat. Cf. totum caput, et de Opt. Gen. Orat. 4.

27. *in hac tamen.* Nos diceremus *in illa:* respicit enim

perseverantes Graecos magis tulerim. *Latina* mihi *facundia*, ut inventione, dispositione, consilio, ceteris hujus generis artibus similis Graecae, ac prorsus discipula ejus videtur; ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque est ipsis statim sonis durior: quando et jucundissimas ex Grae-

27. *magis graecos* Goth. (tac. Gesn.) *disputatione consilio* Guelf. *caeterisque* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post ante Stoer. *disciplina ejus* Guelf. Exc. Sant. Goth. Camp. *mutationis locum* Camp. c. Voss. 3. *est ipsis statim sonis.* Sic Turic. Et *ipsis* quidem est in omnibus et scriptis et edd. ante Obr. qui primus e conj. reposuit *ipsi*, quod ratio sane flagitabat; cum summo, praeter Turic., consensu omnes qui quidem diligenter inspecti sunt dent *sonus;* et correctio *dulcior* pro *durior*, qua ad Graecos haec referuntur, mera sit correctio. Hanc Badius primus, sed tacitus, quod miror, invexit; ut ex Vallensi codice, quem Valla correxerat, sumpsisse videatur: eamque servarunt edd. ante Stoer. accedente Gibs. Ita ferri quidem poterat sermo; inconcinnior tamen in his „est *ipsis* —: „quando — non *habemus*". Turicensis scripturae praestan-

nimiam illam tenuitatis laudem. Sic paulo ante *hanc fidem* non respiciebat proxime praecedens *plus — reddat*, sed illud de terra Attica judicium, ob quod dixerat *negaturos* cet.

durior: quando et jucundissimas. Primaria forma cogitationis erat: „Latina facun„dia sonis durior est: quan„doquidem *et* jucundissimas „Graecorum litteras non ha„bemus, *et* tristes quasdam „habemus." Mox altera parte aliter constituta, prius illud *et* ἀνανταπόδοτον relictum est.

jucundissimas — litteras. Has esse υ et Φ, non per exempla tantam (quae depravata hucusque lecta sunt, v. not. crit.), sed certius ex iis patet quae de littera F mox ita subjicit Qu. ut necessario cum his vinculo conjungantur. Certe illis qui de littera Z hic cogitabant, hoc etiam, ut recte monet Gesner., obstabat, quod haec littera in latinam nullam, „qua Graecia careat", transit.

cis litteras non habemus, vocalem alteram, alteram conſonantem, quibus nullae apud eos dulcius ſpirant: quas mutuari ſolemus,
28 quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, neſcio quomodo hilarior protinus renidet oratio, ut in *Ephyris* et *Zephyris*. Quae ſi noſtris litteris ſcribantur,

tiam demonſtrare ſuperſedeo. Illud adhuc moneo, in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) hoc ordine ſcriptum eſſe *ipſis eſt ſtatim*; et ſic in omnibus meis ante Stoer. E ſcriptis noſtrum ordinem ſervare Turic. Bern. diſerte monemur: de ceteris non liquet. Florentini autem hic nulla omnino mentio, ut videri poſſit dare *ipſi*: niſi veriſimilius eſſet hoc minutum effugiſſe magnam alias collatoris diligentiam. *literis* Goth. Ante *litteras* autem edd. aliquot ap. Burm. et Geſn. quibus adde Gryph. 1544. inſerunt *υ et ζ* ex interpret. Mox *alteram* ſemel poſitum in Flor. Jenſ. et aliquot poſt. *dulcis ſpirant* Flor.

28. *cum contigit* Turic. Flor. c. Alm. leviſſimo inter apicem et punctum diſcrimine. Aptius autem praeſens. Nam *dum pronunciantur* litterae, effectus ille ſentitur. *neceſſio* Turic. Flor. *quomodo hilarior*. Sic Turic. Flor. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *velut* inſerunt reliqui. Pro *renidet* Goth. *re* cum vacuo ſpatio, ut in Voſſ. 2.; ſed in illo ſpatium pro ſyllabis *nidet* nimium. At verbum receptum tuentur optimi libri. *Ephyris et Zephyris. Quae.* Sic, niſi quod utrumque nomen per I, Turic. Flor. quorum poſterior voculam *quae* hac forma, *que*, alteri nomini annectit. *Zephyris zephirisque* ex Alm. Voſſ. 2. non referente Burmanno, an novum *quae* ſequatur: credo tamen: nam ſic in Goth. *Zephyris zephirisque*

nominibus. De propriis, non ſolis quidem, ſed imprimis tamen cogitandum et hic et §. 33.

28. *Ephyris*. Populi nomen intelligo; quanquam nil impedit *Ephyras* etiam urbes cogitare.

Quae, litterae graecae. *noſtris litteris*, V et F: ſicut fit in *ſue, mure, Cumis; fuma, ſure, ferendo etc.*

surdum quiddam et barbarum efficient, et velut in locum earum succedent tristes et horridae, quibus Graecia caret. Nam et illa, 29

quae (tac. Gesn.). *Zeph. Zophyris quae* Guelf. *Zephiris zophyrisque. Quae* Camp. Gryph. 1544. (sed hic utrumque per Y). *Z. zopyrisque quae* Jens. et edd. post. ante Gryph. 1544. Ex Voss. 3. *Zephyri* affertur pro priori nomine, altero non memorato. *Zephyris et Zopyris, quae* reliqui ex edd. meis inde a Stoer. Apparet nomen *Zopyris* fere nulla niti auctoritate, nisi in uno alterove forte eorum mss. qui silentur ita scriptum est. Fons autem corruptelae manifestus. Nam nomine *Ephyris* in repetitis illis Zephyris semel oblitterato, sensim inde enati sunt *Zopyri*, juvante simul falsa opinione, alteram litteram esse Z. Quod cum e seqq. non ita esse appareat; nihil ineptius fingi potest illis *Zopyris*, qui unam tantum ex illis litteris praebent et similitudine tamen praecedentis nominis in errorem illum de littera Z lectorem inducunt. Est itaque hic unus e splendidioribus locis, ubi e solis optimis illis libris insignis Quintiliano medela facta est. Spaldingius et ego, ante inspectos illos, nobis persuaseramus, *Zephyros* solos hic a Qu. nominatos esse. *surdum quiddam et b. a. sonum* Turic. Flor. c. Bodl. Voss. 2. Vall. Bad. Basil. et aliquot ap. Burm. et Gibs. acc. Camp. nisi quod hic dat *quidam*, unde Jens. et qui eum sequuntur faciunt *quidam*. Primariam illam scripturam non male tuetur Bad. distinguendo post *quiddam*, et illud *et* interpretando *id est*. Inficeta tamen remanet compago: et longe rotundior sermo est in recepta, quae bonis et ipsa nititur libris. Videtur itaque vox *sonum* vetus esse interpretamentum. *et velud* Turic. *sed v.* Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. *succedere* Turic. Flor. c. Alm. *succedunt* Guelf. Camp. Goth. Jens. et post. ante Gryph. exc. Ald. *ex horride* Camp.

29. *Nam et illa.* Sic Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. acc. Gryph. Gibs. Obr. Reli-

29. *Nam et illa.* Conjunctio *et* respicere mihi videtur vocalem V, cujus surdum et tristem sonum cum extra omnem controversiam positum censeret Qu., de sola F

quae est sexta nostrarum, paene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflanda est: quae, etiam cum vocalem proxima accipit quassa quodammodo, utique quoties aliquam conso-

qui et omittunt. Cum tamen ratione hic non careat particula neque temere facile in optimos libros irrepere potuerit, reducendam putavi. *quae est sexta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *q. s.* b. edd. inde a Jens. *non vocem* Flor. *afflanda* Turic. Flor. *deflat* Guelf. Exc. Sant. verbo *est* ad sequentia relato. *etiam cum non vocalem* Goth. (tac. Gesn.) *e. non v.* Guelf. *proxima.* Sic Turic. Flor. Voss. 3. Bern. et sic Gibs. (non Leid., err. Burm.) tacite, sed optimo judicio: reliquorum enim scriptura *proximam*, si recte attendis, sensu cassa est. *et utique* Camp. *consonantem.*

haec addit, *et illam* ingratissimam esse dicens. — Nimia autem haec vituperatio cum in hodiernam plurimarum gentium ejus litterae pronunciationem minime cadat, apparet aliquid peculiare fuisse in F Latinorum; et in eo solo fortasse quaerendum illud inter *Ph* et *F* discrimen, quod hodie non observamus.

vocalem proxima accipit — —, consonantem frangit. Frangi dictam litteram *r* in hoc ipso verbo *frangi* ex hoc loco et altero illo 1, 4, 11. liquido demonstrarunt Gesner. et ad illum locum Spaldingius. In eo autem errasse mihi videntur ambo, quod sonum nescio quem nobis incognitum, quique in quibusdam modo talibus juncturis accidat, hoc verbo indicatum putarunt. Veteres, ut ex grammaticorum lectione patet, nullam litteram integra sua vi et puram sonare censebant, nisi quae aut inciperet vocem aut proxime praemissam haberet *vocalem;* ut consonantes *r*, *t* in vocibus *re*, *te*; *ara*, *late*. Contra *consonans* quaeque litteram sequentem *accipere* credebatur, ita ut velut partem potestatis ejus in se reciperet, neque integra haec sonaret. *Impurae* itaque fiebant postpositae illis litterae, ut in vocalibus pervulgatum est: sed de consonantibus etiam dicebatur, eas vel καθαρεύειν vel non, hoc est vel ab alia consonante praecedi vel non.

nantem frangit, ut in hoc ipso *frangit*,
1093 multo fit horridior. *Aeolicae* quoque litterae, qua *servum cervumque* dicimus, etiamsi forma a nobis repudiata est, vis tamen nos ipsa persequitur. Duras et illa 30
syllabas facit, quae ad conjungendas demum

Sic Turic. Camp. c. Alm. Voss. 2. Jens. et edd. ante Ald. acc. Bad. Basil. Vidov. *consonantium reliqui. frangit, u. i. h. i. frangit.* Pro his verbis ob homoeoteleuton unicum verbum *frangit* legitur in Turic. Flor. (nisi quod hi *fringit*) c. Alm. et edd. inde a Locat. fere omnibus, exceptis Vascosan. 1542. Gesn. Bip. Vid. ad 1, 4, 11. *coelicae* Guelf. *si* pro *etiamsi* id. *vis tamen non sonus ipse persequitur* Turic. c. Alm. it. Flor. Camp. nisi quod hi *proseq.* et Camp. *vix* pro *vis.* Sed *vix tamen nos ipsa* Jens. Tarv. Locat. Ven. *vis t. ipsa nos* Guelf. *vix t. nos so-*

Hanc igitur a praecedente consonante velut imminutam potestatem exprimit Quintilianeum illud *frangi:* franguntur que e. g. litterae *t* et *r* in vocabulis *ptera, pro, frango.* Hoc itaque dicit Qu. litteram F jam tum quassam quodammodo sonare, cum vocalem *proxima accipit* i. proxime antecedit; sed multo horridiorem fieri, quoties aliquam *consonantem frangit* i. quoties inter eam et vocalem alia consonans intercedit.

vis — persequitur. Cf. not. crit. In re autem cf. 1, 4, 7. Displicuisse autem videtur Quintiliano V consonantis sonus nonnisi cum, ut in allatis exemplis, consonans alia proxime praecederet.

30. *et illa.* Q litteram indicari exemplis patebat; addere opus non erat. Itaque obsequiosos nos non invenit imperium illud G. I. Vossii de A. G. 1, 22. ipsam litteram loco pronominis *illa* reponere jubentis: satis pinguiter.

ad conjung. — al. supervacua. Littera Q sua ipsius vi nil differt ab illa C: supervacua igitur foret, nisi indicio esset, subjectam sibi V cum altera vocali conjungendam esse; ut in illis QVI et AQVAM; quae si C littera scribantur, distinctis vocalibus sonent CVI, ACVAM.

subiectas sibi vocales est utilis, alias supervacua; ut *equos* hac et *equum* scribimus; cum etiam ipsae hae vocales duae efficiant sonum, qualis apud Graecos nullus est, ideoque scribi illorum litteris non potest. Quid?
51 quod pleraque nos illa, quasi mugiente, littera cludimus *M*, qua nullum Graece ver-

nus ipse effecit Ald. quo sensu, nescio. Videtur fuisse: *vis tamen nos et sonus ipso persequitur.*

50. *utilitas alias* Turic. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern. Quod autem vocem *utilis* in vet. codice omitti notatur in marg. Bas. ad voculam *et* referendum videtur. Hanc enim omittunt Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voss. 1. 2. 3. sed est in Bern. et fortasse in Alm. (vid. mox) neque carere ea possumus. *ut equos hac et equum.* Sic plene et diserte scriptum affertur ex Bern. *equos h. e. ecum* Turic. (e Flor. *et equum* tantum enotatum, sed ita ut incertum sit, *ac* praecedat, necne). *equos hac ecum* Guelf. *e. haec et aecur* Voss. 1. 3. *e. aeque cum* Camp. *e. aeque cur* Goth. Voss. 2. *ut equos ac equum* reliqui; sed nullus, opinor, mss.: nam quod Alm. in omnibus his *ut* — *equum* plane siletur, Burmanni aut Almeloveni indiligentiae tribuo. Mendoso autem illo *ac* ope nunc optimorum librorum levamur. Illud tamen incertum remanet, dederitne ut nos Qu., an *equos hac et aequum.* Sed cum diversae tantum post *u* vocales ostendi debuerint, quod in uno nomine *equus* fieri poterat, nihil quod non opus esset novare volui. *etiam ipsae.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.); inverso ordine reliqui. *hecales due* Flor. *haec v. d.* Guelf. *vocales d.* omisso pronomine Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer.

51. *quidquid* Turic. Flor. (uti et mox). *quod* Guelf. *quasi ignorat vitam cludimus* Turic. Flor. c. Alm. *cadimus* Jens. et edd. ante Basil. exc. Ald. *elidimus* Basil. ex mala, ut videtur, emendatione. *in qua* (pro *M*, *qua*). Turic. Flor. Guelf. Goth. (a pr. m., err. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. 3. Bern. Jens. et post. ante Bad. Nostram praeter Goth. qui voci *in* superscriptum habet *f. m.* hoc

bum cadit: at illi *ny*, jucundam, et in fine praecipue quasi tinnientem illius loco ponunt, quae est apud nos rarissima in clausulis. 32 Quid? quod syllabae nostrae in *B* litteram et *D* innituntur adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentaverint, non so-

est *sive M*, e scriptis solus dare videtur Voss. 1. *ny*. Sic Turic. *nr* Flor. *N. T.* ex Bern. *vu* Guelf. *enim* (natum ex male intellecto *n*) Camp. Ven. *n* vel *N* reliqui, praeter Jens. qui plane omittit (tac. Gesn.). Poterat videri utramque litteram non posuisse Qu. contentus illo mugitus et tinnitus indicio; qua ratione priori loco scribendum esset *in quam* (cf. 33.). Sed cum hunc accusativum nullus omnino liber praebeat, ablativus autem sine praepositione verbo *cadere* in hac terminandi significatione supra etiam 9, 3, 79. haereat: a libris omnino standum est. *illius colunt quae* Turic. Flor. c. Alm. *rarissimum clausulis* Turic. Flor.

32. *quid syllabae* Goth. *in B litteram et D innituntur* Hanc receptam tuentur Turic. Flor. nisi quod ille dat *innii tuentur*, hic *innituentur*. Sed Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *in* omittunt, servatis ceteris (in Locat. err. Burm.): eadem porro praepositione omissa Voss. 2. *littera — immittuntur*, Goth. *litteram — immittuntur*. *antiquissimum* Turic. Flor. *antiquorum* Jens. et post. ante Bad. *molire* Flor. *molliore* Guelf. c. Voss.

32. *syllabae nostrae*. Hoc ne universe nimis dictum putes, observandum, ex ingenio linguae latinae ita etiam intelligi posse: „sunt nobis syllabae quae —“.

ut plerique — — S subjiciendo. Haec scriptura, qua saniorem ex varietate librorum non expisceris, habet tamen in quo haeseris, haeseruntque revera viri docti: ut statim in eo, quod forma *aversus*, quae vulgaris est, videtur veteribus tribui. At ego hoc dicere nostrum existimo: antiquissimos quidem forma *abversus* usos esse; tamen jam veteres fuisse qui primi vocem illa ratione mollierint.

lum *aversa* pro *abversis* dicendo, sed et in praepositione *B* litterae absonam et ipsam *S*
33 subjiciendo. Sed accentus quoque, cum ri-

1. 3. Bern. *aversa pro abversis.* Hanc, quam in Leid. primum invenio, scripturam et ipsam tuentur Turic. Flor. *versa pro abversis* dantes, unam litteram omittentes, quam ratio supplet. Quin, si Burmanni (qui edd. hic tantum memorat) silentio fides, mss. ejus integram dant receptam; praeter Bern. ex quo *adversis* affertur; et sic (*aversa pro adversis*) Camp. etiam et Ald. *adversa pro adversis* Guelf. Goth. 2. Jens. Tarv. Basil. (Locat. Ven. per sphalma om. *pro adv.*) *asversa pro abversis* Bad. cum hac nota: „aversa pro adversis sic Aldus. Vallensis autem pro abversis: quod sequar." Vides eum ex Vall. voluisse dare nostram. *asversa pro adversis* de meis Gryph. Stoer. Chouet. Ceteros vid. ap. Burm. et Gesn. *praepositionibus litterae* Turic. Flor. *adsonam* Goth. 2. *ipsam f subjiciendo* Flor. Guelf. cum Goth. 1. 2. Vall. Voss. 2. Bodl. Joann. Camp. et edd. ante Ald. acc. Basil. et aliquot ap. Burm. *i. P s.* Kapp.

Posterius porro exemplum cum nemo non de praepositione *abs* intellexerit, Gesner. miratur, quomodo ope *absonae* litterae molliri possit syllaba, et cur absona sit S. Verum hoc est nodos quaerere, quanquam non fortasse in scirpo. *Absona* enim non per se dicitur S, sed in hac cum B conjunctione; quam tamen non ita asperam putarunt, ut asperior ille in B exitus ea non molliretur. Quod autem dicit *in praepositione*, quasi non etiam *a*, *ab*, sit praepositio, hoc ita explico. In priori illo exemplo non cogitabat Qu. nisi de compositis, in posteriori de ipsa dictione *abs*, hoc est, de praepositione. Nam grammaticis praepositio est pars orationis, non pars vocabuli. Porro varietatem *a*, *ab*, quatenus et ipsa est in parte orationis, non molliendi studio natam sed originariam, adjectionem autem litterae S accessoriam credidit noster. Quod autem in composito *aversus* studium molliendi agnovit, illud in causa erat, quod antiquissimos nonnisi *abversus* dixisse aut sciebat aut scire videbatur. Hanc certe loci nostri explicationem conjecturis virorum doctorum quae apud Burmannum et Gesnerum visuntur omnibus praefero.

33. *rigore.* Hunc in ipsa pronunciationis latinae, quam

gore quodam, tum similitudine ipsa, minus
1094 suaves habemus; quia ultima syllaba nec
acuta unquam excitatur, nec flexa circumdu-
citur, sed in gravem, vel duas graves cadit
semper. Itaque tanto est sermo Graecus La-
tino jucundior, ut nostri poëtae, quoties dulce
carmen esse voluerint, illorum id nominibus
exornent. His illa potentiora, quod res plu- 34
rimae carent appellationibus, ut eas necesse
sit transferre, aut circumire: etiam in iis,
quae denominata sunt, summa paupertas in
eadem nos frequentissime revolvit: at illis
non verborum modo, sed linguarum etiam
inter se differentium copia est. Quare qui 35

33. *suaves at ab ejus* Turic. Flor. *integra* pro *in gravem* Guelf. *dulce tamen esse* Turic. Flor. c. Alm. *voluerint.* Sic Turic. Flor. Camp. *voluerunt* reliqui.

34. *potentia* Turic. Flor. c. Alm. *quod non res* Turic. Flor. c. Alm. (an *nobis?* cf. §. 38.) *quo res* Voss. 1. 3. *necessit* Flor. *in his quae* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. aliq. *dominata* Turic. Flor. *damnata* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. *differentiam* Flor.

35. *quare aliqui lationis* Turic. Flor. c. Alm. *q. qui latinis* Vall. Apparet syllabas *ali* in vetustorum scriptura natas ex illo *at*, quibus remotis remanet scriptura fere Vallensis, quam non sequor tamen, licet exempla talis stru-

hodie non audimus, natura situm puto. De ceteris cf. 1, 5, 30. 31.

sed in — cadit semper. An negligentius locutum Quintilianum dicamus? an *vox* inferendo post *graves* locum emendemus?

34. *quae denominata sunt.* Cf. 8, 2, 4. Male Gesner. videtur intellexisse de adjectivis *a nomine deflexis.* Sed bona exempla posuit ejus-

87 Ingenia Graecorum, etiam minora, ſuos por- 1095
tus habent: nos plerumque majoribus velis moveamur, validior ſpiritus noſtros ſinus tendat. Non tamen alto ſemper feremur: nam et litora interim ſequenda ſunt. Illis facilis per quaelibet vada acceſſus: ego aliquid, non multo tamen, altius, in quo mea
88 cymba non ſidat, inveniam. Neque enim,

„hoc eſt, Graecos etiam tenuia dicta decent.“ *certiore* (jungendum voci *copia*) Vall. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. quod habet quo ſe tueatur: cf. not. exeg. ſed recepta ſcriptura fidejuſſores optimos habet Turic. Camp. Ald. niſi in Turic. forte mendum: *proprietates* fugit diligentiam Ulrici.

87. *ingenio* ex Alm. et ita edd. multi: vid. paulo ante. *ſuos partus* Turic. *movemur* Turic. Guelf. Camp. Stoer. quo admiſſo periret neceſſaria in talibus concinnitas, tertia propoſitione inter duo antitheta inſerta. *noſtros ſi non tendat* Turic. *ſinus n. t.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Stoer. *feremus* Flor. *illi facilis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *non dat* Camp. *non conſidat* Jenſ. et poſt. ante Obr. exc. Ald. qui *conſidat non inveniam?* e conjectura nimirum. *inveniat* Turic. Flor.

87. *ſuos portus habent:* non ubi tuta ſint, ut male Geſner.: nam ſic plane non appareret, quid ſibi velit illud *etiam* in minoribus navigiis: ſed portus hic ſunt emporia, ubi ob merces quas advehunt acceptae ſemper ſunt naves, et acceptiores quo majores et locupletiores. Eatenus igitur recte Geſner., quod de „gloria, certe gratia“ haec interpretatur, quae vel minoribus ingeniis non deſit.

moveamur. cf. not. crit.

ego — inveniam. Romanis etiam licebit tenui illo orationis genere uti (litora ſequi); ita tamen ut ob illa linguae ſuae impedimenta majore circumſpectione et dexteritate utantur (non nimis prope accedant, paulo *altius* ad evitanda brevia et ſcopulos vehantur), quam neceſſe eſt naturali Atticorum gracilitati.

dum est. Sensus sublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio translationum nitore illuminanda. Non possumus esse tam graciles: simus fortiores. Subtilitate vincimur: valeamus pondere. Proprietas penes illos est certior: copia vincamus.

rerum, ponit Guelf. Exc. Sant. *variique sens. subl. er.* Bern. *s. s. varii e.* Locat. Ven. Obr. perperam. *illum, est* Goth. Jens. (de hoc tac. Gesn.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *tamen graciles* Turic. Flor. *vincamur* iid. *valemus* Guelf. c. Voss. 1. 3. *proprietates* Flor. *proprietatis* Guelf. Alm. Jens. c. edd. post. (exc. Ald.) ante Stoer. in quibus totus locus, arrepta scriptura *ingenio*, (quae tamen non est in Guelf.) ita constituitur: '*proprietatis — certior copia: vincamus ingenio. Graecorum etiam minora suos portus habent* etc. Hanc scripturam nostrae ideo praefert Badius, quod *copiam* paulo ante ejuraverit Quintilianus ipse. Sed quid? Graecosne a Romanis vinci ingenio dixerit idem? idque subabsurde in forma imperativa? Ut taceam de hac ceterorum verborum explicatione: „Graecorum etiam minora sc. opera, dicta aut inventa:

Proprietas—vincamus. Proprietas cum in laude oratoris ponitur, alia esse nequit nisi facultas utendi verbis cujusque rei propriis; cf. 8, 2. init. Illa *certior* est, quando rarius destituimur ejusmodi verbis. *copia vincamus*, idem est ac si dixisset „sit nobis „certior copia." cf. 10, 6, 6. Quod ideo monemus, ne cui videatur e codicum vestigiis reponendum *certior: certiore —*. Ita enim vel hoc ipsum *certiore* vel illud *vincere* supervacuum esset, quod maximum est in ejusmodi antithetis vitium. *Copia* autem cum absolute in oratore nominatur, est *copia dicendi*, non copia verborum: nam paulo ante §. 35. ubi *copia* de copia verborum dictum erat, proxime praecesserat *in eloquendo*, quod ad verba spectat (cf. §. 27.), sicut *dicere* ad res. Quanquam solitam hic nostri scriptoris in talibus negligentiam non dissimulo. Cujus gratiam si feceris illi, aptissime utique *proprietas* et *copia* hic componuntur. Haec enim certiores facit, *quid*, illa, *quomodo dicamus*.

87 Ingenia Graecorum, etiam minora, suos portus habent: nos plerumque majoribus velis moveamur, validior spiritus nostros sinus tendat. Non tamen alto semper feremur: nam et litora interim sequenda sunt. Illis facilis per quaelibet vada accessus: ego aliquid, non multo tamen, altius, in quo mea 1095
88 cymba non sidat, inveniam. Neque enim,

„hoc est, Graecos etiam tennia dicta decent." *certiore* (jungendum voci *copia*) Vall. Goth. Voss. 1. 2. 3. quod habet quo se tuctur: cf. not. exeg. sed recepta scriptura fidejussores optimos habet Turic. Camp. Ald. nisi in Turic. forte mendum *proprietates* fugit diligentiam Ulrici.

37. *ingenio* ex Alm. et ita edd. multi: vid. paulo ante. *suos partas* Turic. *movemur* Turic. Guelf. Camp. Stoer. quo admisso periret necessaria in talibus concinnitas, tertia propositione inter duo antitheta inserta. *nostros si non tendat* Turic. *sinus n. t.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Stoer. *feremus* Flor. *illi facilis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *non dat* Camp. *non considat* Jens. et post. ante Obr. exc. Ald. qui *considat non inveniam?* e conjectura nimirum. *inveniat* Turic. Flor.

87. *suos portus habent:* non ubi tuta sint, ut male Gesner.: nam sic plane non appareret, quid sibi velit illud *etiam* in minoribus navigiis: sed portus hic sunt emporia, ubi ob merces quas advehunt acceptae semper sunt naves, et acceptiores quo majores et locupletiores. Eatenus igitur recte Gesner., quod de „gloria, certe gratia" haec interpretatur, quae vel minoribus ingeniis non desit.

moveamur. cf. not. crit.

ego — inveniam. Romanis etiam licebit tenui illo orationis genere uti (litora sequi); ita tamen ut ob illa linguae suae impedimenta majore circumspectione et dexteritate utantur (non nimis prope accedant, paulo altius ad evitanda brevia et scopulos vehantur), quam necesse est naturali Atticorum gracilitati.

si tenuiora haec ac pressiora Graeci melius, in eoque vincimur solo, et ideo in comoediis non contendimus, prorsus tamen omittenda pars haec orationis; sed exigenda ut optime possumus: possumus autem rerum et modo et judicio esse similes: verborum gratia, quam in ipsis non habemus, extrinsecus

58. *si tenuiora* Guelf. *eo quo* Goth. (tac. Gesn.) *non omittenda* ex Alm. et ita (emendante, ut sibi videtur, Merula) Locat. Ven. Basil. Gryph. et al. ap. Burm. Sed illud attendendum, quod Pithoeanus ille Dan. (v. ad 6, 2, 11.) hic suadet *nobis* pro *non* (cf. §. 34.), fortasse o ms. cf. not. crit. ad 10, 1, 124. Mox alterum *possumus* om. Turic. c. Alm.: sed *possimus* affertur pro altero (priori opinor) e Flor., pro ambobus e Voss. 2. *opus sumus autem* Guelf. c. Voss. 3. *rerum modo et in jud.* Jens. et post. ante Bad. *r. modo et j.* Obr. *gratia* om. Turic. Flor. c. Alm. *qua in* Goth. (tac. Gesn.)

38. *prorsus tamen.* Particula *tamen* ad negationem referenda. „Nam, si Graeci melius, non tamen prorsus nobis omittenda —.“

verborum gratia — condienda est. Sensus manifestus. Gratia, quae verbis ipsis non inest, extrinsecus, i. actione potissimum, illis conciliānda sive compensanda est. Hoc quam apte exprimatur *condiendi* verbo, sponte patet; et ipsum jam Qu. supra 11, 3, 182. de actione verba juvante usum eo vidimus. Haeserunt tamen omnes hic in eo, quod ipsum condimentum hic videatur dici condiendum. Quare varie tentatus est locus: sed frustra: nam certissima est loci explicatio, in quam digitum mihi intendit Boeckhius meus, gratiam hic sibi videri dicens esse illud *quod efficitur condiendo.* Verissime. Est enim gratia neque cibus, neque condimentum, sed sapor. Jam *cibos* quidem *condire* dicitur coquus: sed quis non ferat eundem etiam dicentem „ego tibi hodie hujus cibi „condiam saporem novum jucundissimum“?

39 condienda est. Annon in privatis et acutus, et non asper, et non indistinctus, et non supra modum elatus M. Tullius? non in M. Calidio insignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Ro-

concidenda Guelf. Jens. Tarv. *condiocenda* Locat. Ven. Bad.

39. *at non* Guelf. Jens. et post. ante Ald. *aut non* Bern. quod non displicet: esset enim redarguens illud *aut*, contra eos qui praecedentia negant: *non* autem solum, ut toties, interrogationem inchoaret. *at acutus* Turic. Flor. (an fuit in iis quae mox in iisdem codd. interciderunt *ita non asper?* Sic melius fortasse negativi sensus praecedentibus annecterentur.) *et acutis* Jens. et post. cum ipso Ald. ante Bad. In seqq. proclivi errore varie omittitur in codd. *et non asper et non indist.* om. Turic. Flor. c. Alm. *et non asper* om. dicuntur Voss. 1. 3. (an 2? nam ex 3. ap. Burm. mox iterum affertur hoc: *acutus, indistinctus*). *non asper et non* om. Guelf. c. Bern. (*acutus et indistinctus*). *super modum* Flor. Guelf. *semper m.* Turic. *elevatus* Turic. Flor. c. Alm. *visionis* pro *insignis* Guelf. *cum Scipio* Voss. 1. *in eloquendo* vid. ad §. 35. *velud attico* Turic. *v. actio* Flor.

39. *Annon — et non — et non —*: vid. not. crit.

non indistinctus. Quid sit oratio *distincta*, non petendum ex 11, 3, 35. ubi de pronunciatione tantum agitur, sed ex 5, 14, 33. ubi ut praecipua argumentorum virtus ponitur „sermo purus et dilucidus „et distinctus". et ex 4, 2, 36. ubi de narratione aperta et dilucida requiritur, ut sit „di„stincta rebus, personis, tem„poribus" cet. Contra „*in„ordinata aut indistincta*" 8, 2, 23. in perspicuitate ponuntur ut contraria dilucidis et apertis. Apparet igitur hujus virtutis locum in tenui potissimum genere esse, cujus sunt causae privatae. Cum igitur in his *non indistinctum* Ciceronem praedicat Qu., non hoc dicit, *indistinctum* alias fuisse, qui Dial. de Orat. 18. hoc ipso nomine ut *distinctus* Graccho et Crasso opponitur; sed in illis causis demonstrasse, quamvis Romana lingua et eloquentia utentem, non ideo

manorum fuerunt? Qui porro non satis est, quo nihil esse melius potest? Ad hoc qui- 40
dam nullam esse naturalem putant eloquen-
1096 tiam, nisi quae sit quotidiano sermoni simillima, quo cum amicis, conjugibus, liberis, servis loquamur, contento promere animi

fuerint Guelf. Bern. *cuin porro* Turic. *cui porro* Flor. et mox *quod nihil* uterque. *cui porro non satis esse, quo est melius nihil, potest* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *cui p. n. s. est, quo esse melius nihil p.* Ald. Basil. item Gryph. nisi quod hic *melius esse.* Reliqui eodem quo nos ordine, sed cum voce *cui*, quam Obrechtus solus mutavit in *qui*. Certe mira est interrogatio: *cui non satis est?* cum non satis sit utique omnibus iis, qui hic refutantur. Huic incommodo aliquantum quidem sed non omnino medetur scriptura Jensoniana: verum haec manifesta est correctionis, et multa praeterea scabritie laborat. Unde pedetentim in antiquam redierunt scripturam editores: et ego secutus essem, nisi admodum se mihi commendasset Obrechti scriptura, quam unice aptam sensui fere persuasum est mihi invenisse illum in cod. Argent. De sollemni autem vocum *qui* et *cui* permutatione monere opus non est.

40. *adhuc quidam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 1. 2. Bern. Quis editorum primus habeat *ad hoc*, nescio: e meis dant illud Gryph. 1544. tum Leid. et posteriores omnes. Quos deserere nolui, addicentibus etiam, ut videtur, Alm. et Voss. 3. Quanquam enim non ita liquida mihi quidem ubique videtur decisio (cf. 7, 1, 36. cum 9, 3, 80. not. Sp.); hic tamen *ad hoc* unice aptum videtur. cf. 8, 5, 22. et Spald. ad 3, 6, 53. *quam cum* Camp. *loquimur* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. *contento.* Sic Flor. c. Voss. 3. *contemptio* Guelf. *contemtio* Exc.

esse indistinctum, immo, nam hic est sensus formae hujus negativae, quam maxime distinctum.

Qui porro. v. not. crit.

40. *Ad hoc.* v. not. crit.

voluntatem, nihilque arceſſiti et elaborati re-quirente: quidquid huc ſit adjectum, id eſſe affectationis, et ambitioſae in loquendo jactantiae, remotum a veritate, fictumque ipſorum gratia verborum, quibus ſolum natura ſit officium attributum, ſervire ſenſi-
41 bus: ſicut athletarum corpora etiamſi validiora fiant exercitatione, et lege quadam ciborum, non tamen eſſe naturalia, atque ab illa ſpecie, quae ſit conceſſa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquiunt, attinet circuitu res oſtendere et translationibus, id eſt, aut pluribus aut alienis verbis, cum ſua

Sant. Major autem et certior conſenſus in altero ablativo *requirente*, quem dant Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 3. Reliqui *contenti* (*contempti* Goth.) — *requirentes*, praeter Obrechtum, qui ex Argent. ſuo haud dubie ablativos repoſuit: merito: nam a ſcriba eſſe non poſſunt. *nihilque et arcerti* Turic. Flor. Ex Alm. *arcerti* ſolum. *accerſiti elaborati* Camp. *qui quid* Turic. *adeſſe* Guelf. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 3. *adfectatio et* Turic. Flor. *affectionis et* Guelf. Jenſ. et poſt. ante Ald. *ambitioſae et* Flor. *jactore remotum* Turic. Flor. *gratia verborum* om. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *natura*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Bad. *a natura* reliqui, ſed editi tantum: nam Almelovenii diligentiae in tam minuta re non nimis fidendum. Non „a natura rerum" officium aliquod verbis aſſignatum; ſed „ſua ipſorum natura" attributum i. proprium eſt. Hic enim hujus participii uſus abſolutus vel e lexicis notus eſt, maxime e Cic. Inv. 1, 24. §. 34. *aut tributum* Guelf.

41. *corporum etiamſi* Turic. Flor. *inquit attinet* Jenſ. et poſt. ante Bad. *transl. idem aut pl. aut* Turic. *t. idem pl. et* Goth. *t. id eſt pl. aut* Camp.

attributum. v. not. crit.

cuique ſint aſſignata nomina? Denique an- 42
tiquiſſimum quemque maxime ſecundum naturam dixiſſe contendunt: mox poëtis ſimiliores extitiſſe, etiamſi parcius, ſimili tamen ratione, falſa et impropria virtutes ducentes. Qua in diſputatione nonnihil veri eſt, ideoque non tam procul, quam fit a quibusdam, recedendum a propriis atque communibus.
Si quis tamen, ut in loco dixi compoſitio- 43
nis, ad neceſſaria, quibus nihil minus eſt, aliquid melius adjecerit, non erit hac calumnia reprehendendus. Nam mihi aliam quandam videtur habere naturam ſermo vulgaris, aliam viri eloquentis oratio: cui ſi res

42. *contendant* Turic. Flor. *nos* pro *mox* iid. cum aliqua ſpecie, ſed vana. *etiamſi parum cujus* Guelf. *virtute dicentis* Turic. *virtute ducentis* Flor. Guelf. *virtute dicentes* Camp. Goth. Jenſ. (de poſteriori verbo tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. E Voſſ. 1. 3. *virtute* tantum enotatur, ſed ex Bern. diſerte *virtute ducentes*. Ex omnibus autem hisce ſcripturis nil melius exculpo noſtra, quam Aldus primus recepit, quaeque eſt in Voſſ. 2. haec enim fides Burmanno 1. 3. memoranti. Cf. 1, 5, 19. *diſputationis* Flor. —. *ibus* Camp. *a quibus* Turic. *communiis* Turic. qui proxima omnia om. usque ad *compoſitionis* cum hoc ipſo verbo, ſocios habens in hac omiſſione Flor. et Alm.

43. *ut in illo loco* Camp, c. Goth. Voſſ. 2. Baſil. et edd. poſt. ante Gibſ. *comp. ſi ad te nec. a quibus* Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *non enim hac* Turic. Flor. *vulgaribus* Turic. Flor. *viri periti ac eloquentis oratio* Baſil. interpolamentum ignotae plane originis, ſed ſuſpectum vel ſola forma *ac*. *cui*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibſ. acc. Obr. *qui* reliqui.

43. *in loco — compoſitionis*. 9, 4, 5 ſeqq.

modo indicare ſatis eſſet, nihil ultra verborum proprietatem elaboraret: ſed cum debeat delectare, movere, in plurimas animum audientis ſpecies impellere, utetur his quoque adjutoriis, quae ſunt ab eadem nobis conceſſa
44 natura. Nam et lacertos exercitatione conſtringere, et augere vires, et colorem trahere, naturale eſt. Ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur, et in loquendo dulcis magis. Quod ſi non eveniret, omnes 1097
pares eſſent, et idem omnes deceret: at lo-

modo indicare. Sic Turic. (niſi quod *judicare*) Flor. Guelf. *i. m.* reliqui. Sed *judicare* Jenſ. quoque cum aliquot poſterioribus. *nihil citra* Turic. Flor. Camp. *n. extra* Alm. Illud ferri poſſet, ſenſu particulae *ſine* noſtro familiari. Sed longe aptius hic *ultra* maxime poſt illud *ſatis.* *proprietate elabora ſed* Turic. In verbo *delectare* deſinunt codd. Voſſ. 1. 3. Bern. *moveri* Flor. *plurimis animam* Turic. Flor. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. (ſed hic *quoque his*). *iis* reliqui. *ſunt ab eadem.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ald. *a. e. ſ.* reliqui jam inde a Tarv. in quo per ſphalma mox *neceſſa natura.*

44. *et age vires* Flor. *aut a. v.* Camp. *colorem contrahere* Guelf. *calorem t.* Jenſ. et poſt. ante Ald. acc. Bad. *et loquendo* Turic. Flor. (niſi quod hi *loquenda*) Camp. Guelf. c. Alm. Goth. *in eloq.* Voſſ. 2. *et eloq.* edd. inde a Jenſ. Noſtrum e conjectura. *idem omines alter decere allocuntur* Turic. Flor. niſi quod hic *alter* per compendium *alt* cum lineola litterae *t* ſuperne adhaerente. *i. o. d. alloquuntur* Guelf. In recepta mirum videtur verbum *loquuntur* ita nude poſitum et cum ſequente copula ita ex-

44. *lacertos — — trahere.* Cf. 8 Pro. 19. *Corpora ſana et integri ſanguinis et exercitatione firmata — — et colorata et aſtricta et lacertis expreſſa ſunt:* ubi vid. not. Add. 8, 3, 10.

at loquuntur. vid. not. crit.

quuntur, et servant personarum discrimen. Ita quo quisque plus efficit dicendo, hoc magis secundum naturam eloquentiae dicit. Quapropter ne illis quidem nimium repu- 45

plicandum: *dum loquuntur* f. *in loquendo.* Haec consideranti accepta fortasse veniat Obrechti scriptura *At aliter loquuntur.* Sed usus vocis *aliter* pro *diversimode* aliunde, quod sciam, nondum probatus est. Exemplum enim quod ex ipsius nostri loco, infra §. 70. peti possit, non admitto ex caussis ibi exponendis. Neque illo *alter*, quod hic est in vetustis, tanquam vestigio uti aliquis possit; hoc enim cum alieno loco positum sit, vix dubito natum ex sigla illa *al*, quae cum varietate lectionis *decere* in textum migraverit, quamque similes plane turbas fecisse vidimus supra §. 22. et 35. Integram igitur rem felicioribus relinquo. *salvant* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *salutant* Voss. 2. Receptum *servant* esse in Alm. vix crediderim: quis primus intulerit, et an inventum in codice, olim patebit. Nunc utique retinendum ob motam illam pridem contra verbum *salvare* serioris seu abjectioris Latinismi suspicionem, de qua vid. Gesn. in Thes. Quamvis enim aliis in locis, ubi manifesta est *salvum faciendi* notio, dubitationi locus relictus est: hic tamen per sensum etiam aliena videtur altera forma: et conf. 2, 17, 6. ubi est „ut Antonii persona servetur" sine ulla varietate. *discriminum* Flor. c. Alm. *itaque quo* Goth. (tac. Gesn.)

naturam eloquentiae. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 2. Goth. *naturae eloquentiam* edd. inde a Jens. omnes, praeter Ald. qui nostrum. Vulgata quin sit a correctore aliquo, dubitari vix potest: ita feci, quod facere voluit jam Gesn.

45. *quapropter te ne* Turic. Flor. *ne in illis* Camp.

secundum naturam eloquentiae. Illis qui naturam semper crepant observari debet, naturaliter agere eos, qui secundum *naturam cujusque rei.*

Itaque, siquidem est aliquid eloquentia, *naturaliter* etiam *dicunt* nonnisi qui secundum *naturam eloquentiae.*

gno, qui dandum putant nonnihil etiam temporibus atque auribus nitidius aliquid atque effectius postulantibus. Itaque non solum ad priores Catone Gracchisque, sed ne ad hos quidem ipsos oratorem alligan-

nonnihil etiam. Sic Camp. *n. est* Turic. *n. esse* reliqui. Ex compendio *ēt* pro *etiam* nata erat scriptura *est*, et inde per correctionem vulgata. *nitidus* Turic. *effectius.* Sic Goth. *affectius* Guelf. Camp. c. Vall. Voss. 2. Obr. *affectibus* Turic. Flor. Jens. et post. ante Ald. *affectatius* reliqui, ex Aldi, opinor, conjectura. Nostram Gesner. commendavit, recepit nemo. In seqq. vulgatum erat hucusque ita: *Itaque non solum ad priores Catonem Gracchosque sed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto.* Quorum verborum loco in Turic. hae repetitione turbae: *i. n. s. ad priores cati me grachisque itaque sed ne ad hos q. o. a. puto atque affectibus postulantis itaque non solum ad prioribus catime grachisque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In quibus imprimis attendendum *grachis* bis in ablativo, et pro Catonis mentione priori loco *cati me*, tum *catime*, post verba autem *ad hos quidem* altero loco additum *ipsis*. Ex Flor. nullae hujusmodi turbae, sed haec mendosa tantum afferuntur *catime grachis itaque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In Guelf. est *Catoni me Gracchisque:* in Camp. *grachisque* tantum, cetera ut in vulgata, quam et habet Jens. sed ita interpolatam: *ad priores me Catonem* (tac. Gesn.) c. post. ante Ald. qui primus dedit vulgatum, ut posuimus supra et uti est in Goth. Voss. 2. Vall. Ex Alm. autem nil nisi *ipsos* post illa *ad hos quidem* enotatum; ut hic etiam in ceteris vulgatam habere videatur. Hanc igitur Gesner. ita explicabat, ut *hos* dictum putaret de illis „qui nuper fuere et nunc „sunt". Quod per se hic durissimum (nam quis interjectis nominibus pronomen *hos* tam nude, ne vocabulo quidem *oratores* adjecto, ita intelligat?) ob adjectum illud *qui*

45. *effectius.* magis curatum et elaboratum. vid. Gesn. in Thes. et supra 8, 3, 88. 10, 5, 23. cf. etiam 11, 3, 26. *nitida et curata vox.* *ad priores — — alligandum*

dum puto. Atque id fecisse M. Tullium video, ut cum omnia utilitati, tum partem

nuper plane ferendum non est. Apparet enim, Gesnerum de Ciceronis potissimum aevo cogitasse; nam quis ad seriores illos „oratorem alligasse" putandus est? Aut, si hoc tantum est *alligare*, vetare ne quis nitidior et ornatior sit, reverane Quintilianus in hoc genere ultra sui etiam temporis declamatores procedere interim oratorem voluit? Et quomodo tandem his ita positis transitus per *Atque id* ad Ciceronem fieri potest? His saniora cum e vulgata effici non possint, Obrechtus solus hucusque reposuit *priores Catone Gracchisque*, sive diserte illud sive tam manifesta ejus, qualia in optimis nostris, vestigia in Arg. etiam codice invenit: eamque scripturam Spald. in schedis unice probavit. Cui nos in subjectis verbis pronomen illud *ipsos* addidimus, quod eo certius est, quo magis sensu caret in eorum, qui praebent illud, codicum scriptura. *omnium util.* scripti omnes et edd. ante Ald. acc. Basil. quod si e

puto. Catonem et Gracchos conjunctos ita habes etiam 2, 5, 21. Sed imprimis conferendus est locus 8, 5, 33. ubi nimiis illis vetustatis amatoribus dicitur: *Quomodo potest probare Ciceronem, qui nihil putet ex Catone Gracchisque mutandum? Sed ante hos simplicior adhuc ratio loquendi fuit.* Qui locus sinceritatem nostrae scripturae egregie probat. Vides enim ibi etiam *priores Catone Gracchisque* indicari cascos oratores, quos hic tanquam exemplaria illorum simplicitatis sectatorum quasi per ludibrium memorat. Magis autem seriis verbis et hic et illic cum iis agit, qui aliquod quidem in eloquendo studium admittebant, sed non ultra Catonem illud Gracchosque. Et ita demum ad Ciceronem, ut verum exemplar, hic pergit, a quo illic inverso argumentandi ordine inchoaverat.

cum — utilitati, tum — delectationi. Legitime hic per *cum, tum* diversa junguntur. Sequens autem *cum*, negligentius fortasse adjectum, cum verbis suis ita accipiendum ac si esset *et tum — dicebat, agebat —*. Tandem haec *ageret autem* explicant et augent illud *ipsam rem.* Paulo plenius: „et tum dicebat se sic „etiam ipsam rem agere; agebat autem revera, et maxime „quidem rem litigatoris."

quandam delectationi daret: cum et ipsam se rem agere diceret, ageret autem maxime litigatoris. Nam hoc ipso proderat, quod
46 placebat. Ad cujus voluptates nihil equidem quod addi possit invenio, nisi ut sensus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri

conj. correxit Ald. certissima illa fuit. *dare* Turic. Flor. *ageret autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *agebat a.* reliqui, et quidem ita, ut inde ab Ald. verba *agebat autem maxime* parenthesi includerent et vocem *litig.* praecedentibus applicarent: male: nam qui dixit *rem ipsam,* omnia dixit. *agebat autem rem litig.* omisso *maxime* Goth. Voss. 2. *quod placet* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp.

46. *ne si sensus* marg. Basil. *sensus non quidem* Turic. Flor. Exc. Sant. Camp. Leid. *s. n q.* Alm. Receptam tutantur, praeter sensum, Guelf. Goth. Voss. 2. *plu-*

46. *sensus — dicamus.* cf. 12, 10, 36. 9, 3, 74. In illo autem *nos quidem* excusatio quaedam per tempora inesse videtur, cf. 45.

Neque enim — — offecerint. Hanc librorum omnium scripturam sanam non esse, recte viderunt mali illi medici, de quibus vid. not. crit. Ex illis autem quae sequuntur „Sed me hactenus cedentem „nemo insequatur ultra," apparet, haec nostra in defensionem adhuc illius licentiae dici: verumque sententiarum nexum agnosces simulac pro illo *Neque* reponas *Hoc.* Neque tamen hanc tibi medicinam propono, sed aliam, ut mihi quidem videtur, certiorem. Nimirum oblitterata hic fuit duplex negatio *Neque — non,* cujus usus est, quoties non tam ipsi affirmare, quam aliorum negativam sententiam negare volumus. Intelligebat Qu. severiores judices sibi objecturos „fieri hoc salva — „— non posse"; quibus respondere occupat his verbis: *Neque enim fieri non potest.* cet. Ita Cicero ad Div. 6, 1, 5. *Nec enim is, qui in te adhuc injustior, non magna signa dedit animi erga te mitigati.* Corn. Nep. 9, 2, 5. *Neque vero non fuit apertum.* Sed haec pervulgata: vid. Tursell. v. *Neque.* Illud autem *et* ante *invicem* servari posse credo, ut utrumque ver-

potest salva tractatione causae et dicendi auctoritate, si non crebra haec lumina et continua fuerint et invicem offecerint. Sed me 47
hactenus cedentem nemo insequatur ultra: do tempori, ne hirta toga sit; non serica:

ris Flor. Camp. *salve* Flor. *si non crebra* et mox *et invicem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. (nisi quod hic iterum *n̄* pro *non*) Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad, qui primus locum ita correxit, ut *non* ante *crebra* tolleret atque deleto *et* poneret ante *invicem*, subaudire jubens *ut*, quod ipsum mox inseruerunt editores (de meis primus habet Gryph.) ita: *ut non invicem offecerint*, quod legitime sane pendere videbatur ab illo *neque — fieri potest.* Sed nemo observavit ab eadem phrasi pendere jam illud *salva tractatione* cet. nullumque plane sensum inesse his verbis: „fieri non potest, ut haec lumina, salva tra„ctatione causae, sibi invicem non offecerint." Ergo pereunte causa fieri potest, ut sibi non offecerint; salva vero causa utique sibi officient? Ut taceam de magno sententiae hiatu inter illud *neque enim* et quae praecedunt; quem quomodo sarcire studeat Gesner., apud ipsum vide. Ita repudiata mera et vitiosa conjectura librorum scriptura reducenda erat, ut liberum cuique de loco sit judicium. *effecerint* Guelf. Goth. Camp.

47. *tempori nihi rato gasit ut non seriga.* Turic. *t. nichira toga sit non ut seriga* Flor. *ni hura toga sit* (*non serica;* sed haec silentur) Alm. *nigra toga situ non s.* Guelf. Exc. Sant. *ne nigra toga sit non s.* Jens. Ald. *ne crassa toga sit ut non serica* Goth. Voss. 2. Camp. et sic, sed omisso *ut*, reliqui. Nostrum est e certissima Burmanni conjectura, quae nunc nostris codd. tantum non comprobatur, satis certa jam antea ex comparatione loci gemini in Dial. de Or. 26. (vid. not. exeg.) Recte autem *togas hirtas* Silio etiam (1, 615.) vindicat Burmannus contra *comas*

bum (*fuerint, offecerint*) pendeat ab una negatione.

47. *do tempori — — annulos comtum.* Dial. de Or. 26. *Ceterum si omisso optimo illo et perfectissimo genere eloquentiae eligenda sit forma dicendi; malim hercule C. Grac-*

ne intonsum caput; non in gradus atque 1098 annulos comtum: cum eo quod, si non ad luxuriam ac libidinem referas, eadem spe-

aliorum librorum. *atque annulos comtum.* Sic Ald. et aliquot post. cum Obr. *atque annullus comtum* Turic. (sed hic *an nullus*) Flor. *a. anulos coptum* Camp. *a. an nullus certum* Guelf. *a. a. totum comtum* Goth. Vall. Bad. et reliqui (praeter Jens. etc. quos vide mox) item Voss. 2. quem silet Burm. sed dubito de Alm. Quam facile *totum* nasci potuerit e *cōtum*, nemo non videt; sed molestum quoque hoc augmentum in re per se virum non decente. Quod tamen judicium non secutus essem, nisi gravissimos auctores habuissem. *cum eo quod, si non — referas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. cum Vall. Voss. 2. Alm. (quanquam ex hoc *referas* non affertur) Bad. item ante hunc Jens. et post. ante Ald. sed cum prava interpunctione. *cum in eo, qui se non — referat* reliqui, praeeunte solo Camp. nullo vero sensu. Atque nunc tandem ponemus miram illam horum omnium depravationem, quae est in Jens. et post. ante Ald. *non smaragdus atque annuli centum sint cum eo: quod si — referas:* quod nihil est nisi audacissima correctio ejus qui annulos in coma ignoraret.

ahi impetum, aut L. Crassi maturitatem, quam calamistros Maecenatis, aut tinnitus Gallionis. Adeo melius est oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis et meretriciis vestibus insignire. Neque enim oratorius iste, immo hercule ne virilis quidem cultus est, quo plerique temporum nostrorum actores — utuntur. In *gradibus* autem comarum cf. 1, 6, 44. — In his *non serica, non — comtum*, apparet deesse *ut*, quod mente repetendum est ex praegresso utrobique *ne*. Legitime hoc fieri posse non dubito: tamen ipsum *ut*, quod priori loco praebent codd., quanquam justo non-nisi unus positu, recepissem, ne eo quidem offensus, quod sic priori loco posita, posteriori omissa esset positiva conjunctio; ni in talibus meo solius judicio agere vererer.

cum eo quod. vid. 2, 4, 30. 10, 7, 13. Sensus est: „quo „accedit, quod haec hone„stiora revera sunt speciosiora „quoque, siquidem non ad li„bidinem et luxuriam referas „pulchritudinem."

ciosiora quoque sint, quae honestiora. Ceterum hoc, quod vulgo *sententias* vocamus, quod veteribus, praecipueque Graecis in usu non fuit (apud Ciceronem enim invenio), dum rem contineant, et copia non redun- 48

48. *sententiis* Turic. Flor. Guelf. *quod veteribus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. et ita haud dubie in Arg. reperit Obr. qui inde fecit *quodque.* Reliqui *quod* omittunt et, inde ab Ald., verba *veteribus — invenio* parenthesis loco habent. Paulo negligentior sane, sed minime insolens, junctura *quod — quod —.* *Ciceronem enim invenio.* Sic scripti et mei et Burmanni omnes, et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliqui *enim* omittunt praeeunte Badio, qui in notis tamen posuit illud cum hac observatione „redundat enim". Verum non redundat, sed causam potius reddit, cur sententiarum usum non suo tantum aevo tribuat Qu. Sane Spaldingio etiam natum videbatur *enim* e vicinis utrinque litteris: sed tum consensum omnium librorum nondum viderat. *copia dum redundent* Turic. Flor. Camp. *copia redundent* Jens. et post. ante Bad. qui primus nostrum ex Vall. inventum deinde in reliquis etiam, certe in nostris.

48. *Ceterum hoc.* i. hoc ipsum, de quo agimus, *sensus.* Monemus hoc eorum causa, qui adverbio *ceterum* utuntur cum ad alia transeunt; cum tamen antiquis non ponatur nisi in aliqua ad superiora oppositione. Reprehenderat nimias sententiarum delicias: nunc pergit: „Ceterum utiles esse — quis negat?"

quod veteribus — — invenio. vid. not. crit.

rem contineant. Rem numero singulari vix est quin rem de qua agitur sive causam intelligas; atque sic noster 7, 1, 25. de principali in jure quaestione dicit, eam esse quae *causam* fere *contineat;* et propius etiam Cic. Brut. 29. senatoris alicujus „non prudentiam solum, sed, quod maxime rem continebat, fidem" laudat. Sed quis a sententiis, quibus carere etiam possimus, hoc poscat, ut illud contineant in quo maxime cardo vertatur? Nam hoc fere esse *rem continere* exemplis illis patet. *Spectare* quidem ad rem, *accommodatae esse* ei debent: sed hoc non est *continere:* et si vel maxime ita intelligas, sentis,

dent, et ad victoriam ſpectent, quis utile neget? Feriunt animum, et uno ictu frequenter impellunt, et ipſa brevitate magis
49 haerent, et delectatione perſuadent. At ſunt qui haec excitatiora lumina, etiamſi dicere permittant, a componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus eſt omittendus,

Redundare ſemper eſt in vitio: cf. 9, 3, 74. *utilem negent* Turic. c. Alm. *utilem neget* Flor. et, neſcio quo errore, Ald. Malim *utiles:* nam displicet ſingularis inter haec ipſa *ſpectent, feriunt.* *freq. pellant* Flor. *delectatione.* Sic nos certa emendatione: cf. 52. it. 8 Pro. 7. *delectione* marg. Baſil. *deiectione* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *dictione* reliqui, manifeſta correctione, quam (niſi eſt in Voſſ. 2, quem ſilet Burm.) egregio illo Jenſonianae procuratori debemus, quem in ſmaragdis illis et centum annulis jam cognovimus.

49. *At ſunt.* Sic Camp. Bad. *Ac ſ.* reliqui. *omittendos* Turic. Flor. *om. a pluribus eruditorum* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Mira varietas. An fuit in primo horum omnium autographo etiam *putari?* Sed hoc displiceopinor, quam inconcinne dictum ſit debere eas „ad rem „ſpectare, non nimis copio„ſas eſſe, ad victoriam ſpe„ctare“: ubi quod primo et ultimo loco poſitum eſt ad idem fere redit. Vix itaque aliud de ſententiis primo loco requiri poterat, niſi ut *aliquid,* non mera verba, contineant, quomodo et accepit Gedoynus. Sed hoccine, cum de ſententiis in univerſum loqueris, eſt *rem continere?* neque ſtatim quisque *rem* illo altero ſenſu dictam credet? Quare hic etiam *m* in *s* mutato (vid. not. crit. *utile*) *res contineant,* legendum cenſeo.

49. *excitatiora.* cf. 6, 1, 2. et, ne forte ſuſpiceris legendum *excitantiora,* 9, 3, 10. ubi ſchema quoddam Horatianum duabus communibus loquendi formis *excitatius* dicitur.

quod plures eruditorum aliam eſſe dicendi rationem, aliam ſcribendi putaverunt: ideoque in agendo clariſſimos quosdam nihil poſteritati manſurisque mox litteris reliquiſſe, ut *Periclem*, ut *Demaden*: rurſus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuiſſe, ut *Iſocratem*: praeterea in 50
agendo plus impetum poſſe plerumque, et

ret. *quo plures* Voſſ. 2. *manſuris quae* Camp. *ut Demaden*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. (niſi quod duo poſtremi — *em*). *et Demadem* reliqui. *optimis* Turic. Guelf.

50. *impetum poſſe plerumque*. Sic Camp. Obr. *impetum plerum* Turic. Guelf. *impetum plerumque* Flor. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *impetus pl.* Ald. Baſil. *impetus poſſe pl.* reliqui. Manu exaratorum qui quidem diſerte memorantur codicum ſcriptura a Badio explicatur ſubaudiendo verbo *facere*: qualis tamen omiſſio non ſapit noſtri ſtilum: Aldina manifeſta eſt correctiõnis, ut *impetus* ſit genitivus ſubaudiaturque *eſſe*: male profecto: ſed hinc apparet recentiorem ſcripturam, uti nunc quidem eſt, non eſſe e codice: nam verbum *poſſe* unde unde acceptum inſertum fuit in ſcripturam Aldinam ita ut *impetus* fieret pluralis. Reſtituendus itaque erat utique ſingularis, et ſic ambigi poterat, quod verbum et ubi inſerendum eſſet. Nam Spaldingius in ſua Campani collatione illud *poſſe* non diſerte poſuit, ſed poſito verbo *impetum* de omiſſione verbi *poſſe* nil monuit. Sed confidendum cenſui ejus diligentiae, qualem toties cognovi. Non igitur e Gallandii, ut forſitan ſuſpiceris, conjectura, ſed ex libris derivatum mihi quidem hoc

mox. Uncis incluſerat Geſner.; quod recte improbat in ſchedis Spald. illudque explicat per „*deinceps*, h. e. poſt„quam detonuerunt verba et „voces."

Demaden. Vid. 2, 17, 13.

50. *impetum poſſe*. vid. not. crit.

petitas vel paulo licentius voluptates; commovendos enim esse ducendosque animos imperitorum: at quod libris dedicatur, et in exemplum editur, tersum ac limatum, et ad legem ac regulam compositum esse oportere; quia veniat in manus doctorum, et judices artis habeat artifices.
51 Quin illi subtiles, ut similes 1099
ac multos persuaserunt magistri, παράδειγμα

verbum videtur. *vel petitas paulo* Camp. *voluptatis* Guelf. *docendosque* libri omnes, praeter Voss. 2. qui *decendosque.* Nostrum e conj. Burmanni, quae satis firmatur re ipsa, ut vix opus sit exemplo infra 74. et quae attulit Burm. ad Ov. Met. 11, 2. *ad quis libris dedicator in exemplum edantur et tersum* Turic. *ad quis l. dedicatorum et i. e. edantur et t.* Flor. *ad quis libros dedicatorum i. e. dedantur et t.* Guelf. Reliqui nostram, nisi quod pro *editur* Jens. *redditur* c. post. ante Ald. *et regulam* Goth. (tac. Gesn.) *venient* Flor. *judicis artis* Camp. *judicis artes* Goth. *judices artes* Jens. et post. ante Ald.

51. *ut similes ac multos persuaserunt.* Haec est constans manu exaratorum omnium scriptura (nisi quod Goth., tac. Gesn., et alii fortasse, vid. Burm., *et*), quam servarunt Camp. et Ald. Reliqui omnes praeeunte Jens. dant *multi,* e conjectura, ut apparet, quae tamen satisfacere non potest. Ego sanius nihil extundo illa Burmanni emendatione: *Quin illi subtiles; (ut sibi ac multis persuaserunt) magistri — tradiderunt,* quae aliquanto etiam probabilior fit Gesneriano additamento *sibimet.* Tamen latinitatem hujus locutionis „subtilis (ut sibi persuasit) magister" pro eo quod planius esset „ut sibi videtur" praestare non ausim.

libris dedicatur. Fateor mihi non liquere de hac formula: in qua vel hoc ambigo, dativumne an ablativum illud *libris* accipiam. Sed neque scriptura certa est. Malim saltem *in libris;* sicut *in templo* signum vel tabula dedicatur.

51. *ut similes — magistri.* vid. not. crit.

παράδειγμα—ἐνθύμημα. vid. ad 5, 11, 2.

dicendo, ἐνθύμημα scribendo esse aptius, tradiderunt. Mihi unum atque idem videtur *bene dicere*, ac *bene scribere*; neque aliud esse oratio scripta, quam monumentum actionis habitae. Itaque nullas non, ut opinor,

Rem integram itaque relinquo. *esse altius* scripti et editi omnes ante Obr. nisi quod Jens. solus praeclare *esse a tuis*. Recepta, qua certius nihil, in Leid. primum prolata est cum sigla Dan. (cf. §. 38.) Stribligines pro graecis afferre nil attinet. *ac idem* Goth. *et bene* Guelf. *itaque non illas modo ut opinor* Turic. Flor. (nisi quod hic *opinior*) Guelf. Camp. In Exc. Sant. *non illas* tantum notatum est. *i. non illas ne u. o.* Alm. *i. non ullas non u. o.* Vall. *i. nullas non o.* Voss. 2. Cum satis certa sit prima haec sententiae pars, servavi vulgatam, ex qua facillime nata est illa quae est in Turic. confusione compendiorum *nō* et *mō*, et coalitione vocum *n̄ illas*.

Itaque nullas non — — non vitia. Impedita haec utique oratio et, ut videtur, corrupta (vid. not. crit.). Omnem autem ratiocinationis seriem reputanti hoc verosimillimum mihi videbatur, geminandam esse vocem *virtutes*. Quippe cum subtiles illi abesse quaedam voluerint ex oratione scripta, quae tamen probarent in ipsa actione; Quintilianus unam eandemque esse ponens et scriptam et actam, hinc infert, in scripta omnia esse debere, quae vicerint ipsa actione. Nam si vicerunt, *virtutes* illae erant, neque iis carere debet scripta in exemplum oratio. Addit autem, se probe scire imperitis *vitia* quoque placere aliquando, ipsisque itaque vitiis vincere interdum oratorem. Tamen ideo non hoc se dicere, vitia quoque inserenda esse illi actionis monumento. Cujus rei causam mox reddit. Haec itaque, quae exposui, omnia contineri puto his verbis: *Itaque* (oratio scripta) *nullas non, ut opinor, debet habere virtutes: virtutes dico, non vitia: nam imperitis placere aliquando quae vitiosa sunt, scio.* In qua sermonis forma *nam* causam reddit, cur de *vitiis* vel cogitari hic a quoquam possit. Nihilominus autem veniam daturus aliquibus etiam vitiis ejusmodi voluntariis, et in hoc discrimen aliquod tamen inter scriptam orationem et habitam ponens,

debet habere virtutes dico, non vitia. Nam imperitis placere aliquando quae vitiosa sunt,
52 scio. Quo different igitur? Quodsi mihi des consilium judicum sapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, sed etiam ejus, qui est strictior multo, Demosthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia supervacua esse apud tales Aristoteles existimet: non enim trahentur his illi sapientes: proprie et si-

virtutes dico, non vitia. Sic scripti et editi omnes (parum diligente in Goth. et Jens. Gesnero) ante invectum illud quod recentiores praeferunt, quodque ex ed. Rob. Steph. 1542. primum affert Gibsonus: *virtutes. non dico nullà vitia.* Sponte autem patet illud esse ex mero corrigentis arbitrio. Secundum quod haec esset mens Quintiliani. „Oratio scriptà, quae eadem est ac habita, ob id „ipsum vitiis plane immunis esse non potest; cum ad im„peritos directa esse potuerit, quibus placent aliquando vi„tiosa quoque.“ Atqui diserte vetat Qu. §. 55. talia relinquere in oratione scripta, „ne videantur propositi esse, non „temporis.“ Aliter igitur difficultas antiquae scripturae, quam ideo reduxi, solvi debet. *vitiosa sint* Turic. Flor.

52. *different ergo* Guelf. *qui si mihi* Camp. *si m.* Goth. Voss. 2. *misericordes* pro *mihi des* Flor. suaviter. *judicium sapientium* Turic. Flor. Guelf. *j. sapientium* Camp. *judicium s.* Jens. (tac. Gesn.) *recitem* Guelf. *quis est fictior* Turic. Flor. *fictior* Camp. etiam et Jens. (tac. Gesn.) correctum jam in Tarv. *Demosthenes* Camp. *prophemiae supervacuae* Flor. *prohemio supervacuae* Camp. *prooemium supervacuum* Jens. cum post. ante Bad. *Aristoteles esse ex.* Guelf. *his illis absentes* Guelf. c. Alm.

illo quasi per pudorem circuitu utitur, quem continent §§. 52—55.

52. *consilium—sapientum.* cf. 2, 17, 28. 3, 8. 2. 4, 1, 21. *Aristoteles.* vid. 4, 1, 72.

gnificanter rem indicare, probationes colligere, satis est. Cum vero judex detur aut 53
populus, aut ex populo, laturique sententiam indocti saepius, atque interim rustici: omnia, quae ad obtinendum quod intendimus prodesse credemus, adhibenda sunt; eaque et cum dicimus promenda, et cum scribimus, ut doceamus quomodo dici oporteat. An *Demosthenes* male sic egisset ut 54

h. illi absentes e Flor. *iis i. s.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *indignare* Flor. Guelf. *probationes.* Sic, sed per — *is*, Turic. Flor. Guelf. *probatione* reliqui. Sed quamvis in probatione formam fere indagandi et colligendi sequimur, tamen *probatione* rem non *colligimus*, sed perspicuam aliis reddimus; cf. 2, 20, 5. 10, 1, 84. Sed *colligere probationes* idem est quod 5, 7, 18. „sparsa colligere argumenta; quorum congregatione factum convincimus."

53. *vero alia judex* Turic. Flor. c. Alm. *alia* natum ex *al* (cf. §. 44.) videturque varietas aliqua hic olim fuisse pro *judex*. *decur* Flor. *aut exemplo* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *sentiam* Turic. *quae intendimus* Jens. a. aliq. post. *credimus* Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Basil. acc. Stoer. et aliq. ap. Burm. *eaque et.* Sic Ald. *ea quae et* Jens. c. post. ante Ald. *eaque etiam* reliqui, mendo manifesto. *dicimus.* Sic omnes et scripti et edd. ante Leid. exc. Basil. qui *dicemus* cum reliquis. *scribimus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. inde a Jens. ante Leid. acc. Gibs. Obr. *scribemus* reliqui.

54. *An Demosthenes male sic egisset ut s. a. Cicero.* Sic Lugd. 1538. (male enim ap. Gesn. bis impressum 1528.) Obr. Gesn. Bip. et ita plane Turic. Flor. nisi quod *egisse* uterque. *a. D. m. s. e. vel scripsit aut Ciceronem* Voss. 2. Goth. nisi quod ex hoc Gesner. (tacens ille quidem de

probationes colligere. vid. not. crit.

ſcripſit, aut *Cicero?* aut eos praeſtantiſſimos
oratores alio quam ſcriptis cognoſcimus?
Melius egerunt igitur, an pejus? Nam ſi
pejus, ſic potius oportuit dici, ut ſcripſe-
runt: ſi melius, ſic oportuit ſcribi, ut di-
55 xerunt. Quid ergo? Semper ſic aget ora-
tor, ut ſcribet? Si licebit, ſemper. Quodſi
impediant brevitate tempora a judice data,
multum ex eo quod potuit dici, recidetur;
editio habebit omnia. Quae autem ſecundum
naturam judicantium dicta ſunt, non ita po-
ſteris tradentur, ne videantur propoſiti fuiſſe,
56 non temporis. Nam id quoque plurimum
refert, quomodo audire judex velit: atque

voce *vel*) pro *male* affert *vellem,* non obloquente in colla-
tione codicis Spald. *an Demoſthenem male — Ciceronem* Camp.
an Demoſthenem m. ſ. egiſſe — Ciceronem Guelf. Exc. Sant.
an Demoſthenem malle ſit egiſſe — Ciceronem Jenſ. et (ſed
correcto *ſic* pro *ſit*) poſt. ante Ald. *an Demoſthenem mal-
lem ſic egiſſe — Ciceronem* Vall. Ald. et reliqui mei omnes:
de aliis cf. Geſn. *alia qua* Turic. Flor. Camp.
alia quam Guelf. Exc. Sant. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante
Gryph. exc. Ald. *egeruntur igitur* Flor. Camp. *ſi*
ante *pejus* om. Guelf. *potius* ante alterum quoque *oportuit*
inſerunt Turic. Flor.

55. *ſcribet.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. probante
Geſn. *ſcriberet* Guelf. *ſcribit* reliqui. *ſemper quae
pediant* Turic. Flor. *ſ. quae imp.* Guelf. *ac judice*
Flor. *reciderunt* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. et
edd. ante Bad. cum ipſo Ald. ſed hic modo *multumque,* ut
verbum pendeat ab illo *tempora:* male. *quaedam
ſecundum* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm.
dici ſunt Turic. Flor.

56. *audire judex.* Sic ſcripti omnes et Camp. Jenſ.
j. a. reliqui. *velud* Turic. Flor.

55. *propoſiti.* Vid. 11, 1, 42.

ejus vultus saepe ipse rector est dicentis, ut Cicero praecipit. Ideoque instandum iis, quae placere intellexeris, resiliendum ab iis, quae non recipientur. Sermo ipse, qui facile judicem doceat, optandus. Nec id mirum sit, cum etiam testium personis aliqua mutentur.
57 Prudenter enim, qui cum interrogasset rusticum testem, *an Amphionem nosset*, negante

ejus — rector est dicentis. Sic Obr. usus haud dubie talibus in Cod. Arg. vestigiis, qualia sunt in nostris haec: *ius vultus* Flor. *iis v.* Turic. Guelf. *rectos est docentes* Turic. Flor. *ei vultus — rectus e. d.* reliqui. *praecipit* om. Flor. *praecepit* Tarv. Locat. Ven. et al. ap. Burm. *instandum his* Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Basil. *resilendum* Jens. *re silentium* Flor. *ire* (Turic. *irae*) *silentium* Turic. Guelf. c. Alm. *ab his* Turic. Camp. Basil.

57. *testem ad amphinionem negant et detraxit* Turic. Flor. et sic Guelf. nisi quod *amphiona; t. ad amphinionem negantem d.* Camp. *t. ad Amphionem negant et detraxisset* Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. *t. at Amphion negat et detraxit* Jens. *t. an Amphiona nosset negat et detraxit* Tarv. Locat. Ven. Nostram Aldus primus dedit, secutique ceteri omnes, nisi quod inde a Basil. praetulerunt formam *Amphiona;* non bene, ut observat Badius (an in Ed. 1519? vid. Burm.), cum res acta sit in foro Romano. Necessarium illud *an — nosset* e mss. quidem nondum allatum est: sed in Tarv. nulla conjecturae suspicio. Verba *negante eo* an sint ex Aldi emendatione, nescio. Dixeris esse eadem in

56. *Cicero praecipit.* Locum nondum quisquam indicavit.

optandus. „H. e. eligendus „et studiose consectandus" Gesner. Cf. eund. in Thes. Hoc quamvis in tali quidem sententia rarum ejus significationis exemplum nemo tamen cum mera, qualem esse puto, conjectura Obrechti *aptandus* mutaverit; praesertim cum haec etiam insolita sit structura „aptare sermonem, qui „doceat."

57. *Amphionem.* Burman-

eo, detraxit aspirationem, breviavitque se-
cundam ejus nominis syllabam, et ille eum
sic optime norat. Hujusmodi casus efficiunt,
ut aliquando dicatur aliter quam scribitur;
cum dicere, quomodo scribendum est, non
58 licet. Altera est divisio, quae in tres partes
et ipsa discedit, qua discerni posse etiam re-
cte dicendi genera inter se videntur. Nam-
que unum *subtile*, quod *ἰσχνὸν* vocant: alte-
rum *grande* atque *robustum*, quod *ἁδρὸν* con-

Alm. cum ex hoc ap. Burm. nil notatum sit nisi verbi *nosset* defectus. *spiratione brevi aut que* (Turic. Guelf. Voss. 2. *quae*, Goth. *autque*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. *secundum* Flor. *secunda est e. n. sillaba* Camp. *quam scribatur* et mox *scribendum sit* Camp. *non licet* om. Guelf.

58. *descendit* Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. *quod non vocant* Turic. Flor. Guelf. *quod ἰσχνὸν ἤλειον voc.* Tarv. Locat. Ven. *ἰσχνὸν* solum est jam in Camp. *quod ἁδρὸν constituunt.* Sic Camp. *q. ad ponus*

nus observat, hoc nomine Amphionis multos in lapidibus occurrere inter libertinos praecipue et vilioris sortis homines.

58. *in tres partes et ipsa.* Respicit §. 16. 18. Eandem autem divisionem in *ἁδρὸν*, *ἰσχνὸν*, *μέσον* habes apud Gellium 7, 14. Ex aliis alias generum dicendi sive *χαρακτήρων* divisiones profert Capperonnerius. In his est etiam *floridum* ap. Macrob. 5, 1. *ἀνθηρὸν* ap. Proclum in Chrestom. (Phot. cod. 239.), cui adde auctorem Vit. Hom. ap. Galeum p. 315. Genuina itaque sunt haud dubie graeca in nostro contextu. Sed e codicum vestigiis apparet τῷ ἰσχνῷ et τῷ ἁδρῷ addita fuisse per ἢ cognata quaedam vocabula, difficilia tamen illa conjectu. Nam *λεπτὸν*, quod Capper. proponit, de subtili maxime quidem est proprium, sed nimium recedit a librorum scriptura; ut fortasse verius sit *λιτόν*; cf. Dionys. Hal. de Demosth. p. (Sylb.) 184, 28: τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν φράσιν.

constituunt. cf. 9, 4, 54.

ſtituunt: tertium alii *medium* ex duobus, alii *floridum* (namque id ἀνθηρὸν appellant) addiderunt. Quorum tamen ea fere ratio eſt, 59
ut primum *docendi*, ſecundum *movendi*, tertium illud utrocunque nomine *delectandi* ſive aliud *interconciliandi* praeſtare videatur offi-
1101 cium; in docendo autem *acumen*, in con-

diontenx. Turic. Flor. Guelf. *q. c.* ἀδρὰν reliqui. *id anae poenim app.* Turic. Flor. Guelf. (hic *anepoenim*). *i. ανεταϊυηv a.* Camp. ἀνθηρὸν in Tarv. primum comparet. In Goth. ejus loco lacuna.

59. *ſec. amovendi* Turic. Flor. *ſ. admonendi* Guelf. Camp. *illud eſt ultrocumque* Turic. Flor. Guelf. Verbum *eſt* habet Camp. quoque. *videtur officium* Jenſ. quod mendum hinc omnes, praeter Badii, editiones inſedit ante Geſn. *in conciliando*. Sic Turic. Flor. c. Alm. Baſil. *interconciliando* Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *interconciliandi* Camp. *in interconciliando* reliqui ex Badii

59. *ſive aliud interconciliandi.* Hoc verbum, quod nusquam praeterea occurrit, Geſnero eo tantum tutum videbatur, quod bis hic poſitum eſſet, lectum nimirum hucusque altero etiam poſt aliquot verba loco. Nunc itaque, ubi ope optimorum codicum manifeſtorumque in ceteris veſtigiorum ab altera tamen ſede deturbatum eſt, integra de eo redit quaeſtio. Jam cum Qu., qui ſupra etiam 3, 5, 10. *tria* poſuit, *quae praeſtare debeat orator, ut doceat, moveat, delectet*, poſtea 11, 1, 6. eandem diviſionem memorarit his verbis, *quid conciliando, docendo, movendo judici conveniat:* quis credat eum hic potiſſimum inſolito illo et ſesquipedali verbo uſum, cujus ne ratio quidem conſtat? Nam *interconciliare* quid eſſe poteſt, niſi alios conciliare inter ſe? Quantilla autem haec pars operis oratorii? Senſerunt haec alii etiam, et cum vox quoque *aliud* otioſa videretur, Heumannus propoſuit *auditores conciliare*; quae tamen ingenioſa alias conjectura eo maximo incommodo premitur, quod non apparet, cur huic potiſſimum verbo praemiſſum ſit quod eodem jure ad tria etiam cetera

ciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videatur. Itaque illo subtili praecipue ratio narrandi probandique consistet; sed quod etiam detractis ceteris virtutibus, suo genere ple-
60 num. Medius hic modus et translationibus crebrior et figuris erit jucundior, egressionibus amoenus, compositione aptus, sententiis

aut Vallae correctione. *monendo* Camp. *gravitas* om. scripti et mei et Burmanni omnes cum Camp. sed habet jam Jens. qui e cod. hausisse putandus est, donec aut verius aut commodius aliud verbum inveniatur. Quod fortasse fuerit *vis*, subjecto verbo etiam alio in locum illius *videatur*, quod non ob ingratam solum repetitionem (quam non semper curat noster) sed ob ipsius inertiam plane non ferendum videbatur Spaldingio quoque. In Guelf. est *movendo moveatur*. *narrandi quae cons.* Turic. Flor. Guelf. Totum hoc *probandique* omittere narratur Alm. *consistet*. Sic Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Leid. Conf. mox *erit jucundior*, et *feret cogetque*. *sed quae id etiam* Turic. Flor. Guelf. *plenum*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *plenum sit* reliqui.

60. *medius hic medius* Turic. Flor. Guelf. *medius hic* omissa tertia voce Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui nostrum ex Vall. *medius his modus* Bip. ex nescio cujus correctione, prava illa quidem, altero, quo referatur *his*, in hac quidem serie nondum posito. *amoenis* Turic. Flor. Jens. et post. ante Ald. per se non male, sed contra concinnitatem. *captus* Jens. c. post. ante Ald.

pertinet. Equidem servem illud *aliud*, quo diversum ejusdem generis officium indicatur: et, ne nihil contulerim, criticorum judicio submitto hoc: *delectandi, sive aliud item conciliandi — officium*.

gravitas videatur. vid. not. crit.

sed quod — plenum. Recte Gesner. ita haec interpretatur „totas etiam in hoc genere „orationes, pro materiae ni„mirum ratione, probabiles „esse posse, etiamsi nihil ne„que *floridum* habeant neque „*grande*."

60. *Medius hic modus*. Pro-

dulcis, lenior tamen, ut amnis lucidus quidam et virentibus utrinque silvis inumbratus. At ille, qui saxa devolvat et *pontem indignetur* et ripas sibi faciat, multus et torrens judicem vel nitentem contra feret, cogetque ire qua rapit. Hic orator et defunctos excitabit, ut *Appium Caecum*: apud hunc et patria ipsa exclamabit, aliquandoque *Ciceronem* in ora- 61

tamen nam nis et lucidis quidem (Turic. *quide*) *est virentibus* Turic. Flor. *t. nam vis et l. qui deest v.* Guelf. *t. et amnis lucidus quidam est et v.* Jens. in qua scriptura statim Tarv. mutat *ut amnis*, et meorum primus Gryph. 1544. *est* omittit, quam nostram invenit etiam in suis Merula, dantque Goth. certe et Camp. nisi quod hic *quidem*; cf. §. 17. 19. *utrimque sibi sz verberatus* Flor. *sibi sin* est etiam in Guelf.

61. *indignatur* Turic. Flor. Guelf. *mittentem* Flor. *cogitque ire quarta pite hic* Turic. (nisi quod *irae*, *pitae*) Flor. *rapit* om. Guelf. nimia lacuna relicta. *defunctus* Camp. *excitavit* Turic. Flor. *exclamabit* Turic. *aliquando-*

nomen *hic* respondet suo *ille* in praecedentibus et subjectis: *illo subtili —; medius hic —; at ille qui saxa —*.

ut amnis. Pungunt me diversae in optimis libris scripturae vestigia, maxime illud *nam*, cujus prima littera ex proximo *tamen* adhaesit. Hinc non mutata serie verborum et nonnisi necessariis mutationibus fit, *lenior tamen amnis et lucidus quidam et — inumbratus;* ut ipse orator dicatur amnis, sicut ἐναργέστερον longe mox tertius ille, eamque locutionis audaciam mitiget adjectum *quidam*. Vid. laudata ad §. 17.

61. *pontem indignetur.* Verba sunt Virgilii 8. 728. „Nimirum praecepta hic simul „sunt exempla", ut vere Gesner.

ripas sibi faciat. Novas videlicet, non curans moles obstantes.

Appium Caecum. vid. 5. 8. 54.

patria—exclamabit. Cic. Catil. 1, 7.

Ciceronem — alloquetur ib. 11. Mira tamen videri potest ratio hujus sermonis:

tione *contra Catilinam* in fenatu alloquetur. 62 Hic et amplificationibus extollet orationem, et in fuperlationem quoque erigetur. *Quae Charybdis tam vorax? et Oceanus medius fidius ipse.* Nota funt enim jam ftudiofis haec lumina. Hic deos ipfos in congreffum prope fuum fermonemque deducet. *Vos enim Albani tumuli atque luci: vos, inquam, Alba-*

que Ciceronem. Sic omnes et fcripti (nifi quod Turic. Flor. Guelf. *quae diremptim*) et editi, mei quidem, ante Gryph. 1544. Ab illo autem inde lectum eft *aliquemque ut apud Ciceronem,* nifi quod Obr. omifit vocem *apud.* Quae omnia ut arbitrarias correctiones merito abjecit Gefner. antiquamque reftituit. *aliquando Cic.* e folo Voff. 2. affertur. Mox *alloquantur* Turic. Flor. *alloquatur* Guelf. Exc. Sant.

62. *etiam ampl.* Camp. *et infuper latiniorem quoque erigetur* Turic. Flor. *et infuper latiniorem q. eriget* Guelf. *et in fuperlationem q. eriget* Jenf. et poft. ante Bad. *et vi fuperlationum q. e.* Camp. *et vi fuperlationum q. eriget* reliqui. Noftra eft ipfa illa vetuftiorum librorum cum neceffaria e ceteris correctione. In vulgata hucusque putida certa erat fermonis variatio, „orationem amplificationibus „extollet et vi fuperlationum eriget.“ *funt enim etiam* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *funt etiam* Camp. *quoque* pro *prope* Guelf. Mox bis *nos* pro *vos* Camp.

„apud hunc oratorem (uni„verfe cogitatum) patria ali„quando Ciceronem alloque„tur“; cum mens fcriptoris fit „patria aliquando ipfum, „qui dicit, alloquetur.“ Sed ideo adjectum eft hoc „in „oratione contra Catilinam“, quod alias dixeris effe fcholion. Nunc perinde eft ac fi dixiffet: „in hoc genere pa„tria aliquando Ciceronem in „ipfius Ciceronis oratione al„loquetur.“

62. *in fuperlationem.* cf. 9, 2, 3.

Quae Charybdis —, Oceanus —. Cic. Phil. 2, 27. ubi vox *ipfe* non legitur. *Vos enim Albani —.* Haec etiam memoriter recitata ex Or. pro Mil. 31.

norum obrutae arae, sacrorum populi Romani sociae et aequales. Hic iram, hic misericordiam inspirabit: hic dicet, *Te vidit, et appellavit, et flevit:* et per omnes affectus tractatus hic itaque illuc sequetur, nec doceri desiderabit. Quare si ex tribus his generi- 65

inspiravit Turic. Flor. *h.* (sic, una litt.) *dicit* Turic. *hic dicit* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *hic dicunt* Flor. *dicet hic* Camp. *te vidit et appellavit et flevit.* Sic Camp. *te judet a. e. f.* Turic. *te videt a. e. f.* Flor. c. Goth. Voss. 2. *te vidit a. e. f.* Guelf. Bad. *t. v. et flevit et app.* reliqui praeeunte Jens. *tractatus.* Sic Turic. *tractatur* reliqui. *hic itaque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post ante Gryph. 1544. *hinc i.* reliqui praeeunte jam Camp.

sequetur. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. ut hujus suspicer sphalma merum *sequitur*, quod Gesn. et Bip. repetierunt, Capper. non item. *doceri.* Sic omnes et scripti (nisi quod Goth. *deceri*, non *decere*, err. Gesn.) et editi, quos equidem viderim, praeter Burm. qui *docere*; quod tamen sphalma typographi non est, cum *doceri* tanquam v. l. appictum sit. Haec omnia cum manifesto sint corrupta, Obr. ita in textu suo posuit: *et per omnes affectus auditor huc atque illuc sequetur, nec doceri desiderabit*, quod illum dedisse e conjectura vel sola vox *auditor* et neglectum *tractandi* verbum prodit. Burm. itaque conjiciebat *et ita per omnes affectus tractatus judex huc illuc*

hic dicet —— doceri desiderabit. Haec cum nonnisi corrupta dare potuerim, posui ut sunt in vetustissimis, aliquot emendandi conatibus in not. crit. allatis. Sed haec etiam *Te vidit — flevit*, quae neque apud Ciceronem neque alibi huousque inventa sunt, suspicione apud me quidem non carent: neque fortasse errem, si e Turicensi — scriptura unica littera in simillimam mutata haec effecerim: *Te, judex, appellavit et flevit.* Quae ad miserum aliquem et a potentioribus oppressum clientem relata, scriptor ipse ita finxerit.

bus necessario sit eligendum unum, quis dubitet hoc praeferre omnibus, et validissimum alioqui, et maximis quibusque caussis accom- 1102
64 modatissimum? Nam et Homerus *brevem* quidem cum *jucunditate*, et *propriam*, id enim est *non deerrare verbis*, et *carentem super-*

sequetur, nec d. d. in qua loci constitutione certe illud *tractatus* nunc ab optimo codice confirmatur. Utriusque autem conjecturae virtutes ita fortasse commodissime conjunxeris: *et per omnes affectus tractatus judex huc atque illuc sequetur n. d. d.* ut sola vox *judex* exciderit in vetusta scriptura et verba *huc atque* leviter sint corrupta; quam postremam emendationis partem certissimam judico; de oblitterato verbi *sequetur* subjecto aliorum judicia provocans. Add. et not. exeg.

63. *elig. sit* Goth. (tac. Gesn.) *qui dub.* Turic. Flor. *hunc praef.* Guelf. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *aliqui* Turic. Flor. Guelf. *aliquo* Camp. *alioquin* Jens. et post. ante Bad. *ex maximis* Turic. *quibus* abjecto *que* Turic. Flor. Guelf.

64. *cum jucunditate.* Sic Goth. Camp. (nisi quod in hoc *eum*) c. Alm. Voss. 2. *cum jocunditatem* Turic. Flor. *animi jocunditatem* Guelf. et sic (sed per *u*) Tarv. et post. ante Basil. ex quo sphalmate (confusis tantum compendiis *cū* et *aī*) Philander, quem sequitur Basil., fecit *amoris jucunditatem.* Reliqui utramque vocem conjunxerunt: *cum animi jucunditate,* quod patienter hucusque tulerunt viri docti. *enim non* Camp. *deerrare.* Sic Cod.

64. *Homerus.* Decantata haec de tribus dicendi generibus in tribus Homericis regibus. Vid. Gell. 7, 14. Clark. et Heyn. ad Il. γ, 213 sqq. Placet autem versus Homericos hic ponere, ut cum nostri scriptoris verbis comparentur. Ἦτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευεν, Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής. et de Ulysse v. 221. Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν· Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειεν βροτὸς ἄλλος. et de Nestore Il. α, 249. Τοῦ καὶ

vacuis eloquentiam Menelao dedit, quae sunt virtutes generis illius primi; et *ex ore* Nestoris dixit *dulciorem melle profluere sermonem*, qua certe delectatione nihil fingi majus potest: sed summam aggressus in Ulixe facundiam, *magnitudinem* illi junxit; cui *orationem nivibus hibernis*, et copia verborum,

Palat. teste Gebh. in Crepund. 3, 18. *derrare* Turic. Flor. c. Alm. *errare* reliqui. *et* ante *ex* om. Jens. (tac. Gesn.) et post ante Bad. *dulciore—sermone* Flor. *qua cerit* id. *magis* Guelf. *Sed summa regressus est inutilae facundiam et magn. illi vicisset* Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic *inutile*). Et ita Goth. etiam (non satis accurate referente Gesn.), nisi quod habet *in Ulyze*, et ne ex Spaldingii quidem notatis appareat, an *ut* etiam post *est* ibi insertum sit, quod tamen credere me facit Voss. 2. (vid. mox) et monstra haec Jensoniana: *sed si in mare gressus esset ut in Ulixe fac. et magn. illi junxisset.* Sed Camp. ita: *sed ad summam regressus est in Ulixe fac. et magn. illi vicisse.* Recepta autem inde a Badio erat haec: *sed summam aggressus, ut in Ulysse facundiam, magn. illi junxit,* quam cum in Vall. et Ald. esse dicit Badius, in posteriori quidem eatenus errat, quod ibi non *ut* legitur, sed *est*, servato mox *et* ante *magn.* Ex Alm. nihil refertur nisi *inutile* (pro *ut in Ulixe*) et *jucisset*, ut, nisi indiligentissimus fuerit Almelovenus, in ceteris codex credendus sit receptam dare. Sed e Voss. 2. cum haec tantum proferat Burm. *sed summa regressus est ut in Ul.* (sic), vix mihi persuadeo in reliquis hunc a Goth. recedere. Sat bonis tamen auctoribus nititur recepta, et facile potuit in illam vetustorum scripturam corrumpi; ut statim verbum *iunxit* in codd. multum simile est illi *uicisset.* Quare cum sensus etiam receptae sit accommodatissimus rei, ut veram, certe verae proximam eam servavi, ejecto unico *ut*, quod alienissimum erat, cum praeter Ulyssem nemo tali laude apud Homerum mactetur. *cum orationi similibus et copia* Turic.

ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. *magnitudinem illi junxit.* Pronomen non respicit *dele-*

65 atque impetu parem tribuit. *Cum hoc* igitur *nemo mortalium contendet*: hunc ut deum homines intuebuntur. Hanc vim et celeritatem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulminibus Ariſtophanes comparat: haec eſt vere
66 dicendi facultas. Sed neque his tribus quaſi formis incluſa eloquentia eſt. Nam ut inter gracile validumque tertium aliquid conſtitutum eſt, ita horum intervalla ſunt, atque inter haec ipſa mixtum quiddam ex duobus me-
67 dium eſt eorum. Nam et *ſubtili* plenius aliquid atque ſubtilius, et *vehementi* remiſſius

Flor. Guelf. *cum oratione ſimili nimbus et c.* Camp. *cum orationi n. h. e. e.* Goth. Qui ſilentur, Alm. et Voſſ. 2. receptae favere putandi ſunt. *impetum* Camp.

65. *intuebantur* Flor. *fluminibus* id. *vere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Alm. (qui *u.* ſupra poſito *e*) Goth. Jenſ. et edd. ante Bad. Reliqui *vera.* Sed illud fortius: neque metuendum, ne *vere dicendi* jungatur: nam *vere dicere*, non adjecto vel intellecto, quid dicatur, in uſu eſſe non credo, ſed *verum* ſive *vera dicere*; ut in ambiguitatis vitium vulgata potius cadat.

66. *Sed* om. Camp. *iis* Jenſ. (tac. Geſn.) *eloquentiae eſt* Flor. *inter ſe vallida ſunt* Flor. *inter ſe valla ſ.* Guelf. Exc. Sant. cum Alm. marg. Baſil. Mira varietas, cujusmodi nihil tamen ex Turic. refertur. *medium eſt quorum nam* Turic. Flor. Guelf. et, omiſſo *nam*, Camp. e. Goth. Voſſ. 2.

67. *ut vehementi* Turic. Guelf. Exc. Sant. *vehementi re-*

ctationem, ut videbatur Heynio l. l. ſed *facundiam*, ὄπα μεγάλην.

65. *in Pericle.* vid. ad 2, 16, 19. et 10, 1, 82.

vere. vid. not. crit.

66. *tertium aliquid.* Medium illud et lene.

atque vehementius invenitur; ut illud lene aut afcendit ad fortiora, aut ad tenuiora fummittitur. Ac fic prope innumerabiles fpecies reperiuntur, quae utique aliquo momento inter fe differant; ficut quatuor ventos generaliter a totidem mundi cardinibus accepimus flare, cum interim plurimi medii eorum, va-

miffius omittere refertur Flor. (mirum ni *atque* etiam). *afcendet* Turic. Flor. Guelf. *aut tenuiora* Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voff. 2. *fumitur* Jenf. (tac. Gefn.) *ac fi propriae* Turic. *ac fi p.* Flor. Jenf. (tac. Gefn.) et poft. ante Bad. *generaliter ventos* Jenf. et edd. poft. ante Gefn. exc. Obr. Proximum autem *a* omittunt fcripti omnes, et edd. ante Bad. *carminibus* Flor. *plurimum* Camp. *cum interim plures fint intermedii*, fic in lexicis v. *Interim*, et quidem, quantum reperire potui, in Rob. Stephani primum thefauro, locus hic citatur, noftra tamen fcriptura fimul pofita. Nihilominus priorem non e codice, fed ex alicujus memoriter laudantis obfervatione derivatam puto. *medii*

67. *interim.* Hoc fenfu hanc particulam habuimus 4, 1, 64. De formula ipfa *cum interim* (pro *cum tamen*) v. Bud. ad Pand. lib. 22, 3. (de probationib.) l. 28. (Si arbiter), ubi locus allatus Ciceronis eft pro Sull. 5, 16. Gronov. ad Liv. 4, 51. Quod autem huic formulae junximus indicativum *deprehenduntur*, factum auctoritate omnium librorum, cum conjunctivus editoribus tantum deberetur de grammatica follicitis. Atqui editoris eft non utique regulas fequi, fed ufum antiquorum indagare, qui non femper illis aftringitur. Ita haud rari funt loci, ubi ufus particulae *cum* caufalis delabitur in alterum temporalem, nec apud poetis tantum, ut Hor. I. Od. 29. extr. *Quis neget etc. cum tu coëmtos — libros Panaeti — mutare loricis Iberis, pollicitus meliora, tendis;* fed apud Ciceronem quoque, ut in loco quem C. mihi Schneider. indicavit, ad Div. 15, 12, 3. *Quam mihi facultatem cum his — cafus eripuit, tamen — peto etc.* Quid igitur mirum, fieri illud noftro etiam loco, ubi adjecto *interim* formam temporalem plane induit oratio (*während*).

vario — propriis vid. not.

rie etiam regionum ac fluminum proprii, de- 1103
68 prehenduntur. Eademque muſicis ratio eſt, qui cum in cithara quinque conſtituerunt ſonos, plurima deinde varietate complent ſpatia illa nervorum, atque iis quos interpoſue-

et eorum varia etiam reg. Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. (niſi quod hic *et* pro *etiam*), *m. et eorum varietate r.* Jenſ. c. poſt. ante Ald. *medii eorum, varietate r.* reliqui impreſſi omnes. Sed cum non appareat, quid ſit „proprii varietate regionum" et valde verear, ne Jenſonianum illud *varietate* nullo ſcripto nitatur, codicum ſcripturam cum facillima Geſneri correctione, omiſſoque *et*, cujus nulla utique ratio eſt, repoſui. *regum* Turic. Guelf. Exc. Sant. cujus mendi fons deprehenditur in Flor. ubi *regiūm.* Alm. in his omnibus „turbare" tantum narratur. Mox *proprie* Jenſ. c. edd. poſt. ante Burm. exc. Ald. Nimirum oppoſita haec vox videbatur illi *generaliter;* ſed neque loco ſuo poſita, neque ſic etiam admodum latina, et nullo ſcripto nitens (nam ex Alm. etiam et Voſſ. diſerte *proprii* affertur) merito rejecta eſt. *deprehenduntur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *deprehendantur* reliqui.

68. *cum cithara* Flor. *conſtituerint* Camp. *atque his* Guelf. Camp. *atque his atque huc* Turic. Flor.

erit. Venti autem *fluminum proprii* intelligendi ſunt, qui proprietatem habere putantur a flumine aliquo regionis ejus, unde flant, derivatam.

68. *quinque—ſonos.* Sonos hoc numero primarios cum nusquam apud antiquos memoratos invenirem, Vitruvius autem et Boëthius, ad quos Badius nos remittit, quinque tetrachorda nominent, quorum hic nulla ratio; B o e c k h i u m adii, qui in uſum lectorum Quintiliani haec mecum communicavit. „Ut Quintilianus „ſonos muſicos (φϑόγγους) il„luſtrandis dicendi generibus „adhibet, ita Dionyſ. Halic. „περὶ τ. Δημοσϑ. δεινότ. c. 2. „genus grave et ſubtile cum „ὑπάτῃ et νήτῃ octavam (διὰ „πασῶν) complectentibus com„parat. Verba autem Quin„tiliani ad Sectionem Canonis „ſecundum ſyſtema perfectum „ex binis octavis conſiſtens, „quod inde ab Ariſtoxeneis

runt, inferunt alios, ut pauci illi transitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam 69
eloquentiae facies, sed stultissimum quaerere, ad quam se recturus sit orator: cum omnis species, quae modo recta est, habeat usum, atque id ipsum omne sit oratoris, quod vulgo

69. *se recturus sit.* Sic Turic. Flor. Camp. *r. sit* Guelf. *sit se r.* Goth. (tac. Gesn.) *r. se sit* reliqui. *id ipsum*

„usitatissimum erat, referenda „sunt. In eo octo quidem „sunt *soni immobiles,* qui ante „ceteros designantur, quippe „quinque tetrachordorum ter„mini, iisque inseruntur *mo„biles,* quorum descriptio vul„go *καταπύκνωσις* appellata est: „cujus loco Quintilianus ver„bo utitur *complendi,* ut Plato „(Tim. p. 36. a.) dixit *ξυνε„πληροῦτο τά τε διπλάσια καὶ „τριπλάσια διαστήματα.* Sed ex „immobilibus illis *quinque „soni* totum systema in maxi„ma intervalla dispescunt, *νήτη „ὑπερβολαίων, μέση* et *προςλαμ„βανόμενος,* quibus chordis „binae constituuntur octavae, „ut apud nos sonis $\overline{c}$, c, C, „et *νήτη διεζευγμένων* atque „*ὑπάτη μέσων,* quae singulas „octavas in quartam et quin„tam dividunt, ut nobis $\overline{f}$ et „f. Hos itaque quinque so„nos ut principes secrevit „Quintilianus; reliquosque „tres, quoniam illis minora „jam unius toni intervalla na„scuntur, cum proxima *κατα„πυκνώσει,* qua octo immobi„lium intervalla, secundum „genus diatonicum, omnium „simplicissimum, tonis et he„mitoniis complentur, his „verbis complexus est: *plu„rima deinde varietate com„plent spatia illa nervorum.* „Superest designatio minorum „intervallorum generi chro„matico et enharmonio pro„priorum, ex qua novi ori„untur soni prioribus inter„positi. Huc spectant verba: „*Atque his quos — alios;* at„que ita sonorum varietas ea„dem reperitur, quam in di„cendi generibus agnoscit scri„ptor §. 66. „ita horum — „„est eorum." Notitiam au„tem sonorum et intervallo„rum veteris systematis cete„raque huc spectantia pete in „commentatione mea de Con„formatione animae munda„nae in Platonis Timaeo, in„serta Studiis a Daubio et „Creuzero editis T. III, P. I. „et in libro de Metris Pin„dari III. cap. 7."

genus dicendi vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro caufa modo, fed
70 pro partibus caufae. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, et in certamine hereditatis, et de interdictis ac fponfionibus, et de certa credita dicet; fententiarum in fenatu, et concionum, et privatorum confiliorum fervabit discrimina; multa ex differentia *perfonarum*, *locorum*, *temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex iisdem partibus iram et miferi- 1104

non fit Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Goth. Voff. 2. Jenf. et edd. ante Bafil. exc. Ald. Ita librorum antiquorum unus Camp. habet receptam. Neque tamen in hoc haerendum, recte monente Gefn. de confufione notarum *δ* et *ὅε*.

dic. genus Camp. *tutetur* Flor. *fed pro.* Sic Turic. Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Bad. *et* inferunt reliqui.

70. *nam non ut* Turic. Flor. Guelf. Camp. *et de internis* Turic. Guelf. Camp. c. Goth. Voff. 2. *et de intñf.* Alm. *et internis* Flor. *certa credita.* Vid. certiffimam crifin Spald. ad 4, 2, 61. 8, 5, 14. Addatur autem codicibus priori loco nominatis Flor. *fententiam* Guelf. Exc. Sant. *fententiarum quoque* Flor.

multa. Sic Obr. neque dubium mihi quidem, quin e cod. *vita* Turic. Flor. *vitam* reliqui, praeter Alm. qui *utram.* *conciliavit* Turic. *hisdem* Turic. *eis-*

69. *pro caufa* i. ut caufa exiget.

70. *de interd. ac fponf.* cf. 2, 10, 5. *de certa credita* v. 4, 2, 61.

aliter conciliabit. Plane meum facio judicium Rollini alterum membrum hic excidiffe cenfentis, ut fcripferit Quint. in hunc fere modum: „aliter inflammabit, aliter „conciliabit.“ Burmannus quidem ad defendendam vulgatam provocat ad Gronovii not. ad Liv. 5, 37. Tac. Ann. 1, 65. fed ibi alieniffima ime

cordiam petet: alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color 71 prooemii, narrationis, argumentorum, egressionis, perorationis servabitur. Dicet idem graviter, severe, acriter, vehementer, concitate, copiose, amare, comiter, remisse, subtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane: non ubique similis, sed ubique par

dem Leid. Burm. Gesn. Bip. Nostra in omnibus mss. nisi quod Flor. et Voss. 2. in re minuta silentur. Sed loco verbi *partibus* in Turic. Flor. legitur *huastibus*, in Alm. *hic astibus*, et simile quid reperisse videtur Obr. in Arg. unde effecerit suum *eventibus*, quod ipsum tamen, si vel fuerit in codice, nemini probabitur; requiritur enim aliquid, quod in potestate et arte oratoris situm sit. Ita quod ceteri codices praebent minime est incommodum: „ex iis„dem (artis suae) partibus", eoque acquiescendum putavi, donec probabilius aliquid e stribliginibus illis excudatur.

Mox *alios* — *aliis* Turic. *aliis* e Flor. etiam, sed incertum utro loco. *ad monendum* Camp. (sed junctim) Jens. et post. ante Basil. exc. Ald. *artis* hic raro consensu Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Ald. qui solus *arteis*.

71, 72. *non ubique simul sed ubique par sibi sic fiet* venias. Agit enim Gronovius de voce *alius* semel tantum in altero membro posita, ut in Liviano *virgis caedi, alii securi subjici.* Hic autem unum *aliter* loco geminati cum uno eodemque verbo positum esset: ut sit „aliter atque aliter, „i. e. diversimode, concilia„bit." Cujus formae nullum exemplum affertur. Sed fac latinam esse, sensus tamen non admitteret. Tam minutae enim dicendi generis diversitates, quae in una eademque parte, ut in conciliando, conspiciantur, locum hic non habent, cum statim diversissimae *docendi* et *movendi* partes sibi opponantur. Hoc itaque tantum dicit Qu., non modo diversarum causarum diversa esse dicendi genera; sed in eadem oratione mutandum esse genus, cum in eadem judex sit et docendus et movendus et conciliandus. Jam his tribus hic quidem absolvi res poterat; nec male haec ipsa *aliter* — *alias* — *alias artes* inter se referrentur; nisi intercederet illud *non ex iis-*

genus dicendi vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro causa modo, sed
70 pro partibus causae. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, et in certamine hereditatis, et de interdictis ac sponsionibus, et de certa credita dicet; sententiarum in senatu, et concionum, et privatorum consiliorum servabit discrimina; multa ex differentia *personarum*, *locorum*, *temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex iisdem partibus iram et miseri- 1104

non sit Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Basil. exc. Ald. Ita librorum antiquorum unus Camp. habet receptam. Neque tamen in hoc haerendum, recte monente Gesn. de confusione notarum *s* et *se*.

dic. genus Camp. *tutetur* Flor. *sed pro.* Sic Turic. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. *et* inserunt reliqui.

70. *nam non ut* Turic. Flor. Guelf. Camp. *et de internis* Turic. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. *et de intns.* Alm. *et internis* Flor. *certa credita.* Vid. certissimam crisin Spald. ad 4, 2, 61. 8, 3, 14. Addatur autem codicibus priori loco nominatis Flor. *sententiam* Guelf. Exc. Sant. *sententiarum quoque* Flor.

multa. Sic Obr. neque dubium mihi quidem, quin e cod. *vita* Turic. Flor. *vitam* reliqui, praeter Alm. qui *utram.* *conciliavit* Turic. *hisdem* Turic. *eis-*

69. *pro causa* i. ut causa exiget.

70. *de interd. ac spons.* cf. 2, 10, 5. *de certa credita* v. 4, 2, 61.

aliter conciliabit. Plane meum facio judicium Rollini alterum membrum hic excidisse censentis, ut scripserit Quint. in hunc fere modum: „aliter inflammabit, aliter „conciliabit." Burmannus quidem ad defendendam vulgatam provocat ad Gronovii not. ad Liv. 3, 37. Tac. Ann. 1, 63. sed ibi alienissima in-

cordiam petet: alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color 71 prooemii, narrationis, argumentorum, egressionis, perorationis servabitur. Dicet idem graviter, severe, acriter, vehementer, concitate, copiose, amare, comiter, remisse, subtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane: non ubique similis, sed ubique par

dem Leid. Burm. Gesn. Bip. Nostra in omnibus mss. nisi quod Flor. et Voss. 2. in re minuta silentur. Sed loco verbi *partibus* in Turic. Flor. legitur *huastibus*, in Alm. *hic astibus*, et simile quid reperisse videtur Obr. in Arg. unde effecerit suum *eventibus*, quod ipsum tamen, si vel fuerit in codice, nemini probabitur; requiritur enim aliquid, quod in potestate et arte oratoris situm sit. Ita quod ceteri codices praebent minime est incommodum: „ex iis„dem (artis suae) partibus", eoque acquiescendum putavi, donec probabilius aliquid e stribliginibus illis excudatur. Mox *alios* — *aliis* Turic. *aliis* e Flor. etiam, sed incertum utro loco. *ad monendum* Camp. (sed junctim) Jens. et post. ante Basil. exc. Ald. *artis* hic raro consensu Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Ald. qui solus *arteis*.

71, 72. *non ubique simul sed ubique par sibi sic fiet* veniat. Agit enim Gronovius de voce *alius* semel tantum in altero membro posita, ut in Liviano *virgis caedi, alii securi subjici*. Hic autem unum *aliter* loco geminati cum uno eodemque verbo positum esset: ut sit „aliter atque aliter, „i. e. diversimode, concilia„bit." Cujus formae nullum exemplum affertur. Sed fac latinam esse, sensus tamen non admitteret. Tam minutae enim dicendi generis diversitates, quae in una eademque parte, ut in conciliando, conspiciantur, locum hic non habent, cum statim diversissimae *docendi* et *movendi* partes sibi opponantur. Hoc itaque tantum dicit Qu., non modo diversarum causarum diversa esse dicendi genera; sed in eadem oratione mutandum esse genus, cum in eadem judex sit et docendus et movendus et conciliandus. Jam his tribus hic quidem absolvi res poterat; nec male haec ipsa *aliter* — *alias* — *alias artes* inter se referrentur; nisi intercederet illud *non ex iis-*

72 sibi. Sic fiet cum id, propter quod maxime repertus est usus orationis, ut dicat utiliter et ad efficiendum quod intendit potenter: tum laudem quoque, nec doctorum modo, sed
73 etiam vulgi consequetur. Falluntur enim plu-

cum Alm. et, nisi quod *pars: ibi,* Guelf. *n. u. simul sed ubicunque p. s. s. f. c.* Goth. Voss. 2. *n. u. simul sed ubicunque par sibi fiet. tum* Camp. Gryph. Gibs. *n. u. simul sed ubi pars ibi sic fiet cum* Jens. (non plene ref. Gesn.) c. post. ante Ald. et sic, nisi quod *par,* Bad, *n. u. simul sed ubicunque par sit: sic fiet tum* Stoer. Chouet. Leid. Roll. Alios vid. ap. Burm. Nostram Aldus primus, sed prava distinctione (*par sibi sic fiet, cum*); tum recentiores inde a Burm. eamque nunc demum codd. firmant Turic. Flor. *ut dicat utiliter.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ut, et d. u.* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *ut d. et u.* reliqui. *intendi* Flor. *non doctorum* Jens. et post. ante Bad. *consequetur.* Sic Camp. Basil. et post. ante Burm. *consequatur* reliqui, praeter Tarv. Loc. (err. Burm.) Ven. qui mendose *consequantur.* In codicum illa et a recentioribus adoptata scriptura ingrata erat, et praeter Quintiliani morem turbata oratio „fiet *cum* id, *ut* — dicat, *tum* — consequatur." Aut igitur excidit in his alterum *ut* post *tum;* aut vera est Campani scriptura: in qua et ipsa quidem decessum est aliquantum a logica consecutione, sed longe gratiori modo. Naturalis enim forma erat „cum — dicet, tum consequetur": haec in priori parte ob inserendum illud *propter quod* mutata est in „fiet cum id, ut — dicat — ": neque tamen haec forma nunc nimis sollicite continuanda erat, sed in naturalem illam redire potuit scriptor. Reduxi igitur priorum, et in his illius qui instar scripti est, scripturam; idque eo confidentius, quod C. Schneider, nescius illam extare, conjectura assecutus erat.

73. *falluntur enim plurimi* Jens. (nisi quod hic per

dem — petet, quod indicio est, diversas jam in eo quod praecedit artes indicatas esse, quae responderent et irae et misericordiae provocandae. Et profecto irae inflammatio, quamvis in adversarium, non est pars conciliationis. Ita sit etiam manifestum est, quod per se patet, bis positum a Qu. fuisse *aliter,* sicuti mox bis *alias.*

72. *cum id — consequetur.* vid. not. crit.

rimum, qui vitiosum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia exultat, aut puerilibus sententiolis lascivit, aut immodico tumore turgescit, aut inanibus locis bacchatur, aut casuris, si leviter excutiantur, flosculis nitet, aut praecipitia pro sublimibus habet, aut specie libertatis insanit, magis existimant populare atque plausibile. Quod quidem placere multis nec in- 74
fitior, nec miror. Est enim jucunda auri ac favorabilis qualiscunque eloquentia, et ducit animos naturali voluptate vox omnis;

sphalma *fallunt*) et post. ante Bad. *exultat.* Sic nos ex Turic. Flor. in quibus tamen *exaltet* scriptum. *resultet* Guelf. Camp. *resultat* reliqui; cf. 9. 4. 28. *tum oretur gestit* Flor. *leniter — floribus* Camp. *avet* pro *habet* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. *existiment* Goth. Voss. 2. Camp. Bad. *existimet* Turic. Flor. Guelf. Jens. et post. ante Bad. Video indicativum nullo (nisi quod Alm. siletur) scripto niti. Conjunctivum tamen neque exemplis destitutus reponere, neque nimis festinato judicio damnare ausim. Quid enim si pro eo quod plenius esset „Falluntur, si qui sunt, qui existiment" Quintilianus pressius dicere potuit aut voluit „Falluntur, qui existiment"?

74. *infinitior* Flor. *jucundioris et favorabilis qualiscunque eloquentiae.* Haec est constans plerorumque librorum scriptura cum hac tantum varietate: *jucundi oris* in Voss. 2. et in aliis Badio visis divisim scriptum; *favorabili* Flor. *favorabilioris* aliquot edd. ap. Burm. acc. Gryph. 1544. *eloquentia* Goth. Voss. 2. Mihi Gesneri conjectura ab longo inde tempore in notis prostans matura tandem videba-

73. *locis bacchatur.* Non displicet observatio Badii, alludi hic ad loca terrae, per quae Bacchae vagantur.

qui — existimant. vid. not. crit.

74. *jucunda auri.* vid. not. crit. *favorabile* autem esse cui

neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum est, quod nulli
75 non agentium parata vulgi corona est. Ubi vero quid exquisitius dictum accidit auribus imperitorum, qualecunque id, quod modo se ipsi posse desperent, habet admirationem; neque immerito: nam ne illud quidem facile est. Sed evanescunt haec atque emoriuntur comparatione meliorum: *ut lana*

tur, quae in contextum reciperetur. *nec aliunde* Camp.

75. *exquisitus dictu* Camp. *impeditorum* Flor. *neque merito* id. *nec imm.* Camp. *haec* om. Guelf. *atque moriuntur* Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. meis ante

favetur, e lexicis notum; cf. 7, 1, 45. 11, 1, 42.

aggerem. Comparant VV. DD. versum Juvenalis 6, 588. *Plebejum in circo positum est et in aggere fatum;* de plebe hariolos et agyrtas in illis locis consultante. Utroque autem loco aggerem Tarquinii significari Burmannus censet, quem merito Gesner. audiri vetat, donec ostendatur, ibi quoque ejusmodi circulos fuisse. Ipse tamen aggerem intelligens spinam circi, immo confidenter hoc in Thes. Lat. proponens, hanc appellationem non magis probat: nam ex ipso Juvenalis loco profecto hoc nemo efficiat. Restat ut eo redeamus, unde non minus abegit lectores Gesner., *viamque publicam* omnem intelligamus utroque loco. Cf. Hor. 1. Sat. 8, 15. *Aggere in aprico spatiari* (via publica in Esquiliis significatur). Iuv. 5, 153. *Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit, Qui tegitur parma et galea etc.* (simia describitur plebeculam per plateas oblectans). Quod autem Gesner. ait, *aggeres* potius dicturum fuisse hoc sensu nostrum; primum, si ita reponere suadeam, non ita magnum facinus suadeam; dein singularis etiam numerus in talibus quae universe enuntiantur ratione carere non videtur: nam fora plura et singula, viae urbis continuatae et quasi una.

75. *ut lana — — Ovidius ait.* Ovidiana haec esse Quintiliano credendum est: sed

1105 *tincta fuco citra purpuras placet: at si contuleris etiam lacernae, conspectu melioris obruatur*, ut Ovidius ait. Si vero judicium his 76
corruptis acrius adhibeas, ut fucinis sulfura,

Gryph. 1544. *a. morantur* Turic. Flor. c. Alm. *fuco* Locat. Ven. *fucco* Bad. Basil. *purpuras.* Sic omnes scripti (non mem. tamen Alm.) et edd. ante Gryph. acc. Obr. *ac si* Turic. Flor. Guelf. *aut Ov.* Flor.

76. *iis corr.* Goth. *is c.* Jens. *ut fucinus sulphura* Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod hic *facinus*). *ut fuci-*

unde sumpta non facile est conjicere. E tragoedia esse volunt VV. DD. Et Heinsius quidem (non Colomesius, ut falso Gesner. ait) corrigendo quaedam senarium inde cum duobus phalaeciis efficit: quod metrum mirarentur sane sibi affixum tragici veteres. Sed neque argumentum ipsum lacernaeque mentio tragoediam sapit: nisi dixeris forte, nos tragicos quidem, sed Ovidium tragicum non nosse. Ita haec quidem relinquo. Correctiones autem quas tetigi Heinsii sunt vox *fuco* omissa, et *etiam* mutatum in *eam*. Quorum illud nemini sane persuadebit, ut ne Gesnero quidem, cui totum tamen conamen mire placebat. Alterum specie non caret, cum vocis *etiam* locus esse nullus possit: sed *eam* nimis est pedestre, et rectius in corruptela *etiam* latere dicas appositum aliquod *lacernae*. Non enim audiendi sunt neque Ferrarius, qui, cum purpureae fere fuerint honestiorum lacernae, hic ipsam pro purpura positam esse putat; neque Gallaeus, qui mendum Vallensis libri, *lacenae*, arripiens, *Lacaenam* sic nude pro Laconica purpura (Hor. 2. Od. 18, 7.) ab Ovidio nominatam credit. Vix autem aptius quicquam excogitari posse puto eo quod Aldrovandus (de Testaceis 3. 5.) dudum proposuit *Tyriae lacernae*: nisi quod ille vocem *etiam* non eliminabat, quam equidem ex scriptura *tiriae* natam existimo; salvo tamen eo quod de metro hoc peritiores statuent.

ut fucinis sulfura. Quae horum loco hucusque lecta sunt, ex sola scripturae varietatum collatione tantum non manifesta fiunt aut corruptelae aut arbitrariae correctionis. Neque melius eadem procedebant re ipsa. Nam contra scripturam *ut buccino purpuram* recte hoc movit ex Pli-

jam illum, quo fefellerant, exuant mentitum colorem, et quadam vix enarrabili foeditate pallescant. Luceat igitur haec citra solem,

nus sulphura Guelf. *ut succinis s.* Jens. et post. ante Gryph. *ut buccinis purpura* marg. Basil. *ut buccinum purpura* Goth. Vall. *ut bucinum purpuram* Voss. 2. *ut buccinis purpuram* Gryph. et recentiores praeter Obr. Apparet, opinor, scripturas *fucinus, succinis* eadem, quanquam in mss. corruptionis via provenisse, qua in superioribus *fucum* et *succum; buccina* autem esse correctionem. Repraesentanda itaque erat vetustorum librorum scriptura, non tamen cum manifesto indocti librarii mendo — *us*, sed in ea, quam nexus sententiarum et comparatum illud *succinis* prius fuisse docent, dativi forma *fucinis*. Quae vox an latina sit, an aliud quid verius, sic demum rite investigabitur. *jam illum, quo fefellerant, exuant — pallescant.* Sic nos e certis codicibus Gesner, quod in pretiosissimis erat buccinum et ad purpuras ipsum referebatur. Immerito tamen idem probavit Ferrarii conjecturam *ut buccini purpuram* i. e. „ut si fuco „tinctis pretiosissimam illam „buccini purpuram admo„veas"; quod per se inficetum, corruit ea sola observatione, quae contra vulgatam illam etiam valet, quod illis Ovidianis de conferenda fuco purpura, non hoc ipsum iterum per *Si vero* subjici potuit. Haec reputanti statim exploratum esse debuit, scripturam *sulfura* alteram veritatis partem continere. Neque tamen *succinis* ideo, quae in aliquibus libris juncta illis erant, adhaerescendum erat, cum ob illepidam in aliud genus digressionem, tum ob rem ipsam; nam corruptum aliquid aut vile memoratum requirebatur, quale non est succinum; neque pro mangonizato nescio quo succino (vid. Gesn.) succinum ipsum nominaverit Quintilianus. Ita verum sensum haud dubie unicus adhuc Obrechtus repraesentavit, qui conjectura rem assecutus, posuit *ut fuco tinctis sulfura*. Jam hoc ipsum alia forma hodie nobis praebent codices optimi levissime tantum ope ceterorum librorum emendati, *fucina* neutro genere, ut in aliis coloribus saepe, e. g. in illo Martialis 2, 39. *Coccina famosae donas et ianthina moechae.* Quod autem non adhuc lectum est aliis locis adjectivum *fucinus*,

ut quaedam exigua animalia igniculi viden-
tur in tenebris. Denique mala multi pro-
bant, nemo improbat bona. Neque vero 77
omnia ista, de quibus locuti sumus, orator
optime tantum, sed etiam facillime faciet.
Neque enim vis summa dicendi est ad-
miratione digna, si infelix usque ad ulti-
mum solicitudo persequitur, ac oratorem

eum vestigiis, cum antea fuisset *jam illud, quod fefellerat, exuat — pallescat.* Nam *quo se fellerat* Turic. Flor. *quo fefellerat* Goth. Voss. 2. Vall. In Alm. pronomen omissum: *palescant* Turic. Flor. His adde Camp. qui omissis illis *ut fuc. sulf.* sic haec continuat: — *adhibeas*, *jam illum*, *quo fucus fefellerat*, servata tamen in sequentibus quoque forma singulari; ubi veri vestigiis correctio est immissa. Praeterea in Camp. est *enarrabilis*, in Turic. *seditante.* Mox *et ut quaedam* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) et edd. ante Gryph. *ut et q.* Gryph. Stoer. Chouet. Gibs. Obr.

77. *nec vero* Camp. *neque enim vim summam dicendi eos admirationem dignum infelix* Turic. Flor. Guelf. Eadem in Alm. nisi quod *est admirationem signum.* In recepta habent *esset* pro *est* Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Gryph. *sollitudo* Camp. *prosequitur* Guelf. *nec oratorem* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. quod certe legitimi *atque* vestigium non est. Intactum itaque reliqui *ac*, indicium fortasse turbati ordinis; nam magis placeret *persequitur ac macerat oratorem et coquit.* Remanet autem suspicio, in corrupta vetustorum scriptura vestigia neque in Graecis φύκινος, hoc in talibus nullius fere est momenti. Qui enim dixerunt *coccinus*, *crocinus*, *faginus*, φήγινος, σύκινος, eosdem illo abstinuisse nescio qua religione ductos credis? Praesertim cum alia adjectivi a fuco derivati forma huic usui non exstet: nam *fucata* prosa certe oratione aliud sonant. Quod si cui minus probavero, illi sane hoc unum relictum est, ut hoc ipsum *fucatis* e codicum scriptura, parum utique probabiliter, extundat.

macerat et coquit, aegre verba vertentem, et perpendendis coagmentandisque eis intabe-
78 ſcentem. Nitidus ille et ſublimis et locuples circumfluentibus undique eloquentiae copiis imperat. Deſinit enim in adverſa niti, qui pervenit in ſummum. Scandenti circa ima labor eſt: ceterum quantum proceſſeris, mol-
79 lior clivus ac laetius ſolum. Et ſi haec quoque jam lenius ſupina perſeverantibus ſtu-

eſſe antiquioris cujusdam, receptam autem nonniſi correctionibus natam. Spaldingius in ſchedas haec conjecerat: *Neque enim vim ſummam dicendi et admiratione dignam infelix—ſolicitudo perſequitur nec oratorem macerat* cet. Displicet tamen haec ſententiae inverſio „vim d. admiratione „dignam ſolicitudo non perſequitur" pro eo quod rectius eſt in recepta „ſi vim d. ſolicitudo perſequitur, non eſt „admiratione digna". *maceret* Alm. *et quo quid* Turic. Flor. c. Alm. *verbentem* Turic. Flor. *coaugetandisque* Flor. *coaugmentandisque* Guelf. Jenſ. et aliq. poſt.

78. *eloquentiae opus* Camp. *e. pompis* marg. Baſil. *enim adverſa niti* Turic. Camp. *e. adverſanti* Flor. *ſuadenti* Flor. Guelf. c. Alm. *laboret* Jenſ. Tarv. *labores* Locat. Ven. *mollier clives* Turic. Flor. *mollier dives* Alm. *mollitur dives* Guelf. *mollietur dives* reliqui ante Geſn. qui primus conjectura aſſecutus eſt, quod nunc manifeſtum e veſtigiis optimorum codicum *clivus* ſcribendum eſſe. Qui ſi minus feſtinanter haec procuraſſet, ex illo quod ex Alm. jam allatum erat *mollier* comparativum etiam extudiſſet; quo addito nunc demum locum integritati reſtituimus: nam duriſſima et vix latina erat compago: *mollietur clivus, et laetius ſolum* ſc. *fiet*. *ac laetius*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *et l.* reliqui.

79. *quoque haec* Jenſ. et poſt. ante Bad. *lenius ſuprema* Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *levius* vel *lae-*

77. *ac macerat.* vid. not. crit. *verba vertentem*, i. e. ab omni parte conſiderantem, ut

106 diis evaseris, inde fructus illaborati offerunt sese, et omnia sponte proveniunt: quae tamen quotidie nisi decerpantur, arescunt. Sed et copia habet modum; sine quo nihil nec laudabile, nec salutare est; et nitor ille cultum virilem, et inventio judicium. Sic erunt 80
magna, non nimia; *sublimia*, non abrupta; *fortia*, non temeraria; *severa*, non tristia; *gravia*, non tarda; *laeta*, non luxuriosa; *jucunda*, non dissoluta; *grandia*, non tumida.

vius suprema edd. reliqui ante Burm. qui primus nostrum ex Alm. quod nunc firmatur etiam a Turic. Flor. Guelf. *eveseris* Flor. *everteris* Guelf. marg. Basil. *evaserit* Jens. et post. ante Obr. *off. saepe* Turic. Flor. Guelf. *neque laud.* Guelf.

80. *nimium sublimia* Jens. et post. ante Ald. *abruta* Guelf. *stristicia* Flor. *jucunda non lux dissoluta* Turic. Flor. Apparet scribam autographi horum codicum per errorem relapsum ad *luxuriosa*, inceptum jam verbum non delevisse. Hinc tamen natum *non luxu dissoluta* in Guelf. (quod notatu dignum ad genesin hujus codicis) Ald. Basil. *grandia, non tumida.* Sic Goth. Voss. 2. *fortia n. t.* Turic. Flor. (nisi quod hic *tumidia*) Guelf. c. Alm. Jens. Bad. *fortia n. timida* Tarv. Locat. Ven. *plena non tumida* reliqui praeeunte Camp. Cum *fortia* nescio quo corruptionis casu huc venerit, apparet alterutrum certe eorum, quae ejus loco leguntur, correctione suffectum esse. Praetuli *grandia* non ideo solum quod esset e scriptis, sed aliqua etiam rei ipsius ratione habita. Nam primum *tumidum* supra etiam 10, 2, 16. (ubi haec sunt nostro loco dicitur *vertere quaestionem* et sim.

80. *grandia, non tumida.* Cf. not. crit. Videntur autem *magna* quidem ad res spectare, *grandia* ad oratorem ipsum et ad verba animum patefacientia sive, in tumido, ostentantia. Cf. praeter loca in not. crit. laudata, 2, 11, 3. 10, 1, 65. 77. 12, 10, 58.

Similis in ceteris ratio est, ac tutissima fere per medium via, quia utriusque ultimum vitium est.

XI. His dicendi virtutibus usus orator in judiciis, consiliis, concionibus, senatu, in omni denique officio boni civis, finem quoque dignum et optimo viro et opere sanctissimo faciet: non quia prodesse unquam sa- 1107
tis sit, et illa mente atque illa facultate praedito non conveniat operis pulcherrimi quam longissimum tempus: sed quia decet hoc quoque prospicere, ne quid pejus, quam fece-

congrua: *fiunt pro grandibus tumidi, — fortibus temerarii, laetis corrupti —*) cum *grandi* ita compositum habuimus, et 8, 3, 18. cum *magnifico*, quod idem est. Contra *plenum*, quod 11, 1, 31. opponitur presso et 12, 10, 66. subtili, cognatum vitium Quintiliani certe sermone non *tumorem* habet sed *redundantiam*. Fateor non satis apparere, cur *grandia* a cognatis illis *magnis*, *sublimibus* etc. tam longe distineantur: sed valeret idem de omni verbo quod tumori recte adjungeres. Quare subnasci possit contra utrumque verbum suspicio, et non inepte proponas *mitia*, *non timida*, vel si quod aliud commodius timori adjungatur.

ratio, omisso *est*, Goth. Jens. et post. ante Basil.

ac tutissima. Sic Alm. Camp. Obr. *accutissima* Turic. *acutissima* Flor. *tutissima* sine *ac* reliqui. (In Aldinis turbae: *dissoluta; non tumida. S. i. c. r. est plena ac tut.*)

quod utriusque Turic. Sed Camp. conjunctionem omittit.

Novi capitis in Flor. Guelf. nulla inscriptio. *Conclusio* Turic. *Quae post finem studia* Goth. Jens. et reliqui.

1. *senatu nomini* Flor. *offero boni cuius* Camp. Mox *ille* bis pro *illa* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *prodito* Guelf. Pro illis autem *non conveniat* Turic. Flor. Guelf. *non quod eandem;* ex Alm. *Inq eandem*, mira varietate.

qua long. Turic. Flor. Guelf. *perspicere* Guelf. *ne quid id* Jens. Tarv. *ne quis id* Locat. Ven. Valde pla-

1. *ne quid.* cf. not. crit.

rit, faciat. Neque enim ſcientia modo con- 2
ſtat orator, quae augetur annis, ſed voce, latere, firmitate; quibus fractis aut imminutis aetate ſeu valetudine, cavendum eſt, ne quid in oratore ſummo deſideretur, ne interſiſtat fatigatus, ne quae dicet, parum audiri ſentiat, ne ſe quaerat priorem. Vidi ego 3
longe omnium, quos mihi cognoſcere contigit, ſummum oratorem, *Domitium Afrum* valde ſenem, quotidie aliquid ex ea, quam meruerat, auctoritate perdentem: cum agente illo, quem principem fuiſſe quondam fori non erat dubium, alii, quod indignum vi-

ceret ne qua id. Mox *faciet* Flor.

2. *non interſtat* Turic. Flor. Guelf. (hic *inter ſtat*). In Exc. Sant. *interſtat* ſolum notatum. *non interſiſtat* Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *neque dicet* Turic. Guelf. *nec quae d.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. acc. Bad. *nec quae dicat* Camp. *aud. ſententia* Turic. Flor. Guelf. *nec ſe* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *queratur perire* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et poſt. ante Ald. acc. Bad. Obr. Rollin. *queratur peiorem* Ald. Colin. *quaeratur* (ſic) *priorem* Baſil. 1541. *queratur priorem* Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Gibſ.

3. *vide ego* Flor. *vidi eo* Camp. *afrae* Flor. *quod mer.* Flor. *aliquid indignum* Flor. *aliquod i.* Guelf. *alii i.* Camp. *videbatur* Ald. et poſt. ante Obr.

2. *ne ſe quaerat.* „Id eſt „deſideret, ſentiat ſe immutatum et plane alium. Illuſtrarunt hanc formulam laudati hic Burmanno Graevius „Lectt. Heſiod. c. 9. Bronkh. „ad Tib. 2, 5, 96. Barth. ad „Stat. Achil. 2, 211. Ceterum“ [vid. nos ad 12, 10, 48.] „quod „ſuadet hic Fabius aliis, id ſe „feciſſe ipſum teſtatur 2, 12, „12.“ Geſner.

3. *quod indignum videatur.* Cf. 2, 16, 1. *quidam — invehi ſolent, et, quod ſit indigniſſimum, — utuntur.*

Similis in ceteris ratio ... se-
per medium via, quia ut ... um
tium est.

XI. His dicendi ... s
in judiciis, consiliis, ... um
omni denique officio ... o-
que dignum et optim... us
simo faciet: non ...
tis sit, et illa men... e. Alm.
dito non conven... Jens.
longissimum temp... ierula)
que prospicere, ... m nos
... repriis
... (qui
congrua: *fiunt p...* nulla-
lactis corrupti — ... porri-
et 8, 5, 18. cu... Nam
num, quod 11, ... addere
tili, cognatum ... scriba-
rem habet sed ... credi-
grandia a ... e, cum
distineantur: ... Admodum
recte adjung... rodiisse ex
verbum su... al ampi-
da, vel si quo... ignora-
ratio, om... illam
ac ... male
ric. *acu*... Alm.
turbae: *di*...
quod ... quod

Novi ...
sio Turic. ... cum
1. ... tatem
ille bis ... re vi-
Guelf. ... hic
non quod ... habe-
... vera ne-
ne quid i... que auget:
... tis est, sed
1. *ne quid*. et ... ubique in *de*-

prosequentur. Aut ille monumenta rerum posteris, aut, ut L. Crassus in libris Ciceronis destinat, jura quaerentibus tradet, aut elo-

portiu Flor. portu Guelf.) prosequentur. Sic Flor. Camp. Basil. Gryph. (1556. non 1544.) Obr. persequentur Turic. Guelf. e Vall. Alm. Goth. Voss. 2. sequentur reliqui praeeunte Jens. Apta quidem simplex forma et Quintiliano familiaris de iis quae sponte proveniunt aut facile fiunt (vid. 10, 2, 26. 12, 9, 18.): hic tamen, ubi scriptus eam nullus firmat, retinere non debui. Neque prosequi male fructus dicuntur, qui e vita publica decedentem quasi comitantur nec in otio deserunt. Cf. 1, 1, 35. 1, 11, 19. 6, 2, 50. aut ante ut om. Voss. 2. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Basil. qui aut habet, omisso ut.

grassus Flor. Tum novum aut Turic. Flor. inferunt ante in libras; nam sic iidem. libros Guelf. destinatur a q. Turic. Flor. Guelf. destinat a q. Alm. destinabat q. reliqui praeter Obr. qui non dubium est quin eadem illa, quae in nostris sunt, in Arg. etiam repererit vestigia et inde effecerit jura, servato tamen imperfecto, quod nos iisdem indiciis freti Spaldingiique jussu mutavimus. reddet Tu-

torius vergit. Ita ad pessima etiam significanda adhibetur. Cic. in Pis. 12. *cum tamen ille, qualiscunque est, qui est ab uno te improbitate victus, collegit ipse se.* Tacit. Hist. 4, 8. *bonos imperatores voto expetere, qualescunque tolerare.* Quod autem ubique in deterius, id malo si affigitur, in pejus necessario vergit. Sensus itaque est: „*Neque tamen* „*quae Afer passus est ultima* „*erant illa malorum, sed quae* „*tolerari adhuc poterant. Longe itaque graviora illi, qui* „*est minore ingenio, evenire* „*possunt. Quare*" cet.

4. *prosequentur.* Vid. not. crit.

L. Crassus — destinat. i. facturum se dicit. Ita sensies unice aptum esse hic praesens tempus. Nam quanquam memoriam aliquam secutus de Crasso ita tradiderit Cicero; addito tamen *in libris C.* ineptum esset tempus praeteritum. Locus autem Ciceronis esse creditur de Orat. 1, 42. §. 190. Quanquam ibi de componenda juris civilis arte loquitur Crassus: ut Quintilianus haec quoque memoria falsus aliquantum immutaverit.

jura — tradet. Spaldingio placebat illud *reddet* (v. not. crit.) notum sibi tunc e Guelferbytano tantum: qui non

quentiae componet artem, aut pulcherrimis 108
5 vitae praeceptis dignum os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, et veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quasi eloquentiae parens, et ut vetus gubernator litora et portus, et quae tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid adversis ratis poscat, docebit, non humanitatis solum communi ductus officio, sed amore quodam
6 operis. Nemo enim minui velit id, in quo

ric. Flor. Guelf. Alm. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *arte* Flor. *artem componet* Camp. *hos dabit* Flor. & Alm.

5. *more votorum* Flor. *vere dicendi* Turic. Flor. Guelf. *formavit* Turic. Flor. *quae* pro *quasi* Turic. Flor. Guelf. *qua etate pestatium* Flor. *quod adv.* Turic. *ratus* Turic. *ratum* marg. Basil. *ratim* Guelf. *Nam hum.* Goth. (tac. Gesn.) *amoris* Camp.

offensus est itaque ejusdem verbi ad superiora *monumenta rerum posteris* relatione. Sane „quaerentibus" jura „tradere" non satis congruum videtur; solentque scriptores, cum duo sensus ad unum verbum referunt, propiori illud magis accommodare quam remotiori. Ita zeugma hic, in verbo *reddere* (cf. 1, 10, 47. 8, 3, 61.), non adeo durum sit: et equidem addicentibus nunc optimis codd. plane transeo in Spaldingii sententiam.

6. *more veterum.* Vid. Cic. de Sen. 8. 9. et nostrum 10, 5, 19.

quid — ratis poscat. „Num „*rate* vehetur gubernator?" Spaldingius quaerebat; merito. Nam poëticum hujus vocis usum de nave apud bonae notae scriptores non invenias: alterum proprium habes supra 10, 2, 7. *ratibus adhuc navigaretur:* adde 6, 3, 96. 3, 8, 23. Verissima itaque mihi quidem videtur ejusdem Spaldingii emendatio: *quid — ratio poscat.*

maximus fuit. Quid porro est honestius, quam docere quod optime scias? Sic ad se Coelium deductum a patre Cicero profitetur: sic Pansam, Hirtium, Dolabellam in morem praeceptoris exercuit quotidie dicens audiensque. Ac nescio an eum tunc bea- 7
tissimum credi oporteat fore, cum jam secretus et consecratus, liber invidia, procul contentionibus, famam in tuto collocarit, et sentiet vivus eam, quae post fata praestari magis solet, venerationem, et quid apud posteros futurus sit, videbit. Conscius sum mihi, 8
quantum mediocritate valui, quaeque antea scierim, quaeque operis hujusce gratia potuerim inquirere, candide me atque simpliciter

6. *honestus* Flor. *vero* pro *Cicero* Turic. Flor. c. Alm. *do tabellam* Turic. Deinceps *in* om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

7. *eum turbatissimum* Flor. Guelf. Exc. Sant. *fore* om. Jens. (non Goth. err. Gesn.) et post. ante Ald. *procul cont.* Sic Turic. Flor. Camp. et Alm. Reliqui *a* inserunt. *fama* Turic. Jens. et post. ante Bad. *collocavit* e Jens. enotavit Gesn. sed in meo ex. liquido legitur *r.* *et sententia et vivos* Turic. Flor. *et sententiat vivas* Camp. *et sententia vivus* Alm. *et sentiat et vivus* Guelf. *et sentiat v.* reliqui. Nostra est e certa Gesneri emendatione. *ea quae* Flor. *facta* Turic. Flor. *solet et* Flor. Guelf. Camp. *videbat* Guelf.

8. *opere h. gratie* Camp. *ac simpl.* Guelf.

6. „De *Coelio* ad Cicero„nem a patre deducto vid. Cic. „in Orat. pro eod. c. 4. De „*Hirtio*, *Pansa*, *Dolabella* di„scipulis suis ad Fam. 9, 16.“ [quanquam nihil ibi de Pansa] „et al.“ Gesner. Cf. de iisdem nostrum 8. 3, 54. Suet.

in notitiam eorum, si qui forte cognoscere voluissent, protulisse. Atque id viro bono
9 satis est, docuisse quod sciret. Vereor tamen, ne aut magna nimium videar exigere, qui eundem virum bonum esse, et dicendi peritum velim; aut multa, qui tot artibus in pueritia discendis, morum quoque praecepta, et scientiam juris civilis, praeter ea quae de eloquentia tradebantur, adjecerim: quique haec operi nostro necessaria esse crediderint, velut moram rei perhorrescant, 1109

protulissent Flor. Guelf. *quod sciret.* Sic Turic. Guelf. Camp. *scieret* ex Alm. *scierit* reliqui, quod legitimum non credo. Alia enim ratio est verbi *scierim* in praecedentibus, ubi sermo finitus erat „docui et quae *antea* scivi, et quae — potui". Hic autem sermo finitus est „docuit quod sciebat."

9. *exire* Flor. superscripto *e* solo. *quae eundem* Goth. (tac. Gesn.) *esse dicendi* Camp. *aut iecerim* Flor. *qui quae haec operi* Guelf. *quique operi* Jens. Tarv. *quaeque op.* Ald. Bad. Basil. Gryph. *crediderint.* Sic liquido Turic. Ediderunt autem ita Obr. Bip. *crediderim* reliqui. *velut morum rei* Turic. (sed suo more *velud*) Flor. *v. mox rei* ex Alm. littera *x* nata ex simili terminationis *rum* compendio. *v. pondus r.* reliqui praeter Obr. qui dedit *velut remoram perhorr.* ita sine dubio e conjectura corrigens eandem in Arg. inventam scripturam, quam vetusti nostri exhibent, quamque nos simplicius multo emendare

de clar. rhet. non procul ab initio; Sen. Controv. I. Prooem.

8. *Atque.* „An *atqui?* Vid. „4, 2, 10. not. crit." Spald.

quod sciret. v. not. crit.

9. *aut multa.* Repete *nimium.* Totam autem hanc paragraphum facilius mente capias ita sensus contrahendo: „Vereor, ne nimium videar „exigere, quique haec neces„saria crediderint, desperent."

moram rei. Sic *mora* passivo significatu genitivo jungitur haud raro. Cic. Verr. 5, 64.

et deſperent ante experimentum. Qui primum 10
renuncient ſibi, quanta ſit humani ingenii vis, quam potens efficiendi quae velit: cum maria transire, ſiderum curſus numerosque cognoſcere, mundum ipſum paene dimetiri, minores ſed difficiliores artes potuerint. Tum cogitent, quantam rem petant, quamque nullus ſit hoc propoſito praemio labor recuſandus. Quod ſi mente conceperint, huic 11

non dubitavimus. *et deſperent.* Sic Turic. Flor. (ſed hic *deſperet*) Guelf. Camp. *ac d.* reliqui.

10. *experimentum. tum qui primum* Turic. Flor. (niſi quod hic *tu qui*) Guelf. Exc. Sant. Camp. *experimentum. hi pr.* Alm. *e. namque pr.* Goth. Voſſ. 2. *e. namque qui pr.* Jenſ. Tarv. *e. Sed hi pr.* ex emend. Merulae reliqui, exc. Obr. qui noſtram, quam manifeſto indicant libri optimi. *quantum* Flor. *humani generis* Alm. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. acc. Gibſ. *demetiri* Flor. Camp. *minores et d.* Guelf. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *cogitant* Guelf. *quanquam* Guelf. c. Voſſ. 2.

§. 165. *crudeliſſimi taeterrimique judicii aliquam parvam moram — afferre.* 166. *ſi non effugium, ne moram quidem mortis.* pro Rab. perd. 3. §. 8. *cum ad judicii moram excuſatio quaereretur.* Flor. 4, 9. *ſcopulus et nodus et mora ſecuritatis publicae Antonius.*

10. *renuncient ſibi.* „cogitent, conſiderent, ad animum revocent" ſic Geſner. in Theſ. non immerito obſervatu dignum hunc uſum dicens, cujus ſimile aliunde nondum allatum eſt. Nam aliis quoque non *renunciatur* niſi quod neſciunt. Hinc neque illud ſatisfacit, quod annotavit Spaldingius, eſſe pro *reſpondeant.* Quare mihi quidem veritas hujus ſcripturae nondum in tuto eſt.

artes. Neſcio quid acciderit Burmanno accuſativum hic videnti et in formula *poſſum artes* haerenti. *Artes* aliae, *minores* illae dignitate nec tantum ingenium ſibi poſcentes, quanquam *difficiliores* perceptu, *maria transire* cet. *potuerunt.*

quoque parti facilius accedent, ut ipsum iter neque imperviam, neque saltem durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus est, ut boni viri simus, voluntate maxime constat: quam qui vera fide induerit, facile easdem, quae virtutem docent, artes accipiet.
12 Neque enim aut tam perplexa, aut tam numerosa sunt quae premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione discantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus: brevis est institutio vitae honestae beataeque, si credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque discere meliora volentibus promtum est, ut vere intuenti mirum sit illud magis, malos

11. *accendent* Flor. *quod pejus* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *viri simul* Flor. Guelf. *voluntatem* Turic. Guelf. *constant* Turic. Guelf. *artis* Flor.

12. *premuntur* Turic. *legem meam facit op.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. *instituto* Flor. *instituti* Guelf. Mox *intuendi* Flor. *magis* om. Camp.

11. *neque saltem.* vid. ad 1, 1, 24.

easdem. Plane nullam video hujus pronominis rationem: nam virtutes nondum memoratae sunt, sed homo. Quare scribendum puto *eas idem, quae.*

12. *quae premunt.* Corrupta utique scriptura. Neque tamen *petuntur*, quod Obrechtus reposuit, satisfacit: quanquam formam passivam codex optimus nunc praebet. Aptius ad sensum videtur *praecipiuntur*, sicut 1, 10, 29. dictum est *praecipere studium* aliquod.

si credas. Mirum, viros doctos apud Burmannum tantum desudare in mutando verbo convenientissimo. An veriti sunt, christianam esse sententiam? Sed certa est scriptura oppositione verbi *repugnamus*: apteque Gesner.

esse tam multos. Nam ut aqua piscibus, ut 13
sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus volucribus convenit: ita certe facilius esse oportebat, secundum naturam, quam contra eam vivere. Cetera vero, etiamsi aetatem nostram non spatio senectutis, sed tempore adolescentiae metiamur, abunde multos ad discendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, et ratio, et modus. Sed 14
culpa est in praeceptoribus prima, qui libenter detinent quos occupaverunt, partim
1110 cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicentur, partim etiam inscientia tradendi,

13. *ut atque* Flor. *torrenis* id. *circumfusum* Flor. Guelf. *cerit* pro *certe* Flor. *caetero* pro *cetera* Guelf. *etiam scietatem* Flor. *sed corpore adulescantiam* Turic. Flor. (nisi quod ex hoc *corpore* tantum affertur) Guelf. marg. Basil. *motiamur* Turic. *ad dicendum* Goth. (tac. Gesn.) *ratio et mundos* Flor. *r. e. mundus* Guelf.

14. *prima qui libenter detinent occupaverunt* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *prima libenter detinentes puerum* Voss. 2. *p. l. detinentibus puerum* Goth. Camp. et edd. ante Obr. sec. Capper. Nostra in marg. Basil. notata ab Obr. primo recepta est. *cupiditatem* Flor. *divitiis* Flor. Guelf. *mercedulam* Camp. *ambitio* Turic. Flor. Guelf. *quod diff.* Turic. Flor. *sit* om. Turic. Flor. Guelf. *insipientium* Turic. Flor. *insipientia* Guelf. *inscitia* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. Basil. et post. ante Obr. *tradenti* affert illud Socraticum ap. Cic. de Orat. 1, 47. *quibus id persuasum esset, ut nihil mallent se esse quam bonos viros, iis reliquam facilem esse doctrinam.*

13. *Cetera.* Respicit ad *prius* illud et *majus* §. 11. *tempore adolescentiae. Tempus,* cum opponitur quasi spatio, τὸν καιρὸν significare acute in schedis monet Spaldingius.

vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod novimus, quam discere
15 quae nondum scimus, melius putamus. Nam ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more est plurimorum (ut de his, a quibus magna in hoc pars aetatis absumitur, taceam) declamitare in schola, et tantum laboris in rebus falsis consumere, cum satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, et dicendi
16 leges comperisse? Quod non dico, quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio, sed quia non sit in una ejus specie consenescen-

Turic. per I). Camp. *vel neglegendi* Turic. Flor. Guelf. (sed hic *proximam in nobis* Turic. *proximam nobis* *in eo quod nobis discere* Turic. Flor. Guelf.

15. *nam et de* Guelf. *de iis a* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Ald. Sed nostrum digitum intendere videtur in quosdam. *partis aetatis* Turic. Flor. *discrimine sed* Flor. Guelf. In Exc. Sant. *discrimine* tantum notatum.

16. *quae* pro *quod* Camp. *non dico quà* Turic. Flor. *discendi* Turic. *sed quia ima sit ejus specie consenescendum* Turic. item Flor. nisi quod hic *in ima*. Sed Guelf. *sed quia una ejus sp. c.* (nisi quod Spald. enotavit tantum usque ad vocem *una*, ut fere suspicer, fugisse illum verbum *sit* post vocem *una*). *sed quia non sit una ejus sp. c.* Camp. Colin. Vidov. *s. q. n. sit ejus specie c.* Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Basil. qui primus nostram, incertum e cod. an e conjectura. Ipsane Quintiliani verba habeamus, dubium: sed sensum, credo, habemus. Nam vocem *una* si omittas, *speciem dicendi* dictum sit pro *imagine dicendi*. Quod falsum. *Discriminis* quidem *imaginem* tantum

15. *de his.* cf. not. crit. *comperisse.* Ignotum mihi hac *addiscendi* potestate verbum. An fuit *combibisse?*

dum. Cognoscere, et praecepta vivendi perdiscere, et in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus. Discendi ratio talis, ut non multos annos poscat. Quaelibet enim ex iis artibus, quarum habui mentionem, in paucos libros contrahi solet: adeo infinito spatio ac traditione opus non est. Reliqua

declamationes illae praebebant; sed dicebatur revera. Ita vox *una*, quae latet etiam in mendo *ima*, recte adoptata est, ut sensu logico, sicut toties, dicta sit *species*: neque abjicienda vocula *in*, quam firmat Flor. *Cognoscere et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. *enim* inserunt reliqui, ex Aldi, ut videtur, correctione minime necessaria. *praecepti vivendi* Turic. Flor. *p. dicendi* Goth. quod alienissimum hinc probat tamen Gesn. *in forones ex periuri* Flor. *in forensibus experiri* Camp. *possimus* id. *dicendi ratio* Locat. quod sphalma transiit in posteriores, exc. Ald. Veram omnium codd. scripturam primus restituit Gesn. *poscat* om. Turic. Flor. Guelf. *quaelibet enim plus ex his partibus* Turic. Flor. *q. e. plus ex his artibus* Guelf. Camp. *quantumlibet e. plus ex his a.* Goth. (de *plus* tac. Gesn.) *q. e. plus ex iis a.* Voss. 2. Jens. (de *plus* tac. Gesn.) Tarv. *q. e. ex iis partibus* Bodl. Andr. Illud *plus* unde irrepserit, non perspicio, nisi natum forte e voce *prius* margini adscripta; vid. mox: sed inter *artibus* et *partibus* fluctuari potest. Praefero tamen *artibus* vel ob relationem ad §. 9. *quarum habui.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. *prius* inserunt reliqui. *contrahis s.* Flor. *non est*

16. *Cognoscere.* Rollinus adjectum aliquid desiderabat; cui Burmannus non dubitabat tradere sequens *praecepta*: adeo nulla interdum viris illis doctis cura fuit vel simplicissimarum verba ordinandi legum. Verum bene *cognoscere*, quod spectat *rerum* in vita *cognitionem* (§. 17.), absolute primum positum est, quo efficacius opponatur usui *declamitandi*, *exercendi*, et omni scholasticae vitae.

adeo — opus non est. Cave *ideo* reponas, quod fecit Badius,

17 est, quae vires cito facit, consuetudo. Rerum cognitio quotidie crescit, et tamen quam

om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voss. 2. Goth. Jens. Sed Camp. Tarv. Ald. solum *non* omittunt. Goth. autem et Camp. modo *finito:* scilicet sic sensui medentes. Equidem quo casu duae voculae, quibus tamen sensus carere plane nequit, exciderint nescio: nisi fuit forte olim *non opus est*; sigla autem ō absorpta est a voce *opus*. Mox pro *consuetudo* Turic. Flor. *consetitur* c. Alm. *conficitur* Guelf.

17. *tamen multorum* omisso *quam* Goth. Voss. 2. Camp.

vel, quod pejus etiam, *adeo* pro *ideo* dictum existimes, quod commissum est in indice Gesneriano non in hoc tantum loco, sed in longe faciliori §. 12. *Adeo — est* in tali compositione valet *adeo certum est*, — *esse*. Cf. 1, 12, 7. *Adeo facilius est multa facere, quam diu.*

17. *Rerum cognitio* etc. Totus hic locus impeditus et valde incertae adhuc est scripturae. Apparet proxime superiora respicienti, Quintilianum ea quae scholarum sunt, disciplinam et exercitationem, secernere, ab iis quae sunt insequentis vitae, rerum cognitione, studio, usu. Scholastica non ita longi temporis esse praedicat; improbat diutinam illam exercitationem (§. 15. 16.); et ne quis objiciat, ipsas artium disciplinas multum temporis absumere, haec verba addit: *Discendi ratio* etc. Jam rerum cognitionem vel sine studio adipiscimur usu quotidiano: concedit tamen Qu. opus esse simul assidua lectione. Hic itaque statim offendor illo *et tamen quam multorum — !* Sentis enim, hoc non esse ex sermone quo respondeatur illi querelae. Fatentis et mox responsuri erat simplex *tamen*. Quare cum aliquot libri, minoris sane illi auctoritatis, omittant voculam *quam;* vide an leviorem alteram *et*, post similem vocis proximae exitum, itidem ejicere liceat. Mox „lectio librorum, *qui*„*bus* ab historicis et ab orato„ribus exempla petuntur" habet aliquid scabri; quod tamen non urgeo. Illud autem, quod „*rerum* cognitio" complecti dicitur „exempla *re*„*rum*" et „exempla *dicendi*", gravius videtur; ita tamen ut hoc etiam solitae nostri in talibus negligentiae condones. *Res* enim priori loco *penum* omnium eorum significant, quae post ipsam oratoris insti-

multorum ad eam librorum necessaria lectio est, quibus aut rerum exempla ab historicis, aut dicendi ab oratoribus petuntur. Philosophorum quoque consultorumque opiniones, sicuti alia, velimus legere necessarium est. Quae quidem possumus omnia: sed breve nobis tempus nos facimus. Quantulum enim 18

et edd. ante Obr. *ad eam.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ad earum* Guelf. *ad eas* reliqui. *necessario lectio* Flor. *historiis* Turic. Flor. Guelf. *hystoreis* Camp. *opinione* Flor. Guelf. *velimus legere ne quod quidem potest omnia* Turic. Guelf. Goth. Jens. (err. Gesn.) *v. l. ne quidquod potest o.* Voss. 2. *v. l. non* (Alm. *n*) *quod quidem potest o.* Flor. c. Alm. *v. l. necessarium est quod quidem potest o.* Camp. Tarv. Vulgata in Locat. primum comparet corrigente Merula. *fecimus* Turic. Flor. Alm. Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post ante Gryph. 1544. Receptam solus e vetustis Camp. habet.

tutionem historice, ut nos loquimur, discit idem, et in his etiam multifaria, quae apud oratores prostant, *dicendi* exempla, quae per se *rebus* angustiori sensu recte opponuntur. Sed omnium impeditissima sunt verba „Philosophorum —— omnia", quae in scriptis, quos quidem novimus, libris non ita leguntur. Quare Obrechtus quidem e codicum scriptura solum *ne* vel *non* omittens ita reposuit: *Philosophorum — opiniones, sicuti alia, velimus legere, quod quidem potest, omnia: sed breve nobis tempus nos facimus.* Quae ratio quot titulis displiceat, ne longus sim, exponere supersedeo. In recepta quidem, si ab his „sicuti alia, velimus" recedas, cetera tam bene congruunt, ut, quamvis verba *necessarium est* e scripto nullo allata sint, et haec *quae — possumus* Merulae videantur deberi, tamen ex meris virorum non sane doctissimorum conjecturis haec conflata credere non sustineam. Enimvero solet levissimus ille homo, quoties manifesta menda e notissimis exemplis corrigit, ita loqui, quasi ex ingenio haec depromat. Quare e scriptis libris derivata haec omnia credo. In

ftudiis impartimur? Alias horas vanus falutandi labor, alias datum fabulis otium, alias fpectacula, alias convivia trahunt. Adjice III tot genera ludendi, et infanam corporis curam; trahat inde peregrinatio, rura, calcu-

18. *partimur* Turic. Flor. Goth. Camp. Locat. Ven. Ald. *patimur* Guelf. Jenf. Tarv. *impertimur* Bad. Bafil. Obr. Noftrum in Gryph. primum invenio, neque fervare dubito, cum *a* fit in fcriptis omnibus, et aliunde quoque nota forma. *vatius* Camp. *faltandi* Guelf. *adiciet ut* Turic. Flor. Guelf. (fed hic per *ji*). *trajam per-*

reliquis autem emendandis a vero proxime, judice me, abeft Gefner. proponens *fi uti alias velimus.* In qua ratione una vox *alias* non recte adhibita videtur. Quare aut *aliquando* legendum aut plane delendum *alia*, quód eodem quo toties modo irrepferit: cf. not. crit. ad §. 3. Neque hoc „opiniones legere" admodum placet. Quare ope optimorum codd. Flor. et Guelf. ita fortaffe fcribendum: *Philofophorum quoque confultorumque opinione fi uti velimus, legere neceffarium eft. Quae* etc. In illis autem *fed — nos facimus*, pronomen *nos* fortiter pronunciandum; eft enim pro *ipfi.* Plane nullam rationem haberet hoc *nos*, fi non vera effet in proximis fcriptura *quae — poffumus.*

18. *impartimur.* v. not. crit.

falutandi labor. Nota res de falutationibus Romanorum, quae mane fiebant in atriis potentiorum.

datum fabulis otium, praefertim ante fpectaculorum mentionem, de theatro intelligi nequit. Referri poffit ad inanem nugalemque, qualis hodieque viget, lectionem, collato Cic. de Fin. 5, 19. *Quid, cum fictas fabulas, e quibus utilitas nulla duci poteft, cum voluptate legimus.* Sed unice vera videtur de *confabulationibus* interpretatio. Petron. 39. init. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio.* Plin. Ep. 8, 18. *Habes fabulas urbis.*

trahat. Majores olim diftinctiones ante hoc verbum et poft vocem *animus* ponebantur. Sed *trahat* protafin effe eorum quae fequuntur *ne ea quidem* etc. Gedoynus recte, opinor, vidit. Equidem praecedentem quoque imperativum eidem protafi inclufi.

rura. Negabat Burmannus

lorum anxiae sollicitudines, multae causae libidinum, et vinum, et flagitiosus omni genere voluptatum animus: ne ea quidem tempora idonea, quae supersunt. Quae si omnia 19 studiis impenderentur, jam nobis longa aetas et abunde satis ad discendum spatia viderentur, vel diurna tantum computantibus tempora: et noctes, quarum bona pars omni so-

egrines rura Turic. Flor. *trajam peregrinatio jura* Guelf. *Trajani peregrinatio jura* Goth. (non plene Gesn.) Voss. 2. *terrarum peragratio rura* Camp. *jura* habent etiam Vall. Jens. et post. ante Ald. *ansia sollicitudine* Turic. Flor. *eam* pro *causae* Turic. Flor. *causa* Voss. 2. *flagitiis omni* Turic. Flor. (nisi quod hic — *tus*) Guelf. Jens. *flagitiosis o.* Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Camp. (qui tamen mox *animus*) Tarv. et post. ante Bad. *animis* Turic. Flor. Guelf. Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Bad. Nostram (*flagitiosus — animus*) Badius primus e Vall.

19. *impedirentur* Guelf. *aetatis et* Flor. Camp. *dicendum* Jens. Tarv. *ut diuturna — tempora, at noctes* Turic. *et diuturna — temporet ut n.* Flor. *ut diurna — t. at n.* Guelf. Camp. *ut d. — t. aut n.* Goth. *et d. — t. at n.* Jens. *et d. — t. et n.* reliqui inde a Tarv. E Voss. 2. *ut diurna* affertur tantum. Nostrum e conjectura, cum toties *vel* et *ut* in codd. permutata sint, vulgata autem ob continuatum illud sensu diverso *et* ferenda non videatur. *computationibus* Goth. Voss. 2. *una pars*

studium ruris honestissimum inter occupationes vanas et inutiles poni potuisse. Quasi non plurimi Romanorum solius voluptatis, desidiaeque causa rus secessissent.

calculorum — sollicitudines: cura peculii, fenus etc.

ne — supersunt. „Propter „habitus malos desidiamque „nihil agendo contractam, et „perturbationes animi, vel „negotia adeo orta ex his, „quae enumerata sunt.“ Gesner.

19. *Quae — omnia.* Vix opus observare, haec non ad proxima illa „quae supersunt „tempora“ referenda esse, sed ad omnia quae praecedunt.

vel diurna. vid. not. crit.

mno longior est, adjuvarent. Nunc computamus annos, non quibus studuimus, sed qui-
20 bus viximus. Nec vero si Geometrae et Grammatici ceterarumque artium professores omnem suam vitam, quamlibet longa fuerit, in singulis artibus consumserunt, sequitur ut plures quasdam vitas ad plura discenda desideremus. Neque illi didicerunt haec usque in senectutem, sed ea sola didicisse contenti fuerunt, ac tot annos in utendo, non in percipiendo ex-
21 hauserunt. Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis aut praecepta, aut certe non dubia vestigia reperiuntur; ut *Eleum Hippiam* transeam, qui non liberalium

Goth. *est* om. Guelf. Goth.

20. *nec viros in geometre* Turic. Flor. *geometri* Guelf. *viam* Flor. *quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *plura dicendi* Turic. *pluras dicendi* Flor. *in utendo* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. de hoc Gesn.) Camp. et edd. ante Bad. qui tacite nostram e Vall., ut videtur, reposuit. *praecipiendo* Jens. et post. ante Ald.

21. *aut praecepta.* Sic Jens. et post. ante Ald. *aut perfecta* reliqui (*ut perf.* Flor.) cui scripturae quid praeter auctoritatem librorum faveat, plane non video. *Artem perfectam*, artis *perfectum exemplum* novi; sed *perfecta vestigia*, quae plus quidem sint quam *non dubia vestigia*, merae sunt nugae. Manifestissimum itaque hic habemus exemplum optimae scripturae in antiquis illis editionibus servatae, cujus in nostris codicibus nullum vestigium. Nam *praecepta* tantum non omnium doctrinarum apud Homerum reperiri quis veterum non dixit? *aut certa* Turic. Flor. Guelf. *helium* Flor. Guelf. Exc. Sant. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. *Elium* Camp. *Aeleum* Ald. *qui non* om. Turic. Flor. Guelf.

20. *plures quasdam vitas.* Cf. 12, 11, 17. 60.

21. *Hippiam.* „Nemini „ignotum ex Cic. de Orat. 3.

modo diſciplinarum prae ſe ſcientiam tulit, ſed veſtem, et annulum, crepidasque, quae omnia manu ſua fecerat, in uſu habuit, atque ita ſe praeparavit, ne cujus alterius ope
1112 egeret ullius rei: *Gorgias* quoque ſummae

ſcientiam prae ſe Camp. *per ſe* Alm. Goth. Voſſ. 2. et aliq. edd. ap. Burm. *crepidas quoque omnia tullit manu* Turic. Flor. *crepidas quaeque o. tulit m.* Guelf. *crepidasque quae o. tulit m.* Goth. *crepidasque quaeque o. m.* Camp. *crepidas quoque o. tulit m.* Jenſ. *crepidasque quaeque o. tulit m.* Tarv. Locat. Ven. Sed Voſſ. 2. haec omnia *ſed — omnia* omittit; nimirum per homoeoteleuton, cum in ejus quoque autographo verbum *tulit* bis legeretur. Noſtra in Ald. primum comparet. Non displiceret autem *crepidas quoque, quae — fecerat:* abjectiores enim crepidae. Sed quo caſu alterum *tulit* irrepſerit, divinare nequeo.

in uſa Flor. *atqui* Camp. *ad quae* Goth. marg. Baſil. *alteris* Flor. *opere geret* Turic. c. Alm. *ope regeret* Flor. *opere e.* Camp. *ullius rei.* Sic Voſſ. 2. Camp. Ald. *nullius rei* Goth. Jenſ. et poſt. ante Ald. *inluſire* Turic. Flor. Guelf. *neve ullius rei* reliqui, tacite praeeunte Badio. Quae ſcriptura falſum ſenſum praebet: nam non id egit Hippias, ut nullius rei ope egeret; quod ne intelligi quidem recte poteſt; ſed ut in omni re ſibi ipſe ſufficeret. Ita ſimpliciſſimum foret reponere *in ulla re:* hoc tamen cum nimium recedere videretur ab illo vetuſtorum codicum *inluſire;* revocavi principis editionis ſcripturam, luxatam orationem praeferens et ſtribligini in vetuſtis et ſenſui non ſenſui in vulgatis. Proxime poſt illud *inluſire* in Turic. legitur *tot quod ſumma ſenectutis,* in Flor. Guelf. *totque ſumma ſ.* in quibus latet ignotum

„32. luxurie Africana deſcriptum ab Apulejo Florid. „p. 546. Elmenh.“ Geſner.

crepidasque. cf. not. crit.

ullius rei. vid. not. crit.

Gorgias — jubebat. Sincera nos Quintiliani verba in hisce non habere, patet tum ex mira lectionis varietate, tum ex ipſo ſententiarum nexu. „Ut „de Homero taceam —; ut „Hippiam transeam —: Gor„gias quoque —“. Quaenam quaeſo in Gorgia tanta gravi-

senectutis quaerere auditores, de quo quis-
22 que vellet, jubebat. Quae tandem ars digna litteris *Platoni* defuit? Quot seculis *Aristoteles* didicit, ut non solum quae ad philosophos atque oratores pertinent, scientia complecteretur, sed animalium satorumque naturas omnes perquireret? Illis enim haec invenienda fuerunt, nobis cognoscenda sunt.

scribis nomen. *senectutis quaerere auditores.* Sic Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Camp. Ald. Bad. Obr. *senectutis habet quod quere auditoris* Turic. *sen.* (vacuum hic spatium) *quere auditoris* Flor. *s. habetque quaercre a.* Guelf. *s. quaerere audituros* Alm. et aliq. edd. ap. Burm. *s. hic quaerere auditores* Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *s. id q. a.* reliqui inde a Basil. *quisque disputari vellet* Camp. Ald. *jubeat* Flor. *videbat* Camp.

22. *platonis* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *fuit* Guelf. *quot scilicet* Guelf. marg. Basil. *quod saeculis* Camp. Jens. (tac. Gesn.) *didicit ait ait non* Turic. Flor. *aut ad oratores* Camp. *onus perquireret* Flor. *omnis perquirerent* Guelf. *enim* om. Turic. Flor. *illi enim inv.* Camp.

tas, ut illos praeteriens in hunc quasi impetum faciat Qu.? Apparet itaque locum ita constituendum esse, ut Homerum et sophistas transeuntes, in Platonem et Aristotelem deveniamus. Ita ex parte quidem veram videar Quintiliani manum restituere, si vestigia codicum sequens ita scribam: *ut Gorgiam* (sc. transeam), *qui summae senectutis — jubebat: quae tandem — Platoni defuit? quot seculis Aristoteles* cet. Sed remanent male sarta quaedam. Nam hoc „quaerere, de quo quis„que vellet" nimis breviter dictum videtur: neque tamen verbum *disputari*, quod princeps editio inferit, adoptarim: sed illud *habetque* s. *habet quod*, quod in vetustis libris conspicitur ante verbum *quaerere*, indicio est, aliter plane haec olim lecta esse; quorum causa ad meliores libros aut ad feliciora ingenia provoco.

22. *Illis enim.* Conjunctio

Tot nos praeceptoribus, tot exemplis instruxit antiquitas, ut possit videri nulla sorte nascendi aetas felicior, quam nostra, cui docendae priores elaboraverunt. *M. Censorius* 23
Cato, idem orator, idem historiae conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi seculo, litteras Graecas aetate jam declinata didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quae
senes concupissent. Quam multa, immo paene 24
omnia tradidit *Varro*? Quod instrumentum dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum

forte Flor. c. Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *elaborarunt* Guelf.

23. *Mense igitur Cato* Turic. Flor. Praenomen integrum scriptum in edd. inde a Stoer. *oratorum* Camp. *peritissimus fuit* libri mei omnes et scripti, et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Burm. Revocare verbum non sustineo. Sed vide an fuerit olim *fuit, interque*. Mox *operis* Turic. Flor. Guelf. *opera* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *conventionis* Flor. Camp. *Graecas* om. Turic. Flor. c. Alm. *ut esse* Flor. *omnibus* Camp.. *praecipi* Jens. et post. ante Ald. *possunt* Turic. Flor.

24. *immo* om. scripti et mei et Burm. omnes, et edd. ante Gryph. Carere tamen voce non possum. *bene omnia* Flor. *varra* id. *instrumenta* Turic. Flor. Guelf. Goth. *didicimus tullio* Turic. Flor. Guelf. Goth.

causam indicat, cur tam immensa sibi videantur, quae praestiterint illi.

forte nascendi. i. non omni sorte, sed ea qua nascimur.

23. *contentiones.* „*Accusator assiduus malorum Galbam* „*octogenarius accusavit: ipse* „*quadragies quater accusatus,* „*gloriose absolutus.* Aur. Vict. „Vir. ill. 47. Eadem Plut. in „vita et Plinius 7, 27." Gesner.

litteras Graecas. „Vid. Cic.

etiam *Cornelius Celſus*, mediocri vir ingenio, non ſolum de his omnibus conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, et ruſticae etiam, et medicinae praecepta reliquerit? dignus vel ipſo propoſito, ut eum ſciſſe omnia illa credamus. At perficere tantum opus, arduum; et nemo perfecit. Ante omnia ſufficit ad exhortationem ſtudiorum, non ca-

(non monente Geſnero de omiſſo M.). In Camp. mira ſcriptura haec: *quod quo inſtrumento in Tullio defuit.* Mox *quis multa* Guelf. *quod m.* Camp. *quam etiam* Guelf. *de iis* Jenſ. et poſt. ante Baſil. *circumſcripſerit* Camp. *regi* Turic. *militari ſed* Turic. Flor. *ſed* eſt etiam in Guelf. *ruſtice et praecepta* Turic. Flor. *ruſtice etiam p.* Guelf. c. Alm. *ruſtice p.* Camp. Dixeris *medicinae* mentionem a recentiori homine intruſam. Sed plene omnia leguntur in Goth. certe.

25. *ad perf.* Guelf. *arduum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *eſt* addunt reliqui. *perficit* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ad exorcitationem* Turic. *ad exercitationem* Guelf. *ad hortationem* Camp. et, junctim, Goth. *ſtudiorum, non cadere in rerum.* Sic Bad. tacite; inventum, ut videtur, in Vall. et ſic Gryph. Gibſ. et alii ap. Burm. *ſt. capere id r.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. (niſi quod ex hoc *caperid id*) Baſil. *ſt. non cupere r.* Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. (ut ſuſpicor; v. Burm.) Camp. *ſt. non capere r.* Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *ſt. non capere id r.* reliqui. Cf. mox 26. *id* pro *in* in Turic. *Non capere* non videtur referri poſſe niſi ad res nimium magnas, quod hinc alienum; noſtram formam habes etiam 2, 17, 34. *hoc quoque in naturam rerum cadit, ut duos ſapientes aliquando juſtae cauſae in di-*

„Acad. 2, 2. (§. 5.) et Hieron. „Epiſt. ſelect. 2, 12." Almelovenus.

24. *Celſus.* Cf. 10, 1, 124.

25. *At — — perfecit.* Objectio. *Ante omnia* etc. Reſponſio.

non cadere in. cf. not. crit.

dere in rerum naturam, ut quidquid non eſt factum, ne fieri quidem poſſit; tum omnia, quae magna ſunt atque admirabilia, tempus
1113 aliquod quo primum efficerentur, habuiſſe.
Quantum enim poëſis ab Homero et Virgilio, 26
tantum faſtigium accepit eloquentia a Demoſthene atque Cicerone. Denique quidquid eſt optimum, ante non fuerat. Verum etiamſi quis ſumma deſperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, praeceptores non deerunt?) tamen eſt, ut Cicero ait, pulchrum *in ſecundis tertiisque conſiſtere.* Ne- 27
que enim ſi quis Achillis gloriam in bellicis

verſum trahant. *eo quicquid* pro *ut q.* Turic. Flor. Guelf. *nec fieri* Camp. Obr. *quod* pro *quidem* Guelf. *tum —— habuiſſe.* Sic Camp. *cum — habuiſſe* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *quin — habuiſſe* Obr. *cum — habuerint* reliqui, niſi quod *habuerunt* Goth. Voſſ. 2. *aliqua quo* Turic. *a. quod* Guelf.

26. *nam et poetas ab homero* Turic. (niſi quod *omero*) Flor. et in raſura Guelf. c. Alm. *nam et poeſis ab H.* Camp. *Nam quantum poeſis ab H.* Guelf. (a man. ſec.) *vaſtidium* Flor. *accipit* Goth. Jenſ. et poſt. ante Baſil. *a* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *qui ſumma* Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) *quod* in Guelf. a ſec. m. lacunae inſcriptum. *praeceptores.* Sic Flor. quanquam per E, cui ſuperſcriptum S. *praeceptore* Turic. *praeceptor* reliqui. *eſt* om. Camp. *pulchrum id ſecundis* Turic. *p. eſt ſaeculis* Camp. *certisque* Turic. Flor.

27. *enim* om. Flor. ſpatio relicto. *inbecillis* Flor. et (per M) Guelf. Camp. c. Voſſ. 2. Jenſ. *imbellis* Tarv.

26. *ut Cicero ait.* Orat. 1. §. 4. *Prima enim ſequentem honeſtum eſt in ſecundis tertiisque conſiſtere.*

consequi non potest, Ajacis aut Diomedis laudem aspernabitur: neque qui Homeri non, Tyrtaei. Quin immo si hanc cogitationem homines habuissent, ut nemo se meliorem fore eo, qui optimus fuisset, arbitraretur: hi ipsi, qui sunt optimi, non fuissent; neque post Lucretium ac Macrum Virgilius, nec post Crassum et Hortensium Cicero, sed nec alii

Ven. Ald. *non possit* Camp. *neque qui homeri non fuerunt quin* Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Alm. Voss. 2. unde per meram, ut apparet, conjecturam Camp. *neque Hesiodi et Theocriti qui Homeri non fuerint. quin* cum Ald. et aliq. ap. Burm. Veram scripturam Jens. primus exhibet, nisi quod *Tyrrei;* veram autem distinctionem Bad.: ut mireris Burmannum alia tentantem. *qui nimio* Guelf. *hominem* Flor. *eoque* Turic. *fuisse* Turic. Flor. Guelf. *hi ipsi.* Sic Turic. Guelf. Camp. *ii ipsi* reliqui praeter Jens. et post. ante Ald. qui dant *ii qui ipsi sunt.* Sed *que sunt* Flor. *sunt* om. Guelf. *lucretio* Flor. *aut Macrum* Guelf. *ac Marcum* Camp. c. Voss. 2. *nec post.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. *neque post* reliqui. *ciceronem sed* Turic. Flor. *sed nec illi*

27. *sed nec alii postea vicerint.* Haec corrupta esse mirum tot viros doctos non vidisse, certe non dixisse. Nam si verbum *vicerint* commune est praecedentibus etiam; quid? vicerintne revera, judice Quintiliano, aliqui Virgilium et Ciceronem? Sed ne recte quidem haec junguntur „non fuissent, neque — „vicerint." Quare hoc, opinor, certum est, sententiam absolutam esse in nomine *Cicero*, menteque repetendum *optimus non fuisset.* Ita verba *sed — vicerint* futurum tempus spectent. At hic sensus superioribus per *sed* nullo modo annecti poterat. Solum *nec* locum haberet; et cum haec ex parte essent concedentis, ita fere dixisset Quintilianus: „et sic sane neque alii „postea vicerint." Veriora itaque e scripturae varietate exculpenda: quod mihi tamen non successit. Nisi ob-

postea vicerint. Verum ut transeundi spes 28
non sit, magna tamen est dignitas subsequendi. An Pollio et Messala, qui jam Cicerone arcem tenente eloquentiae, agere coeperunt, parum in vita dignitatis habuerunt, parum ad posteros gloriae tradiderunt? Alioqui pessime de rebus humanis perductae in summum artes mererentur, si, quod optimum fuisset, defuisset. Adde quod magnos modica quo- 29
que eloquentia parit fructus, ac, si quis haec studia utilitate sola metiatur, paene illi perfectae par est. Neque erat difficile, vel ve-

post eos vicerint Turic. Flor. Guelf. c. Alm. (nisi quod ex hoc pro *post* affertur *p* cum lineola inferius transversa, quod alias est *per*). *s. n. alii post eos vicerunt* Bodl. Camp. Andr. Ald. *s. n. a. postea vicerunt* Goth. Voss. 2. Camp. et edd. ante Ald.

28. *ut* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 2. *ciceronem* Guelf. *tenentem* Flor. Guelf. *alioquin* Flor. Jens. Tarv. Ald. *si quid* Camp. Ald. *defuisset* om. scripti omnes cum Camp.

29. *at si quis* Goth. *haec* om. Flor. spatio relicto.

jectionis forte loco hanc aliquot librorum scripturam admittas: *Sed nec alii post eos vicerunt:* aut, quod haud dissimile vero Boeckhius suadet, *postea hos.* Cui objectioni respondeatur his verbis *Verum ut* etc. Sed neque illa objectio, neque haec responsio mihi quidem satisfaciunt. Quare viderint acutiores.

28. *si, quod optimum fuisset, defuisset.* Haec mendosa esse omnes agnoverunt. Sed neque Obrechti scriptura *effecissent*, neque Rollini Gesnerique conjectura *defecisset* sensum aptum praebent. Immo opera omnis perdita in hoc verbo emendando, quod e sola nescio cujus conjectura in Jensonianam venit. Hoc itaque ejecto facile me persuasurum intelligentibus spero legendum *si, quod optimum, idem ultimum fuisset.*

teribus vel novis exemplis palam facere, non aliunde majores opes, honores, amicitias, laudem praesentem, futuram, hominibus contigisse: si tamen dignum litteris esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipsa possessio plenissimam studiis gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem, more eorum, qui a se non virtutes, sed voluptatem, quae fit
30 ex virtutibus, peti dicunt. Ipsam igitur orandi majestatem, qua nihil dii immortales melius homini dederunt, et qua remota muta sunt omnia, et luce praesenti ac memoria poste-

nobis Turic. Flor. Guelf. *opes, honores.* Sic Camp. *opus h* Turic. Flor. *h. o.* reliqui. *futurum* Turic. Flor. *conticessent sint d.* Turic. Flor. Guelf. *litteres essent* Flor. *litterescent* Guelf. *passio* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *voluntatem* Turic. Flor. Guelf. *quae sit* Flor. *virtutimus* Flor. *virtute* Camp. quod placet, correcto in superioribus *virtutem.* *petus dicunt* Flor. *speties d.* Guelf. *p. dicuntur* (non *dicantur,* err. Gesn.) Jens.

30. *dū mortales* Flor. *dum mortales* Turic. correctum ita *di imm.* a man. sec. quod unum fere (praeter exigui quaedam momenti in seqq.) secundae manus in libris posterioribus vestigium, nisi quod paulo ante eadem manus vitiosum *exigege* (quod est etiam in Flor.) correxit *exigere.* *muta sunt* om. Turic. cum Alm. Goth. Voss. 2. (non Locat. certe non in meo exemplo: vid. Burm.) *sunt* solum om. Flor. Guelf. Camp. *lucent pr.* Turic. Flor. *ac mem.* Sic Turic. Flor. Guelf. *et m.*

29. *virtutes — virtutibus.* vid. not. crit. — Ascripsit Gesner. Ciceronis locum Off. 3, 33. *Ab Aristippo Cyrenaici atque Annicerii philosophi nominati omne bonum in voluptate posuerunt, virtutemque censuerunt ob eam rem esse laudandam, quod efficiens esset voluptatis. Quibus obsoletis floret Epicurus ejusdem fere adjutor auctorque sententiae.*

ritatis carent, toto animo petamus, nitamurque ſemper ad optima: quod facientes, aut evademus in ſummum, aut certe multos infra nos videbimus.

Haec erant, Marcelle Victori, quibus praecepta dicendi pro virili parte adjuvari poſſe per nos videbantur: quorum cognitio ſtudioſis juvenibus ſi non magnam utilitatem afferet, at certe, quod magis petimus, bonam voluntatem. 51

reliqui. *tota* Flor. *autem vademus* Flor. *aut vademus* Guelf. *autem ev.* Camp. *multa* Guelf.

51. *Haec meus vitori* Turic. ſed a m. ſec. correctum habes. Sed in Flor. ita: *Haec erat mſ vitori.* Reliqui *Habes M. V.* Noſtra e manifeſtis codicum veſtigiis. Pro *Marcelle* autem Guelf. in raſa charta ſolum M. a manu recentiori. *mi Victori* Camp.

ADDENDA.

Ad 10, 1, 7. Recepta ante Spaldingium scriptura erat haec: *Equidem scio quosdam collecta quae idem significarent vocabula solitos ediscere*, quam hic repeto, quoniam mea etiam culpa aliquid obscuritatis in Spaldingii notis relictum erat. Turicensis loco horum omnium haec dabat *Et quae idem significarentur solitos ediscere.* In his mendosum erat passivum, cujus loco ceteri plerique activum exhibent. Sed deerat verbum finitum. Jam cum *solitos ediscere* perperam in nonnullis ita distinctum esset *solito se discere*, hoc tandem ansam dedit inserendo verbo *scio*, quod hoc quidem loco in scripto nullo comparet. Sic nata Badii scriptura *Et quae idem significarent solitos scio discere.* Hanc itaque Spaldingius, nisi quod ex Turic. *ediscere* restituendum sibi esse censeret, praeposuit subsequentium editionum scripturae pleniori, quam supra posui. Neque quisquam profecto damnet religionem viri, repetere verentis, quae unde fluxerint nemo dixerit. Quod autem e Philandri illa esse conjectura suspicaretur, animum non advertit vir optimus ad notam marginalem Basileensis (1541; an antiquioris etiam 1529, nescio) hanc: „Longe aliter „legit hanc periodum vetustus codex" [e Polonia ad Sichardum missus] „et ipse Aldus; unde non dubitamus quin „a neoterico hic locus sit conversus". Hinc apparet, Basileensem editorem hanc scripturam non tanquam Philandri, cujus castigationes in fronte libri promittit, emendationem adoptasse, sed in editis jam reperisse: quaerendumque adhuc, in quonam primo compareat illa. In breviori autem illa scriptura valde me offendit particula *et* in fronte, quae, cum pro *etiam* esse per sensum non possit, pro copula tantum est habenda. Atqui rationem statim sibi repudiandam monitis suis per *et* subjungere, me judice, non potuit Quintilianus. Neque placet *solitos*, suppresso subjecto *quosdam*. Sed quantumvis recte his offendar, nequaquam ta-

Et si post primum Maro seponatur Homerum,
Longe erit a primo quisque *secundus* erit.

Hoc posterius epigramma in margine suo indicarat Spaldingius per primum otium inspecturus: quo facto in eandem, ut confido, quam hic exposui sententiam ipse quoque transiturus erat.

Ad 10, 1, 63. not. crit. Dum extrema haec Spaldingii verba (p. 52.) lego, mirari subit, cur loco illorum *sed et Telus sit*, quibus tantopere ipse diffidit, non proposuerit *sed et levis sit*, quod a codicis scriptura *sed et eius sit* tam prope abest. Nam ab adoptanda codicum aliquot scriptura *sed et lusit* vel sola perfecti forma, quae ceteris non bene coit, deterrere debet.

Ad 10, 1, 94. not. exeg. *Lucilius.* Haec ad usum commentarii sui praeparaverat Spaldingius, cum mecum et cum Heindorfio, quos in contraria inveniebat opinione, multa disputaret. Memini autem eum, quo erat candore, et solius veritatis amantem in nostram tandem transiisse sententiam. Sed cum ante ultimam, quam notatis suis admovere volebat, manum a fatis abreptus sit, factum ut antiquata illa intacta tamen hic invenirem. Interim immutata relinquere nunc eadem malui, et meas rationes quam brevissimis possem subjicere. Maximam autem earum in ipsa imaginis veritate videbam. Nam si totus est lutulentus rivus, quomodo dici potest „esse in eo" (recte, opinor, Quintilianus inserit „aliquid") „quod improbes"? Omne illud lutum *demptum* fortasse velis, *abesse* velis, non ipse illud *auferre* et *tollere*, qui verbi activi infinitivus ineptam hic faceret orationem. Immo de *tollendo*, hoc quidem sensu, quicquid illud sit, cogitari plane non potest in flumine aquae perennis. Mutatam ejus naturam optare tantum potes. Accedit quod in altero loco, ubi haec sua dicta defendit Horatius (1 Serm. 10, 50.) ita repetat ea „At dixi fluere hunc lutulentum saepe ferentem Plura „quidem tollenda relinquendis." Vides hic eum aliqua ad mentem suam melius declarandam addere. Dixerit autem fortasse aliquis, consulto eum hic duris verbis onerare orationem, ut vel haec se defendere posse ostendat. Parum illud quidem probabile. Sed fac ita esse: quomodo his verbis subjicere potest illa „age quaeso, Tu nihil in magno „doctus reprendis Homero"? Sentire quemvis puto, minime haec valere ad excusandum judicium, quo *majorem*

partem libri alicujus vituperaris. Contra optime omnia procedunt in contraria ratione. Imago desumpta a flumine violento, qui lutum, ligna, lapides, et in his haud pauca quae usui inservire possunt, quin est qui aurum quoque, secum rapit." Dictum autem priori loco non sine stomacho, ob nimios Lucilii laudatores, in hunc fere sensum: „in tam lu„tulento flumine mirum sane non est reperiri etiam bona „et utilia quaedam". Quod autem posteriori loco addit „plura quidem relinquendis", illud, fateor, non satis est ex prima imagine. Sed apparet, haec nunc demum ad minuendam prioris dicti invidiam addi, ipsisque illis verbis, ut taedium operosae correctionis et explanationis vitetur, inseri. Atque sic tandem recte subjici potuit illud „tu nihil „in magno." Jam ad Quintilianum nostrum nos convertentibus obscurum esse vix potest, plane eodem modo, quo nos et antiqui Horatii interpretes, nostrorum scholiastarum decessores, illum etiam verba haec accepisse. Nam cum dicit „ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum „*et* esse aliquid quod tollere possis, putat", vides, eum particula *et* duas assertiones tanquam pariter iniquas jungere et ab utraque dissentire. Jam qui potuit obloqui judicio, quo *esse* dicerentur *nonnulla in Lucilii carminibus quae minus placerent?* Sed si bono sensu intellexit verbum *tollere*, parcam illam laudem reprehendit, apparetque, hanc fuisse causam, cur vocem *aliquid*, quae in Horatii verbis latet, diserte addiderit. Haec scripsi nondum viso Heindorfii in Horatii Satiras commentario, quem avide expectant studiosa juventus et senectus: cujus de hac re disputationem, sive in antiqua sententia permanserit, sive in alteram tot ingeniosis visis probatam transierit, non sine delectatione et fructu legam.

Ad 10, 1, 104. Non temere Spaldingius ejus, qui emendare hunc locum vellet, animum intendit in illud librorum *uti* et in variationem *ei*, *vel*, *illa*. Mihi quidem tria haec pariter insititia videntur, et illud *uti* natum e dativo *cui*. „Habet amatores, nec imitatores; cui libertas „quanquam circumcisis quae dixisset nocuerit", h. e. „cum „— ei nocuerit." — Tacitum autem quo minus hic agnoscam, tum illa faciunt, quae Spaldingii quoque fiduciam infregerunt, tum alia, in quibus non infimum locum occupat illud „Superest adhuc"; quibus verbis hominem juniorem, suum fortasse discipulum, futuris temporibus nuntiare non potuit Qu. Quis vero fuerit, in eo non multum

desudabis, si timidam nostri naturam reputaveris: qui quamvis satis manifestum fecerat, vivorum neminem sibi attingi; tamen non potuit, quin satiricos non solum sed lyricos etiam sui temporis, non nominatos illos, tanta laude mactaret (§. 94. 96.). Qua cum ne unum quidem dignum nominare possimus, quid mirum si illum quoque ignoramus, quem longe alia, quam quae praetenditur, causa hic indigitatum esse, ipsa elogii forma, quod sensit etiam Spaldingius, demonstrat.

Ad 10, 1, 130. not. exeg. Equidem de sententiae repetitae crimine, quod suae ipse rationi Spaldingius objicit, sollicitus non sim; cum non haec modo, sed omnia quae quadruplici illo *si* introducuntur, nonnisi leviter variatam eandem sententiam exhibeant; ita tamen ut quidam per gradus ascensus existat, quem hac sermonis forma manifestiorem reddam. „Seneca levis etiam et vero oratore indigna „lenocinia *non* semper *contempsit; imo concupiscebat* illa, at„que, ut verbo dicam, *omnia sua amabat:* quo factum, ut re„rum pondera *minutissimis sententiis frangeret.*“ Sed durus est ille vocis *parum* usus, quem Sp. fingit. Mihi illud exploratum est, excidisse post illam vocabulum sensus boni, a cujus primis litteris facilis aberratio esset ad similia quae sequuntur, in hunc modum „si parum *concupiscenda* non con„cupisset“ vel „si parum *convenientia* non concupisset.“ Cf. Cic. Famil. 15, 6. *honos non nimis concupiscendus.* Noster infra 11, 3, 180. *parum conveniens personae risus.*

Ad 11, 1, 75. Verissimum est Spaldingii judicium, codicum scripturam *verum et justa sic faciendo*, quorum verborum sensum recte exponit, indubitatam esse Quintiliani manum. Sed accuratius ea intuenti hoc etiam mihi manifestum fit, ante haec ipsa verba excidisse quaedam non tam brevis spatii, quam visum est eidem. Nimirum excidit ante omnia verbum unde pendebant haec *non se — esse sollicitum:* hae autem particulae *verum et* indicio sunt, excidisse alia praeterea, quae ab eodem verbo penderent. Hoc porro verbum non sermonem aliquem Ciceronis indicasse puto, sed fuisse *ostendendi* sensu. Ita eorum quae hic interciderunt non quidem ipsam sententiam, nedum ipsa verba, sed schema tamen exhibere conabor ita. „Dixit C. pro Gabinio et P. „Vatinio, inimicissimis antea sibi hominibus, et in quos ora„tiones etiam scrip erat. *Ostendit itaque, pro illis nunc di„cendo, non adeo malos fuisse illos, quam videri poterant ex*

„*illis quae contra eos scripserat*; verum et, justa sic faciendo, „non se de ingenii fama, sed de fide esse sollicitum.“ Poterat enim nunc etiam contra illos dicere, et malam adversariorum causam ingeniose defendere.

Ad 11, 3, 40. not. crit. *toto — organo instructa*. Satis mirari virum optimum hic nequeo antiquissimos suos deserentem; et vellem rationes hujus judicii addidisset. Mihi certe optima videtur Flor. scriptura; et in levi Turicensis aberratione semina habes interpolationis, quae est in vulgata. *Organa* pluraliter fere ubique leguntur apud alios et nostrum §. 16. 20. 1, 2, 30. ubi v. not. Unicus autem §. 169. locus contra non valet: quem hoc nostro illustrari quidem, non huc respicere censeo.

Ad 11, 3, 44. (not. crit. p. 363. 364.) Nimium mihi de hoc loco sollicitus videtur fuisse vir optimus. Nam quod ad sensum vocis *μονοειδὴς* per oculos explanatum attinet, observandum, genus hoc vitii non statim diserte ad orationem ejusque actionem hic referri, sed in universum proponi, ut ipsa etiam illa *inaequalitas*, *varietas* est. Recte autem vox, quae a primitivo εἶδος formata est, explicatur notione *aspectus*; quod tamen in hac sensuum serie non fecit Qu. nisi addita particula *quasi*. Quod autem timide prorsus, ob codicum consensum, et ne conjecturae quidem instar proponit Sp. „quod dicitur *μονοειδές*“, illud optimum equidem judico et veram scriptoris nostri manum. Nam poni hic debuit, quod differret ab illa, quae sequitur, *μονοτονίᾳ* ut genus a specie. Retineri porro debet utique illud *Ars*, quod nescio cur alio vocabulo mutatum optabat Sp., quodque nonnisi in uno alterove quamvis antiquissimo codice facillimo lapsu deest. Illud denique *ne quis — putet* loco simplicis dissuasionis habere non idoneis de causis detrectare mihi videtur Sp. Nam quod ait, dicturum fuisse Qu. *Nec quisquam — putet*, illud non concedo: nusquam enim vox *nec* vel *neque* ita adhibetur, ut resolvenda sit in *et ne*: quarum particularum loco in copulandis quidem sententiis usurpatur *neve* vel *neu*; in transitu autem, qualis hic est, aliter variari nequeunt illae nisi hoc ipso, quod hic legitur, *Ac ne*.

Ad 11, 3, 111. *crebesset*. Operam perdidit olim elegantissimus ille simul et eruditissimus Paulus Manutius, cum ad Cic. Famil. 7, 20. e manifestissima verborum *ruber*, *ruber*

ſco analogia doceret homines, unice veram eſſe eandem in verbo *crebeſco* a *creber* formando rationem. Abripuit enim denuo ſemperque abripiet viros praeſtantiſſimos etiam inſanum illud etyma ubique repraeſentandi ſtudium. Tamen illo exemplo non absterreor, ſi forte aliquos tamen ad ſaniora reducam. A nominibus in *er* duae ſunt cetera derivandi legitimae viae, quarum altera preſſius hanc ipſam formam ſequitur, ut in illis *nigreſco*, *nigredo* a *niger*, *macreſco* a *macer*, altera haud minus etymologica ipſi radici ſe applicat, ut in illo *macies*; cujus loco nemini, quod ſciam, in mentem venit *macries* nobis obtrudere. Sic itaque in illo etiam *ruber* vides contrariam illi in voce *niger* viam ſervari: conſtanter enim *rubeſco*, *rubedo*, *rubor* etc. Neque cauſa hic latet. Iteratio cavebatur litterae caninae. Quod ſi in his vocibus fiebat, omnium minime negligendum erat in illo *crebreſcere*, ubi ingratior longe erat haec iteratio: niſi forte ſunt qui perfecto etiam *percrebruit* delectantur. Fieri ſane poteſt, ut apud antiquos etiam duplex hic uſus obtinuerit: et abuti aliquis poſſit codicum conſenſu in hoc quamvis unico in his libris loco, ut perverſam rationem Quintiliano uſitatam fuiſſe contendat. Sed in minutiſſimis hiscce, in quibus nulla librorum auctoritas, dudum hoc apud viros doctos invaluit, ut quod certa, neque philoſophica illa, ſed ex ipſa antiquitate deducta ratio ſuaderet, in emendandis veterum monumentis, illo quidem periculo, conſtanter reſtitueretur.

Ad 11, 3, 119. not. exeg. Indubitatam huic loco medelam afferre non ſpondeam: ſed hoc ut certum dare audeo, illud *uncis digitis* a ſequentibus eſſe distinendum, ut per ſe vitium exhibeat. Hoc autem poſito *manus* utique eſt ſubjectum. Nam Spaldingii rationi vel hoc ſolum me alienum redderet, quod illa ἀπὸ κοινοῦ *actionis* repetitio, in his femininis, quae omnia *manus* admonent lectorem, duriſſima eſt, neque alioqui tolerabilior illâ, quam in §. 112. ipſe Sp. rejecit. Neque ſi *geſtum* recte alicunde *repetere*, *dejicere* dicas, protinus etiam *actionem*. Quare vide an ſervato *manus* ſubjecto, ipſo tamen hoc vocabulo poſt vocem *eadem* deleto, ope particulae *ut* poſt prius *aut* inſertae, propior ſaltem verae quae olim fuit exeat ſcriptura haec: *Solet eſſe et pigra, et trepida, et ſecanti ſimilis: etiam uncis digitis: aut ut capite dejiciatur, aut eadem ſupinata in ſuperiora jactetur.*

Ad 11, 3, 158. 159. not. exeg. Hanc etiam annotationem non abſolutam inveneram in Spaldingii commenta-

riis (cf. p. 425. a.). Quare cum in sententia ejus paucula essent, quae ut viris doctis satis probari possent vererer, haesi aliquantum, an ea premerem et quae veriora viderentur substituerem. Mox, ut lectaris ipsis eligendi facultatem relinquerem, cautius visum est, ad illius mentem omnia illic exponere quantumque fieri posset firmare, hic vero de iis quae secus mihi viderentur monere. Sunt autem illa nequaquam in re ipsa sita. Nam bini illi Quintiliani et Suetonii loci, si naturalem utriusque sensum intueris, tam belle inter se conspirant, ut temerarium sit solius Macrobii causa vexare utrumque. Videamus autem, an in Macrobio quoque satisfacere nobis possimus. Nam illa *togae* in *tunicam* mutatio hic vel ideo displicere debet, quod insolite prorsus dictum foret *praecingi tunica* pro *in tunica* vel etiam *praecingere, incingere tunicam:* quod longe aliter est in toga, quae, si vera est Graevii aliorumque sententia, ipsa praecincturae inservit, dum pars ejus ita astringitur, ut cetera ea contineantur. Quamvis enim in eo minime assentiar Graevio, quod verbum *praecingere* de sola semper toga intelligendum esse contendit; hoc tamen negari non debet, de toga quoque et illud et *cingendi, incingendi* verbum usurpari posse: quod imprimis manifestum illo apud eundem Macrobium (2, 9.) de Hortensio loco, qui dicitur in *praecinctu* posuisse *omnem* decorem, quod statim amplius exponitur in cura ejus togam struendi. Imo ille ipse *cinctus Gabinus,* qui fuit in toga, demonstrare videtur, alium etiam fuisse incingendi eam modum; et cum in illo pars togae fuerit instar *cinguli,* in communi autem instar *baltei;* sane non apparet, cur non utrumque et *cinctum* vocemus et *praecincturam.* Illud etiam Graevius contra Macrobiani loci emendatores monuit, *laciniam,* quam traxisse dicitur Caesar, in tunica nullam esse potuisse: recte sane; uti nec in nostris sive indusiis, sive palliis et lacernis, sive quocunque vestimento subtus rotundato. Quid igitur? ipsum Macrobium haec confudisse dicamus? Sed quis credat, post tam pauca saecula, stanteque adhuc vetere Roma, doctissimos etiam homines omnem togae rationem amisisse? Quin potius eam viam ingredimur, quam omnis ubique nobis historia monstrat? Varie, ut fieri solet in talibus, narrabatur de Caesaris in vestitu negligentia, dictumque Sullae alii ad tunicam, alii ad togam referebant; quod eo tutius faciebant utrique, cum in utroque vestimento induendo pariter haud dubie peccare solebat ille.

Restat ut moneam, virum eruditissimum, qui Suetonium Ernestianum auctiorem procuravit, in notula ad locum supra laudatum festinantius scripta in errorem incidisse, quem in studiosorum gratiam vel ideo tangere debeo, quod tanta merito est viri illius apud omnes ut apud me ipsum auctoritas. Nam cum ait solitos esse plerosque „magis *infra* latum clavum" cingi, „quo conspectior esset „clavi *latitudo*", Caesarem contra ita fecisse, ut clavus tunicae prope *tegeretur;* manifestum est accidisse ei, ut de clavo *in transversum eunte* cogitaret: quod secus fuisse, profecto non ego doctior doceo, sed longe doctiorem moneo.

Ad 11, 3, 175. Commissum hic est a me, ut textui non recte respondeant notae Spaldingii. Nam cum tres essent scripturae, quarum ratio habenda esset, vulgata *haec — dicenda sunt*, codicum *haec — dicendum est*, Spaldingiique conjectura *hoc — dicendum est*, ipse Spaldingius hanc quidem textui destinaverat. Mihi tamen tutius videbatur relinquere vulgatam et de reliquis in notis monere, quas vulgatae, ut vides, adaptavi. Nescio itaque qui factum sit, ut codicum scripturam textui immitterem. Nunc, postquam de eo monui, non adeo malum est. Quare de re ipsa jam videbimus. Nempe ante nos haec verba „misel„lus et pauperculus" ut et haec „fortis et vehemens et la„tro" ita litteris distinguebantur, ut copulae quoque *et — et — et* eodem quo nomina charactere expressae essent. Neque quicquam contra monet Sp. Omnes itaque unam verborum complexionem tum in illis *m. et p.* tum in his *f. et v. et l.* agnoverunt. Quod secus esse ipsa res docet, cum singula verba etiam suam habere pronuntiationem docere velit Qu. immo tria posteriora verba ne coëant quidem bene. Haec consideranti singulare *hoc* parum probabitur; quod sic soli voci *misellus* applicandum et quinquies mente repetendum esset. Hoc itaque sine libris admittere veritus sum. Interim quis contra libros optimos et tantum non omnes servari velit vulgatum *dicenda sunt?* Ita peritioribus cogitandum relinquo, annon in hac scriptura agnoscenda sit rarior illa utique in latinis structura, qua accusativum regit verbale neutrum in *dum*. Cf. Heusing. et Gernh. ad Cic. Off. 1, 31. §. 112. qui tamen non recte utuntur exemplo Famil. 5, 17. extr. ubi verum est gerundium (*ad levandum*), cujus diversa est ratio. Conferatur etiam notus Ciceronis locus Sen. 2. *viam longam,*

quam nobis quoque ingrediendum sit, ubi nolim temere corrigas *qua*; hoc enim an „longa senectutis via ingrediendum nobis sit“ ignoramus, „ingredi eam“ dici potest quicunque in limine est.

Ad 12, 1, 1. Verissimam hujus loci, quem priores certatim obscuraverant, scripturam e libris restituit Spaldingius. Cui si secundis curis relegere verba haec Quintiliani datum fuisset, hoc etiam vidisset, nihil jam iis inesse quod a consueta loquendi forma recedat, neque anacoluthon, sed interruptum tantum aliquatenus esse sermonem. Quippe legitimo plane vinculo cohaerent haec *Id non eo tantum* — cum illis §. 3. *Longius tendit hoc judicium meum.* Illa autem, quibus hi sensus distinentur, *Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura* cet. prius dicta continuant, hoc fere sensu: „Hoc non ideo tantum dico, quod „perniciosa alias hominibus sit eloquentia, nosque qui eam „tradimus, pessime de rebus humanis mereamur; quodque „ipsa natura in dono vocis noverca fuerit: longius tendit „hoc judicium meum: nam ne *posse* quidem oratorem „fieri nisi virum bonum contendo.“ Haec tam manifesta sunt, ut ratio formulae *Id non eo tantum, quod — sit* per se pateat. Videtur autem mihi subaudiendum esse sollemne in hoc sensu verbum *valet;* quo si *consilium* aliquod indicatur, sequi sane debet *ut;* hic, ubi *causa* et vera mens definitionis datae verbis illis introducitur, solum idoneum erat *quod.*

Ad 12, 1, 25. Verba *non inutilem sane* adjectum requirunt nomen rei proprium; quare optime eatenus decurrit vulgata, in hunc sensum: „nec, quanquam haec „utilis est alioquin persona, advocatum in litibus, causidi„cum denique.“ Sed si non recte jungitur *advocatus litium*, ipsique *advocato*, quem vetusti codices ignorant, diffidimus: indicio codicis Alm. ejiciam illud *litium* quoque; ut haec scriptura existat: *nec — —, non inutilem sane, quem denique causidicum vulgo dicunt.* Ita vox *denique* respicit generaliora illa duo, iisque vocabulum proprium sollemni usu subnectit; nam *denique* illud ipsum valet „ut „sine ambagibus rem ipsam nominem“. Neque commodiorem voci locum invenias quam ante ipsum nomen. Sed vide an nimis morosi sint VV. DD. in illo *litium advocato;* quo relicto fateor longe commodius positam esse vocem *denique.*

Ad 12, 2, 17. Certissima est haec quam Spaldingius instituit sententiarum distinctio. Illud tamen observo, eos qui *sentiet* hucusque legebant, et ipsos claudere ibi subjectum potuisse, cum futurum (in quod tempus verbum quoque *perceperit* trahi poterat) non minus legitimum sit in tali sensu, et Quintiliano perquam familiare. Sed ob perspicuitatem et librorum auctoritatem merito hic praelata est forma conjunctivi. In altero vero orationis membro mihi praecedentia diligenter retractanti omnia, ut nunc leguntur, sana videntur. Agitur enim in hoc capite de philosophorum doctrina potissimum et arte, quam oratoris propriam esse contendit noster: quod postquam hic quidem in singulis ethices quaestionibus demonstravit, digreditur in superius illud de probitate caput, obiter quasi monens, virum bonum non nota tantum et in memoria habere haec omnia, sed supersedere etiam posse in actione cogitandi labore; cum propria sibi sint eadem et insita. Habes hic illud *etiam*, quod cum negatione coaluit in particulam *nec*, quae recte nunc alterum orationis membrum ordditur. Non deerunt etiam fortasse qui Gothanam illam scripturam *in agendo cogitando* abjicere nolent; nam hoc urgeri potissimum debuit, *in ipsa actione cogitando laborare* illos, qui non revera sint viri boni. Sed dictionis suae adeo negligentem Quintilianum fingere mihi non possum, ut eandem gerundii formam diverso sensu copularit; quare si ratio est habenda illius scripturae, aut *inter agendum* corrigatur, aut saltem verba transponantur ita: *nec in agendo laborabit cogitando.*

Errata.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter*.
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi*.
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata*.
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a*. v. ult. fortaſte l. fortaſſe.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voſſ. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *em* l. *cm*.
— 243. — — v. 7. dele punctum poſt litteram *d*.
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a*. v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b*. v. 4. aliqui l. alibi.
— 533. — — *b*. v. 9. poteſt l. poſſit.
— 544. — — *b*. v. 1. ille l. hoc.
— 551. not. crit. v. 16. Carol. l. Conrad.
— 555. not. exeg. *a*. v. 23. Carolus l. Conradus.
— 571. not. crit. v. 4. poſt *quotisque* inſ. pro *quou que*.
— 582. — — v. 18. monſtrent l. monſtrant.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum*.
— 586. not. exeg. *b*. v. 1. Ex l. En.
— 603. — — *b*. v. 11. hic l. his.
— 627. not. crit. v. 9. correctio l. ſcriptura.
— 663. — — v. ult. *exclamabit* l. *exclamavit*.
— 667. — — v. 8. appareat l. apparet.

[illegible]